

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyoloji Anabilim Dalı

**ÜNİVERSİTE GENÇLERİNİN TOPLUMSAL HAREKETLERE
KATILIM BİÇİM VE DİNAMİKLERİ: ANKARA'DA BİR GRUP
ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİSİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

Ece KÖSE

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2015

ÜNİVERSİTE GENÇLERİNİN TOPLUMSAL HAREKETLERE KATILIM
BİÇİM VE DİNAMİKLERİ: ANKARA'DA BİR GRUP ÜNİVERSİTE
ÖĞRENCİSİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Ece KÖSE

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyoloji Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2015

KABUL VE ONAY

Ece KÖSE tarafından hazırlanan “Üniversite Gençlerinin Toplumsal Hareketlere Katılım Biçim ve Dinamikleri: Ankara’da Bir Grup Üniversite Öğrencisi Üzerine Bir Araştırma” başlıklı bu çalışma 05.06.2015 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Nilay ÇABUK KAYA (Başkan)

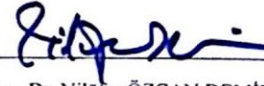
Doç. Dr. Abdulkerim SÖNMEZ (Danışman)

Prof. Dr. Hatice KARAÇAY

Doç. Dr. Tuğça POYRAZ TACOĞLU

Yrd. Doç. Dr. Nilüfer ÖZCAN DEMİR

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Yusuf ÇELİK

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim/Raporum sadece Hacettepe Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin/Raporumun 3 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

05/06/2015

Ece KÖSE

TEŞEKKÜR

Benimle paylaştığı yorumları, tecrübeleri, tavsiyeleri ve eleştirileriyle tezimi yazabilmek için bana güç veren, tezimin her basamağında desteğini ve yardımlarını her zaman hissettiğim değerli hocam Doç. Dr. Abdulkerim Sönmez'e ne kadar teşekkür etsem azdır.

Kendileriyle mülakat gerçekleştirdiğim, tezimin ortaya çıkışında belki de en büyük katkı sahibi olan 32 bireye, duygularını, düşüncelerini, deneyimlerini benimle paylaştıkları için sonsuz teşekkür ederim.

Sevgilerini benden esirgemeyen annem Havva Tuncel'e, ablam Esra Köse Dönmez'e, onun sevgili eşi Erdem Dönmez'e ve arkadaşım Seda Can'a yardımları ve emekleri için çok teşekkür ederim.

Arkadaşlarım Aykut Sığın'a, Ayşegül Kurtoğlu'na, Ebru Sevgili'ye, Esra Çolak'a, Güner Yazıcıoğlu Akyüz'e, Hüseyin Çil'e ve Selen Koçak'a yardımları ve destekleri için teşekkürü borç bilirim.

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyoloji Bölümü personeline, bir üyesi olarak aralarında mutlulukla çalıştığım dönem için teşekkür ederim.

Özlemle andığım ve her zaman yanımda hissettiğim babam İzzet Köse'ye çok teşekkür ederim.

ÖZET

Köse, Ece. *Üniversite Gençlerinin Toplumsal Hareketlere Katılım Biçim ve Dinamikleri: Ankara'da Bir Grup Üniversite Öğrencisi Üzerine Bir Araştırma*, Yüksek Lisans, Ankara, 2015.

Bu araştırma, toplumsal hareketleri “eski” ve “yeni” olarak nitelendirerek sürdürülen kuramsal tartışmaların, somut toplumsal hareket örneklerinin niteliklerini anlama ve açıklamada ne ölçüde yeterli olduklarını sorgulamaktadır. Bu sorgulama genel olarak sol/sosyalist olarak nitelendirilen öğrenci gençlik hareketi içinde yer alan öğrenci gençlik örgütlerinin mensubu olan ve Ankara’da siyasal faaliyet gösteren bireylerden derlenen ampirik verilere dayandırılmıştır. Araştırma verileri 14’ü kadın, 18’i erkek olmak üzere 7 farklı öğrenci gençlik örgütünden toplam 32 bireyle derinlemesine mülakat yapılmak suretiyle derlenmiştir. Mülakatlar sürecinde örgütlü öğrenci gençliğin eylem konuları, bir eylemi gerçekleştirmeden önce onları harekete geçiren unsurlar, eylemlerini planlama ve uygulama süreçleri, eylemler ile dile getirmek istedikleri, eylemler sırasında hissettikleri duygular gibi konular, ilgili bireylerin kendilerini kim olarak tarif ettikleri ve içinde yer aldıkları öğrenci gençlik örgütlerinin yapısı ve kültürü üzerine ilişkisi içinde ele alınmıştır. Her ne kadar kendileriyle mülakat yapılan bireylerin anlatımları ile sınırlı olsa da, araştırma bulguları göstermektedir ki, bu örgütlerin nihai amaçları ve değerleri, kendilerini önceleyen sol/sosyalist öğrenci gençlik hareketleri ile bir benzeşme ve süreklilik ilişkisi içinde var olmaya devam etmektedir. Bu benzeşmeyi ve sürekliliği sağlayan en önemli mekanizma ise sosyolojide toplumsallaşma denilen süreçtir. Aile ve tanıdık çevresinden başlayarak bu toplumsallaşmayı sağlayan ve sürdüren birçok etken veya araç ve bunlar arasında da çok yönlü ve katmanlı, karmaşık ilişkiler vardır. Ancak, bu kapsamda etkisine işaret edilmesi gereken en önemli sosyalizasyon aşaması veya süreci öğrenci gençlik örgütüne dâhil olunduktan sonra geçirilen ve eylemcilik kültürünün öğrenildiği, bunun beceriye ve eyleme döküldüğü süreçtir. Bu nedenle araştırma, sonuç olarak, sosyalizasyon süreçleri yeterince dikkate alınmadığı müddetçe, öğrenci gençlik hareketleri açısından toplumsal hareketlerde “eski” ve “yeni” tartışmasının veya “süreklilik” ve “kesinti” tartışmasının başarılı bir şekilde yapılmasının mümkün olmadığını öne sürmektedir.

Anahtar Sözcükler

Eski Toplumsal Hareketler, Yeni Toplumsal Hareketler, Öğrenci Gençlik Örgütleri, Sol/Sosyalist Öğrenci Gençlik Hareketleri, Politik Sosyalizasyon.

ABSTRACT

Köse, Ece. *Forms and Dynamics of University Youths' Participation in Social Movements: Research on a Group of University Students in Ankara*, Master Thesis, Ankara, 2015.

This study examines the relevance of theoretical debates, which conceive of social movements in a divide of “old” and “new”, in understanding and explaining dynamics of social movements in given social settings. This examination is carried out on the basis of empirical data collected by means of in-depth interviews from the members of different left wing/socialist student youth organizations active in various universities located in Ankara. A total number of 32 activists have been interviewed and these consist of 14 women and 18 men belonging to 7 different organizations. The interviews concentrated on finding out topics of political action, the factors leading to political action, how a given political action is planned and carried out, what kinds of issues raised during the action, what kind of emotions or feelings were felt by the participants, as well as finding out the self-definition of the interviewees, the structure and organizational culture of the organization with which they affiliate themselves. The results of the study indicate that, there is, not discontinuity but manifest resemblance and strong continuity between student youth organizations comprised in this study and left wing/socialists political organizations predating these youth organizations in terms of their final objectives and values. This resemblance and continuity is maintained by means of socialization. This socialization process is a multi-layered and multi-dimensional one and family circle and acquaintances are but only two groups of the socializing agents. But the most important socialization process, the results indicate, takes place with the political organizations by means of learning or acquiring the culture of political activism and putting it in practice in the campuses or in the streets. Therefore, the study argues that without taking into consideration the nature of this multi-layered and multi-dimensional process of socialization, it does not seem to be possible to understand, theoretically, how “continuity” or “discontinuity” is made possible between “old” and “new” and thus to ascertain if present day student youth political organizations, left wing/socialist ones in this particular study, should be considered belonging to old social movements or to the new social movements.

Key Words

Old Social Movements, New Social Movements, Student Youth Organizations, Left wing/Socialist Student Youth Movements, Political Socialization.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR DİZİNİ	ix
TABLOLAR DİZİNİ	xii
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: TOPLUMSAL HAREKETLERİN NİTELİĞİ ÜZERİNE KURAMSAL TARTIŞMALAR	11
BÖLÜM 2: TÜRKİYE’DE ÖĞRENCİ GENÇLİK HAREKETLERİNİN TARİHSEL ARKA PLANI.....	26
2.1. OSMANLI DÖNEMİNDE ÖĞRENCİ GENÇLİK HAREKETLERİ	26
2.2. CUMHURİYET DÖNEMİ ÖĞRENCİ GENÇLİK HAREKETLERİ.....	43
BÖLÜM 3: ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ VE KENDİLERİYLE MÜLAKAT YAPILAN BİREYLERİN BAZI TEMEL TOPLUMSAL DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ	81
3.1. ARAŞTIRMA SÜRECİ VE YÖNTEMİ.....	81
3.2. BAZI TEMEL TOPLUMSAL DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ	87
BÖLÜM 4: KENDİ KİMLİKLERİNİ NASIL TANIMLADIKLARI.....	94
4.1. KİMLİKLERİNİN ASLİ BİR UNSURU OLARAK SİYASİ KİMLİKLERİ	95

4.2. AİDİYET DUYDUKLARI TOPLUMSAL SINIF	98
4.3. SİYASETLE İLGİLENMEYE BAŞLAMA VE ÖĞRENCİ GENÇLİK ÖRGÜTÜNE GİRİŞ ÖYKÜLERİ	100
4.4. “ÖĞRENCİ GENÇ” KİMLİĞİNE BAKIŞ AÇILARI	112

BÖLÜM 5: İÇİNDE YER ALDIKLARI ÖĞRENCİ GENÇLİK ÖRGÜTLERİNİN YAPISI ve KÜLTÜRÜ 122

5.1. TÜRKİYE SİYASİ TARİHİNDE YER ETMİŞ ÖĞRENCİ GENÇLİK ÖRGÜTLERİNE BAKIŞ	122
5.2. ÖĞRENCİ GENÇLİK ÖRGÜTLERİNİN ORGANİZASYONU	125
5.3. ÖĞRENCİ GENÇLİK ÖRGÜTÜ BİRİMLERİNİN GRUP YAPISI VE DİNAMİKLERİ	131
5.3.1. İletişim Süreçleri.....	132
5.3.2. İş Bölümü Süreçleri	133
5.3.3. İlkeleri, Değerleri ve Kuralları: Yoldaşlık ve Devrimci Ahlak.....	138
5.3.4. “Örgütlü Genç” Olmanın Kazanımları	155

BÖLÜM 6: ÖĞRENCİ GENÇLİK ÖRGÜTLERİNİN TOPLUMSAL HAREKET KÜMELERİ OLARAK DİNAMİKLERİ 160

6.1. TÜRKİYE’DE SORUN OLARAK DİLE GETİRDİKLERİ KONULAR	160
6.2. ÖĞRENCİ GENÇLİK ÖRGÜTLERİNİN EYLEM REPERTUVARI	171
6.2.1. Eylemlerin Planlanması Süreci	173
6.2.2. Eylemlerdeki İş Bölümü Süreci	177
6.2.3. Eylem Repertuvarlarının Statik Olmayan İçeriği.....	178
6.2.3.1. Etkili Eylemleri Ortaya Çıkaran Unsurlar.....	183

6.2.3.2. Eylem Yapmanın Önüne Çıkan Engeller ve Bunlarla Başa Çıkma Stratejileri.....	187
6.2.4. Öğrenci Gençlik Örgütleri Arasındaki Sosyal Etkileşim Süreçleri.....	192
6.2.5. Eylemlerdeki Duygusal Süreçler	196
6.2.6. Eylemler İle Hedeflenenler	210
6.2.7. Eylemci Olma Kültürü ve Gelecek İçin Öngörü.....	214
DEĞERLENDİRME VE SONUÇ.....	217
KAYNAKÇA	221
EK 1: MÜLAKAT CETVELİ.....	233
EK 2: TEZ ÇALIŞMASI ETİK KURUL İZİN MUHAFİYETİ FORMU	239
EK 3: TEZ ORJİNALLİK FORMU	240

KISALTMALAR DİZİNİ

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

AKP: Adalet ve Kalkınma Partisi

AP: Adalet Partisi

AÜSBF: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi

BİA: Bağıımız İletişim Ağı

CHP: Cumhuriyet Halk Partisi

CKMP: Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi

DDKD: Devrimci Doğu Kültür Dernekleri

DDKO: Devrimci Doğu Kültür Ocakları

Dev-Güç: Devrimci Güç Birliğı

DÖB: Devrimci Öğrenciler Birliğı

DP: Demokrat Parti

ETH: Eski Toplumsal Hareketler

ETHA: Etkin Haber Ajansı

GÜMÇED: Güney Marmara Çevre Derneğı

GYK: Genel Yürütme Kurulu

HES: Hidroelektrik Santral

FKF: Fikir Kulüpleri Federasyonu

IMF: International Monetary Fund (Uluslararası Para Fonu)

İGB: İlerici (veya İleri) Gençler Birliğı

İİBF: İktisadi İdari Bilimler Fakültesi

İTÜ: İstanbul Teknik Üniversitesi

İÜTB: İstanbul Üniversitesi Talebe Birliği

İYTGD: İstanbul Yüksek Tahsil Gençlik Derneği

LGBTİ: Lezbiyen Gay Biseksüel Transgender İnterseks

MBSB: Makul Olma, Birlik, Sayı, Bağlılık

MDD: Milli Demokratik Devrim

MHP: Milliyetçi Hareket Partisi

MTTB: Milli Türk Talebe Birliği

ODTÜ: Ortadoğu Teknik Üniversitesi

PKK: Partiya Karkerên Kurdistan (Kürdistan İşçi Partisi)

s.: Sayfa

SDS: Sozialistische Deutsche Studentenbund (Sosyalist Öğrenci Birliği)

SFK: Sosyalist Fikir Kulübü

SPD: Sozialdemokratische Partei Deutschlands (Sosyal Demokrat Parti)

SSCB: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği

TBMM: Türkiye Büyük Millet Meclisi

TDGF: Türkiye Devrimci Gençlik Federasyonu

TGD: Türkiye Gençler Derneği

THKO: Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu

THKP-C: Türkiye Halk Kurtuluş Partisi Cephesi

TİKKO: Türkiye İşçi Köylü Kurtuluş Ordusu

TİP: Türkiye İş Partisi

TKMD: Türkiye Komünizmle Mücadele Derneği

TKP: Türkiye Komünist Partisi

TMGB: Türk Milliyetçi Gençler Birliği

YGS: Yükseköğretime Geçiş Sınavı

YK: Yürütme Kurulu

YÖK: Yükseköğretim Kurulu

YTH: Yeni Toplumsal Hareketler

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1: Öğrenci Gençlik Örgütleri İtibariyle Kendileriyle Mülakat Yapılan Kadın ve Erkek Öğrenci Sayısı

Tablo 2: Kendileri ile Mülakat Yapılan Bireylerin Temel Toplumsal Demografik Özellikleri

GİRİŞ

Bu araştırma, sosyal bilimler alanında toplumsal hareketleri “eski” ve “yeni” olarak nitelendirmek yoluyla sürdürülen kuramsal tartışmaların, somut toplumsal hareket örneklerinin niteliklerini anlama ve açıklamada ne ölçüde yeterli oldukları hakkındadır. Araştırmadaki bu değerlendirme çabası, genel olarak sol/sosyalist olarak nitelendirilen öğrenci gençlik hareketi içinde yer alan öğrenci gençlik örgütlerinin mensubu olan ve Ankara’da siyasal faaliyet gösteren bireyler üzerinden elde edilen ampirik verilere dayandırılmaktadır. Ancak bu inceleme basitçe, öğrenci gençlik hareketinde eski veya yeni nitelendirmesinin karşılığı olabilecek niteliklerin neler olduklarının ayırt edilmesi üzerine değil; tarihsel bir arka plana sahip olan öğrenci gençlik hareketi içinde yer alan bu örgütlerin yapılarında, eylem repertuvarlarında, amaçlarında, içinde yer alan bireylerin duygu ve dayanışma örüntülerinde süreklilik ve kesintileri ortaya çıkaran mekanizma ve süreçlerin neler oldukları ve bunların sonuçta nasıl bir süreklilik veya kesinti oluşturdukları üzerinedir.

Eski ve yeni toplumsal hareket kavramsallaştırmaları aslında, yeni olduğu varsayılan bir olgunun, bu yeniliğini ortaya koyabilmek için seçilmiş anlatım stratejisinin bir parçasıdır. Savran (1992, s. 9), toplumsal hareketlerin niteliği konusunda, özellikle 1960’lı yıllar itibariyle geliştirilen teorilerden, “eski” toplumsal hareketler ile “yeni” toplumsal hareketler olarak kavramsallaştırılanlar arasında bağlantı kurulan teorileri “süreklilik teorileri”, kurulmayan teorileri ise “kopuş teorileri” olarak adlandırmaktadır (aktaran Coşkun, 2006, s. 70). Toplumsal hayatın işleyiş düzeni ve seyri içinde, olguların nitelikleri sorgulanırken, bunlara yönelik olarak sosyal teorisyenler tarafından ortaya konmuş olan yaklaşımlar, elbette bize belli bir analiz çerçevesi sunmaktadır. Ancak toplumsal hayatın kendisi, olgular arasında kesin ayrımlar yapılabilen bir gerçeklik değildir. Sosyal teorisyenler, ortaya koydukları teorileri üzerinden hayatın bir yönünü soyutlanıp, ona bakmaya yönelik analitik araçları oluştururken, bunlar ile toplumsal hayatın kendisi arasındaki çelişkiyi bir anlamda kenara bırakmaktadırlar. Toplumsal hayattaysa “kesinti” ve “süreklilik” durumları aynı anda mevcuttur. Bununla birlikte, sosyal teorisyenlerin toplumsal hayatta bir olgunun “öyle olduğunu ya da öyle olacağına” söyledikleri bir yerde, bu durumun aktörler açısından bir karşılığı bulunsa da, her zaman buna göre eylemlerini ortaya koymamaktadırlar. Bu nedenle bireylerin bir konuda ne yapıp edecekleri, ne yönde karar verecekleri ya da bir davranışlarının ardından yeni gelecek olanlar her zaman kolayca tahmin edilebilir ya da ortaya konabilir durumda değildir. Bu anlamda araştırmada, “eski” toplumsal hareketler ve “yeni” toplumsal hareketler kavramsallaştırmaları günümüzdeki öğrenci gençlik hareketlerine katılan özneler üzerinden bir değerlendirmeye alınırken, bu öznelerin duyguları, ahlaki değerleri, algılamaları, hassasiyetleri gibi hususların soruşturulması da amaçlanmaktadır.

Bununla birlikte bu kuramsal yaklaşımlar bir kenara atılamazlar. Toplumsal hareketlerin niteliklerini anlayabilmek noktasında, bu kuramsal yaklaşımların sağlamış oldukları bir takım perspektifler bulunmaktadır. Bunları açıklarken de, sosyal teorisyenlerin kuramsal yaklaşımlarında birbirlerine yapmış oldukları itiraz ya da itilaf süreçlerini ortaya koymak önem arz etmektedir. Kısaca bunu şöyle ortaya koymak mümkündür:

Toplumsal hareketlerin niteliklerine dair yaklaşımların kökleri 19. yüzyıla uzanmaktadır. Aslında o zamandan 1960'lı yıllara kadar, belli bir yaklaşımın hakim olduğunu dile getirmek mümkündür. Bu kalabalıklar yaklaşımı ile yakından bağlantılı olan kitle toplumu yaklaşımıdır. Burada en genel manada, toplumsal hareket kümelerini oluşturan kalabalıklar ya da kitleler içinde yer alan bireyler, irrasyonel kaçıklar olarak tarihlendirilmektedir. Ancak bir anlamda, bu yaklaşımın tamamen kenara atılmaması gerekmektedir. Çünkü bu yaklaşımda, toplumsal hareket kümelerinin, onları oluşturan bireylerin birebir toplamına işaret etmediği, bu toplamdan daha aşkın bir varlığa gönderme yapması vurgusu mevcuttur. Ancak bu yapılırken bireylerin failliğinin ve onların öyküleri hakkında bize bilgi veren sosyal tarihin tamamen bir kenara atılması söz konusudur.

Bu yaklaşıma karşıt olarak, 1960'lı yıllar itibariyle ortaya konan yaklaşım ise rasyonalist yaklaşımdır. Burada kitle toplumu yaklaşımının tam tersi olarak, irrasyonel bireyden rasyonel bireye geçilmiştir. Ancak, toplumsal hareketlere katılım noktasında bireylerin ekseriyetle, "hesap kitap yapan" bireyler olarak tariflendirilmesi söz konusudur. Bu yaklaşımın ilerleyen süreçte ortaya konan ve ayakları daha yere basan uzantısı ise kaynak mobilizasyonu yaklaşımıdır.

Kaynak mobilizasyonu yaklaşımında, bireylerin rasyonelliğine yapılan vurgu yanında iktisadi bağlam zaman zaman da siyasal bağlam göz önüne alınarak, toplumsal hareketlerin dinamizmini sağlayan kümelerin, örgütler olduğu belirtilmektedir. Bu örgütler bir iktisadi teşekkül gibi çalışmaktadırlar. Örgütlerin ellerindeki iktisadi olanakların, toplumsal hareketlerde hedeflenenler açısından başarıya ulaşılmasında kilit önemde olduğu vurgulanmaktadır. Bireylerin toplumsal sorunlara karşı vermiş oldukları bir takım tepkilerin bir toplumsal harekete dönüşmesi noktasında, örgütlülüğün önemli olduğuna dikkat çekilmektedir. Ancak bununla birlikte bu yaklaşımda, irrasyonel bireyden aşırı rasyonel bireye geçen rasyonalistler gibi, toplumsal hareketlere katılan bireylerin duyguları, ahlaki değerleri, hassasiyetleri gibi hususlar bir kenara bırakılmaktadır.

Bu yaklaşımla yakından bağlantılı olan yaklaşım ise siyasal süreçler yaklaşımıdır. Kaynak mobilizasyonu yaklaşımında iktisadi kaynaklar ön plana çıkartılırken, burada siyasi bağlamdaki olanaklar ön plana çıkartılmaktadır. Toplumsal hareketlerin ortaya çıkabilmesi için, siyasi bağlamda bulunan fırsatların bir avantaj sağladığı söylenmektedir. Buraya yapılan itiraz ise, elbette ki yapısal koşulların toplumsal hareketlerin ortaya çıkışına etki edeceği, ancak bunun etkilerden

yalnızca biri olduğudur. Bu anlamda, bireylerin bazen bir durumu engelleyici bir unsur olarak nasıl algıladıklarının bir eylem faaliyetinin ortaya dökülmesinde rol oynayabileceği söylenmektedir. Bununla birlikte bireylerin, kendileri adına bir kazanç elde edip edemeyeceklerini ya da ellerinde eylem yapma fırsatlarının olup olmadığını düşünmeden de bir eylem faaliyetini ortaya konabilecekleri söylenmektedir. Kısacası, bu yaklaşım da tamamen yapısal süreçlerden üzerinden gidip mikro yapılara bakmaması üzerinden eleştirilmektedir.

Eski ve yeni toplumsal hareketler olarak tezat dilinin en kuvvetli hissedildiği ve bunlar arasında bir kopuşa gönderme yapan yaklaşım ise yine 1960'lı yıllar itibariyle ortaya konan yeni toplumsal hareketler yaklaşımıdır. Burada, bireylerin toplumsal hareketlere katılırken, iktisadi bir takım talepleri, devleti alaşağı etmeyi ya da hükümeti değiştirmeyi arzu eder bir durumda artık olmadıkları, toplumsal hareketlerin başka nitelikleri olduğu, bunlara katılan bireylerin artık kimlik mücadeleleri ve kültürel alanda elde edebilecekleriyle ilgilendikleri söylenmektedir. Bu noktada da, ne devlet onların eylem faaliyetlerine karışmalıdır ne de onlar eylem faaliyetlerinin merkezine devleti yerleştirmelidirler. Toplumsal hareketlere katılan bireyler kendi seslerini çıkartırken, devlet politikaları üzerinde dolaylı bir etki yaratmaktadırlar. Bu yaklaşımda bu açıklamalar yapılırken, eski ve yeni toplumsal hareketlerin niteliklerine dair kullanılan tezat dilinin hâkimiyetine rağmen, toplumsal hareketlerin anlam boyutu dikkate alınmaktadır. Bu yaklaşımın da bir uzantısı olarak artık bireylerin failiği, onların kendilerini kim olarak tarif ettikleri, toplumsal hareketlere katılırken sahip oldukları duygular gibi hususlar toplumsal hareketlerin niteliklerini ortaya koyarken önemsendir hale gelmiştir.

Tilly'nin (2004, s. 13) de belirttiği gibi, kendilerini ortaya çıkartan toplumsal kategorilerden bağımsız olarak düşünülemez olan toplumsal hareketler içinde, işçiler, kadınlar, öğrenciler gibi çok çeşitli kesimler yer almaktadır. Bunlar arasında öğrenci gençlik kilit bir öneme sahiptir.

Gençliğin tarihsel ve toplumsal dinamikler tarafından kurulmakta olduğunu öne süren toplumsal inşacı yaklaşıma (Fornas ve Bolin, 1995) göre, gençliğe atfedilen özellikler siyasi ve kültürel olarak kurulmaktadır (aktaran Çelik, 2013, s. 28). Bu anlamda gençlik tanımı tarihseldir ve belirli bir tarihsellik içindeki toplumsal ilişkilerle şekillenmektedir (Yücel ve Lüküslü, 2013, s. 9). “Gençlik” *a priori*¹ bir durum, evrensel bir sabit değildir (İnanır, 2005, s. 38). Modern sanayi toplumları için gençlerin önemi, onların geleceğin yetişkinleri, yurttaşları olmalarından ileri gelmektedir; toplumun geleceğini simgeleyen gençlerin kafalarının, ruhlarının, bedenlerinin eğitimi önemli bir hal almaktadır (Lüküslü, 2013, s. 20). Öğrenci gençlik bu süreçte, devletin kendi yönetim politikaları çerçevesinde ve “devletin bekası” anlayışı içinde, “edilgen” bir pozisyon içinde

¹ Vurgu yazara aittir.

düşünülmüştür. Devletler, kendi çizdikleri sınırlar dâhilinde öğrenci gençliği hareket etmeye, yönlendirmeye çalışmışlar ya da ancak bu sınırlar dâhilindeki hareketlere hoşgörü göstererek bunun dışında kalanları engellemeye girişmişlerdir. Öğrenci gençliğin bizzat kendilerinin, toplumsal değişmeyi doğrudan etkileyecek bir unsur olarak devlet yönetimine ya da onun uygulamalarına müdahil olmak ve siyasal sahnede aktif rol almak istemeleri yönünden ise “etken” bir pozisyonda olmak istemelerinin altı çizilmelidir.

Jasper’a (2002, s. 35, 36) göre, biz insanlar çevresine anlam ağları ören, simge-üretici varlıklarızdır. “Kültürel kuralları kabul etmede, onlar üzerinde oynamada, onları şekillendirmede ya da reddetmede *sanatkârdır*.”² Bu bağlamda gençleri aslında yetişkinlere göre daha iyi sanatkârlar olarak da düşünebiliriz, en azından onların bunun için daha çok şansları vardır. Aslında toplumsal bir kategori olarak gençler de dâhil olmak üzere herkesin aklında, gençlerin “kim”, “ne” olduğunun tanımlanmasına yönelik, benzer bir kültürel inşanın şekillendirdiği tanımlamalar vardır. Lüküslü (2013, s. 20), gençliğin “yeniliği”, “gücü”, “ilerlemeyi” temsil eden bir kategori olarak düşünüldüğünü belirtmektedir. Jasper (2002, s. 506), gençliğin her toplum için meydan okuyucu bir tavrı olduğunu belirtmektedir. Furlong ve Cartmel (1997, s. 2), gençlik çalışmalarının şunu sağladığını tartışmaktadır: “Yeni sosyal teorilerin anlamını yoklamanın en ideal fırsatı; eğer sosyal düzen değiştiyse ve sosyal yapı zayıfladıysa, bu değişimlerin kanıtlarını, sosyal yeniden üretimin kavşağındaki genç insanlar arasında bulacağımızı beklememizdir (aktaran, MacDonald ve Marsh, 2005, s. 1).”³

Gençler “şöyle olmalıdır”, gençler “böyle de insanlardır” tanımlamalarının yanında, şunu belki belirtmek gerekir ki; göreceli olarak gençlik, toplum tarafından şekillendirilme basamaklarında henüz çok ilerlenmemiş olan bir döneme karşılık gelmektedir. Bu durumu belki şöyle bir benzetmeyle açıklayabiliriz: Katılımlı gözlem yapan araştırmacılara verilen tavsiyelerin başında, içine girdikleri grupta olup biten süreçlere zamanla aşinalık kazanıp, bunları kanıksayıp, bir duyarsızlaşma yaşamadan önce, o grup hakkında gözleyebildikleri önemli noktaları, ayrıntıları, farklılıkları vakit kaybetmeden kaydetmeleri gelmektedir. Bu anlamda gençleri de henüz, grupla tam anlamıyla ve her yönden bir bütünleşme yaşamamış bireyler –elbette bunu tüm gençliğe özgü bir durum olarak söyleyemeyeceğimizi belirterek– olarak düşünebiliriz. Jasper (2002, s. 115) bir kişinin duygularının toplumun tanımları ile bire bir uyuşmayabileceğini belirtmektedir. Ona göre baskın fikirlerin ve duyarlılıkların, her zaman, alternatiflerine belli bir hareket alanı ve fırsat sağlayan boşlukları ve çelişkileri vardır.

² Vurgu yazara aittir.

³ Çeviri bana aittir. Aktaran belirtilmeden kullanılan bundan sonraki çevirilerin tümü de tarafıma aittir.

Çoğu zaman “gençlik hareketleri” ile “öğrenci hareketleri” birbirine özdeş olarak düşünülmüştür. Konuyla ilgili kaynaklarda “öğrenciler” ya da “gençler” birbirleri yerine kullanılmakta, kimi zaman “öğrenci hareketi” kimi zaman da “gençlik hareketi” ifadelerine yer verilmektedir. Kaynaklarda, söz konusu edilen bireylerin sosyal kimliğinde, “öğrenci olmak” ve “genç olmak” parçacıklarının birbirini içerdiği ve bunların onlar için birlikte önemli oldukları kabulü üzerinden hareket edilmiş olunması ihtimali vardır. Bu araştırma için ise, söz konusu edilecek bireylerin hem gençler hem de öğrenciler olma yönlerine birlikte atıfta bulunmak için, “öğrenci gençlik” şeklinde bir kullanıma gidilmesi uygun görülmüştür. Yoksa elbette, Türkiye’de ya da dünyada toplumsal hareket kümelerinde yer alan, öğrenci olmayan fakat genç olan –işçi gençler gibi– insanlar olduğu aşîkârdır. Bu araştırmada Ankara’daki⁴ üniversite öğrencileri dikkate alınmıştır.

“Öğrenci olma hali”nin gençleri toplumsal hareketlerin bir parçası haline getirmede bir avantaj sağladığı söylenmektedir. Öğrenci olmanın avantajı meselesi, bir toplumsal harekete katılmanın insanlara getirebileceği maliyet ya da eksiler konusu üzerinden ele alınmaktadır. Her ne kadar “çoğu halde” ifadesiyle sınırlandırılması gerekse de, Emiroğlu (2013, s. 230) öğrencilerin, ailevi ve mesleki bir sorumluluk içinde olmalarını “biyografik uygunluk (*disponibilite biographique*) kavramı ile ele almaktadır. McAdam’a göre (1988, s. 44) biyografik uygunluk bireyin yaşamında –ailevi ve mesleki sorumluluklar gibi– bir zorlamanın olmadığı görece rahat bir döneme tekabül etmektedir (aktaran Emiroğlu, 2013, s. 229). Buna göre, öğrenci gençliğin çoğunun, örneğin hesap vermek zorunda oldukları bir işverenleri, bakmakla yükümlü oldukları çocukları yoktur. Bu anlamda toplumsal hareketler içinde yer almak konusunda diğer toplumsal kategorilere göre daha esnek bir konuma sahiptirler. Kızılgedik (2011, s. 165) de üniversite öğrencilerinin, büyük oranda yaşam standartlarının aileleri tarafından sağlanıp, desteklenmesi sayesinde, iktidarla⁵ girdikleri ilişkide maddi kaygılarını daha geri plana atabildiklerini belirtmektedir. Böylece onlar, iktidar ideolojisiyle daha yalın bir yüzleşmeyi ve siyasetin daha gözü pek bir eleştirisini yapabilmektedirler. Kızılgedik (2011) aynı zamanda bu durumun öğrenci gençlik hareketlerinin karakterini de bize verdiğini söylemektedir. Ona göre bu hareketler sınıfsal değil, ideolojik reflekslere⁶ sahiptirler. Bu sayede kendileri dışında gelişen toplumsal hareketlerle de eklemleşebilmektedirler. Harman (2011, s. 187) da aynı şekilde, üniversitelerin farklı sınıfsal kökenlere sahip genç insanların bir arada yaşadıkları alanlar olduğunu, üniversite öğrencilerine özel

⁴ Araştırma için Ankara’da bulunan üniversiteli gençlerin seçilmesinin nedeni, işin pratiği üzerinden, araştırmanın Ankara’da bulunan bir üniversitenin çatısı altında sürdürülmüş olmasıdır. Araştırmada, Ankara’nın bir metropol olarak öğrenci gençlik hareketlerine etkisi üzerine bir tartışma yürütülmeyecektir.

⁵ Yazarın iktidardan kastettiği işçinin patronu ya da bir ülkenin başında bulunan yönetici erk, örneğin hükümet olarak düşünülebilir.

⁶ Kızılgedik (2011, s. 152, dipnot 2) bu durumu “ideolojik uyumsuzluk” kavramı ile ele almaktadır. Ona göre üniversiteli öğrenciler bir sınıfın organik bir parçası oldukları için değil, devlet politikaları ve onun zor aygıtları –burada büyük ihtimal temel olarak Antonio Gramsci’ye gönderme yapmaktadır– ile yaşadıkları çelişki ve bunun yanında kapitalizmin örgütlediği yaşamla olan çelişkileri sonucunda siyasallaşmaktadırlar.

bir işçi sınıfı muamelesi yapılamayacağını ve öğrenci gençlik hareketinin dar ekonomik taleplere sıkıştırılmayacağını belirtmektedir.

Öğrenci olma hâlinin gençleri toplumsal hareketlerin bir parçası haline getirmede büyük bir avantaj sağladığı kabul edilmekle birlikte, bu hal tek başına belirleyici bir dinamik değildir. Jasper biyografik uygunluğun otomatik bir etkisi varmış gibi yapısal olarak kuramsallaştırılmasını, insanların psikolojik süreçlerinin dikkate alınmadığı noktasından eleştirmektedir (2002, s. 264). Bu anlamda öğrenci gençliği, toplumsal hareketler içinde yer almaya iten toplumsal, ekonomik, kültürel, bireysel nedenler ile onların duygularının –elbette bunların onları toplumsal hareketler içinde yer almaya götürmede farklı düzeylerde etki edebilecekleri, bu etkilerin ise birbirlerinden keskin çizgilerle ayrıştırılmayacağı göz önünde bulundurularak– birlikte önem taşıdıkları düşünülmeli ve bunlar üzerine bir soruşturma öznelerin gözünden anlatılmalıdır.

Bu araştırmada, belli bir toplumsal hareket seçilip –örneğin kadın hareketi, LGBTİ⁷ hareketi vb.– ona çeşitli kanallar –bir arkadaşından, bir afişten veya sosyal medya üzerinden duyarak vb.– aracılığıyla katılan üniversiteli gençler ya da toplumsal hareketlere katılan ve içinde işçiler, kadınlar gibi çeşitli toplumsal kategorileri barındıran örgütler, inisiyatifler, dernekler vs. içinde, bu kategorilerden biri olarak yer alan üniversiteli gençler konu edilmemiştir. İşin pratiği açısından bakıldığında, toplumsal hareketlere çeşitli kanallar aracılığıyla katılan üniversiteli gençlere tek tek ulaşmanın zor olduğu aşikârdır. Toplumsal hareketlerde aktif rol oynayan çeşitli örgütlerin, derneklerin vs. bünyesinde başka kategorilerle birlikte yer alan gençlere ulaşmak ise –bu örgüt, dernek vs.ler ile iletişim kurulabilmesi noktası göz önüne alındığında– elbette daha olanaklıdır. Ancak, bu araştırmada bizzat üniversiteli gençlerden oluşan ve sol/sosyalist⁸ siyasi çizgide yer alan örgütler; hem onları meydana getiren bireylerin toplamından daha fazlasına işaret eden yapılar olmaları durumu, hem de bunların içinde eyleyenler olarak bunların yaratıcıları, onlara asli niteliklerini kazandıranın üniversiteli gençler/aktörler olması durumu birlikte dikkate alınarak çalışılmak istenmiştir.

Türkiye’de öğrenci gençlik ile toplumsal hareketler konusunu birlikte odağına olan çalışmaların görece sınırlı olduğunu söyleyebiliriz. Mevcut olanlar çoğunlukla, Türkiye’deki belirli bir tarihsel

⁷ Lezbiyen, Gay, Biseksüel, Transgender, İnterseks.

⁸ Bu araştırma çerçevesinde “sol”, “sosyalist sol” siyasi çizgilerinin tam olarak ne anlam ifade ettiği, onları “sağ” siyasi çizgiden ayıran noktaların neler olduğu gibi bir kavramsal tartışma yürütülmeyecektir. Burada söz konusu edilen öğrenci gençlik örgütleri, bu araştırmada da, “Türkiye’de Öğrenci Gençlik Hareketlerinin Arka Planı” bölümünde, özellikle 1960’lı yıllar ve itibarıyla anlatılan dönemin öğrenci gençliğinin yapıp ettiklerini bir miras olarak alan bir kesimi oluşturmaktadırlar. Bu yönde bir miras edinmekle de, Bobbio’nun (1999, s. 11) da belirttiği “biz” kavramının –“biz solcular” kavramı da denilebilir– şekillenmesi gereksinimini gidermektedirler. Elbette “sol”un muhtevasının geçen yıllar içinde hiç değişmeden, hep aynı kaldığı düşünülemez. Türkiye’de sol örgütlerin tarihine dair ayrıntılı bir okuma için şu kaynaklara bakılabilir: Aykol, H. (2010); Ersan, V. (2014); Karadeniz, Z. ve Akdere, İ. (1994); Tunçay, M. (2009); Türkmen, E. A. (2013); Türkmen, E. A. ve Özger, Ü. (2014).

dönem içindeki öğrenci gençlik hareketini ya da bu tarihsel dönemler içindeki belirli bir öğrenci gençlik hareketi kümesini konu edinmişlerdir.⁹ Bu araştırma günümüzde sol/sosyalist çizgide yer alan öğrenci gençlik örgütlerine ve bunların içinde yer alan bireylere odaklanmaktadır. Bunun başlıca sebebi, hem üniversitelerdeki hem de sokaklardaki toplumsal hareket dinamizminin, önemli ölçüde bu kategoride yer alan üniversiteli gençlik tarafından sağlanmasıdır. Bu anlamda araştırmada öğrenci gençlik hareketi kavramı ile “Gezi Parkı Eylemleri¹⁰” gibi belli bir örnek olay –döneme demek belki daha doğru olur– kastedilmemektedir. Ya da anlatılmak istenen, bizzat öğrenci gençleri ilgilendiren bir konu etrafında sayıca artarak Türkiye'nin geneline ulaşacak, hatta diğer ülkelerden öğrenci örgütleri ile irtibat kuracak ve çeşitli talepler karşılanana kadar sürekli hale getirilecek bir öğrenci gençlik hareketi de değildir.

Örgütlü öğrenci gençlik, Türkiye'de sorun olarak dile getirilen çeşitli konular ya da olaylar üzerine, diğer toplumsal kategorilerle birlikte bir karşı çıkış süreciyle, toplumsal muhalefetin bir parçasını oluşturmaktadırlar. Bu toplumsal muhalefetin gündemini oluşturan konularla ilgili çeşitli eylem biçimlerinin ortaya konmasında ve bunların sürdürülmesinde önemli bir kategoriye temsil etmektedirler. Bunun yanında öğrenci gençlik olarak, kendilerine dokunan, doğrudan kendilerini ilgilendiren meselelerle ilgili de, çeşitli eylem biçimleri üzerinden çatışmacı bir siyaset ortaya koymaktadırlar.

Bu çerçeve içerisinde, bu araştırmada örgütlü öğrenci gençliğin eylem konuları, bir eylemi gerçekleştirmeden önce onları harekete geçiren unsurlar, eylemlerini planlama ve uygulama süreçleri, eylemler ile dile getirmek istedikleri, eylemler sırasında hissettikleri duygular gibi konular, onların kendilerini kim olarak tarif ettikleri ve içinde yer aldıkları öğrenci gençlik örgütlerinin yapısı ve kültürü üzerine bir soruşturma ile birlikte ele alınmıştır. Araştırmada, örgütlü öğrenci gençliğin üniversitelerinde eylem faaliyeti içindelerse, kendilerinin yanında örgütsüz öğrencilerle birlikte ve sokaktalarsa bunlara ek olarak toplumsal muhalefetin –kadınlar, işçiler, LGBTİ bireyler, etnik gruplar gibi– farklı kategorileriyle birlikte oluşturdukları “kitle olma

⁹ Bakınız: Alper, E. (2009); Aydın, M. (2011); Bakındı, M. (2001); Beşirli, H. (1998); Çav, E. (2010); Erbaa, İ. (1999); Kazan, B. (2012); Şensoy, T. (1998); Yılmaz, P. (1995); Yorgancılar, S. (2006).

¹⁰ Türkiye'de 2013'ün Mayıs ayının sonlarında başlayan Gezi Parkı eylemlerinde gençler aktif olarak yer almıştır. Gezi Parkı eylemlerine katılanların yaş aralığı ile ilgili olarak şu rapora bakılabilir:

http://www.konda.com.tr/tr/raporlar/KONDA_GeziRaporu2014.pdf. İlgili rapora göre Gezi Parkı eylemlerine katılanların yaş ortalaması 28'dir. 17 yaş ve altı katılımcıların oranı %5,5; 18-20 yaş arası katılımcıların oranı %16,5; 21-25 yaş arası katılımcıların oranı %30,8; 26-30 yaş arası katılımcıların oranı %20,3'tür. Raporda, 21-25 ve 26-30 yaş aralıklarına dikkatlice bakıldığında Gezi Parkı eylemlerine katılanların esas çoğunluğunu bu iki yaş grubundan bireylerin oluşturduğu belirtilmektedir. Yani, eylemlerdeki her iki kişiden biri 21-30 yaş aralığındadır. Gezi Parkı eylemlerini, “Gezi Parkı direnişi”, “Gezi Parkı protestoları”, “Haziran direnişi”, “31 Mayıs Devrimi” gibi farklı adlandırmalarla görmek de mümkündür. Her şeyden önce, kısaca “Gezi”, bir sokak muhalefeti sürecini anlatmaktadır. Bunun içinde sayıca büyük bir kitlenin yer alması; içinde yürüyüş, forumlar, protesto gösterileri, gibi birçok toplumsal hareket biçimini barındırması; özellikle de katılımcıların siyasi görüş ve duruşlar ile ilintilendirilebilecek bu adlandırmaların arkasındaki dinamiklere yönelik daha geniş bir tahlil bu araştırmanın çerçevesi dışındadır. “Gezi Parkı eylemleri” şeklinde bir kullanma gidilmesinin nedeni ise, bunun daha yaygın bir kullanım olmasıdır.

hallerine” ya da “kalabalık olma hallerine”, o anların dinamiklerine direkt olarak odaklanılmamaktadır. Ancak, elbette, bu araştırmada dolaylı yoldan kitle ya da kalabalık olma haline; örgütlü öğrenci gençliğin bu tür anlarda kendilerini nasıl hissettikleri, bu halin onlarda hangi duyguları uyandırdığı, onlara göre kitleleri oluşturan insanları genel olarak bir eylem faaliyetine iten güdülerin neler olduğu gibi hususlar üzerinden odaklanılmıştır. Araştırmada aslında, ister büyük kalabalıklar ister küçük kalabalıklar tarafından ortaya konan bir eylem biçiminde yer alsınlar, toplumsal hareket kümeleri içinde yer alan bireyler için “rasyonellik” vurgusu yapmak adına, onların yaşayabilecekleri duyguları bir kenara itemeyeceğimiz dile getirilmeye çalışılmaktadır. Rasyonellik durumu duygulardan tamamen arınmış olmanın bir ifadesi değildir. İnsanlar çeşitli duygular içindeyken bilinçsizce, ne yaptıklarının farkında olmaksızın hareket etmemektedirler.

Bu araştırmada, sol/sosyalist öğrenci gençlik örgütlerinin eylem biçimleri kavramından anlaşılması gereken ise yalnızca, öğrenci gençliğin sorun olarak nitelendirdikleri konularda sokaklarda ve üniversite kampüslerinde gerçekleştirdikleri yürüyüşler, basın açıklamaları, protesto gösterileri değil; forumlar, film gösterimleri düzenlemeleri; sosyal medya hesapları üzerinden gündem oluşturmaları; afişleme yapmaları, bildiri dağıtmaları, duvar yazılamaları ve resimleri yapmaları gibi birçok unsurdur. Bu unsurların hepsinin oluşturduğu eylem dağarcığı salt onlara özgü olmasa da, geniş bir mekân sınırı –üniversite kampüsleri ve sokaklar– içinde, öğrenci gençlik tarafından – elbette bu durumun öğrenci gençliğin biyografik uygunluğu ile bağlantısı olduğu söylenebilir– yoğunluklu olarak kullanılmaktadır.

Bu araştırma, derinlemesine mülakat tekniğinden faydalanılarak, kendileriyle mülakat yapılan bireylerin anlatımları üzerine inşa edilmiştir. Becker (2014, s. 46), biz sosyal bilimcilerin davranışlarını çözümlediğimiz insanlara açıktan ya da örtük olarak her zaman için belli bir bakış açısı ve saikler atfettiğimizi belirtmektedir. *Daima*¹¹ insanların kendi eylemlerine verdikleri anlamları tarif etmekteyizdir. Ancak ona göre buradaki temel soru, bunu yapmamızın gerekli olup olmadığı değil, ne ölçüde “eksiksiz” yapıldığına ilişkindir.

Elbette bu araştırma için de “eksiksizlik” meselesi her zaman için tartışmaya açıktır. Araştırmanın ortaya koyabileceklerinin başlangıcı aslında kendileriyle mülakat yapılacak bireylere yöneltilen mülakat sorularının oluşturulması sürecine dayanmaktadır. Araştırma nesnesinin hangi yönlerine bakılacağı ve bunlar hakkında nihayetinde nasıl bir açıklama sunulacağı meselesi bu soruların oluşturulabilmesi ile büyük oranda bağlantılıdır. Bundan, bir kuramın içinden çıkartılan hipotezlerin teyit edilmesi türünden bir araştırma kurgusu anlaşılmalıdır. Elbette mülakat

¹¹ Vurgu yazara aittir.

sürecinin kendisi araştırmacıya, çalıştığı konuya ilişkin olarak dikkat etmesi gereken yeni veriler ve öngörüler sağlamaktadır. Bu anlamda kendisiyle mülakat yapılan bireylere gitmeden önce yapılan hazırlık süreci, yani alana yönelik kavramsal, kuramsal ve tarihsel bilgiyi içeren okumalar, bunun yanında mülakatlar esnasında keşfedilenler, birlikte ve aynı derecede önemlidir. Derinlemesine mülakat yapmanın bir sosyal bilimciye, salt sosyal teorisyenlerin söylediklerine bağlı kalmadan yazma cesareti verdiğini de söylemek mümkündür. Yalnızca sosyal teorisyenlerin ortaya koydukları üzerinden değil, eyleyen öznelerin aktarımları üzerinden ilgili araştırma konusuna ve bunun alt başlıklarına dair yorumlar geliştirebilme imkânı sunmaktadır. Bu araştırma süreci bir öğrenci genç olma deneyimi içinden gerçekleştirilmiştir. Bu anlamda bu yorumlama sürecine bu deneyimin de katkısı vardır.

Araştırma yedi bölümden oluşmaktadır:

İlk bölümde, toplumsal hareketlerin niteliği üzerine sosyal teorisyenler tarafından geliştirilen kuramsal tartişmalar konu edilmiştir.

İkinci bölümde, Türkiye’de öğrenci gençlik hareketlerinin tarihsel arka planı anlatılmıştır. Bu tarihsel arka plan “Osmanlı” ve “Cumhuriyet” dönemi olmak üzere iki ana başlık altında ele alınmıştır.

Üçüncü bölümde, araştırmanın yöntemi ve kendileriyle mülakat yapılan bireylerin bazı temel toplumsal demografik özellikleri verilmiştir.

Dördüncü bölümde, kendileriyle mülakat yapılan bireylerin kendi kimliklerini nasıl tanımladıkları; siyasi kimlikleri, aidiyet duydukları toplumsal sınıf, öğrenci gençlik örgütüne giriş öyküleri, öğrenci genç kimliğine bakış açıları vb. gibi konular üzerinden anlatılmıştır.

Beşinci bölümde, kendileriyle mülakat yapılan bireylerin içinde yer aldıkları öğrenci gençlik örgütlerinin yapısı ve kültürü; öğrenci gençlik örgütlerinin organizasyonu, öğrenci gençlik örgütü birimlerinin grup yapısı ve dinamikleri vb. gibi konular üzerinden anlatılmıştır.

Altıncı bölümde, kendileriyle mülakat yapılan bireylerin içinde yer aldıkları öğrenci gençlik örgütlerinin toplumsal hareket kümeleri olarak dinamikleri; Türkiye’de sorun olarak dile getirdikleri konular, öğrenci gençlik örgütlerinin eylem repertuarı, eylemlerdeki duygusal süreçler, eylemci olma kültürü, eylemler ile hedeflenenler vb. gibi konular üzerinden anlatılmıştır.

Yedinci bölümde, kendileriyle mülakat yapılan bireylerin içinde yer aldıkları öğrenci gençlik örgütlerinin toplumsal hareket kümeleri olarak dinamikleri, toplumsal hareketlerin niteliği üzerine yürütülen kuramsal tartışmalar değerlendirilerek sonuca bağlanmıştır.

BÖLÜM 1

TOPLUMSAL HAREKETLERİN NİTELİĞİ ÜZERİNE KURAMSAL TARTIŞMALAR

Toplumsal hareketler bir olgu olarak yeni olan bir şey olmamakla birlikte, sosyal teorisyenler kendilerince yeni addettikleri bir durumu tarif ve tasnif etmek istediklerinde, genellikle bunu bir tezat dili üzerinden yapmaktadırlar. “Eski” toplumsal hareketler (ETH) ve “yeni” toplumsal hareketler (YTH) kavramsallaştırmaları bu anlatım stratejisi üzerinden oluşturulmuştur. Bir tarif ve anlatım stratejisi olarak ETH ve YTH kavramsallaştırmaları, toplumsal hareketlerin niteliklerini sorgularken belli bir analiz çerçevesi ve kolaylık sağlıyor olsa da; toplumsal hayatın işleyiş düzeni ve seyri içinde, soyutlama yoluyla oluşturulmuş olan kesintiler veya tezatlarla, gerçekte yahut fiiliyatta bunların bir nesnede birlikte bulunabilme biçimleri arasında farklılıklar vardır. Bu anlamda kuramsal olarak toplumsal hareketlere atıfta bulunan düşünceler(imiz) üzerinden, ETH ve YTH ayrımını ortaya koyabiliriz; ama toplumsal hareketlerin kendisinin “eski” mi “yeni” mi mahiyette oldukları bir tartışma konusudur. Dolayısıyla teorik anlamda “eski toplumsal hareketlerin karakteri böyledir, yeni toplumsal hareketlerin karakteri ise şöyledir” üzerinden günümüzdeki süreçte cereyan eden öğrenci gençlik hareketlerini de, bunlardan birinin içine peşinen dâhil etmek bir yanılğı olacaktır. Taylor (1987, s. 465-488) böyle bir durumdaki metodolojik açmazı şöyle ifade etmektedir:

Bir nesneye yönelik *benim tasvirimle*¹² o nesne arasına dümdüz bir çizgi çekebiliriz; fakat o nesneyi *ele almamla* o nesne arasına değil. Birinden, söz konusu şeyin yokluğunda bile, o şeyle ilgili neye inandığına/ne düşündüğüne odaklanmasını isteyebiliriz, örneğin futbol. Fakat iş futbol *oynamaya* geldiğinde, futbolun yerini tutan bu düşünceler onunla uyumsuz olabilir. Oyuna ilişkin eylemler, nesne olmadan yapılmaz, bunlar nesneyi de kapsar (aktaran Sayer, 1992, s. 48).

Sayer (1992 s, 48, 49), bilgiyi dünyanın bir temsili olarak düşünmekten çok, onun içinde iş yapmanın bir aracı olarak düşünmek gerektiğini söylemektedir. “Toplumsal olgular, aktörler ya da öznelerden bağımsız olarak mevcut olmayacak olsalar bile, onlar üzerine çalışan belli bir kimseden çoğunlukla bağımsız olarak mevcuttur.”

Kuramları, toplumsal hayata dair tahmin ve açıklamalarımızda gözlemsel veri elde etmeyi mümkün kılan, düzenleme çerçeveleri (*ordering-framework*) olarak düşünmek mümkündür. Bunun yanında

¹² İlgili paragraf için vurguların tümü yazara aittir.

kuramları, kavramsallaştırmalar (*conceptualization*) olarak; yani bir şeyi belli bir biçimde kavramsallaştırmanın yolu anlamında kullanabiliriz¹³ (Sayer, 1992, s. 50).

Kuramları, sosyal gerçekliğin tüm yönlerini değil, belli bir yönünü açıklamaya çalışan düzenleme çerçeveleri ya da kavramsallaştırmalar olarak düşünmek gerekir. Jasper (2002, s. 50), kuramcılarının, toplumsal hareketleri şekillendiren çeşitli bağlamların varlığını kabul ettikçe, toplumsal hareket gibi karmaşık bir faaliyetin pek çok yönü hakkında daha fazla bilgi sahibi olduklarını belirtmektedir.

ETH ve YTH tartışmasına giden sürecin ve bu süreçte birbirine itilaflarla ortaya çıkan yaklaşımların köklerini 19. yüzyıla götürebilmek mümkündür. Tosh (2008, s. 97, 100) sosyal tarihin uzun bir süre “üvey evlat” muamelesi gördüğünü söylemektedir. Halkın ve işçi sınıfının tarihine, siyasi tarih içerisinde hemen hiç yer verilmemiştir; iktisat tarihinde ise “işgücü” veya “tüketici” olarak çok statik ve ayrışmamış şekilde yer verilmiştir. Halk yığınları, ancak 19. yüzyılda, otoritelerin dikkatini çekmelerine sebep olan, ayaklanmalar gibi faaliyetleri ile toplumsal araştırmalara konu olabilmışlerdir. Çetinkaya (2008, s. 16) da benzer şekilde, toplumun “aşağısındakilerinin” ancak çok büyük bir olay yarattıkları, var olan siyasi ve toplumsal yapıyı sarstıkları ölçüde anlatılarda yer alabildiklerini, yer aldıkları zaman da “ayak takımı”, “sürü”, “kitle” gibi sıfatlarla anıldıklarını ve eylemlerinin genellikle “doğal afetlere” benzetildiğini söylemektedir.

Böyle bir çalışmanın tipik bir örneği ve ilki, Le Bon’un “kalabalık” yaklaşımıdır. Le Bon 1896 yılında, yani 19. yüzyılın sonuna doğru yazdığı *The Crowd*¹⁴ adlı kitabında, klasik sosyoloji teorisyenlerinin yaptığı gibi, yaşadığı dönemde görülen toplumsal değişimin sebeplerinden biri olarak, toplumsal ilişkiler ağını belirleyen aile, din gibi kurumların işlevlerini kaybetmiş olmasını görmektedir. Le Bon’a (2001, s.7) göre, yaşadığı toplumun bütün öğelerinin kaynağı olan dini, siyasi ve toplumsal inançlar yıkılmıştır. İçinde bulunulan değişim çağına, “yeni bir güç” olarak nitelediği “kalabalıkların gücü” egemen olacaktır. Ancak bunu dile getirirken, toplumsal değişimi meydana getiren kalabalıkların eylemlerini olumlamamaktadır.

Le Bon’a (2001) göre, “uygarlıklar şimdiye kadar asla kalabalıklar tarafından değil, küçük bir entelektüel aristokrasi tarafından yaratılmış ve yönetilmişlerdir. Kalabalıklar yalnızca yıkıma muktedirdirler. Onların hükmü her zaman barbarlık evresine eş değerdir. (...) Kalabalıklar, doğası

¹³ Sayer (1962), düzenleme çerçeveleri olarak kuramlar fikrinin yerine, kuramları bir nesnenin kavramsallaştırılması olarak ele almanın daha uygun olacağını düşünmektedir. Bu durum Doç. Dr. Abdülkerim Sönmez’in Hacettepe Üniversitesi Sosyoloji Bölümü Yüksek Lisans Programı SOS612 Metodoloji II dersine dayandırılmaktadır. Sayer’in konuyla ilgili yaptığı tartışmalar için kitabının 2. 4. ve 6. bölümlerine bakılabilir.

¹⁴ Kitabın Fransızca ismi “*La Psychologie des Foules*”dür.

tamamen yıkıcı güçleri nedeniyle, zayıf düşmüş ya da ölü bedenlerin erimesini hızlandıran mikroplar gibi tesir” etmektedirler (s. 10). Le Bon, kalabalıkların mevcut toplumsal düzeni bozduklarını düşünmektedir. Onun gözünde kalabalıkların, “çalışma saatlerinin sınırlandırılması; madenlerin, demiryollarının, fabrikaların, toprakların kamulaştırılması; tüm ürünlerin eşit bölüştürülmesi; halkın yararı için tüm üst sınıfın elimine edilmesi” gibi hak talepleri yaşadığı dönemdeki toplumu yıkmaya ve onu, uygarlığın doğuşundan önce tüm insanlığın olağan durumu olan ilkel komünizme geri döndürmeye yönelik isteklerdir (s.9).

Le Bon (2001), belirli bir amacı olmaksızın umuma açık bir yerde toplanmış binlerce kişinin asla bir kalabalık oluşturmayacağını belirtmektedir. Kalabalığı, onu oluşturan bireylerinkinden farklı yeni özellikler gösteren¹⁵, onun içinde bireylerin duygu ve fikirlerinin bir bütün olarak aynı yöne toplandığı ve bilinçli kişiliklerinin silindiği bir varlık olarak tarif etmektedir. Böylesi bir toplanmaya “organize/örgütlü kalabalık (*organised crowd*)” ya da “psikolojik kalabalık (*psychological crowd*)” demenin daha iyi bir açıklama olacağını belirtmektedir (s. 13). Le Bon, ‘primordialist’ ya da ‘veri etnisite’ olarak bilinen yaklaşımın etnisiteyi ele almasına benzer şekilde, insanların belirli bir toplum içinde dünyaya gelmekten kaynaklı –buna “bir ırkın karakteri (*the genius of a race*)” demektedir– değiştiremedikleri ve gözden kaçırdıkları, kalıtsal bir bilinçaltı etkisiyle birbirlerinin aynı şekilde hareket ettiklerini söylemektedir. Ona göre, bilincinde olmadığımız güçler tarafından yönetilen ve bir “ırkın normal bireyleri”nin çoğunluğu tarafından aynı derecede sahip olunan genel karakter özellikleri, kalabalık olma halinde ortak özellik haline gelmektedir. Kolektif bilinç içinde, bireylerin entelektüel yeteneklerinin ve sonuç itibarıyla bireyselliklerinin zayıf olduğunu belirtmektedir (s. 16).

Le Bon'a (2001, 17–20) göre, sayı fazlalığının göz önüne alınması dışında kalabalık içinde birey, tek başına olduğu zamankinden farklı düşünmekte, hissetmekte, hareket etmektedir. Kalabalık olma hali bireylerin, yalnız olduklarında ister istemez baskıladıkları içgüdülerine, yenilmez bir güç hissiyle teslim olmalarına olanak vermektedir. “Bireyler, bir kalabalık anonim¹⁶ ve bu nedenle mesuliyetsiz olduğundan, onları kontrol altında tutan sorumluluk duygusunun tamamen kaybolduğunun değerlendirilmesinde, kendilerini kontrol etmeye daha az istekli olacaklardır”. Kalabalıklar içinde her duygu ve hareket bulaşıcıdır ve böyle bir bulaşma derecesinde bireyler kalabalığın çıkarlarına kendilerinininkini kolayca feda etmektedirler. Le Bon'a göre en önemli nokta da, kalabalık içindeki bireylerin telkinlere uymaları, bunlara göre hareket etmeleridir. Onlar artık

¹⁵ Le Bon şöyle bir örnek vermektedir: “(...) kimyada olduğu gibi, bazı elementler temasa geçtiğinde –örneğin asitler ve bazılar– onu oluşturmak için hizmet eden maddeler olarak kendilerinden oldukça farklı yeni özelliklere sahip bir madde oluştururlar” (Le Bon, 2001, s. 15, 16).

¹⁶ Belli bir kişi/özne olmaması anlamında.

hareketlerinin bilincinde değildir; telkinlerin mahiyetine göre 'iyi' ve 'kötü'¹⁷ olabilmektedirler. Öyle ki kalabalıklar içindeki bireyi Le Bon, “artık kendisi olmayan, iradesi kendisine rehber olmaktan çıkmış bir otomaton” olarak betimlemektedir. Le Bon ortaya koyduğu analizi içinde kalabalıkları, onu oluşturan bireylerinkinden farklı, yeni özellikler gösteren bir “aşkın” bir varlık olarak tarif etse de, bu varlığı meydana getiren aktörlerin failliğini görünmez kılmaktadır.

Görüldüğü gibi Le Bon’un anlatımında kalabalıkların eylemleri “bir çılgınlık anı” olarak (Çetinkaya, 2008 s. 20); hareketlerin aktörleri de, “sisteme entegre olamamış, marjinal ve irrasyonel tipler” (Çayır, 1999, s. 7) olarak tarif edilmektedir. Çetinkaya (2008, s. 20) bu bakış açısının “kitle toplumu kuramı”nda da devam ettirildiğini belirtmektedir.

Buna göre, yapısal –iktisadi ve toplumsal– çöküş sonucu ortaya çıkan rahatsızlık, hayal kırıklığı ve saldırganlık duygusu bireyleri kolektif davranışa yöneltmektedir. Toplumsal hareketlere bireysel katılım, hızlı sosyal değişimlere verilen tepkiler temelinde açıklanmakta ve kalabalık/kitle, kolektif davranışın açıklanmasındaki en basit atom olarak değerlendirilmektedir (Cohen, 1999, s. 112). İkinci Dünya Savaşı’nın ardından kökleşmeye başlayan bu kurama göre, kitle eylemleri ve başkaldırıları, modernleşmenin faydalarının, henüz bunlar açısından tatmin edilmemiş kitlelere ulaşmasıyla son bulacaktır (Çetinkaya, 2008, s. 20, 21). Çayır (1999) da, 1960’lı–1970’li yıllara gelmeden önce ortaya konan yaklaşımları, “klasik toplumsal hareket yaklaşımları ya da kolektif hareket teorileri” olarak adlandırmaktadır. Bu alandaki önemli isimlerden Smelser (1962), kolektif davranışı, modernleşme sürecinin doğurduğu yapısal değişimlere tepki olarak ortaya çıkan irrasyonel ve geçici hareketler olarak değerlendirmektedir (aktaran Çayır, 1999, s. 14).

Jasper (2002, s. 22), düşünsel sorgulamanın hiçbir alanının görüş ayrılıkları olmadan ilerlemediğini belirtmektedir. Bu bağlamda, Çetinkaya (2008, s. 21) da, toplumsal eylem örüntülerini “özcü ve psikolojik bir indirgemecilikle” ele alan kalabalıklar yaklaşımının ve onun türevlerinin tam karşıtının üretilmesinin gecikmediğini söylemektedir.

Toplumsal hareketleri kör inançların ve sürü psikolojisinin bir sonucu olarak anlayan düşüncenin aksine “rasyonalistler” ya da “rasyonalist ekol” toplumsal hareketleri, “davranış” yerine bir bilinçliliği veya bir tercihi de vurgulamak amacıyla, bireylerinin rasyonel eylemlerinin bir tezahürü olarak açıklamaktadır (Çetinkaya, 2008, s. 21). Bu yaklaşımın en önde gelen ismi Olson (1965), bireylerin, kolektif bir harekete katılmadan önce, bunun getireceği muhtemel kâr ve maliyeti hesaplamaya çalıştıklarını öne sürmüştür (aktaran, Jasper, 2002, s. 56).

¹⁷ “Şüphesiz ki kalabalıklar sıklıkla suçla fakat bir o kadar da kahramanlıkla ilişkilidirler” (Le Bon, 2001, s. 20).

Jasper'a (2002) göre, hem kalabalıklar yaklaşımı hem de rasyonalist ekol, toplumsal hareketlere katılanları kültürel bağlarından kopartmaktadır (s. 50). Ona göre, bu bireyleri "irrasyonel kaçıklar" ya da "bencil hesapçılar" olarak nitelendirmek, onların yaratıcılıklarını takdir edememektir (s. 39). "Protesto"¹⁸ da kurulmuştur. Hiçbir birey veya grubun, kültürel bir yorumlama sürecinden geçmeksizin nesnel bir veri olarak kabul edilebilen hedefleri ve çıkarları yoktur (s. 36)." Buradan elbette Jasper'ın bireylerin "failliğini" görmediği sonucu çıkarılmamalıdır. Jasper kültürü dönüştürdüğümüzü belirtmektedir. "Kültürel kuralları kabul etmede, onlar üzerinde oynamada, onları şekillendirmede ya da reddetmede *sanatkârizdir*"¹⁹ (Jasper, 2002, s. 36).

Rasyonalistlerin ardından, kalabalık yaklaşımına –Jasper'ın deyişiyle– ikinci "ölümcül darbe", 1970'li yıllarda geliştirilen "kaynak mobilizasyonu" yaklaşımı ile vurulmuştur (Jasper, 2002, s. 65). Bu teori daha çok ABD'de (Amerika Birleşik Devletleri) etkili olmuştur. Bu yıllara damgasını vuran bir diğer teori ise, daha çok Avrupa'da etkili olan "yeni toplumsal hareketler" yaklaşımıdır (Çetinkaya, 2008, s. 23; Çayır, 1999, s. 20). Çayır (1999, s. 15), bunlardan ilkinin toplumsal hareketlerce yaratılan çatışmanın iktisadi/siyasi; ikincisinin ise kültürel yönü üzerinde durduğunu belirtmektedir.

Çetinkaya (2008, s. 23), 1960'lı yıllar itibarıyla, toplumsal hareketler üzerine fikir yürüten, yazılar yazan kişilerin, bu hareketlerin içinden geldiklerini veya en azından bu hareketlere sempati duyduklarını belirtmektedir. Sosyal bilimciler "azgın kalabalıklar ve ayaktakımı" yaklaşımı yerine çok farklı terimler, kavramlar ve analiz biçimleri geliştirmeye başlamışlardır. Jasper (2002, s. 65) da, kaynak mobilizasyonu kuramcılarının çoğunun, toplumsal hareketlerle yapılabileceklere sıcak bakılan 1960'lı yıllarda yetişkin olduklarını belirtmektedir. Bu kuramcılarının en büyük katkısının, "protestonun siyasetin olağan bir parçası olduğunu, protestocuların mantıklı hedeflere ulaşmaya çalışan 'normal' insanlar olduklarını, bu insanların neyi başarabileceklerinin belirlenmesinde, ellerindeki iktisadi kaynakların onlara yardımcı olduğunu göstermek" olduğunu söylemektedir.

Kaynak mobilizasyonu teorisi Olson'un (1965) çalışmalarıyla ilişkilidir (Çetinkaya, 2008, s. 24). Mobilizasyon kuramcılarının, bir bakıma, sadece bireylerin değil, grupların ve örgütlerin de getiri

¹⁸ Jasper'ın (2002) "protesto"yu genel olarak toplumsal hareket biçimleri için kullandığını söylemek mümkündür. Günümüzdeki belli başlı protesto biçimlerini; geniş çaplı mitingler, yürüyüşler düzenlemek, semgesel ya da stratejik bölgeleri işgal etmek, kışkırtıcı görsel ya da sözlü retorik oluşturmak, bir görüşü yaymak için daha fazla kulis ve seçim propagandası yapmak şeklinde sıralamaktadır (s. 30). Bunları toplumsal hareketlerin temel taktikleri arasında düşünmek mümkündür. Ayrıca Jasper, örgütlü hareketlerden bağımsız protestoların olduğunu da altını çizmektedir. Bireylerin rahatsızlık duydukları şeylere direndiklerini ya da bunları çeşitli yollarda protesto ettiklerini belirtmektedir. İnsanların örgütlerdeki rollerinden uzaklaştıklarını, hoşlanmadıkları kuralları görmezden geldiklerini, eleştirdiklerini, yakındıklarını, patronlarının planlarını çeşitli ölçüde bozmaya çalıştıklarını, ufak tefek malzemeleri aşırıdıklarını, kanun koyuculara ya da gazetelere mektup yazdıklarını, kimi protestocuların mitinglerde konuştuklarını, kiminin bombalı mektup gönderdiklerini söylemektedir (s. 28, 29).

¹⁹ Vurgu yazara aittir.

ve maliyet hesabı yaptıklarını kabul eden, yaklaşımlarında formel örgütleri, kimi zaman da siyasi ve tarihi bağlamı göz önünde bulunduran rasyonalistler olarak değerlendirmek mümkündür (Jasper, 2002, s. 66).

Kaynak mobilizasyonunun temellerini McCarthy ve Zald (1977, s. 1212–1241; 2002, s. 533–565) atmıştır. Onlara göre, toplumsal hareketin merkezindeki olgu bunların kurmuş oldukları örgütlülüklerdir. Bir hareketin ortaya çıkması için başta parasal kaynaklar olmak üzere belli kaynakların seferberliği gerekmektedir. Toplumda belli tepkiler her zaman hazır, asıl mesele, bunları hareket haline getirecek bir seferberliktir. Bu seferberlikler de formel örgütler ile hayata geçirilmektedir. Bu hareketler tıpkı bir iktisadi teşekkül gibi davranmakta; yani kaynak toplamakta, personel oluşturmakta, fikirlerini potansiyel alıcılara aktarmaktadırlar. Birbirleriyle ilişkili ve rekabet halinde olan birçok örgüt mevcuttur. Bu nedenle bir “toplumsal hareket endüstrisi”nden de bahsetmek mümkündür (aktaran Çetinkaya, 2008, s. 24).

Jasper (2002, s. 68–70), kaynak mobilizasyonunun en açık imgesinin, bir insan grubundan kullanılabilir kaynaklar toplama faaliyetinde bulunan bir örgütü içerdiğini belirtmektedir. En net biçimde tarif edilen bu kaynak da paradır. Ancak Jasper, kolayca ölçülebilen bu miktarların ötesinde, mobilizasyon kuramcılarının bakış açılarının, bütün toplumsal dünyayı kaynak olarak görerek, bir totolojiye dönüşme tehlikesi taşıdığına altını çizmekte; ahlaki desteğin, ruh hallerinin ya da lehte işleyen simgeselliklerin bile kaynak olarak değerlendirilebildiğini söylemektedir. Jasper bu anlamda “kaynak”tan ne anlamak gerektiğinin sınırlandırılması gerektiğinin altını çizmektedir.²⁰ Para ve anlamlar farklı mantıklarla işlemektedirler. Para, *genelde*²¹ bir toplumda açık ve evrensel bir alım gücüne sahipken, kültürel anlamlar çoğu zaman yerel, değişken ve tartışmalıdır. Paranın bir yerde daha fazla bulunması başka bir yerde daha az bulunması anlamına gelmektedir. Simgeler ise, sayısız kere yeniden üretilmektedirler. Önceden var olan örgütler ve toplumsal ağlar da üye kazanmaya yardımcı olmaları açısından, mobilize edenlerin kullanabileceği kaynaklar olarak değerlendirilmektedir. Ancak bunlar, “toplumsal hayatın özü, hayat tarzları, insanların içinde yaşadıkları bağlamlardır.” Jasper, kaynak toplanabilecek bir nüfus ya da grubun bizatihi bir kaynak olarak görülmesiyle protestonun amaçlarının ortadan kaybolacağını, sadece kaynak toplama araçlarıyla baş başa kalacağımızı söylemektedir.

Melucci’ye (1999, s. 84, 85) göre, kaynak mobilizasyonu yaklaşımı, toplumsal hareketi veri olarak almakta, ancak anlamını incelemede başarısız olmaktadır. Toplumsal ilişkiler tarafından sağlanan imkânlar ve sınırlar hareketi şekillendirmektedir; ancak ne kaynaklar ne de sınırlamalar aktörün

²⁰ Jasper (2002, s. 51) kaynakları, maddi kapasiteler ve teknolojiler ile onları satın alabilecek para olarak ele aldığını belirtmektedir.

²¹ Vurgu tarafıma aittir.

dışında harekete geçirilebilir değildir. Jasper (2002), kaynak mobilizasyonu yaklaşımında, “protestonun doğrudan verdiği hazların, peşine düşülen ahlaki görüşlerin, siyasi hareketlere eşlik eden duyguların, başka bir deyişle, kültür²² ve biyografinin²³ zihinsel ve simgesel dünyalarının büyük kısmının eksik olduğunu” belirtmektedir (s. 71). Ancak yine de bu durum ona göre, kaynak mobilizasyonu yaklaşımını ortaya koyanların “günah keçileri” ilan edilmelerini gerektirmemektedir. Mobilizasyonu, stratejileri²⁴ ve kültürel anlamları da içeren çok yönlü bir süreç olarak yorumlamak mümkündür (s. 67). 1980’li yıllardan sonra, “kültürel çalışmalar”ın etkisiyle, “19. yüzyıl psikolojik indirgemeciliğine” tepkiyle bir tarafa itilmiş olan, toplumsal hareketlere katılanların duyguları, düşünceleri, inançları, ahlaki değerleri, eğilimleri, acıları, algılamaları, hassasiyetleri gibi öğeler sosyal bilimlerin gündemini işgal ederek araştırma konusu olmuşlardır (Çetinkaya, 2008, s. 26).

Kaynak mobilizasyonu yaklaşımının, Çetinkaya’nın (2008, s. 25) deyişiyle, birçok yerde onunla beraber ele alınan “kardeş” yaklaşımı ise “siyasi olanaklar” veya “siyasi süreçler” yaklaşımıdır. Bu yaklaşım çerçevesinde yazarlar, toplumsal hareketlerin içinde hareket ettikleri siyasi sistem ve onun protesto fiiliyle olan ilişkisi üzerinde durmuşlardır. Cohen (1999, s. 116), bu teorisyenlerden Tilly’nin kaynak mobilizasyonu yaklaşımını geliştirdiğini belirtmektedir.

Tilly (2004), toplumsal hareketleri “olgun toplumsal hareket” ya da “18. yüzyılın sonunda Batı

²² Jasper (2002) için kültür, protestonun başlıca bileşenlerindedir. O, kültürün hem bireysel hem kolektif olduğunu söylemektedir. Ona göre tek “bir kültür”den bahsetmekten kaçınmak gerekmektedir. Bunun yerine, ayrı kültürel inançlar, duygular, ritüeller, simgeler, pratikler, ahlaki görüşler vb.den bahsetmeyi tercih ettiğini belirtmektedir. Bunlardan herhangi birinin ne kadar çok kişi tarafından paylaşıldığı ampirik bir soru olmalıdır ve buna verilecek yanıt çoğunlukla bir protesto hareketinin başarısını ya da başarısızlığını açıklamaktadır. Kültür, hem bireylerin bilinçlerinde hem de formel, kamusal olaylarda, yaratılarda ve sosyal dokümanlarda ayırt edebileceğimiz anlamları sunarak, bireyler ile kurumsallaşmış simgeler arasında bir bağ kurmaktadır. Etrafımızdaki kültürel yapılara kısmen boyun eğmek zorundayızdır. Bu yapıları tersyüz edebilir ya da dönüştürebiliriz. Jasper, kültürün “ikiliği” nedeniyle, protestoda sanatsal beceriye yer olduğunu söylemektedir (s. 91–95).

²³ Jasper (2002, s. 100, 101), protestoda biyografik süreçlerin altını çizmektedir. Biyografi de protestonun başlıca bileşenlerindedir. Ona göre, biyografi bireylerin zihinlerinde olup bitenleri, özellikle de farklı hayat deneyimlerinden doğan bireysel mizaç özelliklerini anlatmaktadır. Bireysel çeşitlilik, protestocuların protestoya farklı güdü bileşimleri nedeniyle katıldıkları, başlıca simgeleri ve retoriği hafif farklı şekillerde yorumladıkları ve onları eyleme yönlendiren çeşitli isteklere sahip oldukları anlamına gelmektedir. Biyografi, aynı zamanda psikoloji ve toplumsal psikoloji tarafından çevrelenmiştir. Jasper, her insanın sınırlı bir bilişsel süreç işletme yetisi olduğunu, bu yüzden de insanların hatırlamasının ve kararlar vermesinin çeşitli öğrenme yöntemlerine bağlı olduğunu belirtmektedir. Önemsediğimiz insanlarla kurduğumuz duygusal bir bağ vardır; sevdiğimiz birini kaybettiğimizde duygusal tepkiler vermekteyizdir; dili erken yaşta öğrenmekte ve onu dünyada kendimize bir yer yaratırken kullanmaktayızdır; doğum, ölüm ve üreme gibi varoluş konularını anlamaya çalışmaktayızdır. Ona göre, her ne kadar kültürler bu anlamların içeriği açısından büyük anlamda farklılaşsın ve bir kültür içindeki bireyler benzersiz anlam ve duygu kümelerine sahip olsa da, bir kişinin anlamları ve duyguları kendi kültüründen öğrenmesi evrensel bir süreçtir. Grup dinamikleri, otoriteye gösterilen tepkiler ya da utanç ve gurur gibi duyguların dâhil olduğu diğer dinamiklerin ise bir şekilde daha az evrensel olduğunu söylemektedir.

²⁴ Jasper’a (2002, s. 421) göre stratejiler, ahlaki, duygusal ve bilişsel anlamlar ve değerler taşımaktadır. Stratejiler, kültürü meydana getiren teknik bilginin birer parçasıdır ve başkalarının beklentilerine ve önceki hamlelerin ve niyetlerin yorumlanmasına dayanmaktadır. Ona göre, strateji değerlendirmeleri (yani öteki oyuncuların ne yapmış olduğunu, bizden ne yapmamızı beklediğini, seyircilerin oyuna nasıl karışacağını vb. hesaba katmak); protestocuların ne yaptıklarının (taktik seçimleri), ne yapabileceklerinin (ellerinin altındaki repertuvarları) ve şimdi ne yapıyor olduklarının (taktik uygulamaları) açıklanmasına yardım etmektedir. Bunlar hareket içi faktörlerin (üyelerin hedefleri, kimlikler, beğeniler, biyografiler) yanında var olan dışsal faktörlerdir.

Avrupa ve Kuzey Amerika'da ilkin ortaya çıkmış toplumsal hareket tarzı” gibi ifadeler icat etmek istememesinden ötürü, kısaca “toplumsal hareket” olarak ifade ettiğini belirtmektedir. 1750–1850 yılları arasında Batı Avrupa ve Kuzey Amerika'da sıradan insanların çatışma repertuvarlarında – yani başkalarından talepte bulunmak için kullandıkları araçlarda²⁵– özgün bir siyaset tarzının ortaya çıktığını, bunu “toplumsal hareket” olarak nitelediğini söylemektedir (s. 10). Ona göre, bu özgün siyasi yapı şu 3 unsuru birleştirmiştir: hedef otoritelere yönelik yapılan ortak hak talebi kampanyaları(i)²⁶; özel amaçlı dernekler, halk mitingleri, medya demeçleri ve gösterileri içeren hak talebi girişimleri²⁷(ii); amacın peşine düşmeye değer/makul olması (*M-worthiness*), birlik (*B-unity*), sayı (*S-numbers*) ve bağlılığı/hasredilmeyi (*B-commitment*) halkın temsil etmesi (iii)²⁸ (s. 22). Tilly, *Toplumsal Hareketler* adlı kitabında, ilkin 18. yüzyılın sonunda ortaya çıktığını söylediği ve özgün bir siyaset yapısı olarak ele aldığı toplumsal hareketlerin geçmişini incelediğini belirtmektedir. Siyasi bir olgu olarak toplumsal hareketin tutarlı bir tarihini sunmaya çalıştığını belirttiği çalışmasında, şunun arandığını dile getirmektedir:

Otoriteler üzerinde kolektif taleplerde bulunan insanların özel amaçlı dernekler ya da adı duyulmuş birlikler oluşturarak, halk mitingleri düzenledikleri, programlarını mevcut medyaya ilettikleri, yürüyüşler ya da gösteriler düzenledikleri ve bu etkinliklerle alenen uyumlu MBSB gösterisinde buldukları zamanları ve mekânları arıyoruz (Tilly, 2004, s. 55).

Tilly (2004) tarihin, toplumsal hareketlerin işleyişindeki –örneğin, toplumsal hareket programlarının yürütülmesinde uzmanlaşmış, iyi finanse edilen profesyonel görevlilerin ve örgütlerin ortaya çıkışı gibi– değişimleri tespit etmekte ve dolayısıyla gelecekteki olası değişimler konusunda bizi uyarmakta önemli bir yere sahip olduğunu belirtmektedir. Tarihin ayrıca, toplumsal hareketleri mümkün kılmış kaygan siyasi durumlara dikkatimizi çektiğini söylemektedir. Ona göre, toplumsal hareketlerin yükselişi ve alçalışı, demokratik fırsatların genişlemesi ya da daralmasına işaret etmektedir (s. 16, 17). Tilly örneğin, toplanma, birlik kurma ve konuşma haklarının rejimler tarafından kısıtlandığı yerlerde toplumsal hareketlerin inişe geçtiğini (s. 91); oy hakkının yaygınlaşması gibi siyasi yeniliklerle, ortak şikâyetlerin dile getirilmesinin ise toplumsal

²⁵ Eylem/çatışma repertuarı “ortak çıkarlar temelinde toplu hareket etme araçları (Tilly, 1986, s. 541)” olarak da tanımlanabilir (aktaran Uysal, 2001, s. 64). Eylem/çatışma repertuarı kavramına yönelik daha ayrıntılı bilgi için bakınız: Çilingir, S. (2011) ve Gümrükçü, S. B. (2007).

²⁶ Tilly (2004), “hedef alınan otoritelere karşı ortak hak taleplerinde bulunan, sürgit, organize halk girişi”ni kampanya olarak tanımlamaktadır (s. 17).

²⁷ Bu girişimler, çeşitli siyasi eylem türlerinin gerçekleştirilmesidir. Aslında bu Tilly'nin “toplumsal eylem repertuarı” dediğidir. Örnekleri yukarıdakilerle birlikte şöyledir: özel amaçlı dernekler ve birlikler kurmak, halk mitingleri düzenlemek, resmi kortejler, nöbetler, gösteriler, dilekçe göndermek, medyaya demeç vermek, afişleme yapmak (Tilly, 2004, s. 17).

²⁸ MBSB demeç, slogan veya isim şeklini alabilmektedir. Sırasıyla örneğin, “makul olma (M)”; ölçülü davranışlar, düzgün kıyafetler, din görevlilerinin, yüksek rütbelilerin, çocuklarıyla birlikte annelerin katılımı vb.dir. “Birlik (B)”; benzer rozetler, bandajlar, ilanlar ve kostümler, saflar halinde yürüyüş, şarkı söyleme, dua etme vb.dir. “Sayı (S)”; kişi sayısı, dilekçelerdeki imzalar, seçmenlerin mesajları, sokakları doldurmak vb.dir. Son olarak “bağlılık (B)”; kötü hava koşullarına karşı koymak; yaşlı ve sakatların görünür katılımı; baskıya direnç, gösterişli fedakârlık, bağış, yardım vb.dir (Tilly, 2004, s. 18).

hareketleri körüklediğini söylemektedir (s. 94). Tilly'ye (1978, s. 736) göre kolektif hareket bir sosyal sınıf, etnik grup, sendika vs. gibi grupların ortak çıkarlarının bir ifadesidir. Ona göre toplumsal hareket, “oturmuş bir pozisyonu olmayan bir sosyal kategori adına, gücü elinde tutanlara karşı yöneltilen talepler ve mücadeleyi” içermektedir (aktaran Çayır, 1999, s. 21).

Tilly'ye (2004) göre, toplumsal hareketlerin seyri içinde gerçekleşen etkileşimler, –örneğin polis ile göstericiler arasında gerçekleşen etkileşimler– içinde sürekli yenilik, tartışma ve çatışmanın bir sonucu olarak değişim artarak gerçekleşmektedir. Toplumsal hareketlere katılanlar, –sadece eylemciler değil, yetkililer ve hedef alınan diğer nesnelere de– tarihsel süreç içinde, birbirleriyle iletişim kurmakta, birbirlerinin fikirlerini, personelini, yardımını, retoriklerini, eylem modellerini benimsemekte ve kullanmaktadırlar (s. 33). Örneğin, 19. yüzyılda toplumsal hareketler büyük ölçüde yerel ve bölgesel kültüre dayanmaktadırlar. Bu toplumsal hareketlerde, eski pratiklerden ve varlıklardan anlamını alan şarkılar, sloganlar, kıyafetler ve etiketler kullanılmaktadır. “Sıradan insanlar” hak talep etmenin yeni yollarına yönelince ve otoriteler “ev yağmalama”, “suçlulara doğrudan saldırma” gibi eski yollar üzerinde daha sıkı baskılar uygulayınca, bunlar hızla azalmaya başlamıştır (s. 88).

Jasper (2002, s. 73) da, örneğin siyasi süreçler kuramcılarında McAdam'ın (1982), toplumsal hareketlerin ortaya çıkması için kilit öneme sahip etkenlerden birinin siyasi çevredeki fırsatların, özellikle de devletin protestoya gösterdiği tepkilerin değişmesi olduğunu belirtmektedir. McAdam da (1982, s. 25), Tilly'ye benzer şekilde toplumsal hareketleri, “dışlanmış gruplar cephesinde, toplum yapısındaki değişimleri desteklemeye ya da bu değişimlere direnmeye yönelik, kurumsal olmayan siyasi katılım biçimlerine müracaat etmeyi içeren örgütlü çabalar” olarak tanımlamaktadır (aktaran Jasper, 2002, s. 73).

Siyasi süreçler perspektifinin devletin verdiği fırsatlar, çoğunlukla da devletin yaptığı baskının zaman zaman hafiflemesi üzerindeki vurguları, en güçlü ve sürekli devlet baskısıyla karşılaşan işçi hakları, sivil haklar gibi yurttaşlık hareketlerini²⁹ ele almalarının, bu kuramcılarda yarattığı etkilere bağlanmaktadır (Jasper, 2002, s. 73).

Jasper (2002), siyasi süreç kuramcılarının, kurumsal olmayan taktikleri kullanmak zorunda olan

²⁹ Jasper (2002, s. 31), modern çağın başlarında şehirler ortaya çıkmaya başlayınca, şehir sakinlerinin; haksızlık yaptığını hissettikleri, vergi tahsildarlarının evlerini yağmalayan, tohum yüklerine el koyan ya da dini azınlıklara saldıran kişilere karşı doğrudan harekete geçtiklerini, fark edilen yanlışlıkları düzeltmek yerine, yerel ve kısa ömürlü eylemlerle haksızlık yapanları hedef aldıklarını söylemektedir. Fransız Devrimi sırasında ise boykot, toplu dilekçe ve şehir ayaklanmaları gibi daha genel amaçlı protesto hareketleri ortaya çıkmıştır. Öncelikle burjuva sınıfının üyeleri, daha sonra da endüstrileşme sonrası ortaya çıkan işçi sınıfı tarafından benimsenen bu tür taktikler “yurttaşlık sonrası hareketler”i ortaya çıkartmıştır. Bunlar, bir bakıma insan haklarının tümünden mahrum edilmiş, siyasi katılımdan ve en temel ekonomik himayeden dışlanmış sınıflarla ve onlar adına düzenlenmiştir.

toplum dışına itilmiş kimseler ya da muhalifler ile kurumsal taktikler kullanabilecek olan toplumdaki dışlanmamış kimseleri birbirlerine zıt görme eğiliminde olduklarını söylemektedir. Jasper bu ayrımın yurttaşlık hareketlerinde geçerli olsa bile, yurttaşlık sonrası hareketler³⁰ için geçerli olmadığı görüşündedir. Toplumun dışına itilmemiş kişiler bile bir şeyleri protesto ederken kurumsal olmayan yollara başvurabilmektedirler (s. 73). Ayrıca Jasper, siyasal süreç yaklaşımında, –ezilen ve dışlanan gruplar düşünüldüğünde– insanların protesto yapmaya zaten gönüllü olduğu varsayıldığından, protestonun açıklanmasının eylem yapma fırsatlarının açıklanması ile sınırlandırıldığını söylemektedir (s. 79). Jasper, toplumsal olayların yarattıkları duyguların önemine dikkat çekerek, “nesnel koşulların algıları etkilediği bir gerçektir, ancak pek çok faktörden biri olarak” demektedir. Bu anlamda insanların bazen kendileri lehine sonuç alıp almayacaklarını düşünmeden ve onlardan yana hiçbir fırsat olmadığına bile protesto eylemini gerçekleştirebildiklerine dikkat çekmektedir (s. 77). Bunda Jasper’ın protestoyu, yalnızca örgütlü hareketlerle gerçekleştirilebilir olarak görmemesinin elbette payı vardır. Kurzman (2003, s. 39) da siyasi olanağın gerçekliği ile kitleler tarafından algılanmasının farklı şeyler olabileceğini ortaya koyan bir çalışma gerçekleştirmiştir (aktaran Çetinkaya, 2008, s. 29). Kurzman, harekete katılanların siyasi olanağın mevcudiyeti ve siyasi durumun müsaitliğine dair olan subjektif algılamalarının hareketin ortaya çıkışında etkili olabileceğini söylemiştir. Çetinkaya (2008, s. 29), Kurzman’ın böylece, “politik sisteme dair olan kültürel algılayışlar ile nesnel durum arasında açığı koyarak, kitlelerin iradesine bir alan açtığını” belirtmektedir.

1960’lardan itibaren ortaya konan ve toplumsal hareketlere dair teorilerin ana kollarından birini oluşturan “yeni toplumsal hareketler” yaklaşımı, ETH–YTH ayrımının inşasında önemli bir durak olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kaynak mobilizasyonu yaklaşımının toplumsal hareketleri sıradanlaştırması ve olağanlaştırması, yeni toplumsal hareketler yaklaşımı ile kaynak mobilizasyonu yaklaşımının ortaklaştığı bir nokta olarak ele alınmaktadır (Çetinkaya, 2008, s. 31; Jasper, 2002, s. 65; Çayır, 1999, s. 20). Yeni toplumsal hareketler yaklaşımı da mevcut hareketleri olağan siyasetin bir parçası olarak ele almaktadır. YTH’ler, sanayi sonrası toplum olarak özetlenen “yeni” şartların “yeni” siyaset etme biçimi olarak ortaya çıkmışlardır (Çetinkaya, 2004, s. 33, 34). Cohen (1999, s. 109), YTH teriminin

³⁰ Jasper (2002) endüstri sonrası hareketleri, “yeni” toplumsal hareketler ya da endüstri sonrası topluma özgü hareketler olarak değil, demokratik denetim, özellikle bilim, teknoloji ve doğayı konu edinen yakın zamanlı yurttaşlık sonrası hareket dalgası olarak tanımladığını belirtmektedir (s. 33). Ona göre bu hareketlere katılan kişiler kendileri için temel haklar talep etmeye ihtiyaç duymadıklarından, genellikle öteki insanların, zaman zaman tüm insanların çıkarlarını ve yararlarını gözetmektedirler. Jasper, 19. yüzyılda yurttaşlık sonrası hareketlerin, yoksulluğa ya da ahlaksızlığa karşı; son 30 yılda ise, çevrenin korunması, barış ve silahsızlanma, alternatif sağlık, hayat tarzının korunması, hayvan hakları gibi, iş, eşit ücret, oy kullanma hakkı talebinde bulunanları pek ilgilendirmeyen endüstrileşme sonrası ya da post materyal amaçlar etrafında yürütüldüğünü belirtmektedir (s. 32).

Batı'da 1970'lerin ortalarından beri ortaya çıkıp büyüyen, barış hareketleri, feminist hareketler, ekoloji hareketleri vb. ile ilgilenen teorisyenler arasında geniş bir kabul gördüğünü belirtmektedir.

Yeni toplumsal hareketler yaklaşımının başında gelen Touraine, yeni toplumsal hareketleri kendisinin sanayi sonrası toplum modeline oturtmaktadır. Touraine'e göre, yeni toplumsal hareketler yenidir; çünkü sanayi sonrası toplum tarafından açılan ve özel ile kamusalın sınırlarının belirsizleştiği bir alanda, hayat tarzları ve kimlikler temelindeki yeni çatışma tipleri ile gerçekleşmektedir (Çayır, 1999, s. 24).

Touraine (1999) toplumsal hareketin tanımını şöyle yapmaktadır: "Birbirleriyle hâkimiyet ilişkileri ve çatışma düzleminde karşı karşıya gelen, aynı kültürel yönelime sahip ve bu kültürün ürettiği aktivitelerin toplumsal kontrolü için mücadele eden aktörlerin hareketi(dir) (s. 43, 44)." Touraine (1999), sosyolojideki yapı-özne tartışmasına atıfla, aktör ve sistem arasında giderek artan ayrışmanın yerini, bir hareket sistemi aracılığıyla, bunların karşılıklı bağımlılığının alması gerektiğini dile getirmektedir (s. 42). Touraine'e göre kültür, toplumsal aktörlerin idare ve kontrol etmeye çalıştıkları bir modeller ve kaynaklar bütünü, bunun toplumsal örgütlenmeye dönüşmesi konusunda birbirleriyle çatıştıkları bir alandır. Merkezi sosyal çatışma, kendilerini bu kültürel modellerin sahipleri olarak görenler ile bunları sadece bağımlı bir pozisyondan paylaşanlar arasında gerçekleşmektedir (s. 42, 43).

Öznelere failliklerine vurgu yapan Touraine (1999), aktörleri tarihin içine yerleştirmekten çok, tarihsel durumların aktörler tarafından üretilişini araştıran bir analiz tipinin gerekli olduğunu söylemektedir. Aktörler, kendi yaratıcılıkları üzerine düşünebilen, toplumsal durumların tüketicileri olmaktan çok üreticileridirler (s. 46, 47). Çatışma davranışı, temel kültürel kaynaklar – üretim, bilgi, etik kurallar– üzerindeki toplumsal egemenlik ilişkilerini dönüştürmeye çalıştığında bir toplumsal hareketten bahsedebiliriz (s. 48). Touraine' e (1988, s. 18) göre, sanayi sonrası toplumdaki aktörlerin karşı çıkışı, kendi projelerini gerçekleştirmelerinin, hedeflerini tanımlamalarının ve istedikleri çatışmalara, tartışmalara ve pazarlıklara girmelerinin önünde engel oluşturan araçlar ve söylemlere yöneliktir (aktaran Coşkun, 2006, s. 71). Cohen (1999, s. 124), Touraine'in, toplumsal hareketlerin devleti ve piyasa mekanizmasını hedeflemediklerinin altını çizdiğini söylemektedir.

YTH'lerde Touraine temel olarak, toplumsal hareketleri oluşturan aktörlerin değiştiğine vurgu yapmaktadır; eskisinin işçi sınıfı gitmiş, yerine orta sınıf gelmiştir. ETH'ler ile YTH'ler arasında bir kırılma söz konusudur; talepler ve hedefler değişmiştir. Kültürel alanda yükselen toplumsal hareketler alanına devletin müdahale etmemesi; toplumsal hareketler kümelerinin de taleplerine

devleti yerleştirmemeleri, daha doğru bir ifadeyle hedeflerine iktidar değişikliğini yerleştirmemeleri gerekmektedir.³¹

Benzer şekilde, Melucci (1999), “trajik karakterler” görünümündeki toplumsal hareketlerin, sanayi toplumunun yani “eski”nin mirası olduğunu söylemektedir. “Bunlar daima ya büyük ideallere yahut dramatik kadere yönelmiş, duruma göre kahramanlar ve hainler olarak tarih sahnesinde rol alan hareketlerdir.” Ona göre, 1980’lerin başında bu epik temsillerin hiçbiri görünmemektedir (s. 101). 1980’li yıllarda geleneksel muhalefet hareketlerinde baskın bulunan siyasi formlardan, kültürel alana kayıldığını belirtmektedir (s. 81). İktisadi/endüstriyel sistemden kültürel alana kayan toplumsal çatışmalar; bireysel kimliği, günlük hayattaki zaman ve mekânı, bireysel hareketin motivasyonunu ve kültürel modellerini etkilemektedir (s. 88). 1980’lerin çatışmaları, sistemin en yoğun enformasyonel ve sembolik yatırımları ile ilişkili alanlarında yükselmektedir. Bu çatışmalardaki aktörler artık sosyal sınıflar, yani belirli bir toplumsal durum ve kültürle tanımlanan işçi sınıfı gibi durağan sosyal gruplar değildirler. Çatışmadaki aktörler geçicidirler. Topluma belirli bir alanda temel bir problemin olduğunu ilan etmek, bu problemi görünür kılmak istemektedirler. Yalnızca maddi hedefler için değil, sembolik ve kültürel menfaatleri için savaşılmaktadır; insanların hayatlarını değiştirmeye çalışmakta, toplumdaki daha genel değişimler için savaşırken, insanın kendi hayatını değiştirebileceğine inanmaktadırlar (s. 89). Bu hareketler kültürel kodlara odaklandığından hareketin formu bir mesajdır, hakim modellere sembolik bir tehdittir. Kolektif kimliğin ve sisteme sembolik başkaldırının temelleri; harekete olan kısa dönemli ve vazgeçilebilir bağlılık, konumu daima tartışmaya açık çoklu liderlik, esnek örgütsel yapıdır. Bu temeller üzerinde bireylere, zaman, mekân ve bireyler arası ilişkilerin, sistemin rasyonel işleyişinden farklı olabileceği sunulmaktadır (s. 93).

Melucci’ye (1999) göre bu hareketler siyasal değişimi hedeflemeseler de, kurumları, hükümetleri ve politikaları etkilemekte (s. 101); modernliği üretmekte, yenilik talebini uyandırmakta, sistemi reform için zorlamakta (s. 104); kültürün, dilin, alışkanlıkların yenilenmesi yönünde bir istemi dile getirmekte ve “normalliğin kuralları kim tarafından belirlenmektedir?”, “bir kimse asimile olmadan farklılığı kabul edilerek nasıl tanımlanabilir?” türünden, sistemin mekanizmalarına seslendirilmesi hoş karşılanmayan soruları yöneltmekte (s. 102); bireysel değişimi kolektif hareketten ayırmamakta, genel bir talebi bireysel deneyim alanına tercüme etmektedirler. (s. 103). Melucci, “barış hareketleri” örneği üzerinden şunları dile getirmektedir:

Barış hareketlerinin kolektif bilince taşıdıkları iddia, bireysel hayat gibi toplumların idamesinin de artık toplum üstü bir düzenle ya da bir tarihsel kanun (ilerleme veya devrim) ile

³¹ İki ayrı alan kurgulanmasına yönelik bu açıklamalar Doç. Dr. Ayşen Uysal’ın şu linkteki konuşması üzerinden kaleme alınmıştır: <http://istifhanem.com/2013/06/24/sokakvesiyaset-aysen/> (Erişim Tarihi 27/05/2015)

sağlanamayacağıdır. Toplumlar ilk defa önlerindeki ihtimallerin radikal bir biçimde bilincine varmakta, “dünyaya fırlatılmış” olduklarını fark etmekte, bu dünya için mutlaka gerekli olmadıklarının ayırımına varmakta, dolayısıyla kaçınılmaz olarak kendi kaderlerinden sorumlu olmaktadır. Felaket, acı çekme, özgürlük gibi kavramların hepsi muhtemel geleceğe aittir ve mukadder olgular değildir. Bunun yanında hiçbir kolektif mutluluk da nihai çözüm olarak garanti edilemez. Bunun daima kararlarla, müzakerelerle ve hareketlerle, yani kentsel, medeni aktivitelerle tekrar ve tekrar yenilenmesi gereklidir (Melucci, 1999, s. 105).

Laraña, Johnston ve Gusfield (1999, s. 134) bir YTH'nin varlığını kabul etmekte; ancak, YTH kavramının iki uçlu bir kılıç olduğunu eklemektedirler. Bir taraftan kavram, Sanayi Devrimi'nden beri Avrupa'da hakim olan sınıf çatışmalarına dayalı kolektif hareket ile karşılaştırıldığında – 1980'lerden itibaren ortaya çıkan çevreci, etnik, feminist vb.– çağdaş hareketlerin yapısındaki farklılıklara dikkat çekerek, söz konusu hareketlerin “yeni”liğine dikkat çekmektedir. Bununla beraber kavram, tüm yeni kolektif hareket biçiminin “özünü” yansıtmış gibi kullanılmaktadır. Onlara göre, YTH yaklaşımını bu anlamda, çağdaş hareketlerdeki ortak nitelikleri tanımlama ve onları çalışmak için araçlar geliştirme teşebbüsü olarak düşünmek daha doğru olacaktır.

Laraña vd. (1999) bu çerçevede YTH'leri, eski kolektif davranış biçimlerinden farklılıkları ile kavramsallaştırmaya gitmişlerdir. YTH'lerin toplumsal tabanı konusunda sınıfsal yapıyı aşan bir eğilim söz konusudur. Toplumsal hareket katılımcıları; gençlik, toplumsal cinsiyet, cinsel yönelim gibi farkı toplumsal statülerde temellenmektedirler. YTH'lerin ideolojik çerçevesi, işçi sınıfı hareketi ve kolektif hareket için bütünleştirici ve homojenleştirici bir unsur olan Marksist ideoloji anlayışıyla tam zıt bir konumda durmaktadır. Değerleri ve fikirleri açısından bir çoğulculuk gösterdiklerinden; YTH'leri, muhafazakâr veya liberal; sağ ya da sol; kapitalist ya da sosyalist türü nitelermeler üzerinden tanımlamak daha zordur (s. 135). YTH'ler, işçi sınıfı hareketini karakterize eden iktisadi konulardan çok “yeni” ya da daha önceleri zayıf olan bir kimlik boyutunun ortaya çıkış sürecini yansıtmaktadırlar. Çağdaş hareketlerin çoğu kendisini gruplar aracılığından ziyade bireysel hareketlerle “ifade etmektedirler.” Açık bir sınıfsal ve yapısal temeli olmayan sosyal hareketlerde, bireysel ve kolektif arasındaki ilişki bulanıklaşmıştır (s. 136). YTH'ler insan hayatının kişisel yönlerini yansıtmaktadır. YTH'ler içinde yer alan bireyler, “ne yiyor, ne giyiyor, neden hoşlanıyoruz; nasıl sevişiyoruz, kişisel problemlerle nasıl başa çıkıyoruz, kariyerimizi nasıl planlıyoruz? gibi temalarla günlük hayatın alanına sızılmaktadırlar” (s. 137). YTH'ler “radikal” mobilizasyon taktikleri kullanmamaktadırlar. Dramatik pozisyon alma aracılığıyla hakim davranış normlarına karşı çıkmakta, şiddet karşıtı ve sivil itaatsizlikle karakterize edilen yeni mobilizasyon modelleri kullanılmaktadır. Kadro liderliğindeki ve merkezi bürokrasili geleneksel kitle partilerinin aksine YTH örgütleri bölünmüş, dağınık ve adem-i merkezîdir (s. 137).

Toplumsal hareketlerin mahiyetlerinin çeşitliliği ve zenginliği bilinmekle birlikte, birbirlerine benzerlikleri ve birbirlerinden farklılıkları aşırı basitleştirilerek bir şablon şeklinde

sunulabilmektedir. Örneğin, Çetinkaya (2004), 19. yüzyıl ile birlikte gündeme gelen modern toplumsal hareketlere daha yakından baktığımızda, ister ele aldıkları konular, ister taktikleri, ister örgütsel yapıları ya da kuruluşları dikkate alınsın, bu hareketlerin “yeni” olarak nitelenen hareketlerle çok ciddi benzerliklerinin olduğunun görülebileceğini söylemektedir (s. 28). Çetinkaya, işçi hareketlerinin tarihi üzerine yapılacak üstün körü bir araştırmanın bile, bunların sadece iktisadi çıkar güden, dar örgüt ve hareketler olmadığını göstereceğini belirtmektedir. İşçi hareketleri, ücret mücadelelerinin, çalışma saatlerinin kısıtlanmasının yanı sıra; kadın-çocuk çalışması, cemaat yaşamı, göçmenlerin sorunları, eğitim, kamusal hizmetlere ulaşma sorunları, oy hakkı gibi çok çeşitli problemlerle uğraşmışlardır (s. 29). Jasper (2002, s. 27) da, sendika hareketlerinin temellerinin, 19. yüzyılda işçi ücretlerinde yapılan kesintiler, çalışma koşullarının kötüleşmesi ve işverenlerin suistimallerine karşı işçilerin kişisel kazanç elde etmeye yönelik hesapçı çıkarlarına değil, korkunun ve haksızlığa uğramanın doğurduğu öfkeye dayandığını söylemektedir. Laraña vd. (1999, s. 136), kadın hareketlerinin köklerinin 19. yüzyılın sonlarındaki seçme ve seçilme hareketlerinde bulunabileceğini belirtmektedirler. Wallerstein (1993, s. 45), 1980’li yıllarda “ortak mirasa” geri döndüğünü belirtmektedir: “Bu ortak mirastan kasıt, var olan sistemin, kapitalist dünya ekonomisinin tüm adaletsizliklerinin reddi ve her birinin Fransız Devrimi’nin ‘özgürlük, eşitlik, kardeşlik’ sloganını tümüyle değiştirme çabasıdır.” D’Anieri, Ernst ve Kier’in (1990, 445–458) belirttikleri gibi, “eski hareketlerde yeni, yeni hareketlerde eski” birçok özelliği bulmak mümkündür (aktaran, Coşkun, 2007, s. 151). Ayrıca Crossley (2002), YTH kavramının da “son kullanma tarihinin” yaklaştığını belirtmektedir. YTH kavramının atıf yaptığı 1960’larda ortaya çıkmış hareketlerin çoğu artık “yeni” değildir (aktaran Topal Demiroğlu, 2014, s. 143).

Toplumsal hareketlerin “eski” ve “yeni” olarak nitelenerek toplumsal hayatta basitçe sınıflanamayacaklarını, YTH yaklaşımının oluşturulmasında büyük payı olduğu söylenen, buna ön ayak olan, 1960’ların öğrenci gençlik hareketlerine, özellikle “68 kuşağı”nın doğuşunu sağladığı söylenen 1968 yılı öğrenci hareketlerine bakarak da görebiliriz. Endüstri sonrası toplumun ve yeni siyasi mücadelelerin tipik bir örneği olduğu söylenen öğrenci gençlik hareketlerinin, “ekonomi pastasından” alınacak paylar uğruna değil; kültürel anlamlar, boş zaman etkinliklerinin niteliği, özerklik ve demokrasi uğruna mücadele verdikleri söylenmektedir (Jasper, 2002, s. 120). Buna benzer bir anlatımı Laçiner (1998) de yapmaktadır: Batı ve Orta Avrupa’yı sarsan 1848 Devrimi’nde, 1905–1908 döneminde “modernleşme sancıları” içindeki Çin, Rusya, İran ve Osmanlı gibi “Doğu imparatorlukları”nı “kaplayan dalga”da ve I. Dünya Savaşı ve özellikle Ekim Devrimi’nin (1917 Devrimi) hemen ardından tüm Avrupa’ya yayılan devrim girişimleri döneminde, salt siyasal mücadelenin, iktidarın ele geçirilmesine odaklanmış hareketler belirleyiciyken; 1968’de hayatın hemen her alanına –kültürün, yaşam tarzı kalıplarının

dönüşümüne– yönelik ilginin, enerjinin ve girişimlerin en az verilen siyasal mücadeleler kadar belirleyici olduğunu söylemektedir. Bunun yanında, anılan devrim dönemlerinde verilen siyasal mücadelelerin talepleri, yöntemleri, araç ve örgütleniş formları birbirine hayli benzemekteyken, 1968 döneminde, siyasal mücadeleler boyutunda bakıldığında bile kıyaslanamaz bir zenginlik, çeşitlilik olduğunu da eklemektedir (s. 17, 18). 1968’in eylem repertuarının çok çeşitli, zengin, dünya çapına, yani Avrupa’dan Üçüncü Dünya Ülkeleri’ne kadar yayılmış durumda olmasının yanında, –aslında tam da bu nedenle– her toplumda farklı yaşandığı, farklı görünümünün olduğu ve 1968’in her ülkenin kendi özgün şartlarında değerlendirilmesi gerektiğinin altı çizilmektedir.

(...) “Batı 68’,” denildiğinde ilk akla gelen boyut, yani içinde beatnik ve hippilik akımlarının da yeşerdiği, özgürlüğü, alabildiğine doğal, kuralsız ve kalıpsız bir yaşam ve ilişkiler ortamı yaratma hareketiydi. Rengarenkliği, sınır tanımaz çeşitliliği ile bu hareket, aynı tarihlerde, aynı genel iddia ile başlatılan Çin’deki “Kültür Devrimi”nin çabucak vardığı istisna tanımaz tek tip, tek kalıp yaşam biçimi manzarasıyla taban tabana zıttı. (...) Daha da sayılacak bütün bu farklılıklar, zıt yönde oluşumlar 1968’in dünya ölçeğinde geçerli bir tarifinin yapılmasını neredeyse imkansız gösterir; ya da yapılabilecek tarifi kurulu düzen ve duruma isyan gibi bir ortak noktadan ibaret bırakır. Bu durumda çıkar yol, çeşitli ülke–toplum kategorilerine ait, ’68’lerden söz etmek, her birinin özel tarifini yapmak ve bununla yetinmektir (Laçiner, 1998, s. 18)

(...) Her ne kadar 1968 kuşağı küresel olarak başkaldıran bir kuşak olsa da, tüm ülkelerdeki gençlik hareketlerinin homojen olduğu söylenemez. Örneğin, bazı toplumlarda gençlik hareketi radikalleşirken ve siyasal şiddete başvururken, bazılarında aynı siyasal tablo gözlenmez. Tabii bu farklılıklar hem toplumların farklı özelliklerinden hem de hükümetlerin gençlik hareketlerine karşı gösterdikleri farklı tepkilerden kaynaklanır (Lüküslü, 2013, s. 50).

Kuramların toplumsal gerçekliğin tüm yönlerini açıklama kudretinde olmadıklarını aşikârdır. Becker (2014, s. 42) da, gündelik yaşamımızı oluşturan faaliyetlere kendimizi kaptırdığımızda, gördüğümüz, duyduğumuz ve hissettiğimiz çok sayıda şeyin izahatını yerinde ve tam olarak verebilecek hiçbir teori olmadığını belirtmektedir. YTH yaklaşımına yönelik kuramcıların ya da onlardan öncekilerin; belli bir toplumda dünyaya gelmiş, yaşadıkları toplumların tarihsel, toplumsal, siyasal süreçlerinden geçmiş insanlar olduklarını akılda tutmak gerekmektedir. “Kuramcılar gözde kavramlarını toplumsal ya da kültürel olarak yorumlanmış ve tanımlanmış olarak değil, katı ve nesnel gerçekler olarak görme eğilimi” taşıyabilmektedirler (Jasper, 2002, s. 83).

BÖLÜM 2

TÜRKİYE’DE ÖĞRENCİ GENÇLİK HAREKETLERİNİN TARİHSEL ARKA PLANI

Türkiye’de öğrenci gençlik hareketlerinin uzun bir geçmişi vardır. Bu tarihsel arkaplan, hem önceki öğrenci gençlik hareketlerinin sonrakiler ile eklemleşmesi hem de “eski” ile “yeni”nin sahip oldukları özellikler, yönelimler, stratejiler bakımından taşıdıkları benzerlikler ve farklılıkların anlaşılması bakımından önem arz etmektedir. Bir anlatım kolaylığı sağlamasından ötürü bu tarihsel arka plan “Osmanlı” ve “Cumhuriyet” dönemi olmak üzere iki ana başlık altında ele alınacaktır. Ancak bundan önce belirtmek gerekir ki, öğrenci gençlik hareketlerinin tarihini anlatma girişimi, hemen bütün tarihsel anlatım çalışmalarında olduğu gibi, bize o dönemleri aktaran yazarların –en azından yazıp çizdiklerine bu araştırma çerçevesinde atıf yapılanlarından kimilerinin– bunu yaparken hikâye edici bir dil kullandıklarına işaret etmektedir. Aynı durum o dönemi yaşayan insanların deneyimlerini aktarmaları süreci için de geçerlidir. Bu beraberinde anlatılanların hem başı sonu kolayca belirlenebilecek bir çizgide, hem de belli bir göz üzerinden aktarılması sonucunu doğurabilmektedir.³² Sartre (1963, s. 56) bu noktada şunu dile getirmektedir:

Günlük yaşantımızda nadiren sosyal dünyanın bize kendisini merkezi konuları, düzgün başlangıçları, ortaları ve sonları olan, her başlangıçta sonu görmemizi sağlayan bir acıcılıkta devam eden ve güzel hazırlanmış hikâyeler biçiminde sunup sunmadığını sorgularız. (aktaran Sayer 1962, s. 260).

Bununla birlikte, Osmanlı dönemindeki öğrenci gençlik hareketlerini tekil bir görünüm üzerinden anlatmak mümkün olsa bile, Cumhuriyet dönemi gençlik hareketleri, ETH’lerin ve YTH’lerin niteliklerine daha çok ya da daha az gönderme yapmalarına göre değerlendirilebilmelerinin ötesinde, “sağ”, “sol”, “İslamcı” vb. siyasal akımlar etrafında şekillenmiş olması bakımından, tek bir görünüm üzerinden anlaşılacak bir çeşitlilik arz etmektedirler. Bu döneme ilişkin öğrenci gençlik hareketlerinin anlatımı, bu araştırmanın genel olarak “sol/sosyalist” olarak adlandırılan öğrenci gençlik hareketi içinde yer alan bireyler üzerine olmasıyla bağlantılı olarak, özellikle 1960’lı yıllar ve sonrasında, sol/sosyalist öğrenci gençlik hareketi ile ilgili çalışmalar üzerinden, yani daha dar bir alandan yürütülecektir. O dönemlerde “sol” gençlik hareketlerinde yer alan bireylerin deneyimlerini, kendi deneyimleri üzerinden, doküman incelemesi yoluyla ya da doğrudan o dönemin tanıklarının ağzından aktaran çalışmalara ihtiyatlı yaklaşılmalıdır. Bu çalışmalardaki anlatılarda, geçmişte yaşananların, farklı bir anlatıcının gözünden daha farklı bir kurguyla da aktarılabilceği her zaman göz önünde tutulmalıdır. Örneğin, 1960’lı yıllarda öğrenci

³² Tez danışmanı ile yapılan görüşme notlarından yararlanılmıştır.

gençlik hareketlerine ilişkin “aynı deneyimi yaşadığı söylenen bireylerin ya da tanıkların” anlatılarında bile, o döneme dair “her şeye” tanık olmadıklarını ya da en azından hepsinin her şeye, “aynı” yerden, gözden, deneyim alanından tanık olmadıklarını yakalayabilmek mümkündür. Bu çerçevede, az sayıda tanığın ifadesinden inşa edilen bütünün, inşa edilebilecek bütünlüklerden sadece biri olduğu ifade edilmelidir.

2.1. OSMANLI DÖNEMİNDE ÖĞRENCİ GENÇLİK HAREKETLERİ

Osmanlı dönemindeki öğrenci gençlik hareketleri hakkında yapılan tarih araştırmaları, bu hareketlerin başlangıcı veya ilk örneklerinin 16. yüzyılda görülen “suhte³³” ya da medreseli isyanları” olduğunu göstermektedir. Örneğin, Kabacalı³⁴ (2007, s. 13) bu isyanları bir öğrenci gençlik hareketi olarak düşünmektedir. Bu hareketler Osmanlı’nın ciddi bir iktisadi darboğaz yaşamaya başladığı bir dönemde ortaya çıkmışlardır. Griswold (2011) bu yüzyılın sonundaki genel durumunu şöyle tarif etmektedir:

Ekonomideki değişimin etkilerini Osmanlılar 16. yüzyılın sonlarına doğru hissettiler. Bütün malların fiyatları artmıştı. Enflasyonun nedeni yalnızca, İspanyolların Yeni Dünya’da ürettikleri gümüş miktarındaki artışla ortaya çıkan ve sıkça anılan “Avrupa Fiyat Devrimi” değil, aynı zamanda Akdeniz çevresindeki nüfus artışına bağlı olarak, eldeki mal ve kaynaklara talepteki artıştı (Braudel, I, s. 394–418’den aktaran Griswold, 2011, s. 29). (...) 992/1584 tağışından sonra, standart Osmanlı akçesiyle artık aynı miktar malın satın alınamayışı, yalnızca yeniçerilerle sipahi ocaklarını değil, aynı zamanda kentlerdeki sıradan reayayı da düş kırıklığına uğrattı (Griswold, 2011, s. 29).

Genel iktisadi darboğazın halkın iktisadi durumu üzerindeki olumsuz etkileri sonucu, köylerde çiftçiliği sürdürme imkânları kaybedilmiştir. Köylerin terk edilmeye başlanmasıyla levent³⁵ sayısında artış meydana gelmiştir. Tımar rejiminin bozulması ve tımarlı sipahilerle kapıkulları arasındaki gerginlikler ve ulema ile ümera zümreleri arasındaki çatışmalar, Celali isyanlarına giden yoldaki emareler olmuştur (Akdağ, 1946, s. 26–32).

³³ Suhte de, medrese öğrencisi anlamına gelmektedir. Medrese isyanlarının aktörlerinin hepsi erkeklerdir. Kansu (1930, s. 29), Ergin (1977, s. 83, 86) ve Günyol (t.y., s. 656), Osmanlı’da hem kız hem de erkek çocukların “sıbyan (sübyan) mektepleri”ne gittiklerini ve temel olarak Kur’an’ı yüzünden okumasını öğrendiklerini belirtmektedirler (aktaran Doğan, 1997, s. 413). Kansu (1930, s. 29) ve Unat (1964, s. 7), bu mekteplerde kız çocuklarının –elbette Osmanlı toplum yapısının bir sonucu olduğu kolayca tahmin edilebilir– “kaçgöç”; yani “dini bir anlayışla Müslüman kadınların erkeklere görünmemeleri, bir arada oturup konuşmaktan kaçınmaları (TDK)” yaşına gelene kadar eğitim aldıklarını söylemektedirler (aktaran Doğan, 1997, s. 414). Koçer (1972, s. 91), kız çocuklarının 8–9 yaşına geldiklerinde sıbyan okullarından alındıklarını, ancak Tanzimat’tan sonra kadın eğitiminin, “cılız bir şekilde de olsa” devletin genel eğitim sistemi içinde yer almaya başladığını belirtmektedir.

³⁴ Kabacalı (2007) kaynağı için gerekli kullanım izni 07/07/2014 tarihinde alınmıştır.

³⁵ Akdağ (2013, s. 145), levent/levent’in anlamının kullanıldığı dönemde “işsiz güçsüz, boş insan” anlamına geldiğini belirtmektedir.

Bu dönemde toplumda görülen genel memnuniyetsizliğin yanında, doğrudan medrese öğrencilerini ilgilendiren sorunlar da mevcuttur ve öğrencilerin ayaklanmalarında bunların payının yadsınmaması gerekmektedir.

Nitekim Aktar (1990, s.500), köylerden şehirlere göç edenlerin ve iktisadi durumları iyi olmayan ailelerin, medreselerde öğrencilere yatacak yer, yemek gibi imkânlar sunulmasından dolayı çocuklarını buralara göndermeye başlamasıyla, medreselerin giderek kalabalıklaştığını belirtmektedir (aktaran Ersoy, 1998, s. 67).

Akdağ (2013, s. 146) da aynı şekilde, 16. yüzyılda, köyde geçim olanakları çok daralmış bulunan ebeveynlerin, çocuklarının ileride kendileri gibi çift bozup leventlere karışmaları yerine, onları erken yaşlarda medreselere göndermeyi tercih ettiklerini belirtmektedir. Ayrıca Akdağ, medreselerin kendi olanaklarını çok aşmış bir öğrenci yığılmasıyla karşılaştıklarını, bunun nedenlerinden birinin, Osmanlı'nın, kuruluşundan 16. yüzyılın ikinci yarısına kadar geçen süre zarfında toprakça epey genişlemesinin, medrese bitirenlere kadılık, müderrislik, imamlık gibi çeşitli iş fırsatları doğurması olduğunu söylemektedir. Bununla birlikte, tahsilini bitirenlerin devletin ihtiyacının hayli üstünde olduğunu tahmin ettiğini de eklemektedir.

Medreseli isyanlarının, I. Süleyman'dan sonra II. Selim Dönemi'nde katılımcı sayıları artmış ve etki alanları genişlemiştir:

II. Selim saltanatının suhte karışıklıkları denince 1568 yılının büyük bir aşama olduğu, olayların genişlediği ve halk tabanlarını, il erlerini, hatta tımarlı sipahileri de içine almış bulunması yönünden dikkati çekiyor. Ayrıca, artık büyük kitleler biçimine dönüşen öğrenci birlikleri, hükümet güçleriyle cenkleşmeyi rahatça göze almış bulunmakta idiler (Akdağ, 2013, s. 171).

Sayıları 500 ile 1500 arasında değişen medreseliler silahlı olarak bir araya gelmekte ve bölükler halinde hareket etmektedirler. Bu bölüklerin başında da “Baş ve Buğ” denilen tanınmış softalar bulunmaktadır. Medreseliler büyük alanlar içinde –Yeşil Irmak havzası, Kastamonu yöresi, Bursa, Balıkesir çevreleri ve Afyon/Akşehir/Karaman hattından itibaren bütün Batı Anadolu'yu kapsar şekilde– hareket etmektedirler. Günümüz ile de benzer bir şekilde, öğrenci gençlik hareketlerinin en yoğun yaşandığı yerler büyük şehirlerdir.

[Ö]ğrenci hareketlerine sahne olan bölgeler gelişigüzel değildir. Özellikle Anadolu'nun verimli bölgelerinde sıkışmış bulunan şehirler ile kasabalar büyük öğrenci kalabalığının olduğu yerler olarak bu olayların çıkmasına en elverişli çevreler olmuştur (Akdağ, 2013, s. 152).

Medreselileri dağıtmak için “il erleri” denilen bir teşkilat görevlendirilmiştir. Bu süreçte alınan önlemlere ve “şiddet kullanarak hareket edilmesine rağmen” isyan çok genişlemiştir. Zaman zaman

tımarlı sipahiler, leventler gibi kategoriler de medreselilerle birlikte bu isyanlara katılmışlardır (Akdağ, 1946, s. 34).

[I. Süleyman zamanında Yeşilirmak ve çevresinde] 1560 yılında, özellikle yaz aylarında, yukarıda saydığımız isyan bölgelerinin sancakbeylerinin, kadıların ve öteki yönetici ya da güvenlik organlarının suhte hareketleri hakkında bilgi veren ve çoğu da halkın acı feryatlarını yansıtan mektup, “kazaya defteri” ve benzeri yazıları gelmeye devam etmekteydi. Bunlar anlatıyordu ki, sıra sıra idamlara (çoğu kez muhakemeye bile lüzum görülmeden) rağmen öğrenci hareketlerinde en ufak bir azalma emaresi görülüyordu. Tersine olarak, hükümetin kanunları bir yana atarak, yakalanana kimi kez sorgusuz sualsiz olarak asma politikası, kaçıp kurtulanları, hatta bu işe girmemiş öğrencileri, belki de öldürülenlere duydukları arkadaşlık bağlılığı dürtüsüyle daha çok azdırıyor, canileştiriyordu (Akdağ, 2013, s. 159).

[II. Selim zamanında] arıların kovanlarından dışarı fırlayırları biçiminde bir azgınlık havasında, sanki önlerine geleni dağarcasına her biri kimi kez yüzlerce kişilik kitleler halinde harekette olan öğrencilere karşı hükümetin siyaseti I. Süleyman döneminkinden daha sert olarak sürdürülmüş, ele geçenleri ipe çekip, sanki bu suretle korkutma yolu güdülmüş, fakat bundan hiçbir olumlu ya da yatıştırıcı sonuç alınmadığı gibi öğrencileri bütün bütün birbirleriyle güç birliği yapmaya yönelmiş, böylece hükümet siyasetinin bu denli ters etkisine dikkat eden kimse çıkmamıştı (Akdağ, 2013, s. 168).

Dönemin yöneticileri, öğrenci ayaklanmalarına karşı şiddete dayanan önlemler almaya gitmişlerdir. Bu anlamda, bu dönemde öğrenci gençliğin eylemlerinin altında yatan dinamiklerin pek sorgulanması yoluna gidilmediğini, devlet nazarında “sorun çıkartıcılar” olarak öğrenci gençliğin bu eylemlerinin “hükümetin giriştiği mücadelenin gittikçe kanlı olmasıyla (Akdağ, 1949, paragraf 23)” engellenmeye çalışıldığını söyleyebiliriz.

Akdağ (2013), II. Selim’in ardından III. Murad’ın hükümdar olmasıyla, I. Süleyman zamanından beri güdülen politikanın birden kaldırılmadıysa da, medrese öğrencilerinin “ahvalini ıslah”ın bir mesele olarak ilk defa ele alındığını belirtmektedir (s. 240). Ancak Akdağ, bu girişimlerin başarısızlıkla sonuçlandığını; çünkü medreselileri isyana vardırان meselelere çok az dokunulduğunu, yalnızca öğrenci nakiplerinin³⁶ memnun edilmeleriyle yetinildiğini ve Anadolu’nun büyük medrese merkezlerindeki öğrenci kalabalıklarına bakınca bunun bir kıymetinin olmadığını ifade etmektedir. Medrese öğrencilerinin en büyük şikâyetlerinin kendilerine görev verilmemesi olduğunun altını çizmektedir (s. 247). Akdağ, uzun yıllar medreselerde öğrenim görerek, ilmiye içinde çalışmak isteyen öğrencilere, çiftçilik ile uğraşmaya dönmelerini tavsiye etmenin boşuna bir çaba olduğunu söylemektedir (s. 252).

Tarihsel incelemelerde bu dönemde ayaklanmalara katılan öğrenci gençliğin –tarihsel metinlerde anlatılanlara dayanıldığının belirtilmesiyle ve bunların aktarılırken de yorumlanmasıyla³⁷ –“baş

³⁶ Nakip, bir kavmin başkanı veya onun vekili anlamına gelmektedir. (TDK Günel Türkçe Sözlük) http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5559bff56b4f00.36692799 (Erişim Tarihi: 04/12/2014)

³⁷ Burada şunun altını çizmekte fayda vardır ki, tarihsel belgeler konusunda sorgulayıcı olmamız gerekmektedir. Bunu hatırlatır şekilde, örneğin Griswold (2011, s. 258, 259), Celali isyanlarına yönelik eldeki belgesel malzemeyi, farklı

belası”, “toplumsal düzeni bozucu”, “toplumsal ahlaki hiçe sayan” insanlar olarak tarif edildiklerine dikkat çekmek gerekmektedir. Ocak (1998), hane reislerinin aksine, genç ve bekâr erkeklerin toplum tarafından potansiyel bir tehlike olarak görüldüğünü ve 16. yüzyıldan itibaren Anadolu’da çıkan isyanların ardındaki kitleyi oluşturduklarını belirtmektedir (aktaran Neyzi, 2013, s. 113). Zaten, Osmanlı toplumundaki eşkıya prototipinin de genç ve erkek olduğu söylenmektedir (Dural, 1999’dan aktaran, Neyzi, 2013, s. 113).

Akdağ (1946, s. 32), medrese öğrencilerinin gruplar halinde birbirlerini tutmalarının medreseli isyanlarının etki gücünü arttırdığını belirtmektedir. Medrese öğrencilerinin içinde bulunduğu hırsızlık, soygun gibi faaliyetler Akdağ tarafından ‘haramilik’ olarak nitelendirilmektedir. Akdağ (1949), medreseliler hakkında kadınlara, medreselilerin pazarları bastıkları, halkın elinden zorla koyunlarını ve erkek çocuklarını aldıkları gibi şikâyetlerin geldiğini, bunun yanında zenginlerin evlerini bastıklarını hatta insanları öldürdüklerini (paragraf 14), suhte isyanlarının büyüdüğü dönemde “halka zulüm etmeye” devam ettiklerini, insanları ayaklarından astıklarını söylemektedir (paragraf 20). Akdağ ayrıca şunları dile getirmektedir:

(...) Nitekim, önce şehirlerde ve sonra kırlarda ve köylerde geçen bir sürü mahkemelik olaydan öğrencilerce çıkarılmış olanlarına rastlıyoruz. Hatta bunların dövüş ve kavga, sokakta şuna buna sataşma biçiminde birtakım cürümler işlemelerinin II. Mehmed zamanına kadar gittiğine ait az da olsa kayıt vardır. Bununla beraber, öğrencilerin imaret ve medreseler dışına taşan, hatta halkla silahlı bıçaklı vuruşma derecesini bulan olayları I. Süleyman’ın saltanata geçtiği sıralarda mahkemelik olma derecesini bulmuştu. (...) (Akdağ, 2013, s. 148).

Akdağ (2013) medreselilerin haramilik olarak nitelenen davranışlarının arkasında en büyük etken olarak, onların “ruhsal bunalım”ını görmektedir. Bunda, medreselerin fiziki şartlarının etkisinin altını çizmektedir. Medreselilerin, “erkek çocuklarını alma”sı –Akdağ’ın zaman zaman da “taze oğulları alma” ya da “oğlan çekme” diye aktardığı durum– onun üzerinde durduğu bir başka konudur. Buna başlıca neden olarak, Osmanlı’nın, erkekler ve kadınların sokakta konuşmasına bile engel olan toplum yapısını göstermektedir. Bununla birlikte bu durumu, “ahlak dışı eylem” olarak ve genel olarak “doğaya aykırı” olarak etiketleyerek “homofobi”ye de götürülebilecek bir dille ele almaktadır.

Halk ağzında ve yazı dilinde genel olarak “suhte” deyiimiyle sözü edilen medrese öğrencilerinin genç çocuklarla düşüp kalkmaları, toplum ahlakını kemiren bir alışkanlık halinde sürüp gidiyordu. (...) Kadın–erkek ilişkilerini son derece kısıtlayan, hatta fahişeliğe bile göz yummayıp, bu gibi kadınları oradan oraya süren o dönemin yobazlığı, asayişlerin “cerime–para cezası” çıkarabilmek için bir erkekle bir kadını konuşurken de olsa yakalayabilme gayretleri, suhte ve levendlerin bu söylediğimiz doğaya aykırı alışkanlıklarını

yorumlayan –kendi tanımlamasıyla– bir Yeni Okul ve Eski Okul görüşlerinden bahsetmektedir. Eski Okul tarihçilerinin, Yeni Okul tarafından, belgeleri yazan Osmanlı yöneticileri ve devlet görevlilerinin (askerî sınıfı) çalışmalarına bağlı kalarak imparatorluğu kavramaya çalışmakla suçlandıklarını ve Yeni Okul tarihçilerinin, eğer anlatılabilmiş olsalar reayanın öykülerinin, Osmanlı sultanının yönetiminin Anadolu halkını gerçekte nasıl etkilediği konusunda çok değişik görüşler açığa çıkabileceğini savunduklarını belirtmektedir.

bütün bütün kamçılamiş olduğu bir gerçektir. Bu sıralarda, birer meyhane gibi kullanılır olmuş bulunan bozahanelerin işleticileri, bu gibi yerlere doluşan ergen müşterileri için “taze oğlanları” bulundurmakta ve yasaklamaları da hiçe saymakta idiler (Akdağ, 2013, s. 150).³⁸

Akdağ (1946, s. 33), medrese öğrencilerinin haramilikten toplu kıyamlara³⁹ çabuk geçtiklerini ve bunların Anadolu isyanlarındaki ilk büyük hadiseleri oluşturduğunu belirtmektedir. Ona göre, medreseli ayaklanmaları Anadolu’da görülen “halk mücadeleleri”ni anlamak için kilit önemdedir.

Anadolu karışıklıklarında ilk büyük hadise medrese talebesinin ayaklanmalarıdır. Bu olayın ne zaman başladığını bilmiyoruz. Fakat, 16. asırdan sonraki isyanların genişliğine bakılırsa bu hadise hayli eskidir. Celali isyanlarını safha safha gözden geçirirken, hiç olmazsa 1623 tarihine kadar olan ilk devir karışıklıklarında, medreselilerin rolleri o kadar büyüktür ki, bunları bilmeden, Anadolu’da geçen büyük mücadeleyi tam anlamak mümkün değildir (...) (Akdağ, 1949, s. 33–34).

16. yüzyıl süresince Türkiye’de bütün bir toplumu yerinden oynatan, Osmanlı düzenliğinin kuralcı ve kalıplı biçimini yıkma sonucuna vardiyan Anadolu karışıklıklarının başlıca etkenlerinden birisi olarak karşımızda bulduğumuz medreseliler ya da suhteler isyanı, (...) (Akdağ, 2013, s. 152).

Akdağ (2013), Celali isyanlarının, medreselilerin ayaklanmaları gibi yarım yüzyıl değil, bundan daha uzun sürdüğünü ve onlarınki ile ölçülemeyecek derecede karışıklıklara yol açtığını belirtmektedir (s. 264). Ancak elbette, halkın katıldığı bu isyanlarda öğrenci gençliğin de yer aldığını, yine bu açıdan, öğrenci gençlik hareketlerinin 16. yüzyıldan 19. yüzyıla kadar olan dönemde de mevcut olduğunu tahmin etmenin zor olmadığı dile getirilebilir.

16. yüzyılda öğrenci gençliğin kendileri adına sorun olarak gördükleri konular dışında, yani bir şekilde medreseli olmaktan kaynaklı olarak kendilerini ilgilendiren konular dışında, bir tepkisellik içine girmediklerini görmekteyiz. Ancak yine de bunun ne dereceye kadar doğru olduğunu tespit etmek zordur.

Medreselilerin çoğu anlaşıldığı üzere çiftçi çocuklarıdır. Çetinkaya (2004, s. 33) protestonun hiçbir zaman Osmanlı gündelik yaşamının istisnai bir yönü olmadığını, yine isyan ve talan gibi başkaldırıların 19. yüzyılda huzursuzluğun yegâne ifade biçimi olmadığını belirtmektedir.

³⁸ Yine Akdağ’ın aktardığı şu paragraf da oldukça çarpıcıdır. Akdağ, bu anlattıkları için “Bursa Şr. Sc., No: A 93/109 defteri inceleyiniz, şehirdeki faciayı anlamış olursunuz dediği” bir dipnot (70. dipnot) vermektedir.

[Bursa–Balıkesir bölgesindeki] imaretlerde yaşamlarının en genç ve cinsel yönden de en bunalımlı dönemini geçirmek zorunda bulunan, sokakta da kadın ya da kız yüzü görmelerine, çağın “kaç–göç” ya da “mahrem” anlayışındaki pek sıkı kuralları engel bunulan bu insanlar imaretlerinin ve medreselerinin “hücrelerinde” çeşitli ahlaksızlıklarla kendilerini tatmine çalışırken, elbette kanlı olaylar da çıkarmaktan geri durmuyorlardı. Sokaktan şunun bunun gençlik çağına yeni girmiş ya da girmek üzere olan erkek çocuklarını Uludağ’a, ıssız bahçelere kaçırmak, hücrelerine kapatmak, hamam yollarını gözetleyerek gelip giden kadın ve kızları önceden hazırladıkları eve, medreseye, imarete zorla götürüp ırzlarına geçmek şaşılacak günlük olaylardandı. Nitekim, mahkemelerde görülen pek çok cinayet, yaralama, fuhuş ve benzeri yargılamalardan bunlara [medreselilere] ait olanlar az değildir. (...) (Akdağ, 2013, s. 181).

³⁹ Kıyam; “ayaklanma, başkaldırma, karşı gelme” anlamlarına gelmektedir. (TDK Güncel Türkçe Sözlük): http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.538db01c57bc35.61161897 (Erişim Tarihi: 03/06/2014)

Quataert'e (1991, s. 40) de atıfla, "Köylü içnapları" da denilen köylülerin bir takım yükümlülüklerinden kaçınmalarının en yaygın direniş biçimi olduğunu eklemektedir (aktaran, Çetinkaya: 2004, s. 33). Bu anlamda medreselilerin bunlara katılmış olabilecekleri ihtimal dâhilinde tutulmalıdır. Zaten 19. yüzyıl, öğrenci gençliğin, halk yığınlarının içindeki bir kategori olarak ayaklanmaları ile devletin başındakilerinin dikkatlerini çektiklerini ve mevcut toplumsal düzeni bozanlar olarak engellenmeye girişildikleri bir dönem olarak karşımıza çıkmaktadır. 19. yüzyılla birlikte, gençlik otoritelerin dikkatlerini, yine toplumsal düzenin ve devletlerin varlığının sürdürülebilmesi zeminindeki faaliyetleri açısından, fakat bu sefer, bunlar üzerinde etkisi olan halk yığınları içinde silikleşmiş bir kesim olarak değil, siyasal bir kategori olarak çekmeye başlamıştır.

Lüküslü (2013, s. 14) Avrupa'da gençlik tarihi araştırmalarının, toplumsal bir kategori olarak gençliğin, 19. yüzyılda toplumsal ve siyasal alanda önemli bir yer edinmeye başladığını gösterdiğini ve Türkiye tarihi açısından da gençliğin, 19. yüzyıldan itibaren hep önemli bir rol oynadığını belirtmektedir. Ayrıca, Georgeon (2012, s. 80), Osmanlı'da kuşak olgusunun ortaya çıkışının da, 19. yüzyıldan 20. yüzyıla geçişe rastladığını belirtmektedir.

19. yüzyıl tüm dünyada olduğu gibi Osmanlı'da da önemli gelişmelerin yaşandığı bir dönemdir. Siyasal süreç yaklaşımında da altı çizildiği üzere, bu gelişmeler, toplumsal hareketlerin ortaya çıkış ve gelişim süreçleri üzerinde etkili olmuştur.

Çetinkaya (2004, s. 17, 18), 19. yüzyıl boyunca Osmanlı Devleti'nin geçirdiği yapısal dönüşümün altında kabaca iki dinamik yattığını ifade etmektedir: Bunlardan ilki, kapitalist dünya ekonomisi ile Osmanlı Devleti arasında genişleyen piyasa ilişkileridir. Buna göre, Osmanlı Devleti'nin ekonomisi artan oranda dünya ekonomisinin içine girmiştir. İkinci dinamik ise merkezi idareyi güçlendirmek ve devletin topluma nüfuzunu arttırmak için Osmanlı seçkinleri tarafından gündeme getirilen modern reformlardır. Bu süreçte Osmanlı'da meydana gelen yapısal dönüşümler sonucunda, sivil örgütlenmelerde, cemiyetlerde, ulaşım ve iletişim teknolojilerinde gelişmeler yaşanmıştır.

Yaşanan bu gelişmeleri bireylerin nasıl algıladıkları ve bunlara nasıl bir tepki verdikleri, bu gelişmelerin kendileri adına oluşturdukları beklentilerden etkilenmiş olsa gerektir. Medrese öğrencilerinin I. Meşrutiyet'in ilanından hemen öncesindeki gösterilerinde onların dönemin yönetimine karşı besledikleri hoşnutsuzluk etkili olmuştur. Kabacalı (2007, s. 18), büyük öğrenci gösterilerinin 11 Mayıs 1876'da başladığını, medreselilerin ders için gittikleri camilerden çıkarak alanlarda toplandıklarını ve Abdülaziz'in oturduğu Yıldız Sarayı'na yürüyüşler düzenlediklerini

belirtmektedir.⁴⁰ Yürüyüşün, tarihte kullanılan eylem repertuarlarının seyirinde hep karşımıza çıkan bir eylem biçimi olduğunu dile getirebiliriz. Elbette yürüyüşün içeriğinin nasıl olacağı farklılaşabilmektedir. Jasper (2002), kullanılan eylem biçimlerindeki “sanatlı” bileşene dikkatleri çekmektedir.

Bu dönemdeki öğrenci gençlik hareketlerinin, yurttaşlık hareketlerinde altı çizildiği üzere, gücü elinde tutan devlet erkânına karşı bir mücadele üzerinden, ondan istenen çeşitli talepler çerçevesinde yürüdüğünü söylemek mümkündür. Medrese öğrencilerinin gösterileri üzerinden çok geçmeden, Mayıs ayının sonunda bir gece, askerler ile Harbiye⁴¹ öğrencileri tarafından, padişah Abdülaziz tahttan indirilmiştir⁴² ve böylece II. Abdülhamid/Abdülhamit dönemi⁴³ başlamıştır.⁴⁴

⁴⁰ Bugünlerde de öğrenci gençliğin benzer faaliyetleri ile ilgili çok sayıda örnek vardır:

2011 yılında, çeşitli üniversitelerden öğrencilerin ODTÜ’de (Ortaoğlu Teknik Üniversitesi) toplanarak eğitim sistemi ile ilgili talepleri için AKP (Adalet ve Kalkınma Partisi) Genel Merkezi’ne yürümek istemeleri ile ilgili haber için bakınız: <http://www.ntvmsnbc.com/id/25168045/> ve http://www.radikal.com.tr/turkiye/ogrenciler_akpye_yuruyemedi-1035301. Polisin bu olaya sert müdahalesine tepki olarak Kocaeli’deki öğrencilerin AKP il binasına yürüyüşleri ile ilgili haber için bakınız: <http://www.ozgurkocaeli.com.tr/haber/ogrenciler-akp-il-binasina-yurudu-62311.html> (Erişim Tarihleri: 07/06/2014)

2012 yılında üniversiteli gençlerin ODTÜ’de toplanarak siyasi faaliyetleri nedeniyle tutuklu bulunan öğrenciler ve 4+4+4 eğitim sistemini [kendisinden önceki 8 yıllık kesintisiz zorunlu eğitim sisteminin aksine 4 sene ilköğretim, 4 sene ortaokul ve 4 sene lise okunmasına dayanmaktadır] protesto için AKP Genel Merkezi’ne yürümek istemeleri ve karşılaştıkları polis müdahalesi ile ilgili haber için bakınız:

http://www.radikal.com.tr/turkiye/odtululer_akp_genel_merkezine_yurumek_istedi-1083314 (Erişim Tarihi: 07/06/2014)

2013 yılında hükümetin Rojava [Suriye Kürdistanı] politikasını protesto etmek için ODTÜ’den TBMM’ye (Türkiye Büyük Millet Meclisi) yürümek istemesi ve karşılaştıkları polis müdahalesi ilgili haber için bakınız:

<http://www.sendika.org/2013/11/odtuden-meclise-yurumek-isteyen-universitelilere-polis-saldirdi/> (Erişim Tarihi: 07/06/2014)

2014 yılında Berkin Elvan’ın, Gezi Parkı Eylemleri sürecinde 16 Haziran 2013 tarihinde, polis tarafından atılan göz yaşartıcı gaz kapsülünün başına isabet etmesi üzerine, aylarca komada kaldıktan sonra hayatını kaybetmesi üzerine, ODTÜ’de toplanan çok sayıda öğrencinin AKP il binasına yürümek istemesi ve karşılaştıkları polis müdahalesi ile ilgili haber için bakınız:

http://www.ozgur-gundem.com/index.php?haberID=100803&haberBaslik=Berkin%20eylemleri%20b%FCy%FCyor%20&categoryID=2&action=haber_detay&module=nuce (Erişim Tarihi: 07/06/2014)

2014 yılında Manisa’nın Soma ilçesindeki maden ocağında çıkan yangın sebebiyle hayatını kaybeden madenciler için, ODTÜ’de toplanan üniversite öğrencilerinin Enerji Bakanlığı’na yürümek istemesi ve karşılaştıkları polis müdahalesi ile ilgili haber için bakınız:

http://www.radikal.com.tr/turkiye/odtululerin_soma_yuruyusune_polis_mudahalesi-1192066

⁴¹ II. Mahmut döneminde modern bir ordu oluşturmak amacıyla 1834 yılında kurulmuştur. Harbiye (Mekteb-i Harbiye) günümüzde Kara Harp Okulu olarak bilinmektedir (Örmeci, 2010, s. 97, Dipnot:5).

⁴² Tahttan indirilmesinin ardından Çırağan Sarayı’na götürülen Abdülaziz bir hafta sonra intihar etmiştir (Kabacalı, 2007, s. 21).

⁴³ Aslında Abdülaziz’den sonra yerine önce V. Murat geçmiştir. Ancak, onun akli dengesinin yerinde olmadığı belirtilmektedir. V. Murat çok kısa bir süre tahta kaldıktan sonra yerini kardeşi II. Abdülhamit’e bırakmak zorunda kalmıştır.

(...) 30 Mayıs 1876 da Abdülaziz tahttan zorla indirildi. Yerine V. Murat tahta çıkarıldı. Bu padişahın akli rahatsızlığı vardı ve o da 31 Ağustos’ta tahttan indirilip, yerine meşrutiyeti ilan etme konusunda olumlu görüşleri bulunan II. Abdülhamit tahta çıkarıldı (Burak, 2003, s. 294).

⁴⁴ Kabacalı (2007, s. 21) Harbiye öğrencilerinin Abdülaziz’in azledilmesi olayında, “büyük oranda kendi istekleri dışında, topluluk psikolojisinin yönetilişiyle” rol aldıklarını söylemektedir. Bu olay üzerinden derin bir tahlile girilmeyecekse de, Kabacalı’nın bu son ifadesi konusunda –toplumsal hareketlerin öznelerinin iradelerinin yok sayılması ve eylemlerini başkalarının onların psikolojileri üzerindeki kontrolleri ile gerçekleştirdikleri fikrini anımsatmasından dolayı– ihtiyatlı olmak gerekmektedir.

II. Abdülhamit'in Kanuni Esasi'yi (1876 Anayasası) kabul etmesiyle birlikte I. Meşruiyet yönetimine geçilmiştir (Kabacalı, 2007, s. 21, 22).

II. Abdülhamit meşrutiyet yönetimini kabul etmiş ancak Burak'ın (2003, s. 294) ifadesiyle, “meclisin eleştirici ve denetleyici tutumu padişahı tedirgin etmiş”tir. II. Abdülhamit meclisi tatil etmiştir ve meclis bir daha da toplanamamıştır. Bu tatil neredeyse II. Abdülhamit tahta kaldığı süre boyunca –30 yıl– devam etmiştir. Böylece, Kanuni Esasi de hukuken olmasa da uygulamada hükümsüz kalmıştır. Karpaz (2013), bu konuda şunları dile getirmektedir:

(...) bir dizi kanunla, en üstün iktidarın sahibi olan padişah etrafında örgütlenen, oldukça geniş ve esnek bir “meşrutî” mekanizma kurulmuştu. 1876 Anayasası, padişahın sistemdeki bu merkezi konumuna sadık kalmakla birlikte, karar mekanizmasında katılım ve uzlaşmaya da yer açıyordu. Meşrevet (danışma) ve şura (meclis) gibi geleneksel kavramlar, içinde yalnızca dinsel liderler ile padişahın vekillerinin değil, dolaylı seçimle gelen halk temsilcilerinin de bulunduğu Heyet-i Mebusan'da toplanmıştı. 1876 ve 1878'de yapılan iki seçimle, cemaat liderleri, yerel eşraf, toprak sahipleri, tüccarlar ve ulemeden meydana gelen bir parlamento kuruldu. Ancak bu mebuslar, bürokraside hâkim olan ehliyetsizlik, yozlaşma ve kibir karşısında öyle sert eleştiriler dile getirdiler ki, bu saygısızlıkları karşısında son derece öfkelenen padişah, Meclis'in çalışmasını durdurdu ve Anayasa'yı feshetti (Karpaz, 2013, s. 9).

Kabacalı (2007, s. 24), II. Abdülhamit'in kendisine yönelik her türlü eylem ve yayını, kapsamı her gün genişleyerek artan sansür düzenekleriyle ortadan kaldırmaya ve etkisizleştirmeye çalıştığını ifade etmektedir.

Bu atmosfer içerisinde Jön Türk hareketi ilgi çekmektedir. Yönetime karşı oluşan memnuniyetsizlik, bununla birlikte devleti çöküşten kurtarma çabaları bu hareketin önemli etkilerindedir. Jön Türklerin ve onun içinden İttihat ve Terakki'nin oluşmasına giden yolda etkisi olan gelişmeler çok kabaca ve aslında hep anlatıldığı “klasik” şekliyle şöyle özetlenebilir:

18. yüzyıl sonlarından itibaren; yurtdışına öğrenciler gönderilmesi, yükseköğretim düzeyinde okulların açılması (Örmeci, 2010, s. 97), II. Abdülhamit yönetimin baskıcı ortamından kaçan Osmanlı entelektüellerinin faaliyetlerini yurt dışında devam ettirmeleri ve yükseköğrenim gençliğinin bunların yayınlarını takip etmesi (Gökbayır, 2012, s. 62), Batı Avrupa'da eşitlik, hürriyet, parlamento, anayasal sistem vb. üzerine yürütülen tartışmaların Osmanlı'ya sirayet etmesi, bu tartışma atmosferi içinde mutlakiyetçi yönetim anlayışına karşı, entelektüeller, askerler ve öğrenciler gibi kesimlerin başını çektiği bir toplumsal muhalefet oluşması ve bunun Genç (Yeni) Osmanlılar adıyla anılan bir örgütlenmeyi ortaya çıkartması (Burak, 2003, s. 292).

Lüküslü (2013, s. 14) “Tanzimat ile birlikte Avrupa'daki gelişmeleri izleyen Osmanlı sarayı ve bürokrasisinin eğitimde modernleşme hamleleri ile modern okullar oluşturduğunu, burada eğitilen gençler aracılığıyla imparatorluğun çöküşünü durdurmaya çalıştığını” belirtmektedir. Bu dönemde

devlet, eğitimi merkezileştirmeye ve kendi denetimine almaya çalışarak, bir yandan ilerlemeyi bir yandan da Osmanlılık kimliği altında siyasal birliği sağlamayı hedeflemiştir (Yamak Ateş, 2011, s. 112). 19. yüzyılda açılan –Harbiye, Tıbbiye, Mülkiye– gibi Batılı tarzda eğitim veren okulların mezunları, Osmanlı’daki ilmiye sınıfına mensup seçkinlerin yerini alarak, yeni bir seçkinler zümresi oluşturmuşlar ve bürokrasinin seçkinler tabakasını oluşturan aydınlar olarak modernleşme sürecinde merkezi bir rol oynamışlardır (Neyzi, 2013, s. 114).

Bu anlamda Neyzi (2013, s. 114), Osmanlı’nın son dönemlerinde ortaya çıkan başlıca toplumsal hareketlerin “Genç” Osmanlılar ve “Genç” Türkler olarak adlandırılmalarının tesadüf olmadığını belirtmektedir. Şu nokta da önemlidir: 19. yüzyılın sonunda, Batılı tarzda okulların açılmasıyla eğitilmiş ve genç Osmanlı erkekleri⁴⁵ imparatorluğu “kurtarmaya” çağrılmışlardır. II. Abdülhamit döneminde eğitimin içeriğinin, devlete ve onunla özdeşleştirilen padişaha, yani bizzat II. Abdülhamit’in kendisine sadık bir tebaa yetiştirme amacı doğrultusunda değiştirildiği belirtilmektedir (Yamak Ateş, s. 113). Ancak, bu yeni okulların öğrencileri olan bu gençler, rejimi korumak ve bekasını sağlamak için eğitilmiş olsalar da, zaman içinde bu rejime meydan okur hale gelmişlerdir (Neyzi, 2013, s. 114).

Cevri⁴⁶ (1909, s. 26, 27), dönemin padişahı II. Abdülhamit’in “zulmüne karşı” bir hareketin ancak üniversite öğrencileri arasından çıkabileceğini ve bununla ilgili ilk teşebbüsün de askeri okulda (askeri tıbbiye) vücut bulduğunu belirtmektedir (aktaran Burak, 2003, s. 297). Georgeon (2012) da, Osmanlı’da kuşak kavramının ortaya çıkış sürecini, mektepli gençliğin ortaya çıkmasına, Abdülhamit’in “yetkeci rejimi”ne karşı bir muhalif hareketin –ki buna “genç Türk hareketi” demektedir– belirmesinin başlattığını söylemektedir. Mannheim’ın (1990) altını çizdiği üzere, aynı dönemde ve benzer koşulların içine doğmaktan dolayı ortak bir kuşak bilinci oluşturmaktadırlar (aktaran Yücel ve Lüküslü, 2013, s. 12). Benzer düşünceleri Dubet de (1987, s. 160, 161) paylaşmaktadır: Gençler, aynı dönemde doğmuş olmak, benzer şeyleri yaşamış olmak vb. gibi bazı ortak noktalarda buluşmaktadırlar (aktaran Lüküslü, 2013, s. 127). Georgeon (2012) da, gençliğin kendisini nesil kavramı içinde tasavvur edebilmesi için, akran olmaları ve akran olan bu kişilerin bir camia içinde yer alarak bir topluluk oluşturmaları gerektiğini söylemektedir. İşte bu koşullar da, 19. yüzyılın sonuna doğru, özellikle İstanbul’daki büyük okullarda (Harbiye, Mülkiye Tıbbiye) vücut bulmuştur. Daha önce Medreseli ayaklanmalarında da bahsi geçtiği gibi, “çoğunluğu taşralı

⁴⁵ Bu noktada hemen belirtmek gerekir ki, Lüküslü’nün (2013) de altını çizdiği üzere, 19. yüzyıldan itibaren, gençlerin devlet tarafından yeni kurulmak istenen topluma uygun bir şekilde terbiye edilmeye edilmeleri sürecince vurgu “genç erkekler” üzerinedir (s. 36).

⁴⁶ Cevri, (1928). *İnkılap Ne İçin ve Nasıl Oldu?* İstanbul: Matbaa-ı İċtihat. Cevri, kitabı yazan kişinin mahlasıdır.

Cevri’nin aslında kim olduğuna dair bir yazı için bakınız:

https://www.academia.edu/9119681/_%C4%B0nk%C4%B1lap_Ni%C3%A7in_ve_Nas%C4%B1_Oldu_Kitab%C4%B1n%C4%B1n_Yazar%C4%B1_Cevri_Hakk%C4%B1nda

olan bu öğrenciler, birbirleriyle çok sık görüşmekte, aile ortamlarından uzakta birlikte zaman geçirmekte, aynı yaşam koşullarını paylaşmakta, benzer eserleri okumakta, aynı umutları taşımakta, aynı rüyaları görmekte-dirler (s. 81).” Gençlerin, Abdülhamid’in “istibdat rejimi”ne karşı yürüttükleri mücadele ile –yani, daha önce Mannheim ve Dubet’in de belirttikleri gibi– “paylaştıkları tarihsel bir deneyim” vardır (s. 82). Osmanlı’nın büyük okullarında başlattıkları faaliyetlerle öğrenci gençlik, gürültülü⁴⁷ öğrenci toplantıları düzenlemişlerdir; çalışma koşullarını, hocalarını ve karşılaştıkları kötü muameleyi, kantinlerindeki yiyecekleri protesto etmişlerdir; toplu dilekçe vermişler, gösteri yapmışlar, disiplinsiz hareket etmişler, yasaklı kitapları okuyarak yasak eylemlerde bulunmuşlardır (s. 83).⁴⁸

Askeri Tıbbiye’de öğrenci olanlardan bir grup, 1890 yılında, adı kısa bir zaman sonra⁴⁹ "İttihat ve Terakki" olacak “İttihad-ı Osmani”yi⁵⁰ kurmuşlardır (Cevri 1909, s. 26, 27’den aktaran Burak, 2003, s. 297). Belli ki, bu bireyler mevcut hükümetin devlet yönetimini meşru bulmamakta ve iktidar değişimine gidilmesi gerektiğini düşünmektedirler. ETH’lerin tipik bir özelliği olarak sunulan, siyasal bir pozisyon elde etmeye çalışmak amacının bu anlamda mevcut olduğu söylenebilir. Bunun yanında Georgeon (2012) öğrenci gençliğin, Akçam’ın (1998a, s. 41) altını çizdiği üzere Osmanlılardan bu yana devletin, toplumda sahip olduğu bir “baba” figürüne de karşı çıktıklarını belirtmektedir. 1968 hareketinin “babasına karşı rüşet ispat etmek isteyen bir çocuğun romantizmine sahip” (Akçam, 1998a, s. 41) olması gibi; Osmanlı’nın öğrenci gençliği de “ailede babanın yetkesini tartışma konusu yapmışlar, okulda liyakatin, yaşın ve tecrübenin bunun yerini almasını istemişler, askeri okullardan yeni mezun olmuş subaylar, alaylı olanlara baskın çıkmanın yollarını aramışlardır” (Georgeon, 2012, s. 87). Bu anlamda özellikle Batı Avrupa’daki 1968 öğrenci gençlik hareketinin anti-otoriter karakterini, elbette tamamen aynı muhtevaya sahip olarak

⁴⁷ Georgeon’un “gürültülü” sıfatı ile ne kastettiği, en azından, çeviride net değildir. Bundan gençlerin, düzenledikleri toplantıların “ses getirmiş” yani insanların dikkatleri çekmiş olabileceği anlaşılabilir. Ya da bu durumu, Tilly’nin (2008, s. 41), Thompson’dan (1972, 1991) aktararak, 18. yüzyıl İngiltere’sinde çanaklar ve çömlekler birbirine vurularak yapılan “gürültülü müzik aleti” protestolarında bahsettiği ve aslında günümüzde Gezi Parkı eylemleri olarak anılan dönemde de insanların sıkça başvurduğu, tencere tava vb. nesnelere gürültü çıkartarak hükümeti protesto etmelerine benzer bir anlamda, yani kelimenin gerçek anlamıyla öğrenci gençliğin gürültü çıkarttıkları şeklinde yorumlayabilmek mümkündür.

⁴⁸ Öğrenci gençliğin bu tür faaliyetlerinin 19. yüzyıldan günümüze kadar bir sürekliliğe sahip olduğunu söylenirse abartılmış olunmaz. Nitekim günümüzdeki öğrencilerin protesto hareketleri ile ilgili herhangi bir habere bakmak bunu anlamak için yeterlidir. Türkiye’deki öğrenci gençliğin 19. yüzyıl Osmanlı döneminde, duyarlılık alanlarının geniş olduğunu, yani direkt kendilerini ilgilendiren “öğrencilik sorunları”ndan, genel toplumsal sorunlara kadar pek çok konuyla ilgilendiklerini söylemek mümkündür. Bugün de, öğrenci gençliğin kendilerine dokunan, genelde yerel düzeyde, yani buldukları üniversitede direkt kendilerini ilgilendiren meselelerle ilgili, bunların yanında –her ne kadar büyük şehirlerde yoğunlaşsa da– daha geniş çapta ve ülkenin genel meseleleriyle ilgili çatışmacı bir politika ortaya koyduğunu söyleyebilmek mümkündür.

⁴⁹ Kabacalı (2007, s. 24) bunun 1894 yılında olduğunu belirtmektedir.

⁵⁰ Kabacalı (2007, s. 24) da İttihat ve Terakki’nin ilk kez İttihad-ı Osmani (Osmanlı Birliği) adıyla, Askeri Tıbbiye’de (Tıbbiye-i Şahane) 1889 yılında kurulduğunu belirtmektedir. Gökbayır (2012, s. 62) da ileride İttihat ve Terakki’ye dönüşecek olan İttihad-ı Osmani’nin gizli bir örgüt olarak, askeri tip okulu öğrencilerinden bir grup tarafından, İstanbul Demirkapı’da kurulduğunu belirtmektedir. Karpat (2013, s. 11) da, İttihat ve Terakki’nin, küçük ve gizli bir gruptan adım adım normal bir siyasi partiye dönüştüğünü belirtmektedir.

değil, ancak kendi dönemlerinin ve toplumlarının özgün koşulları bağlamında göstermişlerdir.⁵¹ Georgeon (2012, s. 87) bu dönemde okullarda, “padişahımız çok yaşa!” nidalarının yerini “padişahımız baş aşağı!” nidalarının alabildiğini belirtmektedir.

Cevri'nin (1909, s. 26, 27) daha önce de verilen “II. Abdülhamit'in “zulmüne karşı” bir hareketin ancak üniversite öğrencileri arasından çıkabileceği” cümlesi aslında, Lüküslü'nün (2013, s. 15) önemle altını çizdiği şu konuyu akla getirmektedir: Bu dönemde yetişen genç kuşak, kendilerine verilen “zulümlere karşı durma”, “devleti kötü gidişatından kurtarma” rollerini içselleştirmişlerdir ve bu çerçevedeki düşünce sistemleri tamamen devlet merkezlidir. Amaçları, Osmanlı'yı kurtarmak adına “reçeteler aramaktır”. Lüküslü'ye göre, gençliğin siyasal bir kategori olarak inşa edilmeye başlaması ve tanımlanması, Türkiye siyasal kültürünün önemli mitlerinden “gençlik miti”ni oluşturmuştur.

(...) Bu gençlik mitine göre gençler nasıl tanımlanır? Gençler, ülkenin geleceğine yani ülkenin gelecekteki insan kaynaklarını oluştururlar; gençler ülkenin sorunlarına karşı çok duyarlıdır ve kendilerini düşünmeksizin ülkenin geleceği için kendilerini feda etmeye hazırdırlar. Bir başka deyişle, gençliğin misyonu devlet eksenli olarak tanımlanır ve bu tanımlamada bireye çok da yer yoktur. (...) (Lüküslü, 2013, s. 16).

Kabacalı (2007, s. 24), İttihad-ı Osmani'den İttihat ve Terakki'ye giden süreçte, örgütün bünyesine Mülkiye'yi, Harbiye'yi ve sivillerin gittiği Tıbbiye'yi katarak, ülke içinde ve dışında şubeler açarak genişlediğini ve yaygınlaştığını belirtmektedir. Gökbayır (2012, s. 63) ise, örgütün sadece öğrencilerden değil, kısa zamanda Abdülhamit'e muhalif olan aydın kesimden de üyeler kazandığını belirtmektedir. Bunda örgüt mensuplarının, Jön Türk hareketinin temsilcilerinin yazılarını okuyarak ve bunlardaki fikirleri başkalarına yaymalarının etkisi vardır (Ramsaur, 2007, s. 33, 34, aktaran Gökbayır, 2012, s. 63). İttihat ve Terakki olarak ortaya çıkmalarının ardından da bu faaliyete devam etmişlerdir.⁵² Bununla ilgili şu bilgiler verilmektedir:

Dışarıdan gelen yayınları (birçok Jön Türk gazetesi ve *Vatan Tehlikede* vb. adlarla yayımlanan kitapçıklar) yabancı postanelerden gizlice alıp dağıtan gençler, hazırlanan bildirileri duvarlara asarak ya da camilere, halkın topluca bulunduğu yerlere atarak eylemlerini artırdılar (...) (Kabacalı, 2007, s. 25)

Çetinkaya (2004), İttihat ve Terakki'nin kendi politikalarını güçlü bir şekilde hayata geçirebilmek ve kamuoyunu desteği ile gücünü artırabilmek için, kitle mobilizasyonuna ve kamuoyu oluşturmaya azami dikkat gösterdiğini ifade etmektedir (s. 31). Gazete başlıklarının

⁵¹ Bu söylenenler elbette, öğrenci gençliğin içinden evrilip iktidara gelen İttihat ve Terakki'nin, “otoriter” bir parti olarak anılmaya başlamasından önceki bir süreçte yaşananlara gönderme yapmaktadır.

⁵² Gökbayır (2012, s. 65), İttihat ve Terakki'nin 1895 yılında yayınladığı ilk tüzüğünde, üye kadınların erkeklerle aynı haklara sahip ve aynı görevleri yerine getirmekle sorumlu olduklarını belirten bir otuz yedinci madde bulunduğunu belirtmektedir. Bu anlamda örgütün, ne kadar kadın üyesi olduğu, bunların örgüt içinde ne kadar etkin oldukları, başka kadınları bünyesine çekmek için örgütün neler yaptığı gibi konuların araştırılmasının ve tartışılmasının, bu noktalarla ilgilenecek araştırmacılar için dikkat çekici olabileceğini söylemek mümkündür.

sloganlaştırılması, duvarlara ve dükkân camekanlarına gazetenin kendisinin asılması, kamusal alan içerisinde bir sembol olarak ortaya çıkmıştır, gazeteler kitlelere ulaşmada kullanılan araçlardan en önemlisi olmuştur (s. 39). Öğrenci gençlik gazete dağıtma, bildiri hazırlama ve bunlarda yer alan bilgileri geniş kitlelere yayma faaliyetleri nedeniyle, sürgün edilme ve tutuklama ile karşılaşmışlardır. Bundan dolayı Avrupa'ya ve Mısır'a kaçanlar olmuştur (Kabacalı, 2007, s. 25). Georgeon (2012, s. 83), da öğrenci gençliğin “itirazının” ideolojik olduğunu söylemektedir; “her türden siyasal düşünceye uygulanan sansüre, rejimin yetkeciliğine muarız bir liberalizm ve vatanseverlik” içermektedir. Bu nedenle de örneğin, çoğu Erkan-ı Harbiye Mektebi ve Askeri Tıbbiye öğrencisi olan 100 kadar genç, Trablusgarp'a sürgün edilmişlerdir.⁵³ Günümüzde de öğrenci gençliğin, çeşitli konularda –örgütlenmek, düzenledikleri eylem ve faaliyetlerden başkalarını haberdar ederek seslerini duyurmak gibi amaçlarla– sıklıkla bildiri dağıttıklarını ve duvar gazeteleri hazırladıkları düşünüldüğünde, bildiri dağıtmanın geçmişten günümüze başvurulan bir yol olduğu dile getirilebilir.

Bu süreç içinde Jön Türk menşeli öğrencilerden oluşan başka gizli örgütler de kurulmuş, onlar da çeşitli yayınlar çıkartmışlar, bildiriler yayınlamışlardır. Bunlardan Askeri Tıbbiye'de örgütlenmiş bir tanesinin faaliyetleri dikkat çekicidir:

[Askeri Tıbbiye'de kurulan örgütün] ilk girişimleri, Jön Türk yayınlarından *Şura-yı Ümmet* gazetesinde yer alan ve padişaha seslenen⁵⁴ bir yazıyı kopya ederek Yıldız Sarayı'na göndermek oldu. (...) Gençler, bir akşam okulun bahçesinde yaptıkları gizli toplantıda, okul duvarlarına “istibdat aleyhine⁵⁵” yazılar yazılmasını kararlaştırdılar. (...) 4 Ocak 1908 günü (...) koridor pencereleri arasına kömürle şunları yazdılar: “Yaşasın Hürriyet, Adalet, Müsavat (Eşitlik). Kahrolsun İstibdat, Kahrolsun Zulüm!” Ayrıca Namık Kemal'in kimi dizilerini de yazıp, Jön Türk yayını *Hayyüalel-Felah* (Haydın Mutluluk ve Kurtuluşu), *Vazife ve Mesuliyet* kitapçıklarını astılar. Okul yönetiminin durumu yüksek makamlara bildirmesi üzerine okula gelen müfettiş İsmail Paşa soruşturmaya başladı. Ancak ertesi gece duvarlara “Bugün Mektebe köpek cinsinden bir hayvan geldi; kuvvet hakka galebe çalamaz (yenemez)!” yazıldı. Öğrenciler iyice sıkıştırıldı; yazıları Mazlum ve Nâzım Beylerin yazdığı anlaşılacak iki genç tutuklanıp Tophane zindanına gönderildi. Ancak orada suçları⁵⁶ itiraf ettirilemediğinden, okula dönmelerine izin verildi (Kuran, 1959, s. 403–406'dan aktaran Kabacalı, 2007, s. 31).

Kabacalı (2007, s. 33), İttihat ve Terakki'nin başını çektiği bu örgütlenmelerin, yönetimde ve toplumda görülen sorunların, padişah ya da çevresindeki birkaç isim gittiğinde ortadan kalkacağına inandıklarını ve toplumun tümüne yayılacak ve onları eyleme geçirecek bir dinamizmin yoksun

⁵³ Kabacalı da aynı örneği vermektedir: Harbiye, Mühendishane ve Tıbbiye öğrencileri ile doktor, denizci, piyade ve topçu subaylarından oluşan yetmiş sekiz kişilik bir grup 1897 yılında vapur ile Trablusgarp'a sürgün edilmişler ve yargılanmalarının ardından mahkûm edilmişlerdir (Kabacalı, 2007, s. 26).

⁵⁴ “Saltanat tahtından vazgeçmesi” yönünde.

⁵⁵ Hükümet yönetimini nitelemek için kullanılıyor. İstibdat “uyruklarına hiçbir hak ve özgürlük tanımayan sınırsız monarşi, despotluk, despotizm” olarak tanımlanmaktadır. (TDK, Genel Türkçe Sözlük) http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.53949b42706a87.15852062 (Erişim Tarihi: 08/06/2014)

⁵⁶ Tabii burada yazılanlar, öğrencilerin bizzat aktarımı değildir. Belki onlar yaptıklarını zaten “suç” olarak tanımlamayı bilirdi.

olduğunu belirtmektedir. Bununla birlikte, bu örgütlenmelerin ortaya koyduğu faaliyetlerin II. Meşrutiyet'in ilanına zemin hazırladığını eklemektedir.

II. Meşrutiyet'in ilanını insanların “sevinç ve coşkuyla karşılamaları⁵⁷” (Gökbayır, 2012, s. 62), Tıbbiyeli öğrencilerin başını çektiği, bununla birlikte diğer yükseköğretim kurumlarındaki öğrencilerin ve halkın da katıldığı bir dizi gösteriyi beraberinde getirmiştir (Kabacalı, 2007, s. 35). Bunda, II. Abdülhamit yönetiminin 30 yıl boyunca süren baskı politikasının, II. Meşrutiyet'in ilanı ile birlikte kırılacağı fikrinin insanlarda oluşmasının etkisi vardır. Anlaşıldığı gibi bu gösteriler olumlu bir tepkinin sonucu olarak gelişmiştir. Kabacalı (2007, s. 37), bu gösterilerin yanında öğrenci gençliğin, siyasi talep ve amaçları olan bir takım gösteriler yaptıklarına da değinmektedir. Bunlardan biri, çeşitli yerlere sürgüne gönderilmiş insanların salıverilmesi ile ilgili yapılmış olandır.

Çetinkaya (2004, s. 14), II. Meşrutiyet'in ilanından yaklaşık 3 ay sonra, 1908 yılı Ekim ayının ilk haftasında Bulgaristan'ın bağımsızlığını, Avusturya Macaristan İmparatorluğu'nun ise Bosna–Hersek eyaletlerini ilhak ettiğini ilan ettiğini, bu gelişmelerin, ilanından bu yana meşrutiyet rejiminin karşılaştığı ilk siyasi kriz olduğunu ifade etmektedir. İşte dönemin toplumsal hareketler açısından en önemli olaylardan biri, Bulgaristan'ın bağımsızlık kararına ve Avusturya–Macaristan İmparatorluğu'nun Bosna–Hersek'i kendi topraklarına katmasına karşı tepkilerini dile getirmek isteyen İttihat ve Terakki'nin düzenlediği mitingdir (Kabacalı, 2007, s. 38). Aktar (1990, s. 103), bu mitingin açılış konuşmasını Mektep–i Mülkiye müdürünün yapmış olmasından dolayı, öğrenci gençliğin de mitingde yer aldığı düşünülebileceğini belirtmektedir (aktaran, Kabacalı, 2007, s. 38). Ayrıca, İttihat ve Terakki içinde öğrenci gençliğin halen varlığını koruduğu varsayılırsa bu zaten mümkündür.

Anlaşılan o ki, bu dönemde İttihat ve Terakki'nin düzenlediği miting dışında başka eylem biçimleri de görülmüştür. Çetinkaya (2004, s. 13, 14), Bulgaristan'ın bağımsızlık ve Avusturya–Macaristan'ın ilhak kararını ilan etmesi sonucunda, eylemler ve protestoların ortalığı kapladığını belirtmektedir. Osmanlı Devleti bu iki devletin hareketlerini tanımamış ve protesto etmiştir, ancak bir savaş ilan etmeyi de “göze alamamıştır”. 1908 yılının “baş aktörü” olan İttihat ve Terakki Cemiyeti ise henüz çok genç olan meşrutiyet rejiminin inşası ile ilgilenmektedir. Çetinkaya'nın deyişiyle, İttihat ve Terakki, “bu yeni uluslararası kriz sebebiyle ve kaybedilecek topraklar uğruna yeni kazandıkları “hürriyeti” riske atmak niyetinde değillerdir(r).” Bu durum, Osmanlıların

⁵⁷ İlgili kaynakta insanların sevinç ve coşkularının bir tür şaşkınlık ya da ‘meşrutiyet’in anlamının ne olduğunu pek de bilmeyen bir coşkunluk olarak tarif edilmesi de söz konusudur. Bunun bir anlamda, insanları takdir etme, yani bir şeyin önemini, gerekliliğini anlama yönünden küçümseyen bir yakıştırma olduğunu söylemekte fayda vardır.

gündemine yeni bir protesto biçimi olan “boykot”u⁵⁸ sokmuştur. Boykot, öğrenci gençlik tarafından özellikle 1960’larda da kullanılan bir protesto biçimidir. Günümüzde de, öğrenci gençliğin boykot kararlarına ilişkin haberlerini görmek mümkündür.⁵⁹

II. Meşrutiyet, öğrenci gençliğin de dersleri boykot ettikleri ve istemedikleri hocaları okuldan uzaklaştırabildikleri bir dönemdir (Kabacalı, 2007, s. 38). Ayrıca yükseköğretim adına çeşitli gelişmeler de yaşanmıştır. Birçok yüksekokul açılmış, Kabacalı’nın (2012, s. 39) ifadesiyle, “II. Abdülhamit’in kuruntuları” yüzünden okutulmayan tarih, felsefe ve edebiyat dersleri okutulmaya başlanmış, sınırlı sayıda ve ücretli öğrenci alımı uygulamasından da vazgeçilmiştir. Bu yüksekokullarda öğrenimin önceden ücretli olması, öğrenci gençlik hareketlerinde yer alanların aynı zamanda belli bir sosyo-iktisadi düzeyden ya da az çok belli bir sınıfsal tabandan gelen insanlar olabileceklerini göz önünde bulundurmaya gerektirmektedir.

Bu dönemde kadınlar için İnas Darülfünunu açılmıştır.⁶⁰ Böylece öğrenci gençlik hareketleri içinde, ilk kez kadınların sesini duyabilme imkânımızın olduğunu söylemek mümkündür. İnas Darülfünunu’nda öğrenim gören kadınların, üniversitenin birkaç defa yer değiştirmesi ve sabah saatlerinde İstanbul Darülfünunu’nda –yani yalnızca erkeklerin eğitim gördüğü yükseköğrenim kurumu– ders veren öğretim üyelerinin öğleden sonra kadın öğrencilere ders anlatmaları gibi sebeplerin öğretimde kaliteyi düşürdüğünü ve erkeklere verilen öğretimin kendilerininkinden daha iyi olduğunu düşündükleri belirtilmektedir. Bu anlamda, erkelerle birlikte eğitim almak istediklerini belirtmişler ve bu isteklerini kabul ettirmişlerdir (Celasin, 1946’dan aktaran Arslan ve Arslan, 2005, s. 232). Bu durumun kimi çevrelerce tepki çekmesinden kaynaklı uygulamasında aksamalar yaşansa da, 1921’de İnas Darülfünunu tamamen kapatılarak, karma eğitime geçildiği ve

⁵⁸ Boykot’un dünyada nasıl ortaya çıktığına ilişkin tarihsel bir bilgi için bakınız: Jasper, J. M. (2002, s. 364–366) Çetinkaya, D. (2004, s. 57–90)

⁵⁹ Bazıları için bakınız:

İstanbul Şehir Üniversitesi’nde kantin ve yemekhane boykotu: <http://marksist.org/sehir-universitesinde-yemekhane-ve-kantin-boykotu.html> (Erişim Tarihi: 4/12/2014)

Berkin Elvan’ın hayatını kaybetmesinin ardından başlayan boykotlar: <http://www.sendika.org/2014/03/berkin-elvan-icin-okmeydaninda-toplaniliyor-guncelleniyor/> (Erişim Tarihi: 4/12/2014)

Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi’nde 6 Kasım Boykotu:

<http://halkinsesitv.com/index.php/haberler/20472-msgsuede-6-kasm-boykotu.html#.VICA5clsNUk> (Erişim Tarihi: 4/12/2014)

Şırnak Üniversitesi Bologna süreci boykotu: <http://www.kolektifler.net/2014/10/sirnakta-universiteliler-bologna-surecini-boykot-ediyor> (Erişim Tarihi: 4/12/2014)

Özyeğin Üniversitesi ulaşım zammı boykotu: <http://zete.com/ozyegin-universitesi-ogrencilerinin-ulasim-boykotu/>

“Ankara Üniversitesi’nde yemekhane zammını protestoyla başlayan boykot, ‘fili işgalle ücretsiz yemeye’ dönüşmüştü. Yönetim yemek üretimini durdurunca öğrenciler bu kez de mutfığa kendileri girdi (...)” http://www.radikal.com.tr/turkiye/yemekhane_boykotu_mutfagi_ele_gecirdi-1125304

(Erişim Tarihi 06/10/2014)

⁶⁰ “Sınıf-ı Aliye”, yani yükseköğretim kurumu olarak vasıflandırılan okulda öğrenim süresi üç yıldır ve Edebiyat ve Fünun adlarıyla kurulan iki şubesi vardır. Fünun şubesi de Riyaziyat (matematik) ve Tabiiyat olarak iki kısma ayrılmıştır. Okula, yaşları 16 ile 25 yaş arasında olan kadınlar kabul edilmektedir (Akpınar ve Arslan, 2005, s. 227, 228).

bunun eğitim-öğretimin karma olması adına atılmış ilk adım olduğu belirtilmektedir (Arslan vd, 2005, s. 234). Erişirgil (1986, s. 219–222) bu konuda şu önemli noktaları aktarmaktadır:

Karma eğitim Maarif Nazırı Ali Kemal'in üniversite rektörlüğüne gönderdiği yazılı emirle gerçekleşmişti. Ancak İstanbul Üniversitesi Rektörü Babanzade Ahmet Naim Bey, "Ben bunu tatbik edemem, kız ve erkek çocukların 'zanu be-zanu' [diz dize] oturmalarına razı olamam, bu benim dinime muhaliftir" diyerek bu emri uygulamak istememişti. Bu sözleri işiten üniversite öğrencilerinin protesto için Türk Ocağı'nda toplanmasını kendi güvenliği için tehlike gören rektör, öğrencilerin toplu olarak binaya girmelerini önlemek için üniversiteye polis çağırması, üniversiteyi polis kordonu altına aldırması. Olay Edebiyat Fakültesi Dekanı'nın araya girmesiyle çözümlenmişti (Çakır 2013, s. 303, dipnot: 21).

Bu konuda Dölen (1985, s. 477) farklı bir yorumla, karma eğitime geçilmesinin, kızların kendi derslerini boykot edip erkeklerin dersanelerine girmeleri sonucunda gerçekleştiğini belirtmektedir (aktaran Çakır 2013, s. 303, dipnot: 21). Aynı yorumu Kabacalı (2007, s. 39), O.N Ergin, F.R. Unat, N. Sakaoğlu'nun eğitim tarihi üzerine yazdıkları kitaplardan, özellikle de İ. Tekeli'nin *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi*'ndeki, "Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Eğitim Sistemindeki Değişmeler" başlıklı incelemesinden yararlandığını söyleyerek yapmaktadır. Ancak kullandığını söylediği kaynaklara ilişkin herhangi bir sayfa aralığı belirtmemiştir.⁶¹

(...) Kızların boykot yaparak kendi dersanelerine değil, erkeklerinkine girmeleri üzerine, bu kurum [İnas Darülfünunu] 1921'de öğretime son verdi.

Kabacalı (2007, s. 40), II. Meşrutiyet'in ilanı ile birlikte sansürün kalktığından ve basın özgürlüğünden söz etmektedir. Çetinkaya (2013, s. 18) da, telgraf ve posta hizmetlerinin modernleşmesinin, yaygınlaşmasının ve basının önemli bir güç olarak ortaya çıkmasının, Osmanlı çapında bir toplumsal hareketin ortaya çıkmasını kolaylaştırdığının altını çizmektedir:

(...) Basın teknolojisinin gelişimi ve süreli yayın dolaşımının yaygınlaşması II. Abdülhamit devrinde çok önemli aşamalar kaydetmiştir. Ancak 23 Temmuz 1908 tarihinde Meşrutiyet'in ilanı ve basın üzerindeki sansürün kalkması ile birlikte, toplumsal ve siyasi atmosfer değişmiştir, basının, imparatorluğun politik ve toplumsal hayatı üzerindeki etkisi de günden güne artmıştır. Gazete ve diğer süreli yayınlar sayesinde politik konular kamusal meselelere dönüşmüştür. Gazete, politik ve toplumsal konuların yaygınlaşmasını sağlayan en önemli araç olmuştur. Dahası basın kamuoyunu yaratan, yönlendiren, imparatorluğun farklı yerlerinde ikamet eden Osmanlıların eş zamanlı kolektif eylemini mümkün kılan bir imkân olmuştur. Uzun lafın kısası, bu süreç sonucunda kitle siyasetinin temeli olan kamusal alanın dönüşümü ve kamuoyunun ortaya çıkışı, Osmanlı İmparatorluğu'nda gün yüzüne çıkmıştır (Çetinkaya, 2004, s. 19).

Öğrenci gençlik 20. yüzyılın başlarında Osmanlı'nın izlediği iç ve dış politikaya yönelik yönelttikleri eleştirilerin kaynaklık ettiği çeşitli gösteriler düzenlemeye devam etmiştir.

⁶¹ Kabacalı'nın yararlandığını söylediği kaynaklardan yalnızca biri kitabının kaynakçasında yer almaktadır ve kendisinin verdiği hali ile tam künyesi şöyledir: Ergin, O. N. (1940–42). *Türkiye Maarif Tarihi*. Cilt 2–4. İstanbul.

1913 yılına gelindiğinde, İttihat ve Terakki Cemiyeti yönetimi kurallara uygun bir siyasi parti olduğunu açıklayarak İttihat ve Terakki Partisi'ne dönüşmüştür (Karpat, 2013, s. 12). İttihat ve Terakki Partisi, görüşleri sosyalizmden şeriatçılığa kadar çeşitlilik gösteren bir düzine diğer siyasi partinin sert muhalefetiyle karşı karşıya kalmıştır (Tunaya, 1952, s. 189'dan aktaran Karpat, 2013, s. 13). Karpat (2013, s. 13), muhalefet partilerinin büyük şehirlerde yoğunlaşmasından dolayı sınırlı bir halk desteği toplayabildiğini ve iktidara gelmek üzere ileri sürdükleri temel gerekçenin, iktidardaki grubun “diktatörce yönetimi” olduğunu söylemektedir. Mardin (1999, s. 301), Jön Türkler'in “hürriyet” ile ancak dolaylı olarak ilgilendiklerini, en derin özlemlerinin “hürriyet” değil, Osmanlı İmparatorluğu'nun parçalanmasını durdurmak olduğunu ifade etmektedir (aktaran, Lüküslü, 2013, s. 23). Lüküslü (2013, s. 24), “devleti kurtarmaya odaklanmış bu bakış açısının egemen olmasından olsa gerek” diyerek, II. Meşrutiyet ile beraber II. Abdülhamit'e muhalefet eden İttihat ve Terakki'nin hükümet olduğunda, “devletin bekası” için, en az sultanınkiler kadar baskıcı politikalar uygulamakta bir sakınca görmediğini ifade etmektedir.

II. Meşrutiyet döneminde paramiliter gençlik örgütlenmeleri dikkat çekicidir. İttihat ve Terakki Partisi milliyetçilik ideolojisini biçimlendirmekle meşgul olmuştur. Milliyetçilik, politik açıdan emperyalizmin, iktisadi alanda ise devletçiliğin benimsenmesi ve bu ikisine Türkçülüğün eklenmesiyle meydana gelmektedir (Karpat, 2013, s. 14). Özkazanç (2012, s. 72) ayrıca, devletin merkezi gücünü geliştirme arayışında Müslümanlığın da siyasi öneminin arttırıldığını ve bu yolla da kitlelerin merkezi devlete aidiyetlerinin sağlanmaya çalışıldığını belirtmektedir. Bu süreçte, devlet ile toplum arasında, Sünnilik ve Türklük üzerinden yeni ve modern ulus-devlete özgü bir ilişki tarzı oluşmuştur.

Yamak Ateş (2012, s. 111, 112, 113), genel ve zorunlu eğitimin modern devletlerin kendi vatandaşlarını yaratma sürecinde önemle üzerinde durdukları ve uygulamaya koydukları bir araç olduğunu vurgulamaktadır. Çerçevesi rejimin görüşleri ve ihtiyaçları göz önünde bulundurularak çizilmiş eğitimin genel ve zorunlu olarak uygulanması sayesinde, geleceğin vatandaşları küçük yaşta rejimin istediği değerler çerçevesinde şekillendirilebilecektir⁶². Tanzimat ile başlayan ve II. Meşrutiyet döneminde devam eden, çocukların ve gençlerin eğitime verilen özel önem, bununla bağlantılıdır. Eğitimi merkezileştirmeye ve kendi denetimine almaya çalışan devlet, eğitim sayesinde bir yandan ilerlemeyi bir yandan da Osmanlılık kimliği altında siyasal birliği sağlamayı hedeflemiştir. Lüküslü (2013, s. 24), bu çerçevede İttihat ve Terakki döneminin, gençliğin eğitiminde uyguladığı politikalarla dikkat çektiğini söylemektedir. II. Meşrutiyet ve İttihat ve

⁶² Yamak Ateş bu konuda şu kitaba bakılabileceğini belirtmektedir: Alkan, M. Ö. (2005). İmparatorluktan Cumhuriyet'e Modernleşme ve Ulusçuluk Sürecinde Eğitim. *Osmanlı Geçmişi ve Bugünün Türkiye'si* içinde. Kemal H. Karpat (der), Sönmez Taner (çev.). İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Terakki hükümeti ile beraber gençliğin eğitimine yeni bir alan eklenmiştir. Bu alan da “beden eğitimi”dir.⁶³

2.2. CUMHURİYET DÖNEMİ ÖĞRENCİ GENÇLİK HAREKETLERİ

Cumhuriyet döneminde de devletin öğrenci gençlik üzerindeki modernleşme ve uluslaşma ile bağlantılı politikaları devam etmiştir. Kabacalı (2007, s. 69), bu dönemde gençlere “idealizm (ülkücülük)” aşılmasını öngören bir resmi görüşün egemen olduğunu, bunun temelinin de “gençliğe hitabe⁶⁴” olduğunu belirtmektedir. Lüküslü (2013, s. 28) de bu dönemde Kemalist İdeoloji’nin, Kemalizm’in prensiplerini içselleştirmiş genç nesiller yetiştirmenin önemine inandığını ifade etmektedir.

Bu dönem, Türkiye’nin “modern bir ulus devlet inşa etme” politikasının temel yılları olduğundan milliyetçi değerlerin yüceltildiği ve “anti-komünizm”in de hız kazandığı yıllardır. Bu dönemde, örneğin öğrenci gençliğin içinde bulunduğu “Putları Kırıyoruz Kampanyası, Vagon Li Olayı ve Razgard Olayını Protesto”da, “yabancı” ya da “yabancı yanlısı” olarak addedilen kişi ve kurumlara karşı olumsuz tutum ve davranışların olduğu, Türklük vurgusunun çokça yapıldığı, Türkçe’nin kullanımı ve resmi dil olarak hakimiyeti meselesi üzerinde durulduğu, yine Kemalizm’le bağlantılı olarak Atatürk’ün sahiplenildiği görülmektedir.

⁶³ Gençlerin beden terbiyesi edilmesi konusu, özellikle 19. yüzyıldan itibaren Avrupa’da gündeme gelmiş ve bu konu üzerinde önemle durulmaya başlanarak, okul müfredatlarına beden eğitimi dersleri konulmuş, her tarafa jimnastik kulüpleri kurulmaya başlanmıştır. Bunun en önemli nedeni, savaşlarla alınan yenilgilerin tekrar etmemesi için gençliğin gelecek savaşlara iyi bir şekilde hazırlanmasını sağlamaktır. Okullarda verilen eğitimin yanı sıra bu hazırlık süreci büyük ölçüde paramiliter örgütlenmeler eliyle gerçekleşmiştir (Yamak Ateş, 2012, s. 99). Avrupa’da beden eğitimi ve paramiliter örgütlenmeler konusunda meydana gelen gelişmelerden Osmanlı Devleti de uzak kalmamıştır. Ordunun modernize edilmesi yönünde girilen reformlar çerçevesinde açılan okullar bu konuda önemli bir rol oynamıştır. Önce beden eğitimi uygulamaları başlamıştır ve daha sonra da izcilik faaliyetleri gündeme gelmiştir. Balkan Savaşı’nda alınan yenilginin bir sonucu olarak beden terbiyesi alanının belirgin biçimde “militarizasyon” gerçekleşmiştir (Yamak Ateş, 2012, s. 101). Bu militarizasyon süreci, yukarıda ifade ettiğimiz milliyetçilik ideolojisi ile yakından bağlantılı sürdürülmüştür.

Dönemin yazarlarından Mithat (1889, s. 5), jimnastikte amacın “güçlü bedenler yaratmak” olduğunu ve bunun da “kamu sağlığına yönelik” bir amaç olduğunu ifade etmektedir (aktaran Yamak Ateş, 2012, s. 104). Yamak Ateş, –Osmanlı Devleti’ni de modernleşme sürecine girmiş bir devlet olarak düşündüğümüzde– modern devletlerin, nüfusun sağlığını ve verimliliğini artırma yönünde “kamu sağlığı”na ilişkin politikaları ve bu yönde kullanacakları araçları devreye soktuklarını ve beden eğitiminin de bu araçların başında geldiğini ifade etmektedir (s. 104). Bu anlamda kadınlar da “beden terbiyesi” programı içinde düşünülen bir kategoridir, ancak bu programla ilgi tamamen toplumsal cinsiyet olgusu üzerinden kurulmaktadır. Bu noktada Yamak Ateş (2012, s. 108) dönemin jimnastik öğretmenlerinden Ali Faik Üstünlü’nün (1890, s. 18, 23) şunları aktardığını belirtmektedir:

Kadınların da hem daha kapalı yaşadıklarından harekete daha çok ihtiyaç duymaları hem de çocuk doğuracak olduklarından buna dayanaklı hale gelmeleri için jimnastik yapmaları gerektiğini ancak, kadınların nazik olmaları ve tabii oldukları ‘edeb’ nedeniyle bazı hareketleri yapamayacaklarını, bu nedenle hafif hareketler yapmaları gerektiğini ileri sürmektedir. Yine jimnastik yaparken kadınlara verilen komutların gayet nazik ve alçak bir ses tonu ile verilmesi gerektiğini ifade etmektedir.

⁶⁴ Atatürk’ün Gençliğe Hitabesi metnine şu link üzerinden ulaşmak mümkündür:

<http://www.kultur.gov.tr/TR,25232/ataturkun-genclige-hitabesi.html>

Kabacalı (2007), dönemin dergilerinden *Resimli Ay*'ın Haziran 1929 sayısında, Nazım Hikmet'in imzasız yazılarla yürüttüğü "Putları Kırıyoruz" kampanyası açıldığını ve Nazım Hikmet'in ilk sayıda –o dönemde "Dahi-i Azam" gibi sıfatlarla anılan– şair Abdülhak Hamit ve ertesi sayıda da –"Milli Şair olarak anılan– Mehmet Emin (Yurdakul) üzerinden, dönemin yerleşik edebiyat anlayışını ve düzenini eleştirdiğini belirtmektedir. Bu gelişmeler üzerine, "Türk Ocağı çevresinin yönlendirmesiyle", kimi üniversiteliler *Resimli Ay*'ı basma girişiminde bulunmuşlardır. Ayrıca Kabacalı (2007, s. 74), bu olaydan önce, Türk Ocağı'nda düzenlenen toplantıda kaleme alınan bildiride, "kişisel çıkar ve tutkuları için yabancı fikirlerini utanmadan yayan bu vatansızlar bilsinler ki nazarımızda yalnız alçak şahsiyetlerdir" gibi sözlerin kullanıldığını eklemektedir.

Vagon-Li Olayı'nda ise yabancı kökenli Vagon-Li (Wagon Lits) şirketi Türkiye temsilcisinin, şirket memurlarından birinin telefonda Türkçe konuşmasına "kızarak", "Türkçe'yi aşağıladığı ve bu memurun işine son verildiği" yolundaki Cumhuriyet gazetesi haberinin, üniversitelilerin tepkisine yol açması üzerine yaşanmıştır. Öğrenciler toplanarak, şirket yönetim merkezinin bulunduğu yere gitmişlerdir. Öğrencilerden biri, durmakta olan bir tramvayın üstüne çıkarak, "Arkadaşlar, Türkiye bir sömürge değildir. Türkiye'de Türkçeden başka bir dilin hâkimiyeti olamaz!" demiştir (Kabacalı, 2007, s. 75). Kabacalı, olayın devamını "telkinlere uyan kalabalığın eyleme geçmesi" çizgisinde anlatmaktadır:

Bu sözlerden sonra öğrenciler saldırıya geçerek şirketin kepenklerini yere indirip camı çerçeveyi kırdılar, odalara girerek büro eşyasını kırıp döktüler. Duvarda asılı Atatürk resmini "size layık değildir" diyerek alan gençler, aynı binadaki Banca Commerciale Italiana ve Lloyd Triestino bürolarındaki Atatürk resimlerini de aldılar. Buradan çıkan topluluk, ellerinde Atatürk resimleri ve "Yaşasın Türk, yaşasın Türkçe" seslenişleriyle Vagon-Li Şirketi'nin Karaköy'de, köprübaşında bulunan binasına gidip burayı da taşa tuttu. (...) Ertesi gün gençlerden 20 kadarı Beyoğlu Kaymakamı Sedat Bey, Emniyet Müdürü Fehmi Bey ve Savcı Kenan Bey tarafından sorguya çekildikten sonra salıverildiler. Olaydan sonra MTTB⁶⁵'ye [Milli Türk Talebe Birliği] tebrik telgraflarının geldiğinin belirtilmesi ve olaya karışanların cezalandırılmaması, bizi olayın MTTB-hükümet işbirliğiyle gerçekleştirildiği, en azından hükümetin olup bitenlere seyirci kaldığı ve olayda en etken rolü MTTB'nin oynadığı sonucuna götürmektedir (Kabacalı, 2007, s. 75).

⁶⁵ Bu dönemde öğrenci, gençlik oluşumlarından "Milli Türk Talebe Birliği" (MTTB) ön plandadır. Cumhuriyet'in ilk yıllarında kurulan MTTB, dönemin tek üniversitesi olan Darülfünun'un çeşitli fakültelerinin (Tıp, Hukuk gibi) öğrenci birlikleri başkanlarının girişimleriyle 1924'te kurulmuştur (Kabacalı, 2007, s. 72, 73). Güzel (1988a, s. 40), Kabacalı'dan farklı olarak Milli Türk Talebe Birliği'nin (MTTB), "milli" sıfatını 1947 yılında, Bakanlar Kurulu İstanbul'daki Türk Talebe Birliği'nin "milli" unvanını kullanmasına izin verince MTTB adını aldığını söylemektedir. Yani buradan, örgütün, kurulduğu ilk yıllarda "milli" sıfatı taşımadığı anlamı çıkmaktadır. Dönemin öğrenci gençlik politikalarıyla uyumlu bir sonuç olarak, Kabacalı (2007), MTBB'nin bileşenlerinden Hukuk Talebe Cemiyeti'nin 1928 yılında "Vatandaş Türkçe Konuş" kampanyasını açtığını, MTTB'nin de 1929 yılında "Yerli Malı Kullanma" ve 1933 yılında ise "Türkçe Konuş" mitinglerini düzenlediğini aktarmaktadır. MTTB'nin 1933 yılı itibarıyla de milliyetçi bir çizgiye evrileceğinin sinyallerini verdiğini dile getirebiliriz. Kabacalı, MTBB'nin, 1933 yılındaki kongresinde "bozkurt"u amblem olarak seçtiğini belirtmektedir (s. 72). MTTB Cumhuriyet'in ilk yıllarından 1980'li yıllara kadar öğrenci gençlik hareketlerinde adı geçen bir öğrenci gençlik örgütüdür. Örgütün zaman içinde Kemalist-laik bir çizgiden, milliyetçi-muhafazakâr bir çizgiye evrildiği görülmektedir. MTTB hakkında daha ayrıntılı bilgi edinmek için ise bakınız: Boynukalın, A. (2012); Çav, E. (2010); Oruç, Z. (2004); Yorgancılar, S. (2006); Duman D. ve Yorgancılar S. (2008) 12 Eylül 1980 darbesi öncesinden 90'lara kadar olan ülkücü hareketler ile ilgili ayrıntılı bir çalışma için ise bakınız: Bora, T. ve Can, K. (2009)

Razgard Olayını Protesto ise şöyle gelişmiştir: 17 Nisan 1933 günlü gazetelerde Sofya kaynaklı bir haber yayımlanmıştır. Bu haberde, bir önceki gün, “Deliorman’daki Türk mezarlığı, çoğu jimnaz (lise) öğrencisi olan, elleri kazmalı, baltalı yüzlerce Bulgar tarafından vahşice tahrip edilmiştir” denmektedir. Bunun üzerine MTTB, öteki öğrenci kuruluşlarını da çağırarak tepki gösterilmesi için bir miting düzenleme kararı almıştır. Ancak başvurularının reddedilmesi üzerine, izinsiz bir gösteri düzenlemeye karar vermişlerdir ve bu izinsiz gösteri olaylı bir şekilde sona ermiştir. Her ne kadar dönemin hükümeti tarafından desteklendiği söylenen bir öğrenci gençlik yapılanması olsa da MTTB’nin bu izinsiz gösterisi, “ülkede yetkisiz kuruluşlar tarafından bu gibi uygunsuz hareketlerin tekrarlanmasına” yol açabileceği gerekçesiyle MTTB’nin feshine yol açmıştır. Bunun üzerine MTTB’liler, Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal’e olaya hangi amaçlarla katıldıklarını anlatan bir mektup yazmışlar ve şu cevabı almışlardır:

Gençliğin çalışkan, hassas ve milliyetçi yetişmesi esas dileklerimizdendir. Gençlik her türlü faaliyetlerinde Cumhuriyet kanunlarına ve Cumhuriyet kuvvetlerinin usul ve kaidelerine riayetkâr bulunmaya da dikkatli olmalıdır. Cumhuriyet hükümetinin milli meselelerde vazifesini bilir olduğuna ve kanunların ve adli kuvvetlerin adaletine emin olunuz (Darendelioğlu 1968, s. 61–64 ve Taylak 1969, s. 126–136’dan aktaran Kabacalı, 2007, s. 76).

Aynı süreci Mater (2012) ise şöyle aktarmaktadır:

Bulgaristan’da Türk mezarlığının yeri değiştirilirken bazı kemiklerin açıkta kaldığı haberleri üzerine İstanbul’daki Bulgar mezarlığına yapılan saldırı, Hatay’da “Türlere Zulüm” yapıldığı gerekçesiyle, izin verilmediği halde ve yetkililerin karşı çıkmasına rağmen miting yapılması örgütün sonu oldu, (...) MTTB Kemalist, Türkçü, Laik ve anti-komünist de olsa sınırları aşmıştı (Mater, 2012, s. 360).

Öğrenci gençlik, faaliyetlerinde yalnızca hükümetin onlara çizdiği sınır ya da verdiği “izin” çerçevesinde hareket edebileceklerini anlatan, dönemin resmi ideolojisine uygun olan bir cevap almıştır denebilir. Aslında “gençlik miti”nin 1960’lardan itibaren başına “tehlikeli” sıfatını alarak “tehlikeli gençlik” mitine dönüşmesinde –ki bu konu ileride ele alınacaktır– olduğu gibi; öğrenci gençlik, “milliyetçi”, “hassas” olmalı, ancak hükümeti zor duruma sokacak, uğraştıracak “tehlikeli”, “aşırı” hareketlerden de kaçınmalıdır. Kabacalı, (1990, s. 124–134) şunu dile getirmektedir:

1931’de çıkan (...) Matbuat Kanunu’nun 8 maddesi 27 Haziran 1938’de değiştirilerek basın üzerindeki baskılar iyice artırıldı. 38. Madde değişikliği, ‘Okullarda, fakülte ve enstitülerde disiplini bozacak nitelikte olaylar’ı o yerin en büyük mülkiye amirinden izin almadan yazma yasağı getirilerek sansürün alanını genişletiyordu. Bu hüküm, rejimin öğrenci eylemleri konusunda duyarlı olduğunu da ortaya koymaktadır (Aktaran Kabacalı, 2007, s. 80).

Güzel (1988b) de şunları dile getirmektedir:

(...) CHP ve iktidarı toplumsal örgütlenmenin kendi güdüm ve denetiminden çıkmasını istememektedir. Osmanlı İmparatorluğu’ndan ve tek parti yönetiminden miras Devlet anlayışı ve alışkanlıkları bu konuda belirleyicidir. Bu anlayışa göre, “tek gerçek” Devletin, iktidarın ve

iktidar partisinin gerçeği olup, halk “çocuk” gibidir ve “olgunlaşmamıştır.” Herkes bu “gerçeğe” inanmalıdır. Başka bir gerçeği savunanlar veya Devlet “gerçeğine” inananlar baskı ve şiddetle karşılaşmakta ve dışlanmaktadır. (...) (Güzel 1988b, s. 44).

Güzel’in bu değerlendirmesini, Akçam’ın önce de belirtilen, (1998a, s. 41), “Osmanlılardan bu yana devletin, toplumda bir ‘baba’nın fonksiyonuna sahip olduğunu biliyoruz. (...)” sözü de destekler niteliktedir.

İttihat ve Terakki Dönemi’nin bir devamı şeklinde ilerleyen uluslaşma çabaları ve bu dönemin 1950’lere gelene kadar da tek parti yönetiminde, yani Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) yönetiminde olmasından kaynaklı farklı siyasi ideolojilerin kök salmasının mümkün ol(a)maması nedeniyle, öğrenci gençlik hareketleri de bu atmosferi soluyarak gerçekleştirilmiştir. Toplumsal hareketlerde duyguların önemine dikkat çekmek gerekirse, bu atmosferi soluyan gençlerin, “ülkeleri”, “dilleri”, “Atatürk” vs. hakkında bir takım ateşli duygulara sahip olduğunu dile getirmek mümkündür. Ulus devletin inşası sürecinde bir ortak kimlik oluşturulmasına yönelik simgesel anlamlar yüklenen kişiler, olaylar, nesnelere, mekânlar elbette bireylerin kendi anlam dünyalarını etkilemiştir. Jasper (2002), birbirleriyle etkileşime giren grupların “dost ve düşman” örüntüleri yarattıklarını belirtmektedir (s. 160). Ancak, milliyetçilikle bağlantılı öğrenci gençlik hareketlerinde “ırkçılık” boyutlarına varabilen gelişmeler yaşanabilmiştir. Kabacalı (2007, s. 85), Nazi Almanyasının, İkinci Dünya Savaşı sırasındaki politikasının da “ırkçılık–Turancılık” akımının canlanmasında etkili olduğunu belirtmektedir. Lüküslü (2013, s. 42), üniversite gençlerinin, dönemin siyasal ve toplumsal atmosferine bağlı olarak “iç düşman” olarak görülen komünizm ve İslamcılık karşıtı hareketler ile ve “dış düşman” Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) ve Yunanistan’a karşı protesto gösterileri ile siyaset sahnesinde yerlerini aldıklarını belirtmektedir. Uysal (2012) da örneğin “bölücü hareketler, kışkırtıcılar, ‘karanlık’ hedefler” türü söylemlerin “dünden bugüne uzanan kesintisiz bir algı” olduğunu belirtmektedir. Her devlet kendi bekasını güvenlik (baskı) güçleri aracılığıyla olduğu kadar, ortak değerler yaratılması ile de sağlamaktadır. Hiçbir devlet saf güce dayanmamakta, bazı denetim politikalarını meşrulaştırmak için “hayali ve gerçek düşmanlar” aramaktadır (s. 383). Bu iç düşmanın toplumdaki gençler üzerinden, 1960’lardan günümüze uzanan haliyle “tehlikeli gençlik” ve türevleri olarak kurulmasına ve öğrencilerin gözünde de elbette onlara karşı olan devlet tarafının “düşman” olarak görülmesine ileride de değinilecektir.

Kabacalı (2007, s. 81), 1920’ler ve 1930’larda, “sol”un yasadışı ilan edildiğini, çalışmalarını gizli yürütmüş olduklarından, bu çizgi içine alınabilecek gençlerin etkinlikleri üzerine belgelere rastlanmadığını belirtmektedir. Bu ayrıntıyı vermesi, milliyetçi karakter taşımayan öğrenci gençlik hareketlerinin bu dönemde pek su yüzüne çıkmamasını açıklıyor denebilir. 1940’lar ve 1950’lerde de milliyetçi karakterdeki öğrenci gençlik hareketlerinin sürdüğü söylenebilir ve bunlar elbette yine, dönemin ulus devletleşme politikalarıyla bağlantılıdır. Ayrıca, 1940’lar itibarıyla, öğrenci

gençlik hareketlerinde “gerici– ilerici” ya da “sağcı–solcu” kutuplaşmasının köklerinin atıldığını söylemek mümkündür.⁶⁶

Cumhuriyet’in ilk yıllarında öğrenci gençlik kendi yaşam koşullarıyla ilgili de faaliyetlerde bulunmuşlardır. İstanbul’daki tramvayları, Belçika kökenli İstanbul Tramvay Şirketi işletmektedir. Öteki toplu taşıma araçlarında öğrencilere indirim uygulanırken bu şirketin tramvaylarda indirim

⁶⁶ Genel olarak 1940’ların sonlarındaki öğrenci gençlik yapılanmalarıyla ilgili Güzel (1988a) ve Kabacalı’dan (2007) şunları aktarabiliriz: Bu dönemde görülen başlıca öğrenci gençlik yapılanmalarını Güzel (1988a, s. 38–40), ‘İstanbul Üniversitesi Talebe Birliği (İÜTB) ve İktisat Fakültesi Talebe Cemiyeti’, ‘İlerici (veya İleri) Gençler Birliği (İGB)’, ‘İstanbul Yüksek Tahsil Gençlik Derneği (İYTGD)’, ‘Türkiye Gençler Derneği (TGD)’, ‘Milli Türk Talebe Birliği (MTTB)’ ve ‘Türk Milliyetçi Gençler Birliği (TMGB)’ olarak toparlamaktadır. Güzel bunlardan İGB, İYTGD ve TGD’yi dönemin “ilerici” ya da kabaca “sağcı” olmayan öğrenci yapılanmaları olarak nitelerken, TMGB’yi bunların tersi bir noktaya, “Turancı” öğrenci gençlik kategorisine yerleştirmektedir.

Kabacalı (2007, s. 100) da dönemin öğrenci gençlik örgütlerini izledikleri ya da ait oldukları siyasi–ideolojik çizgiye göre ayırmaktadır. 1940’ların son yıllarında “sağcı” öğrenci gençlik örgütleri olarak, 1946 kurulan “Türk Kültür Ocağı”, yine aynı yıl kurulan “Türk Kültür Çalışmaları Derneği” ve 1947’de kurulan “Türk Gençlik Teşkilatı”nı vermektedir. Bunların 1950 yılında Milliyetçiler Federasyonu çatısında birleştiklerini de eklemektedir.

Kabacalı’nın (2007, s. 101, 102), aynı dönemde “solcu” çizgide kurulduğunu söylediği öğrenci gençlik örgütü ise, Güzel’in de az önce kurulduğunu belirttiği TGD’dir. Kabacalı, TGD’nin daha sonra, “İstanbul Yüksek Tahsil Öğrenci Derneği (İYTGD)” adını aldığını söylemektedir.

Örneğin bu öğrenci gençlik örgütlerinden ikisi hakkındaki bilgiler ise şöyledir:

İYTGD, 1946’da kurulmuştur. Dönemin Kemalist ideoloji çizgisindeki öğrenci gençlik yapılanmalarındandır. Dernek, 1951–1952 “komünist tevkifatı”ndan (tutuklamalarından) sonra kapatılmıştır. Kampanyalarından biri Nazım Hikmet’in hapisten kurtarılması kampanyasıdır (Sayılğan, 1972’den aktaran Güzel, 1988a, s. 39). İYTGD “Nazım’ı Kurtarınız!” başlıklı bildirimler dağıtmıştır. O sırada açlık grevi yapan Nazım Hikmet’i desteklemek için İYTGD, 1950 yılında İstanbul Laleli’deki Çiçek Palas’ta bir toplantı düzenlenmiştir. Toplantıya iki yüzden fazla üniversiteli katılmıştır. Ancak toplantıya katılan İYTGD’li olmayan bazı öğrenciler, “Bunlar Moskova’ya! Moskova’ya!”, “komünistleri kahredeceğiz!” şeklinde sloganlar atmışlardır. Çıkan olaylara “halk”tan kişiler de karışınca, Çiçek Palas’ın camlarına taşlar atılmıştır (Güzel, 1988a, s. 39). İYTGD ayrıca, üniversitelilerden harç alınması uygulamasını da protesto etmiştir (Kabacalı, 2007, s. 103).

TGD, 1946 yılında kurulmuştur. TGD de Türkiye Komünist Partisi (TKP) ile ilişkisi olduğu söylenen öğrenci gençlik yapılanmalarındandır. TGD’liler, kendilerine yeni üyeler kazandırma çalışmalarının yanında, Ankara çevresindeki köylere giderek, köylülere ekin biçme vb. işlerde yardım etmişlerdir. TGD, “fakir köylünün ekinini biçme kampanyası” yanında “Altındağ’da poliklinik açarak hastaları bedava muayene” ve “İstanbul’a yaya yürüyüşü” gibi etkinliklerde bulunmuştur (Güzel, 1988a, s. 39). Güzel (1988a, s. 39, 40), TGD’nin etkinliklerinin, “CHP iktidarının ve ‘sağcı’ gençlerin tepkisini çektiğini”, TGD’nin Denizciler Caddesi’ndeki merkezinin tahrip edildiğini, yöneticilerinin ve üyelerinin dövüldüğünü, ayrıca, TGD yöneticilerinin “komünizm propagandası yapmaktan maznun” olarak tutuklandıklarını, dönemin *Cumhuriyet*, *Ulus* gibi gazetelerinden edindiği bilgiler dâhilinde aktarmaktadır. TGD, bu gelişmelerin de etkisiyle, 1949’daki genel kurulunda kendini feshettiğini eklemektedir.

Milliyetçiler Federasyonu ile ilgili ise şu bilgileri verebiliriz. Kabacalı (2007, s. 114) federasyonun 1951’de Türk Milliyetçiler Derneği’ni kurduğunu ve federasyona bağlı derneklerin bunun çatısı altında birleştiğini söylemektedir. Derneğin amaçlarını ise şöyle aktarmaktadır: “(...) Amaç Allah, Vatan, Soy, Tarih, Dil, Anane, Sanat, Aile, Ahlak, Hürriyet ve Milli Mukaddesat esaslarına dayanarak Türk milliyetçiliğini işlemek, Türk milletini meydana getiren unsurları muhafaza etmek ve bütün milliyetçileri teşkilatlandırmaktır.”

Dernek, Demokrat Parti (DP) ile tabir yerindeyse “arasını açınca” kapatılmıştır. Aynı geleneğin devamı olan Türkiye Komünizmi Mücadele Derneği (TKMD) 1956 yılında kurulmuştur. Kurucuları arasında 4 öğrenci bulunmaktadır (Kabacalı, 2007, s. 115). Aydın ve Taşkın (2014, s. 158), 1965 yılı sonrasında da milliyetçi gençliğin rağbet ettiği örgütün TKMD olduğunu söylemektedir. Abdullah Türkes’in Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi’nin (CKMP) başına geçmesi ile, önceleri Adalet Partisi’nin (AP) “milliyetçi hareket içinden gelen kanadıyla organik ilişkisi olan bu örgüt”, CKMP’ye yanışmıştır. Türkes’in direktifiyle 1968 yılında fakültelerdeki parti gençlik örgütünün yanı sıra, “Ülkü Ocakları” adı verilen paramiliter gençlik teşkilatları da kurulmaya başlanmıştır. 1968 yılının yaz aylarında kurulmaya başlanan ve gençlere askeri eğitim verilen “Komando Kampları”, Ülkü Ocakları’na bağlı gençlerin paramiliter bir güç haline gelmesine yol açmıştır.

Artık Ülkücü gençler, siyasi bir hareketin gençlik örgütü olmak yerine, sokaklarda ve üniversitelerde, yükselmeye başlayan sol gençlik hareketi karşısına çıkabilecek militanlara dönüştürülmekteydi. Bu kampların yetiştirdiği Ülkücü militanlara “komandolar” ve “Bozkurtlar” adı verildi (Aydın ve Taşkın, 2014, s. 158).

Aydın ve Taşkın (2014, s. 159) örgütün, 1970’ler boyunca çok sayıda öldürme ve yaralama eylemine karışan, mala–mülke zarar veren eylemlerin faili olduğunu ve sıklıkla kavuşturulduğunu söylemektedir. Bu nedenle de zaman içinde çeşitli farklı isimler alarak faaliyetlerini sürdürmüşlerdir.

yapmayı kabul etmemesi üzerine, MTTB bir kampanya açmıştır. Öğrenciler, MTTB'nin çağrısına uyarak, 15 Kasım 1924 günü bindikleri tramvaylara ücretin yarısını ödemişlerdir. Ancak bu durum öğrencilerle tramvay çalışanları arasında bir tartışmaya yol açmıştır ve tartışma da büyümüştür. Bu sırada, olay yerinde bulunan bir polis iki öğrenciyle bir gazeteciyi tabancasıyla yaralamıştır. Ertesi gün öğrenciler olayı ve İstanbul Tramvay Şirketi'ni protesto etmek üzere büyük bir gösteri yürüyüşü düzenlemişlerdir (Taylak, 1969, s. 106, 107'den aktaran Kabacalı, 2007, s. 73). Güzel (1988b, s. 43) de 1940'larda, öğrencilerin kendi yaşam ve öğrenim koşullarını iyileştirmek amacıyla da bazı eylemlerde bulduklarını belirtmektedir. Örneğin bunlardan biri “tenzilatlı (indirimli) otobüs biletlerinin kaldırılmasını protesto eylemi”dir. *Cumhuriyet*'in 2 ve 3 Temmuz 1949 tarihli sayısından, öğrenci gençliğin bu eylem sırasında birçok otobüs ve tramvaya protesto mahiyetinde tebeşirle yazılar yazdıklarını aktarmaktadır.⁶⁷

1960'lardan önceki öğrenci gençlik hareketlerinin, 1960'larda gelişen öğrenci gençlik hareketlerinin anlaşılabilmesi noktasında önemli bir yeri vardır. Türkiye'nin 1960'lı yılları, öğrenci gençliğin önemli bir toplumsal kategori olarak dikkatleri üzerine çektiği, o yıllara dair birebir tanıklıkları okuyabileceğimiz⁶⁸ ve o yıllardan sonrası için genel olarak öğrenci gençliğin ve özelde toplumsal hareketlerde yer alan öğrenci gençliğin “kim” olduğunun değerlendirilmesini önemli ölçüde etkileyen bir dönem olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu araştırma kapsamında incelenen öğrenci gençlik örgütlerinin, özellikle 1960'lar ve sonrasında ortaya çıkan sol siyasi çizgideki öğrenci gençlik hareketlerini bir miras olarak aldıklarını söylemek mümkündür. Bu nedenle 1960'lar itibarıyla, bilhassa sol siyasi çizgideki öğrenci gençlik hareketleri

⁶⁷ Bugün de benzer öğrenci eylemlerine rastlamak mümkündür. Örneğin bunlardan biri Hacettepe Üniversitesi öğrencilerinin sosyal medya üzerinden kurdukları “Beytepe'ye Ulaşamıyoruz” grubu ile, Hacettepe Üniversitesi Beytepe Kampüsü-Sihhiye arasında sefer yapan 230 ve 231 hatlı otobüslerin kaldırılması üzerine başlattıkları protesto faaliyetleridir. Öğrenciler hem imza kampanyası düzenleyerek hem de Beytepe içerisinde yürüyüşler düzenleyerek “ulaşım hakları” konusunda çeşitli eylemler düzenlemektedirler. Öğrencilerin hazırladıkları “ulaşım hakkı raporu”ndan yola çıkarak, Ankara milletvekili Levent Gök, Meclise Beytepe'nin ulaşım problemi ile ilgili soru önergesi vermiştir. Ayrıca bu grupta öğrenci gençlik, bir öğrencinin 6,5 dakikada yerleşke içinden okulun giriş kapısına inmesi videosu ya da bir fotoğraf, görüntü ya da filminden alınmış ekran görüntülerini (caps'ler) kullanarak, içine mizahı kattıkları çeşitli protesto faaliyetlerinde bulunmaktadır. Bu örnek dışında öğrenci gençliğin kampüs yaşamı, ulaşım, yemek vs. konularında yaptıkları başka pek çok eylem ve protesto haberine de rastlamak mümkündür. Bazıları için bakınız:

“Akdeniz Üniversitesi (AÜ) öğrencileri, geçen yıl 2.25 TL olan öğrenci yemek fiyatının 2.50 TL'ye yükseltilmesini, Mel Gibson'ın başrolündeki 'Cesur Yürek' filminin sahneleriyle hazırladıkları caps ve imza kampanyasıyla protesto etti.” http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/egitim/126267/Yemek_zammini_Cesur_Yurek_filmiiyle_protesto_ettiler.html (Erişim Tarihi 02/09/2014)

“Eskişehir Osmangazi Üniversitesi'nde (ESOGÜ) yaklaşık iki bin öğrenci, özel güvenlik görevlilerinin sert müdahalesini kınamak için yürüyüş yaptı. (...)” <http://www.cnnturk.com/2013/guncel/03/14/eskisehirde.2.bin.universiteliden.protesto/700249.0/> (Erişim Tarihi 02/09/2014)

“Ege ve yurtlarının değiştirilmesi nedeniyle mağdur olduklarını savunan öğrenciler, kararı protesto etti.” <http://www.hurriyet.com.tr/egitim/24769727.asp> (Erişim Tarihi 05/10/2014)

⁶⁸ Bu noktada bu araştırma için kullanılan başlıca kaynak Nadire Mater'in, 1960'lı yıllarda öğrenci olan bireylere ulaşarak, bu bireylerin o döneme dair duygu ve düşüncelerini kitaplaştırdığı *Sokak Güzeldir-68'de Ne oldu?* adlı kitabı olmuştur.

üzerine bir anlatım ortaya konmak istenmiştir. Aynı dönemde sol siyasi çizgide yer almayan ve bunların karşıt kutbunda yer alan, kabaca “sağ” öğrenci gençlik hareketi olarak ifade edebileceğimiz bir öğrenci gençlik hareketinin de var olduğunu bu anlamda göz önünde tutmakta fayda vardır.

Lüküslü (2013, s. 50) 1960’lar için, gençlerin toplumu ve devleti kurtarma görevlerine sadık kaldıklarını ve dönemin hükümetlerini “gayrimeşru” buldukları için siyasal sahenin aktörleri olarak duruma el koyduklarını gördüğümüzü söylemektedir. O dönemin öğrencilerinden Kemal Bingöllü ve Jülide Aral şunları ifade etmektedir:

(...) 1965’ten sonraki gençlik hareketi kendisine bir istikbal düşleyerek değil, tamamen ülke sorunlarıyla ilgilenen, yanlış ya da doğru bu işleri düzeltmek için fedakârca çalışıp çabalayan insanlardan oluştu. (...) (Kemal Bingöllü ile görüşmesinden aktaran Mater, 2012, s. 32).

(...) Biz ise bu ülke sanki bize zimmetli gibi; her şeyinden sorumlu hissediyoruz kendimizi (Jülide Aral ile görüşmesinden aktaran Mater, 2012, s. 123).

Neyzi (2013, s. 114) de, aynı görüşü paylaşmaktadır ve 1960’larda gençlerin “devlete meydan okuduklarını” ve amaçlarının “memleketi kurtarmak olduğunu” ifade etmektedir.

Bu anlamda gençlerin, ETH’lere benzer şekilde, “iktidarı hedef alan” ve yapısal değişimler elde etmek isteyen bir hareket kümesi olarak karşımıza çıktıklarını söylemek mümkündür. Bu, 1960’lı yılların öğrenci gençliğinin sık sık, aynı dönem Batı Avrupa’daki öğrenci gençlik ile karşılaştırılmalarına da yol açmıştır. 1968 yılının Batı Avrupa’da, özellikle Fransa’da, öğrenci gençlik hareketinin ortaya çıkışına etki eden refah toplumunun, işçi sınıfı gibi devrimci özneleri bile salt tüketiciler haline dönüştürmeye başlamasına ve insanların yapay hazlar peşinde koşar haline gelmeleriyle aslında “sömürüldüklerinin” farkına varmayarak külliyatta bir proleterleşme yaşamaları sürecine itiraz eden bir öğrenci gençlik üzerinden şekil aldığı sıklıkla vurgulanmaktadır. Bununla birlikte bu yıllarda öğrenci gençlik için ortak olan nokta, Akçam’ın (1998a) da belirttiği gibi, içinde yaşadıkları toplumdan duydukları hoşnutsuzluktur diyebiliriz.

Daha “iyi ve güzel bir dünya” özleniyor ve isteniyordu. Aralarındaki tüm farklara rağmen, “insanların eşit, eşdeğer ve özgür olarak yaşadıkları bir toplum mümkündür”, tezi hepsini belirliyordu. Bu temel amaç, sadece bir hayal, bir ütopya değil, doğrudan insan eylemleriyle ulaşılabilecek bir hedef olarak tanımlanıyordu. (...) (Akçam, 1998a, s. 41).

1970’li yıllarda silahlı mücadele taktiğini kullanmaya başlayan öğrenci gençlik hareketleri de buna dâhildir. “Bütün köprüleri atmış olmayı ifade eden silahları, yoksul yığınlar korku, yetinme ve kadere rıza gibi varoluşlarını kuşatan etkilerden kurtuluş fikri ve bilgisini sembolize etmeleri” (Laçiner, 1998, s. 20) açısından bu dönemin hareketleri de, “başka bir dünya mümkün” anlayışına; yani dünyanın nasıl olması gerektiği üzerine bir fikir ve ahlaki görüşe sahip olmalarıyla, aslında bu

dönemden sonraki her öğrenci gençlik hareketinin kolayca içine dâhil edildiği, “tehlike yaratan” hatta “terörist” damgalamalarının ötesinde değerlendirilmelidir. Silahlı mücadele taktiğini kullanan öğrenci gençlik yapılanmaları siyasal anlamda birbirlerinden farklı çizgilere sahip olduklarından tektipleştirilemeyecek olsalar da, bunlardan Kemalizm’in etkisinin hissedildiği Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu’nun (THKO)⁶⁹ lideri olan Deniz Gezmiş’in babasına yazdığı mektuptaki şu çarpıcı sözlerine yer vermekte fayda vardır:

Baba, sana her zaman teşekkür borçluyum. Çünkü Kemalist düşünce ile yetiştirdin beni. Küçüklüğümde beri evde sürekli Kurtuluş Savaşı anıları ile büyüdüm ve o zamandan beri yabancılardan nefret ettim. Baba, biz Türkiye’nin ikinci kurtuluş savaşçılarıyız elbette ki hapsilere atılacağız. Kurşunlanacağız da. Tıpkı birinci Kurtuluş Savaşı’nda olduğu gibi. Ama bu toprakları yabancılara bırakmayacağız (Feyzioğlu, 1992, s. 196, 197’den aktaran Aydın Ve Taşkın, 2014, s. 235).

Öğrenci gençlik hareketleri açısından bu dönem, “sol” çizginin çeşitlendiği bir zaman dilimidir. Bunu öğrenci gençliğin, Fikir Kulüpleri Federasyonu’ndan (FKF) ayrılıp yeni yapılanmalar içine girmeleri sürecinden⁷⁰ izleyebiliriz. “Parlamento dışı sol hareketin güçlendiği” (Aydın ve Taşkın, 2014, s. 160) bir dönem başlamıştır. “Sol” denilen çizgi de bu anlamda, “gericilerin”, “Turancuların” karşısında duran “ilerici”, “Kemalist” gençlik anlamından öte; Marksizm, Leninizm, Maoculuk vb. ile sıhriyetlerin kurulduğu daha çeşitli ve girift bir anlama evrilmiştir.

Bu özerkleşme ve çeşitlenme süreciyle bağlantılı olarak, devletin yönetim politikaları çerçevesinde bir ‘tehlikeli’, “marjinal” gençlik mitinin doğduğunu söyleyebiliriz. Bununla bağlantılı olarak, “masum öğrenci istekleriyle başlayan olaylar... şablonu” (Bora, 1998, s. 35) öğrenci gençlik hareketi için kullanılır olmuştur. Neyzi (2013, s. 120) bu dönemde gençlerin kamusal söylemde ulusal çıkarlara bir “tehdit” olarak kurgulandıklarını, kitle iletişim araçlarında öğrencilerden “eşkıya” veya “haydut” olarak (Feyzioğlu, 1998, s. 288’den aktararak) söz edildiğini belirtmektedir. “Ülkenin geleceği gençlik”, algısının asıl kastettiği “eğitimli, orta sınıf, topluma tehdit yaratmayan gençlik”tir, bu algının karşısında ise bir “tehdit/tehlikeli sınıf” olarak gençlik durmaktadır (Yücel ve Lüküslü, 2013, s. 15). Aytemur Nüfusçu (2013) bunun, toplumdaki gençler arasında, günümüzdeki durumu da içine katarak bir “hiyerarşi” oluşturduğunun altını çizmektedir.

Dönemin başında henüz “sol” çizginin çeşitlenmesi durumu yoktur diyebiliriz. Kışlalı (1974) bu dönemin öğrenci gençlik hareketlerini “rejim içinde, fakat toplumsal düzene karşı bir mücadele görünümünde” şeklinde açıklamaktadır. Karpat (2012, s. 117), özellikle de üniversite öğrencilerinin, CHP’yi desteklediklerini belirtmektedir. Bunun başlıca nedeni ise, DP’nin (Demokrat Parti) “Atatürk devrimlerinden ödün verdiğini” düşünmeleridir.

⁶⁹ Bilgi için 76. dipnota bakınız.

⁷⁰ Bilgi için 76. dipnota bakınız.

DP dönemindeki 1950'lilerin sonlarında, bir üniversite–iktidar çatışması yaşanmaktadır. Öğretim üyelerinin ve öğrencilerin DP yönetimine yönelik eleştirileri hükümet çevresince “ilmin, üniversitenin kisvesine bürünerek politika yaptıkları” şeklinde değerlendirilmektedir.⁷¹ Bu süreçte üniversite öğretim üyelerinden ve öğrencilerinden gözaltına alınanlar, öğretim üyeleri arasında görevlerinden uzaklaştırılanlar olmuştur. Üniversite öğrencileri sokak gösterileri düzenlemişler, bunlardan bazıları engellenmiştir (Kabacalı, 2007, s. 116–122). Öğrenci gençliğin, mevcut iktidara karşı besledikleri memnuniyetsizliği 28–29 Nisan 1960 tarihinde yaşananlar tırmandırmıştır. Örneğin, 28 Nisan 1960 yılında İstanbul Üniversitesi’nde yaşanan olayları Karakuş (1977, s. 445–471), bir hikâye dili ile anlatmaktadır. Bu olaylarda, hem öğrenciler hem öğretim üyeleri şiddete maruz kalmıştır; bir öğrenci polis aracına alınmaya çalışırken hareket eden arabanın dışında sürüklenmiştir; polisin açtığı kurşunlar, atılan gaz bombaları ve coplamlar nedeniyle öğrencilerden yaralananlar olmuştur; Turan Emeksiz adlı bir öğrenci hayatını kaybetmiştir (aktaran Kabacalı, 2007, 122–149). Karakuş’un hikâye edici anlatımı ile, daha önce de bahsedilen, Lüküslü’nün (2013, s. 50) altını çizdiği bir nokta olan “gençlerin toplumu ve devleti kurtarma görevleri”ni içselleştirmiş bir öğrenci gençlik” karşımıza çıkmaktadır.

(...) Koridorlardan bir sel gibi akan öğrenciler, önce “Dağ Başını Duman Almış” marşını söylemeye başladılar. Birkaç dakika sonra Atatürk heykelinin önünde toplanmış, hep bir ağızdan “İstiklal Marşı”na başlanmıştı (...) (Karakuş, 1977, s. 445–471’ten aktaran Kabacalı, 2007, s. 124).

(...) Bayraklar hazırlanıyor, Gazetecilik Enstitüsü’nde büyük bir Atatürk resmi dalgalanıyordu. Hukuk Fakültesi’ne de bayrak çekildi. Bir genç, yüksek bir taşın üstüne çıkarak Atatürk’ün Gençliğe Hitabe’sini okuyordu: (...) (Karakuş, 1977, s. 445–471’ten aktaran Kabacalı, 2007, s. 126).

(...) Arkada, bir atış poligonunun duvarlarını andıran Siyasal Bilgiler Fakültesi binası kalmıştı ve kurşun delikleriyle süslenmiş pencereden şu yazı sallanıyordu: “Canımız Millete Feda” (Karakuş, 1977, s. 445–471’ten aktaran Kabacalı, 2007, s. 149).

Osmanlı döneminden beri görüldüğü üzere, hükümetlerin öğrenciler üzerinde kullandığı şiddet, onları sindirmekten çok daha da öfkelenmektedir. Bunda öğrenci gençliğin yaşadığı bir “ahlaki şok”un etkisi vardır diyebiliriz. Jasper (2002), ahlaki şokun beklenmeyen bir olayın ya da bir bilgi parçasının, kişide siyasi eyleme yönelecek kadar büyük bir öfke duygusu uyandırması olarak tarif etmektedir. “Saldırı durumu” eylemcilerin geliştirmeye çalıştıkları duyguların bir demetidir. İnsanlara, olaylara, nesnelere ve mekânlara yönelik gerek olumlu gerekse olumsuz duygular, yani duygulanım örüntüleri, eylemciler işe başlamadan önce de vardır. Jasper, aksi halde ahlaki şoku, yaşanmayacağını belirtmektedir. Eylemciler hep beraber, ahlaki, bilişsel ve duygusal tavırların bir

⁷¹ Dönemin öğrencilere yönelik en ilginç yorumlarından biri de başbakan Adnan Menderes’indir: “Öğrencilere gelince, bunların arasında bir kısım vardır ki, bunlar sadece talebe değildir, sınıflarında döne döne başları dönmüş, 35 yaşına gelmişler, hala analarına bir lokma ekmek bile temin edemezler” (Kabacalı, 2007, s. 121).

örgüsünü örnek zorundadırlar. Sorunu, örneğin “büyük dalavere” şeklinde çerçeveleyerek ahlaki bir yargı öne sürmektedirler (s. 171, 172). Birinin hele ki devlet eliyle⁷² öldüğü algısı insanlarda varsa, ahlaki şokun en yoğun şekilde yaşandığını söylemek mümkündür. Bunun başka örneklerini hem 1960’lı yıllar içinde⁷³ ve hem bugünde, yani 2000’lerde Türkiye’de ve dünyada⁷⁴ bulmak mümkündür.

⁷² Burada “devlet eli”, devletin yetkilerinin uzandığı her yeri ve bunların uygulanma boyutunu içerecek şekilde kullanılmaktadır.

⁷³ Bu dönemde yitirilenleri maalesef çoğaltmak mümkündür. Örneğin bunlardan biri de Vedat Demircioğlu’dur. 15 Temmuz 1968 yılında 6. Filo’nun Türkiye’ye gelişinin, öğrenci gençliğin tepkisini çekmesi üzerine, onlara karşı müdahale oldukça acımasız olmuştur ve sonrasında bir dizi olay yaşanmıştır. Öğrencilerin kaldıkları İstanbul Teknik Üniversitesi (İTÜ) yurduna sabaha karşı giren çok sayıda polis, birçok öğrencinin yaralanmasına ve Vedat Demircioğlu’nun dövülüp, pencereden düşmesi üzerine komaya girerek hayatını kaybetmesine yol açmıştır (Kabacalı, 2007, s. 196, 197).

(...) İTÜ’nün kapısındaki küçük postanenin orada sonradan Vedat Demircioğlu olduğunu öğrendiğimiz biri yatıyor, bir toplum polisi de başında, yanında da bir kireç bidonu. *Ant* dergisinde yayımladık fotoğrafı, çok çarpıcıydı. Olay tanıklarca şöyle anlatıldı, yazıldı: Bir grup İTÜ Gümüşsuyu binası önünde Amerikalıların şapkalarını kapıp üzerlerine su tabancasıyla boya sıkıp o çocuksu protestolarını yapıyorlar. O sırada polis geliyor. Kovalamacada öğrencilerin bir kısmı İTÜ binası içindeki yurda sığmıyor. Gece geç bir saatte polis şefi olduğu söylenen içkili sivil bir adamın içeri girip yurttan arama yapmak istemesi nedeniyle öğrencilerle polis arasında gerginlik yaşanırken birden polise içeri girme emri veriliyor. Geceli gündüzlü nöbet tutan gergin polis kadrosu yurda dalınca uyuyan gençlere saldırıyor, çatışma başlıyor. Yine anlatıldığına göre, Vedat dışarıdan gelen bir öğrenci olduğu için yakalanmamak için hemen pencere dışındaki dar beton bölüme çıkıyor. Oradan itilip yere düşüyor. Komaya giriyor, sonra da ölüyor. Bu ilk öğrenci ölümü çok büyük tepki yarattı. (...)

(Osman Saffet Arolat ile görüşmesinden aktaran Mater, 2013, s. 65, 66).
Dönemin toplum polisinin Vedat Demircioğlu’nun cenazesini “gizlice” memleketine göndermesi haberini duyan öğrenciler eylem yapmışlardır. Çıkan sokak çatışmalarında polis ve öğrencilerden yaralananlar olmuş, öğrenciler dönemin İçişleri Bakanı Faruk Sükan için “Katil Sükan” sloganları atmışlardır (Kabacalı, 2007, s. 200). Kışlalı (1974, s. 87), yaşanan bu olaydan sonra, öğrenci gençliğin, yurtları polisçe aranmak istendiğinde şiddet kullanarak engel olmaya çalıştıklarını söylemektedir.

Aynı dönemde dünyada da benzer olayların yaşandığı anlaşılmaktadır.

İran, Nikaragua ve Filipinler örnekleri için bakınız: Parsa, M. (2004, s. 141–189).

Batı–Doğu Avrupa ve Latin Amerika ülkeleri örnekleri için bakınız: Kışlalı, T. (1974, s. 79–88).

⁷⁴ 2011 yılında başlayan Arap Baharı’nın fitilini ateşleyen, üniversite mezunu Mohamed Buazizi’nin ölümü olmuştur. Tunuslu Buazizi’nin yerel bir yetkili (polis olarak da geçmektedir) tarafından (sebze) tezgâhına el konulması üzerine kendisini yakmasıyla olaylar başlamış, ülkenin birçok yerinde kızgın protesto gösterileri düzenlenmiştir. Mısır’daki ayaklanmaların sembolü ise Mısır polisi tarafından dövülerek öldürülen Khaled Said olmuştur.

Bilgilerin derlendiği haberler için bakınız:

http://m.radikal.com.tr/turkiye/turkiye_bolgenin_islam_lideri_olamaz-1204823 (Erişim Tarihi: 25/11/2014)

<http://www.bianet.org/bianet/ ifade-ozgurlugu/127250-tunus-sosyal-medya-bir-alternatif-devrim-araci-mi> (Erişim Tarihi: 25/11/2014)

Türkiye’nin 2000’li yılları buna benzer pek çok örnek (Hrant Dink cinayeti, Türk Hava Kuvvetleri’nin yaptığı bombardıman sonucunda Şırnak’ın Roboski (Uludere) köyünde ya da Manisa’nın Soma ilçesindeki maden ocağında çıkan yangın sonucunda yitirilen insanlar...) ile doludur. Özellikle öğrenci gençliğin içinde yer aldığı hareketlerden olan Gezi Parkı eylemleri sürecinde insanların yitirilmesi, öfke ve kızgınlığın yoğun olarak yaşandığı pek çok protestoya yol açmıştır. Çeşitli eylemler, bu satırların kaleme alındığı günlerde, Gezi Parkı eylemlerinin başlamasının üzerinden 1 yılı aşkın bir süre geçmesine rağmen öğrenci gençlerin yoğun katılımı ile devam etmektedir.

Dünya’da başka çeşitli örnekler için bakınız:

(Yunanistan’da) 15 yaşındaki gösterici Alexis’in ölüm yıldönümünde düzenlenen gösterilerde polis gençlerle çatıştı’’: <http://www.bianet.org/bianet/dunya/118691-yunanistan-da-gencler-sokakta> (Erişim Tarihi: 25/11/2014)

“ABD’nin Missiouri eyaletinde 18 yaşındaki silahsız siyah genç Michael Brown’ın öldürülmesiyle başlayan olaylar, Soruşturma Kurulu’nun kararının ardından iyice alevlendi.”

http://www.radikal.com.tr/dunya/fergusonadaki_olaylarin_kronolojisi_son_3_ayda_neler_oldu-1238667

(Erişim Tarihi: 25/11/2014)

“Meksika’da bir protesto sırasında 43 öğrencinin kaybolması olayını protesto eden binlerce kişinin eylemi dün akşam Acapulco havaalanını üç saat felce uğrattı.”

http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2014/11/141111_meksika_havaalani (Erişim Tarihi: 25/11/2014)

12 Mart 1971'deki askeri muhtıradan sonra değişmeye başlayacak olsa da⁷⁵, özellikle 1960'lı yılların ilk zamanlarında, öğrenci gençliğin sempatiyle baktığı bir grup da askerlerdir. Bunu aslında yine 28–29 Nisan 1960 yılında yaşananlardan izlemek mümkündür.

(...) Öğrenciler bağırıyordu, “polis gitsin, asker gelsin!” (...) (Karakuş, 1977, s. 445–471'ten aktaran Kabacalı, 2007, s. 127).

(...) Öğrenciler askeri görünce heyecanlandılar. “Türk askeri çok yaşa!” sesleri tempolu bir şekilde yükseldi. (...) (Karakuş, 1977, s. 445–471'ten aktaran Kabacalı, 2007, s. 133).

(...) Askeri birliklerin olay yerine gelmesi üzerine öğrenciler “ordu–gençlik el ele” diye bağırmağa başladı (...) (Şahinkaya, 2010, s. 98).

Bu olayların arkasından gelen, 555 K [5. ayın, 5. günü, saat 5'te (17.00) Kızılay'da yapılacak büyük mitinge çağrı parolası] olarak bilinen ve DP hükümetini protesto etmek için Ankara'da toplanmış “on binlerce” Ankaralının ve öğrencinin (Şahinkaya, 2010, s. 110) katılımı gösterilerin ardından kısa bir süre sonra 27 Mayıs 1960 günü askeri darbe gerçekleştirilmiştir. DP ile ordu arasındaki çatışmanın arka planında da bu dönemde yaşanan gelişmeler vardır.

Lüküslü (2013, s. 73), Osmanlı'da yönetici sınıfın, iyi bir eğitim almış ve kendisini devlete hizmete adanmış olan askeri ve bürokratik sınıf olduğunu, Türkiye Cumhuriyeti'nin de bu “kültürel kodu” miras aldığını ve Cumhuriyet'in ilk döneminde hem kurucu unsurun hem de önder sınıfın, bürokratlar ve askerlerden oluştuğunu belirtmektedir:

Bu sosyal sınıf, iktisadi, sosyal, kültürel sermayeye sahip, kendisini devlete hizmete adanmış bir sınıf niteliğindedir. Bu durum DP hükümeti ile belirli bir değişime uğruyor: Bu dönemde

⁷⁵ Bu konuda dönemin öğrencileri şunları söylemektedir:

Başlangıçta 12 Mart'ın pozitif bir şey olabileceği tereddüdü yaşandı. Bu askerden pozitif bir şey gelme ihtimalinin kafalarımızda olduğunu gösteriyor. Mesela Dev–Genç bildirisi. İki gün sonra fark ettik. 15–16 Haziran 1970'te bir anda askerlerle işçi karşı karşıya gelince bir dank etme durumu var ama köklü değişime neden olmadı. Mihri (Belli), “ayıp değil mi ordu da böyle yapar mı” diye yazılar yazdı. Biz dalga geçen yazılar yazdık. Hesaplaşma Denizlerin idamı ve Mahirlerin öldürülmesiyle oldu. Cuntacıya sıcak bakan, alttan alta destekleyeneler de Denizlerin asılması, Mahirlerin öldürülmesinden sonra değiştiler (Oral Çalışlar ile görüşmesinden aktaran Mater, 2012, s. 263).

Askeri müdahale yoluyla siyasete egemen olma ve “kapitalist olmayan” bir kalkınma programı uygulamanın mümkün olduğunu düşünen bir akım hep olageldi. Bu akımın ideoloğu (Doğan) Avcıoğlu asker değildi, askerlere kefil olmuştu. Askerlerin ise onun fikirlerini o kadar yakından takip etmediklerini 12 Mart'ta gördük. (...) Dev–Genç'te bu fikrin takipçileri vardı. Hem devrim yapıyorsun, hem de ordu seni koruyor. Bu kadar güvenli bir devrim! 15–16 Haziran'da ordu, işçi eylemini şiddetle bastırınca tezin sonu geldi. (...) (Ertuğrul Kürkçü ile görüşmesinden aktaran Mater, 2012s. 209).

(...) Dolmabahçe'de 6. Filo mensubu erler denize atılırken, bizi önlemeye gelen Merkez Komutanı bir generali omuzlarımıza aldık. “Paşam çok yaşa” dedik, böylece erleri denize atmaya devam ettik, yoksa atamazdık. İşte Milli Demokratik Devrimcilerin yanlıgısı buydu. “Ordu bizimle birlikte olursa, her şey yapılır” sanılmıştı! (...) (Kemal Bingöllü ile görüşmesinden aktaran Mater, 2012, s. 36).

(...) 12 Mart'la olay değişti. ABD'nin Guantanamo'daki işkence uygulamaları mesela 1980 sonrası Diyarbakır'ın onda birine yaklaşamaz. (...) (Kemal Bingöllü ile görüşmesinden aktaran Mater, 2012, s. 37)

(...) devlet bizden yararlandı. Hatamızı yaşamız ve pratikteki zayıflığımız nedeniyle fark edemedik. Ancak, hapse düştükten birkaç ay sonra hareketimizin nerelere aktığını gördüm. 12 Mart üzerimizden buldozer gibi geçti, şiddet ortamında THKO eyleme başladı, THKP–C de onları izledi. Ve arkadaşlarımızı astılar, katlettiler. (...) Bizden sonraki kuşağı çok perişan ettiler; saldırdılar, ölümler, idamlar. Biz mahkemelerde bozgun yemedik. Hapishanelerde akıllı uslu girdik, akıllı uslu çıktık. 12 Eylül cuntası 50 kişiyi astı bu ülkede. 78'liler kaç arkadaşlarının asıldığını, öldürüldüğünü bilemiyorlar. (...) (Ruhi Koç ile görüşmesinden aktaran Mater, 2012, s. 57, 58).

askeri ve sivil bürokratlar bir çeşit düşünüş yaşarken, DP'nin destekleyicisi olan sınıflar, ticaretle uğraşanlar, profesyoneller ve çiftçilerdir. (...) (Lüküslü, 2013, s. 73).

Karpat (2012, s. 132, 133) da, bu dönemde Türkiye'deki siyasi seçkinlerin değiştiğini belirtmektedir. Tarım üreticisi, girişimci ve profesyonel diğer gruplardan gelen, siyasi parti kanallarını kullanarak ve de iktisadi güce dayanarak yeni bir sivil seçkin sınıf doğmuştur. Bunların, devletçi, bürokratik –'askeri'yi de ekleyebiliriz– seçkinlerle çarpışmalarının, 1960 darbesinin tetikleyicilerinden olduğunu söylemektedir. Özkazanç (2012, s. 78) da, DP döneminde tarımsal ve ticari kapitalizmi temsil eden kesimlerin bir araya geldiği yeni bir iktidar bloğunun oluştuğunu ve bunların Kemalist bürokrasi ile aralarında bir çatışma olduğunu belirtmektedir. 1950 ve 1960 yılları, cumhuriyeti kuran asker–sivil bürokrasi ile “palazlanmaya çalışan” yerli ve Müslüman burjuvazi arasındaki mücadeleye tanıklık etmiştir (Sevinç, 2012, s. 108, 109).

Üniversiteli gençliğin de bu çatışmada, eski askeri ve bürokrat kanadın yanında yer aldıklarını söyleyebiliriz. Zileli (1998), bu konuda şunları dile getirmektedir:

(...) Tek parti dönemindeki “aydınlanmacı” eğitim seferberlikleri, en içten karşılığı Kemalizm'in sınıfsal dayanağı olan kentli orta sınıflardan (özellikle bürokrat, memur ve subaylardan) almıştı. Bu kentli orta sınıflar, 1950'deki iktidar değişikliğinden sonra, yeni yeni güçlenen taşra kökenli burjuvazinin baskısı altında kalmışlar ve Cumhuriyet tarihinde ilk kez muhalif bir konumu benimsemişlerdi. İşte, '68 gençliğinin esasını oluşturan kentli orta sınıf çocukları böyle bir dönemde hayata gözlerini açtılar. Bu gençler, hem Kemalist eğitim seferberliğinin sonucu olarak orta kalitede eğitim almışlar, hem de DP döneminin muhalif atmosferinde yetişmişlerdi. Bu kentli orta sınıf gençliğe, bir adım sonra, kırsal nüfustaki patlama ve şehirlere akınla birlikte, taşra kökenli gençler de katılmışlardı ama, bu gençler de, gerek Kemalizm'in Köy Enstitüleri politikası nedeniyle, gerekse çoğunlukla Alevi kökenli ailelerin çocukları oldukları için kentli orta sınıf çocuklarının soluduğu ideolojik atmosferden pek de farklı bir atmosferden gelmiyorlardı (Zileli, 1998, s. 101).

Neyzi (2013, s. 125) de, öğrenci gençlik hareketinin bu dönemin başlarında, özellikle sol kesimdeki öğrencilerin şehirli orta sınıflardan geldiklerini, ana ve babalarının Kemalist hareketi benimsemiş, eğitilmiş kişiler olduklarını; hareketin yayılıp kırsal kökenli üniversite gençliğinin sayısının artması ile ise kırsal kökenli ya da işçi sınıfından eylemcilerin sayısının arttığını belirtmektedir. Özellikle Anadolu'da, siyasi eğilimlerin etnik ve dini kimlikle de son derece yakından bağlantılı olduğunu eklemektedir.

Özellikle 1964 yılı itibariyle gençlerin politizasyonu artmaya başlamıştır. Aydın ve Taşkın (2014, s. 160), 1964 yılından itibaren de üniversite gençliği arasında devrimci ve sosyalist örgütlenmelerin başladığını, çeşitli fakültelerde Fikir Kulüpleri'nin kurulduğunu belirtmektedirler. 1965 yılında,

çeşitli fakültelerde örgütlü bu kulüpler Fikir Kulüpleri Federasyonu (FKF) çatısı altında birleşmişlerdir.⁷⁶

Bazı yazarlar, Türkiye’deki –asında buna o dönemde “üçüncü dünya ülkesi” olarak kabul edilen tüm ülkeleri dâhil edebiliriz– 1960’lı yılların sol çizgisinin, Batı Avrupa’da olduğundan farklı bir mahiyette olduğunun; Avrupa’daki öğrenci gençlik söz konusu edildiğinde bunun, ilgili dönemde filizlenmeye başlayan “yeni sol” ve “yeni toplumsal hareketler”in nitelikleri anlamında, “resmi Marksizm”den ya da o dönemde sosyalist rejimle yönetilen ülkelerin “reel sosyalizm”inden farklı bir duruma karşılık geldiğinin altını çizmektedirler.

(...) Bu devrimcilik tarzının bir cephesi de şuydu: [19]68 hareketi, bütüncül ve ‘tek’ bir siyasal hedefe kitlendiği örneklerde dahi, kapitalist egemenliğin, devletlü ve yerleşik sosyalizmlerinin epeydir ihmal edegeldikleri bir yığın veçhesini mesele etti: sanatı, cinselliği, ruhsal/psişik ve manevi hayatı, gündelik hayat rutinini. (...) (Bora, 1998, s. 31).

(...) [Eski] muhalefete de muhalefet etme gereği, ayaklananları, her türlü dolayımaya karşı çıkararak sosyalizmin temel teorik ve tarihsel kaynaklarına yöneltti. İşte buradan büyük bir canlılık ve yaratıcılık doğdu. Marksizm’in ve sosyalizmin resmi yorumları tarafından itibarsızlaştırılmış, unutturulmuş kaynakları yeniden keşfedilerek yeni yorumlara açıldı. Yeni tartışmalar, donuklaşmış, kalıplaşmış düşünceleri sarstı. Ayrıca sol/sosyalist düşünce ile çağdaş düşünce akımları arasında da, o zamana dek bir hayli

⁷⁶ Aydın ve Taşkın (2014), 1961 Anayasası’nın etkisiyle, Türkiye İşçi Partisi (TİP) ve onun dışında çeşitli sol ve liberal çevrelerin ortaya çıktığını belirtmektedirler. Bunlar içinde en güçlü ve en etkili çevreler de, *Yön ve Forum* dergileri etrafında bir araya gelenlerdir (s. 109). Aydın ve Taşkın, 1964 yılından itibaren de üniversite gençliği arasında devrimci ve sosyalist örgütlenmelerin başladığını, çeşitli fakültelerde Fikir Kulüpleri’nin kurulduğunu belirtmektedirler. 1965 yılında, çeşitli fakültelerde örgütlü bu kulüpler Fikir Kulüpleri Federasyonu (FKF) çatısı altında birleşmişlerdir (s. 160). (...) Bu kulüpler sol eğilimli ve devrimci öğrencilerin bir araya geldiği, ideolojik tartışmaların yaşandığı ve akademik–demokratik taleplerin geliştirildiği odaklar olarak öne çıkmaya başladılar (...) (Aydın ve Taşkın, 2014, s. 160)

İlk fikir kulübü DP iktidarının son yıllarında Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi’nde (AÜSBF) kurulmuştur. AÜSBF Fikir Kulübü, TİP ve Yön hareketinden etkilenecek, öğrenci sorunlarından ülke meselelerine kadar geniş bir yelpazede faaliyet göstermiştir ve yeni kurulacak fikir kulüpleri için de model olmuştur. 1965’te Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara Üniversitesi Dil, Tarih, Coğrafya Fakültesi, Fen Fakültesi, Ziraat Fakültesi ve Gazi Eğitim Enstitüsü’nde de Fikir Kulüpleri kurulmuştur. Kulüplerin bir bölümü yalnızca Fikir Kulübü, bir bölümü ise “Sosyalist Fikir Kulübü” adını almıştır (Sargın, 2001, s. 1163’ten aktaran Mater, 2012, s. 356).

FKF’den ilk ayrılan grup Türkiye Devrimci Gençlik Federasyonu (TDGF), daha yaygın olarak bilinen adıyla Dev–Genç’tir. Bu ayrılık, TİP içinde başlayan “sosyalist devrim” ve “milli demokratik devrim” (MDD) kamplaşması üzerinden yaşanmıştır. TİP’teki ayrışma sonucu, TİP’te kalanlar “sosyalist devrim” taraftarları olarak tanımlanmaktadır (Mater, 2012, s. 358). 1966 yılında TİP’in Malatya’da düzenlediği kongresinin ardından MDD’ci isimlerden bazılarının partiden ihraç edilmeleri, MDD’nin ayrı bir hareket olarak devam etmesi sonucunu doğurmuştur (Zorlu, 2006, s. 22). MDD’nin gençliğe yaklaşımını Er (1988, s. 79) şöyle aktarmaktadır: “Gençlik hareketi büyür, toplumda işçi direnişleri, toprak işgalleri olur, bir geniş huzursuzluk gelişir ve bu toplumsal huzursuzluğun büyümesi sırasında akış sola doğru olur” (aktaran Zorlu 2006, s. 26).

Bu kamplaşmada öğrenci gençlik örgütleri açısından öne çıkanlar TİP’ten ayrılan MDD’ciler olmuştur. Zorlu (2006, s. 23, 25), MDD’cilerin en çok Dev–Genç’i etkilemekle birlikte, 1970’lerde her biri kendi örgütlerini kuracak olan Mahir Çayan’dan, Deniz Gezmiş’e, Doğu Perinçek’ten, İbrahim Kaypakkaya’ya tüm gençlik önderlerinin başlangıçta MDD’ci olduğunu belirtmektedir. Aydın ve Taşkın (2014, s. 235), 1960’ların sonunda olgunlaşan sol gençlik hareketinin, sosyalist–enternasyonalist görüşler yerine büyük ölçüde Kemalizm’in etkisi altında, ulusalcı bir çizgide bulunduğunu; ancak DDKD–DDKO (Devrimci Doğu Kültür Dernekleri–Devrimci Doğu Kültür Ocakları) ve İbrahim Kaypakkaya’nın Türkiye İşçi Köylü Kurtuluş Ordusu (TİKKO) hareketinin istisnaları oluşturduğunu belirtmektedir.

FKF’den Dev–Genç’e uzanan süreç için bakınız: Mater (2012, s. 356–359).

Başını Deniz Gezmiş’in çektiği öğrenci gençlik yapılanması THKO; başını Mahir Çayan’ın çektiği öğrenci gençlik yapılanması Türkiye Halk Kurtuluş Partisi–Cephesi (THKP–C); başını İbrahim Kaypakkaya’nın çektiği öğrenci gençlik yapılanması Türkiye İşçi Köylü Kurtuluş Ordusu (TİKKO); Devrimci Doğu Kültür Ocakları (DDKO) hakkında öz bilgiler için bakınız: Mater (2012, s. 373–385).

baskılanmış olan ilişkiler zenginleşti (Özkonur, 1998, s. 51).

1968 dönemi zihniyetinin ekseninde yükselen Marksizm, hiç şüphesiz “reel sosyalist” devlet ve partilerin resmi ideolojisi olarak düzenlenmiş Marksizm değildi. 1968 döneminin havasında bu Marksizm’in bir kurulu düzen ve muhafazakârlık ideolojisi olduğu “asıl Marksizm’i temsil etmediği” sanki bilinerek Marx’ın bu resmi ideolojiler tarafından “asıl” saymadığı eser ve metinler okunuyor, tartışılıyor ve yorumlanıyordu (...) (Laçiner, 1998, s. 22).⁷⁷

Türkiye’de ise Marksizm’in daha çok “resmi” yönünün ön plana çıktığı söylenmektedir. Bu da, Türkiye’de “demokratik kültür değerleri”nin zayıf olmasına bağlanmaktadır. “Ordu–Gençlik Elele Milli Cephede” sloganı da bunun bir uzantısı olarak değerlendirilmektedir (Akçam, 1998a, s. 43). Yine aslında bir ETH–YTH tartışması içinde de düşünebileceğimiz şekilde Özkonur (1998, s. 52, 53), Batı’da var olan sosyalizm deneyimlerinin etkisiyle, buradaki sol hareketlerin iktidar sorununa soğuk baktıklarını, Türkiye’de ise 1968’deki öğrenci hareketlerinin “iktidar” a odaklandığını belirtmektedir. Bu görüşü paylaşan Bumin (1998) de bu anlamda, Batı’daki 1968 yılı tablosunu atıfla Türkiye’de bir 1968 öğrenci gençlik hareketinin yaşanmadığını ifade etmektedir:

[19]68 [yılı] öğrenci gençlik hareketleri] Türkiye’de yaşandı mı? Her kurumunu otoriter bir zihniyetin fethettiği bugünün –[1990’lar]– Türkiye’sinde kim iddia edebilir ’68’in yaşandığını? ’68 hareketinin sesini yükselttiği ve değiştirdiği ilk kurum olan üniversiteden bizim payımıza düşenin durumu ortada. Biz hala başlarında rektörleri olmak üzere yüzlerce hocanın hep birlikte marş söyleyerek Cumhuriyet’i kurtarmaya çalıştıkları bir ülkeyiz. ’68 için bu manzaralar çok can sıkıcı ve gülünçtü. Bu konuda tek tesellimiz üniversite önünde toplanan her cenahtan öğrencinin “rektör tırnak muayenesi ne zaman?” diye sormasıdır. İşte, bizi “gülme”ye davet ederek “otorite”yi otoritesiz kılan bu slogan tam da ’68 modelidir. (...) ’68’de de Türkiye’de gençler Gaullizm’le kıyaslanamayacak bir otoriter rejimle karşı karşıyaydılar. Ancak onlar ülkenin kültürel, siyasal ve toplumsal fakirliğinin bir sonucu olarak kendilerini rejimin en otoriter yorumunun kollarına attılar. Yani özetle, ne kadar “anti-68” düşünce ve pratik varsa hepsi sözleşmiş gibi bizde bulundu. (...) (Bumin, 1998, s. 53)

Bu noktada Bora (1998) ise daha farklı bir görüşe sahiptir:

Toplumunu değiştirmenin, siyasal devrime ertelenemeyecek bir kültürel devrimcilik kipi içermesi gerektiği bilincinin, geleneksel solun ’68 anlatısında vazedildiği gibi, sadece Batı’ya özgü olmadığını önemle vurgulamak gerekir. Makro siyasal sorunların (başta emperyalizm) daha dolaysız ve çok yer kapladığı Üçüncü Dünya’da (...) veya Türkiye gibi ‘ara’ ülkelerde de, bu etkiyi görebiliriz. Türkiye’de örneğin “devrimci sanat” ve “devrimci ahlak” gibi konulara ilginin doğuşu bir ’68 vakasıdır ve alabildiğine araçsallaştırılmalarına rağmen, örfen

⁷⁷ Ancak şunu da belirtmek gerekir ki, bu durum her Batı Avrupa ülkesinde belli ki aynı çizgide yaşanmamıştır. Örneğin Gökmen, (1998, s. 80, 84) bu konuda şunları aktarmaktadır:

İtalya için şunlar söylenmektedir:

Özellikle İtalya’da, ’68’de başlayan ve süren kitlesel mücadeleler dalgasının, birçok şekilde, kurulu işçi sınıfı hareketinin işçisi (...) ve devlet sosyalisti gelenekleriyle keskin bir kırılmayı belirlediği gerçeğine karşın, komünizmin klasik siyasal modelleri, gene de yeni hareketler içinde kendine gerçek bir yer buldu. (...).

İtalyan ’68’inin öznelliği, bu hareketin içinden gelenlerin söyledikleri gibi, “yeni, patlayıcı toplumsal bir olgu ile, klasik komünist siyasal devrim paradigmasının birleşimi”dir. (...).

Gökmen bu iki paragrafı, çevirdiği “Devri mi Hatırlıyor musunuz?” metninden aktarmaktadır. Orijinal metin, Negri, T. (1988) *Revolution Retrieved: Writings on Marx, Keynes, Capitalist Crisis and New Social Subjects, 1967–83*. London: Red Notes içindedir.

siyaset-dışı sayılan alanlarda küçümsenmeyecek bir arayış ve üretim ortaya çıkmıştır (Bora, 1998, s. 31, 32).

1960'lar döneminin sosyalist partisi olan TİP'in (Türkiye İşçi Partisi), FKF'lerin oluşturulması sürecinde öğrenci gençlik üzerindeki güçlü olan etkisi, dönemin sonuna doğru azalmaya başlamıştır. Mater (2012, 351), TİP'in halka yaptığı "pasif direnme" çağrılarının bunda etkisi olduğunu belirtmektedir. Bu öğrenci gençlik arasında tepkiyle karşılanmıştır ve öğrenci gençlik ile partinin bağı zayıflamaya başlamıştır. Bu dönem, öğrenci gençlik, "parlamento dışı siyaset yapmanın yolları olarak anılan; toplantıları, gösteri yürüyüşlerini, boykotları, işgalleri, oturma eylemlerini ve açlık grevlerini" (Uysal, 2001, s. 64) sıklıkla kullanmaya başlamışlardır. Bu açıdan Zorlu (2006, s. 26), gençlerin TİP'ten uzaklaşmasında, üniversite işgallerinin ve boykotların en yoğun yaşandığı 1968'de, TİP'in "yasal varlığına zarar geleceği gerekçesiyle düzen dışına taşan mücadelelere destek olmaktan kaçınışı"nın altını çizmektedir. Bu konuda dönemin öğrencileri de şunları söylemektedir:

(...) 68 iktidara yönelik bir hareketti, başıbozuk bir hareket değildi. Devrim yapacağız, iktidara geleceğiz diye düşünüyorduk. Bir gün, 1966'da, Mehmet Ali Aybar TİP Gençlik Kolları'nda konuşma yapıyor. Malatya Kongresi olmuş, biz biraz muhalif duruyoruz. Aybar, "69'da başa güreşeceğiz" deyince ben şoke oldum; "Atilla" dedim, "69'a kadar beklenir mi? 3 yıl var daha?" "Pasifist adam" diyorum Aybar'a o anda; içimden ya da Atilla'ya fısıldayarak. (...) (Ruhi Koç ile görüşmesinden Aktaran Mater, 2012, s. 54).

(...) Hepimizin yetişmesinde TİP önemli bir faktördür ancak gençliğin ve toplumun aktivitesine legalite endişeleriyle cevap verememiştir. (...) (Mustafa Lütfi Kıyıcı ile görüşmesinden aktaran Mater, s. 246).

(...) 69'da TİP'e oy vererek sosyalizmin gerçekleşeceğine dair inanç kalmamıştı. Devrimin de ancak parlamento dışı yollardan gerçekleşebileceği inancı giderek yaygınlaşıyordu. Bu devrimin zora dayalı mı olacağı barışçı mı olacağı konusunda kafalar nispeten bulanık olsa da, devrimin halkın hareketi olacağı çok inanılan bir şeydi (Ertuğrul Kürkçü ile görüşmesinden aktaran Mater, 2012, s. 213).

Kışlalı (1974, s. 77), gençlerin TİP'ten uzaklaşması durumunun, CHP'de de yaşandığını söylemektedir. CHP "geleneksel yapısı" içinde "alışık olmadığı" bir durumla karşılaşmış; gençlik kolları birçok konuda "değişmez" genel başkanla ters düşünceleri savunmuşlardır. Bunun üzerine İsmet İnönü, gençlik kollarının kapatılmasına karar vermiştir. Kışlalı önemli bir noktanın altını çizmektedir: "öğrenci eylemlerine yön veren önderler, gene öğrencilerin veya onlara yakın olan kuşakların arasından çıkmıştır."

Buna benzer bir durumu Almanya öğrenci gençlik hareketinde de izlemek mümkündür. Akçam (1998b, s. 66), 1968 yılı Almanyası üzerine Wolfgang Kraushaar ile yaptığı söyleşiden, Almanya Sosyalist Öğrenci Birliği'nin (SDS) 1946 yılında Sosyal Demokrat Parti'nin (SPD) öğrenci gençlik kolu olarak Hamburg'da kurulduğunu, ancak 1961 yılında SPD ile bazı sorunlar yaşamaları üzerine

SDS'nin, bir partiye bağlı olmadan, bağımsız bir öğrenci derneği olarak faaliyet gösterdiğini aktarmaktadır.

Özkonur (1998, s. 52), TİP'ten ve onun temsil ettiği yasal–parlamentar yoldan kopuşun Türkiye'deki toplumsal muhalefete dolaylı bir etkisinin, Latin Amerika'yı saran bağımsız silahlı sosyalist hareketlerin Türkiye devrimciliği ile temasında bir basamak teşkil etmesi olduğunu söylemektedir. Ona göre, bu temas bu hareketlerin Batı'da yarattığı büyük sempati dalgasının propaganda etkisi aracılığıyla da kurulmuştur.

Dünya ile etkileşimin bu sürece yansımalarının nasıl olduğunu anlamak açısından Laçiner'in (1998), altını çizdiği nokta önemlidir. Laçiner, farklı kategorilerdeki ülkelerin 1968'deki öğrenci hareketlerinin birbirlerini, ayrı dünyaların, hatta ayrı zamanların hareketleri olduklarını varsayan bir bilinçle algıladıklarını söylemektedir. Bu açıdan da, aynı genel sorunun başka yönüne ağırlık vermelerini anlayışla karşıladıklarını, o sorunun çözümüne yönelik çözüm tasavvurları arasında da apaçık uyumsuzluk da olsa, yöntemleri bambaşka da olsa, bu durumları bir kınama konusu yapmadıklarını, hatta bunları sempatiyle karşıladıklarını belirtmektedir:

Aralarında görünmeyen, ama ifade edilmesini gereksiz kılacak kadar kesin ve gerçek sayılan o dünya ve zaman “mesafesi” sanki birbirleriyle özdeşleşmeden “muaf tutan bir geçirimsizlik ile” yüklüydü. ABD ve Avrupa'nın seçkin üniversitelerinin kampüslerinde örneğin cinsel devrimi tartışan ve yaşayan öğrencilerin, Çin'de “Kültür Devrimi” yapan yaşlılarının cinselliği bastıran sert püritenizminden irkilmemelerini kendi rengarenk ve özgür giyimleri içinde, bir örnek giyinmiş Kızıl Muhafız taburlarının yürüyüş ve eylem fotoğraflarını sempatiyle seyredibilmelerini sağlayan da galiba bu geçirimsizlikti. “Savaşma Seviş” pankartının yanı başında devrimin silahların eseri olacağını haykıran bir “Üçüncü Dünya”lı posterin yer almasını mümkün kılan da buydu. (...) (Laçiner, 1998, s. 18).

Aslında bu dönemde, öğrenci gençlik hareketleri bizzat kendilerini ilgilendiren sorunlar etrafında başlamıştır. Akçam (1998b, s. 70) da, Türkiye'de bu dönemdeki öğrenci gençlik hareketinin başlangıçta genel siyasal talepler etrafında değil, daha çok öğrenci gençliğin akademik talepleri etrafında örüldüğünü belirtmektedir. Aynı şekilde Kışlalı (1974, s. 51) da, Türkiye'deki 1967–1968 yıllarındaki ilk boykot ve işgal hareketlerinin belirgin niteliğinin, üniversite içi sorunlar ve genel olarak eğitim sistemi ile ilgili olduğunu belirtmektedir. Özellikle 1968 yılı, öğrenci gençliğin yoğun boykot ve işgal eylemleriyle geçmiştir.⁷⁸ Bu işgal eylemlerinde öğrenci gençlik işgal komiteleri oluşturmuş, hazırlayacakları yemeklerden, kamuoyuna yapılacak açıklamalara kadar her şeyi kolektif bir çalışma içinde yürütmüşlerdir.⁷⁹ Öğrencilerin bu işgallerdeki ortak talepleri, üniversite yönetimine katılmaktır. Kabacalı (2007, s. 186, 187), Karadeniz'den (1975) şunları aktarmaktadır:

⁷⁸ İşgaller ile ilgili ayrıntılı bilgi için bakınız: Çilingir, S. (2011).

⁷⁹ İleride öğrenci gençlik içinde liderlerin önemi, kadın ve erkek öğrenciler arasındaki toplumsal cinsiyete dayalı iş bölümü gibi konulara değinilecektir.

Bu eylemler sırasında hemen bütün üniversiteler, yüksekokullar ve üniversitelerin bölümleri sayısız bildirimler yayımladılar. Bu bildirimlerde ortak olan tek yan ‘öğrencinin yönetime katılması’ydı. (...) Şu açıkça görülüyordu ki, 1968’in yükseköğrenim gençliği yurt sorunları üzerinde, hocalarından daha bilgili ve ileri bir noktadaydı. Bu nedenle de yeni üniversitenin kuruluşunda öğrenciler görev almalıydı. Bir başka deyişle öğrenciler yönetime katılmalıydı (Karadeniz, 1975, s. 134, 135).

Bu konuda, o dönem öğrenci olanlar da şunları aktarmaktadır:

(...) [Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Fikir Kulübü] olarak masalar kurduk, öğrencinin her türlü sorunuyla ilgilenmeye başladık, ders notlarından yurt meselesine kadar... (...) (Ruhi Koç ile görüşmesinden aktaran Mater, 2012, s. 49).

[12 Haziran 1968 boykotunda] tabii, esas sorun demokratik üniversite ve öğrencinin yönetime katılmasıydı. (...) (Bozkurt Nuhoğlu ile görüşmesinden Aktaran Mater, 2012, s. 19).

(...) harçların kaldırılmasını, zaten üç kuruş olan tabldot yemeğinin bedava olmasını ama esas olarak da yönetime katılmayı ve okul senatosunda temsil edilmeyi istiyorduk. Okullarda taleplerimizi kabul ettirebilirsek ileride ülke yönetiminde de benzer yollarla etkili olabileceğimizi hayal ediyorduk. Yönetime katılmayı [Ege Üniversitesi’nde] kabul ettiremedik ama bir öğrenci temsilcisinin konsey toplantılarına katılmasını sağladık (Esra Koç ile görüşmesinden aktaran Mater, 2012, s. 162).

Mater (2012, s. 24, 295), 1968 yılında, İstanbul, Ankara, Atatürk, Karadeniz, Ege, Hacettepe, İstanbul Teknik ve Orta Doğu Teknik üniversiteleri olmak üzere 8 üniversite bulunduğunu belirtmektedir. Üniversiteler idari yönden özerktirler, mali özerkliğe ise sadece Hacettepe ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi sahiptir. Üniversitelerdeki toplam öğrenci sayısı ise 140 bindir. Üniversiteye öğrenci alımları bu dönemde her yıl 15–20 bin arası artmaktadır, ancak üniversitelerin altyapısı aynı hızla gelişmemektedir. Örneğin, 500 öğrenci kapasiteli Ankara Üniversitesi Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi’nde 1000; 200 öğrenci kapasiteli Hukuk Fakültesi’nin sınıflarında ise 2 ila 4 bin öğrenci okumaktadır. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi’nde ise 10506 öğrenci olduğu halde, okuldaki dershanelerin öğrenci kapasitesi 2146 kişi ile sınırlıdır. Ankara, İstanbul, İzmir, Erzurum, Eskişehir ve Trabzon’da olmak üzere, Kredi ve Yurtlar Kurumu’na bağlı ve 10 bin öğrencinin barındığı toplam 21 yurt vardır. Bu sayı, sırada bekleyen yaklaşık 10 bin kadar öğrenci için yetersizdir. Kredi ve burs olarak verilen aylık 250 lira ile de, öğrencilerin barınma ve beslenme gibi giderlerini karşılayamadıkları belirtilmektedir.

Bu anlamda Türkiye’de o dönemdeki öğrenci gençlik hareketlerinin çıkışını öğrenci gençliğin eğitim ve yaşam imkânlarındaki zorluklar da –hepsini aynı ölçüde olmasa da– etkilemiştir demek mümkündür. Bu konuda o dönemde öğrenci olanlar da şunları aktarmaktadır:

Bizim başkaldırımızın Avrupa’daki olaylarla fazla bir ilgisi yok. Hızlanma açısından belki. Avrupa bir refah toplumu; öğrencinin yurt sorunu, bildiğim kadarıyla, yemek, giyim kuşam sorunları yok. Üniversitede bilimsel yeterlilik derdi de yoktur herhalde. Bizde hepsi sorun. Bence oradaki talep bir bunalımdan kaynaklanıyor. Bizde, diyelim ki, öğrenci Karadeniz’den, Çaykara’dan geliyor, bir burs alıyor belki. İzbe bir yurt odasında okudukça fark ediyor ki üniversite denen kurumda bilimsel çalışma yok, kitap yok, yazılan kitapların yüzde sekseni

kopya, Avrupa'dan çevrilip üstüne isim yazılmış. O bakımdan Avrupa ile bizim öğrenciler farklı. (...) (Bozkurt Nuhoğlu ile görüşmesinden aktaran Mater, 2012, s. 25, 26).

Ankara ve İstanbul'daki boykot ve işgaller üniversite sorunlarına yönelik olarak başladı. Öğrenciler kitap bulamıyorlardı, öğretim üyeliği patronluğu vardı. Bizimki [Hacettepe Üniversitesi] pek Amerikanvari bir üniversiteydi. Biz dersleri grup grup okurduk, ders grubunun başladığı dönemde ciltlenmiş bir vaziyette bütün teksirlerimiz (ders notları) verilirdi, millet kitap ve teksir peşinde koşarken bizde her şey hazır, üniversitemizde hocalara "hocam" diye seslenmek ayıptı, isimle seslenirdik. Hocalarımız istediğimiz her şeyi gece yarısına kadar anlatırlardı. Üniversitenin böyle bir havası vardı, onun için bizde, öğrenci istemlerine dönük öğrenci hareketleri olmadı. Ne zaman ki bu hareketler nitelik değiştirmeye başladı, ülke sorunlarına yönelik antiemperyalist, bağımsızlıkçı bir öz, bir nitelik kazandı, öğrenci hareketleri Hacettepe'ye sıçradı. (...) (Uğur Cilasun ile görüşmesinden aktaran Mater, 2012, s. 41, 42).

Kışlalı (1974, s. 41, 43), endüstrileşmiş Batılı ülkelerde öğrenci gençlik hareketlerinin üniversite içi sorunlardan başlayıp, daha sonra ülke çapındaki sorunlara ve düzenin kendisine yöneldiğini belirtmektedir. Örneğin, ABD'de başlayan öğrenci hareketlerine 1964–1965 yılında –Vietnam Savaşı bir yana bırakıldığında– üniversite içi sorunların egemen olduğunu, –Türkiye'ye benzer şekilde diyebiliriz– öğrencilerin üniversite içindeki en büyük isteklerinin yönetime katılmak olduğunu söylemektedir. Süreçte amaçlarına ulaşamayan gençler, kurum olarak üniversitenin kendisine saldırmaya başlamışlar ve onun temelde bir değişme uğraması için çaba sarf etmeye başlamışlardır. Almanya'da ise öğrenci gençlik, öğrenim gördükleri üniversiteleri "modernleştikçe", kendilerinin beklentilerine cevap verebildikçe, üniversitelerle ilgili sorunlardan çok, genel siyasal sorunlara ve düzene yönelmişlerdir.⁸⁰ 1968 yılında, Doğu Avrupa ülkelerinden Yugoslavya'daki öğrenciler, Belgrad Gençlik Federasyonu yayınında "(...), öğrencilerin kendilerine özgü sorunları kendi başlarına, genel sorunların dışında çözülemez (...)" demişlerdir (Pearlman, 1970, s. 272'den aktaran Kışlalı, 1974, s. 60).

Türkiye'de de öğrencilerin boykot ve işgal faaliyetleri zaman içerisinde öğrenci sorunlarından ülke gündemine dair sorunlara yönelmeye başlamıştır. 1969 yılında üniversitelerdeki boykot ve işgaller yeniden başlamıştır. Boykot ve işgal Ankara'daki bütün üniversite ve yüksekokullara yayılmış, bunlar yoluyla hükümet politikaları protesto edilmiştir (Kabacalı, 2007, s. 213). Abadan (1970), örneğin 1970 yılındaki 53 öğrenci boykot ve işgalinin hemen hepsinin siyasal iktidara karşı bir nitelik taşıdığını belirtmektedir (Aktaran Kışlalı, 1974, s. 64).

Öğrencilerin ve örgütlerinin duyarlılık alanları genişlemiştir; iktisadi ve toplumsal sorunların hemen hepsine yönelmişlerdir. Öğrenci gençlik, kendileri dışındaki eylemlere de destek vererek, başka toplumsal muhalefet kategorileri ile bütünleşmişler, ülke gündemi ile ilgili meselelerden doğan başka eylemler ile eklenmişlerdir. Dönemin köylülerinin toprak işgallerine, işçilerinin

⁸⁰ Kışlalı bilgileri, "Dolan, Student Unrest: Manifestation in a Changing Society. International Presse Service (IPF). January 1971."den aktardığını belirtmektedir.

grevlerine katılmışlardır. Bu anlamda dönem, günümüzdeki öğrenci gençlik hareketleri ile paralellikler taşımaktadır. Bu konuda o dönemde öğrenci olanlar da şunları aktarmaktadır:

(...) Resmi ideolojiden ve müesses nizam içindeki muhalefet çizgilerinden de kopuldu; ilk defa yeni bir dünya kurma azmi insanlarda somutlaştı. Bu nedenle öğrenci hareketi [19]68'den sonra Türkiye'deki tüm işçi, köylü, küçük burjuva muhalefeti ile [resmi ideolojiye karşı] bir arada geniş bir toplumsal muhalefetin bileşeni olarak ilerlemeye başladı. (...) Polatlı'da 1969–70'te toprak talebiyle köylü hareketi oldu, köylüler destek için ODTÜ'ye başvurdu. ODTÜ inşaatlarında çalışan işçilerin, ODTÜ çalışanlarının, çevredeki fabrikalarda çalışanların sendikalaşma girişimlerine destek verdik. (...) Bu öğrenci hareketinin neden sadece öğrenci hareketi olarak kalamayacağını da açıklıyor. Öğrenci dersliklerin ima ettiğinden çok daha karmaşık bir sosyal ortamda yaşıyor. Okuldaki hizmetlilerin mücadelesini görmezden gelemez, eğer sosyalistse. Mutfakta bulaşık yıkayan işçinin derdini görmezden gelemez... ODTÜ'de “işçiye gitmeyen” devrimciden sayılmıyordu. Namin yürümüşse, insanlar da sana gelir bir şekilde. Köylüler geliyordu, genelde avukat için (Ertuğrul Kürkçü ile görüşmesinden aktaran Mater, 2012, s. 205).

(...) Bizim işgallerden sonra fabrika ve toprak işgalleri başladı, tabii buna gençlerin de yardımları oldu. Ben Demirdöküm işgaline katıldım. Tabii 15–16 Haziran [1970] büyük işçi direnişinde gene tutuklandım (Bozkurt Nuhuğlu ile görüşmesinden aktaran Mater, 2013, s. 26).

(...) Özetle 1962–68 arasında insanlar çılgınca okuyor, eline geçirdiği her şeyden yararlanmaya çalışıyor, tartışıyor, toprak işgallerinde işçi grevlerinde ülke insanını tanımaya çalışıyorlardı (Osman Saffet Arolat ile görüşmesinden aktaran Mater, 2013, s. 69).

(...) tütün mitingleri, fındık mitingleri şimdi siyasi partilerin yapamayacakları kadar büyük kalabalıklar topladık. (...) (Uğur Cilasun ile görüşmesinden aktaran Mater, 2012, s. 44).

(...) Ankara ve İstanbul'dan üniversiteli gençler üreticileri desteklemek ve örgütlemek üzere düzenlenen tütün ve üzüm mitingleri için de sürekli İzmir'deydi. (...) (Esra Koç ile görüşmesinden aktaran Mater, 2012, s. 159).

Dev–Genç kararıyla yaz ayları adeta “köy çalışmaları kampanyası” olarak geçiyordu. (...) muhtarlardan birinin bize gösterdiği “kadife pantolonlu, parkalı gençlere karşı köylüleri uyaran” valilik yazısı ne kadar dikkate alındığımızı da gösteriyordu. (...) Bir başka köyde kahvede konuşurken, birinin “koş oğlum camiye, Dev–Gençliler gelmiş, imam anons yapsın da akşama ahali kahveye gelsin” demesi ise bizim için tam bir şoktu (Selçuk Şahin Polat ile görüşmesinden aktaran Mater, 2012, s. 132).

Devrimi, gençlik hareketiyle yapacağımızı ben şahsen hiçbir zaman düşünmedim. Bundan dolayı işçilerle köylülerle bağlarımızı güçlendirmeye çalıştık. FKF'nin Dev–Genç'e dönüştüğü kongrede, işçi köylü gençliğinin de örgütlenerek Dev–Genç'e katılabileceği kararı alınmıştı. Merkez yöneticisi olduğum halde, Ege'de benim bile dolaşmadığım köy yoktur. Türkiye'de halkın bilinçlenmesine katkılarımız olduğu inancındayım. 1970 yazında Dev–Genç yönetiminde yüzün üzerinde merkezde üretici mitingi yaptığımızı hatırlıyorum; Kars'ta peynir, Tosya'da sarımsak mitingi... Dev–Genç'te telefonun başında oturuyorum, miting haberleri geldikçe basını bilgilendiriyorum. Köylüler çağırırdı bizim, “problem var Dev–Genç gelsin çözsün” diye. (...) (Ruhi Koç ile görüşmesinden aktaran Mater, 2012, s. 51, 52).

Öğrenci gençliğin, yaptıkları çalışmalardan, neler yapmak istediklerinden insanları haberdar etmeleri anlamında da, farklı toplumsal muhalefet kategorileri ile eklemlenmeye önem verdikleri anlaşılmaktadır. İnsanlara ulaşmak için toplantılar düzenlemekte, onlara anlatacakları konulara hazırlanarak insanların karşısına çıkmaktadırlar. Bu konuda Sarioğlu (1998) da şunları söylemektedir:

(...) Az sayıda insan, büyük bir romantizm içinde sürekli yollardadır. Dağlara, köylere gitmek, sadece o bilinen toprak işgalleri, üretici eylemleri değil, dergiyi okura ulaştırmak, yazılar üzerinde saatlerce konuşmak için bir köye gitmenin hevesi... Dergiyle ilgili bağlantıyı kurduktan sonra ise, aynı hevesle diğer köydeki bir başka okura gitmenin ritmi... (Sarioğlu, 1998, s. 59).

O dönem öğrenci olanlar da şunları söylemektedirler:

Üniversite dışında şehrin çeşitli yörelerinde düzenlediğimiz toplantılara katılım duruma göre değişirdi. Mesela işçilerin grevde olduğu bir yerdeki toplantı çok coşkulu ve keyifli olurdu, hele oralara daha önceden gidilmiş ve de tanışıklıklar oluşmuşsa. Toplantılarda ne söylendiği önemliydi. Mesela Gerze Tütün mitingine gittiğimizde tütün olayını o kadar ayrıntılı bilmemiz tütün üreticileri arasında hayretle karşılanmıştı. Gerze öncesinde en az üç ay tütün çalışmıştık. (...) Bu gençler kendileri için bir şey istemeden ülkeyi ve dünyayı değiştirmek istiyorlardı. Sürekli okuyup kendilerini geliştirmeye, bir şeyler ortaya koymaya çalışıyorlardı. (...) Mesela Harran'a gittik, Harran'daki susuz insandan Harran Oğlakçı köyündeki Temür Ağa'nın Suriye'ye gidip gelmelerine kadar ayrıntılarla dolu bir araştırma yaptık. (...) Bu sosyologların çok beğendiği bir toplumsal yapı araştırmasıydı. Aynı şekilde Muğla'nın Ortaca kasabasında Alevi ve Sünni çatışması yaşanıyordu; İTÜ Talebe Birliği Başkanı Hasan Yalçın ve Haydar isimli İTÜ öğrencisiyle Ortaca'ya gittik. Çatışmadaki tarafları, kaymakamı, askeri komutanı ve halkı aynı masaya oturtup sorunları halledip geri döndük. (...) (Osman Saffet Arolat ile görüşmesinden aktaran Mater, 2012, s. 62, 67).

(...) Biz öğrenciler grevlere destek için gittiğimizde işçiler müthiş heyecanlanırdı, "anlatın" derlerdi, "her şeyi anlatın". Bizim eylemlerimize işçiler katılmıyordu tabii ki, çalışıyorlar. Derby Lastik Fabrikası'nda işçilerin işgaline öğrenciler olarak katılmıştık. (...) Bunu Demirdöküm ve diğer fabrika işgalleri izledi. Singer grevinde akıl almaz bir çalışma yapıyoruz, sabahlara kadar bildiriler basıyor, erkenden gidip işçilere bildirimleri dağıtıyoruz. İşçi direnişleri, NATO'ya Hayır, Montaj Sanayi ve Ortak Pazara Hayır eylemlerini hatırlıyorum. Sanayileşmeyi engelleyen montaj olayına karşı İzmit'ten İstanbul'a yürüyoruz; sanayi tesisleri önlerinde duruyor, slogan atıyor, bildiriler dağıtıyor, çalışan işçilere de emperyalizmi anlatıyor, işçi sınıfını örgütlemeye çalışıyoruz. Demirdöküm gibi içi eylemleri ve direnişlerinde işçilerle yapılan toplantılara katılan daha aktif konumdaki, konuşması, aktarımı daha iyi arkadaşlar, ciddi anlamda eğitim verirdi. (...) (Çetin Uygur ile görüşmesinden aktaran Mater, 2012, s. 88).

Öğrenci gençlik bu dönemde, toplantılar, forumlar, yürüyüşler, mitingler, protesto gösterileri, boykotlar, işgaller düzenlemişler; bildiriler yazmışlar, afişler hazırlamışlar, sokak yazılamaları, pullamalar⁸¹, kuşlamalar⁸² yapmışlardır. Öğrenci gençliğin eylem gündemlerini en çok meşgul eden konular arasında anti-emperyalizm başta gelmektedir. Bunda, o dönem dünyada anti-emperyalist hareketlerin ivme kazanmış olmasının da etkisi vardır. Özellikle, ABD'nin Vietnam'ı işgal etmesi, tüm dünyada buna karşı sesleri ayağa kaldırmıştır.

(...) "Vietnam" emperyalizme karşı mücadelede somut bir şeydi, bir emperyalist ülke 30 bin km ötede bir ülkeyi işgal ediyor, insanları katlediyor. Vietnam'la emperyalizmi gördük. Emperyalizm zulmünü öğretti bize. Bunu çok önemli buluyorum. (Kemal Bingöllü ile görüşmesinden aktaran Mater, 2012, s. 36)

⁸¹ Pullama, hazırlanan küçük boyutlardaki el bildirilerinin insanların görebileceği çeşitli yerlere (duvarlara, ağaçlara, direklere vs.) yapıştırılmasıdır. Günümüzde stickerlama olarak anılmaktadır.

⁸² Kuşlama hazırlanan küçük boyutlardaki el bildirilerinin, özellikle insanların kalabalık olduğu yerlerde, havaya atılarak etrafa saçılmasıdır. Günümüzde üniversitelerde olmasa da, daha çok liseli örgütlü gençler tarafından, alenen okullarında bildiri dağıtım adıyla başvurulan bir yoldur.

Vietnam’da haksız savaş nedeniyle Amerikan yönetimine karşı antiemperyalist gösteriler yapmaya başladık. Vietnam’la ilgili sergiler açıyoruz, yürüyoruz. (...) (Ruhi Koç ile görüşmesinden aktaran Mater, 2012, s. 49).

(...) Ülke ekonomisi, tarih, toplumsal gelişmeler, uzaklardaki Vietnam Savaşı’ndaki ihtiyar Ho Şi Min, Küba lideri Fidel Castro, yoldaşı Che Guevara, Ortadoğu’da uğraş veren Yaser Arafat ve Nayif Havatme tartışmanın odağı olabilirdi. En çok da ABD ve ABD emperyalizmi gündemdedi. (...) (Osman Saffet Arolat ile görüşmesinden aktaran Mater, s. 69).

1967’den sonra bütün bildiriler “yaşasın devrimciler kahrolsun Amerikan emperyalizmi, faşizme ölüm halka hürriyet” diye bitiyordu. (...) (Bozkurt Nuhoğlu’ndan aktaran Mater, 2012, s. 23).

Taner [Çakıroğlu] arkadaşımız (...) duvara slogan yazarken, polisler geliyor. Koşturup onu polislerin elinden aldık ama duvardaki yazı yarım kaldı. Polis filan derken gerildik tabii, boya kutusuyla fırçayı da orada unuttuk (...) (Çetin Uygur ile görüşmesinden aktaran Mater, 2012, s. 89).

(...) O zaman çok ciddi afiş çalışmaları yapılıyordu. Serigrafi vardı bir tane. Her gece baskı yapıp afişe çıkıyorduk (...) (Işık Alamur ile görüşmesinden aktaran Mater, 2012, s. 146).

(...) Afişler, bildiriler, el ilanları, kuşlama dediğimiz el kadar kâğıtlara yazılan sloganların kalabalıklarda havaya fırlatılması, pullamalar ve korsan [izinsiz] gösteriler... Ve tabii Amerikan ürünlerini boykot ediyor, Coca cola ve Pepsi içmiyor, reklamlarını gördüğümüz yerde yok ediyorduk. (...) (Selçuk Şahin Polat ile görüşmesinden aktaran Mater, 2012, s. 130, 131).

Dönemin milliyetçilik ile bağı konusunda tüm öğrenci gençlik aynı doğrultuda değerlendiremeyecek olursa da, anti-emperyalizm vurgusunun yanında dönemin “milliyetçi” bir karakter taşıdığını söylemek mümkündür. Bu dönemde, devlet olarak siyasal ve iktisadi yönden bağımsız olunmasının, devletçi politikalar izlenmesinin ve “ulusların kendi kaderini tayin etme hakkı”nın savunulmasının yanı sıra; “milli değerlerini sahiplenen” ve “Kemalizm ulusalcılığını” içinde barındıran bir yan, 1960’lar öncesinde olduğu gibi, burada da göze çarpmaktadır. Bu konuda dönemin öğrenci gençleri şunları belirtmektedir:

(...) 68’de gençlik çok değilse bile yine de milliyetçiydi. Bir forumdan çıkmışım, arkadaşlara dedim ki “en sosyalist Türk genci bile Kürt konusu gelince faşist oluyor.” Forumlarda, topluluklarda biri “Kürtlere özgürlük” dese herkes karşı duruyordu. (...) (Kemal Bingöllü ile görüşmesinden aktaran Mater, 2012, s. 35).

Vietnam direnişinde sosyalistlerin önderliği bizim sosyalizmimizi Amerikan aleyhtarı rüzgârla birleştirdi. İkinci Kurtuluş Savaşı diyorduk yaptıklarımıza. Kemalist devrim 1950’de Demokrat Parti İktidarıyla karşı devrime dönüşmüştü. Bu yarım kalmış devrimi tamamlayacak misyoner bir kuşak olarak görüyorduk kendimizi. Bu da kaçınılmaz olarak milliyetçiliği içinde barındırıyordu. Denizlerin, Mahirlerin yargılamalarda “anayasal meşruiyet”, “bu anayasa bizim anayasamızdır, gereklerini yerine getirmek istiyoruz” üzerine bir savunma çizgisi vardır (Oral Çalışlar ile görüşmesinden aktaran Mater, 2012, s. 263).

Hiçbir eğilim ötekinin gözünü açacak şekilde davranmadı. Yine de, TİP akıllarda “cuntacılık”tan ve “milliyetçilik”ten biraz daha uzak gibi kaldı. TİP “iktidarı seçimle ele geçireceğiz, üsleri, dış ticareti, bankaları millileştireceğiz, köylüye toprak dağıtacağız” diyordu. Milli Demokratik Devrim (MDD) de aynı şeyi gerçekleştirilecek ama meclisten geçerek değil. “Sosyalist Devrim” ya da “MDD” denmesi fark etmiyor, eninde sonunda

sömürgeci baskıya karşı üretici güçleri gelişmesinin önündeki engelleri kaldırmaya dayanıyor plan. (Mahir) Çayan'ın bütün değeri ve önemi burada; Türkiye gibi ülkelerde “emperyalizm içsel bir olgudur” diyordu. Milli devrim imkânı yoktur. O yüzden de (Türkiye) Halk Kurtuluş Partisi (THKP) oluyor adımız. İdeolojik olarak milliyetçilikle cepheden çatışma var. (...) Hiçbirimiz “milliyetçilikten tamamen bağıştık” diyemeyiz. Enternasyonalizm bile “nasyon”dan, “millet”ten hareketle tanımlandığı için, sonuçta sosyalizm de ulus–devletler bağlamında kurgulanıyordu; ulus–devletlerin birbirlerine eklenerek kuracağı bir dünya sosyalizmi tahayyülü vardı (Ertuğrul Kürkçü ile görüşmesinden aktaran Mater, 2012, s. 210).

Dönemin en çok ses getiren eylemleri, “6. Filo protestoları”, “milli petrol kampanyası” “NATO’ya hayır protestoları” olmuştur. Bu protestolarda, öğrenci gençliğin eylemlere hazırlık süreçlerine, eylem biçimlerine, duygu ve düşüncelerine ilişkin ipuçları yakalamak mümkündür. Her ne kadar amaçları ve talepleri yönünden “iktidarı” hedef almalarıyla, ETH’lerin içine dâhil edilseler de, eylemlerinde mizahi unsurları, müziği kullanmaları yönüyle aslında “renkli” ve “mizahi” bir muhalefetin izlerine sahip olduklarını dile getirebiliriz. Bu açıdan bugünün öğrenci gençlik hareketlerinin bu unsurları, 1990 döneminden de önce miras aldıkları söylenebilir.⁸³

Ancak, Bumin (1998, s. 63), Türkiye’de 1968 yılını ETH’lere “daha çok” yaklaşmakla eleştirip, Batı Avrupa ile benzer bir şekilde yaşanmadığını vurgulayarak şöyle demektedir: “(...) Bu konuda tek tesellimiz üniversite önünde toplanan her cenahtan öğrencinin ‘rektör tırnak muayenesi ne zaman?’ diye sormasıdır. İşte, bizi “gülme”ye davet ederek “otorite”yi otoritesiz kılan bu slogan tam da 68 modelidir. (...)”

⁸³ Örneğin, 2000’li yılların “eski” solu ve eylem biçimlerini sorguladığı söylenen küreselleşme karşıtı hareketlerin sıklıkla “karnaval” havasında gerçekleştirildiği belirtilmektedir.

İlgili bir tez için bakınız: Gümrükçü, S. B. (2007).

İlgili bir yazı için bakınız: Yıldırım, Y. (2013, 7 Haziran).

2013 Mayıs’ı sonunda patlak veren Gezi Parkı eylemlerinde gençler sokak duvarlarına ya da taşıdıkları pankartlara mizah dolu sloganlar, sözler yazmışlar, mevcut sloganları değiştirmişler, müziği, şiiri, tiyatroyu, kitapları, filmleri eylem süreçlerine taşımışlardır. Sözlerden ve sloganlardan bazıları şöyledir: “Direniş yaz Twitter’a yolla polis evine gelsin”; “Siviller Hobbitleri Isangar’a kaçırıyormuş arkadaşlar. Oraya inmeyin, Rohan’ı boş bırakmayın!”; “3 gündür yıkanmıyoruz, TOMA gönderin”; “Biz burada devrim yapıyoruz sinyorita”; “Orama TOMA burama To”; “Kahrolsun bağış şeyler”; “Gazlar Meksika’dan mı hacı?”; “Korkma la, biziz halk”; “Bu halk bir harika dostum!”; “Bu gaz bi harika”; “You are scared ‘Arınç’ you?”; TOMA’ya 8 gündür beraberiz, ciddi düşünüyoruz”; “[Adalet ve Kalkınma Partisi’nin amblemine gönderme yaparak] Edison bile pişman!”; “O son birayı yasaklamıycakdın”; “Piknik tüpünü çakmakla kontrol eden millete biber gazı işlemez”; “Biber gazı sıkmanıza gerek yoktu bayım, zaten yeterince duygusal insanlarız”; “Ne yazacağımı bulamadım ama anarşi filan işte”; “Türkiye güzel ülke de çevresi kötü”; “[Resam Bob Ross’un yüzü yerine Recep Tayyip Erdoğan koyulmuş, resim çizmektedir.] Belki şurada küçük bir AVM (alışveriş merkezi) vardır”; “Bizdeki bu ağaç sevdası zamanında astığımız fidanlar için”; “Tek yol devrim, dinimiz âmin”; “–Elf gözlerin neler görüyor Legolas? –Abi yanıyorum bir Talcid at”; “Tayyip bizim gibi üç çocuk daha ister misin?”; “Rabbime sordum #direncezi dedi”; “Avm mi istiyorsun kamoon!”; “[biber gazı fişeği] Ya ameliyatlı yerime gelseydi”; “Bıraksan ağaç gölge yapacaktı şimdi tarifi imkânsız meyveler verdi”; “Yeni demokrat gençlik–tek yol çukulata”; “İmdat polis! “Polis kardeş gerçekten gözlerimizi yaşartıyorsunuz”; “[bir dükkânın kapısı] Direnmeye gittim geleceğim”; “Ay resmen devrim”; “Merak etme anne önden gitmiyorum, hep beraber yürüyoruz”; “Gazlı ve öfkeli”; “Sınıflar arası İstanbul gaz festivali”; “Yeşili sev la”; “Ayak serçe parmağın sehpanın köşesine çarpsın [Recep] Tayyip [Erdoğan]; TOMA’lara göğüs geren işte benim Zeki Müren”; “Revolution Party! Tüm halkımız davetlidir (pilavlı)”; “Direnişe katılmak kilo veririr”; “Halk gündüz Clark Kent akşam Superman”; “Slogan bulamadım”; “Kahvaltımı da yaptım, şimdi çatışabilirim”; “Zengin eylemcilerin kaliteli maskesi var, kıskanıyoruz”; “Recop Tazyik Gazdoğan”. “TOMAlı Hilmi Caddesi”. Bu sözlerin, fotoğraflanmış halleri için bakınız: *Anneme Gezi Parkı’nda Olduğumu Söyleme O Beni Okulda Saniyor* (2013). İstanbul: Parşömen yayınları. Gezi Parkı eylemleri süreci kendi sözleri, sloganları yanında şarkılarını da doğurmuştur. Çeşitli örnekler için, “Gezi Parkı şarkı listesi” başlığı ile Ekşi Sözlük’e bakınız: <https://eksisozluk.com/gezi-parki-sarki-listesi-3866732?p=1>

Dönemin öğrenci gençlik hareketi kümelerinin önderlerinden Harun Karadeniz, Milli Petrol Kampanyası'nın 1965 yılı Mayıs ayının son haftasında öğrenci gençlik tarafından yoğun biçimde uygulandığını belirtmektedir. Polisin gündüz kampanyayı engellemesinden dolayı, kampanya ile ilgili gece geç saatlerde sokaklara, “Milli Petrol”, “Petroller Millileştirilecektir”, “Kahrolsun Emperyalizm”, “Kahrolsun Yabancı Petrol Şirketleri” sloganları yazılmış, kampanya ile ilgili afişler asılmıştır. Hazırlanan afişler çok sayıda basılıp, İstanbul dışında Türkiye'nin başka şehirlerine de gönderilmiştir. Karadeniz bu kampanyadaki afişleme sürecinin öğrenci gençlik hareketleri içindeki ilk ve en büyük afişleme süreci olduğunu belirtmektedir. (Karadeniz, 1975, s. 68, 69, 72'den aktaran Kabacalı, 2007, s. 164, 165).

Dönemin öğrencilerinden Osman Saffet Arolat, NATO'ya Hayır Kampanyası'nın, üniversitelerin yanı sıra her yerde yaygınlaşmasının amaçlandığını belirtmektedir. Eylem süreçlerinin planlanmasına yönelik, öğrenci gençlik hem üniversitelerinde, hem de alt gelir grubu bireylerin yaşadığı gecekondu mahallelerinde toplantılar yapmıştır. Arolat, bu kampanyanın daha sonraki birçok olayın yöntemini çizdiğini de belirtmektedir: “Bir olayı ne kadar yaygın yapabiliriz?”, “Kamuya en fazla nasıl mâl edebiliriz?” soruları öğrenci gençlik arasında daha çok sorulur hale gelmiştir. (Osman Saffet Arolat ile görüşmesinden aktaran Mater, 2012, s. 61).

(...) Kampanya öncesinde, her zaman olduğu gibi, uzun uzun tartıştık. Türkiye–NATO ilişkilerini ortaya koyacak araştırma grupları kurduk. (...) malzeme toplandı. Üniversite çevresinde, kantinlerde, forumlarda, yönetim kadrolarında hangi eylemlerin yapılacağı, hangi araçlara başvurulacağı tartışıldı. Planlananlar denenirdi de. (...) Afiş olayı başka bir örgütlenme işiydi. Parayla afiş yaptırırsın sonra yine parayla şehrin duvarlarına astırırsın. Bu üniversite öğrencisi için ne parasal ne yapısal açıdan mümkündü. Afişleri mimari öğrencisi Talat arkadaşla beraber yapar, TATAR diye ortak imza atardık. NATO'ya Hayır Kampanyası için altı–yedi çeşit afiş yapmıştık. Biri doğrudan doğruya “NATO'ya hayır” sloganını taşıyordu. (...) Yine NATO için bir broşür hazırlandı. İstinye'de Kavel fabrikasının yanında bir yerde bir toplantı yapıldı. Bu toplantılarda Âşık Nesimi gibi halk ozanları ya da Rahmi Saltuk gibi gençler türkü söyler, bir öğrenci derneğinin folklor ekibi gösteri yapar, öğrenci liderleri konuşurdu. Tabii toplantı mekânı ve çevresi de afişlerle donatılırdı. (...) (Osman Saffet Arolat ile görüşmesinden aktaran Mater, 2012, s. 61, 62).

Dönemin öğrencilerinden Ruhi Koç, eylemlerin planlanması sürecindeki tartışmalarda, forumların⁸⁴ önemli olduğunu belirtmektedir. Forumların, öğrenci gençlik için eylemlerini gerçekleştirmeleri sürecinde karşılarına çıkan parasal engellerin aşılması için bir yol olarak da kullanıldığı olmuştur.

(...) Ayrıca forumları, mitinge adam götürmek ve giderleri karşılamak için, boykot, işgal gibi durumlarda yapardık. Örneğin 6. Filo İzmir'e geldiğinde, biz de karşılama hazırlığı için hemen

⁸⁴ Bugün de öğrenci gençlik, çeşitli konular hakkında gündem oluşturmak, seslerini duyurmak, tartışmak gibi amaçlarla forumlar düzenlemektedir. Özellikle 2013 Mayıs ayının sonunda başlayan Gezi Parkı eylemleri sırasında ve sonrasında özellikle park gibi kamuya açık alanlarda öğrenci gençliğin de yoğun katılım gösterdiği ve hatta düzenleyicisi olduğu çok sayıda forum düzenlenmiştir. Bu forumların bizzat üniversite kampüslerinde düzenlendiği de olmuştur. <http://everywheretaksim.net/tr/> adresinden forumlarla ilgili bilgilere ulaşmak mümkündür.

bir forum yapıyoruz, şapkada para topluyoruz. Bir keresinde, yine İzmir'e gidiliyordu. Şapkaya toplanan parayla 100 kişiyi götürdük getirdik. Toplanan para artmıştı bile. Parayı da çok dikkatli harcardık, cimriydik yani. (...) (Ruhi Koç ile görüşmesinden aktaran Mater, 2012, s. 51).

Öğrenci gençlik yaratıcı eylem biçimleri de kullanmışlardır. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Mehmet Turgut'un "petrolün millileştirilmesi için uğraşanların akli başında değildir" sözü üzerine, "gençlik kuruluşları, üzerinde Mobil, BP, Shell ve Castrol tişörtlerinin armaları bulunan avukat cüppesini Enerji Bakanı Mehmet Turgut'a göndermişlerdir. Turgut bu olaya çok kızmış ve gençleri mahkemeye vermiştir (Karadeniz, 1975, s. 68, 69, 72'den aktaran Kabacalı, 2007, s. 164, 165). Yaratıcı eylem süreçlerine bir örnek de dönemin öğrencilerinden Osman Saffet Arolat'ın aktardığı "şapka oyunu"dur:

(...) 6. Filo'nun İstanbul'a gelmesi üzerine ne tür eylemler yapılacağı üzerine tartışılıyordu. Mesela altı kişi arka arkaya vagon gibi diziliyor, biri Amerikalının şarkasını alıp arkadakine atıyor, o arkaya o arkaya derken şapka elli metre kadar ileriye gidiyor, Amerikalı da ona ulaşamadığı için şapka kayboluyor. Su tabancalarıyla Amerikalıların beyaz elbiselerini boyamak gibi bir eylem de vardı. Bu çocuksu tepkiler ortaya konuluyordu. (...) (Osman Saffet Arolat ile görüşmesinden aktaran Mater, 2012, s. 65).

Dönemin öğrencilerinden Hikmet Bozçalı ve Jülide Aral da eylem süreçlerine ilişkin olarak müziğin kullanımına dikkat çekmektedir:

(...) Ne o? Dediler vallahi, sağcılar üniversiteyi basacaklar. Ya yapmayın! Yurtta ne kadar arkadaş varsa hep birlikte 50-60 kişi, ellerimizde sopalarla soluğu okulda aldık. Yine davul-zurna lazım denince, davulcunun karısını da ikna etmek bir kız arkadaşla bana düştü. Davul ajite ediyor, neşelendiriyor, kimse yatmıyor davulu duyunca. Davulla hala çekerken, baktık, saat 5'e doğru (...) (Hikmet Bozçalı ile görüşmesinden aktaran 2012, s. 106).

(...) İşgalde müzik yayını yapılıyor. Müzik odasında Edith Piaf çaldığımı hatırlıyorum. (...) (Jülide Aral ile görüşmesinden aktaran Mater, 2012, s. 119).

Bu dönemde de toplumsal hareketler sahnesindeki öğrenci gençlik içinde baş aktörler erkeklerdir. Bunun başlıca sebebi kadınların üniversite öğreniminde erkekler kadar bir orana sahip olmamaları ile toplumsal değer ve yargıların kadınlar aleyhine olan inşasıdır. Lüküslü (2013) üniversiteliler içinde erkek nüfusunun geniş bir yere sahipken, kadın nüfusunun çok daha sınırlı olduğunu belirtmektedir. Lüküslü'nün, Özenkaya'dan (1978, s. 28) aktardığına göre, Yüksek öğrenime başvuran erkek öğrencilerin oranı %71.7 iken, kadın öğrencilerin oranı %28.3 ile sınırlı kalmaktadır (Lüküslü, 2013, s. 61).

Kadın-erkek ilişkileri açısından sol gruplar içinde özgürlükçü bir ortamın olmadığı, kadınların grup içinde hep ikinci sınıf rollere mahkûm edildiği de ifade edilmektedir. Batı Avrupa ve ABD'de kadın hareketi ve eşcinsel hareketin, 1968 öğrenci gençlik hareketiyle beraber ortaya çıkmasına rağmen, Türkiye'de bu hareketlerin ancak 1980 sonrasında ortaya çıkma fırsatı yakaladığı, bu açıdan

dönemin öğrenci gençlik örgütlenmelerinin özgürlükçü olmaktan çok “otoriter” bir karakterde olduğu söylenmektedir (Lüküslü, 2013, s. 97).

Zileli (1998, s. 104) aslında Türkiye 1968’inin, –Batı Avrupa’da özellikle olduğu gibi denebilir– başlangıçta, anti–otoriter bir başkaldırı olarak ortaya çıktığını söylemektedir. Onu destekler şekilde Akçam (1998a, s. 42) da, 1968’de, “babanın yanında sigara içmek doğru mudur?”; “Büyüklerin yanında, bacak bacak üstüne atarak oturmak gerekir mi?” gibi soruların gençler arasında tartışıldığını belirtmektedir. Ancak, genel bir değerlendirmede bu dönemin, gelenekleri “yaran ve yıkan” bir hareket olmasına rağmen daha sonraları, toplumun egemen kültürel, geleneksel öğeleri ve güçleri tarafından sarıldığı ve yönlendirildiği belirtilmektedir (Zileli, 1998, s. 104).

(...) Örneğin Hippylik, Türkiye ’68’inde çok az taraftar bulmuş, bulduğu bu taraftarlar da, hareket içinde barınamamış, dışlanmış ve kısa süre sonra kendilerini hareketin genel yönelimine uydurmak zorunda kalmıştır. Örnek verecek olursak, saha sonra Dev–Genç Başkanı olan Ertuğrul Kürkçü’nün uzun saçlı olduğu için bir yürüyüşten atılması, bu söylediklerimizi kanıtlayan olaylardan yalnızca en unutulmayanıdır. (...) Feminizm, Türkiye ’68’inin gündemine bile girememiştir. (...) (Zileli, 1998, s. 100).

Bu dönemde, 6. Filo eylemlerinde dönemin öğrenci gençlik liderlerinin Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay’a gönderdikleri mektupta⁸⁵ da şöyle denilmektedir:

Amerikan 6. Filosunun her gelişinde İstanbul’un lüks otelleri Amerikan genelevleri gibi çalışmaktadır. Görevi bu tür yerlerdeki Amerikalıları yakalamak olan polis Amerikan genelevleri olarak çalışan otellerin karşısında nöbet tutmaktadır. (...).

Dönemin öğrencilerinin söyledikleri de öğrenci gençliğin, toplumun egemen kültürel ve geleneksel öğelerini gözettiklerini; toplumsal cinsiyete dayalı ve otoriter bir örgütlenme inşa ettiklerini; o dönemde öğrenci gençliğin bu durumu pek sorgulama yoluna gitmediklerini göstermektedir.

Kızlar yürüyüşü; Halide Edip’in Sultanahmet’te yaptığı bağımsızlık mitingini andırır bir şey yapsak! 6. Filo yine İstanbul’a geliyor. Yurtta hemen faaliyete başlıyoruz. (...) Hatırladığım kadarıyla (...)“Türkiye 6. Filo’nun genelevi değildir” yazılı küçük pankartlar da hazırlamıştık, (...) [12] Haziran işgalinde (...) işgal yöneticileri ağır perdeli dekanlık odalarında oturuyorlar genellikle. Bir keresinde yerde tabakları görünce, toparlamak bana düşmüş gibi bir köşeye koyduğumu hatırlıyorum ama yıkamak yok, orada durdum. Zaten orada lavabo da yoktu. İşgalci kızlardan geceleri okulda çok az kalan vardı. Ben de hiç kalmadım, çevremden de kalan olduğunu hatırlamıyorum. (...) Eylemlerde kızların sayısı az olurdu, ama okuldaki kız öğrenci sayısı da azdı tabii. Lojistik destek olarak kızlar önemliydi elbette. Bir keresinde bizim yurttan bir arkadaşına silah vermişler, onu saklamak zorunda kaldığımızı hatırlıyorum mesela (Çimen Keskin Turan ile görüşmesinden aktaran Mater, 2012, s. 75, 78).

Kadrolar bütünüyle erkeklerden oluşuyordu; “işgal erkekti” denemez tabii, polisle kavga edeceksek fiilen taş getiren, takviye yapan kızlar da vardı. (...) işgal onları (kızları) da öne çıkardı. Bunun dedikoduları da çıktı; kızlar oğlanlar bir arada vesaire diye. İşgalde gece okulda kız pek yoktu; yurtlar 21.30’da kapanırdı; gecikseler, gitmeseler yurtlardan kovulurlardı. Aile

⁸⁵ İlgili mektubu şu linkten ulaşılabilir:

https://line.do/tr/gazete-tarihinden-turkiyenin-10ani/80i/vertical?utm_source=Line&utm_medium=Fb&utm_campaign=80i

baskısı da kızlarda daha fazlaydı. (...) (Kemal Bingöllü ile görüşmesinden aktaran Mater, 2012, s. 33).

Fakülteye başladığım yıl [Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi], ilk sömestr ortalarında Öğrenci Derneği seçimleri var; ilk kez bir seçimde oy hakkım olacak. Ciddi ciddi afişler, pankartlar asıldı kantin duvarlarına. Kimin ne olduğunu anlamaya çalışırken birileri gelip FKF’de Ziraat Fakültesi öğrencilerinin temsilciliği için adaylık öneriyorlar. Etkileniyorum. “Tabii...” dedim. (...) Bu “birileri” devrimci kanatmış (...). Çevreden baskılar geldi, “Kadın aday olmaz, sen aday olma” diye. Akşam yemeklerinde öğrenci kafeteryasında masama tanımadığım erkek öğrenciler oturup ben yokmuşum gibi seçimlerin nasıl kızlara göre olmadığını anlatıyorlar, “bu saatte kız başıma nasıl buralara gelmeye cesaret ettiğim” üzerine konuşuyorlar, bana da duyurmaya çalışıyorlar. Saygısızca, terbiyesizce değil ama bir çeşit tehdit gibi... (...) Vazgeçtim, gittim çocuklarla konuştum. “Sen bilirsin” dediler. O kadar iyi davrandılar ki, onları çok sevdim. (...) Üniversite hayatım boyunca bütün eylemlere katıldım ama hep sempatan oldum, zaten üniversitede kadınlar için başka bir konum da yoktu. İstanbul ve Ankara’daki önder kadınların adlarını gazetelerden okudukça etkileniyorduk. Sürekli göz önünde olan 3–5 kız arkadaş da korkutucu erkeksi davranır, hep beraber gezerler, bizim gibi “hafif” kızları yanlarına yakıştırmazlardı. Politik gruplaşmalarda kadınlar vardı ama bilinçli politik tercihler yaptıklarından emin değilim. Dostluk, arkadaşlık, fiziksel beğeni de mutlaka etkendi bu tercihlerde. Ali’nin arkadaşı, Veli’nin arkadaşı gibi tanımlanmak iyi gelmiyordu bana. Kadınların konumu daha çok bir tür yardımcı gibiydi. Mesela, işgal, afişleme ya da başka nedenlerle sabahlayan erkek arkadaşlarımıza sandviçler götürür, kaçırdıkları derslerin notlarını verirdik, hatta yoklamalarda imzalarını atardık (Esra Koç ile görüşmesinden aktaran Mater, 2012, s. 161, 164).

Önce mini eteklerimiz uzamaya başladı, sonra makyajdan vazgeçtik, giderek militanlaştık, cinsiyetsiz olmaya başladık. (...) Bir sevgilin var, hiç tevatur yol açmayan, hiç “çirkinleşmeyen”, “hiç söz getirmeyen” mazbut bir hayat yaşıyorsun, muhafazakâr olman gerekiyor. Bir–iki ilişki yaşayan bir arkadaşımız vardı; çok da akıllı, hoş, entelektüel bir kızdı. Gayet önemli konularda fikri vardı ama farklılığı insanların kafasında soru işaretleri bırakırdı. Hatta Maltepe Cezaevi’nde bir gün kadın erkek ilişkilerini konuşuyoruz. Herkes tekeşli, onun değişik ilişkilerini dinlemek istiyoruz. Hafiften “hoş değil” gibi karşılanıyor. Bunu şimdi daha iyi anlıyorum. (...) Üzerimizde “senin yüzünden laf gelmesin, senin yüzünden harekete zarar gelmesin” baskısı vardı. Harekete erkekten dolayı laf gelmiyordu. (...) Kadının da sorunları varsa o da kapitalizmle ilişkilendiriliyordu, dolayısıyla sosyalizmle birlikte o sorun da ortadan kalkacaktı. (...) Simone de Beauvoir’ın, Sartre’dan ayrı evde yaşamasını, başka ilişkilere de girmesini çok küçük burjuvaca buluyordum. 20 yaşındaki Jülide böyle bakıyordu. (...) [üniversite işgali günlerinde] erkekler nöbete giderdi, kızlar gitmezdi. Yemek dağıtma işini yapmıştım, bulaşığı da kesin başka kızlar yıkamıştır. (...) (Jülide Aral ile görüşmesinden aktaran Mater, 2012, s. 115–119).

(...) Mesela Deniz’le [Gezmiş] bir gece, saat 11:00 gibi, baktık çamların arasında bir kızla bir çocuk öpüşüyorlar, müdahale edip gençleri üniversiteden attık. “Öpüşme yeri değil, eylem yeri burası” dedi Deniz. (...) (Hikmet Bozçalı’dan aktaran Mater, 2012, s. 106).

Neyzi (2013, s. 125) de, söylemindeki eşitlik vurgusuna rağmen, öğrenci gençlik hareketinin pratikte “büyükler” ve “küçükler”/“kadınlar” ve “erkekler” arasındaki hiyerarşik yapıya dayandığını söylemektedir.

Gençlik örgütlerinde öğrenci önderlerinin/liderlerinin önemli bir yeri vardır. Örgüt yapıları da öğrenciler için kısıtlayıcı bir yapı olarak işleyebilmektedir. Özellikle kadınlar için bu durum söz konusudur. Çoğunlukla “yardımcı” rollerde gördüğümüz kadınlar, daha asli konumları işgal

ettikleri zamanlarda da “erkekleşmektedirler.” Akçam’a (1998a) göre bu tablonun en önemli uzantısı, 1968 yılı ile karakterini bulan öğrenci gençlik hareketinin “halktan yediği darbedir.”

(...) 68 hareketi ve onun ürünü olarak ortaya çıkan örgütler özellikle 70’li yılların ikinci yarısında ciddi bir kitleleşme yaşadılar. 68’lerde kendilerini anti-otoriter, özgürlükçü olarak tanımlamak isteyen gençler, 70’li yıllarda, halk içinde güç kazandıkça, “halkımızın kültürel değerlerini” benimsemeye başladı. Cinsel özgürlüğü savunan özgürlükçüler, “mahallenin namusunu koruyan bekçilere” döndüler. (...) Otoriter, üste itaati marifet sayan, disiplini en üst meziyet sayan bir kültür, Marksizm-Leninizm’in de sayesinde en üstün kültürel normlar haline getirildi. Böylece topluma egemen, otoriter kültürel gelenek, sol saflarda yeniden üretilmeye başladı. (...) (Akçam, 1998a, s. 44).

Bu dönemin öğrencileri de şunları söylemektedir:

[Sosyalist Fikir Kulübü (SFK)] aslında tutucuydu. (...) kulüpten flört edenlere “kötü örnek olmamalıyız. Flört mlört halkımız kabul edemez” dendi. Dolayısıyla flört edenlerin evlenmeleri istendi, aksi takdirde disiplin kuruluna verilecekleri de söylenmişti. Evlenmeyen bir çift de birbirinden ayrıldı. (...) Okuduğun romanlara, *Tütün* gibi devrimci mücadele romanlarına öykünüyorsun, sınıftan vazgeçmek istiyorsun, paltto yakasındaki kürkleri çıkartıyorsun, ben zaten yapmazdım ama makyajdan vazgeçiyorsun. Devrimci kıyafet nasıldır, dikkat ediyorsun. Mini etekle kulübe [Sosyalist Fikir Kulübü’ne] gidemiyorduk. (...) Öyle bir otosansür vardı. Kulüp üyeleri daha muhafazakârdılar. Kulüp üyesi olarak örnek olmak zorundasın; laubali olmayacaksın, çünkü halkın içine gireceğiz ya, halkın bizi yadırgamaması lazım... (Neşe Erdilek ile görüşmesinden aktaran Mater, 2012, s. 224, 225).

(...) 29 Nisan⁸⁶ mitinginde Kızılay’da Zafer Meydanı’nda 50 bin kişiyle yürüyüş yapıyoruz, kitleye “Yürü” diyorum, yürüyorlar, “Dön” diyordum, dönüyorlardı. Böyle bir disiplinli de bir yapımız vardı. (...) (Ruhi Koç ile görüşmesinden aktaran Mater, 2012, s. 54).

Biraz palazlanınca DÖB’ü [Devrimci Öğrenciler Birliği] kurduk. Burada doğrudan ve tartışmasız Deniz [Gezmiş] başkan oldu. Kamuoyu, devrimci gençliğin lideri olarak artık Deniz’i tanıyordu. (...) Aramızda hiyerarşi yoktu ama Deniz en çok inisiyatif kullanandı. Karşı çıksak da tartışsak da ne yapıp edip fikrini kabul ettirir ya da mecbur bırakırdı. (...) (Mustafa Lütfi Kıyıcı ile görüşmesinden aktaran Mater, 2012, s. 246).

(...) Öğrencilerin gözünde Dev-Genç başkanı da, Dev-Genç’in önde gelenleri de önemliydi. Bir akşam [Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi] Siyasal yurduna geliyorum. Öğrenciler toplanmış, Dev-Genç marşlarını biraz poplaştırmakla gitarla çalıyorlar. Hoşlanmam beklenir değil mi? Beni görünce, hemen kendilerine çekidüzen verdiler, “başkan geliyor” diye. Yani “marşı rezil ediyoruz, aman başkan duymasın” (Ertuğrul Kürkçü ile görüşmesinden aktaran Mater, 2012, s. 207).

[Tutuklandığımız dönemde] Can Yücel’le Abdullah Nefes de Adana Cezaevi’ndeler, şehirden genç çocuklar ziyaretlerine gidiyorlar. Bize gelen giden olmadığımızı bildikleri için, gençlere bize de uğramalarını söylemişler. (...) Gençlere “haftaya çiçek de istiyoruz” dedik. Çocukların o dehşet halini, yüzümüze bakışlarını hiç unutmuyorum. Bir şaşkınlık, bir hayret, “idamla yargılanmışsın, koskoca şehir gerillasısın, ne çiçeği” dercesine. (...) Cildim çok kuru, annemden yağlı Nivea krem getirmesini istemiştim. Bize gelen giden yok, arkadaş ziyaretlerinden de krem istemeye utanıyoruz. (...) Bana da *Elizabeth Arden* set getirmiş [annem] göz, dudak, yüz kremi ne varsa. “Ne bu?” dedim en gaddar halimle. Bana yapılmış en büyük hakaret diye düşündüm. Yüz kremi aldım, kalanı verdim. “Asgari ücret bu kadar”

⁸⁶ 29 Nisan 1968’deki miting Dev-Güç’ün (Devrimci Güç Birliği) ilk eylemidir ve 27 Mayıs 1960 darbesine giden yolda, 29 Nisan 1960’ta Ankara Üniversitesi gençliğinin, Demokrat Parti iktidarına karşı yaptığı protestonun 8. yıldönümüne de bir selam olduğu belirtilmektedir (Mater, 2012, s. 54).

diye azarladım annemi, ağlamaklı oldu. (...) O andaki halimi, annemin onları alırken neler hissettiğini çok sonra idrak ettim. (...) (Jülide Aral ile görüşmesinden aktaran Mater, s. 121, 122).

Genel olarak çizdiğimiz bu tabloda, dönemin öğrencilerinden Hatice Sönmez'in söyledikleri bundan farklı durmaktadır:

Ortam beynimin tüm hücrelerinde deprem yaratacak kadar özgürlükçüydü; 1968'ler 1975 sonrasında popülist–kısıtlayıcı bürokratik örgütlenme anlayışlarının tam tersi. Dayatmacı değil, hoşgörüyü esas alıyordu. “Bilmiyorum”, “yapamam” demek dışlanma gerekçesi olmazdı. Önde olanlar, liderler ulaşılamaz değil yanımızda–aramızda idiler. İnsan hayatı çok önemli idi. En azından ben 68'i böyle yaşadım. Kadın erkek tiyatro, disko ve diskoları okullarımıza taşıdığımız okul çayları hayatımızın doğal parçaları idi (Aktaran Mater, 2012, s. 279).

Son kertede bu konuların nasıl algılandığının ve bunlara yönelik bireylerin davranışlarının bir çokluğunun söz konusu olduğunun altı çizilmelidir. Ayrıca her ne kadar otoriter bir yapıya sahipmiş gibi görünse ve bu durumu sorgulama yoluna gitmedikleri söylene de, öğrenci gençliğin kendi çizdikleri otoritenin sınırlarını, bir yandan da hep aştıkları, dikkat edilirse, aslında anlatımlarından görülmektedir. Şu örnekler de bu durumu daha net destekler niteliktedir:

Biz DÖB'lüler [Devrimci Öğrenciler Birliği] Beşiktaşlıydık, şampiyon olduğu 65–66 ve 66–67 sezonunda Beşiktaş'ın İstanbul'da gitmediği maçı yoktur. Amma çok çizgi roman okurduk! Kovboy filmlerine gitmeyi severdik. İçki pek içmezdik, kırlarda ara sıra şarap içerdik, onu da lık lık yuvarlayıp hemen zom olurduk. Flört ilişkileri pek yaygın değildi ama DÖB'lü arkadaşlar için söylüyorum tabii, hepimiz flört ettik, gençliğimizi şırıl şırıl akan bir ırmak gibi yaşadık. (...) Geleneksel değerler önemliydi, otobüste bir yaşlı gördük mü ayağa kalkardık, hocalarımıza karşı saygısızlık etmezdik. (...) (Mustafa İlker Gürkan ile görüşmesinden aktaran Mater, 2012, s. 191).

Kadınlar vardılar ama aktif unsur olarak yoktular. Kızlar sosyalistlere yardım ederler, bütün miting ve eylemlere katılırlardı; karar noktasında yoklardı. (...) Kadın–erkek ilişkileri başta daha özgürdü. Sol kuvvetlendikçe özgürlük ortadan kalktı. Örgütlenme güçlendikçe müdahale başladı. İyice örgütlü çok çok katı olduğumuz dönemde örgütün iznine tabi hale gelmişti evlenme. Çocuk yapmayın deniyordu başa bela olmasın diye. Kızlar kürtaj oluyordu. Ne dramlar yaşandı! Çocuk yapmak isteyenlerse bütün engelleri aştı ve yaptı. (...) (Oral Çalışlar ile görüşmesinden aktaran Mater, 2012, s. 266).

(...) Devrimci olduktan sonra da kızla gezmenin oportünist olduğunu düşünmeye başladık. Özellikle Deniz'in etkisiyle kız arkadaş edinmedik. Deniz'in birkaç arkadaşlığı oldu, Kolombiyalı bir kızla mesela (Hikmet Bozçalı ile görüşmesinden aktaran Mater, 2012, s. 109).

(...) Kızlarla ilişkilerimiz tartışmalıydı: “Devrimcinin sevgilisi olmaz, devrimciler sevdalanamaz” denirdi. Kadın–erkek ilişkilerinin dozunu kimse ayarlayamıyordu. Bir kızla merhabalaştığında muhafazakârlar “bakın işte bununla bu yatıyor” derlerdi. Denge kurulamıyordu. (...) Sevgilisi olanlar kınanırdı. Ben ise, “sevgilimiz olur ama evlenmeyiz” diye düşünürdüm. Deniz'in sevgilisi vardı, arkadaşlar kınarlardı. Başta daha azdı ama her geçen gün kız arkadaşların eylemlere, harekete katılımı arttı. İçki yaygın bir şey değildi. O ekibin içinde en çok içki içen bendim. Benimki de ayda bir–ikiyi geçmezdi (Bozkurt Nuhoğlu ile görüşmesinden aktaran Mater, 2012, s. 27).

Çorum'un bir köyüne gidiyoruz, üç kız üç erkek Dev–Genç'li. Kızlara tembih ettim, sigara içki yok diye. Bizi çağıran köylünün evine misafir olduk. Yemek geldi, arkasından içki. Bizim kızlar “içmiyoruz” diyorlar tabii, köylü ısrar ediyor, “bacım için kardeşiz biz” diye. Evdeki

kadınlar da içiyor, ben kızlara işaret ettim, “hadi için” diye. Kızlar yine kabul etmiyorlar, benim gözümün içine bakıyorlar mahsus söyleyip söylemediğimi anlamak için. Sonunda içtik hep birlikte. Biz sorun çözmeye gitmiştik ya, ağa Dev–Genç’in geleceğini duyunca, sorun morun da kalmamış, çözülmüş (...) Flört, tabii ki... Kız erkek ilişkisinde taassubumuz yoktu ama kantinde öpüşseler kızardık. Topluma göre daha ileriydik. Mesela köye filan gidiliyorsa, “düzgün giyinin”, “makyaj fazla yapmayın” derdik. Böyle bir muhafazakârlık vardı. Üst kademe yönetimlerinde kadın yoktu ama alt kademelerde oldu, yani fakültelerdeki kulüpler seviyesinde. (...) Ben Dev–Genç’te de FKF’de de çoğu zaman sandalye üstünde yatıyordum, telefon hiç durmazdı, şurada bu olmuş, burada şu olmuş... Kızlar için zor bir işti yani. (Ruhi Koç ile görüşmesinden aktaran Mater, 2012, s. 52, 55).

Samsun içerdim, gizli gizli. Herkes Birinci içerken, filtreli ve pahalı sigara içmek hoş olmazdı. Kapı aralarında flört edilirdi. Yasaktı. Devrimci flört etmez, devrimci yatmaz, devrimci uyumaz. Öyle bir baskı vardı. Bir yandan özgürlük de vardı ama özellikle Siyasal’da [Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi] baskı çok ağırdı. Hepimizin sevgilisi vardı ama bilinmezdi. Oğlanların zaten ödü kopardı birbirlerinden (...). Oğlanlar kızlara hiç iyi davranmazlardı, “eksik etek” muamelesi yapıyorlardı. “Sen anlamazsın, karışma” diyorlardı (Işık Alamur ile görüşmesinden aktaran Mater, 2012, s. 144).

Bu yılların öğrenci gençliği, o yıllardan sonrası için öğrenci gençliğin “kim” olduğunun değerlendirilmesini önemli ölçüde etkileyen bir dönem olarak hafızalarda yer etmiştir. Jasper (2002), ritüellerin, simgelerin verdiği heyecan ve coşkunun; yaratılan kahramanların ve kötülerin; anlatılan hikâyelerin, efsanelerin insanları bir harekette yer almaya iten birçok güdüden biri olduğunun altını çizmektedir (s. 137). Bireyler, başka insanlara ilham veren hayatlar yaşayarak, kendilerinden belli ideolojileri cisimleştirerek, cesaret, tutku ya da sevgi ekleyerek, hayatta kalarak (ya da kalmayarak) simgesel bir güç kazanabilmektedirler (s. 151). “Türkiye’nin şimdiye kadarki en iyi bilinen ‘romantik’ kuşağı”⁸⁷ olarak bu dönemde yaşamış öğrenci gençlik; 1980 sonrasında günümüze kadar olan zaman dilimindeki sol/sosyalist öğrenci gençlik hareketlerinde yer alan bireyler için, “onların bıraktığı yerden mücadeleye devam etmelerini” yani, harekete katılmalarını sağlayan ilham kaynakları; şiirlere, şarkılara konu olmuş hayatlarıyla saygı ve sevgiyle andıkları insanlardır. Öğrenci gençlik için; belli tarihler, belli mekânlar, belli insanlar, belli olaylar simgesel anlamlar taşımaktadır. Jasper (2002) siyasi kuşakların, ortak kültürel anlamlar ve eylemler için birer vekil olduğunu belirtmektedir (s. 292). Protestocular birbirlerine ve ortak tarihlerine güçlü bağlılıklar duymaktadırlar (s. 299). Uysal (2012, 401,402) da, bu durumu “eylemcilerin kendi tarihlerine sadakati” olarak ifade etmektedir. Örneğin “anma törenleri”, olayları hatırlatmak, eylemcilerin belleklerini canlı tutmak amacıyla yapılmaktadır. Jasper’a göre (2002, s. 277, 278) “kolektif ayinler” katılımcılara temel ahlaki adanmışlıklarını hatırlatmakta, güçlü duygular ateşlemekte, grup içindeki dayanışmayı bir “biz–lik” duygusunu pekiştirmekte ve sadece mevcut duyguları pekiştirmekle kalmamakta, yenilerinin kurulmasına da yardımcı olmaktadır. Bundan

⁸⁷ Bu sözler Uğur Cilasun’a aittir. Dönemin öğrencilerinden Uğur Cilasun ile görüşmesinden aktaran, Mater N. (2012, s. 47).

sonra ele alınacak öğrenci gençlik hareketi içindekiler, 1960 ve 1970’lerin mirası üzerinden öğrenci gençlik hareketlerini devam ettiren bireyler olacaktır.

Ancak öncelikle bu mirasın öğrenci gençliğe yüklediği olumsuz bir durumdan bahsetmek gerekmektedir. Bu yılların öğrenci gençliğinin sonrakiler için, bir tür mite de dönüştüğünün altı çizilmektedir. Bu dönemle ilgili, bundan sonraki öğrenci gençliği –özellikle 1980’lerin öğrenci gençliği– etiketlemede çok kullanıldığı söylenen bir “68 efsanesi” ya da “’68 nostaljisi”den bahsedilmektedir. Bora (1998, s. 28), 1968’in, sol muhalefet tarafından “çok kuvvetli olduğumuz eski güzel günler” diye yüceltildiğini ve efsaneleştirildiğini belirtmektedir. Gündoğdu (2011, s. 193), 1980’den günümüze kadar öğrenci hareketlerinin ivmesinin düştüğü, durgunlaştığı dönemlerde, “1968 ve 1978 kuşaklarının gücünün”, gençlik hareketlerinin omuzlarına yük olarak bindiğini ifade etmektedir. Neyzi (2013, s. 121), 1968 deneyiminin efsaneleştirildiğini söylenmektedir ve bu efsane üzerinden 1980 sonrası kuşak yargılanmaktadır demektir.

Genel olarak, 1980 sonrası gençlik, Alemdaroğlu’nun (2005, s. 23) bu konudaki genel kanıyı aktardığı üzere, “dünya ile derdi olmayan, derdi varsa da bunu siyasi olarak ifade edecek yetenekten ve bilgidен yoksun tüketiciler” olarak tariflendirilmişlerdir. Onlar, “kolektif sorumluluktan yoksun, bencil ve bireyci tüketiciler”, “Özal kuşağı” (Neyzi, 2013, s. 130), “12 Eylül çocukları”, “Tele-Vole kuşağı” (Lüküslü, 2013, s. 133) olarak anılmaktadırlar. Bu anlatımda 1980 sonrası gençlik, Türkiye’de yaşanan neo-liberal politikaların toplum ve bireyler üzerinde yarattığı “yozlaşmaya”, Batı Avrupa’nın öğrenci gençliğinin 1960’larda yaptığı gibi bir direnç gösterememiş, tüketim toplumunun sıradan bireyleri haline gelmişlerdir. İnanır (2005) bu durumu şöyle tasvir etmektedir:

Gençliğin siyasi olana kayıtsız kalmasını eleştiren görüşlerin birçoğundaki ön kabule göre, ‘genç’: okulda aldığı eğitimi vasıtasıyla içerisinde yaşadığı toplumun ve dünyanın sorunlarını çözümlenebilecek *altyapıya sahip olan*⁸⁸, hayata atılmadığından *sisteme dışarıdan bakabilmesinin* avantajıyla çarpıklıkları *görebilen*, bu algılamadan sonra henüz derisi kalınlaşmadığı için *umut ve özgüvenle* bu çarpıklıkları gidermeye koyulabilecek, “okul denen toplumsallaşma mekânlarında” bulunan *tez canlı, dinamik* insandır. Bugünkü kuşak kaymasının ardında *altyapı, görebilmek, sistem-dışılık, umut özgüven, tez canlılık...* gibi vasıflarını kendisine kazandıran kurumların ve süreçlerin, 60’ların sonundan itibaren şiddetini artıran birbiriyle bakışlı 4 geçişin –ulusaldan küresele, modernden postmodern, Fordist üretimden esnek istihdama, sanayi toplumundan bilgi toplumuna⁸⁹– ve Türkiye’nin kendisine has tecrübelerinin (12 Eylül, 24 Ocak, medyalasma...) etkisiyle anlamının, kapsamının, işlevinin, yönünün, biçiminin değişmiş olması yatmaktadır (İnanır, 2005, s. 38).

1980 sonrası kuşak olarak anılan bireyler de, kendilerine yüklenen anlamlardan ötürü hissetmiş oldukları baskıyı şöyle aktarmaktadırlar:

⁸⁸ Alıntındaki tüm vurgular yazara aittir.

⁸⁹ Yazar bu ‘dörtlü’ü Prof. İlhan Tekeli’den aldığını söylemektedir.

Bizler kendi kuşağımızı hiçbir zaman kabullenemedik. Hem eski kuşağın, “80 sonrası gençliği”ne yönelik eleştirilerine hak veriyor, hem de o içi boş, marka düşkünü, çıkarları peşinde koşmaktan baka bir şey düşünmeyen gençliğe dâhil olmadığımızı birilerine ya da kendimize kanıtlamaya çalışıyorduk. Kardeşlik, dayanışma ve geleceğe inanç duygularının hakim olduğu eski devrimci günlerinin nostaljisinden vazgeçmeyen ’68’liler bizim üzerimizde aslında müthiş bir baskı yaratıyorlardı. Hep ‘niye bir yirmi yıl önce doğmadık, niye o onurlu yılları yaşamadık’ diye üzülyorduk. ’68’liler için [homojen bir şekilde kurguladıkları] 80 sonrası depolitize gençlik, kendi yenilgilerinin de bir kanıtıydı (Azak 1998’den aktaran Neyzi, 2013, s. 131).

80 kuşağı olarak, 80 öncesi devrimci kuşağına ne kadar özenmiştik. “Onların” arkadaşlıkları, yoldaşlıkları, kültürleri, yaşamları idi her zaman kurmaya çalıştığımız...“Onlar” gibi giyinmekti modamız. “Onların” sevdiği şarkıları dinleyip, “onların” seçtiği kitapları okurduk. Türkü bara gidebilirdik ama bir diskoya veya tavernaya gitmezdik, zira bu “yozlaşmak” demektir. Arada kalmış bir kuşaktık velhasıl... Ne kendimiz olabildik, ne 80 öncesi... Yaşamamız gerekenleri de yaşayamadık... Üzerimize atılanlar, devraldığımız bir değerler silsilesiydi ama aynı zamanda bir travma, bir buhrandı da: “Yenilmişlik ruh hali!” Yenildiğini düşünen bir kuşağın çocukları olduk. Dolayısıyla hep 1-0 yenik başladık. Renksiz ya da mat renkler oldu kıyafetlerimizden gözlerimize kadar. Yine alanlarda olmaya çalışırken, hep bir ürküntü ile ilerledik. Çünkü anne-babamız, abla-ağabeylerimizin üzerinden geçen faşist darbenin ayak sesleri hâlâ kulaklarımızda, yanık kokusu hâlâ burunlarımızdaydı. Bu ruh haliyle, hep işkenceleri, cezaevleri, göz altıları, idamları hatırlardık. Bir işçi önderinin nasıl işkencede öldürüldüğü hafızamıza kazınmıştı, onun bir işçi önderi olarak yaptıklarından çok... Deniz’in mezarı başında, Che’li tişörtler, çantalar, rozetler taşıdık, Mahir Çayan’lı sloganlarımızla... Sistem karşıtlığını simgesel olarak çok güzel almıştık, ama eksiktik işte. Benzemeye çalışırken, hep arada kalmıştık. Öte yandan, hep ciddi olmak zorundaydık. Yüzümüz asık olmalıydı. Ya da birini örgütlerken, seni ciddiye alması için ciddi olmalıydın diye anlıyorduk meseleyi. (...) (Tuzcuoğlu, 2013, Haziran 23).

Bu noktada şunun altını çizmek gerekir ki, bu dönemde de gençler siyasi sahneden tamamen silinmiş durumda da değillerdir. Örneğin, 1990’lı yıllarda gördüğümüz Yükseköğretim Kurulu (YÖK)⁹⁰ protestoları ya da kadın hareketleri gibi yeni toplumsal hareketlerin Türkiye’de de filizlenmeye başlaması, Kürt hareketinin bu dönemde yükselişe geçmesi gibi gelişmelerle öğrenci gençliğin, diğer toplumsal kategorilerle birlikte bunlarda yer aldığı görülmektedir. Koçak (2004, 589) da, “1960’lı yılların sonlarında başlayıp, 1970’li yıllarda yoğunlaşan sol kimlikli öğrenci hareketinin kitleliliği ve etkinliği popüler bilinçte öylesine belirleyici bir imge oluşturmuştur ki; 1980 sonrası binlerce üniversitelinin –belli iniş çıkışlarla da olsa süreklilik arz eden– siyasal hareketliliği yok sayılmıştır” demektedir. Bu dönemde, 12 Eylül 1980 darbesinden kısa denebilecek bir zaman sonra 1984 yılında, önce dergiler, ardından öğrenci dernekleri ile yeniden toplumsal hareket sahnesinde yer almaya başlayan öğrenci gençlik, ortak platformlar oluşturarak kitlesel eylemler gerçekleştirmişlerdir. İnanır (2005, s. 40), çizilen 1980 sonrası “apolitik” gençlik söyleminin –beyaz Türk, laik ve erkek– kendisini; depolitizasyonun başladığı ve yaygınlaştığı 1980’ler ve 1990’larda pekâlâ fazlasıyla politik olan İslamcı ve Kürt gençliği hiç kaale almamasında, adeta bu gençleri gençten saymamasında cisimleştiğini belirtmektedir. Aynı vurguyu

⁹⁰ Türkiye’de yükseköğretimin tarihi ve YÖK ile ilgili bir kitap için bakınız: Tekeli, İ. (2010).

Tuğal (2002, s. 38) da yapmaktadır. Ona göre de gençliğin tanımı Türk-laik perspektifinden yapılmakta, İslamcı ve Kürt gençlik görmezden gelinmektedir.

“Aynı dönemde yaşamış olmak, benzer şeyleri yapmış olmak vs. gibi bazı ortak noktalarda buluşmalar da” (Dubet, 1987, s. 160–161’den aktaran Lüküslü, 2013, s. 127), “kuşak” olarak anıldıkları dönemde bile gençler “homojen bir grup değildir ve farklı gençlikler söz konusudur” (Bourdieu, 1980, s. 143–154’ten aktaran Lüküslü, 2013, s. 127). Bu durumu, 1990’larda üniversite öğrencisi olan Kurtarıcı (2004), kendi öğrencilik tecrübesi üzerinden örneklendirmektedir:

Bu yazı, üniversitede öğrenci kamusalılığından söz edecek. Yani üniversite öğrencilerinin birden çok oldukları, birbirleriyle ilişkilendikleri ve tartıştıkları, başkaldırdıkları/direndikleri ya da kendilerini savundukları alandan söz ederken, arkadaşlıktan ‘konuşmaları’ ortak olan insanlardan bahsedecek. (...) Bunun yanısıra bu yazı daha çok yazarının öznel kimliği etrafında kurgulandı; (...). Bunun sonucu olarak, bu yazıda sözünü ettiğim deneyim, yalnızca benim ve belki kısmen benim sınıfımdan, politik ve kültürel konumumdan gelen kısıtlı bir kesimin gerçeğine işaret ediyor. (...) [Okuduğum Boğaziçi Üniversitesi’ndeki öğrenciler için konuşsam] Bir yanda solcu, ve İslamcı gruplar ve onların sayısız varyasyonları ile bağımsızlar, diğer yanda ise politikanın bu türlü bir tarifine yanaşmayanlar ya da politikayı hiç sorun etmeyenler veya en azından konuşmayanlar ve kendi hayatlarında konuşmuyanlar (Kurtarıcı, 2004, s. 579, 580, 586).

Tuğal (2002, s. 38) bu konuda şu soruları sormaktadır: “1990’larda hiç mi siyaset yapılmadı? Soru tersinden de sorulabilir: 1960’larda ve 1970’lerde herkes siyaset mi yapıyordu? (...)” Bu anlamda –her ne kadar siyasallaşmamış öğrenci gençlik hallerinin üstünde durmaksak da– şu ana kadar üzerinden geçtiğimiz her dönem için– siyasal alana eklemleşmek istemeleri anlamında siyasal bir kategori olarak öğrenci gençliği düşünmemize olanak verecek ya da buna olanak vermeyecek gençlik halleri yan yanadır. Aynı şekilde, toplumsal hareketler içinde yer alan öğrenci gençliğin de, –ya da Erdinç’in (2013, s. 302) kullandığı şekli ile “siyasi aktivist öğrenci”lerin de– homojen olarak düşünülmemeyeceği söylenebilir. Öğrenci gençlik hareketlerinin izini sürerken aslında “bireylerin izini de sürmeyi” ihmal etmemek önemlidir. Öğrenci gençliğin bizzat kendilerinin, toplumsal değişmeyi doğrudan etkileyecek bir unsur olarak devlet yönetimine ya da onun uygulamalarına müdahil olmak istemeleri, siyasal sahnede aktif rol almak istemeleri yönünden, “etken” bir pozisyonda olması durumunun altı çizilmelidir. Öğrenci gençlik hareketlerinin ortaya çıkması, toplumsal şartları –siyasal, iktisadi, hukuksal, kültürel vb.– içine alan ülke ikliminin bunu doğuracak ya da ateşleyecek olması ile ya da formel gruplar, örgütler, liderler vs. ile ilişkileri ve etkileşimleriyle ilgili olduğu kadar, öğrenci gençliğin bu süreçteki yeniden ve yeniden ürettikleri faillikleri, bireysel hayat hikayeleri, öznel anlam ve algı dünyaları ile de ilgilidir.

1980’lerde, öğrenci hareketinin kendisini büyük ölçüde dernekler, kulüpler ve üniversiteli dergileri ile ifade ettiği bir dönemin ardından 1990’lı yıllarda, çeşitli okullardaki “muhalif, daha esnek, kapsayıcı örgütlenmelerin” bir araya gelerek oluşturdukları “öğrenci koordinasyonu” (Koçak,

2004, s. 590) dikkat çekmektedir. 1995 yılında yeşeren öğrenci koordinasyonu ile birlikte, Batı Avrupa'nın 1960'lı yıllarından itibaren ortaya çıktığı söylenen “yeni” siyaset tarzlarının Türkiye’de de geliştiği, yine ETH–YTH ayırımına benzer bir dil kullanılarak aktarılmaktadır:

[19]80 sonrası ilk büyük öğrenci hareketi olan [19]89 süreci eski tarzın diriltilmesi yönünde bir hareket olmuştur. Yüzünü iktidara dönme konusunda direten ve devrimi bir stratejiye indirgeyen bu hareket (...) devlet karşısında (...) eriyip gitmeye mahkum olmuştur. 1995'teki Koordinasyon deneyimi bir anlamda bu klasik siyaset tarzlarının sıkı bir eleştirisi, “yeni”nin oluşturulabilmesi için cesur bir adım sayılabilir. (...) Koordinasyon modern paradigmanın dayattığı akli, merkezi yapıların dışında belirli bir dönem “irrasyonel” gibi görünen, esnek, adem-i merkezîyetçi birliktelik anlayışıyla, katılan tüm bireylerin kendilerini gerçekten parçası hissettikleri ve bu doğrultuda sahiplendikleri bir yapı oluşturabilmiştir. (...) Koordinasyonun sürüklediği “işgal olmayan işgallerde” hem “sıradan” öğrenciyle bir ilişki yakalanmış, hem de kullanılan dille (Mimar Sinan'da Koordinasyonun bir bildirisini okuyan polis tepkisi “hani burada oligarşi yok, faşist devlet yok...Bu ne biçim bildiri?” olmuştur) (...) Kendileriyle dayanışmaya gelenlerle, işgalciler arasına barikat kuran polis atılan sloganlarla karışan kafasıyla (sloganlar arasında “üniversiteler bizimdir, bizimle özgürleşecek kadar “polis boş durma bize çay getir” veya desteğe gelenlerin attığı “bir arkadaşına bakıp çıkamaz”a karşılık içeridekilerin “damsız girilmez”i gibi sloganlar da atılıyordu⁹¹) (...) (Ünüvar, Erten, Benlisoy ve Kaya 1998, s. 108).

Ünüvar vd. (1998, 110) Koordinasyon'un –bir hayal kırıklığı ile onun da “eski”ye döndüğünü sonuç olarak belirtmeler de– eski dönem öğrenci gençlik hareketlerinden –tabir caizse– daha “üstün bir oluşum olduğunu söylemektedir. Koordinasyon, “basmakalıp söylemler”den uzak durması ve “meşru bir örgüt” olmasıyla, “sıradan”, yani siyasi aktivist olmayan öğrencilerle de bir bağ yakalayabilmiştir.

Bu yorum bir anlamda, 1990'lar öncesi öğrenci gençlik hareketini özellikle de 1960'lı yılların kendi içinde bir zenginliği olduğunu bir kenarda bırakmak anlamına da gelmektedir. Bu dönem, mevcut iktidardan memnun olmayan, tepkisel eylemler gösteren, örgütsel yapıları “esnek” olmayan vs. özellikler ile anılsalar da, yani her dönemin belli bir “karakter” üzerinden genelleştirilip şematikleştirilmesi durumu mevcut olsa da, açıklamaya, tanımlamaya yönelik sosyal bilimcilerin taşıdığı bir kaygı olarak bu; bir dönemi tek tipleştirmenin ötesinde görmemizi sağlayacak, onun küçük ayrıntılarının, farklı görünümünün aktarılmasının önüne geçmemelidir.

Koçak (2004, 590, 591) da, 1980'lerin öğrenci hareketinin ilk evrede, dernek tipi, yasal/kurumsal örgütlenmelerin geliştirilmesini hedeflediğini belirtmektedir. Bu dönemdeki öğrenci dernekleri, bir yandan kongre düzenleyen, defter tutan yasal/izinli kuruluşlar olsalar da, bir yandan da sokaklarda korsan (izinsiz) gösteriler ve kampüs eylemleri düzenlemektedirler. Derneklerin son dönemlerinde⁹² öğrenci kulüpleri kurulmaya başlamıştır. Koçak, öğrenci kulüplerinin olumsuz bir tepkiyle karşılanabildiğini belirtmektedir. “Mücadeleyle kazanılan, uğruna bedeller ödenen ve birer

⁹¹ *Express* dergisi 112. sayı, “İçerik Sözü Aşıyor” adlı yazıdan aktarılmaktadır.

⁹² Koçak'a göre dernekler “sosyalist grupların zaafı” nedeniyle kapanmıştır.

mücadele mevziisi” şeklinde tanımlanan dernekler dururken, kulüp kurmanın eleştirildiğini belirtmektedir. Fakat aynı şekilde, öğrenci kulüplerini şiddetle savunan ve sahiplenilenler de eski “dernekçiler” olmuşlardır. Bu kulüpler de, bir yandan folklor kursu gibi faaliyetler içinde olurken, bir yanda da okul sınırlarını aşan bir eylemlilik içindedirler. 1990'lara doğru, yasal/kurumsal örgütlenmeler varlığını sürdürse de, “yeni” model örgütlenmeler içine girilmiştir. Türkiye için yeni sayılabilecek “yeni sol”, “ekolojistler”, “radikal demokrasibilik” gibi akımlar güç kazanmaya başlamıştır. Koçak’a göre de Koordinasyon “esneklik, çok renklilik, bağımsızlık” gibi enformel bir modele sahip bir örgütlenmedir. Ancak ona göre de Koordinasyon, bu güçlü yönlerine ve öğrenci hareketini yeniden yükseltmesine rağmen, kurumsallaşma, yaygınlaşma yönlerinden başarısız olmuştur.

1990'lardaki öğrenci hareketlerinin de “öğrencilik sorunlarını” dikkate alan bir zeminde yükseldiğini söylemek mümkündür. Bu dönemdeki öğrenci gençlik hareketleri ilk olarak, 1980 darbesi sonrası kurulan YÖK ve uygulamalarına yönelik olmuştur. Koçak (2004, s. 591, 592), Koordinasyon’un etkinlik kazandığı daha sonraki dönemde öğrenci gençliğin, paralı eğitime ve üniversite harçlarına karşı eylemler düzenlediğini belirtmektedir. Öğrenci gençlik, harçlarını ödememe, okullarında geceleme, Beyazıt ve Kızılay gibi meydanlarda kitlesel ve renkli gösteriler düzenleme gibi eylemler yapmışlardır.⁹³ Polissiz ve özerk bir üniversite de öğrenci gençliğin başlıca taleplerden olmuştur. Kurtarıcı (2004) şöyle demektedir:

(...), çoğu okulun önünde polis vardı, öğrencilere kimlik sorardı: Polis her sabah kim olduğumuzu öğrenmek istiyordu; ama bundan daha önemlisi, her sabah, tüm öğrencilere, buna hakkı olduğunu bir kez daha anlatıyordu (Kurtarıcı, 2004, s. 586).

Alemdaroğlu (2005, s. 23), bu dönemdeki en belirgin kutuplaşmanın “İslamcı” ve “laik” kesim arasında olduğunu belirtmektedir. Bunun elbette öğrenci gençlik hareketleri üzerinde bir tezahürü olmuştur. Koçak (2004, s. 592), öğrenci gençliğin “el ele gezen sevgilileri korumak” gibi görevleri de yüklendiğini belirtmektedir. Bu döneme dair diğer çatışmaların da, eskiden beri süregelen “sağcı–solcu” ve 1980’ler sonrası belirginleşen “apolitik–politik” öğrenci gençlik çatışmaları olduğunu tahmin etmek mümkündür.

Bu dönem için mekânlara, öğrenci gençliğin bu mekânlar üzerinden birbirleriyle kurdukları ilişkiye dikkat çekilmektedir. Bu mekânların başında da –bunlara geçmişten günümüze öğrenci gençlik için önemli olmuş olan, meydanlar, sokaklar, okullarının koridorları, okudukları amfiler, sınıflar kampüslerinin ya da okul bahçelerinin kendisi de tabii kolayca eklenebilir– “okul kantinleri”

⁹³ Bununla ilgili o dönemde bir video şuradan izlenebilir:
<http://alkislarlayasiyorum.com/icerik/141415/1996-yilindan-ogrenci-protestolari>

gelmektedir. Öğrenci gençlik arasında yaşanan çatışmalarda bu mekânlara yüklenen anlamlar önemlidir.

Koçak (2001–2002, s. 87), öğrencilerin toplu buldukları mekânlarda bir ayrışma olduğunu, Okul kantinlerinin bu anlamda “Miami ve Küba” şeklinde bölündüğünü söylemektedir.⁹⁴ Miami kısmı “normal” öğrencilere Küba kısmı ise politize olmuş, siyasetle uğraşan öğrencilere aittir. Koçak’a göre bu bölümler arasında geçişkenlik öylesine azdır ki, öğrenci ait olduğu kısımda yer bulamazsa “diğer” taraftaki boş masalara geçmektense kantini terk etmektedir. Bunu anlatırken Koçak’ın asıl dikkat çekmek istediği, birbirine “taraf” olan bu öğrenciler arasındaki iletişimsizliktir. Bildiri dağıtma sürecinde de benzer bir tablonun göze çarptığını belirtmektedir:

(...) “Küba”dan topluca çıkan ekip Miami tarafına geçer. Masada oturanların suratlarına bakılmaksızın, çoklukla tek laf etmeden söz konusu bildiri masanın üzerine, oturanların el mesafesine bırakılır. Gerisi de bu cahil, bilinçsiz, zavallı (!) kitleye bırakılır; “okusunlar da öğrensinler” durumu! Lakin daha “ötekiler” görevlerini başarıyla tamamlamış olmanın verdiği huzur içinde yerlerine dönmeden Miamililerden biri bir bildiriye “uçğa “ dönüştürüvermiştir bile (Koçak 2001–2002, s. 88).

Aynı duruma Kurtarıcı (2004) da dikkat çekmektedir. 1990’lı yıllarda öğrencisi olduğu Boğaziçi Üniversitesi’nde de “orta kantin halkı sosyete kantine karşı” durumu söz konusudur. Sosyete kantini, daha gözden irak bir yerde, Boğaz manzarasına ve işletme bölümü binasına yakındır. Lüksü ve müziği ile diğer kantinlerden ayrılmaktadır. Bir de, “Güney Kampüs’te; daha izbe ama ortalıkta; tüm binaların çevresine sıralandığı ve gündelik hayatın odaklandığı meydana hakim bir konumdaki Orta Kantin” vardır. “Envai çeşit solcuların, aynı zamanda İslamcılarının, entelerin, biraz ‘rocker’ların ve diğer tüm ‘koparmışların’ mekanı (dır) (s. 584, 585).” Yine 1990’lı yıllarda Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi’nde öğrenci olan Yalçıntaş (2011) da, okullarındaki kantinin (ismi ‘Altkantin’dir) öğrencilerin sosyalleştikleri ve siyasallaştığı mekânlar olarak önemine dikkat çekmektedir. Örneğin, 1990’larda öğrenciler boykot eylemlerinin tümünü Altkantin’in içinde yer alan yemekhanede gerçekleştirmiştir.

Koçak (2004, s. 592, 593), bu dönemde de duvar panolarının, afişlerin, duvar yazılarının öğrenci gençlik hareketi içinde yer alanların taleplerini, görüşlerini ifade ettikleri, kendilerini tanıttıkları ve daha geniş öğrenci kitlesiyle iletişim kurmaya çalıştıkları başlıca araçlar olduğunu söylemektedir. Bunların yanında, bildirilerin, pankartların, kitapçıkların, kuşlamanın ve pullamanın da her dönemde olduğu gibi bu dönemde de vazgeçilmez olduğunu belirtmektedir. Bahsi geçen materyallerde kullanılan dil de önemlidir. “Dönem dönem mizaha, edebiyata yaslanan renklilik

⁹⁴ Günümüzde de bu tür ayrışmaların yaşandığını dile getirmek aslında mümkündür. Örneğin Hacettepe Üniversitesi Beytepe Kampüsü içinde (kapanmadan önce) bulunan Beycafe, genel olarak “politik” öğrencilerin gittikleri bir mekan; Beytepe Alışveriş Merkezi (BAM) tersi olarak “apolitik” öğrencilerin tercih ettikleri bir mekan olarak anılmaktadır.

arayışında bir dil, şiir ve karikatürler, dönem dönem ise ‘kan damlayan kalemlerle’ yazılmış sert metinler, buyurgan çağrılar arasında gidilip gelinmiştir.” Koçak bu dönemdeki öğrencilerin toplumun genel yaşam biçiminin sınırlarını zorladıklarını, kadın–erkek ilişkilerini özgürleştiren bir yaşam tarzına sahip olduklarını belirtmektedir.

1980’lerden günümüze kadar olan süreçte, siyasal alanda faaliyet gösteren gençlik için, politik ve kültürel olarak kurulan “tehlikeli/tehdit gençlik” algısı ise devam etmiştir. Bunların karşısında da “apolitik olmalarıyla olumlanan, tehlikeli bulunmayan” hatta, “tehlikeli/tehdit gençlik” tarafından “kandırılmaya açık” ve bu anlamda da “korunmaya muhtaç” bir gençlik olduğunu, “gençliğin siyaset dışı profiline desteklendiğini” ifade etmek mümkündür. Tehlikeli gençlik mitinin bir boyutu da örgütlenmenin olumsuzlanmasını içermektedir. Bu tehlikeli/tehdit gençlik kurgusu aynı zamanda gençlerin “sözde gençler”⁹⁵ olarak nitelendirmelerini de beraberinde getirebilmektedir (Aytemur Nüfusçu, 2013, s. 161, 162). Gündoğdu (2011, s. 192) da 1990’lardan itibaren oluşturulan “terör söylemi”nin, gençliğin kendisini potansiyel “tehlike”, “parazit” veya “terörist” olarak hissetmesine yol açtığını ve “okumuş insan” itibarlarında bu söylemin olumsuz bir iz bıraktığını belirtmektedir. Uysal (2012, s. 394), bu gayri meşrulaştırmanın özellikle eylemlerin şiddet içeren yönü vurgulanarak sağlandığını belirtmektedir. Ona göre, hareketlerin denetiminde izlenen bu strateji ile eylemlere katılımın ve eylemlere duyulan sempatinin azaltılması hedeflenmektedir.

1990’lı yıllarda, “tehlikeli gençlik” kategorisinde en çok dikkati çeken grup, Koordinasyon hareketi içinde yer alan, “Kalemlî Çete” olarak anılan bireyler olmuştur. Uysal (2001) 1995–96 yılında, parasız eğitim hakkının savunulması⁹⁶ için gerçekleştirilen eylemlerin şiddet ögesi içermeden demokratik bir çerçevede başladığını, ancak gösterilerin polis müdahalesi ile olumsuz bir anlam içerecek şekilde bir dönüşüme uğradığını belirtmektedir. Ona göre, Koordinasyon’un, “yeni” eylem biçimleri kullanmalarının yanında, bu süreçte üniversite işgalleri, gösteri yürüyüşleri, açlık grevi gibi “klasik” nitelikte eylem biçimlerine başvurmaları polisin onlara karşı aldığı önlemleri farklılaştırmıştır (s. 65, s. 73). Bu bir anlamda, Koordinasyon’un kendisini önceleyen öğrenci gençlik örgütleri ile belli bir sürekliliğinin de olduğunu göstermektedir.

Yıldız Teknik Üniversitesi’nde harçların kaldırılması, öğrenci burslarının artırılması ve polisin üniversite dışına çıkarılması talepleriyle yapılan açlık grevi, 4 Şubat 1996’da İstanbul’da ve 5 Şubat’ta Ankara’da yapılan “artık harç ödemiyoruz” mitingleri, 15 Şubat’tan itibaren başlayan üniversite işgalleri, 29 Şubat 1996 tarihinde TBMM genel kurul salonuna pankart asılması, 23 Mart’ta Yüksek Öğretim Konseyi toplantısı ile aynı saatlerde Kızılay Meydanı’nda yapılan ve yaklaşık 2 bin kişinin katıldığı miting, polisin bastırmak için şiddet

⁹⁵ Konu ile ilgili ayrıntılar için, siyasi faaliyetler çerçevesindeki öğrenci yargılamalarında hazırlanan iddianameleri inceleyen şu çalışmaya bakılabilir: Aytemur Nüfusçu, G. (2013).

⁹⁶ Yalçıntaş (2011, s. 61), 95–96 yıllarında harçlara % 350 zam uygulandığını belirtmektedir. Uysal (2001, s. 71) da bu yıllarda, örneğin hukuk fakültelerinde harçların, 2 milyon liradan, 8 milyon liraya çıkarıldığını, yani % 400 arttırıldığını belirtmektedir.

kullandığı eylemlerdir. Polis 20 Ekim 1995'te düzenlenen ilk eylemden itibaren yaptığı anonslarla mitingleri düzenleyen öğrencilerin bir bölümünün “örgüt üyesi” olduğunu söylemektedir (*Cumhuriyet*, 21 Ekim 1995). Bu söylem bakanlar ve milletvekilleri düzeyinde de benimsenmekte ve eylemin örgütleyicisi konumunda olan öğrenciler “terörist” olarak nitelendirilmektedir. (...) (Uysal, 2001, s. 73).⁹⁷

Gerçekleştirdikleri eylemler sonucunda öğrenciler arasında, *Cumhuriyet*'in 3 Mayıs 1996 yılı haberine göre tutuklananlar olmuştur (Uysal, 2001, s. 74). Uysal, yargılanan öğrencilere “Kalemlî Çete” adını avukatlarından Şenal Sarıhan'ın verdiğini belirtmektedir. Bir duruşma sonrası yaptığı basın açıklamasında silahlî çete üyesi olmaktan yargılanan öğrencilere atfen “bunlar silahlî çete falan değil, olsa olsa kalemlî çetedir” demesi üzerine, bu tanımlama medyada sıklıkla kullanılmaya ve öğrenciler de bu adla anılmaya başlamışlardır (Uysal, 2001, s. 70). Elbette Kalemlî Çete örneğinden önce de, yani geçmişten günümüze öğrenci gençlik hareketine katılan bireyler tutuklamalar ile karşılaşmışlardır ve bu bireyler arasında hüküm giyenler de olmuştur. 2000'li yıllarda da, tehlikeli gençlik mitinin bir uzantısı olarak öğrenci gençlik, üniversitelerinde karşılaştıkları disiplin soruşturmaları yanında⁹⁸, “tutuklu öğrenciler” olarak da gündeme oturmışlardır.⁹⁹

Türkiye'de yaşadığımız süreçte de, üniversiteli gençlerin ve daha özelde bir gençlik örgütü içinde yer alan üniversiteli gençlerin, onları toplumsal hareketler içinde yer almaya iten ülke gündemi ve toplumun tamamını ilgilendiren sorunlar konusunda bilgili ve bunlara karşı duyarlı olduklarını söylemek mümkündür. Üniversiteli gençlerden oluşan örgütler, Türkiye'de sorun olarak dile getirilen çeşitli konular¹⁰⁰ ya da olaylar¹⁰¹ üzerine, diğer toplumsal kategorilerle birlikte bir karşı çıkış süreciyle üniversitelerinde ve sokakta, toplumsal muhalefetin önemli bir parçasını oluşturmaktadırlar. Bunun yanında kendilerine dokunan konularla ilgili de¹⁰² –çoğu zaman yerel

⁹⁷ Benzer bir durumun Gezi Parkı Eylemleri sırasında da yaşandığını Yasin Durak (2013, Haziran) şöyle anlatmaktadır: (...) Ankara'da öncelikle polis şiddetine tepkisel olarak cevap veren “bebelerin”, sonrasında kim olduğunu bilmediğimiz “marjinal grupların”, sonra sol kolektifler ve siyasi partilerin, daha sonra protestocuların ve en son bizzat protesto fiiliyatının kendisinin, iktidar tarafından sırayla kriminalize edildiğini gördük. (...) Gözaltı tedirginliği içerisinde saklandığımız kuyulardan birinde, araştırma görevlisi bir arkadaşım ile karşılaştım. Gömleği yırtılmış ve dudağı patlamıştı. Beni gördüğünde kafasını kaldırıp “hata ettik” dedi: “O ilk günlerdeki 300 bebe vardı ya, onları kriminalize etmelerine en başından izin vermeyecektik.

Yazının tamamı için bakınız: Durak, Y. (2013, Haziran 25).

⁹⁸ İlgili bir kitap için bakınız: Molu, B., Gürsel E. D., Kurt G., Dinçer H., Kıvılcım Z. (2013).

⁹⁹ Konuyla ilgili yapılan yeni bir tez çalışması için bakınız: Can, S. (2014).

Konuyla ilgili bir kitap için bakınız: Tahincioğlu, G. ve Göktaş, K. (2013).

¹⁰⁰ Kürt sorunu, kadın cinayetleri sorunu, iş sağlığı ve güvenliği sorunu, ifade özgürlüğü sorunu, toplanma ve gösteri özgürlüğü sorunu gibi.

¹⁰¹ 2007 Hrant Dink cinayeti, 2013 Reyhanlı bombalı saldırısı, 2011 Uludere (Roboski) katliamı ya da geçmişten günümüze toplumsal hafızada yer alan Sivas (1993), Maraş (1978) katliamları gibi. Bunun yanında Ankara Anadolu Otoyolu–Konya Yolu bağlantısı inşaatının ODTÜ ormanlarına verdiği tahribata karşı ODTÜ’de başlatılan “ODTÜ Ayakta” eylem süreci ve ardından gelişen “Gezi Parkı” eylem süreçleri öğrenci gençliğin yoğun katılım göstermesi açısından en çok dikkat çekenlerdir.

¹⁰² Üniversite yönetimlerinin ve YÖK’ün faaliyetlerine, aldıkları kararlara yönelttikleri çeşitli itirazlar ya da onlardan ve son kertede hükümetten istedikleri talepler gibi.

düzeyde, yani herkesin kendi üniversitesinde– çatışmacı bir politika ortaya koyduklarını söyleyebilmek mümkündür.

BÖLÜM 3

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ VE KENDİLERİYLE MÜLAKAT YAPILAN BİREYLERİN BAZI TEMEL TOPLUMSAL DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ

3.1. ARAŞTIRMA SÜRECİ VE YÖNTEMİ

Bu araştırma Ankara’da faaliyet gösteren ve bizzat üniversiteli gençlerden oluşan sol/sosyalist siyasi çizgideki 7 gençlik örgütünden bireylerle yapılmıştır. Bu 7 örgüt ve onların mensupları olarak kendileriyle mülakat yapılan bireylerden oluşan örneklem grubu, ne Ankara’daki tüm sol/sosyalist çizgide yer alan öğrenci gençlik örgütlerinin ne de araştırmaya dâhil olan öğrenci gençlik örgütlerinin bütününe ilişkin genellenebilir bir bilgiye ulaşmada temsil edici bir örnek değildir, böyle olması da amaçlanmamıştır. Becker’in (2014, s.98) belirttiği üzere, her araştırma kendi alanının genel kategorisi içinde bir örnektir.

Bununla birlikte araştırmaya dâhil olan öğrenci gençlik örgütlerinin tamamı Türkiye’de sorun olarak gördükleri unsurlara ve bunların sorumluları olarak tarif ettikleri özne ve yapılar karşı çatışmacı bir siyaset ortaya koymaktadırlar. Öğrenci gençlik örgütleri içinde yer alan bireyler bu süreçte, muhalefet etme araçları olarak eylem repertuvarlarını başta üniversitelerde kullanmakta ve faaliyetlerini kolektif bir çalışma üzerinden yürütmektedirler. Eylem repertuvarlarını kullandıkları en önemli ikinci alan ise sokaklardır. Bunlar tamamen öğrenci gençlerden oluşmuş örgütler olsa da, hepsinin siyasi geleneğini ve günümüzdeki çizgisini benimsedikleri çeşitli yapılarla, örneğin partilerle ve derneklerle bağlantıları vardır. Bu anlamda özellikle sokaklarda kullanılan basın açıklaması, yürüyüş, miting gibi eylem repertuvarları üzerinden, toplumsal hareket kümelerinin bir parçası olan çeşitli örgütlerle, yani daha geniş bir toplumsal muhalefet ağıyla eklemleşmektedirler. Sonuç olarak bu öğrenci gençlik örgütlerini “demokratik öğrenci gençlik hareketleri” temelinde düşünmek mümkündür.

Araştırma tasarlanırken, ilk olarak, hangi gençlik örgütlerinin araştırmaya dâhil edilebileceğine karar vermek adına, onların kendileri ve faaliyetleri hakkındaki yayınları, internet sayfaları vb. kaynaklardan elde edilebilecek ve basitçe belge taraması diye tarif edebileceğimiz bir ön çalışmaya ihtiyaç olduğu göz önünde bulundurulmuştur. Bu belgelere ulaşıp, bunlar üzerinden yapılacak bir incelemeyle, öğrenci gençlik örgütlerinin geçmişi ve dayandığı siyasi kökler, Türkiye’de sorun olarak gördükleri konular ve bunlar üzerinden gerçekleştirdikleri eylemler gibi noktalar üzerinde elbette bilgi sahibi olma imkânı vardır. Ancak örneğin, onların kendi anlatımlarıyla, üniversiteli

gençleri toplumsal hareketlerde yer almaya iten bireysel nedenlerinin ve duygularının neler olduğu ya da içinde yer aldıkları öğrenci gençlik örgütünün geçmişini nasıl anlamlandırdıkları ve buna atfettikleri değerlerin neler olduğu gibi noktalar hakkında ise bilgi sahibi olma imkânı yoktur.

Araştırma sürecinin başında, kendilerine ulaşılabilecek bireylerin yer aldığı öğrenci gençlik örgütleri hakkında belge taraması yoluyla belli bir aşinalık kazanılmış olsa da, araştırmaya dâhil edilecek bireylerin hangi örgütlerden olacağına dair seçimdeki en kritik unsur, kendilerine ulaşım kanalları açık olan öğrenci gençlik örgütlerinden bireylerin araştırmaya katılıp katılmak istememeleri olmuştur. Özellikle “sol”u basit anlamıyla derecelendirilebilir bir çizgi olarak düşündüğümüzde, radikal solda yer alan öğrenci gençlik örgütleri ile iletişim kurma kanallarının çok açık olmadığı altını çizmek gerekmektedir.¹⁰³ Kendisiyle görüşülecek bireylere ulaşma süreci, araştırmacının çalışmasına dâhil etmek istediği araştırma grubunu belirlemesinden çok, onlara ulaşabilmesine ve son kertede araştırmaya gönüllü katılımın sağlanıp sağlanamaması noktasında kilitlenmektedir. Sonuç olarak araştırmaya dâhil edilecek öğrenci gençlik örgütleri baştan kesinkes oluşturulan farklılıklar ve ortaklıklar üzerinden kategorilendirilmemiştir.

Araştırma, derinlemesine görüşme tekniğinden faydalanılarak, kendileriyle mülakat yapılan bireylerin anlatımları üzerine inşa edilmiştir. Mülakatlarda, araştırmaya katılan bireylerin araştırma konusunu nasıl anlamlandırdıkları, araştırma konusunun muhtevasını oluşturan noktaların onlar için ne demeye geldiği esas alınmıştır. Bunun için açık uçlu sorulardan oluşan, yarı-yapılandırılmış bir mülakat cetveli hazırlanmıştır. Mülakat cetvelinin hazırlanma sürecinde iki temel husus dikkate alınmıştır. Bunlardan ilki, toplumsal hareketlerin niteliğine yönelik sosyal teorisyenlerin sunduğu perspektiftir. Burada özellikle bu teorisyenlerin kendi perspektiflerinden birbirilerine yönelttikleri eleştiriler, yani toplumsal hareketlerin nitelikleri konusunda eksik bırakıldığını düşündükleri noktalar göz önüne alınmaya çalışılmıştır. Dikkate alınan ikinci husus ise, Türkiye’de öğrenci gençlik hareketlerinin tarihsel arka planıdır. Burada özellikle 1960’lar itibarıyla yükselmeye başlayan “sol” gençlik hareketleri hakkında çalışmalar üreten yazarların gerek kendi deneyimleri, gerek döneme dair yapmış oldukları doküman incelemeleri, gerekse de doğrudan o dönemin tanıklarının söylediklerini anlattıkları metinlerden faydalanılmıştır. Ayrıca, bu iki temel üzerinden mülakat cetvelinin ilk taslağının hazırlanmasının ardından, kılavuz bir çalışma yapılarak, cetvelin ne ölçüde anlaşılır olduğu ve veri akışı sağladığı hakkında bir sına yapılmış, bunun sonucunda üzerinde gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Bununla birlikte bir mülakat cetveline, bu sürecin sonunda “olmuş, bitmiş” bir şey olarak bakmak mümkün değildir. Zira mülakat yöntemi ile araştırma

¹⁰³ Örneğin, kendisine ulaşılmak istenen bir bireyin cep telefonu kullanmadığının öğrenilmesi üzerine, anahtar bir kişi aracılığıyla kendisine ulaşılmaya çalışılmıştır. Ancak ilgili bireyle birebir iletişimin bir türlü sağlanamaması sonucunda, istenilen mülakat gerçekleştirilememiştir. Ona ulaşılabilmesinin de önünü tıkamıştır.

yapmak dinamik ve etkileşimsel bir süreçtir ve cevaplayanın gündeme getirdiği konulara bağlı olarak her zaman yeni sorular sormak ya da odaktan kaymaksızın cevaplayanın vermek istediği mesajın içeriğinden ortaya çıkan yeni hususları mülakat bünyesine katmak mümkün ve gereklidir. Zaten mülakat yapmaktan amaç da budur.

Araştırmaya dâhil edilen her bir gençlik örgütü mensuplarına ilk aşamada doğrudan değil, onlarla bağlantısı veya tanışıklığı olan anahtar kişiler aracılığıyla ulaşılmıştır. Bu anahtar kişilerden ikisi eskiden örgütlü öğrenci gençlik faaliyetler içinde yer almış, biri halen bu tür faaliyetler içinde olan, üçü de öğrenci gençlik örgütleri hakkında bilgi sahibi akademisyen bireylerdir. Bir yabancı olarak öğrenci gençlik örgütlerine ulaşmak yerine tanıdığın tanıdığı vasıtasıyla ulaşmak yabancılik konumundan kaynaklanabilecek güven sorununu aşmak adına olumlu bir katkı sağlamıştır. Bir örgütten bir kişiye ulaşıp mülakat yapıldıktan sonra ise, bu kez onun vasıtasıyla, yani kartopu tekniğiyle, kendileriyle mülakat yapılan aynı örgütten diğer bireylere ulaşılmıştır. Ayrıca, belirtmek gerekir ki, araştırmacının kendisinin de yaş olarak bir nevi akran ve daha önemlisi bir öğrenci olması, iyi bir iletişim kurulmasında bir avantaj sağlamıştır.

Aynı örgütten kimlerle mülakat yapılacağına karar verirken, katı bir şekilde uygulama imkânı olmamış olsa bile, kendileriyle mülakat yapılacak bireylerin farklı üniversitelerden ve cinsiyetten olmalarına dikkat edilmeye çalışılmıştır. Çünkü bir öğrenci gençlik örgütü farklı üniversitelerde birden fazla yapılanma içerisinde olabilmektedir. Öte yandan, üniversiteli gençleri toplumsal hareketlerde yer almaya iten nedenler cinsiyetlere göre farklılaşabilmektedir. Bununla bağlantılı olarak öğrenci gençlik örgütlerinin birçoğunda kadın hareketine dönük faaliyetler yalnızca kadınların yürütücülüğünde sürdürülmekte olduğundan, kendileriyle mülakat yapılacak birey sayısının cinsiyet itibarıyla olabildiğince dengeli olmasına çalışılmıştır. Ancak, yine de belirtmek gerekir ki, kartopu tekniği ile sadece belirli bir insan grubuna ulaşılması durumu ortaya çıkabilmektedir. Örneğin kendine X'ler diyen bir öğrenci gençlik örgütü ve bu öğrenci gençlik örgütünün de Ankara'daki Y, Z, T üniversitelerinde örgütlenmesi olsun. Bu noktada öğrenci örgütlerinden bireylere ulaşmamızı sağlayacak anahtar kişimiz bizi X'ler örgütünde yer alan Y üniversitesindeki bir bireye ulaştırsın. Y üniversitesindeki birey de bizi yine Y üniversitesindeki başka bir bireye ulaştırsın. Bunun böyle sürmesi durumunda, Y, Z ve T üniversitelerinin birbirinden farklı dinamiklere sahip olabilmesi ihtimali ve bu ihtimalin, X'ler örgütünün Y, Z ve T üniversitelerindeki işleyişine farklı etkileri olabileceği, buna ek olarak farklı üniversitelerde okuyan bireylerin birbirlerinden farklı deneyimlere sahip olabileceği durumu göz önüne alındığında, sadece belli bir gruba ulaşılması sonucunu ortaya çıkarabilmektedir. Kendileriyle mülakat yapılacak bireylere ulaşma sürecinde bu durumun önüne geçilemediği anlar olmuştur. Kendilerine ulaşılan öğrencilerin çoğu ilk anda, hep en yakınında olan bir başka öğrenciyi araştırmacıya yönlendirme

yolunu tercih etmişlerdir. Bu da aynı üniversiteden hatta aynı üniversitenin hep aynı fakültesinden öğrencilere ulaşılması durumunu ortaya çıkarmıştır. Bir üniversiteden en az bir kadın ve bir erkek bireye ulaşılabilmişse, sonrasında daha fazla ilgili üniversiteden bireylere ulaşmak yerine, başka üniversitelerden bireylere ulaşılması yolları zorlanmaya çalışılmıştır. Araştırmaya dâhil edilen ve kitlesel olan öğrenci gençlik örgütlerinde bu amaç görece daha çok yerini bulmuştur. Ancak, Ankara içerisinde henüz yeterince kitleselleşemeyen öğrenci örgütleri için amaçlanan bu durumun gerçekleştirilemediği olmuş, mevcut durumda ilgili öğrenci gençlik örgütünden ulaşılabilen bireyler, kadın erkek olmalarına ya da hangi üniversitede öğrenim gördüklerine dikkat edilmeksizin çalışmaya dâhil edilmişlerdir. Süreç sonucunda 7 öğrenci gençlik örgütüne ve bu örgütlerden toplamda 32 bireye ulaşılmıştır. Bu bireylerin 14'ü kadın, 18'i ise erkektir. Öğrenciler, Ankara'da bulunan 5 devlet üniversitesinde öğrenimlerini sürdürmektedirler.

Neuman (2010, s. 206), anonimliği, katılımcıların isimsiz kaldığı etik koruma biçimi olarak tanımlamaktadır. Toplumsal hareketler içinde yer alan öğrenci gençlik, kendilerine yönelik politik ve kültürel olarak kurulan “tehlikeli/tehdit gençlik” algısı nedeniyle kolayca suçlu etiketlenmesi ile de karşılaşabilmektedir. Can (2014, s. 70), Tutuklu Öğrencilerle Dayanışma İnisyatifi'nin hazırladığı ve 27.06.2012 tarihinde sunduğu rapor üzerinden, öğrenci gençliğin, katıldıkları bir eylem ya da etkinlikten, söyledikleri bir şarkıdan, açtıkları bir pankarttan, telefonda yaptıkları bir espiden bile kriminalize edilebildiklerini belirtmektedir. Etik korumanın bir gereği olarak, kendileriyle mülakat yapılan bireylere ilişkin her türlü bilgi ‘anonim’ şekilde araştırmada anılmıştır.

Bu amaçla ilk olarak, kendileriyle mülakat yapılan bireylerin ve içinde yer aldıkları öğrenci gençlik örgütlerinin isimleri kodlanmıştır. İkinci olarak ise, öğrenci gençlik örgütlerinin siyasi çizgisini benimsedikleri parti, örgüt, platform, gazete, dergi vb.’lerinin isimleri ve yine öğrenci örgütlerinin kendilerine ait dergi, gazete, internet sitesi, kültür evleri vb.’lerinin isimleri; öğrenim görmek için üniversiteye gelmeden önce yaşadıkları mahalle/köy/ilçe/il isimleri; hali hazırda Ankara'da oturdukları mahalle/ilçe isimleri; araştırmaya katılan bireylerin öğrenim gördükleri üniversitelerin isimleri; içinde yer aldıkları öğrenci gençlik örgütü ile özdeşleşmiş eylem biçimleri; öğrenim gördükleri üniversite ile özdeşleşmiş eylem süreçleri ve toplumsal sorunlara yönelik bilgiler gerekli olan her yerde gizlenmiş ya da hiçbir şekilde araştırma raporunda yer almamıştır.

Bu anonimlik dâhilinde, kendilerine yapılan atıfların takip edilebilmesi için her bir örgüte bir isim yerine bir harf, kendileriyle mülakat yapılan bireyin kadın veya erkek oluşuna göre cinsiyetinin baş harf ve bu kişinin aynı örgütten kaçınıcı birey olduğunu gösterecek şekilde bir sıra numarası

verilmiştir. Örneğin, BE3'ün anlamı, “B örgütünden olan erkek 3. birey”dir. Öğrenci gençlik örgütlerindeki kadın erkek dağılımları Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1: Öğrenci Gençlik Örgütleri İtibariyle Kendileriyle Mülakat Yapılan Kadın ve Erkek Öğrenci Sayısı

Cinsiyeti	Öğrenci Gençlik Örgütleri						
	A	B	C	Ç	D	E	F
Kadın	4	2	2	3	2	1	0
Erkek	3	4	3	3	1	1	3
Toplam	7	6	5	6	3	2	3

Kılavuz çalışma aşamasında (yaklaşık 4-5 bireyle) yapılanlar da dâhil olmak üzere mülakatlar 28 Ocak 2015 ile 3 Mart 2015 tarihleri arasında tamamlanmıştır. Biri hariç bütün mülakatlarda ses kayıt cihazı kullanılmıştır. Kayıt cihazı, kendisiyle mülakat yapılacak bireylerle kurulan ilk temas esnasında “bilgiye dayalı rızasının edinilmesi” ilkesinin gerektirdikleri yerine getirilerek kullanılmıştır. Bu kapsamda kendileriyle temas kurulan bireylerle mülakat için randevu almadan önce; kimlik bilgilerinin ve söylediklerinin saklı tutulacağı, kendileriyle başkalarının müdahil olmayacağı bir ortamda mülakat yapılmak istendiği, mülakatın yaklaşık olarak ne kadar süreceği, ses kayıtlarının araştırmacının kendisi dışında başka hiçbir kimse tarafından dinlenmeyeceği, fakat anlatılanların veri olarak araştırmada kullanılacağı açıklaması yapılmış ve bu çerçevede dâhilinde mülakat vermeyi kabul edenlerle uygun bir yer ve zaman belirlenerek mülakat yapılmıştır. Yani, rıza mülakatlara başlandığı anda değil, mülakat için randevulaşmadan önce alınmıştır. Bununla birlikte ses kaydı vermek istemeyen bir birey olmuş, mülakat vermeyi sadece not alınması şartına bağlı olarak kabul etmiş, fakat her mülakat sorusunu da cevaplamamıştır. Bu bireyle yapılan mülakat esnasında alınan notlar, daha sonra metin haline getirilmiş olsa da, temin edilen verinin ses kayıt cihazı kullanılanlara kıyasla önemli kayıplar içerdiğini belirtmek gerekir.

Kendileriyle mülakat yapılan bireylerin konuşma hızına, düşünce ve fikirlerini ifade etmek için ihtiyaç duydukları zamana, arada oluşan kesintilere ve araştırmacının mülakat sürecini idare etmedeki deneyimine bağlı olarak; en kısa mülakat 55 dakika, en uzununu ise 4 saat sürmüştür. Ses kaydı yapılan mülakatların toplam süresinin 54 saat olduğu dikkate alınacak olursa, bu, ortalama mülakat süresi olarak 104 dakikaya ya da 1.7 saate tekabül etmektedir.

Mülakat yerleri büyük oranda özellikle kendileriyle mülakat yapılan bireylerin gitmeyi tercih ettiği mekânlar olmuştur. Onların aşına oldukları ve kendilerini rahat hissettikleri mekânların seçilmesi,

mülakatların sağlıklı ve verimli geçmesine olumlu katkıda bulunmuştur. Mülakatlar büyük oranda Kızılay’da bulunan kafelerde gerçekleştirilmiştir. Bunun dışında aynı örgütten 2 birey ile içinde yer aldıkları öğrenci gençlik örgütlerinin bürosunda, 2 birey ile içinde bulunduğu öğrenci gençlik örgütünün kültür evinde/kafesinde ve 1 birey ile öğrenim gördüğü üniversite kampüsünde, 1 birey ile de kendisinin öğrenim gördüğü üniversite başka olsa da, bir basın açıklaması için geldiği üniversite kampüsünde mülakat yapılmıştır.

Mülakatların, kendisiyle mülakat yapılan bireyin aşına olduğu, bildiği yerlerde yapılmasının doğurduğu bazı aksaklık veya mahsurlar da olmuştur. Bunların başında, mülakatın gerçekleştirildiği mekânda, ilgili bireylerin sıklıkla tanıdıklarıyla karşılaşmaları ve onların da mülakatın yapıldığı masaya oturmak istemesi yahut mekânda bulunan diğer bireylerin olup biteni merak etmelerinden kaynaklanan “mevcudiyet müdahalesi” gelmektedir.¹⁰⁴ Bununla birlikte, tanıdıkla karşılaşılabilmesi durumunun avantaja çevrildiği de olmuştur. Örneğin, yapılan bir mülakat esnasında, kendisiyle mülakat yapılan bireyle aynı örgüte mensup bir arkadaşı ile karşılaşmış ve ilgili mülakatın tamamlanmasının hemen ardından karşılaşılan bu arkadaşıyla da bir mülakat yapılmıştır. Benzer şekilde, kendisiyle mülakat yapılan bir bireyin, aynı örgüte mensup kardeşinin mülakat yerine gelmesi üzerine, kardeşi de mülakat sürecine dâhil olmuştur. Ancak bu olayda, ilgili bireyler ile mülakat aynı anda gerçekleştirilmiştir. Sırası ile konuşulması ricasına uyarak ilgili bireyler sorulara kendi sıralarını bekleyerek cevap vermişler, birbirlerinin söylediklerinde unutulduğunu düşündükleri noktaları yaptıkları çeşitli eklemelerle tamamlamışlardır.

Kendisiyle mülakat yapılan birey ve araştırmacı işbirliği olarak tariflenebilecek bu tür süreçlerde ilgili bireylerden ricacı olunan bir durum da mülakat sorularının, içinde yer aldıkları öğrenci gençlik örgütünden diğer bireylere –kendileriyle mülakat yapılabilecek bireyler potansiyeli taşıdıklarından– aktarılmaması olmuştur. Bir bireyin ilgili sorularla ilk kez karşılaştığında vereceği cevaplarla, bunları daha önceden az çok bilmesi durumu arasında bir fark olacağı, bireylerin cevaplarını oluşturarak gelmesinin mülakatların doğallığını bozacağı, kendisiyle mülakat yapılan her bireye mülakat sonunda aktarılmıştır. Bunun kendileriyle mülakat yapılan bireyler tarafından ne kadar dikkate alındığı ise elbette araştırmacının kontrol edebileceği bir durum değildir.

Ses kayıtları, *Digital Voice Editor* programı kullanılarak ve yalnızca araştırmacı tarafından dinlenerek metne dökülmüştür. Mülakatlar devam ederken yapılmasına başlanan bu işlemler,

¹⁰⁴ Kavram danışmanıma aittir ve bir kişinin mülakat yerinde bulunuyor olmasından kaynaklı müdahalesine gönderme yapmaktadır.

mülakatların bitiminden bir ay sonrasında tamamlanabilmiş ve sonuçta 720 sayfalık bir metin-veri elde edilmiştir.

Bu veriler, toplumsal hareketlere yönelik kuramsal çerçeveye ve Türkiye’de öğrenci gençlik hareketlerinin anlatıldığı tarihsel arka plana dayandırılarak hazırlanan görüşme sorularının ışığında, süzülmüştür. Hem bu çerçevelerin hem de araştırma sürecinin kazandırdığı anlayış ve yorumlama imkânı kullanılarak kategoriler içinde sunulan metinler kimi zaman araştırmacının sesi ile kendisiyle mülakat yapılan bireylerin sesinin bulunduğu paragraflar olarak sunulmuştur. Buralarda ilgili bireylerin söyledikleri, kategoride tartışılan ilgili konu çerçevesinde kısa cümleler ile sınırlandırılmış ve arka arkaya örnekler şeklinde bağlanarak sunulmuştur. Kimi zaman da bu metinlerde, onların söyledikleri, araştırmacının ilgili kategoride tartışılan konu çerçevesindeki yorum ve açıklamalarının bittiği paragrafın ardından, bunlarla ilgili uzun ve bütünlüklü konuşma pasajları halinde arka arkaya sıralanarak sunulmuştur. Anlatımlara semantik düzeyde müdahale edilmemesine dikkat edilerek bazı durumlarda kendileriyle mülakat yapılan bireylerin söylediklerine, gizlilikleri ile ilgili kaygılar çerçevesinde ve cümledeki kelimelerin ya da durumun ne demeye geldiğinin anlaşılmasının gerekli görüldüğü noktalarda, müdahalelerde bulunulmuştur. Bunlar kare parantezler -[]- içinde belirtilmiştir.

3.2. BAZI TEMEL TOPLUMSAL DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ

1960’lı yıllar itibariyle gelişmeye başlayan YTH yaklaşımının etkisiyle, toplumsal hareketlere katılan bireylerin toplumsal tabanı için genel kanı, sınıfsal bir yapıyı aştıkları yönündedir. Bu kanı ya da iddia, toplumsal hareket katılımcılarının kendilerini “kim” olarak gördüklerini, üzerinde düşünülmesi gereken önemli bir unsur kılmaktadır. Bu yönde bir düşünme, toplumsal hareketler içindeki öğrenci gençliğin ait oldukları toplumsal sınıfı –ebeveynlerinin sahip oldukları meslek, eğitim durumu, gibi çeşitli kriterler üzerinden– tespit etmeye çalışmaktan öte, onların kimlik inşalarına dair bizlere ipuçları verebilecektir. Bunun soruşturmasına girişmeden önce ise kendisiyle görüşmeler yapılan bireylerin bazı toplumsal demografik özellikleri üzerinde durulacaktır:

Kendileriyle mülakat yapılan bireylerin en küçüğü 1996 yılında en büyüğü ise 1989 yılında doğmuştur; yani yaşları 18 ile 26 arasında değişmektedir. Araştırma sürecinde, 1 hukuk fakültesi öğrencisi, 1 dış hekimliği fakültesi öğrencisi, 4 eğitim fakültesi öğrencisi, 6 mühendislik fakültesi öğrencisi, 4 iletişim fakültesi öğrencisi, 6 sosyal bilimler alanı öğrencisi, 1 fen bilimleri alanı öğrencisi, 8 iktisadi ve idari bilimler fakültesi öğrencisi ve okuduğu alanı belirtmeyen bir öğrenci ile mülakat yapılmıştır.

Kendileriyle mülakat yapılan bireylerden 1'inin annesi yüksek lisans, 8'inin annesi lisans, 2'sinin annesi yüksekokul, 5'inin annesi lise, 3'ünün annesi ortaokul, 8'inin annesi ilkokul mezunudur. Kendisiyle mülakat yapılan bireylerden 4'ünün annesi hiç okula gitmemiştir, ancak bunlardan ikisinin annesi okuryazardır. Son olarak 1'i ise annesinin eğitim durumunu belirtmemiştir.

Kendileriyle mülakat yapılan bireylerden 1'inin babası yüksek lisans, 12'sinin babası lisans, 8'inin babası lise, 9'unun babası ilkokul mezunudur. Kendisiyle mülakat yapılan bireylerden 2'si babasının eğitim durumunu belirtmemiştir. Toparlayıcı bir ifade ile -ebeveynlerinin eğitim durumunu belirtmeyen bireyler hariç- araştırmaya katılanların 13'ünün annesi ve 21'inin babası lise ve üstü bir eğitim durumuna; 11'inin annesi ve 9'unun babası ise lise altı bir eğitim durumuna sahiptir denebilir.

Kendileriyle mülakat yapılan bireylerden 14'ünün annesi ev kadınıdır. 4'ü, annesinin sigortalı ve ev dışı alanda çalışan bir birey olarak olmasa da, ev içi emek süreçlerine ve aile ekonomisine katıldığını belirtmiştir. FE2'nin annesi ara sıra, evdeki dikiş makinesi ile terzi işleri yapmaktadır; ailesinin geçim kaynağının çiftçilik olduğunu söyleyen ÇK1'in annesi bu geçim sürecine katılmaktadır; CE2'nin annesi çocuk bakımı gibi sigortasız işlerde çalışmaktadır; AK3'ün annesi evlere temizliğe gitme, tarlada çalışma gibi çeşitli işler yapmıştır. Kendisiyle mülakat yapılan bireylerden 7'sinin annesi, -içlerinde öğretmenlik, veterinerlik, doktorluk, hemşirelik gibi meslek dallarından bireyler vardır- devlet memuru olarak çalışmaktadır. 2'sinin annesi işçi, 1'nin eczacı, 3 tanesinin ise emeklidir. Kendisiyle mülakat yapılan 1 birey annesinin mesleğini belirtmemiştir.

Kendileriyle mülakat yapılan bireylerden 9'unun babası -içlerinde öğretmenlik, müfettişlik, mühendislik gibi meslek dallarından bireyler vardır- devlet memuru olarak çalışmaktadır. 8'sinin babası emeklidir. 1'inin babası astsubay, 1'nin babası inşaat mühendisi, 1'nin babası diş hekimi, 6'sının babası ise kamuda ya da özel sektörde işçi, 2'sinin babası ise çiftçi olarak çalışmaktadır. 1'inin babasının mesleği öğrenilememiştir¹⁰⁵. 2'si de babasının mesleğini belirtmemiştir.

Kendileriyle mülakat yapılan bireylerin aylık nakdi gelir miktarları 400 TL ile 1000 TL arasında değişmektedir. Nakdi gelir kaynaklarını büyük oranda, ailelerinin verdiği harçlık ve devlet

¹⁰⁵ “Öğrenilememiştir” ifadesinin anlamı şudur: Mülakat esnasında soru seyrinde meydana gelen değişiklikler nedeniyle ilgili bireye bu soruların sorulmasının unutulması ve daha sonrasında da ilgili bireye tekrar ulaşılamadığından konuya dair cevaplarının öğrenilememesidir. Tablo 2’de kendileriyle mülakat yapılan bireylerin bazı bilgilerinin eksik kalmasının sebebi budur.

kredisi¹⁰⁶ oluşturmaktadır. Devlet bursu¹⁰⁷ ve özel burs¹⁰⁸ alan bireyler de vardır. Kendisiyle mülakat yapılan bazı bireyler, özel ders vermek gibi geçici işlerde çalışarak da gelir elde etmektedirler. Kendisiyle mülakat yapılan bireylerden 14’ü öğrenci evinde, -yani kendileri gibi üniversite öğrencisi olan bireylerle birlikte- 7’si Ankara’da ikamet eden aileleri ile birlikte yaşamaktadır. Kendisiyle mülakat yapılan 8 birey ise yurttta kaldığını; 1 birey, hem Ankara’daki ailesinin yanında hem de öğrenci evinde kalabildiğini; benzer şekilde 1 birey de hem Ankara’daki ailesinin yanında hem de yurttta kalabildiğini belirtmiştir. Kendisiyle mülakat yapılan 1 birey ise ikamet ettiği yeri belirtmemiştir.

Her bir bireyin anonim kimliği içinde daha yakından tanınmasını sağlamak üzere onlar hakkındaki bilgiler Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2: Kendileri ile Mülakat Yapılan Bireylerin Temel Toplumsal Demografik Özellikleri

Kodları ve Mülakat Tarihleri	Temel Toplumsal Demografik Özellikleri
AK1 (28/01/2015)	1993 doğumlu, hukuk öğrenimi görmekte. Annesi ve babası lisans mezunu; annesi öğretmen, babası ise devlet memuru. Öğrenci evinde kalmakta, aylık eline geçen para miktarı 1000 Türk Lirası. Ebeveynleri milliyetçi siyasal görüşlere sahip. Sosyalizm ile ilk kez <i>Leman</i> ve benzeri siyasal mizah dergileri aracılığıyla tanıştığını belirtmekte ve kendini “sosyalist bir kadın” olarak tanımlamakta.
AK2 (29/01/2015)	1993 doğumlu, makine mühendisliği öğrenimi görmekte. Annesi ve babası lisans mezunu; annesi veteriner babası ise ziraat mühendisi. Ebeveynlerinin yanında kalmakta, aylık eline geçen para miktarı 500 Türk Lirası. Babasının gençliğinde Dev-Yol’cu, annesinin ise Kemalist bir insan olduğunu belirtmekte. Babasının Dev-Yol ile geçmişteki bağlantısına rağmen, ebeveynlerinin kendisini Kemalist bir insan olarak yetiştirmeye çalıştıklarını söylemekte. Bugün ise Sosyalist siyasal görüşü benimsediğini belirtmekte ve kendini “solcu bir öğrenci” olarak tanımlamakta. Buna giden süreçte 2009 yılının sonunda başlayan Tekel direnişinin ve 2011 yılındaki Yükseköğrenime Giriş Sınavı şifreli kopya skandalı eylemlerinin etkili olduğunu belirtme.
AK3 (19/02/2015)	1994 doğumlu, matematik öğretmenliği öğrenimi görmekte. Annesi ortaokul mezunu, babası ile lise mezunu; annesi ev kadını babası ise emekli devlet memuru. Yurttta ikiz kardeşi olan AK4 ile birlikte kalmakta. Aylık eline geçen para miktarı 500 Türk Lirası. Ebeveynlerinin “ulusal” çizgide, CHP’li olduklarını söylemekte. İkiz kardeşi AK4 ile A’ya girişlerinde ise abileri etkili olmuş. Ebeveynlerinin A’lı olduklarını bilmeseler de “devrimci perspektifiyle” düşündüklerini bildiklerini belirtmekte.

¹⁰⁶ “Devlet Bursu” Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğü’nün üniversite öğrencilerine geri ödemesiz olarak ve öğrencilerin çeşitli kriterleri -okullarının başarı kriterlerini karşılamaları, okullarından uzaklaştırma almamış olmaları gibi- karşıladıkları sürece verdiği burstur. Lisans öğrencilerine her ay 330 TL olarak ödenmektedir. Ayrıntılı bilgi için bakınız: <http://kyk.gsb.gov.tr/Sayfalar/2441/2390/GenelBilgiler>

¹⁰⁷ “Devlet Kredisi” Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğü’nün üniversite öğrencilerine geri ödemesiz olarak ve öğrencilerin çeşitli kriterleri -okullarından uzaklaştırma almamış olmaları gibi- karşıladıkları sürece verdiği kredidir. Lisans öğrencilerine her ay 330 TL olarak ödenmektedir. Ayrıntılı bilgi için bakınız: <http://kyk.gsb.gov.tr/Sayfalar/2441/2390/GenelBilgiler>

¹⁰⁸ Öğrencilerin, dernekler, vakıflar vb. kuruluşlardan aldıkları burstur.

AK4 (19/02/2015)	1994 doğumlu, bilgisayar öğretmenliği öğrenimi görmekte.
AE1 (28/01/2015)	1996 doğumlu, halkla ilişkiler ve tanıtım öğrenimi görmekte. Annesi ve babası lisans mezunu; annesi hemşire babası ise astsubay. Kimi zaman, boşanmış ebeveynlerinden birinin yanında, kimi zamanda kayıtlı yurtta kalmakta, aylık eline geçen para 600 Türk Lirası. Babası Kemalist. A'ya girişinde ise annesi etkili olmuş. Kendini "devrimci" olarak tanımlamakta.
AE2 (17/02/2015)	1993 doğumlu, uluslararası ticaret öğrenimi görmekte. Annesi yüksekokul mezunu ve emekli. Öğretmen olan babası hayatta değil. Annesi ve ablasıyla kalmakta. Babasının 1980 öncesinde siyasetle ilgilendiğini ama annesinin ve ablasının siyasetten hep uzak kalmaya çalıştıklarını belirtmekte. A'dan edindiği arkadaşları sayesinde örgütle tanışmış. Siyasetle ilgisini "devrimci bir cepheden" bakan bir insan olarak açıklamakta.
AE3 (19/02/2015)	1994 doğumlu, uluslararası ilişkiler öğrenimi görmekte. Annesi ve babası lisans mezunu; annesi hemşirelikten babası öğretmenlikten emekli. Yurtta kalıyor, aylık eline geçen para miktarı 700 Türk Lirası. A ile babası üzerinden ulaştığı aracı kişiler ile tanışmış. Sosyalist çizgide bir siyasi görüşü olduğunu belirtmekte.
BK1 (30/01/2015)	1994 doğumlu, gazetecilik öğrenimi görmekte. Annesi yüksekokul, babası lise mezunu; annesi ev kadını, babası ise kamu emeklisi bir işçi. Annesinin sol görüşlü bir insan olarak örgütlü mücadelede yer almasa da, babasının 1970'li yıllardaki Kurtuluş Hareketi'nde yer aldığını belirtmekte. Kendini "sosyalist, devrimci" olarak tanımlamakta.
BK2 (20/02/2015)	1994 doğumlu, psikoloji öğrenimi görmekte. Annesi ve babası lisans mezunu; annesi doktor, babası inşaat mühendisi. Yurtta kalmakta, aylık eline geçen para miktarı 800 Türk Lirası. Siyasete ilgi duymaya başlamasında sol siyasi görüşlere sahip ebeveynleri, öğretmenleri ve yakın akrabaları etkili. Kendini başta bir "sosyalist" ve akademik olarak başarılı olmaya çalışan bir birey olarak tanımlamakta.
BE1 (16/02/2015)	1995 doğumlu, Kürt, uluslararası ilişkiler öğrenimi görmekte. Annesi okuryazar değil ve bir anaokulunda işçi olarak çalışmakta. Babası hakkında annesi ile boşandıklarından konuşmayı tercih etmemekte. Öğrenci evinde kalmakta, aylık eline geçen para miktarı 1000 Türk Lirası. Bununla birlikte baba tarafının Kürt özgürlük mücadelesini desteklediğini, anne tarafının ise muhafazakâr siyasi çizgide olduğunu belirtmekte. Siyasete olan ilgisi etnik kimliği ile ilgili anı ve deneyimleri çevresinde oluşmaya başlamış. İlk olarak, B'den önce yer aldığı örgüt ile tanışmasında bir öğretmenin tanıdığı etkili olmuş. Kendini "komünist" olarak tanımlamakta.
BE2 (18/02/2015)	1994 doğumlu, Alevi, kimya öğrenimi görmekte. Annesi ve babası ilkökul mezunu; annesi ev kadını babası ise aşçı. Yurtta kalmakta, aylık eline geçen para miktarı 400 Türk Lirası. Siyasete ilgi duymasında, üniversite öğrenimi için Ankara'ya gelmeden önce, sol siyasete ilgi duyan insanların yoğunlukta yaşadığı bir mahallede büyümesi etkili olmuş. Kendini "komünist" olarak tanımlamakta.
BE3 (30/01/2015)	1990 doğumlu, sosyoloji öğrenimi görmekte. Annesi okuryazar değil, babası ilkökul mezunu; annesi ev kadını, babası ise işçi emeklisi. Siyasete ilgi duymasında abisi etkili olmuş. Kendini "komünist" olarak tanımlamakta.
BE4 (16/02/2015)	1996 doğumlu, bilgisayar mühendisliği öğrenimi görmekte. Annesi ve babası lisans mezunu; ikisi de devlet memuru. Ebeveynleri ve kardeşi ile kalmakta, aylık eline geçen para miktarı 300-500 Türk Lirası. Siyasetle ilgilenmeye küçük yaşlarda izlediği ve 1950'liler sonrası Türkiye siyasi tarihinden kesitler sunan bir dizi ile başlamış. Ebeveynlerinin "aydınlanmacı ve cumhuriyetçi" insanlar olduğunu, babasının gençliğinde

	“sosyalist mücadelede” de yer aldığını belirtmekte. Kendisini “aydınlanmacı, ilerici” olarak tanımlamakta.
CK1 (28/02/2015)	1993 doğumlu, kimya mühendisliği öğrenimi görmekte. Annesi ilkokul, babası lise mezunu. Annesi ev kadını, babası ise işçi. Kendisi gibi C’li ve üniversite öğrencisi olan ikiz kardeşi ile kalmakta, ikisinin toplam aylık eline geçen para miktarı 1000 Türk Lirası. Siyasete ilgi duymasında babasının C’nin siyasi çizgisini benimsediği partiden olması etkili olmuş. Kendini “işçi çocuğu” olmak üzerinden anlatmakta.
CK2 (30/01/2015)	1995 doğumlu, sosyoloji öğrenimi görmekte. Annesi ve babası lisans mezunu ve ikisi de öğretmen. Bazen boşanmış ebeveynlerinden annesinin yanında kalmakla birlikte, çoğunlukla öğrenci evinde kalmakta. Aylık eline geçen para miktarı 500 Türk Lirası. Annesini Kemalist babasını ise milliyetçi olarak tanımlamakta. Siyasete ilgi duymaya C’nin siyasi çizgisinde yayın yapan bir gazeteyi takip etmeye başlamakla ve Gezi Parkı eylemleri sırasında ilgi duymaya başlamış. Kendini kadın çalışmaları konusunda aktif olan bir “sosyalist” olarak tanımlamakta.
CE1 (13/02/2015)	1990 doğumlu, aile ve tüketici bilimleri öğrenimi görmekte. Annesi ve babası lise mezunu; annesi ev kadını, babası işçi. Öğrenci evinde kalmakta. Yakın akrabalarının “muhafazakar” olduklarını, ancak bunlar içine babasının bir istisna olarak “sosyal demokrat” olduğunu belirtmekte. Siyasetle ilgilenen ve 1990’lı yıllarda Ankara’da üniversite öğrencisi olan kuzenlerinin siyasete ilgi duymasında etkili olduğunu belirtmekte. “Ortodoks Marksist” çizgisi olan bir örgütün mensubu olmakla birlikte, bunun altını demokrasi mücadelesinin besleyeceğini söylemekte.
CE2 (30/01/2015)	1992 doğumlu, sanat tarihi öğrenimi görmekte. Annesi ve babası lise mezunu. Annesi kendi tabiri ile “ev içi emek işçisi” ve babası işçi. Öğrenci evinde kalmakta, aylık eline geçen para miktarı 700-800 Türk lirası. Siyasete ilgi duymasında ebeveynlerinin C’nin siyasi çizgisini benimsediği partiden olması etkili olmuş. Kendini “devrimci” olarak tanımlamakta.
CE3 (23/02/2015)	1995 doğumlu, tarih öğrenimi görmekte. Annesi ve babası lise mezunu. Annesinin “çocuk bakmak gibi sigortasız işlerde” çalışan bir işçi, babasının devlet memuru olduğunu söylemekte. Yurtta kalmakta, aylık eline geçen para miktarı 500 Türk lirası. Siyasete ilgi duymasında ebeveynlerinin C’nin siyasi çizgisini benimsediği partili olması etkili olmuş. Kendini anlatırken işçi sınıfı ile sıhriyeti olan bir örgütlü mücadele vermenin altını çizmekte.
ÇK1 (24/02/2015)	1995 doğumlu, halkla ilişkiler ve tanıtım öğrenimi görmekte. Annesi okur yazar, babası ilkokul mezunu, çiftçiler. Öğrenci evinde kalmakta, aylık eline geçen para miktarı 500 Türk Lirası. Ailesinin siyasetle ilgisinin olmadığını belirtmekte. Kendisinin ise hep siyasete meraklı olduğunu, üniversiteye başlamasıyla tanıştığı arkadaşları ile bir öğrenci gençlik örgütüne girmeye karar verdiklerini ve Ç’yi seçtiğini belirtmekte. Kendini Ç’de mücadele vermesi üzerinden anlatmakta.
ÇK2 (25/02/2015)	1992 doğumlu, İngilizce öğretmenliği öğrenimi görmekte. Annesi ve babası ilkokul mezunu; annesi ev kadını, babası ise işçi. Öğrenci evinde kalmakta, aylık olarak devlet ve bir dernekten burs aldığını belirtmekte. Ebeveynleri de içinde olmak üzere yakın akrabalarının ve çevresinin AKP’li olduğunu belirtmekte. Siyasete ilgi duymasında ve Ç içine girmesinde, üniversite öğrenimi için Ankara’ya geldiğinde Ç’nin gerçekleştirdiği eylemleri takip etmesinin etkili olduğunu söylemekte. Kendini Ç’li bir kadın olması üzerinden anlatmakta.
ÇK3 (31/01/2015)	1994 doğumlu, kimya mühendisliği öğrenimi görmekte. Annesi ve babası lisans mezunu; annesi eczacı, babası diş hekimi. Ebeveynleri ile kalmakta, aylık eline geçen para miktarı 700-800 Türk Lirası. Siyasetle ilgilenmeye başlamasında küçüklüğünden beri siyasetin konuşulduğu bir ailede büyümesinin ve 2011 yılındaki Yükseköğrenime Giriş Sınavı şifreli kopya

	skandalı eylemlerinin etkili olduğunu belirtme. Kendini “solcu, devrimci” olarak tanımlamakta.
ÇE1 (01/02/2015)	1991 doğumlu, makine mühendisliği öğrenimi görmekte. Annesi ve babası lisans mezunu; ikisi de devlet memuru. Ebeveynleri ve kardeşi ile kalmakta, aylık eline geçen para miktarı 500-600 Türk Lirası. Siyasetle ilgilenen ve bu faaliyetleri nedeniyle tutukluluk süreci de yaşamış amcasının siyasete ilgi duymasında etkili olduğunu belirtmekte. Kendini “hayatını yaşamak istediği hale getirmeye çalışan” bir birey olarak tanımlamakta.
ÇE2 (01/02/2015)	1991 doğumlu, inşaat mühendisliği öğrenimi görmekte. Annesi ilkököl, babası ortaokul terk, çiftçiler. Yurttan kalmakta, aylık eline geçen para miktarı 500 Türk Lirası. Ailesinin “AKP’li, muhafazakâr” bir siyasi görüşü olduğunu belirtmekte. Siyasetle ilgilenmeye başlamasında, başta 1980 öncesi öğrenci gençlik hareketlerinde yer alan bir aile yakınlarının ve 2009 yılının sonunda başlayan Tekel direnişinin etkili olduğunu belirtmekte. Kendini “toplumda görülen sorunlara duyarlı” bir birey olarak tanımlamakta.
ÇE3 (31/01/2015)	1990 doğumlu, çalışma ekonomisi öğrenimi görmekte. Annesi lise, babası lisans mezunu; annesi ev kadını, babası ise emekli kimya mühendisi. Öğrenci evinde kalmakta, eline geçen aylık para miktarı 500 Türk Lirası. Siyasetle ilgilenen ve bu faaliyetleri nedeniyle tutukluluk süreci de yaşamış iki amcasının ve çocukken aşık olduğu ve kendisi gibi bir çocuk olan Alevi bir kızın siyasete ilgi duymasında etkili olduğunu belirtmekte. İçini, dönemsel olarak farklı geliştiğini söylediği toplumsal sorunlara karşı durmak olarak doldurduğunu belirttiği bir “sosyalist” olarak tanımlamakta.
DK1 (28/01/2015)	1992 doğumlu, sınıf öğretmenliği öğrenimi görmekte. Annesi kız meslek lisesi, babası lisans mezunu. Annesi ve babası emekli. Babası kendinin açtığı bir dükkân işletmekte. Öğrenci evinde kalmakta, aylık eline geçen para miktarı 500-600 Türk Lirası. Siyasete ilgi duymasında ve D ile tanışmasında abisi etkili olmuş. Kendini “sosyalist” olarak tanımlamakta.
DK2 (19/02/2015)	1994 doğumlu, gazetecilik öğrenimi görmekte. Annesi ilkököl, babası lise mezunu; annesi ev kadını, babası emekli devlet memuru. Öğrenci evinde kalmakta, aylık eline geçen para miktarı 500-600 Türk lirası. Ebeveynlerini “klasik CHP’li Kemalist” insanlar olarak tanımlamakta. Siyasetle ilgilenmeye küçük yaşlarda izlediği ve 1950’liler sonrası Türkiye siyasi tarihinden kesitler sunan bir dizi ile başlamış. D ile tanışmasında kuzeni etkili olmuş.
DE1 (28/01/2015)	1994 doğumlu, iktisat öğrenimi görmekte. Annesi ve babası ilkököl mezunu; annesi ev kadını, babası kamuda çalışan kadrolu bir işçi. Ebeveynleri ve kardeşi ile oturmakta, aylık eline geçen para miktarı 400-500 Türk Lirası. Babasının CHP taraftarı, anne tarafından yakın akrabalarının ise AKP’ye, “muhafazakâr” tarafa yakın olduğunu belirlemekte. D ile yoksul mahallelerdeki çocuklara öğretmenlik yapmak amacıyla başlattıkları bir faaliyetlerine gönüllü olması ile tanışmış. Kendini “devrimci” olarak tanımlamakta.
EK1 (03/03/2015)	1995 doğumlu, Kürt, maliye öğrenimi görmekte. Annesi ve babası ilkököl mezunu. Ebeveynleri ve kardeşi ile kalmakta, aylık eline geçen para miktarı 500 Türk Lirası. Etnik kimliği ile ilgili anı ve deneyimleri onu siyasete ilgi duymaya itmiş. Kendini “Kürt Alevi bir kadın” olarak tanımlamakta.
EE1 (03/03/2015)	Kürt. Tabir yerindeyse “siyasetin içine doğduğuna” vurgu yapmakta. Kendini “sosyalist” olarak tanımlamakta.
	1989 doğumlu, Arap Alevisi, sosyal hizmetler öğrenimi görmekte. Annesi ortaokul, babası ilkököl mezunu; annesi ev kadını, babası ise Suudi Arabistan’da işçi. Öğrenci evinde kalmakta, aylık eline geçen para miktarı çalışma durumuna da bağlı olarak 500-800 Türk Lirası arasında

FE1(14/02/2015)	değişmekte. Siyasetle ilgilenmeye başlamasında yaşadığı ilçedeki insanların çoğunun “solcu” olması ve üniversite öğrenimi için Ankara’dan önce gittiği üniversitedeki memleketlisi F’li olan arkadaşları etkili olmuş. Kendini, başta “sosyalist” olan “Arap Alevisi” bir birey olarak tanımlamakta.
FE2 (21/02/2015)	1994 doğumlu, Arap Alevisi, arkeoloji öğrenimi görmekte. Annesi ve babası ilkokul mezunu; annesi ev kadını babası uzun bir süre Suudi Arabistan’da çalıştıktan sonra emekli olmuş bir işçi. Öğrenci evinde kalmakta, aylık eline geçen para miktarı 500 Türk Lirası. Siyasetle ilgilenmeye başlamasında yaşadığı ilçedeki insanların çoğunun “solcu” olması etkili olmuş. Kendini “sosyalist” bir birey olarak tanımlamakta.
FE3 (22/02/2015)	1996 doğumlu, diş hekimliği öğrenimi görmekte. Annesi ve babası lisans mezunu, ikisi de öğretmen. Öğrenci evinde kalmakta, aylık eline geçen para miktarı 1000 Türk Lirası. Siyasetle ilgilenmeye başlamasında lisede F’nin lise ayağı ile tanışması ve Gezi Parkı eylemleri süreci etkili olmuş. Kendisi için bilim ve siyasetin birlikte önemli olduğunu belirtmekte.

BÖLÜM 4

KENDİ KİMLİKLERİNİ NASIL TANIMLADIKLARI

Kendisiyle mülakatlar yapılan bireyleri siyasetle ilgilenmeye başlamaya ve bir öğrenci gençlik örgütü içine girmeye çeken şey, bu yönde bir sosyalizasyon süreci yaşamalarıdır. Mead, bilincin mutlaka bir birey ve onun toplumsal çevresi arasındaki dinamik ilişki içinde ortaya çıkan bir düşünce akımı olarak anlaşılması gerektiğini iddia etmektedir. Her birey sürekli bir şekilde ötekilerle, kendi zihinlerini biçimlendiren ve şekil veren bir dizi müşterek girişimlere dâhil olmaktadır; bilinç verili değil, oluşumsaldır (Coser, 2008, s. 296, 297).

Mead'e göre benliğin özü onun esnek olmasıdır. "Bireysel" benlik denilen şey, tam da onun "ötekilerle" olan ilişkisi nedeniyle bireyseldir (Coser, 2008, s. 299). Kendileriyle mülakatlar yapılan bireylerin "dışarıya", benliklerini "kim" olarak sunduklarına yönelik ön plana çıkan nokta, siyasi görüşleri üzerine yaptıkları açıklamalardır. Mead'in "ben" ve "beni" kavramlarına yönelik açıklamaları, onların kendilerini genel çerçevede, siyasetle kurdukları bağ üzerinden anlatmaları durumunu anlamada kolaylık sağlamaktadır. Buna göre "ben" bireylerin, ötekilerin tavırlarına karşı kişisel yanıtı; "beni" ise bireylerin üstlendikleri, ötekilerin bir dizi örgütlü tavırlarıdır. Kendileriyle mülakatlar yapılan bireyler de, siyasi bir kimlik edinme sürecinde içinde yer aldıkları toplumsal grupların bakış açılarını bir yandan kavramaları üzerinden bir "beni" inşa etmektedir, bir yandan da bu grupların içinde yer alan diğer bireylerin, yine içinde yer aldıkları toplumsal gruplarının bakış açılarına yönelik kavradıkları üzerinden onlara gösterdikleri tavırlara karşı, kendilerine belli bir özgürlük ve inisiyatif veren bir cevap olarak bir "ben" inşa etmektedirler.¹⁰⁹ Taifel ve Turner da 1970'lerin ortalarında geliştirdikleri sosyal kimlik kuramları ile (Demirtaş, 2003, s. 123) "beni"yi bireylerin kendileri için duygusal yakınlık hissettikleri ve onlar için anlamlı olan bir gruba üyeliklerine olan bilgisi olarak tanımlamaktadırlar. Bireyler, kendilerini üyesi oldukları sosyal grubu –ya da grupları demek mümkündür– dikkate alarak tanımlamakta, değerlendirmekte ve kendilerini sınıflandırmaktadırlar (Turner, 1987, s. 30'dan aktaran Demirtaş, 2003, s. 129).

Mead ile benzer bir yerden, Jasper'a (2002, s. 142) göre de, "benlikler ne bütünlüklü ve sabittir ne de birdenbire ya da öngörülemez biçimde" değişmektedirler. Bu anlamda kendileriyle mülakat yapılan bireylerin kendilerini "kim" olarak sundukları noktasında siyasetle kurdukları bağ bir asli unsurdur; ancak toplumsal hayatın seyri içinde "ötekilerle" girdikleri etkileşim süreçlerinin

¹⁰⁹ Burada Coser'ın (2008, s. 299), Mead'den (1934) "ben" ve "beni" üzerine yaptığı söylediği şu açıklamadan yararlanılmıştır:

(...)."Beni", anlamlı ötekilerin ve daha genelde topluluğun bakış açısından kavrandığı ve anlaşıldığı ölçüde bir benliktir. (s. 197). (...). "Ben" (...) "bireyin o ötekilere karşı bir tavır üstlendiğinde, onların ona karşı takındıkları tavra yönelik geliştirdiği...özgürlük ve inisiyatif anlamı veren...bir cevap"tır (s. 177).

mahiyeti çerçevesinde, kendilerini her zaman siyaset üzerinden ifade etmemektedirler. Bireylerin kimliği içinde farklı kimlik parçacıkları –öğrenci olmak, bir etnisiteye ya da dini bir mezhebe ait olmak vb. gibi– bir arada bulunmaktadır ve “ötekilerle” girdikleri etkileşim sonucunda, sahip olunan kimlik parçacıklarından hangisinin ön plana çıkacağı değişmektedir.

4.1. KİMLİKLERİNİN ASLİ BİR UNSURU OLARAK SİYASİ KİMLİKLERİ

Kendileriyle mülakat yapılan bireylerden ilk olarak kendini doğrudan “sosyalist”, “solcu”, “devrimci”, “komünist” şeklinde tanımlayan bireyler vardır. İkinci olarak, kendini yine, “sosyalist”, “devrimci” olarak tanımlayan bireyler vardır; ancak bunları –“öğrenci”, “Arap Alevisi” kadın bireyler için ayrıca “kadın” olmak gibi– sahip oldukları başka kimlik parçacıkları ile yan yana –peş peşe de denebilir– ifade etmektedirler. Üçüncü olarak, araştırmaya katılan bireylerden kendilerini, direkt “sosyalist”, “solcu”, “devrimci” olarak tanımlamasalar da, “mücadele eden”, “toplumsal sorunlara karşı duyarlı, bunlar için bir şeyler yapmaya çalışan”, “sorgulayan”, “ilerici” şeklinde tanımlayanlar olmuştur. Bunları da yine, öğrenci kimliği ile birlikte ifade edenler olmuştur. Dördüncü olarak, “öğrenci örgütüne mensup bir birey olma” kimliği üzerinden kendini tanımlayan bireyler olmuştur. Bu elbette önce değindiğimiz “sosyalist”, “mücadeleci”, “sorgulayan” gibi kimlik tanımlamalarıyla bağlantılıdır.

Aslında hepsi kendilerini ekseriyetle sosyal kimliklerinin ya da “beni”nin siyasetle ilgisi olan parçası ile tanımlamaktadırlar ve böyle tanımlamaları, kendileriyle mülakat yapılan bireylerin “kendileri için anlamlı olan “ötekilerle” kurdukları özel ilişkiyle (Turner, 1982; Taifel 1982, s. 2’den aktaran Demirtaş, 2003, s. 131)” özellikle bir öğrenci gençlik örgütü içinde yer almakla ve orada eylemekler yakından ilgilidir.

ÇK3:

[Kendimi] Solcu [gülüyor] [olarak tanımlıyorum]. Devrimci diyelim yani. Devrimci olarak tanımlıyorum kendimi ve hani bir şeyleri değiştirmeye çalışan, hayatını belli bir yerden kuran ve bu yönde devam etmeye çalışan biri olarak tanımlıyorum kendimi. (...).

BE2:

Komünist. Yani kendimi komünist olarak tanımlıyorum. Bu ülkede sınıfsız bir toplumun var olacağı ve burada eşitliklerin ve kamucu bir devletin olacağına inanan bir insanım. (...).

FE2:

Şunu söyleyebilirim sosyalistim öncelikle. Onu söylemek gerekir. (...). Hani çünkü sosyalistim demekle sosyalist olunmuyor. Bunun pratiği olmalı, işte teorisi olmalı bir yerde vs. (...).

DK1:

Kendime ilk baktığımda, yani bu pratikte [öğrenci gençlik örgütünde] var olmamdan dolayı, mücadele[ci] olarak görüyorum. Kendimi ifade eden şey olarak mücadele eden, bir diğer bir kimliğimde mesela okulda olunca öğrenciyim, mücadele eden bir öğrenciyim. Mesela özel derse gidiyorum, aynı zamanda işçiyim de. Ailenin yanına gidince ailenin küçük kız çocuğuyum. (...) O yüzden tek bir tanımlama bulamıyorum, ama kendimin her alanda yaptığım bir özelliği var mücadele etmek, haksızlıklara karşı. O yüzden [kendimi] mücadele[ci] olarak tanımlıyorum.

FE1:

Yani şimdi etnisite anlamında elbette ki ben bir Arap Alevisiyim ama politik, siyasal anlamda düşündüğümde ben kendimi sosyalist olarak niteliyorum. (...). Ben politik bir insanım, öğrenciyim, işte Arap Alevisiyim, sosyalist bir insanım.

CK2:

“Öğrenciyim, sosyalistim, kadın çalışmaları konusunda aktifim. (...).

AK2:

Üniversite öğrencisiyim. Solcu bir üniversite öğrencisi olarak tanımlayabilirim.

AK1:

Ben çok kısa cevap vermem gerekirse, ‘sosyalist bir kadımm’ derim ya da ‘kadın bir sosyalistim’ derim. Yani bunların açıkçası sırası çok önemli değil benim için, ama kadın kimliğimin içinde olması önemli. (...).

Kendilerini sahip oldukları duygular, çeşitli nitelikler, yapmaktan hoşlandıkları etkinlikler üzerinden anlatan bazı bireyler olmuştur. Bir öğrenci gençlik örgütü içinde olan bireylerin tümünün, kendilerini yalnızca, sahip oldukları sol sosyalist kimlik ile ya da buna yönelik tanımlamalar üzerinden anlatacakları yönünde bir kalıp yargı olduğu ifade edilebilir. Bu anlamda bu bireylerin kendilerini nasıl ifade ettiklerine yer vermek önemlidir.¹¹⁰

AE3:

Bu konuyla ilgili çok bir düşüncem yok açıkçası ya. Erdemli bir şekilde yaşıyorum, çok bir şey diyemem yani.

¹¹⁰ Burada, öğrenci gençlik örgütü içinde ne kadar süredir bulunulduğunun bu duruma bir etkisinin olacağı; yani, daha uzun yıllar bir örgüt içinde yer alan bireylerin örgüt kimliklerini ya da siyasi kimliklerini daha çok içselleştirmiş olabileceklerinden bunlar üzerinden kendilerini anlatacağı akıllara gelebilir. Bu elbette soruşturulabilir bir konudur; ancak örneğin söylediklerini aktardığımız AK3 ve ÇE3 4 yıldan uzun bir süredir öğrenci örgütü içinde bulunan bir bireylerdir. Siyasi görüşlerini ise örneğin, AE3 ve ÇE3 “sosyalist” olarak belirtmişlerdir. Elbette konuya şu noktadan da yaklaşmak mümkündür: Hâlihazırda bir öğrenci gençlik örgütünde olan bireyler siyasi kimliklerini zaten belli ettiklerini, bunun gayet açık olduğunu düşündüklerinden, hatta artık açıklama gereği duymayacak kadar bunu içselleştirmiş olduklarından, kendilerini anlatırken bu noktaya değinme gereği duymuyor olabilirler.

ÇE3:

İşte yıllardır üniversitede bir şeyler yapmaya çalışan¹¹¹, üniversiteyi de bu arada bitirmemiş, işte insanlarla iyi anlaşan, güler yüzlü biridir yani. Nasıl diyeyim zeki biri olduğumu düşünüyorum. Yani ukalalık gibi anlaşılmasın da.

AK3:

AK3 deyince enerjili [gülüyor], arkadaşlarım öyle söylüyor. Birçok şeyden fikri olabilen, yani okumayı seven olabilir. Sohbet etmeyi çok seven, gezmeyi, tozmayı da çok seven bir insan olarak tanımlayabilirsin aslında. Müzik dinlemeyi de çok severim mesela.

Görüldüğü gibi araştırmaya katılan bireylerin neredeyse hepsi, zaman zaman sahip oldukları diğer kimlik parçalarını da buna eklemleştirerek, kendilerini “siyasal bir kimlik” üzerinden tanımlamaktadırlar.¹¹² Kendisiyle mülakat yapılan bireylerin kendilerini kim olarak gördüklerini anlatırken, çoğu zaman siyasi kimliklerine atıf yaptıklarından, büyük oranda kendilerine “siyasi görüşünüzü nasıl tanımlıyorsunuz?” sorusu yöneltilmemiş, bu soru mülakatlar gerçekleştirilirken atlanmaya başlamıştır. Bu sorunun yöneltildiği kişilerin cevapları da kendilerini nasıl tanımladıkları üzerine söyledikleri ile paralellik arz etmekte, hatta bu sorusunun yöneltildiği bireylerden bazısının cevabı, aslında kendilerini nasıl tanımladıkları sorusuna verdikleri cevabın hemen hemen aynıdır. Kendisini “solcu olarak” tanımlayan ÇK3’ün “Siyasi görüşüm, solcuyum, bir parti ile değil bir sokak hareketi ile bir şeylerin değişebileceğine inanıyorum ve bu değişikliklerin temelinde insanların içindeki isyan ateşinin biraz daha ortaya çıktığı bir şeyi olarak tanımlıyorum. (...)” sözü; Kendisini “devrimci” olarak tanımlayan DE1’in “Valla sosyalistim diyebilirim.” sözü; Kendisini “devrimci” olarak tanımlayan CE2’nin “Ya genel olarak kullandığım ve doğru bulduğum bilimsel sosyalizm olarak dolduruyorum devrimciliğin içini. (...)” sözü bu duruma verilebilecek örneklerdir.

Kendilerini, “sosyalist”, “devrimci” olarak tanımlayıp, bunları –“öğrenci”, kadın bireyler için ayrıca “kadın” olmak gibi– sahip oldukları başka kimlik parçacıkları ile yan yana ifade eden bireylerin cevapları da “sosyalist”, “Marksist” oldukları yönündedir. Kendisini öğrenciliği ve kadın kimliği ile birlikte “sosyalist” olarak tanımlayan CK2’nin “Yani önemli olan işçi sınıfının sınıf bilincine varmasını sağlamak olduğunu düşünüyorum. Marksist ve Marksist bir çizgide ilerlediğimiz için, sınıf mücadelesi olmadan (...)” sözü; Kendisini öğrenci sorumluluklarına ve insan ilişkilerine önem veren bir “devrimci” olarak tanımlayan BK1’in “Siyasi görüşümü... Sosyalist,

¹¹¹ ÇE1’in üniversitede bir şeyler yapmaktan kastettiğinin, Ç örgütü olarak yaptıkları faaliyetler olduğunu söylemek de mümkündür. Bu anlamda kendini tanımlarken aklına ilk gelen noktanın, bir örgütün içinde olmakla yapıp ettiği şeyler olduğu söylenebilir. Ancak devamında sahip olduğunu düşündüğü özelliklerine atıf yapmıştır. Bu nedenle “kendini sahip oldukları duygular, çeşitli nitelikler, yapmaktan hoşlandıkları etkinlikler üzerinden anlatan bireyler” arasına alınmıştır.

¹¹² Burada bu “siyasal kimlik”in, kendisiyle mülakat yapılan her birey için birbiriyle birebir aynı olduğunun kastedilmediğini belirtmekte fayda vardır. Her ne kadar kendilerini, “sosyalist”, “devrimci”, “sorgulayan”, “toplumsal sorunlara duyarlı” bireyler vb. tanımlamalar üzerinden anlatsalar da, bunun içini nasıl doldurdıklarının, elbette yaşam öyküleri ve içinde yer aldıkları öğrenci gençlik örgütünün siyasi çizgisine bağlı olarak farklılaştığı tahmin edilebilir.

devrimciyim.(...)” sözü; Kendisini solcu bir üniversite öğrencisi olarak tanımlayan AK2’nin “Yani sosyalistim, A’da siyaset yürütüyorum (...)” sözü bu duruma verilebilecek örneklerdir.

Kendisini direkt “sosyalist”, “solcu”, “devrimci” şeklinde değil de, “mücadele eden”, “toplumsal sorunlara karşı duyarlı, bunlar için bir şeyler yapmaya çalışan”, “sorgulayan”, vb. şeklinde tanımlayanlar bireylerin cevapları da “sosyalist” oldukları yönündedir. Kendisini “dünyayı anlamaya çalışan, hayatı sorgulamaya çalışan ve bunları sorgularken de dönüşümüne inanan” bir birey olarak tanımlayan AE2’nin “Siyasi görüşümü, devrimci bir cepheden, solcu bir cepheden, yani sol sosyalist bir şeyden, pencereden bakmaya çalışan bir insanım yani.” sözü; Kendisini “mücadeleci” olarak tanımlayan DK1’in “Kendimi şu anda sosyalist olarak tanımlıyorum, sosyalist bir birey olarak tanımlıyorum.” sözü bu duruma verilebilecek örneklerdir.

4.2. AİDİYET DUYDUKLARI TOPLUMSAL SINIF

Kendileriyle mülakat yapılan bireylerden bazıları, kendilerini ait gördükleri toplumsal sınıfı da, kendilerini kim olarak tanımladıkları noktadan, yani yine siyasi görüşleri ile bağlantılı olarak anlatmışlardır. İlk olarak kendisi ile ailesinin içinde yer aldığı toplumsal sınıfı belli bir noktadan ayıran bireyler vardır. Ebeveynleri işçi olanlardan, kültürel olarak ya da içinde yer aldıkları siyasi çizgi çerçevesinde kendilerinin işçi sınıfına ait olduğunu belirten bireyler olmuştur. Ancak sonuç itibarıyla kendilerini, öğrenci olma halinden ötürü, yani çalışma hayatında olmadıklarından ya da henüz bir üretim faaliyet içinde olmadıklarından, Marksist jargonla “küçük burjuva” olarak tanımlamışlardır. Ayrıca her ne kadar ailelerinin yaşam standartları açısından orta sınıf bir görünümde olsalar da, orta sınıfın da nihayetinde emeklerini satarak geçinen insanlar olmalarından dolayı işçileştiğini belirten bireyler de olmuştur. Hem bunu belirten bireyler hem de başka bazı bireyler, ailelerinin yaşam standartlarını göz önünde bulundurdıklarında ise onların orta sınıf olarak değerlendirilebileceklerini ifade etmişlerdir. İkinci olarak, kendini yine işçi sınıfına ait hissetme açısından kültürel olarak ve ailesinin nakdi geliri ve yaşam koşulları ile bağlantı kurarak işçi sınıfına ya da alt/alt–orta sınıfa ait olduğunu söyleyen bireyler olmuştur. Kendisiyle mülakat yapılan bireylerin geriye kalanı, yani büyük çoğunluğu ise kendilerini, –ailelerinin sosyal konumunu, nakdi gelirlerini ve yaşam standartlarını göz önüne aldıklarını söyleyebilmek mümkündür– orta sınıf içinde gördüklerini belirtmişlerdir.¹¹³

¹¹³ BK2 babasının bir şirketi olduğunu göz önüne getirdiğinde son kertede bir “burjuva sınıfı çocuğu” olduğunu ifade etmiştir: “Babamın bir şirketi var, burjuva çocuğuyum aslında [gülüyor].”

CE1:

Ya işçi çocuğuyum. Sınıfın tam anlamıyla bağrından geliyorum. Yalnız sınıfsal olarak kendi pozisyonlanışım öğrenci olduğum için tamamen şu anda zaten bir üretim faaliyetinin içinde de yer almıyorum ama küçük burjuvaya dâhil diye tanımlayabilirim kendimi. Ama hem kendi karakterim bakımından, içinde yetiştiğim, kültürünü aldığım yapı itibariyle, sınıfsal olarak işçi sınıfının, hem o anlamda içinde, kültürel anlamda içinde hissediyorum hem de bu mücadeleye sonuçta dâhil olma nedenimiz itibariyle de hani, olayın sonucu itibariyle de kaderimizin ortaklaştığı sınıf da işçi sınıfı. (...). Bugün beyaz yakalılar diye tabir ettiğimiz ya da iyi kazanan işçiler falan, kamu çalışanları için, memurlar falan filan, hepsini mesela buranın tamamını, bir emekçi sınıfı kategorisinde ele alırız. (...). Bir işçileşme döneminin içerisindeyiz. Yani bugün doktor da olsa, öğretmen de olsa, bir meta üretimin dâhilinde bir emek sarf etmeyebilir, ama orada da ortaya çıkan bir hizmet var, bunun bir işçilik gibi değerlendirilen tarafı var ve emek karşılığında alınan bir ücretlendirme var. (...).

CE2:

Yani sınıfsal olarak değerlendirdiğimizde babam memur, küçük burjuva diyebiliriz yani doğrudan ama emekçi bir kesim yani sonuçta, zar zor kıt kanaat geçinen. Ülkemizde memurluk da artık yani, sınıfların ayrılması ile birlikte işçi sınıfına daha yakınlaştığı için ana şeyi ile küçük burjuva diyebiliriz, ama emekçi bir şeyi de vardır yani.

CE3:

Teorik olarak bakıyorum, küçük burjuva sınıfında görüyorum. Yani üretime katıldığım noktadan ele alırsak, meta üretmediğim için. Ama yine de başka bir üretim aracına da sahip olmadığım için benim için şu an küçük burjuva. Aile ile düşününce orta sınıf.

CK2:

Yani küçük burjuvazi [hayatı] baya yani yaşadığımız hayat. Aileyi düşününce altla, orta arasında sanırım yani.

DK1:

Yani babam da sonuçta, annem de işçilikte bu işi yaptı. Bana göre işçi sınıfıdır, sınıf olarak. Yaşam koşulu olarak orta sınıf yaşam karakterine düşüyorlar. Aslında şey yani, konu biraz tartışmalı da, sonuçta sömürülen her birey işçi sınıfının içine dâhildir.

ÇK2:

(...) Kendim için belki böyle küçük burjuva diyebilirim. Bütün öğrenciler için diyebileceğim gibi. Ailem için de hani çok böyle ortalarda ya. Orta [sınıf] şeyi güdebilirim yani.

FE3:

Aslında öğrenci küçük burjuva olarak değerlendirilir ama şu anki süreçle beraber aslında öğrenci birazcık daha işçi sınıfına yakın bir yerde duruyor. Ailemi düşündüğümde, öyle beyaz yakalılar sonuçta, orta sayılır.

BE2:

İşçi [sınıfına ait hissediyorum]. Hem maddi gelir düzeyi olarak, hem yaşama çevre, hem bulunduğumuz il, işçi sınıfına giriyor gibi. Bir emekçinin çocuğuyum, gelecekte hayal ediyorum, belki gelir düzeyim daha farklı olur, daha üst olur da, sonuç olarak kök orada yani.

CK1:

Yalan olmasın çok zor, babam çok zorlanıyor. Şöyle bir şey var işçi, ne kadar maaş alıyor, 2,5 milyar [bin lira] maaş alıyor. 5 çocuğu okutmak zor, tabii ki zor, yani düşünüyorum. (...) Ama o işçi standartlarında yaşamana rağmen, çok iyi tepkiler de almıyoruz. (...) Adamlar “oo çok iyi para, ne güzel okuyorsun” filan diyorlar, ilginç yani.

ÇK1:

[Ailem çiftçi olduğundan nakdi gelirimiz] aylık olmuyor, yıllık oluyor genel olarak. Geliri çok olsa da, gideri de fazla olduğu için, pek şey olmuyor. Zaten ben şöyle düşünüyorum; artık Türkiye’de orta sınıf bilmiyorum, ya çok alttasın ya çok üsttesin, (...). Uçurum açılıyor git gide arada. Ben işte altta kalan kısımda olduğumuzu düşünüyorum ki öyleyiz. Öyle...

BK1:

İşçi sınıfı, alt orta sınıf. Babam açısından düşünürsem. Çünkü babam kas gücüyle çalışıyor, o nedenle çok hani, çok alt orta sınıfa... Yaşam biçimimiz olsun, yaptığı iş olsun; o nedenle, alt sınıfa dâhil ediyorum (...).

FE2:

Şöyle yani aslında o işte asgari ücret vs. mevzuları var ya, açlık sınırı vs. Oradan doğru bakınca iktisadi olarak bakınca (...) biraz daha emekçi sınıfı diyebiliriz yani, emekçi ailesinden geldiğimiz önemlidir.

4.3. SİYASETLE İLGİLENMEYE BAŞLAMA VE ÖĞRENCİ GENÇLİK ÖRGÜTÜNE GİRİŞ ÖYKÜLERİ

Kendileriyle mülakatlar yapılan bireyleri siyasetle ilgilenmeye başlamaya ve bir öğrenci gençlik örgütü içine girmeye çeken şey, daha önce de belirtildiği gibi, bu yönde bir sosyalizasyon süreci yaşamalarıdır. Araştırmaya katılan bireylere, devam eden bu sosyalizasyon sürecinin başlangıçta neye dayandığı; daha doğrusu kendisiyle mülakat yapılan bireylerin zihinlerinde yer edinmiş, onları siyasetle ilgilenmeye ve bir öğrenci örgütü içinde yer almaya iten, ön plana çıkan unsurların –bir kişi, bir kitap, yaşadıkları bir olay vb. gibi– neler olduğu sorulmuştur. Becker (2014) toplumsal olarak olan bitenin tek başına gerçekleşmediğini, biz sosyal bilimcilerin “süreç” diye adlandırmaya meyilli olduğumuz, ama “öykü” de denilebilecek bir dizi aşama sonucunda gerçekleştiği üzerine düşünmek gerektiğine dikkat çekmektedir (s. 71). Bu öyküler –ya da toplumsal olarak gerçekleşen her şey– yalnızca kendi eylemlerimize ve seçimlerimize değil, ilişki içinde olduğumuz diğer insanların yaptıkları ile bağlantılıdır (s. 75). Becker’a göre, bir dizi toplumsal etkinliğin organik bir özelliğe sahip olduğunu düşünmek, üzerinde düşündüğümüz meseleye katkıda bulunan her türden bağlantıyı aramak ve her biri diğerinin işleyiş koşullarını oluştururken birbirlerini nasıl etkilediklerini görmeye çalışmak, oldukça işe yarar bir sosyal bilimsel bakış açısı, mesleksi bir incelektir (s. 85).

Kendileriyle mülakat yapılan bireylerin, bir öğrenci gençlik örgütü içinde aslında hangi gerekçelerle yer almak istedikleri, çoğu zaman onların siyasetle ilgilenmeye başlama öyküleri ile paralellik arz etmektedir. Siyasete ilgi duymaları, bireyleri bir öğrenci örgütü içinde yer almaya götüren başlı başına bir etkidir; çünkü bu kısacası kendilerini “kim” olarak gördükleri ile ilgilidir. Kendisiyle mülakat yapılan birçok birey için ise öykülerinde etkili olmuş, onları siyasetle ilgilenmeye götüren sosyalizasyon sürecindeki unsurlar birbiri içine geçmiştir. Becker (2014, s. 103) bir olayı, örgütlenmeyi ya da bir olguyu çevreleyen koşulların, onun gerçekleşme ya da var olma şeklini etkileyen önemli unsurlar olduğunu belirtmektedir.

Kendileriyle mülakat yapılan bireylerin siyasetle ilgilenmeye ve bir öğrenci gençlik örgütünde yer almaya başlama öykülerinde etkili olmuş unsurların arasında şunlar bulunmaktadır: Siyasetle ilgilenen “ebeveynler”, “yaşça kendilerinden büyük kuzenler”, “yakın akrabalar”, “öğretmenler, arkadaşlar, tanıdıklar, sanatçılar”; “Türkiye siyasi tarihinden kesitler sunan bir televizyon dizisi ve kimi zaman da izlemiş oldukları filmler”; “çocukluğun ve üniversite öncesi gençliğin ilk döneminin geçirildiği şehir, ilçe ya da mahallenin dinamikleri”; “öğrenci olarak gelinen üniversitenin dinamikleri”; “toplumcu gerçekçi yazarların kitapları, sosyalizme yön vermiş kült yazarların –Karl Marx gibi– kitapları ya da Türkiye sol/sosyalist tarihinde ‘kahraman’ öğrenci genç bireyler üzerine yazılmış kitaplar”; “ilgi duyulan bilim alanına dair kitaplar, siyasal mizahı içeren karikatür dergileri ve çeşitli gazeteler”; “etnik kimlik üzerinden gelişen bireysel tecrübeler ya da anılar”; “toplumsal sorunlar üzerinden gelişen eylem süreçleri, takvimsel olarak her yıl gerçekleştirilen –1 Mayıs gibi– eylemler”; “öğrenci gençlik örgütüne¹¹⁴ giriş ve öğrenci örgütü içinde sosyal ve siyasal yönden sosyalleşme süreçleri.”¹¹⁵

Kendileriyle mülakat yapılan bireylerin siyasetle ilgilenmeye başlama öykülerinde ön plana çıkan unsurların hepsinin, onlar üzerinde yarattığı bir takım duygular ve ahlaki tepkiler vardır. Bu duygular üzerinden söz konusu unsurlara yönelik anlamlar oluşturulmaktadır ve bu anlamlar ilgili bireylerin kimliklerini inşa etmeleri sürecine etki etmektedir. Jasper (2002, s. 174) duygularımızın sadece en derindeki isteklerimize, tatminlerimize eşlik etmediğini; fikirlerimize, kimliklerimize ve ilgilerimize nüfuz ederek aynı zamanda onları kurduğunu ifade etmektedir. Kendisiyle mülakat yapılan bazı bireylerin söyledikleri, bir bütünsellik içinde, ilgili alt bölüm sonunda sunulacak olsa

¹¹⁴ Öğrenci gençlik örgütü kavramı ile hem onu meydana getiren bireylerin toplamından daha fazlasına işaret eden bir yapı, hem de bunun içinde eyleyenler olarak bunların yaratıcıları, onlara asli niteliklerini kazandıran bireyler olması yönünün birlikte düşünülmesinde fayda vardır.

¹¹⁵ İlk olarak, kendisiyle mülakat yapılan bireylerin bazıları bu unsurları dile getirirlerken, zaman zaman aslında onları siyasetle ilgilenmekten uzak da tutabileceğini düşündükleri unsurlara değinmişlerdir. Bunlardan ilki ebeveynleri ve yakın akrabalarıdır. İkincisi, 1980 sonrası geliştirilen ve gençleri siyasetle ilgilenmekten uzak tutabilecek, örgütlü olmanın “tehlikeli işler” olduğu üzerine üretilen söylemlerdir. Üçüncüsü ise, üniversite öncesi gençliğin ilk döneminin geçirildiği şehrin ya da ilçenin dinamikleridir.

da, bu anlamlarla ne demek istendiğinin netlik kazanması adına sarf ettikleri sözlerden bazılarına değinmekte fayda vardır:

DK2'in "Deniz Gezmiş'lerin yaşam öyküleri filan insanı çok etkiliyor" ve "Çünkü [üniversitemdeki öğrenci gençlik örgütlerinde bulunan bireyler] yani büyük samimiyetle bir şeyler yapmaya çalışıyor, ne olursa olsun. Beni de bu samimiyet etkilemişti belki de" sözleri; EE1'in "Yapamıyorsun senin gibi olmayanlarla. [Kürtlerle] daha rahatsın, o siyasetin içindekilerle farkı hissetmiyorsun" sözü; DK1'in "Erdal Öz'ün *Gülünün Solduğu Akşam* [kitabı] çok etkilenmişti beni. Lisede biraz da duygusal olarak empati de kuruyorsun Deniz'le [Deniz Gezmiş] ne bileyim işte Mahir'le vs. [Mahir Çayan] (...) böyle daha gaza getiren o devrimci önderler" sözü; CE1'in "Sonuçta sevdiğim insanlar, iyi olduğunu dürüst olduğunu bildiğim insanların savunduğu bir şey var. Medya filan bunun tam tersini savunuyor, sen de işte 13, 14'lü yaşlarda, ama [diyorsun], ya hani büyük bir yalan dönüyor burada" sözü; CE3'in "(...) benim babam, annem örgütlü mücadelenin içinden gelen insanlar. Hani küçükken (...) onların o mücadelesindeki yer alışlarını mücadele edişlerini, sürekli bir yoğunluklu onlardan kaynaklı bir şey yaptıklarından, (...) bir haz da duyduklarını, örgütlü mücadele içinde bulunmaktan kaynaklı bir mücadele hazzı duyduklarını da görüyordum" sözü; AK2'nin "yani bu ülkede esasen hem tarihinden bugüne, hem doğru yerde durmayı başarmış esasen diye düşünüyorum, sosyalistler. Bu ülkede ve hani siyasetin bir yalan söyleme kurumu olarak kendini var ettiği bir yerde bana doğru söyleyen insanlar hep sosyalist insanlardı" sözü; ÇE3'ün "Valla benim solcular iyidir dememe sebep olacak birkaç tane olay var. (...)." sözü; CK1'in "(...) Biz hani istemsiz bir taraf belirlemek zorundasın. Yaşın küçük olsa bile, aklın ermeye başladığı zaman kendince bir tarafın olmalı. Bu yeryüzünde ben objektifim diyen yok. Objektifim diyen her zaman güçlünün yanını tercih eder. Yani bir taraf belirlemek zorundasın. Sen de o tarafını belirliyorsun. (...)" sözü; FE1'in "(...) [Üniversiteye] gittiğimde oradaki bütün sıkıntılara bütün dertlerime filan genelde solcular yardımcı oldu yani" sözü; EK1'in "(...) Mesela annemi çözümlemem, bir kadın olarak onu çözümlemem, bir Kürt kadını [olarak onu] çözümlemem, beni yani bu konuda bilinçlendirdi. Bir kadın neden kendi kimliğini yok eder? (...) Onu anlamaya çalıştım. Sistemin ona dayattığı şeyi biraz çözümlemeye çalıştım açıkçası. Ben şöyle hatırlıyorum, ben her zaman Kürt olduğumu dile getirdim. Mesela Kürtçe bilmiyorum, bilmiyorum derken anlıyorum tabii konuşabiliyorum [da] belli boyutlarda, ama anadilim olmasına rağmen anadilim gibi konuşmuyorum tabii. Ama ben çok küçük yaşta Kürt kimliğini çok benimsedim. (...)." sözü bu duruma verilebilecek örneklerdir.

Bu sözlerin hepsinde ortak olan unsurlardan biri, bir duygusal bir yakınlık ya da bir halden anlama halinin kurulmasıdır. Kısacası, "bizlik", "bizden olanlar" anlamının yakalanabilmesidir. Bu "bizlik" in içinde "sevgi, güven, saygı, aidiyet, gıpta etme" gibi duygular barınmaktadır.

Oluşturulan “bizlik” anlamı üzerinden, “kızgınlık, öfke” duygularının, “ortada bir hakkaniyetsizlik olduğu duygusunun”, “sorgulamanın” eşlik ettiği ahlaki tepkilerin de geliştirilebildiğini dile getirmek mümkündür. CK2’nin “(...) sonra Berkin Elvan’ın¹¹⁶ öldürülmesi zamanında da, yani örgütlü bir mücadeleye katılmam gerektiğini fark ettim. Çünkü tek başıma ne kadar bir şey yapabilecektim. (...)” sözü; ÇK3’ün “(...) Hani her zaman bu [sınav] baskı[sı] üzerimde yaşayan bir şeydi ve ben bu kadar çabalarken ben bu kadar çalışırken, birilerinin oradan gelip, hani resmen birkaç şifreyle [2011 Yüksek Öğretime Geçiş Sınavı (YGS) şifreli kopya skandalı] senin orada olman gerekirken, başka birilerinin oraya geçmesi, beni çok rahatsız eden bir şeydi ve gerçekten de çok rahatsız edici bir şey. Yani sokağa çıkma arzusunu harekete geçiriyor insanda. Yani mesela [lisedeki] arkadaşlarım okulda sokağa çıkmazken, [onlara] ‘siz neden çıkmıyorsunuz?’ dedirten bir şeydi benim için” sözü; CE2’nin “(...) hani medyada yaratılan durum var ya, işte ‘şu kadar terörist öldürüldü, öyle oldu, böyle saldırdılar.’ Hani Gezi [Parkı eylemlerinde] bakıyorum amacımızla [medyada gösterilen] amaç, bize gösterdikleri yani çok yanlı olduğunu fark ettim.” sözü; BE1’in “Ben [alt sınıftan Kürt bireylerin yaşadığı] mahalleimde başka çocuklar var, ama okuduğum okulda farklı bir ortam var. Orada işte şey yaptım, jeton biraz daha düştü. ‘Bu niye böyle?’ falan. Oradan sonra gelişen şeyler yani, o an fark etmeye başladım. Yani bir üst sınıfa karışınca fark etmeye başladım. Kendi sınıfımdayken fark etmiyordum.” sözü; DK1’in “Ya bu [siyasetle ilgilenme] süre[ci] aslında biraz liseden doğru ortaya çıkıyor. Ya benim yani oturduğumuz yer [İstanbul’da bir ilçe] ve okuduğum lise de Anadolu lisesiydi yani herkes geliyor. Birisi [İstanbul’da bir ilçe]’nin varoşundan gelen çalışkan gençler; diğeri de hani aile zorlamasıyla filan dershaneye gitmiş vs. Hatta bizim sınıfta şeyi hatırlardım ben, bir sıra [ilçenin varoşundan gelen] gençler, bir sıra [diğer] gençler otururdu. Ortada, yani bizim gibi ne oraya giriyor, ne buraya giriyor... Yani mesela orada beni bir çelişkiye sürüklüyordu. (...)” sözü bu duruma verilebilecek örneklerdir.

Ayrıca kendileriyle mülakat yapılan bireylerden, onları siyasetle ilgilenmeye götüren süreçte “heyecan”, “merak” gibi duygular yaşadıklarını belirtenler de olmuştur. Elbette bu süreçlerin de yine, “bizlik” anlamı oluşturma ve “ahlaki tepkiler” verilmesi ile bağlantılı olduğunu dile getirmek mümkündür:

CE1’in “(...) bu tarafa yüzümüzü döndüğümüzde burada bir heyecan vardı yani. Hani yapılması gereken bir şey vardı. Hem tatmin, hem kişisel tatmin için, hem de doğruyu, bir idealistlik olmazsa olmaz zaten bu işin içinde, hem doğruyu yapmak, hem de kendi şahsi tavrım için bir şey vardı yapılması gereken. O bir şey de benim için en fazla buydu yani, aktif siyaset ile uğraşmaktı. (...)” sözü; BK2’nin “(...) Hani ortaokuldan beri aslında sürekli şeydi, bir şey olduğu zaman ülke

¹¹⁶ 40. dipnota bakınız.

siyasetine dair, hani kulak kesiliyordum. (...).” sözü; AK1’in “(...) çocukluğumdan beri ben çok meraklıydım. O yüzden bazı arkadaşlarım dalga geçiyor benle böyle ‘sosyalist doğdun galiba’ diye. Biraz merak... Hemen sorgulayan bir çocuktum. ‘anne İMF ne demek, dolar neden yükseliyor?’ diye soran. (...)” sözü; AE2’nin “(...) Hani insanın biraz da yapısıyla da alakalı. Yani politik yönelimler bazen ilgini çekebilir, böyle bir şey de ilgimi çekiyordu o zaman. (...)” sözü; FE3’ün “(...) Hani düşündüm, insan madem, hayatımız hani belli bir sonu var ya da ne bileyim hani [ölümün] sonunda pek bir şey olacağına inanmadığım için, sonrasında yani ölümün sonrasında, o zaman hayatı güzel değerlendirmek lazım diye düşünüyordum hep. (...)” sözü bu duruma verilebilecek örneklerdir.

Burada son olarak anlatımlarda hangi noktaların vurgulandığının görünür olması açısından, kendileriyle mülakat yapılan bireylerin bazılarının anlatımından birkaç örnek sunmakta fayda vardır:

DK2’nin siyasete ilgi duymaya başlama öyküsü:

Ya aslında hani şeyler vardı ya bizim zamanımızda, ben şeyi hatırlıyorum benim zamanımda televizyonda *Hatırla Sevgili*¹¹⁷ [dizisi] vardı. Çok belki çok bahsedilmiştir ama etkilemediğini söyleyemem ya da çevremdeki o şeyler ama. Hani [üniversiteye gelmeden önce yaşadığım il] gibi bir yerde Ankara ve İstanbul gibi değil, yani böyle buradaki insanlar gibi, yani buradaki olaylar orayı çok fazla etkilemiyor. Öyle çok büyük bir şey yoktu yani. [Ankara’da] mesela şey dikkatimi çekmişti ilk geldiğimde, lisedeki öğrenciler de buradaki üniversite gençliği ile çok aynı noktada, böyle bir durum yok, tamamıyla kendini soyut[lama]. Yani o şeylerden soyutluyorsun ya... Ancak şu şekilde olabiliyor, yani benim şeyimde, ya aileden bir takım şeylerle yetişmen gerekiyor ya da senin kendini geliştirip kitaplar okuman gerekiyor. Benimki o şekilde olmuştu. Aslında ailemde böyle çok tamamıyla bu konulara ilgili bir şekilde yetişmemişti[m]. O *Hatırla Sevgili* çok dikkatimi çekmişti, sonra kitap falan okumaya başladım, gazeteci olmaya karar verdim. O şekilde ilerledi. Şeyden çok bahsediliyor, [Georges Politzer’in kitabı] *Felsefenin Temel İlkeleri* filan, o kitaptan çok bahsedilir, ama hani evet etkilenmişim. Yani bu hani Deniz Gezmiş’lerin yaşam öyküleri filan insanı çok etkiliyor, hele de lise döneminde gerçekten çok etkiliyor ama şimdi şey diye düşünüyorum... Ya bence hani biraz da tanımlamaları nasıl yaptığımızla ilgili. Aslında siyaset değimiz ya da bu dediğimiz kavramlar yaşamdan çok uzak kavramlar değil ki hani. Her şey etkiliyor, (...).

DK2’nin, içinde yer aldığı öğrenci gençlik örgütüne giriş öyküsü:

Ya şey normalde üniversiteye gelirken, bir de küçük bir şehirden gelince her şey çok dikkatimi çeker. Ben şeyi hatırlıyorum işte, okula ilk gittim, okulun her tarafında bir masa var. [Okulda] bir tane bir şey [örgütlü öğrenci] var, sürekli seninle konuşmaya çalışıyor. Ya benim biraz da hani, ilk başta korktuğumu hatırlıyorum. (...) Aslında benim, şöyle bir şey olmuştu, kuzenim vardı burada. D içerisindeydi. Onunla konuştuk ama o çok böyle şey yapmamıştı, beni çok zorlayıcı bir noktada olmamıştı. O da farkındaydı benim çekincelerimin. Biraz zamana bırakmıştı. Bir o kadar da dediğim gibi tanımaya çalıştım yani siyasi yapıları, şeyleri, öyle bir karar vermişim. Etkileyen de şu olmuştu aslında, (...) herkes yani büyük samimiyetle bir şeyler yapmaya çalışıyor, ne olursa olsun. Beni de bu samimiyet etkilemişti belki de.

¹¹⁷ 2006–2008 yılları arasında yayınlanmıştır. Başladığı 2006 yılında, kendisiyle mülakat yapılan bireylerin en küçüğü 10, en büyüğü ise 17 yaşındadır.

BK2'nin siyasete ilgi duymaya başlama öyküsü:

Şeyi hatırlıyorum, hani ortaokuldan beri aslında sürekli şeydi, bir şey olduğu zaman ülke siyasetine dair, hani kulak kesiliyordum, bir şeyler saçma gittiğinde saçma olduğunu dillendiriyordum. Hatta ilkokuldayken mesela ilk din dersi görmeye başladığımızda 4. sınıfta, sınıf öğretmenim biraz daha şey bir insandı, ilerici bir insandı, biliyordum, ediyordum. Gidip itiraz etmişim, “ben [din dersi] görmek istemiyorum” filan diye. Yani burada şeyler de var mesela, işte o yaşlarda Tanrı sorgulamaların falanla başlıyor. Sadece mesela din sorgulaması filan düşünmüyorum. Muhtemelen düzen sorgulaması ile gelen bir şey vardı. Ortaokuldayken şey vardı, çok sevdiğim bir Türkçe hocam vardı. Aşırı Kemalist bir insandı. Hani derslerde şöyle gelirdi işte, deste deste gazete kupürleriyle. İşte onları okur anlatır işte... Biraz şey yetiştirirdi, hepimizi Kemalist yetiştirirdi. Sonra oradan kopuşum nasıl oldu dersin, şey bu işte [PKK–Partiya Karkerên Kurdistanê/Kürdistan İşçi Partisi– ile çatışmalarda] asker ölümleri filan çok sık yaşanıyordu. Hani onlara bir kere, şeyi hatırlıyorum, kırılma noktası olarak şunu tarifleyebilirim. Annem şehir dışındaydı. Babam, kardeşimle beni aldı, işte Türk bayrağıyla şeye çıktık. Arabayla hani bayrağı sallaya sallaya gidiyoruz ama orada ülkücü olmayan tek insanlar biziz aslında. Herkes çünkü bozkurt işaretleriyle filan. Annem duyunca çok kızmıştı. “Bir daha çocuklarımı böyle bir şeye götürmeni istemiyorum” [demişti babama]. Hani “ülküçülerin arasında durmayacaklar” filan dediğinde, annemle bir kavga etmişim. Annem o kavgada Kemalist olmadığını söylemişti. Benim hani 7. 8. sınıf zamanına denk düşünüyör sanırım. Bütün algılarım çöktü. Çünkü iyi insanlar Kemalist’ti. Kemalist olmayanlar kötüydü o zamana kadar. Annem yıktı biraz aslında bu algıyı. Annemin etkisi çok. Ama şeydi yani hani zaten çevresinde olan her şeye az buçuk duyarlı bir insan, dediğim gibi yani sürekli bir müdahil olduğunda da siyaset alanına çok fazla uzak da kalamadım.

BK2'nin içinde yer aldığı öğrenci gençlik örgütüne giriş öyküsü:

Annemin kuzeni, B'nin siyasi çizgisindendi. [Lise] 10. sınıfta [Aralık 2009– Şubat 2010 dönemindeki] Tekel [direnişi içinde yer alan] işçilerinin yanına, [yaşadığım şehirden Ankara'ya] geldiğimi hatırlıyorum. (...) O zaman şey gördüğümü hatırlıyorum yani [B'nin siyasi çizgisindeki partinin] çadırı vardı [işçilerin eylem alanında] (...) Sonra bir [B'nin lise örgütlenmesinin] dergisi vardı [...] adında, onu alıp okudum birkaç sefer. [Lise] 11. sınıfa geldiğimde işte zaten, [B'nin siyasi çizgisindeki haber] portalından filan yazıları takip ediyordum. 2. döneme başlamadan da [B'nin siyasi çizgisindeki ...] Kültür Merkezi vardı, oraya gittim lisede. Hani solcu liseli olan birkaç kişiyi bulup, onlarla beraber. Kendi isteğimle gitmiş oldum aslında.

CE1'in siyasete ilgi duymaya başlama öyküsü:

Ya çok eskiye dayanır. Şöyle ki işin duygusal bir şeyi var. Ya aileden etkilenme filan, [o şekilde siyasete] yönelme bende yok diyemem. Şöyle, yani içinde bulunduğumuz koşullar filan, çocukluğumun bir dönemi köyde filan geçti zaten ve feodal ilişkilerin çok yoğun olduğu bir de, [çocukluğumun geçtiği şehir] bir de kırsal falan. Hani o açıdan baktığımda çok geri konjoktüre sahip, çok feodal ilişkilerin yoğun olduğu ve dini baskının çok fazla olduğu üzerimizde [bir yerdir]. Sülalem filan da öyledir genelde sağcı filan, öyle tabir edilebilirim, dindar filan. Öyle ailelerdir ama babam bunun içinde bir şeydir, sosyal demokrat bir kimliğe sahiptir. Öyle tanınır. Onun bir duygusal şeyi tabii oluyor. Diğer bir duygusal şeyi ise gene, benim büyük amca çocuklarımın [19]90'lı yıllarda Ankara'da, biri ODTÜ'de biri [Ankara Üniversitesi] Siyasal [Bilgiler Fakültesi]'nde üniversite okumasıydı. Onların benim üzerinde bir etkisi vardır ama bunların, yani bunlar belki tanıştırma. Yani bahane olur ya, bahanesidir işin. Ama ondan sonrası, çocukluktan itibaren biraz önce gençlik tarifi yaparkenki o dürtü, o heyecandan filan bahsettirmen, işte bu tarafa yüzümüzü döndüğümüzde burada bir heyecan vardı yani. Hani yapılması gereken bir şey vardı. Hem tatmin hem kişisel tatmin için hem de doğruyu, bir idealistik olmazsa olmaz zaten bu işin içinde, hem doğruyu yapmak, hem de kendi şahsi tavrım için bir şey vardı, yapılması gereken, o bir şey de benim için en fazla buydu yani, aktif siyaset ile uğraşmaktı. Tanışma evresi öyle olmuş olabilir. Daha sonrasında bir yoğun merak... Ortaokul lise yıllardan başlayarak... Ne doğru ne yanlış? Politika konuşuluyor

ama televizyonlardan... Bir de işte çocuklukta karşılaştığımız biraz önce duygusal diye ifade ettiğim şeyler ama sonuçta sevdiğim insanlar, iyi olduğunu, dürüst olduğunu bildiğim insanların savunduğu bir şey var. Medya filan bunun tam tersini savunuyor, sen de işte 13, 14'lü yaşlarda ama [diyorsun] ya hani büyük bir yalan dönüyor burada. Oralardan başlayarak gidip daha 17, 18'li yaşlara da gelince daha da derinlemesine bir hakkaniyet arayışına girince, bir de yaşadığın şehri terk etme, yani özellikle taşra kırsaldan gelip büyük şehre falan onlar etkili, biraz etkili. Bence her gençte etkisi olmuştur. Liberal bir özgürlük şeyinden bahsetmiyorum ama görece bir özgür ortama da çıkınca, dünyanın gösterildiği gibi dönmediğini anlıyorsun. (...).

CE1'in öğrenci örgütüne giriş öyküsü:

C ile [üniversiteye gelmeden önce yaşadığım şehirde] tanıştım ben. 1 Mayıs'ta. 2008, 1 Mayısında. Liseye gidiyordum lise 2'de. İlk defa kitlesel 1 Mayıs kutlanacaktı, yasaklıydı. Onu kıran da, onu kırılmasında [üniversiteye gelmeden önce yaşadığım şehir] yerelinde en büyük etkiyi gösteren örgüttür [C'nin siyasi çizgisindeki parti]. 1 Mayıs olacağını lisedeki bir arkadaşımduydum. O bana haber verdi, alakalı olduğum konular olduğu için. Hemen gittim oraya ve şeydir ya, tesadüf ama, işte gene diyalektiğe değineceğim de, aslında tesadüfi de değil yani. Şöyle ki, [üniversiteye gelmeden önce yaşadığım şehir], o yerelin kültürü ile büyümüş bir gencim ve o yerelin kültüründeki bir gence en iyi hitap edebilen örgüt C örgütüydü. Çünkü o gün o alana gittiğimde en kalabalık yürüyen, arkadaşlarımın içinde yer aldığı ve içinde yabancılık hissetmeden... Bak ilk eylemimde, ilk sloganımı attırması mesela, öyle bir şeydi. "Katil ABD işbirlikçi AKP" sloganıydı. Hoşuma çok gidiyordu o dönem, çünkü daha çok kafamız solcu şekilde yani şekillendiği için, AKP'ye vuran bir slogan, genel [kapitalist] sisteme vuran bir slogandan daha cezbediyordu o günkü şey halimi. Güzel de bir slogan ayrıca, katıldığım bir slogan hala tabii ki. Şimdi tanışıklığım o şekilde oldu. Daha sonra [üniversiteye gelmeden önce yaşadığım şehirde] böyle bir bağlantı kurduk ama orda bir kopukluk yaşandı. Şöyle, kendi yerelimizde biraz önce dediğimizde, o özgür ortamı hala yakalayamama falan filan. Her ne kadar fiziksel veyahut daha değişik yöntemlerle bir baskı üzerimizde oluşmasa da, bir mahalle baskısı orada [vardı]. Oturduğumuz mahalle de, köyden biz komple aynı mahalleye geldik. Yani öyle bir mahalle... Biraz da çok utanılacak işler gibi bakıldı çevre çeperden. O yüzden orada o kadar rahat hareket edemedim ama birkaç defa daha orada gidip gelmişim C'ye. Ama ilişkiyi orada kurduk. Daha sonra buraya [...] Üniversitesi'ne geldikten sonra şeye, ilişkim oradan şey yaptığı için, burada direkt bulduğum yani örgüt, C oldu. Direkt de örgütlendik ve şeye başladık yani, pratik faaliyetlere de başladık. Başka bir şeyle [öğrenci gençlik örgütü] ile çok fazla serüvene girmedim yani. Oradan ilişki bağlandığında bize gençlerin ilgisi, burasıyla irtibatım o şekilde sağlanmıştı. (...) Direkt bir C'li olarak gelmişim. Kafamda o vardı.

ÇE2'nin siyasete ilgi duymaya başlama ve bir öğrenci gençlik örgütüne giriş öyküsü:

Ya benim aile açısından bizim ailemiz genel anlamda muhafazakâr bir aile. Annem çok şeyle, siyasetle ilgilenmez zaten. 2009 yılında ilk oyunu benimle birlikte kullandı. Yani yıllarca oy kullanmamıştı, ilk oyu birlikte kullandık. Babam genelde merkez sağ partilerine oy vermiş bir insan. Şimdi de AKP'ye oy veriyor. Ama bizde ama şey değil, çocukların siyasi gelişimi biraz daha farklı oldu. O da işte daha önce biz şeyde, işte ben ilkokuldayken bir aile yakımız vardı, bir akrabalık ilişkimiz yok, ama okuldan bir hocamızın tanıştırdığı birisiydi. Hani bize maddi olarak destek oluyordu. Hani kendisi de şey, yani 1980 öncesi gençlik hareketinde bulunmuş bir insandı. Biraz onunla tanıştıktan sonra, ondan etkilenecek gelişen bir şey oldu. Hani belki ilk ailede hani biraz da yaşından kaynaklı ilk politikleşen abimdi. Hani abim çok kitap okurdu. Genelde de lise çağı ile birlikte politik kitaplar okumaya başlamıştı. Hani ben de ondan etkilenecek okumaya başladım. Lisede zaten, ilkokulda ben çok fazla kitap okumazdım, özellikle lisede kitap okumaya başladım. Hani herhalde lise 2 gibi, yani kendimi sosyalist olarak tanımlamaya başlamıştım. Ama asıl şey, solla bağımı kurduğum zaman üniversite oldu yani. Üniversiteye kadar kendimi sosyalist olarak tanımlıyordum, ama herhangi bir şeyim yoktu yani, herhangi bir bağım yoktu, herhangi bir eyleme katılmışlığım da yoktu. Hani üniversiteye geldikten sonra da hani, üniversitedeki C'li arkadaşlarımın benimle iletişim kurmasıyla birlikte hani, bir de o dönem şey, [Aralık 2009– Şubat 2010 dönemindeki] Tekel

Direnışı dönemiydi. Ve okulumuzda da hani Tekel direnişinin dışında da gündemler vardı, [öğrenim gördüğüm üniversitenin] kendi gündemleri vardı. Hani o süreç beni biraz daha politikleştirdi ve hani şeyi bir şekilde hani şey, hep düşünürüz ama hani asıl olanın, gerçek hayatta onun içinde olmak olduğunu fark etmemi sağladı. Daha öncesinde hani [üniversiteye gelmeden önce yaşadığı şehir] çok fazla ne gençlik hareketi ne de toplumsal muhalefetin diğer kesimlerinin çok gelişkin olduğu bir durum yoktu ben lisedeyken. (...) Özellikle de [19]80 sonrası, gençliği apolitize etmek için kullanılan bir şey vardır ya tabir, işte “kendinizi kullandırmayın” işte “kullanılan insanlar”, “kardeş kavgasıyla birbirini yediler” filan, hani biraz onların etkisinde kalarak geliştirdiğim bir bakış açıydı. O şeyde, üniversitede yıkıldı. Özellikle o Tekel süreci ve okulda yaşadığımız süreç ile birlikte. Hani ondan sonra örgütlenme kararı aldım. Hani bir şey düşünüyorsam onun içinde faal biçimde bulunmam gerektiğini düşündüm ve örgütlendim. Biraz şey öyle girmiştım.

AK2'nin siyasete ilgi duymaya başlama öyküsü:

Yani şöyle hani benim ailem genelde hani şeydirler demokrat insanlardır. Hani işte küçükken hani [2007 yılındaki] Cumhuriyet Mitingleri vs. olduğu zaman hep giderdik, ailecek filan. Tabii o biraz daha bu siyaset konuşmak da vs. bir şeylere tepki göstermek; yani şöyle söyleyebilirim, hayatım boyunca hiç iktidarda olan bir şeyi sevmedik ailecek. O hep vardı ama hani özel olarak siyaset yapmaya başlamam, bizim lise sonda ben YGS'de şifre çıktığı yılın [2011 Yüksek Öğretime Geçiş Sınavı (YGS) şifreli kopya skandalı] öğrencisiyim. O zaman benim dershanem de [Kızılay'da] hemen şurada, karşıda. Yıl 2011. Orada birkaç arkadaşım vardı. Bizim lisede de A'lı ve TKP'li¹¹⁸ arkadaşlar vardı. Bir felsefe düşünce topluluğu diye bir topluluk vardı, lisede. Benim dershanemde de A'lı birkaç arkadaş vardı. Onlar o zaman imza topluyorlardı, sınav iptal edilsin diye. Ben de hem toplulukla hem de bu kampanyayla biraz tanıştım. Hatta ilk eylemim YGS şifre eylemidir. Buradan Yüksel [Caddesi'nden] AKP il binasına yürümüşük. Bayağı büyük bir eylemdi. Bayağı o zaman büyük bir tepki vardı. Hani [Aralık 2009– Şubat 2010 dönemindeki] Tekel [direnışı] vardı öncesinde. Tekel, yani o zaman tabii, örgütlü değildim tabii çok fazla da insan tanımıyordum ama dershanede birkaç arkadaşımınla giderdik, çorba filan dağıtıyorlardı, biz de yardım ederdik. “asla unutma, asla affetme” yürüyüşleri oluyordu. Sakarya [Caddesi] etrafında yürüyorlardı her gün öğlen saatinde. Biz de onlarla yürüyorduk.

ÇE3'in siyasete ilgi duymaya başlama öyküsü:

Valla benim solcular iyidir dememe sebep olacak birkaç tane olay var. Bir tanesi ilkokulda benim âşık olduğum kız Aleviydi. Ben Alevinin ne olduğunu da bilmiyordum o zaman. Ben hiç sağ/sol filan bilmezdim. Yani sağ/sol benim için işte sağ elini kullanan, sol elini kullanan kadar basit bir şeydi. O zaman da bir televizyon dizisi vardı Gülbeyaz¹¹⁹ diye. Ortaokul da olabilir. Neyse... Orada Nejat İşler oynuyor filan. Nejat İşler'e herkes hasta böyle. Çocuk yaştaki kız arkadaşlarımız da hasta. İşte ben nesi var Nejat İşler'in falan diyorum ki, ben de hoşlanıyorum sonuçta, ben de onu bileyim yani. Bir kere “uzun boylu” diyor, ben olamıyorum uzun boylu. Onu geçtim bir de “komünist” dedi, adam yani. Benim için orada komünist iyi bir şey. Bu bir parçasıdır. Bir diğer parçası benim iki tane amcam örgütlü, devrimciydi. Çok sevdiğim iki insandır, yani bizim ailemde en çok sevdiğim, en değer verdiğim insanlardır ikisi de. Başka bir gruptanlardı, örgütlülerdi, bir tanesi silahlı falandı yani. Uzun süre cezaevinde kaldı, ölüm orucuna katıldı. Sonradan öğrendim ben bunların hepsini, ama solcu olduklarını biliyorum yani. Onların etkisi vardır. Babam sosyal demokrattı, bunu ifade ederdi “ben sosyal demokratım” diye. Onun etkisi olmuştur. Zaten ben sosyalistlerden önce sosyal demokratların, ya uzun süre ben sosyal demokrasi okudum lisedeyken, hatta ben de “sosyal demokratım” falan dediğim dönemler vardı yani. Onun etkisi vardır. Ya ama bu dediğim gibi bu... Bir yandan da benim anne tarafım müthiş sağcı bir aile. Şu an dayım AKP ilçe başkanı falan yani. Hepsini belli yerlerde, belli görevleri olan AKP'de insanlar. Ve benim bütün yazlarım yazın Kur'an kursu,

¹¹⁸ AK2'nin içinde yer aldığı öğrenci gençlik örgütü, söylediklerinden alıntı yaptığımız pasajda anılan siyasi partinin siyasi çizgisini benimsemediği için, bu siyasi partilerin ismi açık bir şekilde kullanılmıştır.

¹¹⁹ 2002–2003 yılları arasında yayınlanmış televizyon dizisi.

Cumaları, cumaya [Cuma namazı] gitmekle filan geçti. Ondan da etkilenebilirdim ama bu taraf... Öyle özel travmatik bir durum yok herhalde, çevreyle alakalı.

ÇE3'ün içinde yer aldığı öğrenci gençlik örgütüne girişi:

Aslında ben lisede örgütlendim. O zaman lisede Ç diye bir çalışma yoktu. [...] diye bir dergi var. Tanışmam şöyle, o da şöyle yani, ben[im] esas sempatim [Ç'nin içinde yer aldığı siyasi çizgideki] mahalle örgütüne sempatine duyuyordum. Onda da temel gerekçem şuydu, birkaç eylemlerine denk geldiğimde, eyleme katılan yoksulların, gerçek anlamda yoksul halkın eylemde özne olması benim için değişik bir şeydi. (...) Bir gün işte Filistin'le ilgili bir etkinlik düzenlenirken, ben bildiri dağıtanlara gidip, "ya ben hep bildiri alıyorum, bildiri dağıtmak istiyorum, ben üye olacağım, nereden üye olunuyor" filan diye kendim gittim yani. (...).

FE1'in siyasete ilgi duymaya ve içinde yer aldığı öğrenci gençlik örgütüne giriş öyküsü:

Lisedeyken, yaşıyor olduğumuz yerden kaynaklı işte seneden seneye 1 Mayıs etkinliklerinde falan, işte bazı etkinliklerde filan. Bir sol kültür var yani. Çocukluğumuzdan beri Grup Yorum şarkılarıyla büyümüş olmak, yani Ahmet Kaya'nın bizim manevi babamız olması falan gibi şeyler, çok sevilen şeyler olması. Oradan gelen bir sol kültür var, avantaj sağlıyor. Gitmiş olduğum yerde [Ankara'ya gelmeden önce öğrenim gördüğüm üniversitenin bulunduğu şehirde] tanışmış olduğum, ilk tanışmış olduğum [memleketimden] arkadaşlardan birkaçı örgütlüydüler. F'de örgütlü ve işlerine de hakim arkadaşlardı yani. Beceri[k]li yetenekli arkadaşlardı. Onlarla konuşmuş olmamın getirmiş olduğu bir şey. Zaten üniversiteye gittikten ve iki hafta içerisinde kendimi de örgütlenmiş buldum. Çünkü herhalde öyle bir açıklık hissediyordum yani. Öyle bir açıklık hissediyordum, en uygun, hiç kafamda soru işareti bile kalmamıştı. Hani "ya başka örgütlere de bakayım şudur, budur" falan gibi bir şeyler olmamıştı. Oraya gittikten sonra [kitap] okumalar falan yoğunlaşınca zaten, (...) Öyle oldu yani biraz daha Arap Alevi olmak, [üniversiteye gelmeden önce yaşadığım ilçeli] olmak, tanıştığım arkadaşların yardımcı olmaları. Oraya gittiğimde oradaki bütün sıkıntılara, bütün dertlerime filan genelde solcular yardımcı oldu yani. O sadece Arap Alevilikle alakalı bir durum değil yani. O dönem F üyesi arkadaşları her zaman, onları yanımda gördüm. Onlarla böyle bir güven ilişkisi kurduktan sonra zaten örgütlenmemek elde değil yani. Özellikle de böyle bir kültüre alışksan yani. Çok farklı bir dünya değil çünkü [F] bizim [Arap Aleviler] için. Rahatlıkla ayak uydurabileceğimiz bir ortam olduğunu düşünüyorum.

DE1'in siyasetle ilgilenmeye başlama öyküsü:

Esasında hani bu siyaset meselesi daha çok ailenin etkisinde olduğu için, ailenin büyük etkisi olur. Bunda tam tersi bende ailede, hani mesela ailem sürekli hani çekirdek aile, yani akrabaların dışındaki ailem, hani politika ile içli dışlı değildirler, hatta hani uzak durmaya çalışırlar vs. (...) Mesela kuzenlerim bu noktada beni, benden yaşça büyük kuzenlerim, bu noktada şey, ne bileyim benim için daha ideal tipler olmuşlardır yani, ailem dışında. O noktada zaten siyasete lisede ilgi duymaya başlıyorsun. Böyle yani işte Denizler [Deniz Gezmiş] ne bileyim işte Mahirler [Mahir Çayan] böyle daha lise gençliğini gaza getiren o devrimci önderler. Onlar tabii ilk ilgimi çeken şeyler. Ardından üniversitede daha bilimselliğe dayanıyor bu. Hani bir örgütle tanışlıyorsun ve bu örgüt seni bilimselliğe sokuyor. O düşüncelerini hani o fikriyatını, o olgunlaşmamış fikirlerini hem soru işaretlerini de çözerek, özellikle çünkü soru işaretlerin oluyor, çok bayağıca oluyor hem de. Çünkü hani aileden çok farklı sesler çıkıyor, ne bileyim medyada farklı şeyler söyleniyor. Mesela Kürt sorunu vardır ki, hani onun üzerine, hani farklı şeyler söylenmeye görsün yani. Farklı şeyler söyleniyor sürekli, yani en doğruyu bulabilme noktasında, hani bir bilimsel yöntem geliştirme açısı[ndan] beni çok daha fazla etkilemiştir, yani bir örgütle tanışmak. (...) Yani ben hazırlıktayken [örgütteki] arkadaşlarla tanışmıştım. Bir etkinlik vesairesiyle, etkinlikle uzunca bir etkinlik, yani bir gönüllü öğretmenlik meselesi vardı. Bunun üzerinden doğru tanıştık. Öyle...

ÇK3'ün siyasete ilgi duyma öyküsü ve içinde yer aldığı öğrenci gençlik örgütüne giriş öyküsü:

Yani ailem biraz hani beni o yönden biraz... [Ailem] daha solcu bir aile için açıkçası. Gençliklerinden de kalan şeylerle, ama daha sonrasında bunu tam olarak devam ettirebilecek bir alanda değiller. Küçüklüğümden beri olan [siyasi] konuşmaların içinde geçti ömrüm. Yemek masasında politikanın döndüğü bir şeyde büyüdüm. Her zaman böyle bir soru işaretleriyle işte büyüdüm. Daha sonrasında işte 6 Mayıslar [Deniz Gezmiş, Hüseyin İnan ve Yusuf Arslan'ın idam edildikleri gün], 30 Martlar [Mahir Çayan, Cihan Alptekin, Saffet Alp'in Tokat'ın Almus ilçesine bağlı Kızıldere köyünde öldürüldükleri gün], 1 Mayıslar... Özel günlerle pekişti. Tam olarak örgütlenmem aslında [Aralık 2009–Şubat 2010 dönemindeki] Tekel direnişi, [2011 Yüksek Öğretime Geçiş Sınavı (YGS) şifreli kopya skandalı üzerine yapılan] YGS eylemlerinin olduğu dönemeydi ve şey, ilk sokağa çıktığımda, 1 Mayıs'ı saymazsak YGS dönemiymi. Yani şifre dönemleriydi ve ertesi yıl sınava girecek olmak ve bir sene önce bunların yaşanması benim için gerçekten büyük bir adım oldu ve örgütlenmemi de aslında o sağladı. Ama sanırım şeyin etkisi de büyük lisedeyken örgütsüz birkaç arkadaş oturup felsefe hocamızla politikayı tartıştığımız anlar oluyordu. Benim için herhalde bu beni politikleştiren bir adım olarak, benim için politikleştiren bir adım. Yani o benim örgütlenmemi biraz daha sağlayan bir şey aslında, yani örgütlenme düşüncesini en azından kafamda daha iyi oturtmama yardım etti. (...) [Ç'nin lise örgütlenmesi] ile tanıştım, (...) benim lisemde de aktif faaliyet gösteren bir örgüt, lise örgütüydü. Daha sonrasında yani orada aktif bir rol almaya başladım.

Kendileriyle mülakat yapılan bireylere, bugünde kendilerine dair olarak, onları benzer zevk ve ilgilere sahip bir grup da düşünmemize imkân verebileceği fikri üzerinden; serbest zaman etkinlikleri, okudukları kitaplar, takip ettikleri gazeteler gibi çeşitli unsurların neler olduğu sorulmuştur. Bunların bir kısmının, ağırlıklı olarak kendisiyle mülakat yapılan bireylerin siyasi kimlikleri ile bağlantılı olduğunu söylemek mümkün olmakla birlikte; serbest vakitlerinde, aralarında “resim yapmanın”, “spor yapmanın”, film izlemenin”, “kitap okumanın”, “arkadaşlarla vakit geçirmenin”, “müzik dinlemenin”, “enstrüman çalmanın” olduğu, insanların genel olarak serbest vakitlerinde gerçekleştirmekten hoşlandıkları çeşitli faaliyetleri yaptıklarını dile getirmişlerdir.

Kendileriyle mülakat yapılan bireyler büyük oranda, içinde yer aldıkları öğrenci gençlik örgütlerinin siyasi çizgisini temsil eden basın organlarını ya da sol/sosyalist siyaset içindeki dallanmalarının ortaya çıkardığı çeşitli sol/sosyalist yayınları internet üzerinden ya da sosyal medya kanalları üzerinden takip ettiklerini dile getirmişlerdir. Bunların neler olduğu, kendisiyle mülakat yapılan bireylerin, içlerinde “kendi yayınları” olarak ifade ettikleri basın organları da olduğundan, örgütlerinin anonimliğinin bozulmaması adına, toplu olarak şöyle sıralamak mümkündür: “Bağımsız İletişim Ağı (BİA) Haber Merkezi”, “Ötekilerin Postası sosyal medya hesapları”, “Özgür Gündem internet gazetesi”, “Birgün gazetesi”, “Radikal internet gazetesi”, “T24 internet gazetesi”, “Sendika haber portalı”, “Etkin Haber Ajansı (ETHA)”, “Evrensel gazetesi”, “Cumhuriyet gazetesi”, “Sol haber portalı”, “Diken haber portalı”, “Fraksiyon internet sitesi”, “İleri Haber portalı”, “Yurt gazetesi.”

Kendileriyle mülakat yapılan bireyler, bu basın organlarına değinirken, –varsa– “kendi yayınları”nı öncelikli olarak ifade etmişlerdir. Bunda elbette, içinde yer aldıkları siyasi çizgiyi benimsemelerinin, kendilerini oranın içinde görmelerinin etkisi olduğunu dile getirmek mümkündür. Kendisiyle mülakat yapılan bireylerden bazıları, “kendi yayın organlarını” takip etmelerinin onlara, Türkiye’de gelişen siyasi gündemler ile ilgili bir perspektif sunduğunu dile getirmişlerdir. Bazıları ise “ötekiler”, “bizden olmayanlar”, “yandaş”, “anaakım” vs. olarak niteledikleri, “*Yeni Akit gazetesi*”, “*Vahdet gazetesi*” “*Hürriyet gazetesi*”, “*Milliyet gazetesi*”, “*Zaman gazetesi*”, “*Sabah gazetesi*” gibi basın kuruluşlarını da, bunların, Türkiye’de gelişen siyasi gündemler hakkındaki görüş ve yorumlarını öğrenmek adına takip ettiklerini belirtmişlerdir.

Kendileriyle mülakat yapılan bireyler genel olarak okudukları kitaplara dair, benimsedikleri siyasi görüşleriyle ilgili ya da siyasi görüşleri açısından bilgilenebilecekleri teorik –bu çoğunlukla içinde Marksist külliyattır– kitapları ve romanları okuduklarını ifade etmişlerdir. Kendileriyle mülakat yapılan bireylerin eserlerini okuduklarını ifade ettikleri yazar ve şairlerin arasında yine çoğu siyasi kimlikleri ile tanınan, Sebahattin Ali, Yaşar Kemal, Orhan Kemal, Adnan Yücel, Fakir Baykurt, Füzünan Sevgi Soysal, Vedat Türkali, Can Dündar, Mahmut Makal, Uğur Mumcu, Yılmaz Güney gibi Türkiye’den isimler; José Saramago, Haruki Murakami, Paul Auster, Gabriel García Márquez, Necib Mahfuz, Maksim Gorki, Stendhal, Tulepbergen Kaipbergenov, John Stenbeick gibi başka ülkelerden isimler vardır. Kendileriyle mülakat yapılan bireylerden, eğitim aldıkları alana –eğitim, fen, sosyal bilimler– ya da ilgilerini çeken konulara –çevre, tarih, gezi, kadın çalışmaları, siyasi mizah gibi– dair kitap ve dergileri takip ettiğini ifade edenler de olmuştur.¹²⁰

Kendileriyle mülakat yapılan bireylerin anlatımlarından, bir öğrenci gençlik örgütünde yer almakla doğrudan bağlantısı olması açısından, dikkat çeken bazı noktalar vardır: İlk olarak, bireylerden bazıları, öğrenci olmaktan ve bir öğrenci gençlik örgütü içinde olmaktan kaynaklı olarak, kendilerine çok fazla serbest vakit yaratma imkânlarının olmadığını dile getirmişlerdir.¹²¹ İkinci

¹²⁰ Mülakatlar esnasında kendileriyle mülakat yapılan bireylere, okudukları kitapların neler olduğunu sorulması ardından sohbet konusu çoğu zaman başka alanlara kaydığında, büyük bir çoğunlukla “dinledikleri müzikler sorulamamıştır. Kendisine sorunun iletilebildiği bireylerin cevapları arasında “Kardeş Türküler”, “Grup Yorum”, “Karmete”, “Bandista”, “Kazım Koyuncu”, “Ahmet Kaya”, “İlkay Akkaya”, “Yeni Türkü”, “Ezginin Günlüğü” gibi Türkiye’den sanatçı ve gruplar; “Mohsen Namjoo”, “ACDC” Guns n’Roses”, “Eric Clapton”, “Miles Davis”, “Marcus Miler” gibi başka ülkelerden sanatçı ve gruplar vardır.

¹²¹ Kendileriyle mülakat yapılan bireylerin öğrenci örgütü içinde aldıkları görev ve sorumluluklarının çokluğuna göre serbest vakit yaratma imkânlarının azalması durumunun ortaya çıkabileceği akla gelebilir. Ancak, kendileriyle mülakat yapılan bireyler –örgütün basın sözcüsü olduğunu belirten CE1 ve örgütünün üniversite yönetim biriminde yer aldığını belirten CE2 hariç– içinde buldukları öğrenci örgütü içinde spesifik olarak “şu” veya “bu” konumda olduklarını, “şu” görevi ya da “bu” görevi yaptıklarını, ne kendileri için, ne de başka bir arkadaşlarının adına belirtmemişlerdir. Mülakat günlerine yönelik izlenimlerin kaleme alındığı güncedeki notlar da –elbette notlar buraya aktarılırken düzenlenmiştir– kendileriyle mülakat yapılan tüm bireylerin örgütsel faaliyetleri açısından yoğun olduklarına dair bir fikir vermektedir: “CE1 ve FE1 mülakatlarının sonlanması ardından öğrenci gençlik örgütlerinin toplantısına gitti. EE1 mülakatının sonlanmasının ardından E’nin düzenlediği bir basın açıklamasına gitti. BE1 mülakatının sonlanmasının ardından başka öğrenci gençlik örgütleri ile ortaklaşa yer aldıkları bir basın açıklamasına gitti. BE2, ÇK1, EK1 –elbette farklı günlerde olan– bir eyleme katılmalarının ardından mülakata geldiler. AK2 öğrenci gençlik örgütlerinin içinde yer aldığı bir

olarak, ilk olarak ifade ettiğimiz noktayla da bağlantılı şekilde, bireylerden serbest vakitlerini “öğrenci gençlik örgütünde yer alan bir birey” olmakla bağlantılandırılanlar vardır. İçinde yer aldıkları öğrenci gençlik örgütlerinin, siyasi ve sosyal açıdan beslendikleri bir yer olarak düşünülebileceğini burada dile getirmek mümkündür.¹²² Üçüncü olarak, kendileriyle mülakat yapılan bireylerden bazıları, aralarında fantastik kitaplar okumak; bilgisayar oyunları oynamak; spor müsabakası izlemeye gitmek; popüler Amerikan ya da İngiliz dizileri izlemek; R&B müzik dinlemek gibi unsurlar olan faaliyetleri yaptıklarını belirtmişlerdir. Örneğin fantastik kitap okunduğunun dile getirilmesi, “örgütlü gençlerin sadece siyasi görüşleri çerçevesindeki kitaplar dışında başka içerikteki kitapları okumadıkları” yönünde var olduğu düşünülen bir kalıp yargının sorgulanması açısından önemlidir. Yine “bilgisayar oyunu oynamak”, “maça gitmek”, “popüler Amerika menşeli dizileri izlemek”, “R&B müzik dinlemek” meselesi de benzer bir kalıp yargı ile bağlantılıdır demek mümkündür. 1980 sonrası, öğrenci gençlik için dile getirilen “apolitiklik” genel kanısının bir parçasını da bu tür faaliyetleri yapıyor olmak oluşturmaktadır. Bu anlamda, “bilgisayar oyunu oynayıp aynı zamanda siyasete ilgi duyabilen ve örgütlenen öğrenci gençler olamayacağı” türünden düşünceler bir kalıp yargıdan ötesine geçmemektedir.

Son olarak, örgütlü öğrenci gençliğin, kendilerini kim olarak gördükleriyle, onların anlam dünyasına daha çok hitap etmesiyle ilgili olarak; siyasi açıdan beslenebilecekleri kitaplara, gazetelere yönelmeleri, siyasi mizahı ya da eleştiriye içeren şarkılar yapan müzik grupları ve sanatçıları dinlemeleri vb. kadar doğal bir durum yoktur. Bunlar, onların hayata bakış açılarını, bu hayattaki duruşlarını, duygularını, imajlarını; kısacası “kim olduklarını” ortaya koyan göstergelerdir. Bunu ne zaman “kendilerine yaşamsal bir doyum verdiği” üzerinden ya da ne zaman “bir sosyalist ya da devrimci olarak, salt bir görev sorumluluğu” üzerinden yaptıkları tartışmalı bir husustur. Zira bunun sınırlarını çizmek, toplumsal hayat, olgular arasında kesin ayrımlar yapabileceğimiz bir dünya ya da “tıkırında işleyen bir makine” olmadığından çok da mümkün değildir. Bu durum, örgütlü öğrenci gençliğin, burada çoğunlukla, siyasi görüşleri üzerinden şekillendiğini söylediğimiz kimliklerinin, içinde buldukları duygu durumlarına ya da toplumsal

platformun bildirimlerini bir mahallede dağıtmasının ardından mülakata geldi. Kendisiyle mülakat yapmak için bağlantı kurulan FK1 –toplantısı olduğu, eyleme katılmak durumunda olduğu vb. gibi– çeşitli gerekçelerle, mülakat randevularını sürekli iptal ettiğinden, kendisiyle herhangi bir mülakat gerçekleştirilemedi. BK2 mülakat bittikten sonra “gideyim de B’nin mekânında arkadaşlarımla vakit geçireyim” dedi. CE3, mülakat günü belirlenmek amacıyla arandığında “şu an örgütün siyasi çizgisini benimsediği gazeteyi dağıtıyorum ama konuşabiliriz yine de” dedi. ÇE3, örgütlerinde bulunan bireylere, kendilerine mülakat yapılması amacıyla ulaşılmasına yardımcı olup olamayacağı sorulmak için arandığında, Ç’nin genel kongre hazırlıkları içinde olduklarından ileri bir tarihte konu ile ilgili yeniden aranabileceğini belirtti. FE2 ile mülakat yapıldığı esnada araştırmaya dâhil edilmeyen başka bir örgütten öğrenciler dergi satmaya çıkmışlardı. B örgütünden iki birey –FK1 ile benzer sebeplerle –kendi mülakat randevularını iptal ederek, mülakat yapmaya uygun başka arkadaşlarını kendileriyle mülakat randevusu belirlemek üzere yönlendirdiler.

¹²² Konu üzerine ayrıntıları bölüm 5’te bulabilmek mümkündür.

şartlara göre değişkenlikler taşıyabileceğine de işaret etmektedir. Bu noktada kendileriyle mülakat yapılan bireylerin söyledikleri şu sözlere kulak vermekte fayda vardır:

BE1:

(...) Edebiyat kitapları okumaya çalışıyorum daha çok. Şey böyle, genel solcu havası olur ya böyle, “ideolojik kitaplar okurlar da...” öyle bir şey yok yani. Daha çok edebiyat üstüne gidiyor. (...).

BE3:

(...) Değişiyor bunların süreleri de, işte genel olarak o günkü duruma bağlı, o günün içeriğine bağlı bir şeyle alıyorum. Dinlediğim müzik değişebiliyor. Çok farklı şeyler de dinleyebiliyorum.

CE2:

(...) Genelde etnik müzik dinliyorum. Azam Ali gibi Aynur Doğan gibi, Mohsen Namjoo gibi. Ama onun dışında daha modern grunge müzik, alternatif rock müzik. Bazen sıkılınca R&B filan da dinliyorum, yürüyüş yaparken filan da öyle.

DK2:

(...) Mesela [öğrenci gençlik örgütümüzdeki bireylerin ön ayak oldukları ‘... Atölyesi’ çalışmamız çerçevesinde] şey üzerine konuşmuştuk bir ara, neydi bilim kurgu üzerine konuşmuştuk mesela. Onunla ilgili işte [bir] arkadaş çok fazla bilgi sahibi, çok fazla ilgileniyordu. Onunla ilgili sunum filan yaptı, onunla ilgili yazı, hikâye, öykü yazmaya çalıştık. (...).

4.4. “ÖĞRENCİ GENÇ” KİMLİĞİNE BAKIŞ AÇILARI

Kendileriyle mülakatlar yapılan bireylerin kendilerini kim olarak gördükleri “öğrenci genç” denilen kategoride yer alan bireyleri nasıl tanımladıkları ile de bağlantılıdır. Cevaplar bir çeşitlilik göstermekle birlikte, kendileriyle mülakatlar yapılan bireylerin, belli noktalar üzerinden bu kategoriye yönelik açıklamalar yaptıkları söylenebilir. Bu noktalar da elbette, birbirlerinden kesin çizgilerle ayırt edilemeyen, birbiriyle bağlantılı noktalardır. Kendisiyle mülakat yapılan bireylerin kimi zaman “öğrenci genç” kategorisini genel olarak “genç” kavramı üzerinden ya da “örgütlü öğrenci genç” kavramı üzerinden anlatmaları söz konusudur. Bu anlatımlarda esasen dikkat çekilmesi gereken nokta, aslında “kendilerini içinde gördükleri” ya da “kendilerini içinde görmedikleri” öğrenci gençlik tanımlamalarını anlatıyor olmalarıdır.

Bu noktalardan ilki, öğrenci gençliğin toplumun en “dinamik” kesimi ya da toplumsal değişimi gerçekleştirme yönünde kesin adımlarla ilerleyebilen “potansiyel” sahibi bir kesimi oluşturdukları yönündedir. İkincisi, öğrenci gençliğin toplumun diğer kategorilerine göre ailevi, mesleki sorumluluklar taşımadıkları, bunlar açısından doğabilecek –iş bulma, işini kaybetmeme, aile kurma

gibi– toplumsal baskılara henüz maruz kalmadıkları bir dönemde olunduğunun altını çizen “özgür” öğrenci gençlik tanımlaması üzerinedir. Bu tanımlamanın az önce bahsedilen birinci nokta ile de bağlantısı vardır. Öğrenci gençlik henüz yetişkinlere göre toplumun cenderesinden tam olarak geçmemiş, enerjik, dinamik ve toplumsal değişimi yaratma potansiyeline sahip bir toplumsal kategoriyi gönderme yapmaktadır. Üçüncüsü, öğrenci gençlik tanımlamasının direkt “siyasi bir duruşa sahip”, “toplumsal sorunlara duyarsız kalmayan”, “örgütlü bir mücadelenin içinde olan” bir genç tanımlaması üzerinden yapılmasıdır. “Siyasi duruşa sahip”, “toplumsal sorunlara duyarsız kalmayan” öğrenci gençlik tanımlaması kimi zaman bir “aydın öğrenci”, “toplumsal değişimi başlatabilecek, halkın kurtuluşunun öncülüğünü yapabilecek” bir toplumsal kategori tanımlamasına uzanabilmektedir. Dördüncü olarak ise, toplumun statükocu yapısına entegre olmamış öğrenci gençliğin, tersi bir yerde duran öğrenci gençlik tanımlaması yapılmaktadır. Bu öğrenci gençlik tanımlaması, daha önce üzerinde durulan, 1980 döneminden sonra belirginleştiği söylenen “apolitik gençlik”, “toplumsal sorunlara karşı duyarsız gençlik”, “bireyci ve kendi hayatını düşünen gençlik” tanımlamaları ile de bağlantılıdır. Burada, kendileriyle mülakat yapılan bireylerden bazıları, yine “aydın öğrenci” tanımlamasıyla da bağlantılı olarak, kendilerini, “apolitik yaşatlarını siyasal alana çekmeyi sağlayacak öğrenci gençler” olarak görmektedirler.

AE2:

Öğrenci genç deyince aslında belki de toplumun en dinamik yapısı, en dinamik topluluğu diye nitelendirebilirim. (...)

AK1:

Benim gözümde öğrenci genç potansiyeli çok yüksek olan bir yaratık aslında. (...) Her şeyi önünde olan bir insan topluluğu bence. (...) Müthiş bir potansiyeliz bence.

CK2:

(...) Yani, dinamik daha atılgan belki, bir şeyleri yapma konusunda daha fazla cesareti olan, değiştirmeye daha yakın gören kendini...

DK1:

(...) öğrenci dediğim zaman, birazcık daha toplumsal olaylardan, toplumun o baskı unsurlarından bağımsız hareket edebilen kişiler gibi geliyor [aklıma]. (...) genç, şey diye düşünüyorum, hayal dünyası zengin ve onu pratiğe geçirebileceği en uygun zaman olarak da, [henüz genç oldukları] şu anı gören bireyler olarak tanımlamak gerekiyor herhalde.

ÇE2:

Ya öğrenci genel anlamda şey, öğrenci gençlik dediğimiz şey daha çok aslında, şeydeki, hani bulunduğu toplumda, şey hani, sınıf çelişkilerini çok hissetmeyen, genel anlamda da sistemle bağı diğer toplumsal sınıflardan daha şey, ne denir ona, sistemle kurduğu bağ daha zayıf olan kesim, öğrenci gençlik kesimi. Genel anlamda da işte onu harekete geçiren şey de, işte ya çevresinde yaşanan olaylara geliştirdiği aydın bakış açısı oluyor ya da kendi hissettiği

akademik, demokratik talepleri olabiliyor. Ya da diğer taraftan gelecek kaygısı. Daha çok işte bu üçü ile harekete geçen toplumsal katman geliyor aklıma.

BK1:

Öğrenci genç, zaten işte üniversite öğrencisi diyebileceğimiz, lise öğrencilerini de genç olarak sayabiliriz. Genç ise daha geniş kavramıyla, yani siyasi açıdan da bakarsan, içinde mücadele azmi bulunduran bir şeylere karşı, sadece eleştiri yapmakla yetinmeyip ona müdahale etmekte de, aslında da biraz bir şeyler yapmaya çalışan kişidir bence.

CK1:

Bazı insanlar tepkilerini dile getiriyorlar. Hani hepsinin örgütlenme biçimi farklı olabilir ama sonuçta kendilerince düşüncelerini dile getirebilme, mücadeleyi bir ucundan tutabilme ve kendi istedikleri dünyayı kurabilme şeklinde, kurmak istedikleri dünya için tutuyorlardır mücadelenin bir tarafından. Çok kötü bakmıyorum, hatta bilakis öyle gençler olsa, ben daha çok gururlanıyordum. Çünkü düşünsene hayatın gerçeklerini görebilmek ayrı, bunu ideolojiye yansıtmak ayrı ve bunları görüp de, o eylemin içinde aktif olarak yer almak, daha bir ayrıdır. (...) Hani öyle olunca ne kadar farklı görüşlerde de olsak, hani şeylerde de olsak, sonuçta ideolojik olarak da insanlara tuttuğun yerler, her zaman öğrenci gururlandırıcı, hatta ideolojik olarak bağlılığımı göstermek ayrı bir meziyettir diye düşünüyorum.

AE1:

(...) Öğrenci de, ajitasyon yapayım tabiri caizse, öğrenci de emekçi halkın kuruluşu için mücadele eden, o aydın birikimini, aydınlanma birikimini sağlayan bir dizi kuşak yani.

BE3:

(...) Biz [örgütlü öğrenci gençlik olarak] mesela bu halkın mesela evlatları olduğumuzu biliyoruz mesela. Bu halkı biz kurtarabildiğimiz veya bu halkla beraber hareket edebildiğimiz, onla mesela aynı nefesi soluyabildiğimiz anda aslında, biz bu ülkede bir değerimiz olduğunu biliyoruz. (...).

CE1:

(...) Hani bugün 20'li yaşlarında olan, yekpare ele aldığım[dan] değil ama, 20'li yaşlarında olan ama muhafazakâr diye tanımlayacağımız, muhafazakârlıktan kastım burada dini bir açıdan tutucu filandan ziyade, içinde belki onları da barındırabilir ama bir şeyleri değiştirmeye kalkmaya, yani o cüreti kendi hissetme[yen], o enerjii kendinde bulmayan ya da tam anlamıyla sistemin yozlaştırma politikasından dolayı kabuğunun içinde kalmış, başını dünyaya, olan bitene çok çevirmeye yönelmeyen... (...) kendine sorduğumuzda kendisi için okuyordur. İyi para kazanmak, iyi bir gelecek için ama aslında genel açıdan bir köleleşme hali bu. Sistem için robotlaşıyor ise, hangi yaşta olursa olsun, bunu bir gençlik tanımına sokamayız yani. Daha çok yaş bir kriterdir olmaza olmaz, ama daha çok bu içinde bulunacağı heyecan, değiştirme duygusu genci genç yapan şeylerdir. (...).

FK3:

Yani şöyle hani illaki sosyalist ya da belli bir siyasi görüşe mensup olması gözümde çok da değerli değil. Öyle bir şeyim yok, algım yok, "herkes sosyalist olacak" ya da "herkes bilmem ne olacak" falan filan "siyasetle uğraşacak" diye... Ama herkesin olan bitenin farkında olması gerekiyor yani. Şu an düşününce mesela, [2015 yılının başlarında gündeme gelen] katlamalı harçlarla ilgili bile çoğu kimsenin bilgisi yoktu. (...) Yani insanlar uyuyor aslında, uyanmaları lazım bence. Genel profil o yönde yani. Sistem çoğu insanı uyutuyor bir şekilde. İşte eğlence anlayışlarımı körelterek, ne bileyim işte sürekli içiyorlar ya da ne bileyim uyuturucu

kullanıyorlar falan filan. Yani genel üniversite profili, öğrenci genç profili çok iyi değil gözümde şu an.

EE1:

Genel itibariyle, öğrenci gençlik, üniversite gençliği daha popüler bir yaşam sürüyor. Bir akademinin içinde olduğundan habersiz. (...).

ÇK3:

(...) Yani üniversite sanırım artık hani öyle gelecek vadeden insanların olduğu değil, bilinçlenmesi gereken bir yer olarak görüyorum. Daha çok, ya daha çok hani, biraz daha merak etmeleri gerektiğini düşünüyorum. Mesela okuduğum alan çok bilimle haşır neşir bir alan. Ama burada bile, yani en basitinden, çok kolay şeyleri bile sorgulamayan bir sınıfta eğitim görüyorum. Bu mesela benim için bir sorun.¹²³ Ya bunda rahatsızlık duyuyorum ama o insanların rahatsızlık duymaması bana çok garip geliyor. Ya biraz daha sorgulayan en azından... Sadece bilim ile olmak zorunda değil, çevresini sorgulayan insanların olması gerektiğini düşünüyorum. Gençlikte biraz daha, şu anki gençlikte biraz daha bu şey eksik... Bizim de yapmamız gerekenin bu sorgulatma, düşündürmek olduğunu düşünüyorum. Bence bir sorumluluk bu...

FE2:

Şu an gençlik farklı bir noktaya doğru yol alıyor. Bu da aslında bazı tehlikeleri de getiriyor. Çünkü gençlik belli bir noktaya yol alıyor diyoruz ama hani çok iyi bir noktaya, işte sadece kendini bilime adayan, kültüre, edebiyata, sanata adayan bir gençlik oluşmuyor. Bunun yanında daha da gericileşen bir şey de olabiliyor. Aslında hayatın diyalektiği diyebiliriz. Sonuçta hiçbir şey işte sadece siyah ya da sadece beyaz değildir. Arada sadece gri de yoktur. O arada bir sürü ton vardır. İşte bu tonları görmek gerekiyor hayatta. Bu yüzden aslında gençlik ileriye doğru giden bir yönde hareket ederken ya da o potansiyele sahipken bunun dışında aynı zamanda gerici yönlerde doğru kayan bir kesimin de olduğunu görmek gerekiyor. Aslında bizlerin görevi de bu noktada asıl ortaya çıkıyor. ‘Biz burayı nasıl değiştireceğiz, nasıl etkileyeceğiz?’

Yukarıda anlatımlarına değinilen tüm bireyler, öğrenci genç dediğimiz kategorinin toplumda farklı hallerde bulunabileceğini göstermektedir. Öğrenci gençleri, “apolitik olanlar ve olmayanlar”, “toplumsal sorunlara duyarlı olanlar ve olmayanlar” vb. şeklinde de iki büyük ana kategoriye ayırmaktan öte, –FE2’nin bundan önceki noktada söylediklerinde bir yerden yakaladığı haliyle “farklı gençlik tonlarının” olabileceğini– öğrenci gençliği, içinde buldukları toplumsal, iktisadi, siyasal vs. bağlamlardan, bireysel hayat hikâyelerinden kopartmadan onlar üzerine bir değerlendirme yapılması gerektiğini FE1’in sözlerinden yakalamak mümkündür.

¹²³ Kendileriyle mülakat yapılan bireyler ile ses kaydı alınmadan yapılan sohbetler ya da mülakatlar esnasında gözlemlenen çeşitli unsurlar üzerine izlenimlerin zaman zaman aktarıldığı “görüşme günlerinden izlenimler” güncesine yazılan ve buraya aktarılırken yeniden düzenlenen şu cümle de ÇK3 ile benzer bir kaygıyı, FE2’nin de yaşadığını göstermektedir: “Bugün [21 Şubat 2015] görüştüğüm FE2, örgütünden sosyoloji okuyan bir arkadaşına bölümü bırakmak istediğini söylemiş. Bunda etkili olan unsur sırf, ‘bölüm arkadaşlarının hiçbir şeyi sorgulamayan, etliye sütlüye karışmayan insanlardan’ oluşmasıymış.”

FE1:

Öğrenci gençlik demiş olduğumuz şey heterojen bir şeydir. İçerisinde düşünsel anlamda farklılıklar yaşayan ya da sınıfsal anlamda farklı zeminlerde duran insanlar var. Orası tamamen işçi, emekçilerin çocukları değil bu gençler. Ya da tamamı orta sınıf ya da burjuva sınıfına menkul zengin insanların çocukları da değil. Zengin olanı da var fakir olanı da var, orta sınıfa tekabül edeni var. Çok derdi olanı var, az derdi olanı var. Solcu düşünce yapısı olanlar var, faşist ya da sağcı düşünce yapısı olanlar var. Politik olanlar var, politik olmayanlar var. Bu yönlerinde düşündüğünde orası heterojen bir yapı. (...) O kendi nesnel gerçekliğidir. (...).

Kendileriyle mülakat yapılan bireylere, “öğrenci genç” dediğimiz kategoride yer alanları toplumdaki diğer bireylerin nasıl gördüklerini üzerine düşünceleri de sorulmuştur. Verdikleri cevapları belli noktalar üzerinden ele almak yine mümkündür. Elbette diğer insanların düşüncelerini aktardıklarını söyledikleri bu tanımlamalar, kendileriyle mülakat yapılan bireylerin bizzat kendilerinin öğrenci gençliğe nasıl baktıklarından, her zaman, tam olarak ayırt edilemeyecek bir haldedir.

Bu noktalardan ilki toplumdaki insanların öğrenci gençliği “aydın öğrenciler” olarak tanımlaması üzerinedir. Buna göre öğrenci gençlik, “içine girdiği çevreyi olumlu yönde değiştiren”, “ilerici”, “kendisine akıl danışılan, düşünceleri değerli bulunan ve önemsenen”, “ülkenin geleceği olan” bir toplumsal kesimdir.

İkincisi, tarihsel süreç içerisinde yaşanan toplumsal olayların gençlik tanımlamalarını değiştirebilmesi üzerinedir. Kimi zaman 2000’li yıllar öncesi Türkiye’ye de atıflar yapılarak, 2013 yılındaki “ODTÜ Ayakta” eylemleri sürecinden itibaren öğrenci gençlik hareketlerinde görülen artışın ve özellikle Gezi Parkı eylemlerinin toplumun gençliğe bakış açısını değiştirdiği üzerinde duran bireyler olmuştur. Gençliğe bakışın değişiminin, toplumun farklı kesimlerinde yer alan insanlarda -olumlu ya da olumsuz olması açısından- farklı yönlerde olduğu üzerinde duran bireyler olmuştur. Burada son olarak, solcu/sosyalist gençler olarak kendilerinin de, böyle olmayan gençliğe bakış açılarına dair bir eleştiri getiren bireyler olduğunu eklemek gerekmektedir. Aslında, toplumdaki bireyler Gezi Parkı eylemleri gibi yaşanan çeşitli olaylarda; birebir temas, sosyal medya, televizyonlar vb. kanallar aracılığıyla birbiriyle etkileşime girmektedirler. Bu etkileşimin bir çatışma ya da bir iş birliği üzerinden gelişmesi sonucunda da son kertede, toplumsal algıda bir değişiklik meydana gelmektedir. Burada kendileriyle mülakat yapılan bireylerden bazılarının, “öğrenci gençliğe” dair Türkiye’nin kuruluşundan günümüze kadar olan süreçte, toplumsal ve tarihsel olarak inşa edilen tanımlamalar konusunda, tek tek dönemler üzerinden bilgi sahibi olduklarını yakalamak da mümkündür.

Üçüncüsü toplumdaki bireylerin gençlere yönelik olarak önceden sahip oldukları gerek olumlu gerekse olumsuz duygularının bir sonucu olarak öğrenci gençliğe dair bakışın toplumunun farklı

kesimlerinde yer alan insanlara göre –dini cemaat yapılanmaları içinde olanlar, metropollerde yaşayanlar, kırsalda yaşayanlar, sol siyasi görüşten olanlar vb. gibi– değişebileceğidir. Buna göre, öğrenci gençlik kimi zaman “işinde gücünde olan, okulunu okuyan ya da bunun tersi davranan” insanlar olarak, kimi zaman “toplumsal ahlakı ya da geldikleri yerelin özgün dokusunu bozan kişiler” olarak, kimi zaman “ailesinden uzakta olan ve yardımcı olunması gereken kişiler olarak” görülebilmektedir. Araştırma için daha özelden dikkat çekici olan ise, daha çok örgütlü öğrenci gençlik için dillendirildiği düşünülen, “başkalarının telkinleriyle hareket eden kişiler”¹²⁴ olarak gençlik ve “tehlikeli/tehdit” gençlik değerlendirilmelerinin yapılabildiğidir. Burada, tehlikeli gençlik söyleminin toplumda yerleşmesinde en önemli kanal olarak medyaya; aslında daha özelden televizyon kanalları üzerinden yayınlanan haberde kullanılan söyleme dikkat çeken bireyler olmuştur.

DE1:

Eğitim durumlarından kaynaklı olarak ve kültürel olarak da farklı bir gözle bakarlar [öğrenci gençliğe]. Bilgilidir ne bileyim, üniversite okumuş ailede nadir insanlardan birisi olduğum için farklı bakarlar mesela. Daha prestijli bir konuma, hani fikirlerin sana danışıldığı, küçük çocuklardan biri okula gidecekse, “hangi okula gitsin?” diye sana sorarlar. Fikir alışverişi olur.

ÇE3:

Toplumun gözünde esasen, Türkiye’de olmamız herhalde şans o açıdan, böyle işte “ülkemizin geleceği” diye tariflenen bir grup sonuçta. Toplum açısından öyle gençliğin özel bir kesim ifade ettiğini düşünmüyorum. O da gençliğin özgür gücüyle ilgili sonuçta yani. Güçlü bir gençlik hareketinin olmayışıyla alakalı geliyor bana. Mesela [19]68’de gençlere bakış açısıyla, bu dönem gençlere bakış açısı arasında mesela fark var herhalde. Toplumun gözünde genç, belli bir yaş grubunu ifade ediyor. 1968’de, bir kere, üstlerine yüklenen toplumsal sorumluluk daha yüksekti, birey birey de. “Siz okuyacaksınız, büyük adam olacaksınız, devleti ileride siz yöneteceksiniz.” İşte daha öncesi de işte, Atatürk’ün “bu gençliğe emanet ediyorum ben cumhuriyeti” filan gibi. Yani cumhuriyetin başından itibaren, bir gençliğe dönük pozitif anlam yüklenmesinin sonucu olarak daha yüce bir anlamı vardı. Sonuçta Gezi [Parkı eylemleri] olana kadar Türkiye’de zaten gençlik, “apolitik, boş beleş, ne yaptığı belli olmayan, zaten işsiz aylak dolaşan” falan öyle bir veya paralı olanın da işte, “baba parası yiyen” diye böyle, hep genelde olumsuz özelliklerle, “bu gençliğe mi bırakacağız biz bu ülkeyi?” filan diye söylenirlerdi. Herhalde bu şeyle alakalı, o dönemin yani sosyal olayları ile alakalı yani. Gezi [Parkı] eylemlerinden sonra insanların bakış açısı olumlu değişti gençlere dönük olarak. Yani ama tabii burada ben hep sol cemaatten bakıyorum yani. Sağ cemaat da olumsuz gelişti yani. “Bu gençler de...” diye başlayan cümleler kuruyor muhtemelen. Çünkü gençlikte hani ülke atmosferinin tam tersi söz konusu yani, ülkeye hakim olan sosyal ruh halinin tam tersi gençlikte var, zıttı, karşıtı gençlikte var. O yüzden bence toplumda iki[ye] ayırmak lazım. Bir, işte ulusalcılar, solcular, liberaller açısından gençlik iyi; sağcılar işte dindarlar, bilmem ne falan falan işte, o sağ skala için gençlik kötü. Bu dönemde işte birisi [sol cemaat] o gençliğin şeyini

¹²⁴ –“Öğrenci genç” kategorisinde yer alanları toplumdaki diğer insanların nasıl gördüklerini sorusu üzerine dile getirmeseler de– mülakatları esnasında “başkalarının telkinleriyle hareket eden kişiler” kalıp yargısının onlar üzerindeki etkisiyle olsa gerek, böyle olmadıklarını ifade eden bireyler vardır. DK2, BK2 ve ÇE3’ün içinde yer aldıkları öğrenci gençlik örgütüne giriş öykülerinde mülakat anındaki bahsettikleri -sırasıyla- şu sözler buna verilebilecek örneklerdir: “(...) tanıyarak oldu [D’ye.] girişim, tanıyarak dinleyerek oldu (...)”; “(...) Kendi isteğimle gitmiş oldum aslında.”; “(...) biraz kendi isteğimle ve irademle gerçekleşti (...)”

görüyor, “bunlar yaratıcı, şiirle de ilgileniyor edebiyatla da”; öbürü de “bunlar alkol de kullanıyor, bir kısmı da uyuşturucu da kullanıyor” falan bunları görüyor. Sonuçta istediği şeyi çekip oradan değerlendiriyor.

DK1:

(...) Yani burada ben tüm Türkiye devrimci hareketini, kendimi de içine katarak yani eleştirerek bunun söylüyorum, öğrenmesi gereken çok fazla şey var. Yani gözümüzü kulağımızı kapatıp örgütsüz bireyler dedik, başından yani Gezi [Parkı eylemleri] olmadan önce hani örgütsüz bireylere bakış çok farklıydı, şimdi çok farklı. Örgütsüz derken hani biz de şey diyorduk, hani “apolitik, aman sürekli internet başında, sürekli oyun oynuyor” vs. Ama Gezi [Parkı eylemlerinde] biz onlardan çok şey öğrendik. Dediğim gibi sosyal medyayı ben Gezi [Parkı eylemlerindeki] yoldaşlardan öğrendim yani [gülüyor]. Oradaki arkadaşların çok fazla şeyi vardı, etkisi var. (...).

BE2:

Mesela biz üniversite öğrencilerini istemiyoruz diye çıkarlar bazen. (...) Bu bir nevi örgütlü gericiliğin halkı doldurması... Yoksa halkın normal, bakir zihninde üniversite öğrencisine saygı duyar. Örgütlü gericilik, yani bu cemaatler gelir, “buraya üniversite öğrencisi geldiğinde fuhuş artacaktır” diyor, “zina artacaktır” diyor. Bir nevi çamur atıyor. (...) Ama normalde onlar [cemaatler] olmadığı sırada, orada üniversite kurulduğunda, insanların daha farklı, “ya üniversite öğrencileri gelecek burası cıvı cıvil olacak” [denir]. Biraz üniversite öğrencilerine saldırış noktaları, biraz örgütlü gericiliğin vurduğu noktalar (...) Belli anlamlarda, o bilimin insanlara verdiği ışıktan korkan tipler bunun örgütleyicisi olacaktır illa ki.

EK1:

Türkiye’de sol açısından yaratılmış bir algı var. “Üniversiteye gidersen olaylara karışma, üniversiteye gidersen şunu yapma, şöyle insanlarla çok fazla dolaşma, takılma” tabiri caizse. Bu tarz bir algı var. İşte “okumaya gidiyorsun, terörist olmaya mı gidiyorsun?” tarzı yaklaşımlar var. Üniversitelileri bu kadar dar alana hapsedmişken toplumsal algı, biz üniversitelerde öğrencilere şunu anlatmaya çalışıyoruz. (...).

AK2:

(...) Hayatını sürekli, yani şöyle daha, örneğin hani bildiri dağıtırken vs. bize hep şey gibi davranıyorlar böyle, “sizi kandıran böyle büyük büyük adamlar var ve sizi kandırıyorlar, kanmayın çocuklar, biz de bu yollardan geçtik” gibi. Genel olarak daha genç, toy, kendi kararlarını kendi veremez, o yüzden hep yönlendiriliyor diye bakıyorlar.

FE1:

(...) Politik ideolojik olarak da öğrenciler işte özellikle medyadan şuradan buradan “olayların sorumluları” olarak da görülebiliyor yani. İşte toplumsal olaylar olduğunda gençlerin en önde olmasından, çatışmaları bizzat kendilerinin organize ediyor olmasından kaynaklı, işte öğrenci deyince akla direkt “bela”, “olay”, efendim ne bileyim işte “siyaset”. (...) çok müthiş bir öcüleştirme yani. Oradan doğru medyadan beslenen öğrenciler olduğu için, medyanın burada çok önemli bir etkisi var yani. Medyanın bizi, sol, sosyalist, devrimci, demokratik yapıları, insanları nasıl gösterdiği ile alakalı bir durumdur. Buradan doğru gelen bir ön yargı var. Bu ön yargının içerisinde tabii şöyle bir şey de var, insanlar korkuyor, çekimser yaklaşıyor. (...).

Siyasete ilgi duymalarında hem ebeveynlerinin siyasi düşünceleri ve faaliyetleri etkili olmuş olan, birçok birey için, hem de bunun bir etkisinin –en azından sol/sosyalist siyasetle ilgilenmek

noktasında bir rol model olamamak üzerinden– olmadığı tüm bireyler için; “bir öğrenci gençlik örgütü içinde olmak”, bahsedilen “tehlikeli işler içinde olmak” söylemi ile yakinen bağlantılı şekilde, aileleri ve yakın çevreleri tarafından arzu edilmeyen bir durumdur. Kendileriyle mülakat yapılan bireylerin anlattıkları üzerinden, ailelerinin bakış açılarını bazı noktalar üzerinden toplamak mümkündür:

İlk olarak, bir öğrenci örgütü içinde olunmasına hiçbir şekilde sıcak bakmayanlar aileler vardır. Ebeveynleri böyle olan bireyler, onlara bir öğrenci örgütü içinde yer aldıklarını söylememişlerdir. Bu durumdaki bazı bireyler, ailelerinin onların bir “örgütün” içinde olduklarını bilmeseler de, siyasi görüşünden ailelerinin haberdar olduğunu, toplumsal sorunlar üzerinden gelişen eylemlere katıldıklarını “az çok” bildiklerini belirtmişlerdir. Bu anlamda aileler sol/sosyalist bir siyasi çizgiyi benimsemekle, bir öğrenci gençlik örgütü içinde yer alma arasında “tehlikelilik” açısından bir fark gözetiyor olabilirler demek mümkündür. Ailelerin örgütlü olunmasını henüz kabullenmeseler de, çocuklarının sol/sosyalist siyasi görüşte olmalarını kabullenme noktasında, çocukları ile aralarında yaşanan bir etkileşimsel süreç etkilidir.

İkinci olarak, yine bir öğrenci gençlik örgütü içinde olunmasına sıcak bakmayan aileler vardır, ama bu durumu bir şekilde kabullenmişlerdir. Burada üç durum söz konusudur. Ya aileler çocuklarının örgütlü bireyler olduklarını zaten biliyorlardır (i), ya kendileriyle mülakat yapılan bireyler örgütlü olduklarını ailelerine açıklamışlardır (ii), ya da bu, bir eylem faaliyetine katılım sonucu gelişen “gözaltına alınma”, “tutuklanma”, “okuldan soruşturma açılması” gibi durumlar sonrasında bir şekilde ortaya çıkmıştır (iii). Her üç durumdaki bireylerin ailelerinin bu durumu kabullenmeleri sürecinde yine, çocukları ile aralarında yaşanan etkileşim süreci etkili olmuştur. İkinci (ii.) ve üçüncü (iii.) durumlarda, en sık görülen etkileşim şeklinin “çatışma” olduğunu söylemek mümkündür. Ailelerin çocuklarının örgütlü olduklarını öğrenmelerinin ardından tartışma, kavga etme gibi süreçler patlak vermiştir. Bunlar da yerini, aileler açısından çoğu zaman, “olan durumu istemeden de olsa kabullenme” durumuna bırakmaktadır.

ÇE2:

Ya ailem muhafazakâr bir aile olduğu için direkt ben örgütlendim demedim. Hani hala örgütlü olduğumu söylemiyorum. (...) [babam] işte sol, solcu olduğumu biliyor, eylemlere gittiğimi biliyor, eylemlere katıldığımı biliyor. (...) memlekete gittiğimde babamla tartışıyorduk. İşte ilk dönem ben şey diyordum, “ya onlar da haklı sonuçta işte benim arkadaşlarım da var giden [eylemlere]. Öyle aslında terörist değil onlar filan, işte harçlara karşı eylem yapıyorlar. İşte o eylemi yapmasalar da bizi harcımız 5 katı olacaktı. Ödeyebilecek miydin?” filan diye, aslında onun biraz meşruiyetini tartıştığım bir dönem vardı. (...) Şimdi işte biliyor, eylemlere katıldığımı biliyor. (...).

FE1:

(...) öğrenci gençlik faaliyeti yürütürken F saflarında, 28'e yakın soruşturma yedim. 28 tane soruşturmanın nereden baksan 18 tanesini eve gönderdiler posta şeklinde. Onun haricinde evi aradıkları zamanlar da oldu, "oğlunuz böyle böyle" diye. O zamanlarda benim ailem bir şekilde sınınmış oldu, telefonda hadlerini bildirmişler yani. "Siz ne yapmaya çalışıyorsunuz? Bizi arayıp telaşlandırmak mı istiyorsunuz?" şudur budur falan gibisinden deyip, ama sonrasında ben de fatura yiyorum [gülüyor]. Telefonu kapattıktan sonra tabii benim de üzerime geliyorlar ama şey yapmıyorlar yani (...).

AE1:

Ben babamla bir 6 ay kadar filan hiç görüşmedim [örgütlü olduğumu öğrenmesinden] ötürü. Terörist diyordu yani [gülüyor]. Problemi devrimcilerle. Biraz daha o, şu dönem CHP içinden tasfiye edilen ulusal kanat ile bağlantısı var. Biraz da asker olmasından kaynaklı diye düşünüyorum. Her yan yana geldiğimizde tartışıyoruz ama yavaş yavaş değiştiğini görüyorum yani.

ÇE1:

(...) gözaltına alınışına kadar örgütlü bir insan olduğumu bilmiyorlardı. Ama tabii gözaltına alınca ortaya çıktı filan mesele [gülüyor] Yani şey oldu, ondan sonra biz akşam şeyden, adliyeden filan bir yerden bırakıldık. Babam beni almaya geldi arabayla. Ondan sonra küstü babam bana. Arabada filan hiç konuşmadı. (...) Evi terk etmişti [babam] ama onlar, [ailem] öyle öğrendi. Daha sonra (...) eyleme katıldığımı gördüler. Islak geldim yani eve TOMA [toplumsal olaylara müdahale aracı] suyundan filan. Hiç o kadar büyük tepki vermediler bir daha (...).

ÇE3:

(...) işte [lisede] stickerlar, işte pul yapıştırırken yakalandık. Pullama yaparken yakandık. Bizi işte "atacağız, keseceğiz, edeceğiz" böyle bir şey başladı. Gizli yapıyorduk tabii. Yakalanınca zaten direkt siyasi faaliyetten, direkt okuldan atılma gerekçesi. Hala da öyle... Pullama yaparken yakalanınca aile falan arandı, oradan bir haberleri oldu. (...) Annem [babamdan] daha sert tepki veriyor. Annem[in] benim çantamdan kitaplarımı bulup yırttığı filan oluyordu. O zaman da, Mahir Çayan'ın *Toplu Yazılar* kitabı yasaklıydı. Ben bir yerden bulmuşum kitabı, bulmak zor yani, okuyorum, yani büyük hevesle. Kitabın ortasındayım annem kitabı parçaladı. Eve geldim kitabı yırtık gördüm falan baya set kavga etmiştik, onu hatırlıyorum. (...) Bugün babam destekliyor. (...).

ÇE3 ve ÇE1, aileleri ile yaşadıkları etkileşim sürecinin, ailelerinin siyasetle ilgilenmeye karşı olan bakış açılarını değiştirdiğini de ifade etmişlerdir. Bun bir "tersine sosyalleşme süreci"dir. ÇE1'in "(...) Annem daha sonra mesela annem şey oldu. Burada işte Kızılay'da, Gezi [Parkı eylemleri] zamanında biz Kızılay'dayken filan geldi gitti. Öyle iyi şeyler oldu. Öyle solcu filan oldu annem de, babam çok şey olmadı. Annemi örgütledim [gülüyor] (...)." sözü ve ÇE3'ün "[tutuklandığımda] babam sonuna kadar destekledi [beni]. Hatta dışarıda kamuoyu oluşturulması için de mücadele etti yani. Gayet örgütlü mücadele etti bir de. Hani daha alışıksız olmadığı bir şekilde mücadele etti. Sokak eylemlerine katıldı. Aileler meclise gittiler, milletvekilleri ile görüştüler (...)" sözü bu anlamda önemlidir.

Kendileriyle mülakat yapılan bireylerin anlattıkları üzerinden, ailelerin bakış açılarını anlattığımız tüm bu durumların arkasında yatan temel neden ise taşıdıkları kaygılardır. Ailelerin en büyük kaygısını, çocuklarının katıldıkları eylemlerde polis tarafından fiziksel şiddete maruz kalmaları ve bunun sonunda belki de hayatlarını kaybedebilecek olmaları oluşturmaktadır. Bu aslında, ÇE1'in ifade ettiği üzere, "eyleme git de, bari önlerde durma" sözü ile özetlenebilecek bir kaygıdır. İkinci olarak, çocuklarının eğitim hayatını aksatmaları, tamamlayamayacak olmaları, tamamlasalar bile "tehlikeli işlerle uğraşmış" bireyler olarak "fişlenebileceklerinden" iş bulamamaları ya da bulsalar da çeşitli sıkıntılar yaşayacakları türünden kaygılar taşımaktadırlar. Birinci (i.) durumun yukarıda örneklendirilmemesi de bununla bağlantılıdır. Bu gruptaki bireyler ailelerinin kaygılarını "biliyorlar ama..." kalıbı üzerinden aktarmışlardır.

CK1:

(...) Yalan olmasın, ailemin muhalif bir kimliği olmasına rağmen, hani yapılan şeyleri tasvip etmiyor. (...) Ankara'nın yapısı gereği şey yapıyorlar, tedirginlik ve korku içerisindedir. Bunu akrabalarımız, amcalarım, dayılarım olsun tepkiyle karşılıyorlar. Yani çok iyi bakmıyorlar. (...) Yani gençlik olarak bunun tamamen hayatlarını mahvetme diye görüyorlar. Hayatları onlar için bitiş noktası, kendilerini tüketme, kendilerini bitirme anlamı olarak görüyorlar. Onlar için hani okuyarak hani, okumak güzel bir şey, bunu inkâr etmiyorum ama hani okuyunca dünyanın düzeninin değişeceğine inanıyorlar. (...).

AK1:

[Örgütlü olmama] bu kadar karşı çıkmalarını anlıyorum. Çünkü ben de bir ebeveyn olsam onlar kadar kontrolcü olurum. Endişe ediyorlar. Çünkü görüyorlar insanlar ölüyor sokakta. Nasıl davranıldığını öğrenciler[e] görüyorlar ve hiç biber gazını solumamış bir insanın, biber gazının içinde çılgın atan bir kadın videosu ile karşılaştığını düşünün ve biliyor ki kendi çocuğu da orada. O yüzden çok anlamıyor değilim ama bir yandan da kızıyorum, kalkıp sorumluluk alman gerekiyor. Yani sen kendine bir şekilde sosyal sınıftan, içinde bulunduğun çevreden, doğduğun yerden dolayı bir kimlikle özdeşleşmişsin, ama yani devlet kimlik ayırt etmeden öldürüyor ya da eziyor. Onu görmedikleri için kızıyorum. (...).

BE4:

Biliyorlar [örgütlü olduğumu] açıkçası ilk başlarda çok tepkiliydiler diyebilirim. (...) Yani korkuyorlar, sonuç olarak her gün televizyonlarda 20-30 kişilik bir grubun kendilerinden sayıca 3-5 kat fazla bir polis grubundan veya sivil grubundan dayak yemesini görüyorlar, dayak yemenden, gözaltı yemenden korkuyorlar. Gayet de beni de orada görüyorlar işte, korkmaları çok normal, çok da anlaşılabilir. Ebeveyn olmasının da etkisiyle... Bir şekilde aştık onları, ama hani bir siyasal tartışmaya girdiğimiz zaman da, yine zaman zaman o problemleri yaşıyoruz. En önde durmamakla başlayan telkinler. Gezi [Parkı eylemlerinde] de zaten böyleydi. Biraz da hani bugünün de getirdiği olumsuz koşulla, ikisi de çok umutsuz [ebeveynlerimin]. O yüzden boşuna uğraştığım yolunda da düşünceleri çok fazla. Öyle... Tartışmalar şu anda öyle dönüyor evin içerisinde diyebilirim.

BÖLÜM 5

İÇİNDE YER ALDIKLARI ÖĞRENCİ GENÇLİK ÖRGÜTLERİNİN YAPISI ve KÜLTÜRÜ

Kendileriyle mülakat yapılan bireylerin içinde yer aldıkları öğrenci gençlik örgütünün yapısı ve kültürü, hem söz konusu bireylerin kendilerini kim olarak gördükleriyle, hem de buradan doğru toplumsal hareket kümeleri olarak sahip oldukları niteliklerle ilgilidir. Onların, öğrenci gençlik hareketlerinin yaratıcıları olmaları noktasında asli bir kimlik unsuru olarak ön plana çıkan siyasi kimliklerini ve bununla birlikte diğer kimlik parçacıklarını inşa etmeleri süreci açısından, içinde yer aldıkları öğrenci gençlik örgütleri doğrudan beslendikleri yapılardır. Bununla birlikte yapı meselesi, hem onu meydana getiren bireylerin toplamından daha fazlasına işaret eden yönüyle (aşkınlık) hem de bunların içinde eyleyenler olarak bunların yaratıcıları, onlara asli niteliklerini kazandıran bir takım aktörleri barındırması yönüyle (bireysel özneler) birlikte dikkate alınmalıdır.

Coşkun (2006, s. 84) YTH'ler üzerine yaklaşımlar geliştiren sosyal kuramcılardan, hem ETH'ler ile YTH'ler arasında keskin ayırımlar koyanların, hem de bunlar arasında bir takım benzerlikler ve ortaklıklar yakalayanların, YTH'lerin örgüt yapısının, bürokratikleşmemiş ve hiyerarşik olmadıklarını savunmaları üzerinden bir ortaklaşma yakaladıklarını söylemektedir. Araştırmaya katılan bireylerin içinde yer aldıkları öğrenci gençlik örgütlerinin de, YTH'lerin örgüt yapısına benzerlik taşımaları üzerinden değerlendirilebileceklerini söylemek mümkündür.

5.1. TÜRKİYE SİYASİ TARİHİNDE YER ETMİŞ ÖĞRENCİ GENÇLİK ÖRGÜTLERİNE BAKIŞ

Öncelikle genel olarak, kendileriyle mülakat yapılan bireylerin nazarında, hem içinde yer aldıkları siyasi çizginin, hem de içinde yer aldıkları öğrenci gençlik örgütlerinin, onların faaliyetlerini bütünüyle kontrol eden ya da kısıtlayan yapılar olarak değil, onlardan beslendikleri ve içinde sosyal ve siyasal yönden sosyalize oldukları yapılar olduğunu belirtmek gerekir. Çoğu zaman, kendileriyle mülakat yapılan bireylerin, bu konuda bir savunma içine girmiş oldukları söylenebilir. Bunun elbette, daha önce üzerinde durulan “başkalarının telkinleriyle hareket eden kişiler” olmadıklarını kanıtlama çabasıyla ilgisi bulunmaktadır.

Kendileriyle mülakat yapılan bireylerin birçoğu –spesifik olarak teorik yaklaşımının önemsendiği isimler, kendileriyle mülakat yapılan bireylerin örgütleri bazında farklılaşabilmekle birlikte–

Türkiye siyasi tarihinde 1960'lar itibariyle anılan tüm öğrenci gençlik örgütlerini ve onların ön plana çıkmış liderlerini sahiplendiklerini belirtmişlerdir. Bu Uysal'ın (2012, s. 401) altını çizdiği “eylemcilerin ‘kendi’ tarihlerine sadakatı” olarak özetlenebilir. Bireylerin bu tarih içindeki insanlara, olaylara, mekânlara karşı besledikleri bir takım duyguları vardır. Ancak, daha önce ele alınan, bu mirasın 1980 sonrası gençlik için bir tür mite dönüşmesi durumu ise, kendileriyle mülakat yapılan bireyler açısından karşılık bulmamaktadır. Kendileriyle mülakat yapılan bireylerin içinde yer aldıkları öğrenci gençlik örgütlerinin, o köklerden beslenerek oluşmuş olan, bugün başka partiler ve örgütlenmeler ile bağları vardır ve bunlarla elbette bir temas hali söz konusudur. Kendileriyle mülakat yapılan bireylerin içinde yer aldıkları öğrenci gençlik örgütlerinin bağlı oldukları daha üst bir yapı varsa bile, ilgili bireyler üniversitelerde ve sokakta gerçekleştirecekleri çeşitli faaliyetlerini bir özerklik içerisinde yürüttüklerini vurgulamaya gayret etmektedirler. Bu yapıların kendilerini kısıtlayıcı bir hale, üzerlerinde bir baskı haline dönüşmesi halinde, öğrenci gençlik örgütlerinde yer alan bireyler, bu duruma karşıt bir tepki göstermektedirler.

EK1:

E şöyle, içinde birçok kurumdan birçok ideolojiye sahip arkadaşımız var E'de. Mesela, sosyalist olanlar var, farklı görüşlerde arkadaşlarımız var. E bunların hepsini kapsar. (...) Biz [19]68 hareketini değerlendirirken Mahir Çayan'lar, Deniz Gezmiş'ler, İbrahim Kaypakkaya'lar; [19]70 kuşağı Abdullah Öcalan'lar, Haki Karer'ler... Bunların hepsi bizim şu anki çalışmalarımızın temellerini oluşturuyor. (...) Besleniyoruz yani kısacası. Biz[im] mesela tam olarak işte bu bizim önderimizdir, şudur budur tarzı bir yaklaşımımız yok. (...).

CK1:

Deniz Gezmiş'lerle büyüyen bir insanım, yalan söylemeyeceğim. Babam Deniz Gezmiş'leri, Sinan Cemgil'leri anlatırdı. (...) şunun ayırımına, ya biz gençlik olarak vardığımızı düşünüyorum. Hani o dönemde yaşanılması gerekenlerle, bu dönem yaşanılması gerekenleri ayırt etmek önemli. Burada bir kopuş noktası yok da, ayırt etme noktası hani. Mesela biz [o] dönemdeki tarihsel süreçle günümüzdekini karıştırmıyoruz. Karıştırsak hani, ne biz günümüzde ilerleyebiliriz, ne de biz geçmişten kopabiliriz. (...).

AK1:

(...) e ben gerçekten yani, neden mesela bu örgütün ne dediğine döndüm, bir gerisine baktım ve bu insanlar nereleri eleştirerek, neleri önlerine katarak buraya gelmişler diye. Ve okudukları ettikleri, abi, abla dedikleri, yolundan gittikleri insanlar hakikaten o kadar onurlu bir yaşam izlemişler ki, bunu çok içselleştirerek anlatıyorum o yüzden. (...) ve bu bir onur kaynağı... Yani bu şey demek değil, “biz buraya takılıp kaldık” değil, her gelen öncekini eleştirerek yapacak. (...).

ÇE3:

Şeye özel gayret ediyoruz, bir kişi kültü yaratmamaya. (...) Hatta şey projemiz vardı, iptal ettik o yüzden. (...) fakültenin ortasına bir yere bir Mahir Çayan büstü dikelim projemiz vardı, bir kişi kültü yaratır diye iptal ettik. (...).

DK1:

(...) aslında şey, öğrenci hareketinin bağımsız olması gerektiği konusunda biz bir yargıya vardık D'liler olarak. Bu noktadan doğru da aslında mesela, (...) o bağımsızlıktan dolayı her türlü birey var, tek başına, [örgütümüze dair] şu şu gelenekten geliyordur deme gibi bir durumum yok.

FE1:

(...) Doktor Hikmet Kıvılcımlı mesela, 'sadece bizim için o vardır, diğerleri yoktur' mantığıyla asla hareket etmeyen, aksine Deniz Gezmiş'i, Mahir Çayan'ı, İbrahim Kaypakkayı'yı da benimseyen ve onun üzerinden aslında her türlü argümanı, geçmişten gelen her türlü argümanı şu an güncel uyarlayarak, güncelin somut koşullarına uyarlayarak hareket etme çabası içerisinde olan bir örgütüz (...).

B örgütünün içinde yer aldığı siyasi yapılanma içerisinde bir ayrışma meydana gelmiştir. Kendileriyle B örgütü içinden mülakat yapılan bireyler, önceden bağlı buldukları üst örgütlenme ile aralarındaki ayrışma sürecini, üst örgütlerin kendi örgütleri üzerindeki kısıtlayıcılığını kabul etmemeleri ve kapsayıcı, esnek hareket etme amacı güden öğrenci gençlik örgütü profili üzerinden anlatmaktadırlar.

BK1:

[İlk başta], B'yi kurduk bir şeyler yapmaya çalışıyoruz ama biz bu insanları [diğer gençleri] dönüştüremiyoruz, bir de üstüne biz mi devrimciliğimizden bir şeyler kaybediyoruz diye düşünmeye başlamıştım B ile ilgili olarak. (...) [ayrılık sürecinden önce siyasi çizgisi içinde olduğumuz yapılanmanın] merkez komite[sinde]de de tam da böyle bir tartışma yürüyormuş. Yani mesele buradan kaynaklanıyor işte 'biz acaba kitle örgütü işte şeyiyle, türüyle mesela ne kadar örgütlenebileceğiz?' Bir de işte 'bunun zamanı bu mu ve de işte biz geleneğimizi kaybediyoruz?' gibi bazı tedirginliği olan aslında. (...) B'ye kitle örgütü olduğu için sıcak bakmıyorlardı. Onun dışında çok farklı bir kadro tipi ön görüyorlardı işte. "Devrimci işte klasik müzik dinler, dinlemelidir, tiyatroya gitmelidir". Mesela bazı arkadaşların fiziksel olarak işte saçıydı, bıyığıydı, parkasıydı cartı curtı. Bu tür şekilci şeylerde bulunuyorlardı, ithamlarda bulunuyorlardı. Bir devrimci klasik müzik dinlemek zorunda değildir bence, hani tiyatroya gitmek tabii ki bir insanın entelektüel doyunluğa ulaşması için önemli bir şeyler ama bir devrimciyi bu tür kalıplara sokamazsınız. Kısıtlandığımızı hissettik, şekilci bir yaklaşımdı. Bir de onun dışında biraz aslında bilmiyorum yani örgüt adına söylemiş olmayayım ama biraz da elit bir duruştu. Bir devrimciyi klasik müzik dinleyeceksin diye zorlayamazsın. (...).

BE2:

[ayrılık sürecinden önce siyasi çizgisi içinde olduğumuz yapılanma] her yere elini hızlıca atamıyor. (...) Sadece merkez komiteden gelen kararları takip ediyorsun, gündemin yakıcılığı ne olursa olsun. Merkez komitede veya ara kadroların merkezden getirdiği gündemleri takip ediyorsun, kendi kabuğundan pek çıkmıyorsun. Hiçbir şekilde toplumsal ayağı olmayan sadece aydın ayağı olan (...) bir örgüt çıktı. (...) B'nin canlı bir örgüt olması, [ayrılık sürecinden önce siyasi çizgisi içinde olduğumuz yapılanmaya] göre [B] canlıydı, yeniydi, içinde çok çok yeni insanlar vardı, çok geniş tabana hitap ediyordu. (...) [B]'de güncel bir tartışma vardı. Örgüt sürekli canlıydı. Bir örgütün canlılığı birimlerdeki tartışmadan belli olur. (...) [B] biraz daha tartışan ve canlı bir örgüt. Altan yukarı ve yukarıdan aşağıya. Ama sadece yukarıdan aşağıya gelecekse, o örgüt cansız bir örgüt pek güçlü değil. Ne kadar örgüt tartışmalı o kadar canlı.

Kendileriyle mülakat yapılan bireylerden FE1 de, öğrenci gençlik örgütleri içerisinde gerontokrasinin hoş karşılanmayacağını vurgulamak istemiştir.

FE1:

Bu Türkiye'deki bütün örgütlerin ayrışmasında genç dinamik şeyi vardır, çünkü en dinamik onlardır, en çok değiştirici, dönüştürücü onlardır. Ama işte eskinin yöntemleri, eskisinin metotları, sol hareketin içinde bulunmuş olduğu krizin sebepleri. Gerontokrasi denen şey var, yaşlı egemenliği. Gerontokrasi denen şey mesela bugün hemen hemen bütün örgütlerde var olan bir şeydir. Yani örgütler içerisindeki o devrimci amcalarımız, abilerimiz tırnak içinde, istiyorlar ki yani en önlerde yürüyecek, çatışacak, barikatları kuracak, afişlemeleri yapacak, gazetelerin dağıtımlarını sağlayacak gençlerimiz olsun, bol olsun. Yani ama gençliğin ayak işlerini yapmanın ötesinde yapması gereken daha büyük bir şey var, politika üretecek, kendi politikasını kendi üretecek, çünkü bu kuşak onun kuşağı. Şimdi mesela Gezi [Parkı eylemlerinin] ortaya çıkarmış olduğu şeylerden bir tanesi de bu. (...). Böylesi [gerontokratik] yaklaşımlarla şey yapmak lazım. Gerontokrasi mesela çok önemlidir. Çok önemlidir, mesela o hiyerarşik örgütlerin hiyerarşik yapısı, "bütün bunlar işte bizim geleneğimiz, eskiden böyleydi şimdi de böyle. Şefçilik eskiden böyleydi, şimdi de böyle". Yok! Elbette ki, değişen bir şeyler var, elbette ki birebir eskinin aynısı değil. Birebir eskinin aynısı olduğunu düşündüğüm tek bir örgüt var yani tamam mı. Onlar da o kadar çok bedel [can kaybı, uzun tutukluklar] ödemişler ki, o bedelin üzerine tek bir toz bile konmayacak şekilde hareket ediyorlar. Böylesine bir refleks içerisindedir. (...).

5.2. ÖĞRENCİ GENÇLİK ÖRGÜTLERİNİN ORGANİZASYONU

Kendileriyle mülakat yapılan bireyler, içinde yer aldıkları öğrenci gençlik örgütü içindeki görev dağılımına, kimin hangi görevde bulunduğuna yönelik, istisnasız olarak, hiyerarşik olmayan bir yapılanma taşıdıklarını anlatmaya çalışmışlardır. Onlara göre, içinde yer aldıkları öğrenci gençlik örgütleri içinde, bireylerin keskin görev tanımları yoktur. Belli işlerle uğraşan bireyler olsa bile, bu bireylerin içinde yer aldıkları mevki, herhangi bir statü hiyerarşisinin içinde konumlanmamaktadır. Kendileriyle mülakat yapılan bireylerin salt anlatımları üzerinden, öğrenci gençlik örgütlerinin organizasyon durumunu çıkartmak doğru olmayacaktır, ancak bu organizasyon çok genel hatları ile şöyle özetlenebilir:

Öğrenci gençlik örgütleri içinde yer alan bireyler, bir üniversitenin bir fakültesinin bir bölümünde eğer yeterli sayıda bireye ulaştıklarını düşünüyorlarsa, orada öğrenim görenler en küçük birimi oluşturmaktadır. Eğer bölümler bazında yeterli sayıda bireye ulaşılamamışsa, bir üniversitenin bir fakültesi bir birim sayılmaktadır. Bu durum da gerçekleşmemişse, bir üniversitenin kendisi en küçük birime gönderme yapmaktadır. Genel manada ise bir üniversite tüm birimleri, yani en geniş toplamı ile bir öğrenci gençlik örgütünün meclisi olarak adlandırabilmektedir. Eğer bir şehirdeki üniversite(ler)de bir öğrenci gençlik örgütü adına yeterince birey yoksa, bir şehrin kendisi en küçük birim olabilmektedir. Her üniversitede, bölümler bazında ya da fakülteler arasındaki iletişim ve koordinasyonun sağlanması için bir üniversite yönetim birimi oluşturulmaktadır. Burada yer

alacaklar, bölüm ya da fakülte birimlerinden, bunların kitleselliğine göre içlerinden alınacak yeterli sayıda bireylerdir. Bir örgüt, bir şehirde birden fazla üniversitede varlık gösteriyorsa, bunların hepsinden gelecek yeterli sayıdaki birey toplamı ise bir örgütün il yürütme birimini oluşturmaktadır. İl yürütme birimleri, bir şehirde bulunan farklı üniversiteler arasındaki iletişim ve koordinasyonu sağlamaktadır. Öğrenci gençlik örgütlerinin Türkiye'nin bölgelerine yaygınlığı ölçüsünde, her bölgeyi temsil eden bireyler toplamı ise, örgütün Türkiye yürütmesini oluşturmaktadır. Son olarak Türkiye yürütmesinin, daha dar bir kadrodan oluşan hali ise, bir öğrenci gençlik örgütünün merkez yürütme birimini oluşturmaktadır. Yönetim birimleri, karşılıklı iletişimsel akışları içerisinde, öğrenci gençlik örgütlerinin merkez faaliyet alanlarına yönelik işlerin yürütülmesinden sorumludur. Merkez faaliyet alanları –öğrenci gençlik örgütleri içerisinde belli farklılaşmalar göstermekle birlikte– öğrenci gençlik örgütünün varsa kendisine ait gazete ve derginin yayına hazır hale getirilmesi; takvimsel olarak, yani her yıl düzenlenen 1 Mayıs İşçi Bayramı'nın kutlanması, 6 Kasım Yükseköğretim Kurulu'nun kuruluşunu protesto gibi eylem günlerinin organize edilmesi; öğrenci gençlik örgütünün, önüne yapmak üzere koyacağı aylık ya da yıllık işlerin planlanması vb. gibi işlerden oluşmaktadır. Üniversite meclislerinde uzun tartışmalar yapılmasının beklenemeyeceği, ani olarak gelişen, Türkiye'nin genelini ilgilendirdiğine kanaat getirilen toplumsal sorunlara yönelik hızlı bir şekilde gerçekleştirilmesi gereken eylem faaliyetlerinin organize edilmesi ve yapılacakların birimlere duyurulması gibi faaliyetler de, daha dar kadro yönetim birimleri arasındaki iletişim ve koordinasyon üzerinden yürütülmektedir.

Kendileriyle mülakat yapılan bireyler, içinde yer aldıkları öğrenci gençlik örgütlerinde “herkesin yerelinin” faaliyetlerinde –öğrenci gençlik örgütlerinin siyasal perspektifini elbette bir tarafa bırakmadıkları tahmin edilebilir– bir özerkliğe sahip olduklarını belirtmişlerdir. Yerel kavramı ile kastedilen çoğu durumda bir üniversitenin kendisidir. Türkiye'de gelişen siyasal gündemler dışında, öğrenci gençlik örgütlerinde yer alan bireylerin, her üniversitenin kendine has olarak gelişebileceğini belirttikleri problemler de olabilmektedir. Bu yerel, kimi zaman üniversitenin bulunduğu şehir olarak da tarif edilebilmektedir.

Kendileriyle mülakat yapılan bireyler, yönetim birimleri arasındaki ilişkilerin yatay olarak kurulduğunun altını çizilmeye çalışmışlardır. Buna göre, tüm yönetim birimleri birbirleri ile iletişim halindedir. Bu iletişimin akış yönü de ne yalnızca örgüt merkez biriminden diğerlerine, ne de en küçük birimlerden örgüt merkez birimine doğrudur. İletişim bunlar arasında karşılıklı yapılmaktadır. Kendileriyle mülakat yapılan bireyler bu yönde bir organizasyona girmelerini, yaptıkları faaliyetlerin düzenli ve işlevsel yürüyebilmesi üzerinden temellendirmeye çalışmaktadırlar. Çoğu zaman, yönetim birimlerinin yerellerden gelen geri dönüşler ile beslendiği vurgulanmaktadır.

Yönetim birimlerine bireyler bir seçim usulü ile gelmemektedirler. Yalnızca örgüt merkez yürütme birimi içine girecek bireyler, Türkiye genel kongresi, konferansı ya da kurulu olarak adlandırılan ve belirli aralıklarla gerçekleştirilen toplanma zamanlarında oylama üzerinden seçilmektedirler. Aslında hem burada oylanan bireylerin hem de herhangi bir oylama yapılmadan gönüllülük, önerilme gibi yollarla diğer yürütme birimlerinde yer alan bireylerin örgüt içerisinde, “doğalında” ön plana çıkan kişiler oldukları ifade edilmektedir. Örgüt organizasyonunda yer alan hiçbir bireyin diğerleri üzerinde bir “şeflik” ya da “başkanlık” iktidarı kurmasının söz konusu olmadığı sıklıkla değinilen noktalardan biridir. Ayrıca, yönetim birimlerindeki görevlerin her zaman daha fazla sorumluluk istediği, bu birimlerde yer alan bireylerin bu anlamda daha fazla iş yüküne tabi oldukları, bununla birlikte “afiş asmak, bildiri dağıtmak” gibi örgüt içinde tüm bireylerin yaptıkları işleri yapmaktan ise geri duramayacaklarının altının, kendileriyle mülakat yapılan bazı bireyler tarafından çizilmesi de dikkat çekicidir. Buraya kadar anlatılanlar kendileriyle mülakat yapılan bireylerin söyledikleri her örgütten bir birey¹²⁵ üzerinden şu şekilde örneklendirilebilir:

FE1:

Herhangi bir hiyerarşik bir yapı söz konusu değil şeyde, [F'de]. Sol geleneğimizin, yani genel olarak Türkiye sol geleneğinin içerisinde var olan bir şeflik, tırnak içinde, şeflik demiş olduğumuz şey, açıkçası bizim henüz kuruluşumuz aşamalarında bile reddetmiş olduğumuz, yapmayacağımızı bildirmiş olduğumuz bir durumdur. (...) Burada önemli bir kavram daha ortaya çıkıyor, doğal önderlik. Yani herkesin önder olmasını, herkesin liderlik yapmasını bekleyemezsin. Yani kimilerinin sırf karakterinden kaynaklı, yaşadığı yerden kaynaklı, kişiliğinden kaynaklı ya da becerilerinden kaynaklı önderlik vasıfları daha ön plandadır. Doğalında zaten kendisi hareket içerisinde ön plana çıkar. Kimse onu seçmez. Sen bizim önderimizsin demez. Doğal olarak ön plana çıkan arkadaşlar, örgütsel formumuz içerisinde zaten fark edilir. (...) Yerel anlamdaki şeyler, tamamen yerelin inisiyatifinde kalır yani. F meclisleri ile F inisiyatifi [yani örgüt merkez yönetim birimi] arasında herhangi bir şey yoktur. Ama nedir F inisiyatifleri, illerdeki F inisiyatiflerinden [yani örgüt il yönetim birimlerinden] bir[er] kişinin bir araya gelerek oluşturmuş olduğu F merkezi koordinasyondur. (...) Merkez koordinasyonumuz bu tür konferans işte, delegelerin seçimiyle şey yapı[lı]yor. Onda da hiçbir sıkıntı filan çıkmıyor. Çünkü herkes kendi yerelinden kimin gideceğini tahmin edebiliyor yani, anlatabildim mi yani? Çok fazla böyle kavga, dövüşün olduğu bir şey değil yani. Merkez koordinasyon esas merkezi politikaları belirliyor. Yerellerden gelen insanlar yerellerdeki faaliyeti yansıtıyor ve merkezdeki politika belirleniyor. (...) Yani yerelerde kolektif önderlik inşa edilmeye çalışılmıyor olsaydı, merkez koordinasyonun almış olduğu kararlar yadırganabilirdi, yadsınabilirdi. Ama yerellerdeki oraya giden kişi şahsını temsil etmiyor, yerelini temsil ediyor. (...) F inisiyatifleri biraz daha dar çekirdek birkaç arkadaştan oluşan hızlı hareket edebilen, teknik işleri de yapılan, görülmeyeni gören, duyulmayı duyan, ayrıntıları fark eden, politik, ideolojik anlamda da biraz gelişmiş olan arkadaşlardan oluşur. Çevre de, F meclislerinde F'liyim diyen bütün herkesin geleceği, F sempatanlarının orada olacağı, biz faaliyet yürütürken yanımızda gördüğümüz ya da politik iddia, gerçeklik koyduğumuz işte örgütlenme iddiası koymuş olduğumuz arkadaşların içerisinde olduğu, 10, 15, 20, 25 kişilik meclislerimiz filan da vardır. (...).

¹²⁵ Yalnızca C örgütünden iki bireyin anlatımlarına –ilgili örgütten tek başına birinininki konunun mahiyetini yeterince yansıtmadığından– yer verilmiştir.

ÇE1:

Onu şöyle anlatırım. Şimdi bizim Ç şey, 2011 yılıydı sanırım, merkezileşti. Bizim dolayısıyla 2011 yılından beri merkezi bir iş bölümümüz var. Ya mesela merkezi olan şey aslında şöyle ilerliyor. Yani hani işte Ç [merkez] yürütme kurulu üyeleri var. O yürütme kurulu üyeleri Türkiye genelindeki işte ne bileyim bir gazetemiz var mesela, o gazetenin çıkarılmasından, gazete biriminin yürütme kurulu üyesi sorumlu mesela. Böyle bir sorumluluk var filan mesela ama. Mesela onun dışında bir medya şeyimiz var, sitemiz var. İşte onun dışında [sosyal medya kuruluşlarına ait sayfalarımız] filan, o işlerin yürütülmesi var. Onun yine bir yürütme kurulu üyesi var. Onun dışında basın sözcülerimiz var mesela. Onlar hani bir taraftan böyle Ç'de, basına demeç vermek, işte soru, ortada bir mesele varsa bununla ilgili bir açıklama yazmak, yayınlamak, bunun dışında işte gazetelere bilmem nerelere röportaj vermek, televizyona çıkmak filan gibi böyle işleri var onların. Onun dışında şey, Ç sinema birimimiz var. Bizim her yıl düzenlediğimiz bir gençlik filmleri festivalimiz var. Onun dışında Ç hukuk birimi var. Bunlar hep Ç yürütme kurulu üyesi olan şeyler. Onları o yüzden sayıyorum. Onun dışında ÜÇK [üniversiteli Ç'li kadınlar]. Bu Ç'den biraz daha ayrı. Kadın arkadaşlar daha iyi anlatmışlardır. Başka da bir şeyimiz yok, herhalde bu kadar. Ama Ç için aslanan her zaman şeydir, yerelde üretilenlerdir. O anlamda orada da iş bölümü dediğiniz şey de doğal olarak gerçekleşir. (...) Dediğim gibi yani şey Ç böyle şey, çok köşeli, sınırları filan belli olan bir şey değil. O tam aksine içinde kim var, içindeki arkadaşların neye yeteneği var? [ona göre] onu yapalım o zaman [deriz]. Hem gelişelim gibi bir şey var. (...) Ç yürütme kurulu seçimini biz seçimle yapıyoruz. Her yıl dönem arasında ya da işte hani 2. dönemin hemen başında bir genel kurul yapıyoruz. Oradan oylama filan. Aday oluyorlar. İsteyen herkes aday olabiliyor. Salonunda bulunan arkadaşlar da oy veriyorlar, o şekilde belirleniyor. Öyle çok şey olmuyor. Zaten böyle bizde mesela yani o, [yani bir göreve gelmek] inanılmaz bir şey de katmıyor yani. Ben mesela basın sözcüyüm bu sene. O mesela daha iş yükü aslında yani. Ne oluyor ki yani? Bir şey olmuyor. Yapmaya devam ettiğim, afiş de asıyorum ben yani sabahları her gün [gülüyor]. Şey olmuyorum yani, böyle bir örnek de bilmiyorum ama, hani bir burjuva partisinin genel başkanı olmak gibi bir şey değil. [CHP genel başkanı] Kemal Kılıçdaroğlu olmuyorsun yani sonuçta, Ç'nin basın sözcüsüsün. Daha fazla yükün oluyor, sorumluluğun oluyor. Ben mesela hiç şey olduğunu görmedim. Ben de ikisine, üçüne katılmışımdır [genel kurulun]. İşte tartışma olduğunu görmedim. Zaten mesela böyle çok şey olmuyor. Yani insanlar hani hakikaten çaba sarf ederek, emek sarf ederek öne çıkıyorlar, o belli oluyor. Çok normal oluyor. Hem doğal bir önderlik. Bireysel bir önderlik değil bizdeki, yani kolektif bir şey var ortada. Sadece bunun [yani örgütün] düzen[ini] işleyişini sağlamak için merkezi örgütler. Merkezi örgütte şey gibi de bir sorumluluk da var ya; sonuçta Türkiye'nin 40-45 ilinde örgütlü bir harekettir belki Ç. 100'ün üzerinde üniversitede de örgütlüdür muhtemelen. Bu sonuçta şey de olmaması lazım yani, merkezi bir lafının da, hani dağılır filan, yayılır bir şey olması lazım. Olmazsa da olmaz. Ama bu sebeple de merkezi bir örgüt kurmak gerekti. Bürokratikleşme için merkezi örgüt kurmazsın, işleyiş için kurarsın. (...).

AE2:

Ya A'da aslında böyledir, işleyişler şeyle aynıdır, yani birimlerdeki işleyişle, merkezi işleyiş biraz aynıdır. Çünkü bunun sebebi tabandan doğru gelişen bir siyasette olmasından kaynaklı. Yani A'nın bir başkanı yoktur, bir kişinin sözüne bağlı bir yapı değildir. Herhangi bir parti organıyla [siyasi görüş birliği dışında iç işleyişinde] bağlantılı değildir. Tamamıyla kendi eylemlerini, fikirlerini bağımsız bir şekilde ifade eden bir yapıdır. Bizim birimizde de herkes söz sahibidir. Kimseye özel olarak, ayrıyeten bir söz hakkı verilmez. Sadece doğalında işin, doğalında bu işin inisiyatifleri ortaya çıkabilir. Bu inisiyatifler bu işin biraz daha hamallığını yapabilir bu noktada. Yani tabandan gelişen bir siyasettir A. Bu birimde de aynıdır, merkezi yapıda da. Merkezi yapıda mesela şey yoktur, tek bir insan üzerinden yönetim yoktur. A'nın bir Türkiye yürütmesi vardır, yaklaşık 7-8 kişiden oluşan. Bu Türkiye yürütmesi kendi bölgelerinden alınan, gelişen kararlar doğrultusunda oluşturduğu bir meclis üzerinden tartışır, buna göre belli yönelimler belirleyebilir. Bu kolaylaştırıcı olmasından kaynaklıdır. Çok fazla kolektif olamıyorsun ama, 7 kişi de 8 kişi de ideal bir rakam. Bu şeyi oluşturabilmek için, kolektif yapıyı oluşturabilmek için. (...) Yani Türkiye yürütmesi bölgelerden doğru geliyor. Yani şimdi A, siyaseti biraz daha bölgelere ayıran bir yapı. İşte merkez Ankara olmak üzere,

bizim siyasetin merkezi Ankara'dır. Ve işte Marmara Bölgesi olur, Ege Bölgesi olur, bu bölgelerden işte bu işe zaman ayırabilecek, bu işle ilgilenebilecek, biraz daha yorulmayı göze alabilen arkadaşlarımızın geldiği bir meclis Türkiye yürütmesi. Türkiye yürütmesinin toplanma tarihleri, ihtiyaca göre gelişen bir yapı. İl yürütmelerimiz var, Ankara'dan, ODTÜ'den, Hacettepe'den vs. Temsilciler aldığımız, buradan bir Ankara yürütmesi oluşuyor. Yani bu sadece şey de değil, üniversiteler de değil. [Öğrenim gördüğüm üniversitede] öyle bir nicel doygunluğa ulaşamadı, daha sayısal olarak da [yani kişi sayısı olarak]. O yüzden biraz daha [öğrenim gördüğüm üniversitenin] birimi[ni] oluşturabildik. (...).

DK1:

(...) Yani böyle işte, birimler, mesela işte [öğrenim gördüğüm üniversitede] eğitim fakültesi birimiz gibi bir şeyimiz yok, çünkü öyle bir yeterliliğimiz yok şu anda. Herkesin bir bölüm[dense yani] öncelikle herkes kendi bulunduğu yerelde [yani üniversitede] görev alıyor, bu yerelden doğru yani, o yerelin biraz yani, kişi sayısından kadro eksikliğinden, o yerelin gözü kulağı oluyor, yani iş bölümü yapması gibi de bir durum olmuyor. Aslında bu kişiyi birçok yönden de geliştirici bir durum oluyor. Oranın afişi çıkartılacaksa oranın afişini çıkartıyor, böyle bir donanım da sağlıyor aynı zamanda. İstanbul'da işte bizler hani orada, herkesin bir iş bölümü var, sosyal medya ekibimiz var ya da dergi ekibimiz oluyor, D dergisi var. Yani orada mesela şey, iş bölümü doğalında gerçekleşiyor mesela yani. Burada da [yani Ankara'da] işte mesela bir şey yapıldığında en basitinden mesela ne [örnek] verebilirim, burada bir pankart ekibi vardır, yani en azından bu işi bilen, "yazısı nasıl olacak?" Şöyle böyle... Yani böyle bir aslında doğalında iş bölümü gerçekleşiyor, oturup ne yapacak üzerinden değil de, herkesin yetenekleri ölçüsünde, zaten herkes birbirini tanıdığı için, çok fazla çok geniş bir gençlik örgütü olmadığımız için öyle şey bir iş bölümüne gerek duymuyoruz, doğalında gerçekleşiyor biraz o.

EK1:

Bizim geçen hafta bir toplantımız gerçekleşti. Mesela şöyle bir karar çıktı, biz 9 koordinasyon şeklinde artık çalışacağız. Türkiye ve Kürdistan¹²⁶ sahasında 9 [merkezi] koordinasyon oluşturulacak. Belli başlı merkezler var. Mesela bizim Ankara'yı örnek vermek gerekirse, bizim İç Anadolu Koordinasyonu, Ankara da merkez. Biraz koordineli çalışmak anlamında böyle bir sistem gerçekleştirildi. Dediğim gibi illerden merkeze doğru bir hareket. Ama bizim gençlik çalışmaları, özgün olduğu için çok merkeziyetçi bir yapı yok. Genel olarak hani özgün çalışma koşullarından ötürü, yerelden merkeze doğru. Biz yerelde karar alırız, temele [yani merkeze] aktarıyoruz, temelden de bize perspektif gelir çalışmalarımızın ne yönde olacağına dair. Kadın, sanat gibi komisyonlarımız var. Onlar mesela, bizim üniversitelerde E meclislerimiz var. Mesela biz o meclislerimiz altında komisyonlara ayrıldık, meclislerimiz var, kendi alt meclisleri var, E meclislerinin. İşte kadındır, basındır, sanattır, yürütmedir, maliyedir... Bu başlıklar var. Bizim her arkadaş mesela farklı bir alanda uzmanlaşma ya da çalışmak istiyor olur. Der [ki] "ben basın alanında çok iyiyim, çok güzel fotoğraf çekebiliyorum basın alanında çalışayım". Kadın arkadaş vardır, "ben kadın alanında hakimim bu alanda çalışmak istiyorum." Biraz da işlerimizi sistemli, koordineli ve faal biçimde yapabilmek için bu meclislerimiz var. Ve bu meclisler üniversite yerellerine ait. Mesela ben [... üniversitesinde] okuyorum, [öğrenim gördüğüm üniversitenin] meclisi, Hacettepe [Üniversitesi] meclisi vs.

CE1:

Görev dağılımı var tabii. İlk başta bahsettiğim şey vardı ya, organ ve il yönetim organı ve merkezi gençlik organı, birimler, birim sorumluları şunlar bunlar. Piramit biçiminde aşağı doğru, yukarıdan aşağıya genişleyen bir örgüt yapısı, ağ sistemi var. Spesifik olarak bir alana özelleşmiş bir arkadaş, gençlik çalışması açısından özellikle çok söz konusu olamaz. Yani

¹²⁶ Kendisiyle mülakat yapılan bireylerden bazıları da "Kürdistan" kavramını kullanmışlardır. Bu kavram ile tam olarak nereyi kastettikleri ise kendilerine sorulmamıştır. Ancak Türkiye'de ve Ortadoğu coğrafyasında Kürtlerin yoğun olarak yaşadıkları bölgelere gönderme yapıyor olabileceklerini söylemek mümkündür.

bunun şöyle bir yanlışlığı da olur belki, yani bir birimde bir şeyde yer alan her arkadaş hem bildiri yazabilmeli ama hem de o bildirinin dağıtımını yapabilmeli. Yani bizim bu işi ele alış biçimimiz böyle biraz. O yüzden şöyle bir görevlendirme şeyi çok fazla aklıma gelmedi. Ben mesela akşamında yazdığım bildiriye sabahında bastırıp, kestirip dağıtımını örgütleyip, aynı dağıtımını yapıp, akşam döndüğüm mesela olmuştur. (...).

CE2:

Bizde aşağıdan yukarıya doğru bir inisiyatif teslimi var. Şöyle, birazcık yerelerde örgütlenmeye önem verilir. Bunu yapabildiğimiz kadar, okuduğumuz sınıfa kadar indirmek isteriz. Ve eğer yapabiliyorsak benim sınıfımda bir komitem olsun, bölümümde bir komitem olsun, fakültemde bir komitem olsun, üniversitemde ve şehrimde ve onun bir üstü gibi. Bu noktada ister istemez inisiyatif alan kişiler oluyor, ben mesela söylemek gerekirse ya atıyorum ben [öğrenim gördüğüm üniversitenin] aynı zamanda komite üyesiyim. [öğrenim gördüğüm üniversitenin] sürekli işte, neler yapacağını, hangi etkinlikleri yapacağını, nasıl bir yol alacağını vs. belirleyen nokta orası, o komite. Ama, fakat ve lakin, neden üç tanesini kullandım bilmiyorum [gülüyor], nereden alarak böyle bir yetkiye sahip oluyorum? Atıyorum iki haftada bir toplantı alıyorsam, o iki hafta içerisinde ben edebiyat fakültesine bakıyorum bu arada. Edebiyat fakültesindeki arkadaşlar, hem örgütlü hem örgütsüz arkadaşların bana ilettikleri, benim gözlemlerim şuyum buyum, kendi edebiyat fakültesindeki arkadaşlarımızla yaptığımız toplantılarda “ya şöyle bir şey yapalım” türünde çıkan şeylerden şey yapıyorum yani. O insanlar bana aslında bir inisiyatif teslim ediyorlar ve bunu sonuna kadar denetleme hakkına sahipler. Onların dillendirdiği şeyi ben oraya taşıyorsan “ya ne oluyor hocam?” filan deyip başka birinin geçmesini talep ederler, yerime kendileri geçmek isterler. Şöyle, komiteler 3 senede bir yaptığımız konferanslardan, tabii 3 sene içerisinde değişebilir, biri mezun olur gider, çıkar, başka biri girmek ister gibi durumlar var. Dediğim gibi konferansları da şeylerde belirlediğimiz için yani sınıfta, bölümde her yerde belirlediğimiz için herkesi orada bir söz hakkı olmuş oluyor ister istemez. Bu böyle belirleniyor. (...).

BE2:

(...) Mesela bir bölüm mesela kimya bölümü yeterli sayıyı tamamlıyorsa birimdir, tamamlayamıyorsa fen fakültesi bir birimdir. Bu birimler mesela veya hiçbir fakülte 5 sayısını tamamlayamıyor veya şey yapamıyorsa bir üniversite birimdir. Bunların temsilciler[i] vardır. Bu temsilciler, öğrenci komitesine bağlıdır. Öğrenci komitesi direkt, öğrenci bürosunun, öğrenci bürosu da direkt merkez komiteye... Yani öğrenciler bir hat olarak direkt merkez komiteye bağlıdır. Yani şey olarak yapı böyledir. (...) B’de yapısı gereği tamamen bir komünist partiden çok çok farklıdır. Tartışmanın, yani olabildiğince fazla tartışırız. Yani tartışma[nın] daha fazla olması için, daha geniş [katılımla olması için uğraşırız]. Örneğin şeyin bir üniversitenin mesela [öğrenim gördüğüm üniversitenin] bir meclisi vardır. Geniş, dışa açık bir meclisi. Meclisin üzerinde yürütme kurulu vardır. Bu da olabildiğince geniş, daha böyle B’nin militan kadrolarının bulunduğu, isteyen herkesin girebildiği... (...) Onun üzerinde il YK [yürütme kurulu]. İlden, tüm üniversitelerden gelen geniş temsilcilerin bulunduğu, yani her temsilcinin mesela her daha geniş bir yapının bulunduğu tartışmanın daha zengin olduğu bir yer. Buradan GYK, [yani] genel yürütme kurulu, daha büyük Türkiye geneli tüm temsilcilerin toplandığı bir yer ve burada tartışmanın, Türkiye’nin tüm illerinden gelen temsilcilerin, 4-5 tane artık oradaki örgütlülük sayısına bağlı. Ne bileyim Diyarbakır’dan 4-5 tane, ne bileyim buna göre toplanırlar. Merkez komite bu şeylerin [daha alt birimlerin] içesine dağınmıştır. Mesela adam merkez komitenin bir üyesi, Ankara il YK’da görevli. Bunun yanı sıra Ankara il YK’nın bir üstü GYK’da görevli, GYK’dan merkez komitede görevli. Bu adam 3 tane görevde bulunuyor. Bu adam bildiğin yapı içerisinde dağınmış... Bu adam mecliste çalışıyor. Bu adam ne bileyim YK’da çalışıyor, bu adam yürütme kurulunda çalışıyor, bu adam her yerde çalışıyor, tüm gövde boyunca görevleri var ve çalışıyor. Bu kişiler gönüllülük esasında biraz da kişinin çalışma şeyine göre, yeterlilik meselesi. Bir alanda kendini geliştirmiş, önder kişiler bu derece şey yapıyorlar işte. (...) B’de tartışmayı bir dinç tutabilmek için, belli anlamlarda katı kurallar yoktur. Mesela (...) eyleme gelmediği için uyarılır diye, hani vardır ya katı sosyalist partilerde, komünist partilerde katı kurallar vardır. Bu katı kurallar

veya şeyler yok. Bir dernek olan veya normal bir kuruluştaki olan katı kurallar yok. Tartışmanın zenginliği ve dışarıdaki insanların daha rahat girebildiği geniş kurullarda oluşan bir yapı. (...).

Kendileriyle mülakat yapılan bireylerin içinde yer aldıkları örgütlerin kitleselliği meselesi – yukarıda bazıların da değindiği gibi– oldukça değişkendir. Her örgütün her üniversitede yeterince insan gücü olamayabilmektedir. Her üniversitenin her fakültesinde ya da her fakültesinin her bölümünde örgütlenme şansı yakalanamayabilmektedir. Kitlesellik meselesi Türkiye’deki yaygınlıkla da bağlantılıdır. Her öğrenci gençlik örgütü Türkiye’nin her şehrinde kendine örgütlenme şansı bulamayabilmektedir. Bu nedenle kendileriyle mülakat yapılan bireylerin söyledikleri üzerinden, araştırmada yer alan öğrenci gençlik örgütlerinin ne bir birimi ne de geneli hakkında genelleştirici bir tanım ve açıklama yapmak mümkün değildir.

Parsa (2004, s. 142), yüksekokullarda ve üniversitelerde yoğunlaşmış öğrencilerin, kolektif eylemlerini kolaylaştıran geniş iletişim ağlarına sahip olduklarını belirtmektedir. Yükseköğretimde öğrenciler “çoğunlukla” onlara devlet baskısı karşısında en azından teoride dokunulmazlık ve yalıtım sağlayan üniversitelerin görece özerkliğinden ve akademik özgürlüğünden yararlanmaktadır. Burada “çoğunlukla” noktasının altını çizmek gerekmektedir. Üniversitelerde yer alan bölümlerin, üniversitelerin kendilerinin, üniversitelerin içinde yer aldıkları şehirlerin birbirinden farklı dinamiklere sahip olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Bu nedenle bu araştırmanın kapsamında derlenen verilerin ancak, kendileriyle mülakatlar yapılan bireylerin, çoğu durumda kendi yerellerine dair olduklarını belirtmek gerekir. Dolayısıyla bir öğrenci gençlik örgütünün en küçük birimini, herhangi bir üniversitenin herhangi bir fakültesinin herhangi bir bölümü olarak düşünürsek, ne oranın; ne ondan bir geniş yapılanma olarak bir fakülte biriminin; ne ondan bir geniş yapılanma olarak bir üniversite biriminin tamamını kapsayacak çeşitli açıklamalar yapıldığı iddiası bu araştırmada hiçbir şekilde taşınmamaktadır. Burada amaç, kendileriyle mülakat yapılan bireylerin içinde yer aldıkları öğrenci gençlik örgütlerinin yapısı ve işleyişine dair, grup yapıları ve dinamikleri üzerine derinlemesine bir analiz ortaya koymak değildir. İlgili öğrenci gençlik örgütleri içinde geçirilen bir katılımlı gözlem süreci olmaksızın, salt derinlemesine görüşme tekniği üzerinden bunu yapmak zaten mümkün değildir. Bu anlamda mevcut kanaatin, kendileriyle mülakat yapılan bireylerin anlatımları üzerinden geliştiğini göz önünde bulundurmakta fayda vardır.

5.3. ÖĞRENCİ GENÇLİK ÖRGÜTÜ BİRİMLERİNİN GRUP YAPISI VE DİNAMİKLERİ

Kendileriyle mülakat yapılan bireylerin içinde yer aldıkları öğrenci gençlik örgütü birimlerinin birincil grup özellikleri taşıyan küçük gruplar olduklarını dile getirmek mümkündür. Birbirleriyle

olan iletişimleri; grup içi statü hiyerarşileri; işbirliği ve işbölümü ilişkileri; paylaştıkları sosyal değerler; örgütleri içinde yer alan bireylere ilişkin duygu ve düşünceleri; örgütleri içerisinde karşıladıkları sosyal gereksinimleri gibi noktalar üzerinden bu durumu anlatmak mümkündür.

5.3.1. İletişim Süreçleri

Kendileriyle mülakat yapılan bireyler, vakitlerinin önemli bir kısmını ortaklaşa bir mekân olarak kullandıkları üniversitelerinde geçirdiklerinden, içinde yer aldıkları öğrenci gençlik örgütlerinden bireylerle çoğu zaman yüz yüze iletişim kurduklarını belirtmişlerdir. Kendileriyle mülakat yapılan bireylerin ortaklaşa kullandıkları diğer mekânlar da, eğer varsa, öğrenci gençlik örgütlerine ait bürolar, bunun yanında siyasi bakış açısını sahiplendikleri çeşitli örgütlerin büroları ya da kültür merkezleri olabilmektedir. Buralardaki yüz yüze iletişimlerini, sosyal medya, telefonlar ya da e-posta aracılığı ile oluşturulan sohbet grupları üzerinden yürütülen iletişim takip etmektedir. Öğrenci gençlik örgütlerinin yönetim birimleri arasındaki iletişim de genel olarak bu kanallar aracılığı ile sağlanmaktadır. Kendileriyle mülakat yapılan bireylerden bazıları bir etiket olarak taşıdıklarını düşündükleri “tehlikeli genç” tanımlaması üzerinden izlenebildikleri ya da izlediklerini düşündükleri için de en çok yüz yüze iletişimi tercih ettiklerine dikkat çekmişlerdir.¹²⁷ EE1 bunun ait oldukları Kürt etnisitesi ile olan bağına da dikkat çekmektedir. “Tehlikeli genç” etiketlemesinin onlar için “tehlikeli Kürt genci” şeklinde içeriklendirilmesi söz konusudur. Bunun onlara yansımaları ise, bu etiketlemeye karşı, siyaset ile daha fazla ilgilenmek gereksiniminin hissedilmesi olmaktadır.

EE1:

İletişim E' [nin yerinde] olur. Biraz daha ilkel biraz önce konuştuğumuz o çekinceler var ya, Anayasa'da herkesin toplanma ve gösteri yürüyüşü yapma hakkı varken en basitinden, bunu telefonda, bunu kimseye söyleyemiyorsun. Devlet bunu suç unsuru haline getirip, bunun için farklı doldurabiliyor ki, bu yaşandı. Domates örneği ya! Evde yemek için kullanacağımız domatesten başımız derde girdi. “Ne kadar alayım, kaç kilo alayım?” konuşması “başka bir şey için malzeme almıyor, şifreli konuşuluyor” muamelesi gördü. Telefonda konuşurken o kadar tedirginiz ki, Kürtler telefonda birbirine espri yapamaz. Bunu başka bir yere çekip, kafalarında yeniden dizayn ediyorlar. Kürtler birbirine sıfat takamaz. Birine “başkan ne yapıyorsun?” desek, o çocuk yandı gitti, müebbet bile yiyebilir. İlkel usul, iletişim için [E'nin yerine] gidip geleceksiniz. Açık demokratik bir iş yapıyorsun ama devlet seni illegalize ettiği için bu bir zorunluluk oluyor. Kürt olmak başlı başına illegal bir durum devletin gözünde. [E'nin yerinde] bile konuşmaya çekiniyoruz. Ortam dinlemesi olur diye. Kürtler çok güzel bakışır [gülüyor]. Baskı olduğunda buna karşı kendini çevikleştirmeye çalışırsın. Diğer yapılarda olduğu gibi

¹²⁷ DK2 ve DE1'in, bu söylem üzerinden mülakat yapmaya ilişkin yaşadıkları tedirginlikleri ile ilgili, mülakatlara ilişkin izlenimlerin aktarıldığı güncelye alınan bir not, yeniden düzenlenmiş hali ile şöyle aktarılabilir: EE1 ile birlikte mülakatının sonlanması ardından, E örgütünden bir kadın bireye de ulaşılabilceği ümidiyle, E örgütünün [...] Üniversitesi'nde düzenlediği bir basın açıklamasına gidilmiştir. Orada bu basın açıklamasına desteğe gelen ve daha önce kendileriyle mülakat yapılan DK2 ve DE1 ile karşılaşmıştır. DK2 kendisiyle mülakat gerçekleştirildiği sırada, ses kaydında söylediği şeylerin “tehlikeli genç” söylemi içine çekileceğine ilişkin olarak bir endişe duyduğunu belirtmiştir. Onun bunu dile getirmesiyle birlikte DE1'in de kendisiyle mülakat gerçekleştirildiği sırada benzer bir endişeyi dile getirdiği hatıra gelmiştir.

artık siyasetle ilgilenmeyeceğim diyemezsin. Bu baskı daha politize ediyor seni, baskı alanlara kaydırıyor.

İletişim noktasında dikkat çeken bir unsur da teknolojiye meydana gelen ilerlemelerin öğrenci gençlik örgütü içerisinde yer alan bireylerin birbirleriyle ve kendi akranları ile olan sosyal ilişkilerine yansımalarıdır. CE1, akıllı telefonlarda bulunan sohbet uygulamalarının örgütten arkadaşları ile konuşmalarının içeriğini değiştirdiğine, daha esprili bir hale getirdiğine dikkat çekmektedir. Bu aynı zamanda “solcular ciddi olurlar/olmak zorundadırlar” kalıp yargısının bir kırılmasına, kendilerini “devrimci” olarak tanımlarlarken, bunun için yalnızca siyasi argümanlarla değil, başka çeşitli sosyal argümanlarla da doldurabiliyor olacaklarına işaret etmektedir.

CE1:

(...) Çünkü gençlikle buluşuyorsun daha esnek bir şey, grubun arasındasın tamam mı. Ki bizim biraz önce de kuşaktan bahsettim ya, y kuşağı filan da denir, daha böyle her şeyi... Ya bizim bile [tefondaki sohbet uygulamasında] şeylerimiz daha böyle esprili hale geliyorsa, hani genel gençlik yığınlarının arasında çok katı bir durum, tutumla ikna kabiliyeti gösteremezsin yani.

5.3.2. İş Bölümü Süreçleri

Kendileriyle mülakat yapılan bireylerin içinde yer aldıkları öğrenci gençlik örgütlerinin birimleri içerisinde görev dağılımının, genel olarak belirli iş tanımları, bir uzmanlaşma veya iş bölümü üzerinden değil, büyük oranda sabit olmayan sosyal roller ve iş birliğine dayalı bir sosyal etkileşim süreci üzerinden yapıldığını söylemek mümkündür. Kendileriyle mülakat yapılan bireylerden bazıları öğrenci gençlik örgütleri birimlerindeki görev dağılımlarının genellikle, kişilerin bir konu üzerine olan ilgisi, yeteneği, ayırabileceği zaman ve enerji kapasitesi gözetilerek verildiğine dikkat çekmişlerdir.

DK2:

Aslında dediğim gibi, hani biraz böyle şey bir yapı olmadığından kaynaklı, böyle çok şeyler yok, hani sabit görevler yok, ‘Şu şunu yapar’ ya da ‘şu şunu yapar’ diyebileceğimiz şeyler yok. (...). Mesela aslında böyle hepimiz öğrenci olduğundan, eğer afişi kim yapabiliyorsa o yapıyor daha çok, görev olarak değil. Yani kim daha iyi anlıyorsa afiştten ya da okulunda daha fazla şeyde o yapıyor, bunun bir sabit bir şeyi olmuyor. Yani mesela örneğin işte, arkadaş çok renkli bir kişilik ya da hani o programdan daha iyi anlıyor, o yapıyor mesela afişi. Ya da başka bir zaman başka bir kişi yapıyor. Ya da daha başka bir kişi, başka sonra daha başka bir kişi yapıyor, ya bu şekilde oluyor. Kendiliğinden geliyor dediğim gibi aslında. Yani kim, ya mesela hani daha fazla sorumluluk yani, çok belirgin değil aslında dediğim gibi yani, çok spontane geliyor.

AK1:

Herkes her işi yapıyor [gülüyor]. Tabii herkes her işi yapıyor ama şöyle bir şey var. Atölyelerimiz var. Yani hiç düzenli olmuyor, silebilir miyiz bunu? [gülüyor]. Mesela bizim [...] dergisi kadın atölyemiz var. Kadın arkadaşlarımız var, kadın çalışmaları yapıyoruz.

Mesela burada işte, biraz daha işte, biraz daha aslında “sen şu iş yapacaksın”dan ziyade herkesin yeteneği, becerisi ve zamanı doğrultusunda pratik olarak en kolay nasıl iş yaparız? Yani bu bir eylem, örgütlenme de olabilir, herhangi bir şey olabilir, bir yazı yazmak dahi olabilir, afiş çıkartmak olabilir. O şekilde paylaşılıyor. Mesela kalemi güçlü bir arkadaşına “sen yayın sorumlusu ol” tarzı ya da “bir arkadaş gitsin şurayla konuşsun”, “ben müsaadim ben görüşmeleri yaparım” diyor görüşme [ya da röportaj] sorumlusu oluyor. Zamandan zamana da değişiyor, şeyden şeye de yapacağımız işin niteliğine göre de değişiyor. (...).

ÇK2:

(...) Ne bileyim Ç sinema işte kendi belgesellerini filan çekiyor bir taraftan, bir taraftan da sanata karşı olan saldırıya karşı üniversiteden doğru üniversitelilerin sözünü söylemek gibi bir çabası var. Bunun dışında, böyle bir sürü aslında benzeri aslında birimi var yani Ç'nin. Bir birimde olan başka birimde çalışabilir. Kadın birimi biraz öyle şey oluyor özel bir örnek olabiliyor tabii sadece kadınların yer alması açısından. Yani bir birimde olan bir başka birimde elbette ki olabilir. Yani orada şey mesela, daha çok mesela arkadaşlarımızın yetenekleri, üniversite[li]lerin yetenekleri, ilgisi filan. Hani onun üzerinden böyle yöneltmeye çalıştığımız. Yani şöyle de olabilir mesela, ya merkezi bir birim olmayabilir ama mesela bir Ç'li olmak isteyen, gelen bir arkadaşımız mesela, atıyorum tiyatroya mesela ilgisi var ya da şiire ilgisi var. O geldiği zaman mesela kendisi işte şiir atölyeleri düzenleyebiliyor filan. Yani yeteneği olan bir arkadaşımız kendisi de alan açıyor falan yani. Ya bulunduğu yerden doğru, işte tiyatroya ilgisi varsa, tiyatro atölyeleri yürütüyor falan. Genelde böyle yürütüyoruz, böyle de mesela birçok hani merkezi olmayan ama bulunduğumuz yerlerde yürütebiliyoruz. (...).

CE3:

(...) yetenekli olan kişiye daha farklı, mesela ben fotoshop bilmiyorum yapmam ama o [bilen] arkadaş hem yapar, hem afişe de katılır yani, afişin asılmasına da katılır mesela fotoshop yapan arkadaş. Mesela ben de bildiri yazarım mesela, bildiriye dağıtmaya da katılırım yani. Orada hani bir şeyimiz yok, keskin ayarımız yok. Yani dediğim gibi, bildiriye mesela herkes yazar da, fotoshop şey bir örnek ya, hani klik bir örnek, o açıdan şey yani yetenek meselesi biraz, bir de öğrenme meselesi.”¹²⁸

Kendileriyle mülakat yapılan bireyler, içinde yer aldıkları öğrenci gençlik örgütleri birimleri içerisinde fikir ayrılığı gibi çeşitli çatışma süreçlerinin yaşanabildiğini belirtmişlerdir. Elbette kendileriyle mülakat yapılan bireylerin akıllarına bu fikir ayrılıkları ile örnekler, “öğrenci gençlik birimlerine has ve mahremleri” olarak gördükleri konular üzerine gelmişse, ilgili bireyler konuşmamayı tercih etmişlerdir. Bir araştırmacının araştırma konusu çerçevesinde, katılımlı gözlem yoluyla bile içine girdiği bir grupta, her zaman bütünleşemeyecek, hiçbir zaman o grupta tam olarak bir “yerleşme” durumu yaşayamayacak olması üzerinden, ilgili grubun içinde yer alan bireylerin nazarında son kertede bir “yabancı” olarak kalacağını dile getirmek mümkündür. Bu araştırmada da bu anlamda, “yabancı olan, dışarıdan olan” bir kimseye öğrenci örgütlerine özgü mahrem konular açılmamıştır. AK2'nin sözlerine bu noktada kulak verilebilir: “(...) Birkaç

¹²⁸Mülakatlara ilişkin izlenimlerin aktarıldığı günceye alınan bir not yeniden düzenlenmiş hali ile şu nota da kulak vermekte fayda vardır: EE1 ile birlikte mülakatının sonlanmasının ardından, E örgütünden bir kadın bireye de ulaşılabileceği ümidi ile, E örgütünün [...] Üniversitesi'nde düzenlediği bir basın açıklamasına gidilmiştir. (...) Basın açıklamasının bitişinin ardından görüşmeyi kabul eden EK1, eylem esnasında kullandıkları megafonu bir arkadaşına E örgütünün yerine götürmesi için vermek istemiştir. O da espri yaparak “ya ben basın ile uğraşan insanım, bana böyle ayak işleri yaptırıyorsunuz” demiştir. Ardından da yine “tehlikeli genç” söylemine gönderme yaparak “bari şunu [yani megafonu sırt] çantama koyayım da, şimdi yolda bir polis görür [elimde megafonla] yine durdurur, bir ton uğraş” demiştir.

arkadaşımızla yaşadığımız sorunlar olmuştu. Anlatmasam olur mu? Kişisel de bir mevzu o yüzden çok... [özel ilişkilerle ilgili filan mı sorusu üzerine] Genelde zaten hani bir sorun çıkıyorsa, işin içerisinde kişisel bir boyutu oluyor ne yazık ki [gülüyor].

Öğrenci gençlik örgütleri içinde yer alan bireyler arasında fikir ayrılıkları yaşanmasının “doğallığına” dikkat çekmek adına, aynı örgütte yer alan bireyler olursa da “birbirlerinden farklı, başka başka insanlar” olduklarını belirtenler olmuştur. Fikir ayrılığı durumlarında bir ortaklık zemini yakalanmasına yönelik olarak en çok, ilgili fikir ayrılığı konusuna yönelik bir tartışma süreci devreye sokulmaktadır. Bu durum öğrenci gençlik örgütlerinin daha önceden bahsedilen örgüt yapılanmasını destekler yönde bir ipucu sağlamaktadır. Kendileriyle mülakat yapılan bazı bireyler, bu tartışmaların içerisinde eleştiri ve özeleştiri verme pratiklerinin kullanıldığını belirtmişlerdir. Genel olarak, sosyal etkileşimin şiddetli bir çatışma zeminine kaymaması için bir bariyer olarak ise, üsluba yönelik kurallar işletilmeye çalışılmaktadır. Tartışma yapıldığının ve tartışmalarda kullanılan üslubun öneminin belirtilmesinin arkasında yatan ise, fikir ayrılıklarının bir zorlama ya da salt ikna üzerinden çözümlenmeye çalışılmadığının açıklanması ihtiyacıdır denebilir. Tartışmanın çoğu zaman, taraflarının içine sinerek bir uzlaşmaya varılması ile sonuçlandığı vurgulanmaya çalışılmıştır. Kimi zaman ise tam olarak bir çözüme ulaşmanın mümkün olmadığı belirtilmiştir. Ancak burada vurgulanan da, bir yapının içine dâhil olmaktan kaynaklı olarak, tartışmada tam olarak ikna olunmasa bile, bu durumun hep birlikte hareket edilmesine engel olmayacağıdır.

DK1:

[Fikir ayrılıkları] oluyor illaki. Özellikle sol örgütlerde bu çok oluyordur. Çünkü herkes farklı düşünüyor. Ben kendi örgütüm açısından bunu çok değerli buluyorum; çünkü çok farklıyız, hepimiz yani, hepimiz birbirimizden farklıyız ve herkes farklı şeyler düşünüyor. Önemli olan bu düşünceleri bir potada eritebilmek, güzel bir şey ortaya çıkartmak. (...) D'den en çok öğrendiğim şey, karşısındakinin fikrine önem vermek, anlamaya çalışıyorum. (...).

CE1:

Şimdi ya bir sürü insanın bir araya geldiği bir yerde ‘fikir ayrılığı olmuyor’ denemez ki. (...) Fikir ayrılığı olmamasının bir doğallığı yok yani. Fikir ayrılığı olmazsa, bir de üretkenlik sanki durur. (...) Fikir ayrılı illa ki olur. İlk duyumumuz var mesela. Bir şey duyduk, bir şey oldu. (...) Bu gelişmeyi ben, benim aklımda ilk başta başka bir şey uyandırır, bir arkadaşımınkinde başka bir [şey] uyandırır, diğerininkinde başka bir şey uyandırır. Bir tartışma ortamı açılır. Hatta birbirimize hepimiz katılmak zorunda da değiliz, ama bu tartışmanın sonunda çok fazla ikna olmamış da olabilirim, ama genel bir iknalılığa uymaktır örgütlülük. Genel bir iknalılığa uyarısın, daha sonra bu tartışmayı belki sürdürürsün. (...).

ÇE1:

(...) Ya da ne bileyim küfür edemezsin yani bir arkadaşına küfür edemezsin. Biz seninle kavga ediyorsa[k] bile hani oldu ki mesela tartışıyoruz filan, asla küfür edemezsin yani, böyle tartışamazsın.

AK3:

Mesela bireysel alınan tavırlarla ve örgütsel alınan tavırlar farklı oluyor ve mesela örgütte ortak irade konuluyor ve ortak iradeye saygı duyuluyor. Çünkü bir de ortak irade alınırken, mesela her birimlerde konuşuluyor, tartışılıyor, uzunca bir metin, taslak metin oluşturuluyor ve yerellerden çıkan, üste doğru giden bir örgütlenme yapımız var. Ve her bir birey bizim için önemli. Yani her bireyim görüşü tartışılır uzunca, taslak metin üzerine kurulur, yazılır, çizilir yani. (...).

EK1:

Bir ortamda zaten tartışma dönmüyorsa orada tek tipçi bir anlayış vardır. Demokrasi dediğimiz şeyde herkes kendi fikrini söyler, tartışmalar döner ama biz bu tartışmalara şöyle yaklaşmıyoruz mesela. Hani hep bencillikten söz açıyorum ama, gerçekten hani her şeyin başında toplumsallaşmak veya bencilleşmek, bireyselleşmek geliyor. Ben işte konuşuyorum EK1 olarak, karşımda [farazi bir isim] arkadaş konuşuyor. İşte [farazi söylediğim isimdeki] arkadaş konuşurken “ben [farazi söylediğim kişi] olduğum için haklıyım” demiyor. Hepimiz örgütün çıkarını gözettiğimiz için, bir kavga durumu olmuyor, anlatabildim mi? Yani işte “ya ben[im] fikrim çok güzeldi, benimki niye kabul edilmedi?” tarzı bir yaklaşımımız olmuyor. Ya arkadaş ben sundum, benimki “arkadaş senin şurada yanlışların var. Bu orada olmaz. Yine değerlendiririz ama şurada yanlışlar var.” Ben bunu düşünürüm mesela. “Evet yanlışlar var.” Ona göre tekrardan değerlendirilir, çözümlenir, hani birbirimize karşı bir kin ya da bireycilik olmadığı için örgütsel düşünüyoruz. Tartışmalar tabii ki yaşıyoruz, hatta çok şiddetli tartışmalar yaşıyoruz. Ama bunların hepsi, bizim bilinç düzeyimizi artırmaya yönelik. Ben bir arkadaşım ya da bir yoldaşım işte tartışırken, bilinç düzeyimi üst düzey artırıyorum, tartışmak kültürü insanı çok geliştiren bir unsurdur. (...) Biz mesela her toplantılarımızda eleştiri, öz eleştiri kültürümüz vardır. Otururuz, bütün arkadaşlar başlar sırayla herkes birbirini eleştirir, sonra kendimizi eleştiririz. (...).

FE1:

(...) Biz bu tartışmalardan çekinmeyiz, bu tartışmaları yaparız. Bunlar çünkü geliştirecek bizi, olmuş, pişmiş bir örgüt değiliz. Hiçbir örgütü de böyle görmüyoruz yani. Olmuş, bitmiş... Kendimize “Marksist, Leninist, komünist, feminist” diyelim; ancak “Marksistleşen, feministleşen, komünistleşen örgütler” olacağız. Gerçek anlamda Marksist, Leninist, komünist, feminist ol[a]mayız. Çünkü bu henüz keşfedilmesi gereken ve pratikte sınanması gereken bir şeydir. Yani önderlikler de böyledir yani. Sen kolektif öndersin herkes senin sözünü dinliyor, ikna ediyorsun. Ben söylesem başka, sen söyleyen başka oluyor falan meselesi. Benim pişmiş olduğumu, bitirmiş olduğumu şey yapmıyor yani anlatabildim mi yani? Ben de kitap okumazsam, ben de arkadaşlarım tarafından eleştirilirim. “Kitap mı okumayacaksın!” diye derler, o konuda böyle bir şey var yani. (...).

BK2:

[Aramızdaki anlaşmazlıkları] çözüyoruz aslında şey yapmıyoruz, böyle çok demokrasibilik oynanan insanlar değiliz. Daha birbirimizi ikna etmeye çalışıyoruz ya da ortaklaşmaya çalışıyoruz. Genelde zaten şey olmuyor böyle, bir masa başına oturduğumuzda ilk oturduğumuzda, hepimiz bir konuya dair aynı şeyleri düşünmüyoruz. Ama konuştuğumuzda şey oluyor, birinin düşünmediğini öteki düşünmüş oluyor filan. Biraz katkı koyma şeklinde işliyor aslında süreç. O tartışma esnasında, ya verimli tartışmalar döndürüyoruz genelde, öyle düşünüyorum. Tartışmaların sonucunda biraz daha ortaklaşmış oluyoruz. Doğalında çok heyecanlı olan insanlar olabilir mesela. Elini kolunu sallayarak konuşur, ne bileyim işte belki birinin sözünü keser filan. Ama bunlar şeyse, hani art niyetle yapılan şeyler değilse, sorun teşkil etmez bence. Nasıl diyeyim, oturduk tartışıyoruz filan, ben istemeden birinin sözünü kestim, o da sinirlendi işte bozuldu etti, falan filan. Sonra döndük ikili tartışmaya mesela. İşte şey olmasını istemeyiz yani, kalabalık bir ortamda ikili tartışmaya kitlenmesini istemeyiz [tartışma konusunun], o zaman birbirimize müdahale ederiz. Hani daha kolektif bir tartışmaya

çeviririz falan. Ama masadan kalktıktan sonra burada çevirdiğimiz tartışma da, işte yaşadığımız gerginliğin anlamı olmaz yani. Hani o dediğim gibi art niyetle yapılan bir şey değil, tartışmanın rahatından yapılan bir şey. Ama kalkınca sorun yok.

Kendileriyle mülakat yapılan bireylerden, içinde yer aldıkları öğrenci gençlik örgütü içinde yaşadıkları fikir ayrılıklarını somut örnek olaylar üzerinden de anlatanlar olmuştur. Burada nadir olarak, yaşanan fikir ayrılıkları sonucu örgütten ayrılıklar yaşandığı da belirtilmiştir. Bireylerden somut olaylar üzerinden örnekler sunanlar, tarihsel olarak çok fazla geriye dönük açıklamalar yapmamaktadırlar. Genelde mülakatların gerçekleştiği tarih etrafında dönen olaylar üzerinden çeşitli açıklamalar getirilmiştir. Bu anlamda kendileriyle mülakat yapılan bireylerin hafızası üzerinde “bir sonralık etkisi” olduğundan bahsetmek mümkündür. Kitlesele bir öğrenci gençlik örgütü olma yolunda tek bir siyasi görüşü içlerinde barındırmadıklarını söylemelerine yönelik BK1 ve AK4’ün anlattıkları; toplumsal sorunlar karşısında alınan tavrın ya da planlamaya koyulan eylem biçimlerinin öğrenci gençlik örgütünde yer alan bireyler arasında bir tartışma yaratabildiğine yönelik ÇE3, AK1, DE1’in anlattıkları örnek olarak gösterilebilir.

BK1:

B, Kürt hareketine çok yakın değil açıkçası. Çünkü bunun bir kere kitle örgütü olması gerekiyor. Çünkü içinde Kemalist arkadaşlar da var, sosyalistler de var, sosyalist olup bir tek B’de örgütlü olanlar var. O yüzden biraz hassas bir konu olduğu için, aslında çok da şey yapmıyoruz. (...) B örgütü olarak direkt bir temas yok [Kürt hareketiyle]. Çünkü dediğim gibi bir kitle örgütü, ama B, [2013] Reyhanlı [bombalı saldırısı gerçekleştiğinde de] sokağa çıktı, [2011] Roboski katliamında da, [2014] Kobanê [kuşatması olduğunda da] sokağa çıktı. Çünkü Türkiye’deki bütün halkları önemsiyor. (...).

AK4:

(...) şimdi [2014] Kobanê olayları sırasında çok şey oldu, nasıl diyeyim, ya bizim daha fazla eylemsellik geliştirmemiz gerektiğini söylediler [örgütten bazı arkadaşlar]. Ya ne diyeyim işte, çünkü şeydi, bir katliam gerçekleşti orada, gerçekten çok üzücü şeylerdi ve hani bir şeyler yapılması gerekiyordu. Hani bizim yapabileceğimiz çünkü şey, hani A kitlesele bir örgüt. Yani kendi içerisinde birçok farklı insanı barındıran bir örgüt. O yüzden biraz yaptığın eylemselliklerde bu insanları da düşünmek zorundasın. (...) Bundan dolayı arkadaşlar da şey hani (...) örgüt içerisinde beğenmediler tavrı. Öyle olunca da şey oldu hani, ayrıldılar. (...).

ÇE3:

Fikir ayrılıkları, çözemediğimiz fikir ayrılığı olmuyor ama... Ya basit, pratik şeyler üzerinden, teknik şeyler üzerinden yaşanıyor genelde fikir ayrılıkları. Ama mesela şeyde [2015 yılı başındaki Charlie Hebdo dergisine gerçekleştirilen saldırıyı kınamak için] Charlie Hebdo dergisinin kapağını “asalım mı asmayalım mı?”[tartışması oldu]. Bir kısım arkadaş diyor ki, “bu dini değerlere hakaret”, bir kısım arkadaş başka bir şey söylüyor. Astık. Bir kısım arkadaşın itirazına rağmen astık. (...). Astık, sonra [milliyetçi öğrenciler ile aramızda] kavga mavga çıktı okulda. [Öğrenim gördüğüm üniversitenin kampüsündeki] arkadaşların çoğunluğu “asalım” dedi. Biz bunu asacağımızı söyleyince diğer okullardan arkadaşlar, İstanbullular filan şey yaptı, “ya asmayalım” dediler. Biz de yerelde biz karar veririz, bizim inisiyatifimizde asıyoruz yani, kavga çıkarsa da göğüsleriz dedik. (...).

AK1:

(...) yani şöyle bir şey var, şöyle bir şey diyebilirim, kadın kadına olduğumuz için söyleyeceğim bunu [gülüyor]. Kadın çalışmaları konusunda biraz teorik olarak eksikiz. Dolayısıyla kadın toplantılarını verimli alamıyoruz. “Neden kadın çalışmalarını erkeklerle beraber yapmamalıyız?” tarzında bir fikir ayrılığı olduğu oldu. E biz bunu[n] toplantıyı kısır döngüye soktuğunu fark ettik. Dedik ki, “bunu daha sonra başka bir, yani tamam sadece bu gündem üzerine konuşalım.” Bu kararın da işte böyle olması gerektiğini [yani kadın çalışmalarını erkeklerle birlikte yapmalıyız diye] düşünen arkadaşlar[dan biri] bize bir sunum hazırladı. İşte ifade etti kendisini. (...).

DE1:

(...) Spesifik örnekler var elbet ama... Hani atıyorum işte Syriza [Partisi 2015 yılında] Yunanistan’da iktidara geldi. Hani bunun yorumlanması mesela, hani burada fikir ayrılığına düşülebilir. Biri şey der, hani parlamento seçimi der, sadece geride bunun önemli bir oluşum olduğunu söyler. Burada hani spesifik ayrıntılarda ayrılıyor, onun dışında hani yönetime dair çok ayrışmaların olduğunu düşünmüyorum. Örgütlenme yöntemine dair ayrılıklar olmuyor yani.

5.3.3. İlkeleri, Değerleri ve Kuralları: Yoldaşlık ve Devrimci Ahlak

Kendileriyle mülakat yapılan bireylerin içinde yer aldıkları öğrenci gençlik örgütlerinin, günlük hayatlarında önemli bir yer işgal ettiği söylenebilir. Kendileriyle mülakat yapılan bireylere örgütlerinin olumlu yönde kattığı şeyleri; ilgili bireylerin örgütlerinin içinde yer alan bireylere ilişkin duygu, düşünceleri ve örgütleri içerisinde karşıladıkları çeşitli sosyal gereksinimleri konusunda anlattıkları üzerinden okumak mümkündür. İçinde yer alınan öğrenci gençlik örgütleri birimleri, yalnızca siyasi görüşler bakımından bireylerin birbirleriyle ortaklıklar kurdukları küçük gruplar olarak ele alınamaz. Bir öğrenci gençlik örgütüne giriş sürecinde, bireylerden alt düzeyde beklenen şeylerin kabaca “siyasi yönden belli bir kafa uyuşması” ve aslında bu uyuşmanın bir göstergesi olarak da örgütlerin “çeşitli ilkelerine uyum gösterilmesi” olduğu söylenebilir. Bir arkadaş ortamı ve bunun bir insana sağlayabileceği “güven, sevgi, bir yere aidiyet hissetme” gibi sosyal gereksinimlerin örgüt içerisinde geçirilen sürede zaten kendiliğinden ortaya çıkan bir durum olduğu, kendisiyle mülakat yapılan bireyler tarafından vurgulanmaktadır. Elbette “siyasi yönden belli bir kafa uyuşması”nın bir örgütten diğerine ne kadar esnetileceğinin farklılaşabileceği tahmin edilebilir. Ancak genel manada, bireylerden bir öğrenci gençlik örgütüne girerken alt düzeyde beklenen “kafa uyuşmasının” sınırlarının kendileriyle mülakat yapılan bireylerin anlattıkları üzerinden çok keskin olmadığı dile getirilebilir. Bunun en önemli sebebi, geniş gençlik kesimlerinin örgütlenme süreci içerisine dâhil edilmelerinin, ancak hiyerarşik, bürokratik ve otoriter ilişkileri dışlayan örgüt yapılarında mümkün olabileceğinin düşünülmesidir. Kendileriyle mülakat yapılan bireylerin bazılarının altını çizdiği üzere, hiçbir zaman “saflaştırılmış bir örgüt kimliğini” örgütler içerisinde bulmak mümkün değildir. Örgüt içerisinde geçirilen süreç içerisinde,

siyasi görüşlerde yakalanan benzerlikler geliştirilip, derinleştirilmeye çalışılmakta, buna da, benzer bir yaşam algısı, benzer zevk ve ilgiler, aslında kısacası bunların hepsini kapsayan ve gerçekleşmesi umulan bir düşüncüsü eklenmektedir. Öğrenci gençlik örgütlerinde süreç sonunda kurulan sosyal ilişki çıktısının tanımının bu anlamda “yoldaşlık” olduğu ifade edilebilir. Yoldaşlıkta siyasi görüş noktasında kurulan ortaklıklar asli bir unsurdur, son kertede bunu besleyen ve sağlamlaştıran ise örgüt içerisinde yakalanan “duygudaşlıktır”. Elbette yoldaşlığın “gözünün kör” olduğu zamanlar da olacaktır. Kendileriyle mülakat yapılan bireylerin söylediklerinden örneklere geçmeden önce, bir durumun anlatılma anındaki “ideale yakın” hali ile fiiliyattaki, yani yaşanma anındaki hali arasında bir boşluk olabileceği, hatta bunlar arasında tam bir örtüşmenin, sosyal bilimlerin nesnesinin biz insanlar olduğunu düşündüğümüzde, hiçbir zaman gerçekleşmeyeceği de göz önünde bulundurulmalıdır.¹²⁹

DK2:

Zaten hani beraber bir şeyler paylaşıyorsun, dediğim gibi yani, bunun yaparken mesela hani çevremdeki herkesle, yani herkesle de ortak bir şeyler paylaşmaya çalışıyorum. Ama muhakkak oluyor yani, beraber yaşadığım şeylerde çok, beraber geçirdiğin vakitte birbirine değer vermeye başlıyorsun. Zamanla bazı şeyler de ortaklaşabiliyor. Yani ortak değerlerin olabiliyor senin, kişisel anlamda da. (...) yani sadece hani görüşmelerimiz çok şeyle, yani

¹²⁹ Kendileriyle mülakat yapılan bireylerin, içinde yer aldıkları öğrenci gençlik örgütünün ilkeleri, kuralları ve değerleri üzerine anlattıklarının bir anlamda, Durkheim’ın “totem grubu” tanımının içeriğine benzediğini söylemek mümkündür. İlk olarak Durkheim, totem grubuna mensup bütün üyelerin, aralarında bir kan bağı olmamasına rağmen, kendilerine belli bir kabile adıyla atıfta bulduklarına dikkat çekmektedir. İkinci olarak, kullandıkları totem adı onları bir sosyal grup olarak belirtmektedir. Üçüncü olarak totem onları birbirlerine karşı, kan bağı akrabaları arasında olana benzer şekilde, karşılıklı yardım, intikam, yas ve kendi aralarında evlenmemek gibi bir dizi görev ve yükümlülük yüklemektedir. Dördüncü olarak, totem inançları, totemi bayağı şeylerden ayrı ve kutsal bir şey olarak farklı tutan yasaklar ve tabular sistemi içermektedir. Beşinci olarak totemizm her şeyden önce, bugüne dek bir kabile dini olarak süregelmiştir ve kabileyi, inançları ve uygulamaları yeterince güçlü ayakta kalmış efsanevi bir varlıktan inmiş olarak temsil etmektedir. Totemizm altıncı karakteristiği, onun grup meselesinden dışarı taşıp evreni ve insanın var oluşunu temsil eden bir fikirler sistemini, özellikle nedensel güçleri temsil eden fikirleri içerme eğilimidir (Morrison, 1995, s. 194, 195). Burada bu bağlantı ile ilgili uzun ve ayrıntılı bir tartışma yürütülmeyecektir. Ancak kendileriyle mülakat yapılan bireyler açısından, içinde yer aldıkları öğrenci gençlik örgütlerinin ilke, değer ve kuralları göz önüne alındığında, Durkheim mekanik dayanışmacı toplumlarda görüldüğünü belirttiği, içinde yer alınan grubun bireyi sürekli olarak kendine doğru çekmesinin güçlü bir kolektivizm üretmesi meselesinin olduğunu belirtmek mümkündür. Fakat bunun yanında ilgili bireylerin aynı zamanda, içinde yer aldıkları öğrenci gençlik örgütlerinde güçlü bir birey olma dertleri de vardır. İçinde yer aldıkları öğrenci gençlik örgütü içinde ferdiyet kazanmak, bunun yanında içinde yer aldıkları toplumda çeşitli toplumsal bağlamlardan kopabilmiş bir özen inşa etmek istemektedirler. Doğal olarak burada kolektivizm ile bireycilik arasında bir denge tutturabilme sorunundan bahsetmek mümkündür. Bu denge sorunundan doğan kolektivizm ile bireycilik arasındaki gerilimin, öğrenci gençlik örgütlerinin ilke, değer ve kuralları göz önüne alındığında kolektif bekanın bireyselliği eritmesi yönünde çözülebileceğini söylemek mümkündür.

sadece böyle bütün gün oturur sadece politik şeylerden bahsedersin gibi onlarla sınırlı kalmıyor. Ya arkadaşlık anlamda da çok şey paylaşabilirsin.

EE1:

[Bizi biz yapan] yoldaşlık duygularıdır tamamen. Ben mesela çok uzun yıllardır bu politik hatta sahibim. Ama birbiri ile kavga eden bir yoldaş görmedim. Birbirinin yüzüne bakamayacak sorunlar olmaz. Duygularımızı daha canlı tutuyor örgütlü olmak. Bazen [örgütteki] insanlar ailelerden daha yakın oluyor. Yoldaşları [insan için], her şeyden önce, en önemli tercihleri arasında oluyor.

CE1:

(...) Tüm arkadaş gruplarında olabilecek belli bir değerlere sahip olma, toplu halde kolektif bir değer şeyini özümseme, yani ahlakçı bir yaklaşım değil, ama ahlaki değerler de bunun içinde etik değerler, arkadaşlık dostluk ilişkileri, yoldaşlık ilişkileri, paylaşım. Bunlar hepimizin paylaştığı değerlerdir yani. Ortaklaştığı çok fazla tartışılmayacak yanlarımızdır. Mesela nedir, bir kere yoldaşlık ilişkisi ile mahalle arkadaşlığını ayıran bir çizgi vardır. Bir çizgi de değil, kalınca birçok çizgi vardır. Şimdi sıradan mahalle arkadaşıyla, o sistem içindeki mahalle arkadaşlığında bile, o arkadaşlarla aslında alışageldiğimiz ve dizilere filan da konu olan, “ölümüne kankayız, arkadaşız” şu bu, “birbirimize canımızı veririz” filan olayına girilir ama bu bir ihtiyaçtan doğar. Bir gruba da, yine dar bir gruba dâhil olmak ihtiyacından doğar ama bilinçli bir şekilde altını çok dolduramayabilir. Bir çıkar ilişkisi ile genelde gözetilir bunlar. (...) Nereye kadar [süreceği], nerede kopacağı belli olmayan, bir sisteme oturmamış filan. Biraz önce dediğim bizim duygusal bağımızı, ideolojik bağ destekliyor en başta. Duygusal bağ besleyen başka birçok başka etkenler olur bir insanda, ama en temelinde ki bir örgüt için en şeyi olmazsa olmazın da bu duygusal birliği, arkadaşlığı şunu bunu sağlayan yani bir araya gelmeni sağlayan şey zaten ideolojik birliktir. Bu ideolojik birliğinden daha ileri bir ideoloji olması, şu bu nedeniyle buradaki arkadaşlığa bir anlam biçebiliyorsun. Bir bilince oturttuğun yanı var. Değerini de oradan alıyor zaten. Hani polisin gaz fişeginin önüne arkadaşın yemesin [diye] sen atlıyorsun. Atlarsın yani bu bir değerdir bizim açımızdan. Birine faşist birileri saldırsa, 12 kişi 2 kişiye, diğer arkadaş mesela gözünü kıpmadan...(...).

BK1:

Belli bir örgüt içinde mücadele vermek insana belli bir siyasal hatta geliştiriyor, yani dağınık gelişmiyorsunuz ona gelişmek denirse (...). Onun dışında tabii yoldaşlarınla çok farklı bağların oluyor. Yoldaşlık hukuku gerçekten çok farklı bir şey. Bilmiyorum hani ben mesela kardeşim gibi hani görüyorum, şey yapıyorum, benim için o kadar önemliler. Ben Ankara’da hiçbir zaman sokakta kalmayacağımı, aç kalmayacağımı biliyorum hani. Bana ya da herhangi bir şey olduğunda, hani bunun [o yapan kişinin/kişilerin] yanına kalmayacağını biliyorum, bunun için birilerinin mücadele edeceğini biliyorum. (...) Öyle bir samimiyet, güven oluşuyor.

AE2:

Arkadaşlarımı ben aslında dünyanın en güzel çocukları olarak görüyorum. Yani hepsine kıymet veriyorum. Elbette insan kimileriyle anlaşamayabilir ama mesela bu örgütlü yapı şeyi senin kestirip atmanı, kırıncı olmanı da engelleyebiliyor. (...) Belki siyaset noktasında işte... Hayata aynı noktada bakabilirsin ama diğer bazı insani yönelimlerde bu şekilde bakamayabildiğin insanlar olabiliyor, antipati duyduğun insanlar olabiliyor. Ama bu örgütlü yapı senin en azından bir şeyleri kestirip atmaya engel oluyor, hoş tabii.

ÇE3:

Ya şimdi genel olarak hepsinin ortak özellikleri olmayabiliyor, herkesin farklı farklı özellikleri var ama birbiri için ne ifade ettiği duygusu... Ya bir de her sosyal vaka gibi bu da bir aidiyet yaratıyor. Ya önemli olan şey de o zaten. Yani aidiyeti ne kadar güçlüyse bir insanın, o kadar

iyi örgütlüdür yani. Siyasi gelişkinlik örgüt içinde de sağlanıyor, bu basit bir şey, önemli olan o sosyal anlamda bağlı olma, aidiyet yakalama. Bu açıdan bizim arkadaşlarımız birbirine çok sahip çıkan bir topluluktur. Bir de mesela bizden ayrılma bile arkadaşlar, hani böyle kötü ayrılmadıysak, bir sorun üzerine ayrılmadıysa arkadaş, gönül bağı devam eder yani. İşte burada [Kızılay'da bir kafede] oturuyoruz mesela, bu çayın parasını almazlar burada. Çünkü beni tanır, burada çalışan işte arkadaşlar bizim eski arkadaşımızdır, biz onunla beraber dayak da yemiştir, kavga da etmiştir, hapis de yatmıştır, o devam eder yani. Hani o öyle bir şey yani.

CK3:

Yani güvendiğim insanlar [örgütündekiler]. Hani bir sorunum olduğunda, hani sorunu onlarla çözebileceğim, bir sorun olmasa bile, ailevi problemim de olsa, rahatlıkla açabileceğim ve çözüm için rahatlıkla tartışabileceğim insanlar oldu. Biraz daha birbirimizi anladığımızı düşünüyorum ve anladığımız için bir arada olduğumuz[u] düşünüyorum. Mutlaka hayatımızda bir şeyler ters gidiyordur ya da işte her şey mükemmel olsa zaten hani böyle olmaz herhalde. Rahatlıkla bir şeyleri konuşabileceğim, bir şeyleri açabileceğim arkadaşlarım olduğunu düşünüyorum. (...).

FE2:

(...) birebir hareket etme en önemli noktalardan biri. Mesela bunları yapmak gerekiyor. Ortak değerler, ortak üzüntüler, ortak paylaşımlar, ortak sevinçler olabiliyor mesela. Atıyorum 1 Mayıs'a başarılı çıkma mevzusu tamamen bir ekip işi ve bu, ekip işinin ortak sevincidir, ortak paylaşımıdır, ortak emek harcamasıdır. Bunların hepsi zaten komünal yaşamın ya da ortak yaşamın bir parçasıdır. (...).

Kendileriyle mülakat yapılan bireyler, mensubu oldukları öğrenci gençlik örgütlerinin sahip oldukları ilkelere yönelik olarak “antimilliyetçi”, “antikapitalist”, “anticinsiyetçi”, “antikariyerist”, “laik”, “demokratik” olmak; “yalan söylememek”, “verilen sorumluluğu yerine getirmek” gibi unsurları saymaktadırlar. Sahip oldukları değerlere yönelik ise “yardımlaşma”, “dayanışma”, “mütevazilik” vb. gibi unsurları saymaktadırlar. Kendileriyle mülakat yapılan bireyler arasında, toplumsal sorunlara ahlaki tepkiler geliştirmek üzerinden ortaya çıkan “öfke, kızgınlık” vb. gibi duyguları da, yine ortak bir değer olarak taşıdıklarını belirtenler olmuştur. Sayılan bu ilkeler ve değerler, öğrenci gençlik örgütleri için; sahip oldukları isimleri, amblemleri ya da ortak bir tarihi paylaşmak noktası üzerinden sahiplendikleri geçmiş dönemlerdeki sol/sosyalist öğrenci gençlik örgütleri ve onların ön plana çıkmış liderleri gibi unsurlarla birlikte, onları “o” örgütler yapan unsurlardır ya da dışarıya karşı olan imajlarının bir ifadesidir. Bunlar, öğrenci gençlik örgütlerinin, örgütlerine katılacak yeni bireylere verdikleri mesajlar olarak da düşünülebilir. Yeni bireylerin örgüte girişlerinde, onların tüm bu unsurlar üzerinde sahip oldukları fikirlerin, ilgili öğrenci gençlik örgütü ile olan mütekabiliyetinin önem kazandığı dile getirilebilir.

DK1:

D'liler aslında şey belirli bir şeyi var, manifestosu var: Antifaşist, antimilliyetçi, anticinsiyetçi vs. böyle bir şeyi var. (...). Ya öncelikle şey, yani söylemlerimizin bizim için çok önemli olduğunu düşünülüyor. Dediğim gibi antifaşist, antimilliyetçi, yani milliyetçi bir kelime ya da cinsiyetçi bir kelime kullanan arkadaşlara bu noktada kullanmama yönünde bir şeyimiz

oluyor, hassasiyet bir noktamız var. Diğer boyutuyla aslında biz bir şey, yaşam şeyi de oluşturuyoruz, bir yaşamı da ölüyoruz aynı zamanda, birbirimizden bir şeyler öğreniyoruz. Bu noktada o devrimci yaşam tarzını benimsiyoruz aynı zamanda. Paylaşımçı olmayı, yani hani öyle bencilliği bir ortama yayan ya da lümpen bir yaşam tarzını iliklerine kadar işlemiş böyle, en azından bir disiplinimiz de var bu noktada. Disiplinimiz olması gerektiğini düşünüyoruz, öyle bir lümpen yaşam tarzını çok şey yapmıyoruz yani. Öyle bir kural yok, bunlar doğasında olan bir aslında, o var olan içimizdeki ahlakın getirdiği bir durum. O durum da öyle çok yazılı bir kuralımız yok. Yazılı kuralımız antimilliyetçi, antifaşist, anticinsiyetçi [olmak]. Yani düşünce sistematiği [bunun tersi olan], öyle olan bir birey de bizimle pek iletişime geçmiyor zaten, öyle milliyetçi, faşist söylemleri olan. (...) benim mesela işte en temel şeyim örgütümle olan disiplindir, bir disipline uymam gerektiğini en azından bir verdiğim söz varsa onu yerine getirme noktasında bir hassasiyetim vardır, ben bunu yapacağım yani yapmam gerekiyor ya da yapacağım dediysem o işi yapma noktasında bir hassasiyetim vardır, sorumluluk benim için en temel kriterdir örgütümle aramdaki.

DE1:

Tabii yani bizim kurmaya çalıştığımız dünya ya da bizim uymaya çalıştığımız üniversite modeli neyse, aslında biz de kendi içerimizde o pratiği yansıtmaya çalışıyoruz doğal olarak. Ne bileyim kadınlara pozitif ayrımcılık uygulamak, demokratik katılımı sağlamak, yani herkesin eşit söze sahip olması... Mesela başkanlık ya da ne bileyim inisiyatif olmadan, tamamen demokratik yani doğrudan demokrasiyi inşa etmeniz açısından, ilk başta kendimizin yapması gerekiyor. Çünkü öyle bir dünya kurmak istiyorsak, öyle bir şeyleri elde etmek istiyorsak, önce bunu kendi içerimizde yapmamız gerekiyor. Bu noktada bu ilkelere sıkı sıkıya bağlı olduğumuzu düşünüyorum. Yani aklıma gelen bunlar oldu. Kadın meselesi olsun, ne bileyim bu demokratik katılım meselesi, öyle. (...) Yapmak istediğiniz dünya orada [örgütte] küçük bir minyatür oluyor. Dayanışmacı ruhu geliştirmek amacıyla biz kendi aramızda birbirimize "hoca" diyoruz, daha eşitlikçi yaklaşmak açısından. Küçük olsa da kişi, büyük olsa da "hoca" diye hitap ediyoruz. Bu da devrimci bir değerdir bence. Çünkü hiyerarşik durum, aslında bizim yaratmak istediğimiz şey değil aslında. Hiyerarşik bir şey yaratmak istemiyoruz. Yaratmak istediğimiz dünyayı kendi içimizde yarattığımızda bir şeyler kazanabiliyoruz.

BE2:

Bizim kuralımız şu, mümkün olduğu kadar, B'nin her işinde etkin rol almak ve buralarda çalışmak ve örgütün yani bir öncü konumuna gelmesi. Bu bizim kuralımızdır aslında. Tüm üyelerimize böyledir. (...) gençleri örgütleyen önce bir örgüt olması için elimizden geleni yapacağız. Bizim asıl şeyimiz budur. Herkes bu şeyde çalışır. Mesela adam bir yorum atarken, [sosyal medya hesabından] yorum atarken bile bu şeyi gözeterek yorum atar. Ne bileyim bunlara dikkat eder. (...) Şöyle bir olayımız var. Mesela nasıl diyeyim, geniş bir örgüt olduğundan dolayı pek böyle yazılı kural şeyinde, katı şeyle değil de, B'li bir kişi örgütün temsiliyetini, bir B'li kendisini bir örgüt gibi, neyi yapmayacağını bilir. Mesela bir B'li bir ırkçılık yapmaz, bu açıktır. Kendisi ulusalcı bile düşünse, (...) Kürt halkının çektiği acıları da bilir. (...) Bunun yanı sıra dini inançlara, dini değerlere saygısızlık yapmayacaksınız. (...) Sen B'nin yüzüsündür. (...) Yani bazı feodal şeylerden kurtulmuş, feodal yapıdan... Mesela "sen kadınsın sen susacaksın" şeyi olmayacak. Yani B üyelerine bunu aksettirir ve üyeleri de böyle davranmak zorunda. Bir adam ırkçıysa zaten B içerisinde bulunamaz. Yani örgüt, B de örgütlü biri de, bunu gözetir. (...).

AK2:

Yani yazılı olmamakla birlikte eğer bir yani sorun yaşıyorsak biri şikâyetçi oluyorsa, şikâyetçi olunan arkadaş ile o birimin yürütmesi konuşur. "Neden böyle bir davranışta bulundun?" İşte ne olabilir, nereden çıkar en fazla sorun... Bir inisiyatif almıştır örneğin, bunu fazla kullanır, işte "bana emir veriyor" bu mesela çok basit ama her sene yaşadığımız bir sorundur mesela. O birimin yürütmesi konuşur hani, "böyle bir şeyin yok" diye. Onun dışında basit manada iyi insan olmak [gülüyor] diyebileceğimiz şeyler tabii var. Hani o biraz daha insanı ilişkiler

arasında, yani bir arkadaşlık yazılı olmayan ama bilinen kurallar nasılsa A içinde de öyledir. Bizim için arkadaşlık önemli bir şey, sadece profesyonel bir birliktelik, sadece fikirlerimiz aynı yerde olduğu için birlikte değiliz, aynı zamanda arkadaşız deriz. O yüzden o arkadaşlık hukuku içerisinde, onun yazılı olmayan bir kural doğurduğunu söyleyebiliriz. Onun dışında kadınların kuralları biraz daha yazılı diyebilirim. İşte taciz vs. zaten kabul edilebilir şeyler değil ama hani pozitif ayrımcılık vs. gibi şeyler biraz daha yazılı tabii.

ÇE1:

Yani şimdi o mesela şey, hani örgütün işleyişine dair bir kere demokratik olmak zorunda dediğim gibi. Bu kolektif bir emeğin ürünün ortaya çıkması bizim önemli olandır. Böyle bir kural olduğu söylenebilir. Onun dışında dediğim gibi, yani mesela işte günlük hayata dair de kendi yaşamımıza dair de aslında şey mesela yani, hani “sonuç olarak ortaya çıkardığımız şeyi günlük yaşantımızda da yansıtmamız gerekir” gibi bir genel kural benimsiyoruz. Mesela işte ne bileyim cinsiyetçi küfür edilmez. Bu hakikaten sıkıntılı bir şeydir, yapılmaması gerekir. Bu hani [örgüt olarak] bir arada olduğunda değil, her ortamda aslında hani, kendine devrimci diyen bir insanın zaten yapması gereken filan bir şeydir ya hani. Ne bileyim bulunduğu ortamdan değişiktir. (...) Ya da ne bileyim işte homofobik olmamak gerekir ya da işte cinsiyetçi olmamak gerekir. Mesela işte hani kadın mücadelesi var yani başımızda, hani bu onların verdiği mücadeleye saygı duymak gerekir, onu anlamak gerekir. Hakikaten o şeydir ya, mesela yani mesela bir ortamda ne bileyim çok basit şeylerde olur, bir ortamda bir tane kadın arkadaş var, dört tane de erkek arkadaş var mesela. O çay demlenecekse erkek arkadaşların demlemesi daha hayırlı olur. Yazılı bir şey filan değil de, biz böyle şeylere dikkat ederiz en azından. (...) Kadın erkek ilişkisine dikkat etmek gerekir. Yani Ç'nin şöyle bir kuralı yok aslında da yani. Yani işte hani Ç geniş kitle örgütüdür, üniversite gençliğinin örgütüdür filan. En nihayetinde şey de olur sonuçta, bütün aslında üniversitede olan insanların karakteristiğine göre belirlenir de, şey olmamasına da özen gösteriyoruz açıkçası. Böyle çok lümpen ilişkiler sağlıklı şeyler değildir, bunlar yani olmaması gerekir. Kural değil ama. Ama öyle gerekir. Günübirlik ilişki, hani çok benim kişisel olarak doğru bulmadığım bir şey. Ama bu, “Ç’deyken bu olursa atılırsın” gibi bir kuralı değil de olmaması gerekir yani. Bu doğru değildir çünkü. Ya da esrar, eroin o tip şeylerin kullanılmaması gerekir. Mesela çok böyle ağzından burnundan gelecek kadar içmemen filan gerekir. Ama bu kural da değildir yani. Onun dışında kural olarak şöyle şeyler var tabii yani mesela işte kadın düşmanlığı yapamazsın bu bir kuraldır. Ya da ne bileyim taciz, tecavüz bunlar hani hem atılma, hem dövülme sebebin olur. Çok çirkin şeyler de oluyor yani. Hani bizim içimizden olmasa da işte üniversitede filan oluyor. Çirkin şeyler bunlar yani. (...).

ÇE2:

Zaten hani “Ç nedir? diye yazdığımız zaman [arama motoruna bilgisayarınızda] zaten Ç.net’ten, hani Ç ile ilgili yazılan metinde şey yazar yani, gerici ve faşist olmayan bütün herkes Ç içerisinde bulunabilir yani. (...) Aynı zamanda hani milliyetçi değilseniz, ırkçı değilseniz, Ç içerisinde bulunabilirsiniz. (...) Diğer taraftan da şey hani pratik olmak, yani söylediğim şey, bir karar alınacaksa, bunu mümkün olan en geniş toplama almak Ç’nin genel kuralıdır. (...) Hani aslında bunu sadece bizim için değil. Ben kendim [öğrenim gördüğüm üniversiteye] baktığım zaman bütün sol örgütler içerisinde de bunu görüyorum. Yani bir işte sigara içiyorsa mesela, birkaç kişi sigara içiyorsa, hepsinin sigarası masanın üzerinde durur. Hani kimse onu şey yapmaz, cebine atmaz. (...) Ya da para için de aynı şey geçerli. Çok öyle “senin benim” şeyi olmaz. Çok mülk edinme olmaz yani. Ben bir dönem evde kalmıştım işte, diğer Ç’li arkadaşlarla. O dönem işte ben uyurken kazağımı giyip giderlerdi filan yani [gülüyor]. Hani çok “senin eşyan, benim eşyan” gibi şeyler olmaz. Paylaşmak hani genel yaşam tarzında genel bir kuraldır. Yani en temel şey o bence. Tecrübe ettiğim kadarıyla en fazla önem verilen şey de o. Bir insan çok paylaşmayı bilmiyorsa, (...) hani üzerinde bir baskı hissedecekse filan ya da ortamda huzursuz olacaksa filan, herhalde o şey olur, “paylaşmayı bilmeyen bir insan herhalde denir” tepki çeker filan, öyle düşünüyorum. (...).

FE1:

Şimdi F’li olan bütün bireyler diline hakim olmak zorundadır. Özellikle toplumsal cinsiyet bağlamında... F’li olduğunu söylüyorsa, o şeyin eğitimini alsa da almasa da, toplumsal cinsiyet eğitimlerimiz de var bizim, o şeyin eğitimini alsa da almasa da, bir kadını rencide edecek ya da toplumsal cinsiyeti yeniden üretecek herhangi bir söyleme girişemez. O kadın/ kız kelimelerinin kullanımı bile o anlamda önemlidir. Tabii bu bunun şeyi yoktur mesela, bir arkadaşımız “kız” kelimesini sürekli kullanırsa, kadın arkadaşlar tarafından uyarılır, kadın arkadaş yoksa, erkek arkadaş tarafından uyarılır. Yani böyle bir ayrıma hiç gerek yok, yani böyle kız/kadın. Bu konuşma dilimize kadın kullanıyoruz biz. Bu tarz şeylere önem gösteriyoruz yani. F içerisinde henüz [kadın çalışmaları grubumuza] başlamadan önce F içerisindeki kadın arkadaşlarımız tarafından “değiştirmeye dilimizden başlıyoruz” diye bir kampanya başlatılmıştı. Örgüt içerisindeki dilini düzgün kullanamayan arkadaşları teşhir ettiler. Oradan gelen bir korkumuz var [gülüyor]. (...) Ama bunu şey düzeyinde yapmayız mesela, kadın arkadaşlarımızın olduğu zamanlarda nezaket düzeyinde yapmayız yani, nezaket düzeyinde dediğim, ortaya koymamızın istediği şey ya da kavramamızın istediği şey kadınlara kibar davranış meselesi değil. Gerçek anlamda kadın erkek eşitliğine dayalı, işte toplumsal cinsiyet rollerinden sıyrılmış bir şekilde... Bu önemlidir bunun yazılı bir şeyi yok, ama mesela bizim yaptığımız bütün organizasyonlarda kadın atölyeleri, erkek atölyeleri, kadın erkek atölyeleri... Biz hep bu çalışmaları yaptık. [Örgütün] kış kamplarında, yaz kamplarında. Sadece kadınların bir araya gelip yaptıkları paneller ya da atölye çalışmaları, sadece erkeklerin bir araya gelip LGBTİ bireyler karşısında gerçekleştirdiği bir atölye ya da bir kadın birey karşısında gerçekleştirdiği bir atölye. Biz bunları yaptık, bir şekilde öyle böyle öğrendik anlatabildim mi yani? Yapmaya da devam ediliyor bu kadın atölyeleri şudur budur filan. (...) [Yaz Kampları] aktivistlerimizin, kadrolarımızın bir araya gelerek hem kolektif bir yaşamı orada 6 gün boyunca örgütleyebilecekleri, komünal bir yaşamı, işte karşılıklı değerlerin yeni baştan üretilebileceği, yoldaşlık ilişkisinin tazelenebileceği bir ortamı, hem teorik, ideolojik yoğunlaşmayı sağlayabileceği bir ortamı sağlamak açısından öyle bir şey[e] girişiyoruz. (...).

CE1:

[Öğrenci gençlik örgütü] kamp[1] şöyle 1 hafta 10 gün arası süren bir etkinlik, bir sene kadar dolu geçiyoruz. Şu anda yaptığımız söyleşiyi şeyi sırf kampa dair yapsak gene bu kadar uzun bir şey sürer yani ayrıntılandırarak olsam. Çok faal birçok yoğun bir alan... Çünkü atölyeler, söyleşiler, paneller eksiksiz oluyor. Yani kampın ilk günlerinde zaten, ilk gününde filan herkes ilgi alanı olan bir atölyeye filan, aşağı yukarı herkes kayıt yaptırıyor. Bunun dışında kolektif halde eğlence de, bireyci bir tatilden zaten uzaklaştırmak, ona bir alternatif koymak için yaptığımız bir şey aynı zamanda. Hem verimli bir yaz, yazın bir dönemini geçirmek hem de belli bir birlikte kolektif bir ilerlemeyi sağlamak için yaptığımız bir aktivite. Eğlencesi de oluyor tabii, denize de giriliyor, maç da yapılıyor, konserler de oluyor. Hepsini bir arada belli gruplar kolektif bir şekilde yapmaya çalışıyoruz. Artık yani bizim kamplar kurumsal bir ağırlık kazandı yani. Bu işi iyi götürebiliyoruz. Yemek meselesi mesela... Kolektif bir şekilde her ile [yani her ilden bir C’li gruba] bir gün sıra gelerek yapılıyor, akşam /öğlen [yemeği], sabah kahvaltısı, bulaşıklar, mutfak temizliği... Mesela bunların tamamını [yapmak için] komiteler oluşturuluyor. Kampın öyle bir yanı var. Önemli de bir faaliyet, zor da bir faaliyet altından kalkması. Çünkü binlerce genci bir alanda bu disiplinle ve de... Bu disiplin derken kırıcı bir disiplinle değil yani. (...).

Kendileriyle mülakat yapılan bireylerin anlattıkları bu ilkeler, değerler ve kurallar bütünü, yani yoldaşlık ilişkilerinin dayandığı bu bütün “devrimci ahlak” olarak kavramsallaştırılabilir. Burada kendileriyle mülakat yapılan bireylerin özellikle altını çizdikleri nokta “devrimci ahlakı” ve “eylemlilikler sonucu ulaşılması ümit edilen dünyayı” örgütlü öğrenci gençler olarak pratikte de yaşamsallaştırmaya çalıştıklarıdır. İçinde yer aldıkları öğrenci gençlik örgütleri içerisinde uymalarının gerekli olduğu kurallar üzerine yaptıkları açıklamalar, sahip oldukları bu ilkeler ve

değerler ile doğrudan bağlantılıdır. Bu ilke, değer ve kurallar toplamının çok büyük bir çoğunluğu “yazısız” şekilde var olmaktadır. Bunlara dikkat edilmemesi, bir kişinin içinde yer aldığı öğrenci gençlik örgütü ile ilişkisinin bitirilmesi için başlıca sebeptir. Kendileriyle mülakat yapılan bireylerden bazıları, her ne kadar kendi koydukları ilke ve değerlere dikkat etmeye çalışsalar da, bunun her zaman her yerde mümkün olamadığına da dikkat çekmektedirler. İnsanların verilen komutlara daima aynı tepkiyi gösteren, klasik bir koşullama ile kolayca davranışları kontrol edilebilen varlıklar olmadıklarını düşündüğümüzde, bu zaten beklenebilir bir durumdur. Anlattıklarında dikkat çekici olan ise, ilgili değerleri, ilkeleri, kuralları üzerine bir düşünömsellik sürecini başlatmış olmalarıdır.

CE1:

(...) Çünkü sürekli kazanmaya yönelik bir tavır takınmaya çalışıyoruz ya, çünkü en başta adam gelmiş adam [duraksıyor, gülüyor] ya da kadın, dilimiz de alışmış... Şimdi gelmiş seninle yani seninle bir kader birliğine eyvallah demiş ya, ondan sonrasında belli yanlışları birlikte aşmak bizim üstümüze düşen biraz görev sorumluluk (...).

ÇE1:

(...) Kadın arkadaşlar yokken kendi aramızda da cinsiyetçi küfür olmaması gerekir en azından. Ona özen gösteriyoruz ama oluyordur yani. Çünkü çok kolay terk edilebilen alışkanlıklar değil ya, sonuçta hani 18 yılını [örgütlü olmadan] yaşayışın [yani yaşamışlığın] var. Zor, ama değişmeye çalışıyoruz en azından ya da en azından buna çaba gösteriyorsun. Bazen mesela şey oluyordu, ben hatırlıyorum mesela, bazı dönemler bizim kadın arkadaşların hakikaten böyle özel çaba sarf ettiği dönemler oluyordu yani mesela küfür ettirmiyordu. Edildiği zaman vuruyor filan [gülüyor]. (...).

FE1:

(...) Açık söylemek gerekirse her yerde olduğu gibi kadın arkadaşların uzunca bir süre yanımızda olmadığı zamanlarda o bin yıllık şeye yenik düşüyoruz ara ara yani. Ben dâhil olmak üzere yani şey oluyor, biz de bazen muhabbetine göre mesela bir fıkra anlatırken mesela, işler başka yerlere filan gidiyor ama normal hayatta da bunu [cinsiyetçi küfür etmemeyi] prensip olarak edinmeye çalışıyoruz yani. (...).

Aslında, kendilerini kim olarak gördükleri üzerine siyasal kimliklerini asli bir unsur olarak aktarırken, bunun için nasıl doldurduklarına yönelik ipuçları, saymış oldukları tüm ilkeler, değerler ve kurallar üzerinden yakalanabilmektedir. Bu yönde yapılacak bir sorgulamada, öğrenci gençlik örgütleri içinde yer alan bireylerden kimilerinin 1960’lar itibariyle anlatılan “devrimci öğrenci gençlik” profili ile bir takım süreklilikler taşıdıklarını dile getirmek mümkündür. Bu süreklilik ise, 1968 kuşağının ya da 1970’lerin “devrimciliğini” bir mit haline getirmek üzerinden kurulmamaktadır. Burada olan durum, toplumsal hafızadaki öğrenci gençlere yönelik olarak yer edindiği düşünülen “toplumun marjlarında gezen”, “toplumsal norm ve değerleri hiçe sayan” bireyler kalıp yargılarına yönelik bir savunma içinde olmalarıdır. Bu anlamda, kendileriyle mülakat yapılan bireylerin arasında, “topluma örnek olması gereken bireyler” olmaları gerektiğini

düşünenler olduğu ifade edilebilir. Burada dikkat çeken diğer bir nokta da kendileriyle mülakat yapılan bireylerin çoğunun “kolektivist” bakış açılarına dikkat çekmeye çalışmalarıdır. Kendilerini toplum yararından uzak tutacak ilgi ve eylemlerden uzak durmaya çalıştıklarını vurgulamaktadırlar. “Lümpen ve bireyci” bir hayat süren gençlik kesimlerinden ayrı bir yerde durmaya çalıştıklarını ifade etseler de, onları direkt, “ahlakçı ve şekilci devrimci gençler” ve içinde yer aldıkları öğrenci gençlik örgütlerini de “otoriter” olarak tanımlamak kestirme bir açıklama yapmak olacaktır. Örgütlü öğrenci gençliğin, zaman zaman kendilerini toplumun önünde yürümesi, toplumdaki insanlara örnek olması gereken bireyler olarak düşünüp, bu yönde bir yaşam şekli ve öğrenci gençlik yapılanması inşa etmeleri gerektiğine kanaat getirmeleri, aslında onların tam da bir toplum içinde yaşayan bireyler olmaları yönüne gönderme yapmaktadır. Kendilerini, içinde buldukları aile, eğitim, din gibi kurumlardan mutlak anlamda soyutlayabileceklerini düşünmek mümkün değildir. Ayrıca bu yönde bir profil taşımaya özen göstermeleri bir anlamda, tahayyül ettikleri dünyanın halihazırda olandan başka olacağı günlere giden süreçte, zaman zaman başvurdukları bir strateji de olarak da düşünülebilir. Bu, saha araştırması yapan sosyal bilimcilerin, temas kuracakları toplumsal kesimle bir güven ilişkisi inşa edebilmeleri adına, onların yerel dinamiklerini göz önünde tutmaları durumundan çok farksız değildir. Öğrenci gençliğin bu anlamda, yapıp ettikleri başka faaliyetlerini görünmez kılacak, onlara yönelik peşinen yapılan etiketlemelerden bertaraf olmak adına, gündüz okulda içki tüketmemek, “ciddi” şekilde görünmeye çalışmak gibi bir takım unsurlara dikkat etmektedirler. Bununla birlikte içinde yer alınan öğrenci gençlik örgütleri birimlerinde, küçük bir grup olarak yaşamaktan kaynaklı olarak, bir grup baskısı ve aidiyetinin de bireyleri kısıtladığından bahsedebilmek mümkündür. Aslında özdenetimlerinin bir kısmının biraz da, dış denetimden, kurulan ilişkiler ağının bireye yüklemiş olduğu sorumluluklardan kaynaklandığını söylemek mümkündür.

ÇE2:

(...) Diğer taraftan şeye dikkat ederiz, ne bileyim “[...]” diye bir kampanyamız var mesela, mahallelere gidiyoruz. Gittiğimiz o mahallenin durumuna göre hareket etmeye özen gösteririz mesela. O sonuçta şey olabiliyor, muhafazakâr bir yere gittiğimizde mesela, orada biraz daha onlara [yani oradaki insanlara] daha dikkat ederek hareket ediyoruz, öyle. İlişkilerde saygılı olmak şey, zaten hani bütün şeyler için de geçerlidir, muhtemelen bütün topluluklar için geçerli olan şeylerden bir tanesi de saygı. Hani o şey kritik bir mesele. Diğer taraftan şey de önemli bizim için, sonuçta hani üniversitede yaptığımız şey ne olursa olsun, sonuçta insanlara bir şeyler anlatıyoruz, o insanların bizi hani dinlemesi açısından da şey kritik yani. Bulduğumuz yerde güven, insanların güvenini kazanmak bizim için önemli şeylerden bir tanesi. O yüzden hani ne bileyim, hani çok aklıma davranış kalıpları gelmiyor ama insanların hani güvenini şey yapmayacak, sarsmayacak şekilde davranmaya çalışırız. Hani o yüzden şey önemlidir hani insanların güvenini sarsacak herhangi bir davranış[ı yapmamak] bizim için şeydir, [önemlidir].

ÇE3:

Şöyle yazılı kurallarımız yok ama (...) bir kere şey önemli, arkadaşın kişisel yaşantısı önemli bizim için. Kadın erkek ilişkilerinde dikkatli olması önemli... Mesela şöyle bir ilkemiz var, ya

bu ilke haline gelmiş, şöyle bir düşünüyoruz mesela, sevgilisini aldatan arkadaşları biz çıkartırız çalışmadan, selamımızı bile keseriz. Şeydir bizim için yani aşkına ihanet eden mücadelesine de ihanet eder, bu kadar önemlidir yani bizim. Özel hayata karışmaksız karışıyoruz yani. Ama şey değil bu mesela şey hoş karşılanmaz, sık sık sevgili değiştiren insanlar örgüt içinde hoş karşılanmaz, yani insanlar tepki gösterirler yani. O açıdan bu nasıl diyeyim, çok komünal anlamda kuralların işlenmesinde şey vardır ya, dışlama yoluyla yaptırım uygulanır yani, en ilkel hukuk kuralıdır yani. O biçimde işleyen belli şeyler var işte. Başka mesela, bir arkadaşına bağırılmaz, hakaret edemez kimse. Başka, kariyerist olamaz. “Ben ben ben” diye konuşan arkadaşlar uyarılır yani. “Sen niye ben diyorsun sürekli yani, biz diyeceksin” [denir]. Dışarıdan sevgilisi olan arkadaşlar da oluyor, bir süre sonra sevgilisi de örgütlenebiliyor, örgüt içinden oluyor genelde ama. Bu da çok doğal... Şey sıkıntı açıkçası, örgüt içinde çok fazla bu tip ilişkilerin gelişmesi bazen sıkıntı olabiliyor yani. Böyle aile teşkilatına dönüyorsun sonuçta, ama ya [bu konuda] görüş ayrılıkları var. Kimi arkadaşlar mesela şey düşünüyor yani bu sevgililik işleri de boş işler falan diye düşünen de var. Ben tam tersi düşünüyorum. Ben hatta örgüt içinde iki insan sevgili olduğu zaman seviniyorum. Yani şey için seviniyorum, ya ne güzel hem mücadele ediyorlar yoldaşlar, hem sevgililer diye. Ama şey yaratıyor tabii belli işleyişte sıkıntı yaratıyor, sonuçta 5 kişilik bir toplantıda iki kişi sevgili olduğu zaman vereceği politik kararı duygusal ilişkisi etkileyebilir. O yüzden mesela şeye dikkat ediyoruz, sevgilileri çok fazla aynı ekiplerde bulundurmamaya. ikisi de mesela, iki sevgili bir işi beraber yürütmesi çok sağlıklı olmuyor doğal olarak. (...) Okulda içki içmemeye çalışıyoruz mesela, kampüs sınırları içinde içmiyoruz. (...).

EK1:

Ama ben şimdi [örgütlü olduğum için] sistemli olmak zorundayım. Çünkü ben yalnız[ca] EK1 değilim. (...) Ben yani bir işi aksatsam “EK1 yaptı ya da yapmadı” demezler, “o neydi? E’liydi ya da o şu ideoloji benimsiyordu, o bunu aksattı o bunu geciktirdi” [derler]. Ya ben o kimliğe uymak zorundayım. Aslında bir zorunluktan ötürü, şey, zorluktan ziyade benimseme durumu. Bu ya işte örgütlü olduğum için artık bunu yapacağım zamanda yapmak zorundayım, geciktirmemeliyim. Daha sistemli yaşamalıyım, düzenli yaşamalıyım, zamanında (...) tarzı bir şey değil. Örgütlü olduğum için bunları yapıyorum, örgütlü olmak için yapmıyorum.

BK1:

(...) Bence mesela şu konuda ben çok bilmiyorum ama katı mı denir de, okulda mesela gündüz alkol kullanılmaması gerektiğini düşünüyorum, akşam olabilir de. Okul içinde mesela sigara içmek... Çok önemsenmeyen şeyler, mesela sol içinde sigara içmek filan ama bence önemli bunlar, sizin orada taşıdığınız bir kimlik var. Kampüsten mesela ben önce BK1 değil, B’li BK1 olarak biliniyorum. Biri beni herhangi yanlış bir şekilde gördüğünde “B’liler şöyle yaptı” diye konuşulsun istemem. Sizin orada çünkü herhangi kendi kişiliğiniz dışında, bir örgütü de temsil ediyorsunuz. O nedenle gündüz alkol kullanılmamalı kampüste. Bence şey, kötü bir görüntü ya... Yani ben başka örgütte de görsem şey yapmam, hoş görmem. Ama akşam ben de içtim kampüste [gülüyor].

CE2:

C genci üyesi olmaktan ziyade bir sosyalizm mücadelecisi olmak üzerinden gidersek kendime koyduğum kurallar ister istemez oluyor. Şöyle mesela, kafa yapıcı madde kullanmamak mesela... Ama bunu ayıptır, günahdır ya da başkalarının kullanmasına karşı çıkmak noktasında olarak değil ama ben buna şuradan bakıyorum, kafamı bulandıracak zamanım yok. Bir şey için mücadele ediyorum, kafamın açık olması ve ona yapabildiğim kadar bir şey koymam gerekiyor. O yüzden de bunu yapmamalıyım ve tercih ettiğim bir şey olmamalı gibi bakıyorum. (...). [Örgüt içinde] atıyorum bir şiddet ve bir taciz gibi durumlar varsa [örgüt] müdahaleci olabilir. (...).

CK2:

Ya [örgütlendikten sonra] [sosyal medya hesaplarım] üzerinden daha az geyik yapmaya falan başladığımı fark ettim. Konuşmalarım böyle, “ya bunu da yazmayayım, solcu diyorlar bana, yazmayayım” [gülüyor] falan gibi bir daha böyle toplum için kabul edilebilir şeylere yöneldiğimi fark ettim. Ama [bu] ben[im] kendi kendime oluşturduğum bir şey. Çok da gerekli olmayan bir şey aslında... Kafamdaki, daha önceden olan solcu algısıyla da ilgili olabilir, bir de hani derslerime... Şey, şu imajı hiç sevmiyorum, işte “solcu eyleme gider, derse girmez, sınıfta kalır, 10 senede okulu bitiremez” algısını hiç sevmediğim için, derslerime, hani “ilgileniyor, bir kendini devrimci tanımlıyor, sosyalist tanımlıyor ama bak işte dersleri de böyle işte, okula da gelmiyor” algısından hoşlanmadığım için derslerime daha fazla önem vermeye çalışıyorum.

CE3:

Hani dikkat ederiz yani etik koşullara, toplumsal normlara... Şeyimize mesela en basitinden şeyimize dikkat ederiz yani, ideolojik olarak dikkatli mesela, ağzımızın, dilimizin temizliğine mesela. Cinsiyetçi küfür etmeyiz mesela. Bu belki yazılı bir kaide olarak olmamıştır. Ama biz bunu arkadaşlarımızı yani, uyara uyara ya da şey yapa yapa, konuşa konuşa, tartışa tartışa [yapınız]. (...) Şeydir mesela yani [öğrenim gördüğüm üniversitedeki] devrimci solcu profili, “dersine gitmeyen, bilmem ne yapmayan...” Ya biz kesinlikle öyle bir şeye karşıyız yani. Biz sınıfımızda politika yapmaya çalışıyoruz, amfimizde, sınıfımızda politika yapmaya çalışacağız, orada tartışacağız. Öncelikle orayı belirliyoruz yani.

BE2:

(...) [Örgüt,] örgütüne laf gelmeyecek bir şekilde davranmasını ister. Türkiye’de aslında tüm solcular da böyledir. Çünkü biz bu ülkede bir avucuz. Mesela, biri bir şey yaptığında “ya kişiliğinden dolayı” derler ama sen bir yanlış yaptığında “ya tüm komünistler böyle tüm sosyalistler böyle, tüm B’liler böyle solcular böyle”. Böyle bir genelleme var, psikoloji budur ve sen toplum nezdinde iyi gözükme zorundasın. (...) [Ama sigara, içki] biz bunlara karışmayız ya. Yani tektipçiliğe girer. (...).

AK2:

Yani tabii yaşayış biçimi olarak, konuştuğum gibi yaşamaya çalışmak gerektiğini düşünüyorum. Tabii bu hayatında basit kıstaslarla, içki yasağı şu bu vs. gibi biraz daha sembolik kalan yasaklarla ifade edilemez ama bölümdeki herkesin beni iyi bir insan olarak tanınması için çabalarım. Yalnızca örgütlü olduğum, beni sevmeleri için değil de, aynı fikirde olmasak ya da örgütlü olmasa bile iyi bir insan demesine dikkat ederim; çünkü herhangi bir solcunun bir tavır bir anda bütün sola mal edilebiliyor, bence bu hiçbir şey değil. Bu biraz da sorumluluk yüklüyor, sadece solcu olmaktan kaynaklı bir sorumluluk yüklüyor. Okuldaki [fast food zincirine ait yeri] kullanmıyorum [gülüyor]. Uzun süre [bir fast food zincirinin] orada [yani öğrenim gördüğüm üniversitede] olmaması için bir şeyler yapılmış ve hani şu an gündemde olmasa bile, yapmamam, [yani oraya gitmemem] gerektiğini düşünüyorum.

ÇE2:

(...) Yani çok ona [gidilecek yerlere] dikkat ettiğimizi söyleyemem açıkçası hani... [Ç’li biri fast food zincirlerine] gider mi... gider. Çok şey olacağını sanmıyorum, yani sıkıntı olacağını sanmıyorum. Öyle bir kural yok ama şey, bu bizim aramızda hani şey, hani somutlanmış bir şey değil açıkçası. [Bir fast food zincirine] giden arkadaşlarımız var ama bizim okulumuzda mesela [bir fast food zinciri] var, biz oraya gitmiyoruz ama. Çünkü biz [bir fast food zinciri] açıldığı zaman zaten [bir fast food zincirinin] okulumuzda açılmasına da karşı çıkmıştık. Sonuç olarak şey değil, yani okulumuzda tabii birçok şey var, özel işletme var ama [bir fast food zinciri] açıldığı zaman, aslında orası daha şey oluyor, daha fazla piyasalaşıyor. Yani şey değil, [bir fast food zinciri] ile daha diğer farklı bir özel şirket bir değil aslında. Ve üniversiteler

bizim, yani diğer yerlerden daha özerk tuttuğumuz bir yer olduğu için yani piyasalaşma anlamında da, ben üniversitelerin daha şeyde, geride durduğunu düşünüyorum. O noktada üniversitede hani [bir fast food zincirinin] açılmasına o dönem karşı çıkmıştık ve biz hala şeye gitmeyiz yani [bir fast food zincirinin okuldaki yerine] gitmeyiz. Hani yaşam tarzı anlamında da, yani çok ben kendi açımdan şeye, [bir fast food zincirinin okuldaki yerine] gidilmesine çok yaşam tarzı anlamında doğru bulmuyorum açıkçası.

Toplumun bariyerlerini ya da öğrenci gençlik örgütleri içerisindeki bireylerin hepsinin “öyle oldukları düşünülen” –yeşil parka giyen, ciddi görünen, kola içmeyen, çok kitap okuyan gibi– bir solcu tipinin bariyerlerini kırmaya çalışan ya da bunları eleştiren bireylerin olduğunun altını çizmek gerekmektedir. Kendilerini, eleştirdikleri bir takım noktalar açısından dönüştürmeye çalıştıklarına vurgu yapan bireyler olmuştur. Bu dönüşüm sürecine, yaşanan bir takım eylem süreçleri ve bunlar üzerinden başkalarıyla kurulan sosyal etkileşim süreçlerinin etkisi olduğundan söz etmek mümkündür.

DK1:

Ya aslında yani benim bu konuya dair düşünüyorum, Türkiye devrimci hareketi bunu şey yaratıyor yani bir takım kuralları var bazı şeyler ritüel olmuş, aynı dindeki gibi mesela yani işte namaz kılmak gibi bir şey olmuş. İşte devrimci ciddi olur, her yerde gülmez, gerekirse şaka da yapmaz, devrimci âşık olmaz... Yani benim sorguladığım şeyler aynı zamanda mesela biz bunları kendi içimizde de tartışıyoruz. Devrimci bu mudur yani? Devrimci insan duygusal insandır, aşktan da anlar gerekirse işte eyleme de gider, öyle bir yaşam tarzı da benimseyebilir. Bu noktada ben Türkiye devrimci hareketinin kalıpları olduğunu düşünüyorum. İşte “devrimci kadın böyle bot giyer, pantolon giyer”. Böyle bir kalıplara sokuyor ister istemez, biz de oralardan nemalanıyoruz. Belki oraları değiştirip dönüştürmek lazım... Yani işte şort mesela, yazın mesela [gülüyor] devrimciler pantolon giyer genellikle, şort niye giymiyorsun olduğunda, bizim bunu aşmamız lazım. Yani hani biz toplumun sonuçta daha böyle üstten bakmak istemiyorum da, hani daha okuyanı, daha kafası açık insanlar olduğumuz için biraz bu yargıları kırmamız lazım. (...).

DE1:

Yani şöyle ki, D'lilerde hani üniversite örgütü olduğumuz için biz üniversitede öğrenci örgütlemek üzerine bulunuyoruz. O noktada hani gelecek arkadaşlara bu kadar ne bileyim mesela eskiden devrimci örgütlerde daha fazlaymış. (...) Atıyorum eskiden bir ilişkin varsa, [aşk ilişkin] örgütüne bildirmek zorundasın ya da ilişkin varsa hatta ilişkinin bile olmaması gerektiği söylenir bazı örgütler için. Bu tarz şeyler olabiliyor. Bu artık aslında biraz da hani en radikal zamanlarda ortaya çıkan bir durum... Şu an hani üniversitedeki gençlik örgütlerinin genelinde de bu tür fikir ayrılıkları çok olmaz yani. Çünkü çok kaldıracak insanlarla karşılaşmıyoruz çünkü.

CE3:

Ya o da çok gömmek gibi olacak ama mesela belli başlı fraksiyonlar çok sert. Yani şu idealde yani, devrimci yeleğini giymiş, duruyor, dimdik duruyor. Her zaman yani her zaman hakikaten o arkadaşların cesaretinden kuşum yoktur, eyvallah ama çok sert bir mizaç. Mesela daima bir üstenci tarz, yani “biz sizin için savaşıyoruz”. Öncü savaş taktiğidir bu aslında. “Biz sizin için buradayız”. Bugün bize devletin dediği, şey der, askeri böyle der devletin, “biz sizin için buradayız”, “biz sizin için savaşıyoruz” der. Sen de aynı şeyi yapmış oluyorsun, kendini militarize ediyorsun bir noktada. Bam güm kıyafetleri giyip böyle, yeşil yelekleri giyip şunu diyemezsin yani kimseye, “sen ne yapıyorsun?” Şu yani, “lanet olsun bugünde de sıcak yatağında...” Ya adam yatar. Sen ne dedin o adama bugüne kadar ne yaptın ki yatmasın yani?

Senin karşısındaki örgütlülük çalışıyor, burjuva çalışıyor, her gün adama yat diyor yani. Sen bir günde bir rekleksif bir şey [eylem] koyuyorsun ve “kalk” diyorsun adama, “hala lanet olsun sana hala sıcak yatağında uyuyorsan”. Ya o adam uyuyordur. Böyle bir [solcu] profil her zaman itici, yani insanları itiyor mesela. (...).

BE4:

(...) Zaten yani örgütlenme işi biraz da insanın içinden gelir, vicdani bir hareketlenmedir. O yüzden yani insana bir şeyi zorla yaptırılmazsınız, bir pankartı zorla taşıtamazsınız. Veya işte “devrimciyiz kola içmeyiz” gibi bir yaklaşımınız olamaz. He böyle düşünebilirsiniz ama bir başkasına bunu uygulatamazsınız. Her şeyden önce kendimizle çelişmek olur bence. Örgütün de bu konuda zaten böyle bir tutumunu görmedim. Açık konuşmak gerekirse görseydim de zaten mutlaka çizgimi çekerdim, çünkü ben de böyle bir konuda hassasım, böyle bir şey olamaz yani.

AE3:

(...) ben o [solcu] şey[i] [stereotipini] yıkmışım ama, bunlar tabii var, görülüyor şu an. Mesela okul içerisinde [...] diye bir [alışveriş merkezi] var örneğin. Oraya uğramamız pek tasvip edilmez. Ama kampüste kalan özellikle ben mesela, akşamleyin nerede oturup çay içeceğim yani? Napayım? Ben arada bir gidiyorum yani sonuç itibarıyla. Mesela bu şekilde olur. Onun haricinde, yani işte giyim konusunda belli bir şeyler vardır, ama ben kendimde aştım mesela. Benim için hani çok bir şey ifade etmiyor bu durum. Şey var, şimdi benim mesela kendi felsefemle baktığımız zaman, bu şeylerin, iktidarların en çok sevmiş olduğu şey. Özellikle reel siyaset içerisinde baktığımız zaman tektipleşen muhaliflerdir, tektipleşen... Çünkü onlara ulaşmak daha kolaydır. Bir giyim şekli, bir dış görünüşüyle veya konuşma şekliyle onlara ulaşmak çok daha kolay olur. Ben şu açıdan bakınca işte, karmaşık örgütlenme dediğimiz yapıda, aslında bu da devreye giriyor. Yani karmaşık örgütlenme yapısını daha çok destekliyorum. Bu açıdan bakıldığında demiş olduğum gibi, ben tek tip giyinen bir siyaseti açıkçası doğru bulmuyorum. Biz bunu yapıyoruz demiyorum fakat dediğim gibi yani bu tarz konular bazen şey olabiliyor, [imajına bakarak] “solcudur, yani kesin solcudur” denebiliyor. (...).

BE2:

(...) Biz yani bu [bir öğrenci gençlik örgütü var], biraz daha yani... *Devrimci [Eğitim Devrimci] Ahlak* kitabını bilir misiniz? Genelde onu verirler [onlar]. Devrimci ahlak kitabında mesela şey yazar. “Sigara içmeyeceksin. Sen kendine zarar veriyorsun sigara içerek. Bu bir ayıptır, sen daha uzun süre yaşamalısın veya alkol içmeyeceksin veya temiz giyineceksin. İşte sakalların tıraşlı olacak veya düzgün olacak.” Biz bunlara pek karışmayız. Yani kişi nasıl özgür hissediyorsa, kendini öyle davranmalı ama yüz kızartıcı dediğimiz, o ırkçılık, ne bileyim cinsiyetçilik, bunun yanı sıra belli anlamlarda işte ne bileyim kadına yönelik durumlara biz zaten karşı çıkarız, örgütçe (...). Bu zaten şeydir. Bu tüm üyelerin kabul ettiği bir şeydir. Şöyle oluyor, disiplin kurulu bu dediğim suçlardan işte yani mesela cinsiyetçilik yapan, ırkçılık yapan ne bileyim işte yüz kızartıcı cinsiyetçilik yapanlar, bu konuda disiplin kurulu serttir, direkt ilişkisini keser. Bu konulara dikkat edilir. Pek de böyle fazla B, bu konuda şey değildir. Yani ne bileyim adam saçını maviye boyatmış, buna pek karışmayız adam boyatsın. Zaten gençliğin enerjisini dizginleyeceksek, gençliği yani gençlik özgür olmak istiyor. Gençlik özgür olmak istiyor. Sen onun özgürlüklerine, adam saçını maviye boyatmak istiyor ve toplumda maviye boyatıldığı için itildiği için aslında burada kendini kodluyor veya mesela toplumda alkol kullandığından dolayı onu düşkün olarak ilan ediyor. Siyasi iktidar [hükümet] bunu örgütlü bir şekilde böyle diyor, “alkol kullanan adam işe yaramaz bir adamdır”. Adam buna karşı çıktığı için kendini solcu tanımlıyor. Sen bunu engelleyemezsin. (...) Biz bu şeylere karışmayız. Zaten bunlar kişisel özgürlüklere girer. (...) Tüm solun değerlerinde, solcular bir insanı buna göre değerlendirir.

ÇE3:

(...) Veya ne bileyim bazı mekânlara kadar gitmemeye kadar varıyor yani. Okul içinde mesela böyle zengin kesimin takıldığı yer vardır, örgütlenmeden önce gidip arada orada yemek yiyorsundur, örgütlendikten sonra gitmiyor mesela insanlar. Ben mesela öyle ben öyle değilim ama ben biraz aykırı duruyorum herhalde. Ben şeyi savunuyorum, “gidelim ne ki yani, eskiden niye gidiyorsunuz?” falan diye. [Öğrenim gördüğüm üniversitede] [“...” mekânı] mesela, [diğer üniversitelerdeki “...” mekânları] burjuva mekânlar filandır. Ama ben o kadar şey değilim, o kadar şekilci olmaya gerek olmadığını düşünüyorum. (...) Ne bileyim ya garip, yani garip geliyor ama böyle gidiyor yani. Ne bileyim sevgili olan arkadaşlar okul içinde niyeyse el ele tutuşmazlar, niye bilmiyorum. Ben mesela şey değil, eylem çıkışlarında ya eylem esnasında da mesela dikkat eder insanlar, edilmesi de gerekiyor bence yani hani, o çünkü eylem var sonuçta, ama çıkışınca ben kırmak için şöyle bir metot şey yaptım yani, eylem çıkışı sevgilimin elinden tutup öyle çıkıyorum yani. Biraz kıralım yani bunları. Yani bir şey denecek bir şey değil sonuçta ama bu bize [19]80 öncesinden miras kalma bir şey ya. Kırmamız lazım. Kırmaya çalışıyoruz. (...).

BK1:

(...) Biraz eskiden sıyrılmak gerekiyor. Ne bileyim devrimci bir tek türkü de dinlemeyebilir. Şu an mesela biz solcuyuz türküyü severiz filan ama [gülüyor]. Bizim üniversitede örgütlemeye çalıştığımız bir kitle var şu an hani politize olmamış bir kitle var. Bunlar, bu insanlar dışarıdan bize baktığında biz gerçekten itici duruyoruz, kapalı duruyoruz dışarıya karşı, biçim olarak, biçimsel olarak. Yani konuşmalarımız bile aynıdır, farklı bir örgütte olsak bile, farklı siyasi yerlerde dursak bile gerçekten çok aynıdır. Bunun için tuhaf şeyleri eskiye dair kırmak gerekiyor. Bu mesela ne olabilir. B’nin dergisi yayını bunu çok güzel somutluyor. Bir gençlik örgütünün dergisi ve o gençlik örgütünün dergisinde mesela atıyorum *Breaking Bad* dizisiyle alakalı bir eleştiri yazısı var, yorum var. Ne bileyim bir konserle alakalı. Yani anlatabiliyor muyum? İnsanları böyle çok eskiden alınan devrimci kalıpların içine sokmadan rahatça mücadele edebilecekleri bir şey aslında kültüre kavuşmak... Ne kadar anlatabildim bilmiyorum ama belki biraz sekterlikten kurtulmak. Mesela bizim bir yoldaşımız var. O biraz böyle şeydir eski filan çok sever böyle, biraz romantik bir devrimcidir onunla mesela dalga geçiyoruz, “oğlum 1978’de dondurdular seni yeni mi çözdüler” filan [gülüyor]. En ufak bir şeyde mesela adam, yemekhane mevzusu, “rektörü kaçıralım mı?” filan muhabbetine [girişiyor]. Hani belki goygoy olsa bile anladın mı, ciddi ciddi tartışsan, adam gidip yapacak, anlatabiliyor muyum? Bu şeyden kurtulmak gerekiyor. Bana komik geliyor ya devrimcilik oynanmaz yani oynanan bir şey değil. (...).

Jasper (2002, s. 279) bireylerin, toplumsal hareket kümelerine katılımlarının ardından duygularını, ahlak kurallarını, bilinçlerini yeniden şekillendirmelerine yardımcı olan toplumsal süreçlere tabii olduklarını belirtmektedir. Bu anlamda, öğrenci örgütleri içerisinde yer alan bireylerin hepsi, mevcut örgüt değerlerini benimsemeleri, kurallarına uymaları gibi noktalarda aynı düzlemde değerlendirilmemekte, hepsinden bunlara karşı aynı hassasiyeti göstermeleri –en azından ilk etapta– beklenmemektedir. Bu durumun, öğrenci örgütü içerisinde “yoğurulma”, orada siyasal ve sosyal yönden olgunlaşma süreçleriyle ilgisi bulunmaktadır. Basit bir örnek verecek olursak, bir öğrenci gençlik örgütüne ilk kez giren bir birey “cinsiyetçi bir küfür” ettiğinde ona gelebilecek tepki ya da cezalandırma süreci ile uzun yıllardır o öğrenci gençlik örgütü içerisinde yer alan bir birey bunu yaptığında ona gelebilecek tepki ve cezalandırma süreci farklıdır. Kendileriyle mülakat yapılan bireylerin içinde yer aldıkları öğrenci gençlik örgütlerinin büyük bir çoğunluğu, örgütü yeni giren bireylere karşı sahip oldukları ilke, kural ve değerleri “daha esnek” tutabilmektedirler. Bunun

yanında kendileriyle mülakat yapılan bireylerden bazıları, öğrenci gençlik örgütlerinin mensuplarının içinde bulunduğu koşulları –üniversiteye gelmeden önce yaşanan yerin dinamikleri, sahip olunan etnik köken, öğrenci gençlik örgütünün siyasi perspektifi konusunda ne kadar bilgili olunduğu vb. gibi hususları– onlara gösterilecek tepkilerde ve cezalandırma süreçlerinde değerlendirmeye aldıklarını söylemektedirler.

CE1:

(...) hani genel gençlik yığınlarının arasında çok katı bir durum, tutumla, ikna kabiliyeti gösteremezsin yani. (...) kendinin [yeni] mücadeleye katıldığını ifade eden arkadaş için bu gençlik örgütünün esnekliği daha bir geçerliliğini gösterir aslında. Çünkü tersi şeye, dar grupçu cemaatçi bir şey gibi, diğer insanları ikna etmenin değil de, daha çok kendi yapımı böyle çelik gibi tutmak çok devrimci bir tutum değil. Kitleleri ikna etmeyince örgütün anlamı yok, kitle için örgüt var. O kitle ile de iletişimi, değiştirip dönüştürme dediğimiz olay var ya, en devrimci faaliyettir aslında. Hani özcü yaklaşımı da yıkar aslında. Tam diyalektiğin de, Marksizm'in de en odak noktasında özcü yaklaşım. Ben X'im bir sürü kötü huyum var, sen benim yoldaşımdır. Sen[in] beni o kötü huylarımdan dolayı, yargılayıp atma[n] bu burjuva hukukudur. Beni hapse atarsın, şunu yaparsın, bunu yaparsın. Devrimci hukuk nasıl işler? Sen beni özcü yaklaşımın dışında, yani doğuştan gelip, doğuştan kötülük yüklemeyen kazanmaya çalışırsın. Gençlik örgütünde bunu fazla yapmak zorundasın. Daha ilerden, daha bu işlerin mesela bilincinde... (...) [Örgüt içinde] daha ilerleyen raddede bir arkadaş, aynı mesela yoz davranışı gösterdiğinde, artık onda biraz güven meselesi de söz konusu ama, şuna iknaysak “bu bilinçli yaptı evet bu şeyi kullandı” filan, onun yaptırım uygulaması daha ağır olur. Tabii diğer bir genç yeni geldi diye her şeyi yapabilme açıklığı yoktur, önünde serbestliği yoktur ama daha opsiyonlu, daha hoş görülü bir yaklaşımımız olur. O bilinci ona öncelikle ona kazandırmak, öncelikle onun neden yanlış olduğuna, cezai yöntemle değil de ikna yöntemiyle onu kazanmaya çalışırız. Çok spesifik mesela bir şeyi somutlayacak olursam bunu, yeni gelmiş olur, şu olur, bu olur ama atıyorum en olmadık suçlardan biri nedir hırsızlıktır. Bunun öyle şeyi bir affına da, bunda bile gene koşullar, onun koşullarını filan irdelemeden iş yapmasak da öylece de kalmaz. Kuşlar, böcekler, çiçekler güzelliğinde de bir karşılama beklemeyebilir arkadaş. Kırmızı çizgilerimiz aşıldığında izleyeceğimiz yol, yani yol, işte yani o, değişkenlik gösteren bir şey gerçekten böyle. Hatta espri yapacaktım hatta, 8. kattan attık en son filan diye de [gülüyor]. Böyle anlayanlar da olabiliyor, örgüt filan yapar böyle şeyleri filan. Buna birçok örnek verilebilir; bu suçların, mesela benim açımdan da, benim üzerinde ısrarcı olabileceğim suç, taciz suçudur öncelikle. Şimdi bunu iki açıdan ele alıyorum çünkü. Birincisi kendi kişisel olarak benim bir insana en fazla çok suç atfedebileceğim olaydır taciz olayı, tamam mı? İkincisi bir gençlik örgütü, bir gençlik yapılanması[na] kadın arkadaşlar da geliyor, şimdi elimizde niyet ölçer cihaz yok. Neyin, taciz meseleleri... Bazen tartışmaya açılabilir, “bu tacizdi”, “bu taciz değildi”. Ama katı olunacaksa burada olunmalıdır. Çünkü kadın arkadaşlar da geliyor aynı zamanda ben kendimde, yani bir sorumluluk hissi, yani bir “abilik” sorumluluğu değil, bir taraf ile bir arkadaşlık sorumluluğu ama bir taraftan da yani örgütsel bir sorumluluk. Kadın arkadaşı sen buraya gönül rahatlığı ile çağırıyorsun. (...) [Taciz gibi] bu tip suçlamanın kesinlikle şeyi çok fazla olmaz, yaptırımı da ağır olabilir mesela. En ağır olabileceklerden biri budur. Sadece dışlama değildir mesela. Onun dışında da aklınıza gelebilecek adi suç olabilir yani. Tacizde kadın beyanı söz konusunu ama şey de değil yani, ben onu da tartışırım. (...) Bu konuda bu kadar uzatmaya gerek var mıdır ama, sırf bunu uzatmak için değil de, biraz önce bilinçli bilinçsiz yapılmış dediğim şey var ya, atıyorum yani şeyi de gözetmek gerekiyor, mesela ben kendimden de yola çıktığım için hassas davranıyorum. Dediğim gibi [üniversiteye gelmeden önce yaşadığım şehirde] sosyalliğin daha gerilerde olduğu bir ortamdan geldiğim için şey mesela, benim o dönemki taciz tanımım, şu dönemdeki taciz tanımım birbirini tutmuyor. Şimdi “bir genç nereden geliyor? Hangi yerelden geliyor? Yani kadına bakış açısının nasıl olduğu bir yerden geliyor? Kendi bu işlerden ne yapılacağını doğru sanıyor? Doğru mu sanıyor?” orada da en ağır suçtur deme şeyim bazı olaylar için. Belki çok ayrıntılandırmama gerek yok ama o tip bir olay. Ama başka yerde başka bir rahatsızlık vermiştir karşı tarafa ama

o onun rahatsızlık olduğunu bile, olması gerektiğini bile, bilmiyordur falan. O arkadaşına da aynı muameleyi... Bizim aslında, bu kadar fazla konuştum bu konular hakkında, işin özünü şu şekilde anlatabilirdim: “Eşit değil adil yaklaşım tarzı.” Bir devrimci hukuk şeyi çizeceksek kesinlikle budur, bir gençlik örgütü açısından. Aynı suç sen de, ben de işlemiş olabiliriz ama ikimiz aynı karşılığı görmeyiz. Daha fazla dinamiği göz önüne alarak... Olan gereken, hem insani, hem devrimci tutum onu gerektiriyor.

ÇE2:

(...) Ya tabii hayata dair kurallarımız ama hani dediğim gibi kural deyince bu şey olduğu için biraz daha kurallar solun uymadığı durumda yaptırımlar olur ya hani, biraz o noktada hani kural yok gibi ama, hani tabii geri kalan durum da bu şey de olabilir, ne bileyim hani söyleyeceğim şeylere uymayan arkadaşlar da olabilir Ç'nin içinde. Hani bu sonuçta şeydir hani örgütlü mücadele aslında bir eğitim süreci, dönüşüm süreci de olduğu için, aslında herkesin aynı durumda olması da çok şey değil, beklenemez. Ama birkaç yıldır Ç olan bir insan için, hani yaşam tarzı anlamında şey genel bir kuraldır, işte paylaşmak mesela genel bir kuraldır.

ÇE3:

Şöyle yazılı kurallarımız yok ama bir sabah okula gitmek ama bu aktivistler için, ya biraz orada ayırım yapmak lazım. Ya böyle arada sırada etkinliklerimize gelen bir işin ucundan da tutan arkadaşlar var, bir de aktif uğraşan arkadaşlar var. Aktivistler için belli kurallar var, (...).

FE1:

(...) Şöyle yani bazı örgütlediğimiz arkadaşlar ya da bazı örgütlenen arkadaşlar çok feodal olabiliyorlar. Çok feodal bir ailede yetişmiş olabiliyor, bölgede gelen bir Kürt arkadaş olabilir. Yani politik olmak, ideolojik olmak, devrimci olmak başka... Bütün ister politik olursun, ideolojik olursun, devrimci olursun, komünist de olursun, ama bir de feodal da olabilirsin yani. Bütün komünist olman, devrimci olman, feodal olmayacağını anlamına gelmiyor. O bambaşka bir şey yani. O anlamda bazı feodal yapıya sahip arkadaşlarla yaşamış olduğumuz bazı sıkıntılar oluyor tabii ara ara. Ben sadece bir kere tanık oldum açıkçası. Feodal yapıya sahip, [Gazi]Antep'ten gelen [Ankara'ya gelmeden önce öğrenim gördüğüm başka bir üniversitede] beraber okuyor olduğumuz bir arkadaş, eyleme mini etekle gelen bir arkadaşımızı eleştirdi. Yani biz de bu eleştirinin haksız bir eleştiri olduğunu bir şekilde kendisine anlattık. İkna olmadı ama [bizle bu konuda] müdahale edemeyeceğini de anladı. Onun çünkü ikna olması kolay bir şey değil. Belki de hiç ikna olmayacak. Bir şekilde kapsayıcılığımızın içine girecek, bir şekilde kapsanacak ama ikna olmuyorsan, ikna olana kadar şey yapma, karışma yani. Çünkü böyle bir şeyimiz var, [toplumsal cinsiyet eşitliğini savunma] değerimiz var, bu bizim değerimiz var, bu örgütün değeri. Senin aileden aldığı değer başkadır. İşte “bu şekilde gelmez!” [filan dedi]. Çünkü şey bir iş kazası mıydı, niçin basın açıklaması yapıyorduk... (...).

Öğrenci gençlik örgütlerinin kültürleri söz konusu olduğunda E örgütü adına bir parantez açmak gerekmektedir. “Kendilerinden olan insanların”, Türkiye ve Ortadoğu coğrafyasında yaşamış olduğu can kayıpları, Türkiye’de Kürtler aleyhine gelişen sosyal adalet¹³⁰ eşitsizliği, Kürt

¹³⁰ Sosyal adalet kavramının buradaki kullanımı için kısa bir açıklama yapmak mümkündür. Pozitif hukuk açısından, demokratik bir ülkenin olmazsa olmaz bir kuralı olan kanunlar karşısında –hem bağlayıcılık hem de fırsat eşitliği anlamında– herkesin eşitliği ilkesidir. Sosyolojik açıdan ise, üretim sürecinde ve üretim sonrasında paylaşımın mümkün olduğu kadar topluma yayılması ve sosyal tabakalar arasında aşırı farklılaşmanın önüne geçmek için gerekli önlemlerin alınması olarak değerlendirilmektedir (Topakkaya, 2006, s. 97’den aktaran Topakkaya, 2009, s. 2). Kavramın bir hukuk anlayışı olarak verildiği yerlerde de aslında, yine onun toplum için taşıdığı önem üzerinden ve sosyal devlet çerçevesinde tanımlandığını söylemek mümkündür: “Sosyal adalet, laik, demokratik rejime, insan hak ve hürriyetine, dini inançlarına bağlı, gelir dağılımındaki büyük dengesizliği ve bölgesel gelişme farklılıklarını gidermeye çalışan bir hukuk anlayışıdır (Özgüven, 2003, s. 36, 37).”

etnisitesinin içsel ve dışsal unsurlarına¹³¹ yönelik gelişen engellemeler öğrenci gençlik örgütünün merkezi konusunu Kürt sorunu haline getirmektedir. Bu anlamda, E örgütünün ilke, değer ve kurallarının, E örgütünün içinde yer alan bireylerin –çoğunun– ait olduğu Kürt etnisitesiyle bir bağı söz konusudur. Bu anlamda EK1’in tabiri ile, E örgütünün “disiplinli” bir gençlik örgütü olduğunu dile getirmek mümkündür. Bu “disiplin” çerçevesinde de örgütün, kendileriyle mülakat yapılan diğer bireylerin yer aldıkları öğrenci gençlik örgütlerinden, belli kurallar çerçevesinde, daha otoriter bir yapısı vardır demek mümkündür. E örgütünün, Türkiye ve Ortadoğu coğrafyasında Kürtlerin yaşamış olduğu can kayıplarının anısına, öğrenci gençlik örgütünün toplantılarının alınmasından önce saygı duruşunda bulunulması; örgüt içinde yer alan bireyler arasında romantik ilişkilerin tasvip edilmemesi; Kürtlerin etnik kimliğini oluşturan öğelerden olan çeşitli dışsal unsurları yansıtabilecek kıyafetlerin taşınmaya özen göstermeleri gibi kuralları bulunmaktadır.

EK1:

Toplantımız saygı duruşu ile başlar, devrim şehitlerimiz adına, toplantımızı alırız. Orada öneriler gelir, gündemlerimizi oluştururuz. (...) toplantıdan çıkılmaz ve lakayt bir biçimde ol[un]maz. Ya herkes evdeyse oturu[lu]r, [E'nin yerindeyse] herkes oturduğuna, kalkışına dikkat eder. Ama mesela toplantıların ciddiyetle geçtiğini, onları falan yazsan iyi olur. Çünkü bizim gerçekten... Toplantıların mesela çok ciddi ve disiplinli geçtiğini, işte farklı tarzda davranışların gerçekleşmediğini, büyük bir ciddiyetle alındığını... Sayı çoksa zaten bir divan oluşturulur, ayağa kalkıp konuşulur genelde. Ama bir evdeysen on kişiyse öyle olmaz, hani oturduğun yerden alırsın. (...) Şimdi biz diyoruz ki, sistemin içinde yozlaşmış, körleşmiş bir toplum var. Ve biz onu özgürleştirmek istiyoruz. Şimdi bu körleşmiş bir toplumda bir kadın bir erkeğe ne kadar katabilir ya da bir kadın bir erkeği ne kadar özgürleştirebilir? Değerlendirdiğimiz zaman bizim bir halkımız[ın] bir üreme gerçekliği, bir aile gerçekliği var. Hani biz onları yoz kültürün bir parçasıdır diye değerlendirmiyoruz. Ama gençlik çalışmaları alanına baktığın zaman bu bilince sahip bir insan, bir kadından ziyade, bir erkekten ziyade bir yoldaş bilincine sahip olmalıdır. Öyle değerlendiriyoruz. Bir kadının bir erkeğe bir şey katabileceğini düşünmüyoruz, bir erkeğin de bir kadına aynı şekilde, birbirine bir şey katabileceğini düşünmüyoruz. Körleşmiş bir toplumda özgür bir sevda olmaz, öyle düşünmüyoruz. Bizim[ki] örgüt içinden/örgüt dışından ilişki değil. Bizim genel yaklaşımımız zaten bu. Sistem içinde biz bu sistemi özgürleştirmeden, çalışmalarda bulunan arkadaşlar, bir ilişki boyutunda yaklaşamaz. Biz ona ilişki bile demiyoruz, yoz ilişki diyoruz, yozluktur bu bizim için. [Âşk olamazsınız değil] hayır. Şöyle, en büyük aşklar, en büyük sevdalar çok klişe olacak ama gerçekten bizim içimizde yaşanır. Burada Beritan'la Hüseyin örneğini¹³² incelemeni tavsiye ederim sana. Beritan'ın direnişi, Beritan'ın duruşu, yani aşk, sevgi bunlar hepimizin içinde olan bir şeydir. (...) Ama ben bir kadın olarak niye bir erkeğe bağlanayım, ben örgütüme bağlıyım yani. Özellikle bir kadın, bu toplum, bu körleştirilmiş toplum içinde, bu sistem içinde bir erkeğe bağlanarak ne elde edebilir? Sen sistemle savaşıyorsun, yani sözde bir savaş değil bizimkisi onu anlatmak istiyorum. Mesela biz[i] Türkiye sosyalist solundan ayıran bir özelliğimiz de bu. (...) Bizim kesinlikle başka önceliklerimiz var. Biz Kürdistan sahasından E'li arkadaşımız mesela, Türk gençliği de E'nin içinde var olur tabii de... Şimdi

¹³¹ Isajiw (1993, s. 414) etnik kimliğin dışı vurulan (objektif) özelliklerini, kültürel ve sosyal düzeyde gözlemlenebilir davranışlar olarak ifade etmektedir. Bunlar da, etnik bir dili konuşmak; etnik gelenekleri sürdürmek; aile ve arkadaşlık gibi düzeylerde etnik ağlara katılmak; kulüpler, topluluklar gibi tercihe bağlı etnik birlik ya da derneklere ve konser, piknik, kamuya açık dersler gibi etnik organizasyonlara katılmaktır. Etnik kimliğin içsel unsurlarını ise, imaj, tavır, duygulara dayanmaktadır ve bunlar kimlik duygusuna ve aidiyet ihtiyacına işaret etmektedir (aktaran Poyraz Tacoğlu, 2008, s. 226).

¹³² İlgili örnek için bakınız: <http://www.ozgur-gundem.com/haber/86921/ozgurlugun-ve-aydinligin-yigit-komutani-beritan> (Erişim Tarihi 22/05/2015)

arkadaş mesela Kürdistan sahasından geliyor, o ateşin içinden geliyor, o savaş gerçekliğinin içinde sen nasıl düşünebilirsin ki böyle [romantik ilişki gibi] bir şeyi? Yani en basitinden şöyle düşün, bir sıcak savaş var, silahlar patlıyor, bombalar patlıyor. Sen canını mı düşünürsün yoksa bir ekmeği mi düşünürsün? Önce canını kurtarırısın. Ekmek zaten önemi yok, öldükten sonra ekmeğin önemi yok. Ekmek de önemli tabii, hayattaysan ekmek de önemli. Ama önemli olan hayatta kalmak... Biz önce hayatta kalmalıyız. Biz bu sistem içinde yaşadığımızı düşünmüyoruz. Yani bu sistem içinde hayatta kaldığımızı düşünmüyoruz. Biz önce özgürleşelim, yaşamsallaşalım, yaşamı gerçekleştirelim, hakikate ulaşalım, ekmek de gelecektir zaten. Onlar zaten özgür anlarda, özgürce yaşanacak şeylerdir. Böyle düşünüyoruz. (...) Türkiye’de yaşıyorum, Ankara’da yaşıyorum ama ben bir Kürdistanlıyım. Ben bunu yaşamın her alanına yaymak istiyorsam, önce kendimden başlamalıyım. Ben Kürdistanlı giyinmeyi çok özen gösteririm ve Kürdistan kadını olmaya. Aşırı makyaj yapmamaya, sade olmaya ya da mesela en basitinden saçlarımı uzatmak... Saçlarım yıllardır benim, uzundur, hiç kestirmem. Bunun mesela şey sosyolojik olarak da bir açıklaması var ama bizim o açıdan değil de, biraz daha gelenek açısından. (...) gerçekten bir kültürü yapısallıklar ve anlamsallıklar bütünü olarak değerlendiriyoruz. (...) Yani bir kültür bir toplum için bizim için vazgeçilmez bir unsurdur. Yani kültürü olmayan bir toplum boş bir tasa benzetiyoruz. (...) O yüzden çok sahip çıkıyorum. (...) Benim, bir insan Kürt olduğumu açıklıyorsa açıkçası ben çok mutlu oluyorum. Çünkü kimliğimi asla saklamak değil, hatta böyle bu çağda bu toplumda 21. yüzyılda Rojava ve Kobanê gerçekliğinde onurla söylüyorum. Orada savaşan gerillalar sayesinde onurla söylemek durumundayım, bir onur benim için. (...) Biz bunu mesela tektipçi olarak işte algılamıyoruz. Mesela şey vardır solcu Türkiye’de genellikle, Türkiye sosyalist hareketinde şöyle bir algı; “Solcu kız yazma takar, hızma takar” işte “otantik giyinir, şu renkleri giyinir.” Biz ondan da ziyade... Kalıplaşmada solcu olunabilir. [Beni anlatmak istediğim] sade olma birazcık, doğal olma, saf olma. Biz doğallığa çok önem veriyoruz, doğallık vazgeçilmezimizdir. Samimiyet, doğallık... Şöyle mesela ben hızma takıyorum ya da farklı giyiniyorum, otantik giyiniyorum, bunlardan ziyade sade olma. Mesela bir kadını, kadın yoldaşlarımız var öyle, hızma takıyor, başka Kürt olduğuna dair bir şey yok. Ama sadeliğinden, tek bir kazak, tek bir pantolon, saçını arkadan toplamış, sadeliğinden bile onun Kürt kadını olduğunu anlayabiliyorsunuz. Bakışlarından, duruşundan... Bu birazcık hani tek tipçi ya da kalıba sokma işte, “bize geliyorsanız hızmanı takıp geleceksiniz” tarzı bir yaklaşımımız kesinlikle yok ama doğallık tabii ki çok önemli. (...).

Son kertede toplum içinde yer alan hiçbir bireyin her zaman, her yerde, hep aynı şekilde davranmayacağına yine altını çizmek gerekmektedir. Örgütlü öğrenci gençliğin kimliklerinin ve eylemelerinin, içinde buldukları duygu durumlarına ya da toplumsal şartlara göre değişkenlikler taşıyabileceği, bu anlamda hiç değişmeyecek bir “şema” halinde sunulamayacağı tekrarlanmalıdır.

5.3.4. “Örgütlü Genç” Olmanın Kazanımları

Kendileriyle mülakat yapılan bireylerin genel olarak, bir öğrenci örgütü içinde yer almanın eksiklerinin ve artılarının neler olduğunun hesabına girmediklerini, en azından günlük hayatın karmaşası içinde, böyle bir muhasebeye girişmediklerini söylemek mümkündür. Bir öğrenci gençlik örgütü içinde yer almada, birçok düşünce, ahlaki değer, sevinç, acı, bireyler tarafından iç içe yaşanmaktadır. Kendileriyle mülakat yapılan bireyler, bir öğrenci örgütü içinde yer almanın kendilerine; “olgunlaşma”, “siyasal düşünceleri derinleştirme”, “kendini üretken hissetme”, “sosyal iletişim becerilerinin gelişmesi”, “kendini güvende hissetme”, “toplumsal sorunların ve

olayların ardında yatan yapısal mekanizmaları sorgulamaya çalışan bir bakış açısı kazanma”, “okuma alışkanlığı kazanma”, “hayat disiplini ve düzeni kazanma”, “psikolojik destek sağlama” gibi katkılar sunduğunu belirtmişlerdir. Değinilen bu noktalar aynı zamanda, bireylerin kendilerini kim olarak gördükleri ve hayattaki yerlerini nasıl tarif ettikleriyle bağlantılıdır. Örneğin, “toplumsal sorunların ve olayların ardında yatan yapısal mekanizmaları sorgulamaya çalışan bir bakış açısı kazanma” denilen durum aslında “toplumsal sorunların ve olayların ardında yatan yapısal mekanizmaları sorgulayan/sorgulamaya çalışan bir insanım” da demektir. Bunları kendileriyle mülakat yapılan bireylerin söyledikleri üzerinden şu şekilde örneklemek mümkündür.

DE1, kendini üretken hissettiğini söylemektedir:

Atıyorum [öğrenci gençlik örgütümüze özgü bir atölye ve dergi] çalışmasından spesifik örnek vereyim, en değerli çalışmamızdan bir tanesi. Onda mesela şöyle bir çizgimiz var diyelim, o tabir doğru mu bilmiyorum ama. Atıyorum ezilenlerin bir şekilde anlatılmasını daha değerli buluyoruz. Yaşar Kemal vardır, bizim için çok değerlidir. Orhan Kemal’ler, Sabahattin Ali’ler, işte Nazım Hikmet’ler, daha spesifik örnekler Vedat Türkali’ler mesela bunların edebiyatını yapmaya çalışıyoruz, bunu sürdürmeye çalışıyoruz. (...) Bunları yaparken de onlar gibi olmaya çalışıyoruz aslında, üretiyoruz aslında. Üretmek mesela bence devrimci bir durumdur. Çünkü öğrenci gençlikte şu an için, hani şey olduğunu söyleyebiliriz, lümpenlik ve tüketme kültüründen bahsedebiliriz, özellikle orta sınıfa mensup ailelerden gelen öğrenciler için söylüyorum, bir tüketme, sürekli bir tüketme, ne bileyim hiç üretim yok, işte sadece derslerine girip çıkan insanlardan bahsediyorum. Bunlar mesela, biz bu şeyi dönüştürürken, edebiyat yaparken bu tüketim yerine, bu üretimi koymak aslında bizim, bu devrimci bir durumdur bence. (...).

DK2, toplumsal sorunların ve olayların ardında yatan yapısal mekanizmaları sorgulamaya çalışan bir bakış açısı kazandığını söylemektedir:

(...) Ya mesela olayları algılamada bir şey değişiyor aslında. Yani mesela, kimi insan olayları algılarken çok böyle kişisel olarak algılıyor ya da hani sadece tek başına bir şeyler yapmaya çalışıyor ama bu böyle olmuyor. Burada bu değişiyor yani benim yaşamımda belki de bu değişti, olayları algılamada ya da olaylara getirdiğim çözümlerdeki bakış açım değişti. Şeyde, geçen bizim dersin şeyi, tabloid habercilik diye bir şey var. Mesela dikkatini çekmiştir, bu haberleri yaparken neler var? Diyelim bir tane işte adam eşini öldürüyor, haberde de bu sorun çok bireysel bir sorun gibi gösteriliyor. İşte “ah vah” ediliyor “adam eşini öldürdü.” Sadece onların arasında bir sorunmuş gibi gözüküyor ama normalde aslında bu olağan şeyden daha farklı. Mesela hani bu aslında sosyolojik şekilde temellendirilecek bir sorun, daha yapısal bir sorun. Ya bunu algılamada bir değişiklik oluyor insanlarda. Ya mesela o kadın dövüş bilseydi bu olmayacak mıydı? Ya da ne bileyim, öyle bir adamla evlenmeseydi bu olmayacak mıydı? O davranış sadece o erkeğe mi özgü? Ya bunları anlamada bir şey oluyor bence, yorumlamada.

ÇE2, siyasal düşüncelerini ve sosyal iletişim becerilerini geliştirdiğini, psikolojik destek aldığını, kendini üretken hissettiğini söylemektedir:

[Örgütlü olmanın] çok götürdüğü bir şey olduğunu düşünmüyorum ama kazandırdığı şeyler konusunda en başta şey mücadele etmemi sağladı ve o şey benim açımdan değerli bir şey aslında. Geliştirici de bir şey, ne bileyim mesela artık hani kendimi açıkçası örgütlendiğim zamanla şimdiye baktığım zaman hani, günlük yaşamda da şey hissediyorum, daha bireysel olarak kattığı şeylerden bahsedersen, daha cesur hissediyorum mesela. Ne bileyim bu işte şey işte, harçlara karşı arkadaşlarla eyleme giderken, harçlara ses çıkarırken ama o sesi yüz kişi,

iki yüz kişi çıkarırken... Artık işte tek başıma, ne bileyim bir yerde, işte dolmuşta ya da markette başka bir şey gördüğüm zaman haksızlık gördüğüm zaman, bana yapıldığı zaman da direkt tepki veriyorum ya da işte başkasına yapıldığı zaman da direkt gidip şey yapıyorum yani tepki veriyorum ama örgütlenmeden önce çok öyle olduğumu söyleyemem. (...) Ya özgüven de kazandırdığını düşünüyorum. Diğer taraftan şey ne bileyim işte, insanlarla ilişki kurma becerimi de geliştirdi. Daha sosyal bir insan oldum. Zaten hani politik anlamda kültürel anlamda geliştirici bir şey... Ne bileyim işte, çok hani Ç film festivali yaparken işte sen de sonuçta film konusunda şey oluyorsun işte, seni de öğreten bir şey oluyor. Ne bileyim şiir etkinliği yapıyoruz mesela, şiir konusunda kendimi geliştiriyorum. Dediğim gibi o mesela yaz kampları benim hani için çok önemli mesela. Ne bileyim ben üniversiteye gelene kadar hiçbir enstrümanla şeyim olmamıştı. İşte ilkokulda flüt çalmıştım [gülüyor] ama geçen hani iki yıldır yaz kampında mızıka atölyesi oluyor, ona gidiyorum. Ya da işte ritim atölyesine gidiyorum mesela. İşte darbuka filan çalışıyoruz. Bunlara hiç böyle imkânlarım da olmamıştı açıkçası ve şey hani bunları böyle insanlarla birlikte güzel... Ve ayrıca şey şimdi mesela ben hiç böyle müzikle ilgilenmeyen bir insanken, şimdi [...] kampanyasında yazın işte çocuklara ritim atölyesi yaptırıyorum mesela. Hani öyle de bir şeyim oluyor müzik konusunda. Hani seni geliştiriyor yani, diğer taraftan çocuklara öğretirken daha iyi hissediyor insan. İşte bir [“...” kampanyasının] şeyinde 1 yıl yine kukla dersi vermişim. Onu da yaz kampında öğrenmişim. Mesela yüzme de [gülüyor], yaz kampında öğrendim. İşte ne bileyim resim, benim ilkokulda resmim çok kötüydü mesela yaz kampı sayesinde baya bir resim şeyim de gelişti. Pankart yapıyorum ama çok pankarta resim kullanacak kadar geliştiremedim kendimi ama hani bu açıdan bile şey, hani eskiye baktığım zaman şeyler var, böyle farklar var. Cidden örgütlü olmak insanı ciddi anlamda, insanı şey yapıyor yani geliştiriyor. Ben o yüzden şeye katılmıyorum yani açıkçası, hani ilk belki ilk örgütlenmeden önce böyle bir bakış açım vardı ama hani o tektipleştirme dediğim şeyin tam tersi süreç gelişti, daha zenginleştirdiğini düşünüyorum. Kişisel anlamda bu, ama hani genel anlamda, hani temel olarak şeyi, ne bileyim ses çıkarmak öğrenilen bir şey, başkaldırmak öğrenilen bir şey bence. Her zaman, yıllar ilerledikçe daha dik başlı olmayı öğreniyorsun. Temel şeyi de o. Diğer birçok şeyleri oldu, yan avantajları oldu yani. Ne bileyim işte insanların önünde sınıfta çıkıp bir şey anlatırken filan, topluluk önünde konuşmak örgütlenmeden önce daha beni geren bir şeydi, ama şimdi hani çok şey değil yani. Çok önemli değil sayı çok önemli değil. Kişisel anlamda baya geliştirici bir şey ama hani bunlar tabii kişisel şeyler, kazanımlar. Hani diğer taraftan en güzel yanı bence şey, hani ne bileyim çok gerilmeden bir şey, hani insanlarla birlikte onlarla paylaşarak, üreterek yaşayabiliyorsun. Bence hani örgütlü olmanın en güzel yönü bu... Ben diğer örgütlü olmayan üniversitedeki arkadaşlarımla konuştuğum zaman birçok şeyleri oluyor, birçok şey canlarını sıkabiliyor birçok şey, hani bunalım yaşayabiliyorlar. İşte ne bileyim okul çok rekabetçi, işte ne bileyim ders notu bile paylaşma bile sıkıntı oluyor onun için. Bazen dinleyince şaşırıyorum ben, çünkü benim içerisinde bulunduğum ortam hani onun çok çok ötesinde bir şey olduğu için bazen de şaşırıyorum, ne bileyim işte, 1 lira mesela şey olabiliyor, oda arkadaşları arasında mesele olabiliyormuş mesela. Arkadaşla konuşunca bunları da şey yapıyorum, duyuyorum. (...).

CK1, toplumsal sorunların ve olayların ardında yatan yapısal mekanizmaları sorgulamaya çalışan bir bakış açısı kazandığını söylemektedir:

C profilin olunca istemsiz hayatın ona göre şekilleniyor. Bu aşk hayatın olsun, arkadaşına bakış açım olsun, izlediğin dizi ya da filmler olsun bu bile etkili. Hatta gittiğin ortamda ailine bakış açım her şeye göre etkili. Mesela şöyle bir şey var, bir dizi izliyorsun, hani normalde diziyi izlerken toplumsal bir yanını görmüyorsun. Ben dizileri izlerken, hep dizilerin toplumsal yönlerini görüyorum. İzlerken kadın sorunu olarak bakabiliyorum. Bir arkadaşşıma, mesela [başı] kapalı insanlara şey diye bakılır, dar görüşlüdür, şudur budur, hepsi AKP’lidir ya da MHP’lidir [Milliyetçi Halk Partisi] ya da ne bileyim geri kafalıdır, muhafazakârdır diye bakılır ama öyle olmuyor. Kapalının da şu sorunu var, şu şu konudan da mustarip. Aslında bir kapalının da bir C’li olabilir, gelip alanlarda şu şekilde bağırabileceğini görebiliyoruz. (...).

CE3, hayat disiplini ve düzeni kazandığını, siyasal düşüncelerini ve sosyal iletişim becerilerini geliştirdiğini söylemektedir:

(...) [C'nin] bana kattığı yani bir kere disiplin katıyor yani. Ne olursa olsun, sen günlük şeyini, bir şeyini yaparken, sabah erken kalkıyorsun yani. Dersim erken olmasa, ben belki erken kalkmam ama erken kalkıyorsun yani. [Sabah] 11'e 12'ye kadar yatacağıma, gününün yarısını heba edeceğine, 9'da kalkıyorsun ve işte gidiyorsun, örgütünle buluşuyorsun, afiş asıyorsun, bildiri dağıtıyorsun, farklı insanlarla buluşuyorsun... İkincisi yani bana bireysel olarak, bana insan ilişkileri kattı. Ya ben daha bir şeydim, çekingen bir insandım mesela daha öncesinde. Yani sadece kendi arkadaş grubumla, onlarla da girene kadar yani, biraz alışana kadar zaman kaybediyordum arkadaş grubumla. Ama şimdi yani çoğu insanlar... Sadece bu şey değil mesela politika konusunda değil, normal sıradan günlük ilişkilerimle de günlük konuşmalarda da daha sıcakkanlı daha yapıcı oldum yani. Örgüt bana katmıştır bunu mesela. Okuma alışkanlığı öte yandan mesela kattığı bir şeydir. Daha önce ben hatırlıyorum yani, liseye başladığım zamanlar falan çok böyle okuyan bir çocuk değildim, bir insan değildim. Günlük gazete dahi okumazdım yani, haber bile izlediğimi hatırlamıyorum. Sadece dediğim gibi [solcu olmak yönünde] duygusal bir bağ [vardı]. Bana onu katmıştır mesela okuma alışkanlığını katmıştır yani. Okuyarak ilerleme alışkanlığı katmıştır.

EK1, hayat disiplini ve düzeni kazandığını söylemektedir:

(...) Her an planlı olman lazım. Mesela ben örgütsüzken öyle değildim. Yarın şunu yaparım, ertesi gün bunu yaparım... Hayatım hep bir sekteye uğruyor. Her zaman bir düzensizlik, her zaman bir aksama. Bir yerde yapacağın işi haftaya yaparsın, bir ay öncekini daha sonra yaparsın. Hep böyle bir aksama durumu. (...).

AE2, olgunlaştığını, siyasal düşüncelerini ve sosyal iletişim becerilerini geliştirdiğini söylemektedir:

Yani illaki insan bazı şeylerden ötürü fedakârlık yapmak zorunda kalabiliyor. Atıyorum bir gün bir eylem olabilir, o gün dersin olabilir. (...) ama büyük ölçüde yani öyle bir şey, kayıp görmedim yani. (...) Bu kayba da belki şey noktasından bakmayabilirsin, "ulan keşke şey olmasaydım" gibisinden "buralı olmasaydım" gibisinden bakmayabilirsin. Bu senin şeyinde şeyinle alakalıdır zaten, kurduğun yerle alakalıdır. Benim önceliğim biraz daha belki de siyaset yapma olduğu için böyle çok kayıp görmeyebilirim. Herhalde ben örgütlü bir birey olmasaydım, serseri biri olurdu. Çünkü şey bulunduğu çevre biraz öyle bir çevre, arkadaş çevrem genelde öyle bir çevreydi eskiden. Ne bileyim bana çok olgunluk kazandırdı, belki benim şey olmamda, işte derslerimin başarılı olmasında, üniversiteye kazanabilmemde, hayati anlama noktasında en basitinden, aile ilişkilerimi düzenleyebilme noktasında, yani genel bir olgunluk kazandırdı örgütlü bir birey olmak.

FE3, toplumsal sorunların ve olayların ardında yatan yapısal mekanizmaları sorgulamaya çalışan bir bakış açısı ve hayat disiplini, düzeni kazandığını söylemektedir:

Kattığı şeyler, birçok şey kattı F. Hayatımın bakış açısını değiştiriyor, artı diyalektiğini değiştiriyor içinde bulunduğun süreçte. Yaşayış tarzını değiştiriyor, olaylara bakışını değiştiriyor, birçok şeyi değiştiriyor aslında örgütlü olmak. Mesela eğlence anlayışıyla ilgili ya da dünyaya bakışım ile ilgili çok fazla değişim oldu mesela. Ne bileyim hani çok umursamazdım, giderdim eğlenirdim, paramı yerdim sonuna kadar falan filan. Ya da ne bileyim genelde pek bir şey umurumda olmazdı. Hayatın kötü bir şey olduğunu düşünürdüm genelde. Yani gereksiz yani... Pek anlamı yoktu ya da ne bileyim bir nedeni yoktu. Sonuçta ölüp gideceğiz diye düşünürdüm, çok manası yoktu gözümde ama mesela okumaya başladıktan sonra ya da ne bileyim, kendimi yetiştirmeye başladıktan sonra çok şey değişiyor, yani böyle. Bu değişim liseden itibaren oldu. Liseli F'ye girdiğim sırada bu değişimler gerçekleşmişti diyebilirim, çoğu. Hani daha önceden insanın bence kendini yetiştirmesiyle alakalı bir şey ama, hani hayat tarzını değiştiriyor. Yani vakit ayırdığım şeyler çok değişiyor. Mesela daha önceleri çok fazla oyun oynardım ya da çok fazla gezerdim. Hala da geziyorum da yani (...) ama şu an hani bakış açım neler yapabilirim? İşte daha başka bir insanı nasıl katabilirim? (...).

Son olarak kısaca, kendileriyle mülakat yapılan bireylerin çok azının, bir öğrenci gençlik örgütünün içinde yer almanın bir takım eksileri olabileceğine değindikleri belirtilebilir. Bu durum kısaca “zaman zaman okul sorumluluğu ya da iş sorumluluğu bir insana nasıl dayanılmaz geliyorsa, örgüt sorumluluğu da aynı şekilde zor gelebilir” şeklinde özetlenebilir. Bu noktada onlar için devreye çoğu zaman bir destek olarak yoldaşlık mekanizmalarının girdiğini söylemek mümkündür. BE2'nin “(...) B'de işte yoruldum veya ben bu işin yükünü kaldıramam dediğim anda zaten benim yerime, başka bir arkadaş o görev ve sorumluluğu alabiliyor. (...)” sözü buna verilebilecek bir örnektir.

BÖLÜM 6

ÖĞRENCİ GENÇLİK ÖRGÜTLERİNİN TOPLUMSAL HAREKET KÜMELERİ OLARAK DİNAMİKLERİ

Kendileriyle mülakat yapılan bireylerin içinde yer aldıkları öğrenci gençlik örgütlerinin eylem konuları, bu eylemlerde dile getirdikleri talep ve istekler, bu eylemlerle neleri amaçladıkları, bu eylemler sonucunda ulaşmak istedikleri hedefler, bu eylemleri ortaya koymalarına neden olan, sorun olarak gördükleri konularda kimi ya da neyi sorumlu tuttukları vb. gibi hususlar, onların toplumsal hareketlere katılım güdüleri, biçimleri ve dinamikleri konusunda bize bir fikir vermektedir. Bu yöndeki bir sorgulamanın, kendileriyle mülakat yapılan bireylerin, toplumsal hareketlere katılımı sağlayan başlıca kesimlerden biri olan örgütlü öğrenciler olarak, hem kendi yerelleri olan üniversitelerinde hem de genel olarak sokaklarda gerçekleştirdikleri eylemlerle, kendilerini kim olarak gördüklerinin, başka bir deyişle “devrimci” olmanın içini nasıl doldurduklarının izinin sürüldüğü son bir basamak olduğu da söylenebilir. Bu devrimciliği anlamaya çalışırken, gerçekleştirdikleri eylemlerin onların hayatlarındaki önem kilit bir nokta olarak ele alındığında; kendileriyle mülakat yapılan bireylerin ortaya koydukları eylemlerle “ETH’lere mi daha yakın yoksa YTH’lere mi yakın oldukları” ya da “onların aslında kendilerini ‘devrimciler’ zanneden reformistler mi” oldukları türünden tartışmalar boşa çıkacaktır.

6.1. TÜRKİYE’DE SORUN OLARAK DİLE GETİRDİKLERİ KONULAR

Kendileriyle mülakat yapılan bireylerin sorunlar olarak gördükleri konularda “yapılara” mı yoksa bunların içindeki “öznelere” mi atıf yaptıkları hususu, eylemlerin onların nazarındaki önemini anlama sürecine doğru ilerlerken bir başlangıç noktası olarak ele alınabilir.

Kendileriyle mülakat yapılan bireyler arasında, Türkiye’de sorun olarak gördükleri konuları birbiri ile olan bağlantısı içinde tarif eden, bu anlamda öğrenci gençliğin kendilerine has sorunlarını da bunlara eklemleştiren ve nihayetinde hepsini yapısal bir sorunun tezahürleri olarak gördüğünü ifade edenler olmuştur. Bu yapısal sorun, “kapitalizm”dir. İkinci bir grup birey ise, sorun olarak gördükleri konuları, direkt iktidarda bulunan mevcut hükümet AKP üzerinden, onunla bağlantılı olarak anlatmışlardır. Birinci gruptakiler de nihayetinde bu yapısal sorunun bir uzantısı olarak mevcut hükümeti göstermektedirler, ancak sorunları tarif ederken, iki grubun çıkış yaptıkları noktalar birbirinden farklıdır. Bu noktada aslında birinci grupta bulunanların, siyasal süreç kuramları ile benzer bir bakış açısına sahip olduklarını dile getirmek mümkündür. Hedeflerine

ulaşmak için siyasal sistemi dışarıdan, yani parlamenter sistem dışı, kurumsal olmayan metotlar olan sokak hareketleri ve bunların ayrılmaz unsurları olan çeşitli eylem biçimlerini kullanarak değiştirmeye çalışan toplumsal aktörler olarak; son kertede siyasal sisteme, en azından mevcut durumda, içkin bulduklarının farkındalardır. Burada asıl göz önünde bulundurulması gereken ise, sonunda yapısal şartların ve tarihsel sürecin olgunlaşması ve uygun hale gelmesini bekleme sürecinin, bireylerin faillik içinde olmalarından bağımsız düşünülemezdir. Çok genel tabir ile “önce devrim yapıp, gerisini sonra düşünmemektedirler.” İkinci grup öğrencilerin de bu noktadan onlara eklemlendiğini söylemek mümkündür. Elbette sorun olarak gördükleri konulara daha yapısal bir noktadan yaklaşan bireylerle, belli bir özne üzerinden yaklaşanlar arasında, ilgili özne bir şekilde ortadan kalktığında “sorun”un da ortadan tam olarak kalkıp kalkmayacağı konusundaki bakış açısına dair bir farklılık olacağı söylenebilir. Her iki grubun da mevcut sistem içinde kalarak eylem faaliyeti ortaya koymaları, parlamenter sisteme dair kuvvetli bir inanç taşıdıkları anlamına gelmemektedir. Kendileriyle mülakat yapılan bireylerin bu noktada sorun olarak gördükleri unsurlar ile mücadelede, eylem repertuarlarını uygulamaya koydukları alanlar üniversiteler ve sokaklardır.

Kendileriyle mülakat yapılan bireylerin birçoğu, Türkiye’de sorun olarak gördükleri konuları ele alırken, bu sorunlardan mustarip olan ve saflarında yer aldıkları gruba gönderme yapmak için, klasik Marksist jargonla “ezilenler” gibi kavramlar kullanmaktadırlar. Buradaki “ezilenler” kavramı işevuruk hale getirildiğinde, kavramın sınırlarını biraz genişleterek kullandıkları görülmektedir. Klasik manasıyla ele alındığında, yalnızca işçi sınıfından bireyleri değil; “öteki” olarak görülen egemen olmayan çeşitli etnik, dini ya da cinsel kimliklere mensup bireyler ya da kendilerini, yani öğrencileri, “ezilenler” arasında düşünmektedirler.

Parsa (2004, s. 142) öğrenci gençliğin üretim ilişkilerine doğrudan katılmamalarından dolayı, işçi sınıfının çıkarlarını savundukları zamanlar haricinde, genellikle iktisadi taleplerde bulunmadıklarını dile getirmektedir. Kendileriyle mülakat yapılan bireyler için de bu durum büyük oranda geçerli olsa da, bu gençlerin siyasi görüşleri ile bağlantılı olarak iktisadi taleplere zaman zaman göndermeler yaptıklarını dile getirmek mümkündür. Kendileriyle mülakat yapılan bireylerin, sosyal sorunlar olarak tarif ettikleri konular arasında –çözülmesine öncelik verilmesi gerektiği düşüncesi üzerinden– her zaman bir değer ya da önem hiyerarşisi kurmadıklarını dile getirmek mümkünse de; büyük oranda birinci grupta yer aldığı söylenen bireyler, Türkiye’deki ve esasen tüm dünyadaki en köklü sorunun işçi ve sermayedarlar arasındaki sınıf çelişmesine dayandığını dile getirmişlerdir. Kendileriyle mülakat yapılan bireylerin, dönem dönem bazı sosyal problemleri daha çok gündeme getirdiklerini, zaman zaman başka konular üzerinde daha çok kafa yorabildiklerini söylemek de mümkündür. Bu anlamda, işçi sorunlarından kimlik ve çevre

sorunlarına kadar çok farklı mücadele alanlarına eklemleşebilmektedirler. Sorunları dile getirirken ise, ETH'lerin “özgürlük”, “eşitlik”, “adalet”, “barış” ve “dayanışma” gibi hiç de “yeni” olmayan değerlerine atıflar yapmaktadırlar.

Kendileriyle mülakat yapılan bireyler, Türkiye’de sorun olarak gördükleri konularda benzer sorunlara değinseler de, ilgili bireylerin bunları ifade ederken yaptıkları öncelik/sonralık sırası ve sorunlarla eklemleşmeleri konusunda yaptıkları yorumlar, öğrenci gençlik örgütleri arasındaki siyasi görüş farklılaşmasına dair ipuçları sunmaktadır. Toparlayıcı bir şekilde üzerinde durulan sorunların ana başlıklar halinde “kadın sorunu”, “Kürt sorunu”, “işçi sorunu”, “eğitim sorunu” ve “neoliberalizm” olduğu söylenebilir. Bu sorunların alt başlıkları, yani aslında kendileriyle mülakat yapılan bireylerin içinde yer aldığı öğrenci gençlik örgütlerinin eylem konuları, bu eylemlerde dile getirdikleri talepler ve istekler; sorun olarak gördükleri bu ana başlıklar etrafında kümelenmekte ve Türkiye’de güncel olarak bunlara ilişkin yaşanan olaylar ile bağlantı kurularak ifade edilmektedir. Buna göre kendileriyle mülakat yapılan bireylerin dikkat çektikleri alt başlıklar genel olarak; “kadın cinayetleri sorunu”, “ülkede demokratik yönetimin olmayışı sorunu”, “iş sağlığı ve güvenliği sorunu” “devlet şiddeti sonucu yaşanan can kayıpları sorunu”, “laiklik sorunu”, “eğitimde piyasalaşma sorunu”, “çevre sorunu”, “paralı eğitim sorunu”, “ifade özgürlüğü sorunu”, “toplanma ve gösteri özgürlüğü sorunu”, “ana dilde olmayan eğitim sorunu”, “bilimsel olmayan eğitim sorunu”, “demokratik olmayan eğitim sorunu”, “çevre sorunu”, “işsizlik”, “yaşam tarzına müdahale sorunları”, “öğrencilerin üniversitelerdeki temsiliyeti sorunu”, “fırsat eşitsizliği sorunu” ve “sosyal adalet sorunu”dur. Kendileriyle mülakat yapılan bireylerden bazıları, özellikle öğrenci gençlik sorunları üzerinden, “öğretim üyeleri ile öğrenciler arasındaki mikro iktidar ilişkileri” gibi sorunlara da dikkat çekmiştir.

Bu çerçevede, kendileriyle mülakat yapılan ve iki gruba ayırdığımız bireylerin anlattıklarını örneklendirmek mümkündür:

Birinci grup:

FE1:

(...) bugün ekoloji faaliyeti, kadın mücadelesi, kampüsler mücadelesi, anti-militarist mücadele, inançlar mücadelesi, etnik mücadele... Hangi mücadeleyi yürütürsün yürüt, bütün bu mücadele alanları ve bütün bu sosyal sorunlar kapitalizmden bağımsız değil. (...).

CE1:

Zaten içinde bulunduğum örgütün bir çizgisi belli, Ortodoks Marksist diye en kısa tanımla tanımlanabiliyor. Ya, yani bütün mücadele nihayetinde bir proletarya diktatörlüğü için, içinde bulunduğum mücadele. Tarihin en devrimci sınıfı [gülüyor], son devrimci sınıfı [gülüyor] işçi sınıfının devrimi nihai hedef. Bu hedef adı üzerinde bir kenarda... Ama içinde bulunduğumuz

siyasi atmosfer, konjonktür, bu gerilikten falan, şu anda birden oraya sıçramayı çok gerçekçi gibi, yani gerçekçi olarak görmüyorum. (...). Demokrasi mücadelesi derken olaya bu diyalektik yöntemle, politika [ile] yaklaştığımız için, katı matematiksel kuralların sosyolojide ya da siyasette bir karşılığı olmayacağı için, yani pozitivizm zaten eleştirdiğimiz şey. O yüzden bu demokrasi mücadelesine filan ağırlık veren, ama son tahlilde yani, işçi sınıfı diktatörlüğü için çabalayan bir mücadele çizgisi içindeyim. Bu da işte zaten içinde yer aldığımız yapılardan filan da belli, demokrasi mücadelesini nasıl tanımladığımız. Mesela ulusların kendi kaderini tayin hakkı önemlidir. Kürt hareketi ile dirsek temasımız, koşulsuz, sınırsız desteğimiz, bir arada mücadele verme hem isteğimiz hem de pratikte böyle davranışımız. Laiklik savunuculuğumuz ama nitelikli laiklik, bugüne kadar Kemalizm tarafından yanlış entegre edilmiş bir laiklik anlayışının dışında (...). Kimlikler sorunu, LGBTİ, kadın ya da her türlü ezilen biz öğrenciler dahil olmak üzere gençler. O sorunlar demokrasi mücadelesinin bir ayağını oluşturuyor. Bunların tamamıyla bu demokrasi [mücadelesini] genişletmemiz gereken, demokrasi cephesi içerisinde omuz omuza yoldaşça mücadele veririm, vermekteyiz de örgüt olarak (...). Şimdi aşağı yukarı yani iktisadi sorunlar var işin içerisinde, demokratik hakların ihlali var. Hepsinin de odaklandığı yer aynı; öncelikle sistem yani kapitalizm ve arkasından Türkiye'deki şu andaki yürütücüsü on senedir bu işin yürütücülüğünü üstlenmiş AKP hükümeti var. Mesela bu sorunlar tek tek değil de mesela şu şekilde, demokrasi ayağından en önceliğimizi oluşturan şey, bu başkanlık sistemine geçiş aşaması. Bu aşama ile birlikte iyice tek kişi yönetimine evrilme tehlikesi göstermesi, demokratik hakların çok ihlali... En büyük önümüzdeki bu konudaki sorunlardan biri, bu önleyici gözaltını, şunu bunu içinde barındıran yeni yasa, iç güvenlik yasası, buna dair bir özellikle gençlik olarak, özellikle gençlik en fazla bu ilgilendirdiği için özellikle üniversite gençliğini falan... En önümüze koyacağımız şey budur. Tersinden işçi hareketinin yükseldiği bir döneme denk geldik kuşak olarak, [Aralık 2009–Şubat 2010 dönemindeki] Tekel [direnişinden] başlayarak. Ve işte [2014 yılında] Soma'daki cinayet, o değişik yerlerden sürekli işçi ölüm haberlerinin gelmesi ve gerçek anlamda işçinin emeği üzerindeki sömürünün AKP döneminde, özellikle son 3–5 senede aşırı artmasından dolayı, işçilerde bir hareketlilik (...) bir tepki doğuyor. (...) Onun dışında daima yıllardır söylediğimiz parasız, anadilde ve demokratik eğitim, laik eğitim, bilimsel eğitim. Bu şiarların altının her birinin bizde bir karşılığı, bir alternatifi var yani ve bu taleplerimiz yıllardan bu tarafa süren, yıllardan bu tarafa bunlar için öğrenci gençlik içerisinde bunların bu talepleri bir araya getirilebilmesi için çaba gösteren bir şeyimiz var gençlik içinde. Şöyle, AKP hükümetini değerlendirmeye başlayacak olursak işe, gayet bunlar önceki hükümetler gibi sistem içi, finans kapitalin çıkarlarını sonuna kadar, her vahşiliği kullanarak savunabilecek, liberal politikalara hala hemfikir bir hükümet karşımızda duruyor. Şöyle iki farkı var. Bir, gelişinden itibaren bir dini gerici bir hareketi politika edinmiş bu ölçüde de, özellikle de gençliğin özgürlük diye tanımlayacağı şeylerin önüne ket vuran bir politika seyri var. Bunun yanında da işin içinde liberal dinci bir parti olmanın dışında, bir de son yıllarda özellikle tek adamcılığa, başkanlık sistemi ile birlikte tek adamcılığa doğru evrilen, hatta pratikte evrilmiş ve iç güvenlik yasası filan bunlar ne demek yani? Artık yani faşizme kapı aralama, polis devletine bir adım kala demek yani. Bu tip riskleri de hem barındıran hem de bize yaşatan. İşte Haziran direnişi [Gezi Parkı eylemlerinde] onlar bir sürü arkadaşımızı katleden polis kurşunları, bizleri keyfi gözaltılar, tutuklamalarla gece baskınlarıyla muamele etmek bizlere, bunlar her biri AKP döneminde biraz daha yoğunlaşmış, gençliğin genelini rahatsız edebilecek uygulamalar. Yani AKP'den özel olarak spesifik rahatsızlığı saysam buradan sabaha kadar sayılır mesela, ama en akla gelen en vurucu en pratikte karşımıza çıkan şeyleri bunlar. Laiklik meselesine geldiğimizde, güncel olarak ilkokullar, ilköğretime kadar işte [ilkokul] 1. sınıflara kadar din dersinin zorunluluğu, daha sonra mahalle baskısıyla, aslında işin içerisinde tamamı mekanik olarak tariflenemeyecek bir şey var zaten, AKP hükümetinin en rahatsız edici tarafı da bu belki. (...) Mahalle baskısı denebilir, başka bir şey denebilir ama mesela işin içerisinde bir sosyal mühendislik diyebileceğimiz, uydurma bir şey oldu ama, bir hegemonya oluşturma inşa süreci ve bu hegemonya oluşturma sürecinin yoğun bir propagandası var. (...) AKP politikalarının bugün mesela, [din dersinin zorunluluğu gibi] bu resmiyete dökülmüş halinin dışında da, kızılı–erkekli gençlerin kaldığı evlere, resmi bir yaptırımla müdahil olmasa da karışıyor olması, oradan doğru baskılıyor olması, resmi bir şey gibi gözükmesi de gayet resmi bir ağızdan gayet baskılayabilecek, bunu baskı altına alabilecek toplumsal yapıları meşru zemine çıkarabilecek şeyler yani. (...) [Bu bizi] niye rahatsız ediyor... Tersinden niye rahatsız etmesin? Mesela bir kız arkadaşımın bir evde ne olursa olsun kalabilme hürriyetine sahip olmak

gerektiğine inanıyorum ve bunu böyle yaşamının benim için bir tercih hakkı olduğuna inanıyorum. Aynı şey içki [içmek] için de geçerli. Bu yani doğrudan, insani bireysel bir tercih. Bireysel ve insani olan bir yönelimin önüne engel oluşturmak diğer bir tabirle, yani en şey tanımını bunun en lügatten tanımı faşizmdir yani. Bireysel bir tercihin önüne zor yoluyla bir engel konuyorsun çünkü. Ben de buna bir genç olarak o zaman kafa tutarım. Buralardan doğru bir rahatsızlığımız var. (...) Bu yeterli bir sebep ama işin içinde yalnızca işte bir “ebeveyn dindar bir büyük” kaygısıyla alınmış bir önlem yok. İşin içinde işte [Recep Tayyip Erdoğan’ın] kendisinin de ifadesiyle “dindar kindar nesil yetiştirme” gibi sistematik olaylar var. Bu sistematik olayların birer, logo deniyordu değil mi parça parça olan şeylere, onların her birinin bir parçası. Daha ilerde daha büyük şeylerle karşımıza çıkma ihtimali olan bir şeyin parçası. (...).

DE1:

Yani şimdi hani Marksist bir bakışla hani temel sorunun hani, sermaye işçi çelişkisi olduğunu söyleyebilirim, ancak Türkiye üzerinden farklı sorunlar oluyor. Mesela Kürt sorunu bunun başını çekiyor. İşsizlik sorunu bence büyük bir sorun. Ya aklıma ilk gelenler. Tabii bir de medyanın yani ana akım medyanın temel bir sorunu var. Bunlar bence en temel sorunlardır. Öğrenci gençliğin de şu benim aklıma ilk gelen yani, temsiliyet sorunu ortaya çıkıyor öğrenci gençliğin. Misal okullarımızda öğrenci konseyi denen şeyler var, konseyler var. Hani güya öğrencileri temsil ettiğini söylerler, ama öğrenciler de o konseyden bihaberdir. Öğrenci konseyi seçiyoruz gibi bir olayla ortaya çıkıyor. Aslında örgütlenmenin gerekliliği aslında da biraz da burada ortaya çıkıyor. Yani temsiliyetin çok sınırlı. Ben sonuçta orada okuyorum ve aynı zamanda orada hayatımın bir bölümünü geçiriyorum ve üniversitenin yönetiminde bulunmak istiyorum, o da çok sıkıntı oluyor. Mesela biz bir etkinlik yapacağımız zaman hani kendi kafamıza göre hani karar alamasak da, o bürokratik işlere sıkışıyoruz. Ne bileyim dilekçe veriliyor işte bilmem neden geçirilecek vs. İşte dekanın imzası, rektörün imzası, o carttır curtur işler olduğu için öğrencinin temsiliyeti çok sınırlı. Doğrudan bir demokrasi yok yani. Temsili demokrasi de yok yani [gülüyor]. Çünkü o konseyler çoktan yandaş insanların bulunduğu konseyler. Öyle yani ben [öğrenim gördüğüm üniversitede] temsiliyet sorununun olduğunu düşünüyorum birinci sırada. Diğer konu da tabii bilimsellik konusu, ana dil meselesi. Bu ikisi mesela çok önemli olgular. Ben mesela hani kendi okulumda çok sorun çekmesem de, hani hocalar bilimsel bir şekilde açıklamaya çalışsalar da olayları, yine de hani benim dışımda, belli başlı üniversiteler dışında diğer üniversitelerde özellikle bilimselliğin çok alt düzeyde olduğunu düşünüyorum. Bilimsellikten ziyade sermayeye hizmet etmek mesela hani. Atıyorum aklıma ilk gelen ODTÜ’deki şey oldu, bu TSK’ya [Türk Silahlı Kuvvetleri] silah üreten bir şirket var, [“...”]. Mesela ODTÜ’deki bilim... Atıyorum işte bir haber okudum. Türkiye silah üretmiş, yardımlarını aldığı üniversite ODTÜ gibi bir üniversite yani! Sen orada bilim üreteceksin. Akademisyen olsun ya da öğrencisin, orada ürettiğin şeyler tamamıyla farklı amaçlar uğruna kullanılan durumlar ortaya çıkartıyor. Yani ben orada hani bilimselliğimi halkın daha faydalanması yönünde kullanmam gerektiğini düşünen insanlardanım, ama benim ürettiğim bilim farklı bir amaca hizmet ediyor. Daha emperyalist daha şovenist durumlara hizmet eden bir durum ortaya çıkıyor. Bu mesele [Türkiye’de öğrenci gençliğin sorunları] biraz da ana dil meselesi. Türk öğrenciler için de sıkıntı bir İngilizce meselesi mesela. Atıyorum bazı üniversitelerin öyle bir hazırlıkları var ki hazırlık demeye bin şahit ister. Yani baya bir zor oluyor. Hazırlık meselesinde çok canı yanan arkadaşlarımız oldu. Bu noktada çok sıkıntı çekiyorlar. O açıdan anadil meselesi de öyle. Tabii Kürt öğrenciler ve diğer etnisiteye, diğer milliyetlerden arkadaşların da temel talepleri o yönde [ana dilde eğitim almaktan yana] zaten.

CE2:

(...) Eğitimin çerçevesinde buraya geliyorsak, bu sorunların hepsinin parasız bir şekilde çöz[ül]mesi lazım. Hakikaten, hep, yani iktisadi bir külfet bugün öğrencilere. Çoğu insan, çoğu işçi, yani emekçi karakterli çocuk okuyamıyor, liseyi okuyamıyor ya da çıraklık okuluna gidiyor. O noktalarda hakikaten bilimsel, ya paralı olduğu için bilimsellikten de uzak bir eğitime maruz kalıyor. Yani parasız eğitim çok da açık bir taleptir zaten, hemen hemen herkesçe de kolayca benimsenen. Dediğim gibi sadece mesela şey değil yani harç ödememe

meselesi de değil. Bugün benim buraya geliş dolmuş [param] mesela. Anlatabiliyor muyum yani? Kızılay'a gitmem benim 2 lira atıyorum, 2.25. Çok küçük şeyler bunlar ama karşılayamayacak olan insan da oluyor. Demokratik eğitim, bizim için eşit eğitimdir. Yani "fırsat eşitsizliği" diye her zaman yakınırsın ya böyle liberal ağızlar, işte fırsat eşitsizliği var, köydeki çocuk okuyamıyor, okuyamıyor, çünkü demokratik değil senin eğitimin. Bir kere tarafsız bir eğitim vermiyorsun. Bilimselliğiyle de bağlantılıdır eğitim. Sen bir kere demokratik bir eğitim vermiyorsun. Bu şey dayatması mesela en son, liselerdeki din dersi dayatması, Osmanlıca dayatması, değişen sistem 4+4+4 ile beraber. Anti demokratik bir eğitim sistemidir mesela bizim gözümüzde. Bugün mesela Kürt öğrencilerin anadilde eğitim alamaması, sadece Kürt öğrenciler, herhangi bir yani sonuçta Kürt hareketi bunun mücadelesini verdiği için söylüyorum. Herhangi bir dilden, uyruktan, milliyetten öğrenci, bugün Türkiye'de anadilde eğitimini alamıyor yani. (...). Bugün özellikle liselere bu baskı, hani tamam eyvallah demokratiklik konusunda üniversite özerkliğine her zaman müdahale ediyordu sistem, ama özellikle bu hani neoliberalleşen AKP hükümetinin yaptığı bir şeydir aslında yani. Kendi tabanını baştan yaratmak meselesidir yani, her iktidarın hedefidir aslında. AKP biraz uzun kaldığı için bunu yapabilme kabiliyetini elde etti. Doğrudan, zorunlu din dersleri sadece Alevi öğrencileri etkileyecek bir şey değil yani. Niye bir öğrenciye zorunlu dersi verilsin ki yani? Farklı bir belki dine, din ve vicdan özgürlüğü dediğin bir özgürlük var sonuçta laisizm çerçevesi içerisinde. Bunun dışına çıkıyorsun. Doğrudan her noktada ilköğretimde dâhil... Bugün mesela şeydir sadece AKP hükümetinin yaptığı değil mesela antidemokratiklik. Yani daha önceki hükümetler de bunun yaptı yani. Mustafa Kemal'in bir sürekli şey, yani mesela Türk milli mücadelesi, milli mücadeledir, milliyetçilikle yapılmış bir mücadeledir, ilericidir dönemin şartlarına göre, çünkü emperyalizmle savaşmıştır, ilerici olarak kabul ederiz ama oradaki şey mücadelesini halk mücadelesini yok sayan, sadece kişiselleştiren tek düze bir şeyi anlattı bize bugüne kadar eğitim sistemi. Biz bu eğitim sisteminin içinden yürüdük. Eşitsizdi, demokratik değildi, iktidarın ideolojisi neyse bize o verilmişti. Bugün Atatürk'ü silip attım ayağa yapıyor [hükümet yetkilileri], bunu işte şeylere propaganda yapıyor kendi kitesine, kemikleştirmek istediği kitleye propaganda yapıyor ama tamamen senin yani insanları yönetme tarzının neyle olduğu ile alakalı. O zamanki iktidar Kemalizm'le yapıyordu, sen ve senden öndeki Özal ve Menderes hükümetleri gibi hükümetler de din ile yapıyordu, en başarılısı sensin. Eyvallah!

DK2:

Ya yani kapitalizmin [sorunların esas kaynağı] olduğunu düşünüyorum aslında. Yani bunun yaratan şeyin. Çünkü bundan çok büyük bir çıkar sağlıyor. Yani o insanların emeğinden ya da o insanların var oluşundan kendine çok büyük bir pay çıkartıyor ve insanlık üzerinde büyük, yani insanın hani kendi yaratıcılığını göstermesine de şey yapıyor aslında, bir engel teşkil ediyor. (...) Aslında ben bunu [Türkiye'deki sorunları] düşünürken kendi kafamda şöyle bir öncelik sırası koymuyorum. Mesela şu sorun şundan daha önce çözülmeli diye bir şey, çok sağlıklı bir yaklaşım gibi gelmiyor. Çünkü her sorun kendi içerisinde aslında önemli ve bir öncelik teşkil ediyor bence. Şu sorun, şundan önce, ama şu da var... Her sorunu aynı anda çözemiyoruz. Bunları biraz daha iyi tahlil etmek gerekiyor. Ya mesela hepsi aynı anda çözülmüyor ya da hepsini aynı anda çözemiyorsun maalesef. Ya mesela öğrenci olduğumuzdan kaynaklı en önemli sorunlardan biri yurt, barınma ve bir de ulaşım sorunu. Yani mesela en temel yani hissettiğimiz kendi yaşamımızda gördüğümüz sorunlardan biri bu. Mesela bunun dışında dediğim gibi okulda yaşadığımız problemler. Ya da işte hani, yani daha başka ya, benim öncelik olarak gördüğüm 2, 3 problem bunlar aslında. Bunun dışında mesela hani değişiyor, mesela hani sen kendi yaşamında bir eksiklik hissettiğin zaman aslında bir şey yapıyorsun. Bu da onunla ilgili mesela. Mesela Kürt bir arkadaşım mesela dil konusunda bir şeyi oluyor, onun mesela öncelik sırası da o şekilde ilerliyor. Ya da mesela kadın olduğumuzdan kaynaklı bir öncelik sırasına alınabiliyor mesela, yani kendi yaşadığımız problemler. Biraz aslında o şekilde oluyor. (...) öğrenci olduğum için eşitsizlik problemi hakkında belki, yani işsizlik probleminin olmamasını istiyorum ya da bir anda mesela hani çok dikkat çeken yoksulluğun azalması ya da herkesin hani aynı derecede eşit olması, adaletli bir gelirin sağlanması, işsizliğin bitmesi (...).

DK1:

Ya bugün Türkiye’de aslında gündemi tutan birkaç tane temel sorun var. Aslında Türkiye’yle de bağlantılı olmayıp, Ortadoğu coğrafyasını saran. Bir kere yani en temel sorun Kürt özgürlük mücadelesi ve bunun bireylerdeki yansıması ve devlet nezdindeki durumu. Buradan doğru bu durumun çözülmesi gerektiğini ve onurlu bir şekilde çözülmesi gerektiğini düşünüyorum. Yani devlet gibi bir çözümden, tırnak içerisinde, devletin çözümünden bahsetmiyorum. Kürt halkının özgürlükleri, talepleri noktasında çözümün gerektirdiğini düşünüyorum. Bir diğer noktasıysa, bu ülkede en önemli sorunun din olduğunu düşünüyorum. Özellikle ki, şöyle bir sorun bu: özellikle devrimcilerin kendini din, topluma din karşıtlığı, ateist propaganda yaparak ters bir kavram olduğunu ve bireyleri saflaştırdığını yani biz insanlara ilk gittiğimizde dinden bahsetmek zorunda değiliz. Bir sürü adaletsizlik ve sömürü var bu ülkede ve biz ilk gittiğimizde belki başı kapalı olduğu için ya da namaz kıldığı için eleştirebiliyoruz [insanları]. Bence Türkiye devrimci hareketinin bu noktada öğrenmesi gereken şeyler olduğunu düşünüyorum. Özellikle din noktasında böyle kaba bir eleştirme tarzı yerine, onlarla beraber aslında dinin adaletli yüzünü göstermek lazım yani. Bu noktada Antikapitalist Müslümanlar’ı¹³³ çok gerekli görüyorum ve çok değerli buluyorum. Özellikle Gezi [Parkı eylemlerinden] sonra çok önemli bir noktada duruyorlar benim için. Din ve kültürlerin beraber yaşaması kavramının Ortadoğu coğrafyasını özgürleştirebileceğini düşünüyorum. Bir diğer problem de kapitalizmin ilişkilerimize kadar işlemiş olması. Valla bunun çözümü olarak da aslında, Rojava gibi bir sistem önümüzde duruyor, halkların kardeşçe yaşayabildiği. Bu ülkenin sorunu kardeşçe yaşayamamak bence eşit ve özgür bir şekilde. (...) Aslında bunlarla bağlantılı olarak bu politik gündemlerin hepsi üniversiteye taşınıyor yani gerekirse çatışmalar halinde öğrencilerle çatışmalar halinde. Yani aslında öğrenci gençliğin daha spesifik sorunları olabiliyor. Yemekhaneden tutun da, yerelin özelliklerine göre [öğrenim gördüğüm üniversiteye] ulaşamıyoruz ya da işte burs alamıyoruz. Hayatımızın üniversitede okumak için gerekli olan temel şeyleri[ni] yapamıyoruz. Bunlar çok sıkıntı. Bir diğer boyutuyla bireylerin aslında öğrencilerin sömürülmesi durumu da ortaya çıkabiliyor. Yani hem özgürlükleri yok, aynı zamanda mesela staja gidiyorsunuz sömürülüyorsunuz, işte mesela bir ödev yapıyorsunuz öğretmen senden şey diyor hoca işte prof. [profesör] olmuş ya da araştırma yapacak tezini sana yaptırıyor. Sen [sana] diyor , “5 okula git sen, okula git, ödev topla”. Yani hani benim yani ders kapsamında değil, ben niye bu ödevleri topluyorum? Niye kimse de sormuyor hani? Yani mesela bu da rahatsızlık verici bir durum olabiliyor. Aynı zamanda öğrencilerin sömürülmesi, üniversitedeki baskı ortamının çok fazla olması olarak yorumluyorum. Yani mesela işte rektör de sömürüyor okula getirmiyor, işte şey okula ulaşım sağlanmıyor, yemekhaneye zam yapıyor, daha bir sürü şey, şu an aklıma gelmiyor [gülüyor]. Ya bu durumdan dolayı hem o baskı altında tutulması, hem de özgürlüklerinin olmaması ve sömürülmesi, yani en temel şeyler gibi geliyor bana öğrencilerin sorunları olarak. (...).

EK1:

(...) Kendi açımdan değerlendirirsem bu bir sistem sorunu. Adı Türkiye olmasın, A olsun B olsun. Sistemi değiştirmedikten sonra isimler çok önemli değil. Benim o yüzden, Türkiye açısından değil de bu soruyu cevaplamam biraz, sistem açısından olacaktır. Biz genel olarak bu yaşayış biçimini, insanlara dayatılan bu sistemin değişmesi taraftarıyız. Biz insan merkezli bir sistemi oluşturmak istiyoruz. Her insanın kendini ifade edebildiği, eşit, demokratik bir yaşam istiyoruz. Tekçi anlayışla yaklaşmıyoruz. Türkiye değil, biz bütün halkların özgürleşmesini istiyoruz ama başta Kürt halkı. Bu başta dememin sebebi de şu; Abdullah Öcalan bunu açıklarken hani, “hazine kaybedildiği yerde aranır” [demiştir]. Hazine Mezopotamya coğrafyasında kaybedilmiştir, Kürt halkı tarafından kaybedilmiştir (...). Kürdistan’dan bütün Ortadoğu ve dünya halklarına yayılmalıdır. Ya bunu ben ülke sınırlarında değerlendirmiyorum açıkçası değişmesi gereken olguyu, gerçekliği ya da. Ya ben şöyle değerlendiriyorum. Öğrencilerin sorunları tabii ki bununla bağlantılı... Çünkü Türkiye’de yaşayan bütün sorunların kaynağı yine bizim aynı kapıya çıkıyor, kapitalist moderniteye çıkıyor, sisteme çıkıyor. Bize empoze edilmeye çalışılan, bize entegre etmeye çalıştıkları yaşama çıkıyor. Bir ulaşım sorunu, bir yemekhane sorunu, bunlar mesela bir üniversitede, [...] Üniversitesi’nde

¹³³ Haklarında daha fazla bilgi için bakınız: <http://www.antikapitalistmuslumanlar.org/>

diyelim, yemekhane sorunu oluyor, öğrenciler eylem yapıyor, o üniversitede yemek zammı düşürülüyor ama diğer üniversitelerde yine yüksek. Hani bu toptan insan merkezli bir yaşam kurmaya yönelik bir şey. Öğrencilerin de bununla bağlantılı olarak mücadeleyi zaten yükseltmeleri lazım. (...) Hayır. Kendi ilimizde bile değil, bu ülkede bile değil. Biz bütün sistemin değişmesini istiyoruz, halkların özgürleşeceği yeni bir sistem kurmak istiyoruz. Demokratik yaşamı inşa etmek istiyoruz.

CE2:

(...) Ama bunun yanında demokratik taleplerimiz için aynı yani günde 5 kadının ölmemesi için sosyalizmi bekleyecek durumda değiliz. “Kapitalizmi yıkalım da sonra ölmesin” [diyemeyiz], onun mücadelesi ayrı bir şey. Burada mücadele ederken var olan sistemden talepte bulunuyorsun ve onu sıkıştırmaya çalışıyorsun bir noktadan. (...) Üniversitenin içerisindeki bir güvenlikçinin seninle konuşma muhatap alma tarzı bile çok değişiyor. “Ben buradan şuraya gideceğim” diyorsun ya da “burada uzanmak istiyorum” ya da “buraya bunu çizmek istiyorum bu duvara”, bunu şey bir yerden tanımlamıyorum yani bir kişi çıkmış oraya onu çizeceğim demiş değil ki, ya ben okulumdaki bir duvarı boyayacaksam resim öğrenciyim [diyelim], bunu üniversitenin öğrencisiyle, hocasıyla, çalışanıyla tartışmak isterim. Benim boyayıp boyayamayacağımı bu ekiple karar vermek isterim, karşı olan ekiple de, hani boyama diyen ekiple de tartışmak isterim, ama güvenlikçi adı altında bir şeyle bunu tartışıyorum. Ne kadar onaylarsam da bu eğitim sistemi içerisinde, oraya üniversiteye girmeye hak kazanmış olsam bile, sanki sahibi ve kullanım yetkisi kullanım alanım bana değilmiş de onunmuş gibi mesela şey oluyor. Yine şey yapacak olursak öğrenci olarak akademide artık çalışan, lisansın üstüne geçmiş kişilerle aramızdaki diyalog toplumsal diyaloglardan çok etkilenmiş ve üniversitede farklı bir hale gelmiş. Saygı anlayışının mesela çok farklı olduğunu düşünüyorum. Çok kolay şöyle bir tepki ile karşılaşılabiliyorum, “sen benimle böyle konuşmazsın ben buranın dekanıyım”. Ben doğru da konuşuyorsam, yanlış da konuşuyorsam ben bunu sensin diye yapmamın, yani senin dekan kimliğiyle bir alakası olmamalı gibi. Ve bu çok yıkılmış bir nokta da değil ve aslında bir ekibin de parçasıyız. Ben sanat tarihçisi olmak için lisans eğitimi görüyorum, sen bu işin uzmanısın, biz beraber kazı alanlarına gideceğiz, bir yerlere gideceğiz, sen bunu bana öğreteceksin, yol çizmeye çalışacaksın, kendi alanın kadar. Ama bu ekip parçalığından çok başka bir şeye dönüşüyor, öğretmen ve öğrenci klasik algısına çok yakın, aslında liseden ve ilkokuldan çok farklı olmayan bir noktaya geliyor ve böyle noktalarda hani sosyal tartışmalar ya da bilimsel tartışmalar yürütebilir bir noktada olamıyorsun akademi insanları ile çoğu noktada. Bilimsel olmaması noktasına gelecek olursak (...). Yani YÖK’ün aynı zamanda Bologna sürecinin getirisi mesela şöyle bir şey var, tekstil mühendisliği bölümünün başına bir tekstil mühendisi değil de o şehrin çok vergi veren bir tekstil patronu getirilebiliyor atıyorum. Bazı bölümler direkt meta üretiminde ya da kitle şekillendirmeye bağlantı kurmasının, sanat tarihi, felsefe gibi bölümler direkt meta üretiminin ya da kitle şekillendirmenin parçası olmadığı için daha artık kapatılmaya giden şeyler. (...).

İkinci bir grup ise sorun olarak gördükleri konuları, direkt iktidarda bulunan mevcut hükümet AKP üzerinden bağlantılı olarak anlatmışlardır.

İkinci grup:

AK2:

Türkiye’de gericiliğe karşı, mezhepçi faşizme karşı mücadeleyi ön plana koyuyoruz. Ama onlar böyle bir tanımlamaya bile karşı çıkıyorlar. Bunun için esasen AKP iktidarı ile dolduruyoruz. Çok basit mesela eğitim meselesinde, anaokuluna kadar dini bir eğitimi, yani o yaştaki bir çocuğun karar verme gibi bir şeyi yok, kendi fikrini oluştururken dışarıdaki etkenlerin minimuma indirilmesi lazım. Ama şu an tek bir, Sünni İslam mezhebinin, yani bir dinden de bahsetmek mümkün değil, bir mezhepten bahsedebiliriz. Biz Sünni İslam mezhebinin her yerinde, yaşam biçiminden tutun, çocukların geleceğine dair şekillendirilmeye çalışıldığı bir durum söz konusu ve hani şeyde meselenin bir boyutu. Bir diğer boyutu tamamen

bir baskının da aynı zamanda örgütlendiği, mahallelerde bu Kobanê olayları sırasında gördüğümüz, sokağa çıkan çetelerin tamamının kırılma noktası bizce Türk/Kürt meselesi değildi yani. Doğrudan mesela sen bir, biz mezhepçi çeteleri gördük sokakta, işte Hizbullah'ından tutun da işte daha hemen şurada Ulus'ta IŞİD [Irak Şam İslam Devleti'nin] büyük bir övgüyle izlediği bir camii var, Hacı Bayram Camii ve oradaki, o mahallede bu çetelerin biz yetiştirildiğini ve örgütlendiğini biliyoruz. Türkiye böyle bir, AKP'nin esasen bir kanadının da sivil faşizm olduğunu ve bu sivil faşizmi de mezhepçilikle beslediğini, yani toplumu esasen çok basit bir yerden yarıyor, inanan/inanmayan ya da yeterince Müslüman olan, benim istediğim gibi Müslüman olan ve olmayan noktasından yarıyor ve biz bu ayrımın tamamen bir illüzyon olduğuna inanıyoruz hani özel olarak AKP dünyadaki neoliberal dönüşümün Türkiye için göbeğine oturan bir parti ve Türkiye'de emeği tamamen kayıt dışı hale ve sömürüye bağlayan bir yerde duruyor ve bunu dinle esasen görünmez kılıyor. Yani toplumdaki muhalefet dinamiğini bu şekilde illüze ediyor diyebiliriz. AKP karşıtı muhalefet de bir takım figürlere öne çıkan şeylere dayanarak, Tayyip Erdoğan komedisi işte Melih Gökçek komedisine vs.ye dayanmadan, doğrudan bu rejimin kodlarıyla muhalefet eden... Yani biz AKP'yi bir rejim olarak tanımlıyoruz, bu rejimin de iki tane kodu var: Bir tanesi siyasal İslam, bir tanesi de neoliberal sömürü. Bu ikisi ile doğrudan mücadele eden ve bunun karşısına kendini konumlandıran bir hat esasen bizim örgütlemeye çalıştığımız. (...) [Öğrenci gençliğin sorunları, başta] geleceksizlik. Hem işsizlik, hem de işin varsa nasıl bir işin var sorusu. En yakınımda, kendimden de en yakınlarımdan da, üniversitedeki öğrencilerden de gördüğüm bu. İstihdamın çok esneklediği bir dönem doğrudan. Nasıl çalıştığımızın ve hangi koşullarda çalıştığımızın belli olmadığı bir dönem. [Öğrenim gördüğüm üniversitede] mühendislik okuyorsanız işinizin garanti olarak bakıldığı, "binlerce lira maaşla çalışırsınız, çok iyi yerlere gelirsiniz" filan [denir]. Ama işin içine girdiğinizde, çok da bu işin böyle olmadığını, esasen çok büyük hayaller ve düşüncelerle girilen bir yerde de, orada da daha iyi olmaya çalışıyorsunuz, orada da belli bir seviyeye gelmeye çalışıyorsunuz, orada da yeniden yarışyorsunuz ve yeterince başarılı olamazsanız, başarı kıstasları da tartışmalı ama istediğiniz yere gelmeme ihtimaliniz çok yüksek. Çünkü, Türkiye zaten o kadar üreten bir yer olmadığı için. Bizim bölümden her yıl 150 kişi mezun oluyor, binlerce makine mühendisi var her sene mezun olan. Hepimiz makine mühendisliğimi yapıyoruz, bilmiyorum, sanmıyorum.

AK3:

(...) Hani biz şu an aslında tam olarak AKP'ye karşıyız diyebiliyoruz. Hani söylemlerimizin hepsini bu noktada kuruyoruz. Bu noktada AKP karşıtı tavrın var mesela. O yüzden AKP hükümetinin, bir de AKP hükümetinin şöyle bir şeyi de var, mesela diğer partilerden, daha önceki geçmişe dayanarak devletleşmiş durumda, parti devlet. Yani her yerde, hastanelerde, okullarda, öğretmenlerde, üniversitelerde, işte polislin içinde, emniyette. Yani her yere sızmış durumda ve kendi fikirlerini dayatıyor, yani bir şekilde diktatör durumda şu anda. O yüzden AKP hükümetine karşıyız. (...) hani şu anda Türkiye'de devrime bir adım yaklaşma AKP karşıtı olmaktan yana geliyor. Adamlar şey ya, bildiğin daha önce örneği hiç görülmemiş yolsuzluklar yaptı, yani trilyonlarca paralar gitti yani. İşte ondan sonra ses kayıtları, adam tüm polis teşkilatını tasfiye etti, yerine kendi elemanlarını yerleştirdi. İşte hukuk da aynı şekilde öyle... Yani yasama ve yürütme bütün organlar artık kendi ellerinde. Şu an yani AKP şeriat düzenini getirirse, getirebilir yani şu an o durumda Türkiye. Ama niçin getirmiyor, işte dünya basınında farklı yansır, hani onların gözünde düşeriz diye getirmiyor. Şu an adamın şeriat düzenini getirmiş gibi bir etkisi var. Ne yapıyor işte, ilkokula kadar türbanı getirmesinden tut, 4+4[+4] eğitim sisteminin getirilmesinden, işte YÖK'ün kaldırılmamasının, işte Ak Saray'ın parasının üniversitelere kesilmesi, Soma [maden] faciasının yaşanması, yüzlerce insanın hayatını kaybetmesinden ve hala onun gibi artıran bir sürü facianın yaşanması, kadın cinayetlerinin yaşanması, hepsinin sebebi AKP zihniyettir. Çünkü onların zihniyeti gerici bir zihniyet... Şey diyor adam işte mini etek giymiş, mini etek giydiyse tecavüzü hak etmiş diyen bir zihniyetle karşı karşıyayız. (...).

BE2:

(...) üniversitelerde en çok bilimsel eğitimi vurguluyoruz. (...) bilimsel eğitimde şöyle bir şey, laik, şey olarak hiçbir dini baskı, dini etnik kökenin hiçbir şekilde baskın olmadığı, ne bileyim

evrimin olduğu, gerçekten bilimin işlediği, üniversitelerin zengin, özerk olduğu... Buralarda mesela bir profesörün çalışması dine zarar veriyor diye durdurulmadığı bir eğitim sisteminden bahsediyoruz. Burada insanların bir ne bileyim robot gibi yetiştirilmediği, buralarda insanların renkli olduğu, gerçekten de bir tartışma ortamının, bir bilimselliğin olduğu yerden bahsediyoruz. Mesela şöyle bir şey var. Her liselerde sürekli sistem değişiyor, sürekli bir yarış sistemi değişiyor. Sürekli değişiyor ve buralarda pek de bilimsellik şeyi yoktur. Adam şeyden, devlet okullarında[n] pek böyle şey alamaz, gider dershaneye yazılır, dershaneden üniversiteye gider. Ezbercidir. Sınav bittikten sonra onların alayını unuttur. Orada mesela şey vardır, hani ben buna “şu işi şöyle yap” dediğinde şeker verirsin ya sen, o şekeri ortadan kaldırdıktan sonra bir daha yapmaz. Şu anki eğitim sistemi de öyle. Sen diyorsun ki, üniversiteye girmen için şunu yap. Üniversiteye girdikten sonra bunu unutuyor. (...) Bunun yanı sıra gelecek kaygısı. Geleceğimizi bu adamlar [yani hükümet yöneticileri] özelleştirmelerle birlikte şey yapıyor. Özelleştirme meselesini mesela çok önemsiyoruz. Çünkü kamucuyuz biz. Kamucu bir örgütüz ve özelleştirmeyi de buradan şey yapıyoruz. Mesela geçen sene [2014 yani] Yatağan işçilerinin özelleştirmesi dolayısıyla işsiz kalma durumu vardı. Yatağan işçileri ile birlikte eylemlerde olduk. Özelleştirmeler. Örneğin adam mesela birçok devletin tıbbi malzeme, hastanelere tıbbi malzeme kaydirdiği yerler, bunların hepsi özelleştirildi. Ve şu an yani o hastaneye, önceden hastaneye girdiğin zaman hastaneye para vermezdi. Giderdi SSK [Sosyal Sigortalar Kurumu] eczanesinden ilacını alır çıkardı, şimdi ilaca da para veriyor, hastaneye de veriyor. Adam bir muayeneye gidiyor, sadece bir muayeneye 5 lira veriyor. Önceden mesela sağlık ocaklarında para alınmıyordu, şimdi sağlık ocakları da para alıyor. (...) Biz genellikle laiklik, bilimsel eğitim işte kamucu olduğumuzdan özelleştirmelere karşı bir eylem şeyindeyiz. Cumhuriyet’e karşı saldırılarda, buralarda bir konferans bir şey ve toplumda karşılığını da buluyoruz. Çünkü özellikle laikliğe, çünkü önceden bu kadar değildi hani. Laikliğe ilk deformeler olduğu zamanlar bu kadar sokağa çıkış yoktu. Bu kadar şey yoktu. Şu an laikliğin bir ihtiyaç olduğunu, insanlar ihtiyaç olduğunu görüyorlar. Örneğin [2015’te] Özgecan [Aslan]’a yapılan saldırı aslında laikliğin olmayışından. Kadının ötekileştirilmesi, açıldı Özgecan’a yapılan saldırının sebebi AKP’dir, buradan beslendiler. Kadına cinayetlerin AKP dönemi ile birlikte, dini değerlerin... Ortaya kadın-kız, “eksik etektir işte kadın, evde oturmalı, çocuk doğurmalı, çocuğa bakmalı, yemek yapmalı”. “Kadın işte hamile iken gezmesi günahdır, kadın çalışmaz, kadın çalışırsa zinanın başlangıcıdır”. Sistemli bir dini saldırı var. Sünni İslam’ın buram buram böyle saldırışı var ve insanlar bunu biliyor. Laikliğin bir ihtiyaç olduğunu, kimsenin dini değerlerine saldırı olduğunda neler olacağını görüyorlar. (...) mesela özgürlük. Artık özgürlük alanları çok fazla kısıtlandı. İletişim yasası geçtikten sonra işte bu yeniden geçirmeyi düşünüyorlar. Sen internette bir şey yazdığın zaman, seni adam sansürlüyor ve seni içeri atıyor. Örneğin, bir insan cumhurbaşkanını eleştirdiği için cumhurbaşkanına hakaretten içeri alınıyor. Bunu sen mesela şurada esnafa, esnafın biri sinir halinde [Recep Tayyip] Erdoğan’ı eleştiriyor ve adam içeri alınıyor. Özgürlüğün ne kadar insani bir ihtiyaç olduğunu insanlar yeni yeni anlıyorlar. Aslında yokluğu yani önceden mesela nispeten vardı, pek böyle şey değildi. Şimdi tamamen yok. Tamamen olmayınca insanlar bunun gerekliliğini anladı. (...).

AE1:

[Öğrenci gençlik örgütü olarak eylem yapmamıza neden olan sorun olarak gördüğümüz konulardan sorumlu tuttuğumuz] AKP iktidardır, çok cevaplaması zor bir soru değil aslında, ülke baştan aşağı kendi çıkarları doğrultusunda, egemen sınıfın çıkarları doğrultusunda revize eden, kendi iktidarını bir nevi kurucu iradeyi dönüştüren. Bugün, Türkiye Cumhuriyeti’nin kurucu partisi kimdir deyince CHP deriz ama, bugün Türkiye Cumhuriyeti’nin kurucu partisi AKP’dir cevabını verebiliriz. Şu an 1923’lerdeki Türkiye Cumhuriyeti yok, şu an AKP Cumhuriyeti var, ikinci bir kurucu parti var. Şimdi aslında gençlere düşen en büyük pay, gençlik kesimin politize edebilmekten ziyade onunla birlikte emekçi sınıfla kurduğu bağ da önemli. Bugün Türkiye’de bir devrimden bahsedeceksek bunu gençliğin tek başına yapması mümkün değil. Bir emekçi sınıfla arasındaki bağla alakalı bir şey. (...) Yani günümüz itibarıyla Türkiye’ye baktığımızda büyük bir gerileşme ve sağcılaşma dalgasıyla karşı karşıya. Mevcut iktidar, bugün sağcılaşmayı şu şekilde yapıyor: Kendi iktidarının, kendi burjuva rejiminin meşruiyetini bir laiklik perspektifine karşı olarak, onu tasfiye etmeye çalışarak sağlıyor. Bu durumda Türkiye’ye bakıyorsun, [19.] MEB [Milli Eğitim Bakanlığı] Şura[sı] kararları ortada, türban anaokullarına kadar inmiş, zorunlu din dersleri her yerde almış başına gidiyor, okullar

imam hatipleştiriliyor, bugün neredeyse düz lise kalmamış. Bugün Türkiye başlı başına kaldığı durum gericiliktir yani. Öğrenci gençliğin sorunları aslında ülkenin temel sorunlarından farklı olarak şekillenmiyor. Bugün Türkiye'nin karşı karşıya kaldığı durum gericileşme ise, öğrencilerin de karşı karşıya kaldığı sorun gericileşmedir ve bunun dayattığı şeylerdir. Bugün piyasalaşma gericiliğin içinde aslında öğrencilere dayatılıyor. Bunun da üstü örtülmeye çalışılıyor. Bizim ılımlı İslam dediğimiz, bunu da tartışırız da ılımlılığı kalıyor mu diye, siyasi İslam olarak geniş çevrelerce tarif edilen bir şeyle karşı karşıyayız. Karşı karşıya kaldığımız şey kendini en basit olarak üniversitelerde, o AKP'nin palazlandığı neoliberal politikaları gericilik temelinde hayata geçirmesi ile karşı karşıya kalıyoruz, bunun üstünü örtüyor, bu çok net. (...). Benim okuluma kamera takıyorlar, işçileri denetliyorlar, nasıl çalışıyorlar diye. Buna karşı çıkıyoruz, bunun için eylem yapıyoruz. Yemekhane işçileri, onları denetlemek için kamera takıldı yemekhaneye, bulaşıkhaneye kadar. Henüz sonuç almadık ama geniş bir tepki alabiliyoruz. Ortak eylem yapıyoruz. İşçilerle görüştük önce, işçiler bunlardan son derece rahatsız olduğunu söyledi. Dekanlığa gittik temsilciler olarak, dekan rektörlüğün bunu dayattığını söyledi. Şimdi buna karşı bir imza kampanyası yapma fikrimiz var. (...).

AE2:

Aslında şu an Türkiye'nin belki de en önemli sorunu bir faşist diktatörle karşı karşıya kalmasıdır. Yani biraz daha aslında gençlik muhalefeti ve diğer birçok muhalif yapı kendi muhalefet zeminini buradan doğru oluşturuyor. Yani aslında bu işte sadece hani bir faşist diktatöre karşı eylemler değil de, bu faşist diktatörün dayattığı, topluma yansımaları üzerinden birçok yerden muhalefet zemini oluşturabiliyoruz. Ama yani Türkiye'nin bugün bence en büyük problemi açık bir şekilde bir faşizme doğru, bir diktatörlüğe doğru gitmesidir. Yani bizim en temel muhalefet zemini oluşturabileceğimiz nokta da budur bence. Yani mesela toplumu müthiş bir kutupsallaştırmaya gidiyor. Toplumda aslında bir iç savaş ortamı yaratılmaya çalışılıyor. Topluma yansımaları bunlar ve halk yoksullaşıyor gitgide, ayrıyeten böyle bir yansıması da var topluma. İşte zenginlerin her zaman daha zengin, fakirlerin ise gitgide daha fakir olduğu bir yansıması da var topluma. Ve yarattığı açık bir baskı ortamı var. Yani baskı ortamı bugün mesela en basitinden en yaptığın, en masum eylemde bile, mesela benim montumda hala şey, biber gazı lekeleri durur mesela. Bizim üzerimizde bunlar işte, bu bir baskıdır mesela. Hani bu açık, somut bir örneğidir. Benim montumun üzerinde biber gazı izlerinin olması açık somut bir örneğidir bu baskının. Yani insanların öldürülmesi geliyor aklıma. Gezi [Parkı eylemlerinde] birçok insanın kaybedilmesi, katledilmesi gelebiliyor. Ne bileyim şeyde, mesela, hani Alevi bireylere olsun, saldırılar gelebiliyor. (...).

ÇE1:

Bizim şimdi Türkiye'de öncelikli olarak gördüğümüz sorun AKP'nin kendisi zaten. Ama öyle politika anlamında söyleyecek olursak, öncelikli mücadele başlıklarının bir gericilik meselesi olduğunu düşünüyoruz yani. Hem hani bu mezhepçi faşizm diye bir tarif üzerinden böyle bir politikası olduğunu düşünüyoruz AKP'nin. Buna karşı mücadele edilmesi gereken bir şey olduğunu düşünüyoruz. Mesela şimdi AKP'nin genel toplumsal yaşama gericileştirdiği bir dönemin içinden geçiyoruz. Mesela bazı örgütler bunu gericilik olarak tartışmıyorlar. Gerici demiyor, (...). Böyle bir tarif kullanmıyor. Onun dışında dediğim gibi gericiliğe karşı bu toplumsal yaşamın gericileştirilmesine karşı aslında yeni devrimci bir laiklik anlayışıyla bunun karşısında mücadele edilmesi gerektiğini düşünüyoruz biz. Öncelikli mücadele başlıklarımızdan bir tanesi, Türkiye genelinde bu. En bir taraftan şimdi bizim asıl meselemiz üniversite. E bu gericilik meselesi de dâhil olmak üzere, bütün bir mücadele başlıklarımızı üniversitelerdeki yansımalarına karşı mücadele ediyoruz. Mesela şimdi gericilik bir başlığı, faşizm bir başlığı bu meselenin... Faşizm dediğim şeyde hani öyle şey değil yani sonuçta böyle hayali filan bir şey değil. Aslında faşizm bütün yaşam alanımıza (...) mesela gericilik dediğiniz şeyi hani üniversitede bir yansıması var. Mesela işte bugün (...) Diyanet İşleri Başkanı çıkıp işte her üniversiteye bir cami yapılacak dediği zaman aslında bunun bir anlamı var yani. Mesela şöyle bir şeyden rahatsız ediyor da beni. Yani bir, üniversitede dediğiniz yer namaz kılma yeri değil, değil mi asıl olarak? Yani şimdi cami mesela asıl olarak namaz kılma yeri. Şimdi her camiye bir kütüphane diye ben bir şey yapıyor muyum, de mi hani? Üniversitede asıl olarak bilimin üretilmesi gereken bir yer. Hani anlam olarak zaten üniversite dediğiniz şeyin anlamı

bu. (...) AKP iktidarını böyle gözümün önünden geçirdiğim zaman, tek başına iyi bir niyetle, işte namaz kılmak isteyen insanları rahatlamak için camiler açıldığını düşünmüyorum ben. Ben şunu düşünüyorum işte, ne bileyim mesela artık mesela rehberlik öğretmenleri liselerde imamlar olacakmış ya, bunun bir anlamı var de mi yani. Rehberlik öğretmeni neden imam olur? Benim bir sorunum olduğu zaman ben imama gidip ne diyeceğim, imam bana sorunumu Allah'a mı emanet edecek? Yani ne, ne yapacağız biz onunla şimdi? Psikoloji mi konuşacağız, ne konuşacağız? Dinden bahsetmeyeceğim ki ben ona yani, ne cevap verecek? Ben o anlamda bunun mesela tamamen aslında bir AKP'nin bir kuşak yetiştirme projesi olduğunu düşünüyorum yani. Hem 4+4+4 meselesi ile başlayan, işte bu şuralarda muralarda daha da fazla ilerletilen filan ve en nihayetinde üniversiteye de ulaşan bir gericiilik projesi var. Bu adamların bir kuşak yetiştirme derdi var. Çünkü hakikaten onların bir gençliği yok yani. AKP'nin bence çok önemli bir şeyi, hani o kendi ideologları filan da söylüyor ya, "bizim gençlik hareketimiz yok" filan diye tartışıyor onlar da. Onlar bunu mesela bir kendi gençliklerini yaratmak için, bir taraftan da üniversitede yükselen mücadeleyi bastırmak için filan gibi bir sebeple yapıyor. O anlamda mesela gericiilik bugün hem üniversitede hem ülkede karşısında mücadele edilmesi gereken bir şey. Şimdi ben mesela şöyle bir istemiyorum yani mesela. Gelsin bir tane adam bana üniversitede nasıl oturacağımı, saçımı nasıl kestireceğimi, işte kadınlarla nasıl ilişki kuracağımı ya da kız arkadaşımın el ele tutuşup tutuşmayacağını söylemesin; yani benim yaşamıma müdahale etmesin. Bunun adı da mesela bizim literatürümüzde işte toplumsal yaşamın gericileştirilmesi oluyor. O nedenle ben gericiilik karşıtı bir mücadele Ç'nin önemli mücadele başlıklarından biridir diyorum. Onun dışında mesela faşizm dediğin mesela. Hani üniversitede gerçek bir özgürlük sorunu var. Bu da bizim önemli mücadele başlıklarımızdan bir tanesi. Bugün de bunu AKP şey eliyle yapıyor, ya bir tarafta işte bu özel güvenlik meselesiyle yapıyor. İşte üniversitelerin içine kadar özel güvenlikleri sokuyor, her şeyi müdahale ettiriyor filan falan gibi şeylerle yapıyor. Bir taraftan disiplin yönetmelikleriyle, soruşturmalarda, cezalarla bilmem neyle filan yapıyor. Bugün mesela Kocaeli'nden 60 tane arkadaşına, 80 yıllık uzaklaştırma cezası istemiş rektör. Böyle bir şey olur mu yani? Gene o nedenle faşizm karşısında özgürlük mücadelesi de değerli bir mücadele başlığı bizim açımızdan. Onun dışında hani bizim her dönem, aslında hani Ç ne yapar meselesine en nitelikli cevaplardan bir tanesi de hak mücadelesi meselesi bizim için önemlidir. Üniversitelerde de hak mücadelesi önemli bir başlığımızdır bizim. Bu da hani temel haklarımız, üniversite öğrencisinin temel hakları aslında hani devlet tarafından karşılanması gereken şeylerdir. Parasız eğitim talebi de mesela bu ideolojik temel üzerinden yükselir ya. Yani şimdi eğitim bir haktır, herkese eşit bir biçimde devlet tarafından ücretsiz bir biçimde sağlanmalıdır filan gibi bir şeyle söylersin yani, anlatırsın ya da insanlara parasız eğitim meselesini. Şimdi AKP bir ara harçları filan kaldırdı, işte parasız eğitim getirdik, cart curt gibi geyikler döndü. Ama o da mesela parasız eğitim değildi. Bir üniversite öğrencisinin bir sürü gideri var yani. Yani zevk için harcanan paradan filan bahsetmiyorum. Yaşamını devam ettirebilmesi için, bazı şeyler yapması gerekiyor. Üniversitede okuyabilmesi için mesela ulaşabiliyor olması lazım oraya. Ulaşım diye bir dert yani. Ankara'da hele efsane bir şey filan. Ne bileyim işte, yemekhaneler var, yemekhaneler zamlandı, bunun karşısında Ç mücadele eder mesela. (...).

6.2. ÖĞRENCİ GENÇLİK ÖRGÜTLERİNİN EYLEM REPERTUVARI

Kendileriyle mülakat yapılan bireylerin dile getirdikleri tüm bu Türkiye geneline dair sorunlar etrafındaki eylem konuları sokaklar dışında herkesin kendi yereline, yani üniversitelerine taşınmaya çalışılmaktadır. Öğrenci gençliğin kendi yerellerine ait –yemekhane zamları, üniversitelere ulaşımında yaşanan problemler, üniversite yönetimleri tarafından örgütlü üniversite öğrencilerine yönelik açılan soruşturmalar ve bu öğrencilerin politik faaliyetlerinin engellenmeye çalışılması gibi– sorunlar ise büyük oranda sadece kendi üniversiteleri üzerinden yürütülmektedir.

Kendileriyle mülakat yapılan bireylerin hem Türkiye geneline dair hem de kendi yerellerine dair sorunlarına yönelik seslerini, kendi yerellerinden doğru, başta öğrencilere, daha sonra üniversitenin diğer bileşenleri olan öğretim, işçi ve memur kadrolarına ve son kertede tüm Türkiye'ye duyurmak adına kullandıkları başlıca araçlar; afişleri, bildirimleri, duvar yazılamaları, duvar gazeteleri, dergileri, fanzinler, stantlar, stickerlama çalışmaları, gazeteler ve sosyal medya hesaplarıdır. Bunun yanında, kendileriyle mülakat yapılan bireylerin insanlarla iletişim kurarken kullandıkları en önemli araçların başında aslında, “yüz yüze iletişimin” geldiğini de belirtmek gerekmektedir. Sınıflarda, yemekhanelerde, kantinlerde; kısacası kampüs alanlarında insanlarla yüz yüze iletişim kurmaya çalışmaktadırlar. Tüm bu araçları kendilerini “anlatmanın” yolları olarak düşünmek mümkündür. Sorun olarak gördükleri konularda nasıl bir perspektif geliştirdiklerini, bunun yanında öğrenci gençlik olarak faaliyet alanlarına dair çalışmaları ve eylemleri hakkındaki bilgileri bu araçlar vasıtasıyla diğer bireylere iletmektedirler. Kendileriyle mülakat yapılan bireylerin –bunlar bir doküman incelemesine tabii tutulmasa da– afişlerde, bildirimlerde, duvar yazılamalarında, stickerlarda ve sosyal medya hesaplarında sorun olarak görülen konulara dair uzun açıklamalar ve yorumlar değil görseller, çarpıcı ve kısa cümleler kullandıkları tahmin edilebilir. Jasper (2002, s. 239) toplumsal hareketlerin nihai olarak destekçilerinin “duyarlılıklarına” dayandığını belirtmektedir. Bu yollarla aslında örgütlü öğrenci gençlik yoğun simgesel anlamlarla bireylerin duyarlılıklarına dokunmaya çalışmaktadırlar. Örgütlü öğrenci gençlerin, genel olarak, kullandıkları tüm iletişim yollarında muhalefet ettikleri kişi ve sorunlara karşı “çatışmacı” bir üslup kullanıyor oldukları söylenebilir. Offe (1999, s. 65), toplumsal hareketlerde, diğer siyasal aktörler ve muhaliflerle müzakere, uzlaşma, reform, düzenleme ya da organize baskı taktikleriyle oluşturulacak bir iyileşme terimleriyle değil; daha çok “evet/hayır”, “onlar/biz”, “arzulanan ve hoş görülme”, “zafer ve yenilgi”, “şimdi ya da asla” gibi keskin karşıtlıklar içeren bir dille ilişki kurulduğunu ifade etmektedir. Öğrenci gençliğin geçmişten günümüze çatışma üslubu yanında; muhaliflerini alaya, eğlenceye alan ve mizah unsurları içeren bir üsluba da sahip oldukları dile getirilebilir.

Kendileriyle mülakat yapılan bireylerin en çok başvurdukları eylem biçimleri basın açıklaması, yürüyüş yapmak ve protesto gösterileridir. Bunun, bir eylem sürecini planlama, bir eyleme hazırlanma, eylemleri gerçekleştirirken yapılan iş bölümü ile doğrudan bağlantısı vardır. Eylem süreçlerinin çoğunun kendiliğinden ortaya çıktığı ve tepkisel olarak yapıldığı dile getirilmektedir. Sorun olarak, bir sosyal problemin, ortaya çıkmasının ardından ilerleyen günlerde de yankıları belli anlamda sürüyorsa, daha planlı organize olunabilen ya da daha geniş kitlelere bunun duyurulabildiği eylem biçimleri ortaya konulabilmektedir.

Kendileriyle mülakat yapılan bireyler, eylem süreçlerini göz önüne getirirken ya onların epizodik belleklerinde¹³⁴ yer edinmiş eylemlere dikkat çekmektedirler ya da mülakatların gerçekleştirildiği tarihte zuhur eden toplumsal olay ve sorunlar etrafında gelişen eylem süreçlerine gönderme yapmaktadırlar. Eylemlerin gerçekleştirilme süreçleri hakkında ise çok fazla ayrıntı sunamamaktadırlar. Bu, eylemlerini çoğu zaman refleksif tepkiler üzerinden geliştirmeleri ile ilgili olsa da, eylem süreçlerinin sürekli olarak içinde bulunmaları nedeniyle bir tür duyarsızlaşma yaşamaları da söz konusudur. Konunun “bağlam bilgileri”ne ulaşılmaya çalışılması sürecinde (Becker, 2014, s. 101) bu bağlam bilgilerine ilişkin niteliklere gönderme yapan “atmosferin” verilmesi, bu atmosferin neye benzediğinin okuyucuya “hissettirmesi” amaçlanabilir.¹³⁵ Ancak eyleyen özneler olarak, kendileriyle mülakat yapılan bireyler eylemlerini bir hikâyenin giriş, gelişme ve sonuç bölümleri gibi belli bir zaman sıralamasıyla, zengin betimsel içeriklerle doldurarak ya da tersinden zihinde çok net canlandırılabilir şematik bir akış şeklinde elbette anlatmamaktadırlar. Onlar için en can alıcı olan noktalarla ilgili bilgileri aktarmanın başlı başına önemli olduğu düşünülmeyle birlikte, eylem süreçlerine –daha dışarıdan bir göz olarak dâhil olabilmek açısından– katılımlı gözlem yapmanın bu noktada önemli olduğunu ortaya çıktığını bir kez daha dile getirmek mümkündür.

6.2.1. Eylemlerin Planlanması Süreci

Eylem süreçlerinin çoğunun kendiliğinden ortaya çıktığı ve tepkisel olarak yapıldığı belirtilse de, kendileriyle mülakat yapılan bireyler eylem süreçlerini tamamen ani kararlar doğrultusunda gerçekleştirmediklerini dile getirmektedirler. Ahlaki bir tepkiyle eylem kararı aldıkları süreçler de dâhil olmak üzere, Leboncu bir pencereden ifade edersek, “hareketlerinin bilincinde olmadan sokaklara atan kalabalıklar” elbette değildir. Çoğu zaman bir üniversitenin kendi birimleri inisiyatiflerini kullanarak eylemlerini kendi yerelleri içerisinde planlamakta ve gerçekleştirmektedirler. Bir anda gelişen ve tepki göstermeleri gerektiğini düşündükleri olaylarda dahi, ilgili olay üzerine yapılacak eylem için bir ön konuşma ve tartışma sürecini devreye sokmaktadırlar. Üzerine eylem yapılmasına karar verilen konu, kendileriyle mülakat yapılan bireylerin kendi yerellerine, yani üniversitelerine özgü bir sorun ise, öğrenci gençlik örgütleri kendi birimleri dâhilinde bir planlama sürecini direkt işletmektedir. Çoğu zaman bu, “siyaset

¹³⁴ Epizodik bellek, kısa süreli, belleğimizin aksine görece uzun bir devamlılığa veya sürekliliğe sahip olan uzun süreli belleğimizin, kişisel bellek bilgilerini depolayan kısmıdır. Buradaki bilgiler otobiyografik hatıralarımızdır (Terry, 2013, s. 339).

¹³⁵ Becker (2014, s. 101) bu beklenti sonucu araştırmacıların anlatımlarının, fazlasıyla bir edebî oyuna kayabileceğini de belirtmektedir

toplantıları”¹³⁶ sonucu başka öğrenci gençlik örgütleri ile ortaklık yakalanabilmesi için hep birlikte yapılmakta, spesifik bir örgüt ismi üzerinden değil o okulun tüm öğrencilerine gönderme yapan bir isim altında, örneğin “x üniversitesi öğrencileri” olarak planlanan eylem süreci uygulamaya koyulmaktadır. Burada yer yer, üniversitenin diğer bileşenlerini –öğretim elemanları ve üyeleri, memurlar, işçiler, örgütsüz öğrenciler, öğrenci toplulukları vb. gibi– sürece katma çabası da ortaya konmaktadır. Genel olarak Türkiye’ye özgü, örneğin çıkartılan bir yasa gibi ya da başka ülkelerde görülen, örneğin savaş durumları gibi, sorunlar olarak değerlendirilen konularda bir öğrenci gençlik örgütünün yürütme birimleri ve tüm üniversite birimleri arasında bir koordinasyon aracılığıyla ortak bir eylem programı üzerinden hem üniversite yerellerinde hem de sokaklarda çeşitli eylemler de gerçekleştirilmektedir. Süreç burada, Türkiye’nin spesifik bir yerinde zuhur eden ve bir toplumsal sorun olarak görülen bir olaya, o yere yakın bulunan öğrenci gençlik yürütme birimleri üzerinden örgüt merkez yürütmelerine, oradan da yine dalga dalga üniversite meclislerine kadar aktarılarak ortak bir karar üzerinden eylemler ortaya konularak işletilebilmektedir. Bazen de bu süreç, doğrudan en dar çekirdek kadro merkezi yönetim birimlerinden gittikçe genişleyen yürütme birimlerine doğru işletilebilmektedir. Üniversite meclislerinde uzun tartışmalar yapılmasının beklenemeyeceği, ani olarak gelişen, Türkiye’nin genelini ilgilendirdiğine kanaat getirilen toplumsal sorunlara yönelik hızlı bir şekilde gerçekleştirilmesi gereken eylem faaliyetlerinin organize edilmesi ve yapılacakların birimlere duyurulması gibi faaliyetler ise genel olarak daha çok öğrenci gençlik örgütlerinin yönetim birimleri arasında sağlanan koordinasyonlar üzerinden yürütülmektedir. İlgili toplumsal sorunun yankıları çoğu zaman ortaya çıktığı günü takip eden zaman diliminde de devam ettiğinden ve bu sürede öğrenci gençlik örgütleri ilgili konu üzerine ortak bir tutum ortaya koymayı koordinasyon sürecindeki etkileşimleri ile az çok belirlediklerinden, eylem kararları ve organizasyonu işi geniş üniversite meclislerine yayılabilen bir şekle dönüşmektedir. Bu dönüşümde eylem süreçlerine yönelik ortaya çıkabilecek yeni fikirler üzerine öğrenci gençlik örgütleri içinde tartışma kanallarının açık olduğunun ve kullanılan iletişim ağlarının bürokratikleşmediğinin altını yine çizmekte fayda vardır.

AK4:

Şey dersin işte ne bileyim Soma’da da, Berkin’de hani “bu günü tarih kitapları yazmayacak, işte bu hiçbir zaman bize anlatılmayacak, biz o yüzden orada ölen insanlar şu an ölüler, o yüzden bugün ders işleminin bir anlamı yok” deyip insanları sınıftan boşaltıp, işte “bugün ben derse girmeyeceğim” deyip, onları [yani bu ölümlerin sorumlularını] boykota davet etmek ve hani kitlesel yürüyüşe davet etmek bir alternatiftir bu tip katliamlar olduğu zaman. Onun dışında şeydir, biraz kitlesel hareket edersen, kitlenin görüşüne uyarsın ya da mesela biz şeyde işte, Özgecan’ın katliamında şey yaptık, bir hafta boyunca önümüze değişik faaliyetler koyduk.

¹³⁶ Kendisiyle mülakat yapılan bireyler, içinde yer aldıkları öğrenci gençlik örgütünden bir veya birkaç temsilcinin katıldığı, sorun olarak görülen bir toplumsal konu etrafında ortak bir eylem süreci planlamak için, çok büyük bir oranda kendi yerellerindeki uygun yerlerde, yani öğrenim gördükleri üniversitelerinde bulunan kantin, sınıf gibi mekanlarda bir araya gelmelerini “siyaset toplantısı” olarak adlandırmaktadırlar.

İşte bir gün [sosyal medya kanallarından] “sen de anlat kampanyası”, onu işte hani insanların yazabileceği şekilde onların da katılabileceği bir şekilde, özalit şeklinde de hazırladık, hani gelip yazsınlar diye yaşadıkları tacizleri. Afiş asıyorsun, şey geliyor duvar gazetesi filan okunmuyormuş gibi geliyor ama ya mesela bana çok kişi dedi ki, “ya” dedi “ben ya şeyden öğrendim dedi, duvar gazetesinden öğrendim [Özgecan Aslan cinayetini]” dedi. (...) Yani ben o gün tak etti yani. Ben şey sanırdım, hani bunlar [yani afiş ya da duvar gazetesi hazırlayıp asmak] çok rutin işlermiş gibi geliyor bizlere ama çok önemli şeyler. Çünkü insanlar gerçekten bilmiyor ve doğru şeyleri öğrenmek istiyorlar. (...) Bu açıdan işte duvar gazetesi çıkartırsın, afiş asarsın, insanlar görür, işte hemen eylem şeyi, gününü filan o etkinliğini oluşturursun. İşte hani bir haftalık sürece yayarsın, haftaya bir eylem koyarsın kitlesel bir eylem koyarsın. İşte Berkin[in ölümünde ya da] Soma katliamında sınıfları boşaltırsın, işte buradan Yüksel [Caddesi'ne], şeye yürürsün, Güvenpark'a yürürsün, polis yürütmez, müdahale olur, geri gidersen basın açıklaması yaparsın Yüksel [Caddesi'nde] filan, böyle genelde. Ama işte unutturmamak adına mesela biz Özgecan [Aslan] için fidan dizeceğiz. Ve hani tüm öldürülen kadınlar için mor çiçekli bir fidan dizeceğiz mesela. Hani bu tarz şeyler. [...] Fakültesi'nin arka bahçesi var, oraya dizeceğiz mesela, hani öyle. Mesela resim çizildi Özgecan [Aslan]'ın. Hani şey biraz daha mesela sorduğun zaman, geçen birisi bana dedi ki, “ya AK4” dedi “[2009'da öldürülen] Münevver Karabulut dışında hani öldürülen bir kadın hatırlıyor musun?” dedi ve “Özgecan [Aslan] dışında?” Düşündüm gerçekten hatırlayamıyorum, hani unutuyoruz. Çok fazla kadın öldürüldü, yani %1400 arttı kadın cinayetleri. Baktığın zaman hatırlamıyorsun ama bunun için bir şeyler yapmak, biraz daha görünür kılmak ve unutturmamak adına bir şeyler yapmak gerektiğini fark ettik. O yüzden direkt mesela ben önerdim, dedim ki “arkadaşlar unutturmamalım ya!” dedim. “Mor bir tane ağaç dikelim” dedim, “insanlar her oradan geçtiğinde öldürülen tüm kadınları hatırlasın” dedim. “Tek tek isme de gerek yok, hani kendinden utansın” dedim “o ağaca görünce”. Hani bu tarz şeyler yapmak bence önemli.

BK1:

[Eyleme dair fikirler] Toplantılarda çıkıyor aslında yani. Eylemin gündemine göre de değişebilir. Mesela [Recep Tayyip Erdoğan'ın 2013 yılında kızılı-erkekli kalınan öğrenci evlerine yönelik yaptığı açıklamayı protesto etmek için] “kızılı-erkekli eylemi yapmıştık Türkiye'nin her yerinde. Orada mesela Ankara'da şey yaptık, bir tane arkadaşına deli gömleği giydirdik, beyaz. Yüzüne de [Recep] Tayyip [Erdoğan'ın] maskesini yaptık mesela. Kortej boyunca biz yürüdüğümüz yol boyunca mesela, etrafa saldırdı, insanlara laf söyledi falan. Sloganımız “gençlik AKP'nin deli gömleğine sığmaz”dı mesela. Hani böyle bir şey yaptık orada hani, teatral bir şey oldu. Fikir çıkarsa hani tartışılıp, birinin aklına gelirse böyle değişik şeyler yapılabilir. Bir de daha böyle üniversite gençliğini kapsayacak bir şey olduğu için kızılı erkekli evde kalma kalmama mevzusu biraz da hani [bu konuya dair] ilgiyi çekmesi açısından öyle bir [eylem] güzel oldu. Dediğim gibi gündemine göre değişiyor ama genelde işte birlikte genelde mesela, pankart yapılacaksa bütün üyeleri mesela katmaya çalışıyoruz, birlikte işte şu saatte şurada toplanıp boyyalım, birileri bez alıyor, boyaları getiriyoruz, boyuyoruz, sohbet ederek ne bileyim müzik dinleyerek.

CK1:

[eylemleri planlamak] anlık geliyor ya. Bir an kafanızda bir ışık yanar, bir şey gelir, o şekilde olur. Mesela biz döviz hazırlıyorduk. Ya bir slogan yazman gerekiyor ya hani, bir an aklına geliyor patır döküyorsun. O süreç de o şekilde gerçekleşiyor. “Böyle bir karar nasıl çıktı bizden!” diyoruz yani, ani, nasıl olduğunu biz bile anlamıyoruz. (...). Böyle var ya, ben hani, konuşuyorsun benim aklımda şu fikir var diyorsun, o fikri olana yönlendiriyorsun o işi. Çünkü hani o kişinin aklında planlı bir şey var. Mesela toplantılara gidiyoruz, şöyle oluyor. Birinin aklında bir plan oluyor, herkes “ne düşünsek ne şey yapsak?”, çünkü bir anda yapman gereken bir de acil olunca, “ne düşünsem, ne yapsam?” diye düşünüyorsun. “Ha tamam” bu fikir ondan çıktı, “güzel çıktı, hemen unutmadan yazalım” hani. Çünkü güzel fikirler çıkıyor. Ama ben de yapmak istiyorum deyince, hadi siz ikiniz birlikte yazın (...). [Etkisiz geçen eylemler] sorgulamama sebep oluyor mesela. Bir dahaki eylemi nasıl yapabiliriz? Nasıl örgütleyebiliriz? İnsanları nasıl kendimize çekebiliriz? (...).

EK1:

(...) mesela bir olayı, bir eylem olacak, öneriler var, şöyle olsun böyle olsun. 10 tane öneri var. Biz bu 10 taneden elemeler yaparken bilimsel ve tarihsel ve mantıklı olmasına bakıyoruz. (...). “Bir eylem mantığı neye hizmet ediyor? Amacı ne? Sonucunda ne olacak? İnsanlara dokunması nasıl olacak? Nelere dokunacak? Sisteme dokunacak mı?” (...) Tarihsel derken mesela geçmişte yapılmış bir eylem açısından demiyorum. Mesela bir olayı değerlendirirken tarihsel ve bilimsel yaklaşıyoruz değil mi? Mesela olayın koşullarını değerlendiririz. Mesela “orada gerçekleştirilse, o tarihte gerçekleştirilse ne olacak?” Ya da zaman[ı] eylemin. “O saatte gerçekleşse ne olacak?” Biraz da tarihsel, olayların koşullarını değerlendirip, özgü değerlendirip... Çok koordineliysen hemen sokağa da çıkarsın ama sen mesela bu gücün yoksa önce kendini tanırsın, örgüt olarak kendini tanırsın. Benim şu gücüm yoktur. (...). Sonuçta eylem dediğimiz şey de “hani çıkalım eylem yapalım” diye olmuyor, bir olay sonucunda, bir durum sonucunda gerçekleşiyor. Ya da mesela olayı değerlendiriyorsun, ne kadar mantıklı [olduğunu]. Ya da “eylem tarzı ne kadar mantıklı? Zayıf verecek misin? Gözaltı? Ya da gözaltı vereceksin vereceksen ne kadar başarılı? İnsanlara ne kadar dokunacak? Ne kadar Türkiye ve Kürdistan sahasında insanlara yayılacak, etkisi olacak, [onları] etkileyecek? Ya da insanların bilinç düzeyini artıracak?” (...).Bugün [“...” şehrindeki] üniversitedeki arkadaşlarımız açlık grevindeydi 8. günündeydi. Mesela biz onu mesela bir basın açıklaması ile selam gönderdik. Şimdi bizim bu eylemimize yürüyüş yapsak olmazdı. (...) Yürüyüş yapsak olmazdı. Polis müdahale edecek, belli bir yerden sonra dağılacaksın. Amaç selam göndermek zaten. Biz bir basın açıklaması yaptığımızda o yerine gidiyor zaten. Yani işte polis bize saldırırsın, şunu yapsın bunu yapsın değil. Biz amaca uygun eylem koyarız her zaman. Ne amacımız birilerini tahrik, etmek ne saldırmak, ne de saldırmak [saldırıya uğramak]. Bir eylem koyacaksan amaca ulaşmayacaksa, o eylemi anında iptal ederiz. Son dakika bile olsa iptal olabilir. Ne olursa olsun yani. Detaylıca konuşulur, edilir, araştırılır. (...).

DE1:

[Bizi eylem faaliyetine yönelten Türkiye’de oluşan] gündemler oluyor genel olarak. Türkiye’de hani insanların canını yakan gündemler olduğu için, bizi onlar biraz da hani yönlendiriyor. (...). Türkiye solunda sürekli bir eylem halinde olmanız gerektiğini, hani baskı altındasınız biraz da kendi kendine baskı yaratıyorsunuz. Çünkü çok gündem var, çok fazla şey yapman lazım, çok fazla haksızlık olduğu için onun karşısına bir şey koyman lazım. O açıdan da sürekli eylemlilikler olduğu için, atıyorum basit bir, basit demek de aslında aşağılayıcı olur, ama günlük hayatınızda Türkiye’deki, Ankara’daki en azından, insanların günlük hayatında basın açıklamasının çok bir yeri olmayan basın açıklaması için çok büyük bir [eylem] hazırlı[ğı] yapmıyoruz elbet. (...).

CE3:

(...) Berkin [Elvan boykotunda] mesela, Berkin mesela çok refleksif bir tepkiydi [öğrenim gördüğüm üniversite] için hani. Sabah bir [...] dediğimiz şey, [öğrenim gördüğüm üniversitenin] öğrenci toplulukları mail ağı, oraya gelen bir maille, toplantıya forum da değil artık, gören herkesin gelebileceği refleksif bir şeydi. Biz o gün bakmıştık mesela, her üniversite[de] her lisede [boykot] var hemen hemen, biz de buna böyle karşılık verelim demiştik. Kimse buna itiraz etmemişti, boykot olmuştu o gün yani. Biraz şeye yani, o gün o forumda, o toplantıda artık ne tartışılıyorsa, nasıl bir gündem varsa o oluyor yani. Soma [maden kazası boykotu] da keza öyledir. Boykot edilmesi gerektiğini düşünmüştü[k]. Tüm bileşenler olarak, öğrenci toplulukları, bağımsız öğrenciler (...).

6.2.2. Eylemlerdeki İş Bölümü Süreci

Eylemler gerçekleştirilmeden önceki hazırlık süreçlerine ya da eylemlerin gerçekleşme anına dair, sosyal etkileşim düzeyinde iş birliğini yoğun kullanmaya dayalı, kaba bir iş bölümü yapıldığını dile getirmek mümkündür. Öğrenci gençlik örgütlerinin iş bölümünü ne kadar geliştirebildikleri de kitlesel olup olmamalarından çok bağımsız bir durum değildir. Tabii bu “kitlesellik” ile kastedilen, faaliyet gösterdikleri kendi üniversitelerinde ve Ankara’da çok büyük insan kalabalıklarına ulaşabilmeleri değildir. Ancak, kendisiyle görüşme yapılan bireylerin içinde yer aldıkları öğrenci gençlik örgütlerinin bazılarının –dâhil oldukları daha büyük ve kapsayıcı siyasi yapılanmaları bir kenara bırakarak düşünüldüğünde– zorlukla bir küçük grup görünümünde olabildiklerini dile getirmek mümkündür.

CE1:

(...). [iş bölümü] tabii eylemin büyüklüğüne göre de değişkenlik gösteriyor. Bu daha önceden hazırlanması gereken bir eylem varsa, bir ekip tabii pankart ekibi oluşturuyor, rızalı, rızaya bağlı gönül rızasına. Böyle işler genelde kimin ne olacağı... Bir slogancı belirleniyor, birkaç tane ya da. Pankart tutacak arkadaşlar değişiyor yani, ben tutarım sen tutarsın, eylem esnasında değişir yani o tip şeyler. Ya da illa bir kişi, illa o slogancı olacak diye de bir şey yoktur. O gün de değişebilir. Bu tip şeyleri olmazsa olmaz kurallara göre belirlenmez ama, eylem alanında falan filan inisiyatif gösteren arkadaşlar vardır. Burası da olmazsa olmazdır bir yerde yani. Çünkü örgüt olmanın gerekliliği de biraz oradadır. Bu bir hegemonik ilişki değildir ama orada disiplinlik, yani buna önem veririz eylem alanında birçok ağızdan yoksa ses çıkar, birçok ağızdan ses çıkarsa neyle karşılaşacağımızı bilmediğimiz için herhangi bir saldırıya da, herhangi hiçbir şeyin olmadığı durum da öyle(...). Hani o açıdan bir komitesi olur genelde hele hele büyük eylemde. Bir inisiyatifi olur yani. Düzeni vs. sağlamak için.

BE2:

Afişler şöyle olur. Mesela belli anlamlarda görevlendiririz. Afişleri yapacak kişiler hemen ozalitçiye gider, orada gündemin sloganını ve eylemin şeyine göre sloganını yazar, afişini yapar. Onun haricinde bayrakları bir yoldaşımız toplar. Bayrakları çıkartır. Flamasız olcaksa [eylem] ona göre bayrak almaya şey olur. Ondan sonra [örgütün] büro[sunda] toplanır veya toplanacağımız, basın açıklaması yapacağımız yerde toplanır şey yaparız. Ama genelde büroda toplanır, toplu geçeriz. Onu haricinde ne bileyim, konuşma yapacak kişiye önce bir konuşmasını hazırlar. Genellikle biz konuşma hazırlamayız. Spontane konuşurlar. O sırada artık aklına ne gelirse onunla konuşur. Biz konuşmayı pek böyle hazırlanıp giren... Sol örgütlerin çoğu böyledir [hazırlanmaz]. O sırada hızlanacak gündemine göre. Genellikle bazı yoldaşlarımız vardır, o pankart işinden sorumludur. Pankart çıkartılacağı zaman onlar yaparız. Mesela adam ozalit işinden anlıyordur, boyutlarını filan şey yapar, ona göndeririz o yapar. İşi bilen adam yapar. Mesela güvenlik ekibimiz vardır. Belli yoldaşlarımızı seçeriz. Eylemin yani kortejin çevresinde bulunurlar. Onlar polisin müdahale edip etmeyeceğine bakarlar, ne bileyim dışarıdan saldırı olup olmayacağı. Biz provokeye karşı böyle bir şeyimiz vardır. Çevreye bakarız. Mesela provoke edilecek bir eylemse, bu yoldaşlarımız hemen müdahale eder. Hem o kişinin, provoke eden kişinin linç edilmesini hem de eylemin orada trolenmemesi [karıştırılmaması] için aslında bu şeydir. Yoksa o güvenlik ekibi tutup o adamı dövmeyecek. Çünkü yani o olay anında neler olacağı belli olmaz. O adamı orada linç ederler, ne bileyim aradan belki biri sırf sana çamur atmak için o adamı bıçaklar orada. Yani ne olacağı belli olmaz. (...). Genellikle böyle yapılır. Görev şeyi böyledir. Bir de sesi zor kısılan bir yoldaşımız da [gülüyor] genellikle slogan atar.

AK1:

[iş bölümü sürecine yönelik] hemen söyleyeyim önce bir toplantı alıyoruz. “Bu konu ile ilgili eylem yapmalı mıyız, neden yapmalıyız?” Eylem yapmamız gerektiği kanısına varırsak, ne yönden [eylem konusunu] ele almalıyız? Yani bunun bizi kapsayacak yönü nedir? Bizi en çok ırgalayan yönü nedir? Ya da bunun vurucu noktası nedir? Bunu belirliyoruz. Bunun üzerinden çoğunlukla bir söz oluşturuyoruz. Slogan, [sözün] kapsamını her şey olabilir. Ve o söz üzerinden bir afiş çalışmamız oluyor, görsel çalışmalarımız oluyor. Pankart yapıyoruz. El ilanları dağıtıyoruz. En basitinden yemek saatinde yemekhanede mesela bildiri dağıtıyoruz. Kantinin kalabalık olduğu bir saatte bildiri dağıtıyoruz. Sabah saatlerinde gidip afiş asıyoruz ki, gün boyu herkes görsün. Ya da pankart yapacaksak, bizim bir avlumuz var mesela, müsait bir yeri varsa orada yapıyoruz ki, insanlar bunlar ne yapıyor diye baksın. Dersler 9’da başlıyorsa biz 8, ya yerine göre biz 8, 8 buçuk, 9’da buluşuyoruz, dersi olmayan arkadaşlar müsait olan arkadaşlar geliyor, malzemeler tedarik edilmediyse gelirken onlar alınıyor, işte toplanılıyor bir yerde. Sonrasında yani işin aceleliğine bağlı. Mesela afiş yapılacaksa [yani asılacaksa] 5 dakikamızı alıyor. O artık [gülüyor] bizim işin refleks gibi, çay içmek gibi bir şey oldu. Ama biraz daha kompleks bir şekilde, kampüsün işte balkonu var, oradan ipler geriliyor, bir şeyler sarkıtıyoruz falan. Bu biraz daha vakit alan bir şey... Ha şey yapıyoruz bir de mesela kartonlara filan elle bir şey yazılacaksa, vakti olan onu akşam evinde yazıyor ki, sabah okula hazır gelsin. Bir de genel olarak mesela toplantıda konuşmamış olabiliriz ama bir kadın çalışması yapıyorsak ben oraya tabii ki “kadınların elleri katillerin yakasında” yazacağız yani. Biraz daha genel çizgimizi belirleyen şeyler üzerinden oluşuyor. Yani işin biraz da acesine bağlı olarak mesela çok arkadaş varsa ve yapmamız gereken işi halletmişsek, çok rahat geçiyor ama biraz daha acelemiz varsa, tabii hemen bitirelim, şunu şöyle yapalım, biraz daha stresli geçtiği oluyor. (...).

6.2.3. Eylem Repertuvarlarının Statik Olmayan İçeriği

Mülakatlarda, takvimsel olarak her yıl düzenlenen eylemlerde belli bir planlama ve hazırlık sürecini gözetilebildiği vurgulansa da, önce de belirtildiği gibi, sorun olarak görülen konularda Türkiye gündeminin sıcak gelişmelerini takip edebilmek ve bunlara hızlı bir şekilde tepki gösterebilmek adına hep kullanılagelen, daha pratik eylem biçimleri olan basın açıklaması ve yürüyüşler kullanılmaktadır. Hiç denenmemiş, sonucu ön görülemeyen, hazırlanmak için vakit bulunmadığı noktada başarılı bir sonuç alınıp alınamayacağı bilinmeyen bir eylem biçimine yanaşılması olağan bir durumdur. Eylemin konusu, ilgili eylemin ortaya çıkış sürecine etki eden duygular, eylemin kitleselliği gibi unsurlar da eylem içeriğinin nasıl olacağını etkileyen unsurlar olarak tezahür etmektedir. Örneğin, insanlar öfkeyle sokağa çıkıp sloganlar atarak bağırarak; şarkılar söylemek, dans etmek, renkli aksesuarlar taşımak isteyebilirler; kitlesel bir eylemde sınırlı sayıda pankartla sessiz bir yürüyüş düzenlemek isteyebilirler. Bir eylemin alt yapısını oluşturan maddi imkânlar ve insan gücü de, bir eylemin daha yeni ve farklı unsurlarla renkli ya da yaratıcı hale getirilmesine etki edebilmektedir. Yüzlerce ya da binlerce kişinin katılacağı bir eylemde herkese ilgili eylem konusu ve anlayışına ilişkin, örneğin bir maske dağıtılamayabilir ya da aynı sayıda insanla bir dans gösterisi ya da tiyatro oyununun tertip edilemeyebilir. Bunun yanında bir eylemin yaratıcılığı ya da renkliliği meselesi, eylem öncesi her zaman planlanabilecek durumlar olarak da

görünmemektedir. Eylem esnasındaki dinamikler de bunlara etki etmektedir. Bunun yanında bir eylemin etkililiği ya da eylemler aracılığı ile bireylere iletilmek istenen mesajların yerine ulaşım ulaşmaması meselesi salt eylemlerin yaratıcılığı, güçlülüğü vb. gibi konulara da bağlı değildir. Bireylerin ortaya konan eylem biçimleri ile kendilerine verilmek istenen mesajları almaya ne kadar açık, hevesli vb. durumda oldukları ya da devletin ideolojik aygıtları ile eylemlerin gerçekleştirilebilmesinin önüne koyduğu engeller gibi hususlar da dikkate alınmalıdır. Sonuç olarak bir eylemin etkili olmasını ve yerine ulaşım ulaş(a)maması meselesini birçok faktörün birlikte belirlediği bir durum olarak düşünmek mümkündür.

Tilly'nin (2004) dikkat çektiği üzere toplumsal hareket kümelerinin eylem repertuarı sabit değildir. Tarihsel seyir içerisinde eylem biçimleri değişebilmekte, farklı eylem biçimleri ortaya çıkabilmekte ya da geçmişte kullanılan bir eylem biçimi tekrar etkin şekilde kullanılabilir. Tilly'ye (2004, s. 33) göre, toplumsal hareketlerin seyri içinde, insanlar arasındaki etkileşimler içinde sürekli yenilik, tartışma ve çatışmanın bir sonucu olarak eylem biçimlerinde değişim artarak gerçekleşmektedir. Neveu (2000, s. 20) de benzer şekilde, ne tür bir eylem repertuarının kullanılacağına o eylem repertuarını kullanan hareket kümesinin özelliklerine göre değiştiğini söylemektedir (aktaran Gümrükçü, 2007, 101). Eylem repertuarının özellikleri onu kullanan grupların yapısına, ulaşmak istedikleri amaçların radikalliğine, grupların aktörlerin yaratıcılıklarına, içinde buldukları sistemin –toplumun da denilebilir– yapısına vs. bağlı olarak farklılaşabilmektedir (Gümrükçü, 2007, s. 101).

Jasper'a (2002, 421) göre, toplumsal eylemlerin bileşenlerinden birini "eylem stratejileri" oluşturmaktadır. Stratejiler; ahlaki, duygusal ve bilişsel anlamlar ve değerler taşımaktadır. Stratejiler, kültürü meydana getiren teknik bilginin birer parçasıdır ve başkalarının beklentilerine ve önceki hamlelerin ve niyetlerin yorumlanmasına dayanmaktadır. Ona göre, strateji değerlendirmeleri; yani öteki oyuncuların ne yapmış olduğunu, bizden ne yapmamızı beklediğini, seyircilerin oyuna nasıl karışacağını vb. hesaba katmak; protestocuların ne yaptıklarının (taktik seçimleri), ne yapabileceklerin (ellerinin altındaki repertuarları) ve şimdi ne yapıyor olduklarının (taktik uygulamaları) açıklanmasına yardım etmektedir.

DK1:

(...) Mesela eylem tarzları vardır, yeri gelir halaylarınla, direniştir yani bir halay bir direniştir, türkülerinle direnirsin, yeri gelir (...). Olaylara göre onu doğru değerlendirip ona göre bir eylem tarzı bulunması gerektiğini mesela gerçekten de atıyorum YÖK'ün bir protestosu olacak orada şarkı türkü söylemen çok şey değil yani (...).

AE1:

Spesifik bir ayırım yok ama şimdi [2011] YGS şifre[li kopya skandalını protesto] dönemi vardı, birkaç sene evvel. O dönemde imza kampanyası da yaptık, basın açıklaması da yaptık, AKP il binasına da yürüdük. Dönem geliyor hepsini yapıyorsun, bazen geliyor... [2014] Kobanê [kuşatmasına karşıyız] diyorsun mesela basın açıklama yapacakken, polis müdahale ediyor falan filan yani. Atıyorum, kadın arkadaşlar bir 8 Mart eylemine şu şekilde hazırlanırlar. Kimin ya, bir tane kadın şair var, [kadın çalışmaları ile] çok ilgilenmediğim için bilmiyorum, “onun dizileriyiz” diye bir şeyle eyleme çağrı yaptılar mesela.

BE4:

Genellikle yürüyüş ve basın açıklaması üzerinden tasarlıyoruz eylemleri ama son zamanlarda Ankara’da polisin baskısı da daha çok arttı. Yani tüm Türkiye’de çok kolay bir şekilde yapılabilen bir yürüyüş, Ankara’da Yüksel [Caddesi’nden] Sakarya [Caddesi’ne] yapılamayabiliyor, Güvenpark’tan baştan sona bile yapılamayabiliyor, anında 2 adım attığımız zaman 3. adımda üzerinizde bir biber gazıyla, tazyikli suyla son bulabiliyor. Böyle durumlarda daha farklı şeyler tasarlamak gerekiyor. Yeri geliyor, izin almaya çalışıyorsunuz, çok sıcak bakmıyorlar. Basın açıklamasına çok bir şey diyemiyorlar, biz de daha çok onu kullanıyoruz. (...).

AE2:

Yani şey olabiliyor mesela hani bazen sadece sözümüzü söylemek istediğimiz, basit, rutin basın açıklamaları gelişebiliyor aslında. Hani bunun güzergâhları belirlenir, işte flamaysa flama, megafonsa megafon bunlar belirlenir. Ama bazen de mesela muhatap olarak gördüğün yerlere yürümen gerekebiliyor. Atıyorum mesela ne bileyim şey aklıma geliyor. Hani [2011 yılında Türkiye Genel Seçimlerine yönelik Artvin Hopa’da gerçekleştirilen eylemlerde] Metin Lokumcu öldürülmüştü. Metin Lokumcu’nun katili AKP’dir, AKP’nin polisidir. Mesela bunun için bizim en muhatap gördüğümüz AKP’ydi mesela, kalkıp AKP’ye [il binasına] yürüyebiliyoruz. Veya işte eğitimde gericileşme, eğitimde işte dinselleştirme noktasında Milli Eğitim Bakanlığı’na, onlar muhatabımızdır, oraya yürüme gereği duyabiliyoruz.

FE1:

Ya bir eylem kültürü var. Sol, sosyalist hareketin kendi değerleridir. Yürüyüş yapmak, basın açıklamaları, oturma eylemleri. Bunlar en fazla başvurmuş olduğumuz eylemlerdir ama bunun dışına çıkma ihtiyacı her zaman vardır. Daha çok görünür olabilmek, farklı olabilmek, ses getirebilmek, sonuç alabilmek gibi şeylerden kaynaklı daha yaratıcı şeylere ihtiyacımız var. Biz bunun ihtiyacını her zaman hissediyoruz. Eminim ki bütün herkes hissediyordur, herkes de böylesi bir yaratıcılığa soyunuyor, yani böylesi bir yaratıcılık içerisine giriyor. Bunun dışında nasıl eylemler vardır, işte sosyal medyanın üzerinden çeşitli yaratıcı eylemler vardır. Çeşitli sert süreçler yaşandığı zamanlarda, siyaset zirveye çıktığı zamanlarda, taşlar yerinden oynamaya başladığı zamanlarda, daha direnişçi ve daha ihtilalci eylemler; işgal eylemleri, dekanlık işgali, rektörlük işgali, işte ne bileyim [bir fast food zinciri] işgali gibi eylemler söz konusu olabiliyor. Zincirleme eylemleri, yani kendini bir [yerlere zincirleme] eylemleri söz konusu olabiliyor. Bu bizim dönemselsel olarak başvurmuş olduğumuz eylemler arasındadır. (...).

CE1:

Valla şimdi tek bizim adımıza değil de genel olarak Haziran direnişi [Gezi Parkı eylemleri] bu konuda [yani etkili eylemler konusunda], özellikle gençlik örgütlerini bir tarz değişikliğine herhalde götürdü. Benim orada biraz tutucu muhafazakâr yanlarım vardır yani [gülüyor] klasiğin dışında çok fazla şey yapamam mesela, bir slogan bile üretmekte zorluk çekebilirim.

Ama mesela yeni arkadaşlarımız falan filan bir şey zenginlik kattı Haziran direnişi. Genel olarak gençlik örgütlerinin tamamında böyle bir şeye neden oldu. Eylem biçimleri, eylem tarzlarında biz birçok eylem tarzının kullanmışızdır. Mesela [17 ve 25 Aralık 2013 yolsuzluk operasyonları sırasında] “ayakkabı kutusu eylemleri” vardır yaptığımız. (...) mesela bir şey şekilci bir şeydir ama eğlenceli genç arkadaşları daha oraya çekme ihtimali bulunan, bunların her biri birer yöntem. (...).

AE1:

(...) Şimdi bir, temel yapı taşı gençler Haziran direnişinin [Gezi Parkı eylemlerinin]. Gençlerin örgüt yapılarıyla aralarına bir mesafe koyduğunu görüyoruz. Bu mesafeyi özne olmadığı için kendi bireysel ve mikro düzleminde eylemler geliştirdi. Mesela bugün “Duran Adam” [eylemi] bunun çok basit ve gerçekçi örneğidir. Yani bireysel ama büyük bir yankı uyandıran bir eylem tarzıdır. Bu şekilde geliştiğini görüyoruz ve örgütlü yapıların dışlandığını ve kendi bireysel inisiyatiflerinin ön plana çıktığı gençlik içerisinde öyle bir direniş, direniş kültürü görüyoruz. Bu direnme kültürü aslında solda bir dizi yeni yeni tartışmaların da başlamasına vesile oldu. A da [bu eylem tarzlarına dair] bir dizi tartışma yapmayı kendi önüne hedef olarak koydu. (...)

DE1:

(...) Ankara özelinde mesela Gezi [Parkı eylemlerinde] önce ve sonra diye ayırmak lazım. [Devletin] eylemlere çok hoş baktığı söylemez tabii ki de. Dönemden döneme değişebiliyor. Mesela Soma katliamı olduğunda hiçbir eylem izin verilmiyordu. İstersen basın açıklaması yap, izin verilmiyordu. Çünkü hassas bir dönemden geçtiği için ona [devlete] karşı çıkacak bir reaksiyon hani “hemen ezilmelidir” mantığıyla düşündüğünü düşünüyorum devletin. Bazen şaşırıyorsun buna niye müdahale etti diye. (...).

FE2:

(...) Aslında burada biraz daha dönem koşul vs. her politikanızı etkileyebilir. Özellikleri üniversite yönetimleri öyle sıradan kişiler değil, bizzat cumhurbaşkanının atadığı, aslında şehri yöneten valilerin, kaymakamların bir versiyonunun üniversite içinde kendi iktidarını kurduğunu düşünelim. Öyle yönetimler olduğu için orada farklı yöntemler geliştirilebilir. Tabii bu, üniversitenin koşuluyla alakalı da bir şey... Şimdi [öğrenim gördüğüm üniversitede] forum yaparken Mersin Üniversitesi’nde ya da Ege Üniversitesi’nde, İstanbul Üniversitesi’nde bunu yapamayabilirsiniz. Orada eylem tarzı var olan koşullar bunu değiştirebilir. O, o da işte orada faaliyet yürüten örgütlerin bileceği ve ona göre hareket edilmesi gereken bir durum. Öncelikle şöyle bir durum var, aslında sokak eylemliliklerinde Ankara’da biraz daha sıkı. Yani polis denetimi, polisin varlığı, devletin varlığı daha sıkı. Çünkü burası zaten politik olarak çok önemli bir nokta ve eylemlerin yapıldığı yer de aslında meclise, başbakanlık binalarına, onun dışında işte bakanlık binalarına vs. çok yakın bir noktada. Şimdi bu noktadan doğru, burada yaptığınız her eylem devlet farklı bir şekilde önlem alıyor. Bu noktada da aslında sizin her yaptığınız eylemde onlar öğreniyor, onların her yaptığı eylemde de şiddeti de, tepkide de siz öğreniyorsunuz. Öyle sürekli bir evrim süreci mi diyeyim böyle bir şey var. Bu noktada süreci iyi okuyan ve gücü olan örgütlerin özellikle yaptığı tutumlar aslında belirleyici olabiliyor. (...).

DE1:

Mesela [üniversitelerdeki] kantinlerin fiyatı... Kantinlerin fiyatı çok can yakıyor yani. Bir sandviç alıyorsun ne bileyim 4 lira 5 lira, hani böyle can yakıcı şeyler. İnsanların da hani hoşlandığı şeyler değil, mesela bundan doğru da kantin boykotları son yıllarda hani örgütlerin hale geldi. (...).

CK1:

[Eylemlerde] birbirini kollamak önemli kesinlikle, çünkü gözaltına alınma şeyi çok fazla, Ankara’da olmuştu. [öğrenim görmek için Ankara’ya gelmeden önce yaşadığım şehirde] çok

fazla eylem olmaz, böyle gözaltı filan olmaz. [öğrenim görmek için Ankara'ya gelmeden önce yaşadığı şehirde] eylemler nasıl olur? 1 tane küçük otobüs olur, polisler onun içinde bekler, silah milah da çıkartmazlar. Ben 2012 yılında geldim buraya. Çok korkmuştum, kocaman silahlar, hayatımda silah görmemişim, bir şey görmemişim, “bu ne?” filan dedim. İnsan ürüyor, korkuyor. Buranın, Ankara'nın polisi çok sert, [öğrenim görmek için Ankara'ya gelmeden önce yaşadığı şehirde] böyle daha şeydi ama kadro orada da değişmiş. Oradakilerin de buradakilerden bir farkı yok şu an. (...).

Tarihsel seyir içerisinde, eylem biçimlerinde benzer unsurların kullanılabilmesi durumuna Türkiye’de geçmişten günümüze öğrenci gençlik hareketi içinde de değinilen ve aslında “yaratıcılık” meselesinin ya da “eylemlerde mizah öğelerinin” kullanılmasının hiç de “yeni” olmadığına ÇE3 ve ÇE2 de çok iyi bir noktadan yaklaşmaktadır.

ÇE3:

Geçmiş yılların öğrencilerine göre biz daha çok yönlüüz. Daha fazla şeyle aynı anda uğraşabiliyoruz. Görece daha özgün işler yaptığımızı düşünüyordum ama öyle değilmiş. Yani bizim şu an yaratıcı dediğimiz her şeyi daha önceden yapmışlar. Ne bileyim yumurta atmak mesela zaten Ortaçağ’dan beri olan bir şeymiş. Ama bizim o dönem için özgündü yani. Ama mesela zıplamalı, hoplamalı sloganlar filan yeni sanıyorduk, [19]68’de de yapılmış yani. Koşma etme bilmem ne, durma. Mesela Japonya’da 1 milyon işçi parlamentoyu kuşatıp işiyorlar parlamentoya. Parlamenteoya toplu işeme eyleminden daha yaratıcı ne yapmış olunabilir? Veya ya bu enteresan anekdotlar falan var, mesela bugün bizim yaşadığımızı çok benzer şeyler yaşamışlar. İşte biz polisle dalga geçiyoruz ya, “o tarafa geç bu tarafa geç”¹³⁷, [19]68’de jandarma önlerini kesti, istiklal marşı okuyorlar, jandarma hazır ola durunca geçiyorlar¹³⁸ yani mesela. Bunları okuyunca falan hani görüyoruz. Yaratıcı şeyler. Yaratıcılık noktasında aynıyız hala. (...).

ÇE2:

Yaratıcılık açısından baktığım zaman şey yani her dönemin kendi tarzı var yani. [19]80 öncesi genelde şey gibi gelir ya bana öyle geliyordu, sanki öyle görünüyormuş gibi geliyor da hani daha böyle işte boykot, şey işte çatışmalar bilmem neler falan filan ama, mesela biraz daha araştırınca mesela o dönem mesela [1977 yılı ODTÜ rektörlüğüne getirilen] Hasan Tan’a karşı 6 aylık boykot mesela ODTÜ’de o süreç örgütlenirken de mesela baya şey var yani yaratıcı bir şekilde, bütün o boykotun mesela şeyini, finansmanını, çıkardıkları karikatür dergisinden filan şey yapıyorlar, çıkarıyorlar filan. Hani yaratıcılık açısından şey, hani ilke anlamında yaratıcılık gençlik hareketinin bugün de dün de içerisinde bulunan şeylerden bir tanesi, ortak noktalardan bir tanesi (...).

Kendileriyle mülakat yapılan bireylerin birçoğunun yaz mevsimlerinde köylere giderek mevsimlik işçi olarak çalışan insanlara ya da çiftçilere yardım ettiklerini; Türkiye’de grev yapan fabrikalarda çalışan işçilere desteğe gittiklerini; Türkiye’nin bir bölgesinde doğal afet, iş kazası gibi durumların

¹³⁷ (...) mesela şey yapıyorduk, şimdi polis bir önümüzü kesti mesela. Mesela sola gidiyor herkes polis de böyle tak tak sola, sağa gidiyoruz polis de tak tak tak sağa filan ama eskiden daha rahat yapıyordu artık polis hiç öyle şeylere tahammül etmiyor, direkt dalıyor. Eskiden bir müddet ona tahammül ediyordu yani veya şey yapmayı işte, millet oturur polis barikatına sırtını yaslar, önünde fotoğraf çektirir filan. Onları artık yapamıyoruz ya. Polis artık şey yapıyor direkt müdahale ediyor yani. (...).

¹³⁸ ÇE3’ün 1968’de yaşadığını belirttiğine benzer bir olayı Kabacalı (2007, s. 87, 88) 1944 yılında “ırkçılık-turancılık” görüşlerine sahip öğrenci gençlik üzerinden anlatmaktadır. Buna göre polisle çatışan bu öğrenciler, İstiklal Marşı söyleyerek polisleri selam durmak zorunda bırakmaktadırlar. Olaydan sonra İç İşleri Bakanlığı bir genelge yayınlayarak eylem sırasında İstiklal Marşı söylendiğinde polislerin selam durma zorunluluğunu kaldırmıştır.

etkilediği insanlara ya da Türkiye'nin komşu ülkelerinden yine doğal afet, savaş gibi durumlar sonucu Türkiye'ye gelen insanlara yardım etme süreçleri içinde yer aldıklarını belirtmeleri; mevcut eğitim sisteminin bir alternatifi olarak düşündükleri lise ve altı eğitim düzeyindeki öğrencilere ücretsiz dersler vermeleri gibi amaçlarla çeşitli kampanyalar başlatmaları Türkiye'de 1940'lı yılların sonlarından beri örgütlü öğrenci gençliğin kolektivist bakış açılarının bir göstergesi olarak dayanışmacı örgütlenme tarzının aslında bugün de kullanıldığına işaret etmektedir.

AE2:

(...) en basitinden şöyle söyleyeyim mesela Keçiören'de şey yapabiliyoruz biz, üniversiteli arkadaşlarımız gidip oradaki mahalle çocuklarına ücretsiz ders verebiliyor mesela. Bu bir dayanışma örneğidir. Veya iktisadi sıkıntı yaşayan bir arkadaşımıza yardımda bulunabiliyoruz veya şey Van'da [2011 yılında] deprem olduğunda oraya anında bir refleks geliştirebiliyoruz. Veya başka insani bir durum olduğunda oraya refleks geliştirebiliyoruz. (...) işte ne bileyim Doğu Karadeniz'de HES [yani hidroelektrik santraline karşı olma] mücadelesine gidip destek verebiliyoruz. Bazen işte köylerin şeylerine yardım edebiliyoruz, mevsimlik işçilerin işlerinde yardım edebiliyoruz. Mesela bir deneyim söyleyeyim. Mesela [Tokat] Dive'ye gideriz biz her sene. Dive'de kocaman şey bahçeleri vardır, kiraz bahçeleri vardır. O kiraz bahçelerinde mesela gidip oradaki şeylerle, köylülerle dayanışabiliyoruz. Hiçbir ücret almadan hiçbir şey almadan, sadece hani orada konaklama ihtiyacımız giderip, açlık ihtiyacımızı gideren, oradaki köylülerle birlikte çalışabiliyoruz. Bu şekilde deneyimlerimiz olabiliyor. Malatya'da kayısı işçileriyle gidip dayanışabiliyoruz

BE3:

Van'daki [11 Ekim 2011 tarihinde depremle] depremzede [durumuna düşmüş insanlarla] beraber yılbaşını geçirdik geçtiğimiz yıl, 2014'e girerken böyle bir şey yaptık. Sonra [yine 2014'te, iş yerlerinin özelleştirilmesine karşı çıkan] Yatağan işçilerini, özellikle İzmir'deki arkadaşlarımız, İzmir ve çevresi, Ege Bölgesi'ndeki arkadaşlarımız sürekli ziyaret etti, bu direnişleri esnasında. Sonra biz mesela, Ankara'ya geldiler Yatağan işçileri ve Ankara'ya birçok işçi geliyor işte, işten atılanlar ve burada sesini duyurmak isteyen insanlar geliyor. Örneğin Van'daki [İŞKUR bünyesinde çalıştırılan işçilerin işine son verilmesinin ardından direnişe geçen] depremzede İŞKUR işçileri vardı. Biz onlarla beraber burada Abdi İpekçi Parkı'nda uzun bir süre kaldık. (...).

6.2.3.1. Etkili Eylemleri Ortaya Çıkaran Unsurlar

Kendileriyle mülakat yapılan bireylerin anlattıklarına göre, bir eylemin etkili olmasında kıstas; eylemin konusuna, amacına göre değişmektedir. Yine de, “eylemde dile getirilen istek ve taleplerin en fazla sayıda insana ulaşabilmesi, duyarlılıklarına dokunulabilen insanların artırılması ya da eylem konusunun insanlarca hali hazırda önemli görülmesi ile bir eylemin kitleselliğe ulaşması”; “insanların ilgili eylem konusuna dikkatlerini çekebilmek için yaratıcı bir takım eylemlerin gerçekleştirilmesi”; “insanların eylem konusunu ve eylem biçimini meşru bulacakları eylem biçimlerinin ortaya konması” gibi hususlar ön plana çıkmaktadır.

ÇE1:

Hani bir mesele oluyor, resim sergisi yapıyoruz mesela. Ya da ne bileyim işte şeyde Soma'da ölen işçiler için mesela bir resim sergisi yapmıştık. İşte yere kömür döktük. Etrafına da ipe resim asıp yani hani resim sergisi midir bilmiyorum da o. Resim gösterisi filan bir şey yaptık yani. Öyle şeyler de yapıyoruz. (...). E bir şey örgütlüyorsan mesela hani bir gündemin varsa onunla ilgili her gün bir şey asıyorsun, her gün bir stant açıyorsun. Onun dışında hani bir de yaratıcı bir şey bulayım da geliştireyim bu falan bu işi diyorsun. Böyle absürt bir şeyler bulmaya çalışıyorsun filan. Zor yani. Yani çıkıyor bazen. Yani ne bileyim insanların ilgisini çekecek bir şey arıyoruz. Ç'nin biraz o hani gençlik örgütü özelliğini ortaya koyduğu dönemler oluyor yani. O yaratıcı şeyleri filan falan, öyle şeyler önemli Ç açısından. Her zaman da hani bir adım ileride olmuştur o anlamda bence diğer örgütlere oranla. O iyi bir özellik bence. Onda genel bizim kendi okulumuzda da, Türkiye genelinde de aslında hani iyi bir şey. Yani ne bileyim bir eylemde mesela tek başına slogan atmak yetmez, zıplayarak da şarkı söylemek lazım filan da yani. Hani genel akıl olarak böyle bir akli var Ç'nin, bu iyi bir şey bence. Buluyoruz da bazen, böyle. (...).

AK1:

["..."] Fakültesi'nin özelinde biz bu etkinliklere [üniversite yönetiminden] izin al[ın]ması [gerekliliğini] protesto etmek için avluda film izleme etkinliği yaptık. Çok güzel bir fikirdi. Hem de bu "kızlı-erkekli" açıklamasının üstüne geldi. Gürültünden dolayı da sessiz filmleri seçtik, Charlie Chaplin filmlerini. Güzel bir etkinlikti ama çok ilgi görmedi. Güzel bir fikir başarısız oldu. Şimdiye kadar karşılaştığım en etkisiz eylem biçimi oydu [gülüyor]. Çünkü oturduk beraber film izledik. Şöyle bir şey var. Biz o eylemin örgütlenişinde var oluşunda içinde zaten her türlü yer alıyoruz, ama sen nasıl diyeyim o sorundan etkilenen bir insana bunu nasıl yansıtırsın ve o kendini nasıl özne hissetmiş ki oraya gelmiş, o önemli benim için. Yani kitlelilik önemli biraz...

AE1:

(...) [Bir eylemin etkililiğinde] bizim için önemli olan halk nezdinde bir karşılığı olup olmaması, yani bir eylemin sonunda illa bir şey değiştirmen gerekmez. "Sen halktan ne tepki alabiliyorsun? Halkı ne derece politize edebiliyorsun? Ve bu söylediğin sözü ne kadar toplumsallaştırabiliyorsun?" Bizim için önemli olan bu. Biz bugün IŞİD [Irak Şam İslam Devleti] terörünü dile getiriyoruz, bu terör geniş halk kitlelerinde büyük bir yankı meydana getiriyor, herkesin tepkisini içinde barındırıyor, biz bu sözümüzü aslında bir nevi toplumsallaştırmış oluyoruz. (...).

BE4:

(...) Özgecan [Aslan] için çıkıp yürüdüğünüz zaman polisin size saldırması kamuoyu nezdinde çok yanlış yaptı görülür, yani polisi koruyan, kaldırım taşını insan canından daha çok değerli gören kamuoyunda kötü bir etki bırakabilir ama durduk yere Türkiye'de hiçbir şey olmamışken "katil polis ülkemden defol" sloganıyla eylem topladığınız zaman antipatik olabiliyorsunuz. Hee, siz kendi içinizde haklı oluyorsunuz, o eylemi kendi içinizde meşrulaştırmış olabiliyorsunuz ama kamu nezdinde öyle bir meşruluğunuz kalmadığı için ve siyasal hat da kamuyu düşünmek zorunda olduğu için bazı eylemlerin mantık çerçevesinde oluşturulması gerekiyor. Durduk yere yapılan bir eylem yerine, nitelikli bir eylem, nitelikli bir slogan çok daha önem kazanabiliyor. (...).

CK2:

(...) Kampüsteki [okul yönetiminin örgütlü öğrencileri fişlemesi üzerine yapılan] eylem çok güzeldi. Duyurmak için işte tüm kampüs içerisinde gezip, işte bu renkli dövizler hazırlayıp işte hatta bir arkadaş [başka bir örgütten] "fişloma" yapmıştı. Hani fişleme eylemlerinin de olduğu hem ulaşım, hem fişleme eyleminin beraber yürütüldüğü eylemler oldu. Yani bu fişleme

eyleminde şey vardı, hepimizin teker teker özel güvenlik tarafından fotoğraflarının çekildiği, altına şey yazıldığı “okulun muhtelif yerlerinden çıkıp orada burada bildiri dağıtıyor” falan, “şu bölümde şu senesinde, şununla yakın”, işte” örgütün temsilcisi” gibi böyle saçma sapan bir işe girişildiği bir durum oldu. Bu durumda da biz de işte diploma değil, fişlomamız var artık ya da işte [rektör] “fişfikçi” falan gibi renkli renkli dövizler hazırlayıp okul içinde yüründü ve çok da eğlenceli olmuştu, ya [direne direne kazanacağız sloganına gönderme yaparak] “fişlene fişlene kazanacağız” dendi. Yani o okuldaki solcu öğrencilere bakışın biraz daha, işte solcu işte serttir, suratı asıktır, şöyle yürür, yeşil parkaya girer. Bu algıyı yıkıp, aslında “bakın biz çok farklı değiliz, başka bir dünyada yaşamıyoruz” [dendiği eylem süreçleri oldu] (...).

BE1:

(...) halkla buluşmak istiyorsan hani örgütlenme amacı güdüyorsan, çıkarsın teker teker konuşursun hani insanlarla muhabbet etmeye çalışırsın. Bu da bir eylemdir sonuçta. Ama hükümete bir tepkin varsa sokağa inersin, toplum senden korkmayacak şekilde tepkini dile getirsin. [eylem içeriği] kime [neye karşı] yürüdüğünüze göre değişen, ne yapmak istediğinize göre değişir. Yapmasak da olur dediklerim basın açıklamaları. Genelde etkisiz oluyor. Şey oluyor çünkü çağrıyı yapıyoruz konuya değiniyoruz da, basın açıklaması oluyor örgütler gidiyor. Gereksiz dediğim, gereksiz değil tabii ki de biraz daha etkisiz yani.

FE2:

[Gezi Parkı eylemlerinde] forumlar vardı mesela, forumlar biraz daha doğrudan demokrasi dediğimiz, işin [içinde] mahalle meclislerinin olduğu ya da halk meclislerinin kurulabileceği ve oradan doğru karar alıp, insanların kendi hayatlarında kendilerinin karar alıp, kendilerinin uyguladığı bir mekanizmaya doğru götürüp... Aslında tam aksine o devletin baskıcı aygıt ve yönetici aygıtları olan valilik ve kaymakamlığın içinin boşa düşürüleceği bir konuma sürükleyebilirdi [forum süreci]. Ama bunu da kaçırdık biz. Biraz daha buradan doğru, bu noktalardan doğru ders alıp ona göre şekillendirip ona göre hareketle çıkarmak daha mantıklı diye düşünüyorum.

BE3:

(...). [Eylemlerde], ya olabildiğince özgünlüğü yeniden sağlamaya çalışırız. Yani şu vardır mesela, bu hırsızlığı, 25 Aralık [yolsuzluk operasyonları] haftasında biz “hırsız bul” neydi “hırsız bulmaca” yaptık mesela. Ağaçların arasına gerdiğimiz yolsuzluk davasında yargılanan bakanların, [iş adamı] Rıza Zarraf’ın fotoğraflarını koyduk ve bir top yaptık. Ve onda okuldan o, okulun meydanından geçen insanlara işte, onlar zaten gelip atmak istediler. Ya biz davet de etmedik [gülüyor]. Ya bu tarz şeyler yapıyoruz insanların mesela günlük siyasetle bağını bir eğlenceli hale getiriyoruz ve aslında durumumuzun o kadar da iç karartıcı olmadığını düşünüyoruz. Yani biz evet [ülkede] bir [hükümete gönderme olarak] diktatörlük var ama bu diktatörlük sadece işte şiddetle veya işte ne bileyim sert sınırlı insanların yıkabileceği bir şey olduğunu düşünmüyoruz. Bu bize Haziran’ın [Gezi parkı eylemlerinin] mesela esprisi gösterdi.

DK1:

Aslında mücadele yöntemleri çok böyle sığlaşmış bir hale gelebiliyor, yani tek düze, yani işte basın açıklaması yaparsın işte okulda, 50 kişi gelir yürürsün edebiyattan [edebiyat fakültesinden] rektörlüğe filan... Artık ben özellikle son dönemde bu tür eylemlerin bireylere ulaşmadığını düşünüyorum. Artık daha farklı şeyler kullanmak lazım artık edebiyatı gerçekten, edebiyatın hakkını vererek yapmak lazım. Bizim korsan tiyatro da biraz buradan doğru çıktı. Yani evet farklı bir şey yapmamız lazım. Bildiri artık okumuyorlar, yani alıyor şöyle bir bakıyor “amann solcular yine bildiri dağıtıyor” diyor cebine koyuyor yani. Ben bildiriye yazdığım şeyi iki tiyatrolu, teatral şekilde söylediğim zaman insanlara gidiyor, bakıyor ya da seninle iletişimi kurmak istiyor. Ya da edebiyatın içine gerçekten serpiştiriyorsun, yani okuduğunda “aa çok güzeldi” bu yazı diyor, interaktif tiyatro yapıyorsun vs. Bu noktada korsan tiyatro bizim vazgeçilmezimiz gibi bir şey. Ali İsmail [Korkmaz 2013’te] öldüğünde biri Ali

İsmail'i canlandırmıştı. İşte bir arkadaş hatta böyle şey, bir arkadaş Ali İsmail oldu, diğer arkadaş polis oldu pata küte vurarak geldi, kavga ederek filan, işte "ben polis" ama oradan mesela Ali İsmail'i belki bildiri dağıtsak kimse şey yapmayacaktı ama üniversitelerde şey yaptık, Berkin'i [yani Berkin Elvan'ın ölümü üzere bir korsan tiyatro] yaptık. Bu tür şeylerin çok daha yararlı olduğunu düşünüyorum. Mesela yani hani işte bir etkinlik olur mesela bir şeyin, rektörlük fişlemesi mesela hani böyle bir ortak bir şeyde korsan tiyatro, illa D'lilerin isminin geçmesi de çok bir şey değil bizim için. Bu noktada şey yapılabilir, yani farklı bir şey destek için korsan tiyatro yapılabilir, biz onları yapabiliriz beraber [diğer örgütten arkadaşlarla].

DE1:

(...) yaratıcılık istiyor yani atıyorum Roboski eylemi yapılacak insanlar yerlerde beyaz kefen giymiş yatıyorlar. Bu eylem biçimi farklı bir eylem biçimi. Ona benzer farklı eylem biçimleri geliyor ve gelişmeye de devam edecek, insanların da dikkatini çekmesi açısından. Çünkü artık basın açıklamaları vs. hani bu noktada çok tekdüze olmuş durumda olduğu için, insanların çok ne bileyim hani, çok önemli olmayan bir durum olsa bile, yani belli bir kesim açısından önemli ama, insanların hayatlarını etkileyecek önemde olmayan bir basın açıklaması atıyorum çok önemli olmayabiliyor. [2015'te Cizre'de öldürülen] Nihat Kazanhan örneğini verecek olursak, bugün Cizre'de bir haftada 5 çocuk öldürülüyorsa, bu basın açıklaması yerine farklı bir şekilde insanlara ulaştırmak gerekiyor, daha etkili olması, insanlarda daha fazla farkındalık yaratması açısından. Bizim de çok fazla hani yaptığımız eylemlerde çok büyük bir değişiklik yok açıkçası. Çok ortaklaşa yaptığımız eylemler olduğu için basın açıklaması, yürüyüş onun dışında spesifik vereceğim örnek, ne bileyim işte mesela eylem olmayabilir ama mesela, bir köşe oluşturduk mesela Gezi direnişi şehidi Mehmet Ayvalıtaş, onun için bir Yüksel Caddesi'nde şey yapıyorsun her yere onun resmini koyuyorsun, ama hani böyle salt afiş üzerine böyle işte "ölümsüzdür"den ziyade böyle ne bileyim güller koyuluyor, işte mumlar dikiliyor, böyle daha dikkat çekici bir şeyler yapmak adına söylüyorum bunu, öyle yani.

FE3:

Etkililiği doğuran şey halkın tepkisi yani... Hani nasıl tepki çekebileceksen öyle davranacaksın. Ya mesela tamam bir yürüyüş çok klasiktir, ne bileyim hani toplumun gözünde çok etkili olmaz filan ama mesela bazı yerlerde çok etkili olur. Çok kitleselsen ya da nerede yürüdüğüne bağlı olarak, nasıl bir eylem tarzı yaptığına bağlı olarak... Mesela kadınlar işte "cadı şapkası" giyiyorlar mesela ilgi çekmek için ya da toplumda şey bulmak için. Ya da ne bileyim aklıma gelen farklı örnekler neler mesela, ne bileyim oturulur bir yerde mesela, ben öyle bir şey hatırlıyorum mesela türkü söylenir bir yerde ya da ne bileyim müzik yapılır, hani bu etkileyici bir şey toplumun gözünde. Hani farklı yöntemler kullanıyor yerine göre, gelen önerilere göre tartışılıp. Ama genel olarak forum, yürüyüş bu şekilde oluyor ya da açıklama, basın açıklaması. Bunlar klasik şeyler toplumun gözünde çok ilgi çekmeyen şeyler ama gerekli yani. (...).

BK2:

(...) bizim seçtiğimiz yöntemdense konunun yakıcılığı çok daha belirgin. Yani biz nasıl bir yöntem seçersek seçelim insanlar için [eylem konusu] önemli değilse çok daha etkili olmuyor [eylemler]. Ama mesela Berkin ölüyor sabah, işte 7'de ölüyor, haberini alıyoruz. [öğrenim gördüğüm üniversitede] işte 6, 7 bin insan bir anda sokağa dökülüyor. Buna hiçbir solcunun şeyi yok yani biz sadece "boykot ediyoruz, çıkıyoruz arkadaşlar" diyoruz ve insanlar geliyor. Sadece aracılık üstleniyoruz aslında orada. (...).

6.2.3.2. Eylem Yapmanın Önüne Çıkan Engeller¹³⁹ ve Bunlarla Başa Çıkma Stratejileri

Anlattıklarının içeriğine bakıldığında, kendileriyle mülakat yapılan bireylerin, çeşitli eylem süreçlerini başından sonuna kadar tamamen kontrol edemedikleri görülmektedir. Bu noktada bu bireyler, bir eylem ortaya koymaktaki hukuksal unsurlar gibi yapısal engellerden çok, eylemler esnasında ortaya çıkabilen engelleyici unsurların altını çizmektedirler. Örneğin provokasyon, eylem süreçlerindeki en öngörülemez karıştırıcı değişkenlerden biridir. Eylemleri hiçbir zaman laboratuvar saflığındaki bir ortam gibi düşünmek mümkün değildir.

DK1:

(...) Eylem esnasında provoke olma durumu çok fazla bence. Mesela sen sonuçta toplum içinde bir eylem yapıyorsun diyelim basın açıklaması, mesela diyelim Kobanê ile ilgili bir basın açıklaması yapıyorsun, karşıdan bir faşist gelir “ne yapıyorsunuz siz bilmem neler” der, şimdi orada müdahale de edilebilir o bireye, öyle bir şey demesi üzerine. Yani böyle toplumsal bir provokasyona da izin vermemek lazım. Bu tür şeyler ön tıkayıcı da olabiliyor. Diyelim anma yapacaksın sağlıklı bir şekilde, gelip anmaya birisi karışıyor ama senin amacın gerçekten anmak mesela. (...).

DK2:

(...) Mesela, hani, örneğin, şimdi bir Özgecan [Aslan cinayeti], bir kadın sorunu gündemi var. Mesela bunu alırken hani şu şekilde işte şöyle olsun, şöyle olsun diye bu net bir şey koymuyoruz ortaya yani. Bu biraz daha hani kendiliğinden geliyor. Bir anda bir bakıyorsun, hiç düşünemediğin ya da şey yapamadığın şeyler oluyor. Ya basın açıklaması daha farklı bir şeye dönüşüyor, ya bu senin elinde olan bir şey değil gibi duruyor. (...).

Kendileriyle mülakat yapılan bireylerin basın açıklaması ya da yürüyüş gibi eylem biçimlerini uzun süre ortaya koymalarından kaynaklı olarak ise bunların seyrine dair bir tecrübeye sahip oldukları dile getirilebilir. Elbette bu durum, ne kadar uzun süredir eylemci olduğu ile doğrudan bağlantılıdır. Kendileriyle mülakat yapılan bireylerin bazıları belli gündemlerde, örneğin polislerin nasıl davranabileceğini kestirebilmelerinin mümkün olduğunu söylemektedirler. Bu bir anlamada, Becker’in (2014, s. 90) “X türünden bir durum içerisinde olan bulunan, bunun baskısı altında kalan ve bu durum karşısında bazı seçeneklere sahip olan bir kişi şunun şunu yapa.” şeklinde özetlediği durumdur. Eylemlerin gerçekleşme anında da eylem ortamının dinamiklerini göz önüne almaya çalışmaktadırlar. Çoğunlukla engellemeler polis tarafından –elbette “polis” mevcut hukuksal sistemden dışsal düşünülemez– gelmektedir ve bazen bunlar çeşitli stratejiler kullanılarak aşılımaya çalışılmaktadır.

¹³⁹ Bunu hem bir eylem faaliyetini gerçekleştirmeden önce hem de eylemleri gerçekleştirme esnasında ortaya çıkan engeller olarak düşünmek gerekmektedir.

AE3:

(...) mesela bazı eylemler oluyor gerçekten. İşte hani eylemin ne olacağı biliniyor, işte şuradan şuraya yürünecek, basın açıklaması yapılacak. Bu eylemliliği bilen çok bir, artık bu rutin gibi oluyor bizim için eylemler.

AE2:

[Eylemlerin] engellemesine (...) yaratılan baskı sebep olabilir. Herhalde bunun en net açık şeyi örneğin polis baskısıdır. Bahsettiğim [eylemde] mesela Sakarya [Caddesi'ne] yürüyüp bir [insanların eylem konusuna dair düşüncelerini almak için amacıyla açık hava] kürsü[sü] kuracaktık. Mesela polis geldi önümüze TOMA'larını dizdi, işte polis ordusunu dizdi. İşte gazını sıktı, suyunu sıktı, mesela şey yaptı. Bizim oraya yürümemize engel oldu, engel en basitinden, en açık örneği bu olabilir. Yani bazen aşabiliyorsun ama bazen de çok zayıf kaldığın zamanlar olabiliyor. Çünkü yani Türkiye'de yanılmıyorsam 250 kişiye 1 polis düşüyor, bu Avrupa'da çok büyük bir rakam ve dünyada da yani çok yukarılarda bir rakam. Yani böyle bir ortamda elbette polise karşı zayıf kalabiliyorsun. Bir de şeyin de mesela, hani polisin elinde silahı var, polisin elinde birçok şeyler var, envanterler var. En basiti işte yasal bir noktası da var polisin hani. En basitinden polisi bir ittiren bile polise mukavemetten gözaltına alınabilirsiniz, yargılanabilirsin. Bu tip şeyler olabilir. Yani polisin uyguladığı baskı, böyle bir baskı. (...).

AE1:

[Eylem yapmanın önünde] bugün çok basit olarak önümüzde görebileceğimiz bir İç Güvenlik Yasası var. Aslında bu bizim çok büyük bir sorunla karşı karşıya kaldığımızın göstergesi. Buna istinaden, Ankara'da bugün sokağa çıkma yasağı var neredeyse, olağanüstü hal ilan edilmiş durumda. Hiçbir yerde yürüyüş yapamıyorsun, hiçbir yere ben buraya gideceğim açıklama yapacağım diyemiyorsun, sana diyor ki "şurada toplan, orada yap açıklamanı dağıl". Sakarya [Caddesi'nden] Yüksel [Caddesine] geçme şansın yok. İzin vermiyor polis. Yüzünü kapatırsan, 5 yıl hapis cezası. Şimdi ben ne yapacağım? Sen beni vuracaksın ben sana karanfil mi vereceğim yani? Bireysel bir engel yok bana göre. Bunlar pratik içinde çözülmeye çalışılıyor. Ankara'da şeyin bitmesini beklersek, sokağa çıkma yasağının tabiri caizse bitmesini beklersek, daha çok bekleriz. Fiilen böyle bir şey [yani yasağ] var, yazılı değil. (...).

BE4:

(...). Mesela hiç unutmuyorum, Kızılay'da sendikali Gezi Parkı eylemleri sırasında sendikaların çağrısıyla yapılan bir eylem günü vardı. Belki izinli ve meşru bir eylemdi yani. Ve akşam saatine verilmişti, gün boyu eylem vardı o gün. Akşam 7'de kalabalık daha da arttı tabii. Ve "5 dakika içinde dağılmazsınız müdahale edeceğiz" gibi bir anons geldi polisten, 1 dakika geçmedi müdahale edildi mesela. Hani mesela bu ciddi anlamda savaş stratejisidir. (...).

BE3:

6 Kasım [YÖK'ün kuruluşunu protesto] eylemi yapmıştık. Cebeci'nin oradan Kızılay'a yürümek istemiştik, Cebeci'deki yerleşkedeyken polis engel koydu. "Yürütmeyeceğiz" dedi, biz de polisin bu durumunu, yani saldırma girişimi engellemek için biz de "tamam o zaman biz yürümeziz, Kızılay'da toplanırız" [dedik]. Sonra Yüksel [Caddesi'nde] toplandık. Ama polis mesela oradan da bizi çıkartmak istiyordu ve biz orada da mesela eylemi artık devam ettirmeyecek durumda kaldık. Sonra aslında şunu yaptık, yani bize istedikleri zaman işte "siz gideceksiniz" filan diyemezler ama buna da mesela çözüm olarak da, mesela polisin direkt karşısına geçmek değil, aslında bizim mesela yaratıcılığımız ile çözeceğimiz bir gündü. Biz mesela o gün [Kızılay'daki Olgunlar Sokak girişindeki] Madenci Anıtı'na gitmiştik. Ermenek'teki maden kazası vardı o dönem. Maden kazasını da işte oradaki madencileri de unutmamak için, madenci anıtına doğru gittik ama habersiz yaptık. Yani bunu işte kendi

büromuzdan koşarak işte madenci anıtına gittik ve polis artık orada bir şey yapamadı. Bize basın açıklaması yapmak zorunda kaldık falan filan. (...).

CK2:

(...) Mesela 1 Mayıs'ta [Ankara'da polisle] çatışma olmaz, hani Sıhhiye belirlenmiş bir eylem alanı. Ama mesela Gezi [Parkı eylemleri] yıldönümünde, muhtemelen polis bize saldırarak deyip, işte ona göre yanında işte [gazdan etkilenmemek için], Talcid'di [bir tür bazik ilaç], limondu, fulardı taşıyor. (...).

DK1:

Yani o durumu da doğru tahlil ederek yani belki o eyleme çağırış tarzını değiştirmek lazım olabilir. (...). yani oradaki eylemin gidişat tarzına göre, örneğin müdahale yani gerekirse daha rahat kıyafetler giymek lazım. Biraz da artık daha şey devlet polisinde bir eylem şey, Güvenpark'ta yaptığımız bir toplanmaya izin vermiyor hani. Güvenpark'a bir çağrı olduğunda biliyoruz artık müdahale olacak (...). Eylemin tarzına göre kendi hazırlanmanı gerçekleştiriyorsun.

ÇE2:

(...) Ne bileyim hani, bir sürece yeni başlıyorsan işte onun kitleleşme imkânı varsa ama işte polis saldırısı onun kitleleşmesini engelleyecekse, sen de bir yürüyüş koyduysan mesela, işte polis önünü kesince şey diyorsun, öncesinden de konuşuyoruz bazen bunu işte. "Saldıracak olursa şöyle yapalım?" filan diyoruz mesela bazen. Ama dediğim gibi genelde hani ne olacağı belli olduğu için, artık tahmin edebiliyoruz polisi, ona göre planlıyoruz zaten. O dönem şeyse hani restleşmek bizim için iyi olmayacaksa zaten, polisin de saldıracağını biliyorsak şey yapıyoruz oradan, polisin saldıramayacağı bir eylem tarzı geliştiriyoruz. Mesela Gezi [Parkı eylemlerinin] hemen ardından şey olmuştu işte, Gezi [Parkı eylemleri] sürecinde sürekli Kızılay zorlandı ve bir yerden sonra polis yani şeyde, Güvenpark'ta yürütmüyordu neredeyse, durduruyordu. Biz o dönem mesela elimize kitap alıp, Güvenpark'ta kitap okuyorduk. Mesela oradayken ortamı şey yapmak için, rahatlatmak için hem de polisle oradan restleşiyorduk mesela. Hani restleşeceğimiz alanı şey yapıyoruz, değiştiriyoruz hani. Genel anlamda çünkü geri adım atmak şey, her zaman olumsuz olan şey, geri adım atmaktır. Hiçbir zaman geri adım atmamaya çalışıyoruz ama hani o da şey mesela işte, o şeyde göğüs göğüsse çarpışamıyorsan, farklı bir, alanı değiştiriyorsun orada şey yapıyorsun. Mesela o bizim kitap okuma eylemleri baya şeydi yani, etkiliydi. Polisler de deli oluyordu mesela ama bir şey yapamıyordu. Çünkü polis kitap okuyan birine şey yapamaz yani, saldıramaz. (...).

ÇE3:

17 Aralık [2013 yolsuzluk operasyonu] yıldönümünde işte Kızılay'dan Güvenpark'a gideceğiz. [Polis] yol üstünden yürütmüyor, metro altından da [yani alt geçitinden de] yürütmüyor. "Metro altından sessiz biçimde slogan atmadan yürüyeceksiniz" falan dediler "Tamam" dedik. Aşağı indik, slogan atmadan yürüyoruz diye, slogan ata ata. İşte etrafa da, "kimseye Tayyip'in [Recep Tayyip Erdoğan'ın] hırsız olduğunu söylemeyin tamam mı? Yasak bak polis kızıyor." "Slogan atmıyoruz arkadaşlar, 17 Aralık yolsuzluklarıyla ilgili konuşmuyoruz" falan diye. Öyle bir dalga geçer bir şeyle geçtik yani. Öyle şeyler oluyor. O bir de insanları motive ediyor sonuçta yani. Hani evet polisin istediği gibi sessizce yürüyeceğiz deyip, polisi kandırması oluyorsun falan. (...).

Kendileriyle mülakat yapılan bireyler, üniversitelerinde gerçekleştirmek istedikleri bazı faaliyetlerine üniversite yönetimlerinden gelen engellemeler sonucu da çeşitli stratejiler kullanabilmektedir. Öğrenci gençlik örgütü olarak izin alma durumunun gerçekleşmeyeceğine kanaat getirilmişse, okullarında bulunan resmi öğrenci gençlik topluluklarını ile görüşerek ortak bir

çalışma üzerinden izin alma süreci başlatılabilmektedir. Ayrıca, kendilerinin ön ayak oldukları öğrenci gençlik toplulukları da kurabilmektedirler. Genel olarak ise kendileriyle mülakat yapılan bireylerin, üniversite kampüslerini “öğrenci gençlik hareketinin kazanılmış bölgeleri” olarak gördüklerinden, izin alma süreçlerini eleştirdikleri, çoğu zaman izin almaktansa fiili olarak eylemleri için kampüs alanlarının çeşitli noktalarını kullandıkları dile getirilebilir.

CE1:

(...). [Faaliyetlerimizi gerçekleştirmek için] yer bulmak sıkıntı oluyor. Şöyle oluyor okul yönetiminden kaynaklı bir sıkıntı oluyor. Genellikle biz bu etkinlikleri amfide yapıyoruz. Amfiler de aslında öğrenci kullanımına her faaliyet için açık olması gereken, öğrencinin sahibi olduğu genel olarak [öğrenim gördüğüm üniversite] öğrencilerinin tamamının sahip olduğu bir ortamken, bunun önüne okul yönetimi bazı bilinçli engellemeler koyuyor.(...). bizim kullanım hakkımız olan bir alanı bize açmak için araya 40 çeşit bürokratik engel koyuyor. Bu tip zamanlarda da biz biraz kendi tartımızla iş yapmak zorunda kalıyoruz, yıldız amfiyi kullanıyoruz genelde, izinli ya da izinsiz. O bizim için çok sıkıntı değil, o sıkıntı onların sıkıntısı oluyor. Çünkü izin de alıyoruz yani sıkıntı çıkacaksa işimizi engelleyecekse, verilerse izinli yapmış oluyoruz. Gene vermedikleri takdirde de etkinliğimizi şu ana kadar iptal ettiğimiz filan çok olmadı.

CE2:

(...). [Faaliyetlerimizi gerçekleştirmek için] bu izin durumu değişiyor. Bazen izin alman, yani genel kağıt üzerinde izin alman gerekiyor, ama bazen izin almadan yapıyorsun. Şöyle de bir durum var, “bizim üniversitemiz kimden izin alacağız!” gibi bir durum var. “Rektörün işi bizim nerede yapacağımıza karışmak değil!” gibi durumlar var. Ama bazen de eğer yapacağımız iş o an söylemi önemlisiyse bu tartışmaya çok boğulmak istemiyoruz hani. “Söylemimizi ileticeğimize bunlarla mı tartışacağız?” diyoruz. (...). Rektörlüğe gidiyorsun. Konuyla ilgilenen rektör yardımcısına dilekçe yazıyorsun. Getireceğin konukların kim olduğunu, işte hangi sınıfı, hangi salonu talep ettiğini yazıyorsun. Tam hatırlamakla beraber en az 2 hafta önceden haber vermek gerekiyor gibi, bir de şöyle bir şey, “size işte sınıf sağlayacağız ya da salon sağlayacağız, hani boş mu dolu mu bizim de bakmamız lazım” gibi bir şeyleri var. Hangi gün olacağını filan, [panel ya da söyleşi ise davet edilen konukların] saat kaçta geleceğini, şey yapıyorsun ama izin konusunda, ya çoğu işimizde şimdiye kadar izin almadık ama 1, 2 tanesinde çok bir problem yaşamadık. (...).

ÇE1:

Ya işte o [üniversite yönetimlerinden izin alma işi] bazen sıkıntı oluyor. Yani şey oluyor. Mesela sinema gösterimi film gösterimi yapacağımız zaman [...] diye bir birimi var [öğrenim gördüğüm üniversitede], orada[yani bu birimde] tanıdığımız sevdiğimiz hocalar var. Onlar yardımcı oluyorlar mesela. Onların ilgi alanları da sinema filan, kurgucu filan insanlar filan. Onlar mesela yardımcı oluyor. Onlar eliyle [izin] alabiliyoruz. Biz büyük bir söyleşi yaparsak yani mutlaka salonu ayırttırmamız filan lazımsa yani, okulda [...] Derneği'ne gidiyoruz. Hani “hocam bize yardımcı olun da, şu salonu alalım” mesela. (...) Onlar aracılığıyla aldık salonu. Öyle büyük işlerde hani izin alalım da, sıkıntıya girmesin gibi işlerde, öyle şeylerle hallediyoruz meseleyi. Onun dışında hani [öğrenim gördüğüm üniversitede] çok sıkıntı olmuyor zaten. Yani eğer salon dolu değilse zaten sıkıntı yok da, çok topluluk olduğu için çoğu zaman salonlar çok dolu oluyor. Eğer salon dolu değilse, kimse sizi oradan çıkaramaz yani. O anlamda gidip oturup, mesela haftalık [örgüt] toplantılarımızı da bir tane sınıfta yapıyoruz yani. Kimse de gelip bize “siz burada ne yapıyorsunuz?” demiyor. Başka şehirlerde belki sıkıntı yaşanıyor yani. Diğer şehirler değil mesela Ankara'nın şeyinde de yapılmaz bu kadar sıklıkla, [...] Üniversitesi'nde [Ankara'daki] zaten zor da (...). Diğer şehirlerde filan imkânsıza yakın zaten üniversite içerisinde etkinlik yapmak, yani küçük illerde en azından.

Bazen mesela bazı illerde bizim arkadaşların açtığı topluluklar oluyor. Mesela [...] Üniversite'sinde [Ankara'da] şey var topluluğumuz var. (...) O topluluk üstünden de izin alabiliriz filan. Diğer şehirlerde bazen topluluk açıyorlar onlar üzerinden alıyorlar. (...).

Kendileriyle mülakat yapılan bireylerin bazıları medyayı, aslında spesifik olarak özel televizyon kanallarını bağımsız habercilik yapmadıkları, hükümet güdümlü oldukları, kamuoyunda var olan “tehlikeli gençlik” algısını besledikleri ve Türkiye'nin önemli sorunlarını gündeme getirmekten ziyade “önemsiz” meseleleri yayınladıkları için eylem süreçlerinin gelişmesi önünde engel olarak görmektedirler. Yine kendileriyle mülakat yapılan bireylerden bazıları, insanların bu “tehlikeli gençlik” söylemiyle bağlantılı olarak bir tür “koru”ya kapıldığını, eylemlere giderlerse ya da bir örgütün içinde yer alırlarsa işten atılma, okuldan atılma, fiziksel zarar görme gibi olumsuz durumların başlarına geleceğini düşündüklerini dile getirmişlerdir.

DE1:

(...) Medya, yandaş medyayı bunun içine de katabiliriz. Yandaş olmasını bıraktım şey, yandaş olandan ne beklersin, yanında olduğu partinin propagandasını yapmasını beklersin, onun yanında ağzını gözünü kulağını kapatan bir medya var. Bütün sorunlara uzak neredeyse. Sanki bütün sorunlarımız trafik kazalarından ne bileyim, böyle spesifik şeylerde ne bileyim bakıyorsun, ben o yüzden ana akım medyayı takip ediyorum. Bakıyorsun kar yağmış, ne oluyor haberlerde “kar tatili olur mu olmaz mı?” tartışması, işte ne bileyim muhabirler işte öğrencilerle röportaj yaparlar, sanki Türkiye'nin sorunu kar yağdıktan sonraki trafik sadece. Ya da ne bileyim havalardan sulardan. Gene geçen [...] Tv'de bir haber gördüm. Muhabir öyle ince çalışmış ki o habere. Mesela şeyciler, ayakkabı boyacılarının hilesini yakalamış güya. Ayakkabı boyacısı şey yapıyor, fırçasını düşürüyor bilerek turistin önünde, turist veriyor geri, orada şey yapacak boyacı da, turisti kandırıp boyatacak böyle bir zoraki iletişim sağlıyor. Onu bulmuş tamam mı çok büyük sorun sanki! Onun dışında başka büyük sorunumuz yok muhabirin yaptığı habere bakınca. İnsanlar izliyor ve hakikaten “helal olsun bu muhabire” filan diyor. Bakıyorsun sorundan geçilmiyor her şey elinde kalıyor, bu büyük sorun mesela. Cidden hani alakasız haberleri görüyoruz artık. Bu büyük bir sorun aslında. Hani şeyi geçtim kara propagandayı geçtim şeyi de, geçtim kendi propagandasını yapmasını da geçtim bunları yapıyor. Sadece kara propaganda yapsa neyse, sadece biraz karşına alıyorsun. O haberi yaparken bütün görüşten insanlar izliyor ve aynı görüşe sahip oluyorlar. (...).

CK1:

(...) Ama bir insanlarda şöyle bir korku var: “Örgütlenirsem CV'mi etkiler, kendimi etkiler, ailemi etkiler, soruşturma açılır, sicilimi etkiler” korkuları var. Böyle olunca insanlar örgütlenme, eylemlere katılma konusunda geri kaçıyor. (...).

Kendileriyle mülakat yapılan bireylerin büyük bir çoğunluğu herhangi bir eylemi gerçekleştirmenin önünde iktisadi olarak çok büyük bir engeller olmadığını belirtmişlerdir. İlgili öğrenci gençlik derneklerinin hepsi kendi içlerinde bir aidat sistemi geliştirmişlerdir. Belli periyotlarda, bazen bir alt sınır belirleyerek, bazense herhangi bir alt ya da üst sınır belirlemeksizin aidatlar toplanmaktadır. İktisadi olarak içinden çıkamadıkları etkinlikler ya da eylemler organize ettiklerinde anlık olarak para toplayabilmektedirler. İkinci olarak çeşitli dernek, meslek odaları, belediyeler, partiler gibi kuruluşlardan her zaman nakdi olmasa da, bir etkinlik için mekân sağlama, bir eylem için malzeme sağlama, otobüs temin etme gibi yardımlar alabilmektedirler. Üçüncü

olarak markette sayım yapmak, kermes düzenlemek, dershane sınavlarına gözetmen olarak gitmek, kendi yaptıkları kitap ayrıçaları gibi el işi ürünleri ya da kendilerine ait dergileri ve gazeteleri satmak gibi yollardan da para kazanabilmektedirler. Dördüncü olarak ise kendileriyle mülakat yapılan bazı bireyler, kendi siyasi görüşlerini desteklediklerini ve kendilerine nakdi gelir sağlayabileceklerini bildikleri kişilerden bağış talebinde bulduklarını belirtmişlerdir.

6.2.4. Öğrenci Gençlik Örgütleri Arasındaki Sosyal Etkileşim Süreçleri

Kendileriyle mülakat yapılan bireylerin anlattıklarından hareketle, öğrenci örgütleri arasındaki ilişkilerde örgüt kurallarının biçimselliği farklılaşmaktadır. Yani kendi içlerindeki informel ilişkiler, kimi zaman örgütler arasında daha formel bir boyuta dönüşebilmektedir. “Dışarıya” karşı iletişim kanalları çok açık değildir. Bu, temelde, Türkiye’de ya da dünyada sorun olarak görülen konulara –özellikle Kürt sorununa ve laiklik sorununa– farklı siyasi perspektifler üzerinden yaklaşımlarıyla şekillenmektedir. Kimi zaman bir örgütün kendini bir toplumsal sorunla mücadelede yetkin olarak görmesi, ortak işler yapılmasını beklemeden hareket etmesi ya da kendi örgütünün ismini genel öğrenci sorunlarını ilgilendiren sorunlarda ön plana çıkarmaya çalışması gibi sebepler bu iletişimin gergin bir hale de gelmesine yol açmaktadır. Kaynak mobilizasyonu yaklaşımın sağladığı bir perspektif ile bu anlamda öğrenci gençlik örgütlerinin birbirleriyle zaman zaman rekabet halinde olan toplumsal hareket kümeleri olduğunu dile getirmek mümkündür. Bu rekabet sürecinde birbirleriyle çatışma içine girmelerinin onları her zaman ayırdığı düşünülmemelidir. Kimi zaman çatışmalar, bazı öğrenci gençlik örgütlerini birbirlerine yakınlaştırmaktadır. Ya da bir zaman yan yana gelmeyen öğrenci gençlik örgütleri başka bir zaman yan yana gelebilir durumda olabilmektedirler. Coser, bir grubun başka bir grupta çatışmasının, grup içi ve gruplar arası sınırların belirlenmesi ve korunması açısından işlevsel olabileceğine dikkat çekmektedir (Poloma, 2007, s. 111).

AK1:

[Diğer gençlik örgütleri ile ortak eylemler ortaya koyma sürecimiz] Dönemsel olarak değişiyor. Çünkü bazen “A” diyen “B” diyor. Sen hep “A” demiş oluyorsun. Dolayısıyla uzaklaşıp, yakınlaşıyor. (...) Yeri geliyor, ortak iş koyup çok güzel şeyler çıkardığım örgüt daha sonrasında bir şey oluyor, olmuyor. (...) Ama iletişim halinde oluyoruz. Yeri geliyor, siyasetler toplantısı alıyoruz vs. Çünkü okulun ortak sorunlarına beraber değinmek istiyoruz. (...).

CE1:

Diğer örgütlerle ayrışan ve birleşen birçok nokta var. Şimdi taleplerin ortaya çıkış noktaları aynılaştığımız noktalardır bir kere. Bugün laik eğitim, demokratik eğitim, anadilde eğitim meselesi mesela. Bunlarda bir Türkiye solunun böyle gençlik hareketinin falan en büyük karın

ağrısı ana dilde eğitimi mesela ağız dolu savunamaması olabilir. Bunu bir şekilde savunamayan bir yapı ile zaten ideolojik olarak taa kökünden ayrılmışsındır mesela. Çok bir araya geliş böyle bir konuda olamaz. Ama hangi konuda kimle böyle demokrasi mücadelesi içerisinde bir araya gelinebilecek yapılar gençlik örgütlerinin içerisinde filan, hangi konuda bir araya gelinme ihtimali ve imkânı varsa biz gelmeye çalışırız. Şimdi olayları ele alış biçimi niye farklı, eylem tarzı filan? Şimdi her şeyin temelinde yatan farklılığı özünde ideolojik farklılık... (...) Nereden ayrılırsın, şimdi mesela somut bir şey üzerinden gidersem daha rahat anlatabilirim merakımı. Bir ulaşım eyleminden gene bahsedeyim [öğrenim gördüğü üniversitenin] lanet olası ulaşım sorunu. 2010'daki, 5 sene önce otobüs işgalleri yapıldı. Ben o zaman daha ilk yılımdı üniversitede ve böyle de biraz yani her şeyin oturmadığı, daha böyle solcu yanımın, hani solcu derken, altı doldurulmamış nitelikli olup olmadığına bakmadan, daha heyecan verici işlere daha yatkın olduğum böyle. Gençliğin bir şeyle, otobüs işgallerine o zaman ben, bizim C'nin kesinlikle niye desteklemediğini kesinlikle desteklemesi gerektiğini falan filan iddia ediyordum mesela. Bunu [...] örgütü yapmıştı, otobüs işgallerini. (...) Ya niye ayrılıyoruz biz bu eylemden? [...] öğrenci gençlik örgütü otobüs işgal ediyor. Biz daha az cesur filan değiliz sonuna kadar biz de edebiliriz niye etmedik? Mesela ayrılma noktalarından bir tanesi. Şu yüzden etmedik: [...] öğrenci gençlik örgütü o otobüslere 50 tane örgütlü 30 tane çevresi olsa 50 kişiyle yaptı. Bizim okulda kaç öğrenci var? Aşağı yukarı 25 bin 30 bin arası bir öğrenci kitlesi var. Şimdi 25 bin, 30 bin kişinin temsiliyetini sen kendi üzerinde 70, 80 kişi ile veremezsin. Eğer bu 25 bin, 30 bin kişinin içinden hiç değilse bini 2 bini, neyse 500 yüzü de olur yani, ama genel öğrenci kitlesinin içinden belli bir şey sen buna örgütleydik ya da biz buna örgütleydik o işgalde en başı çekerdik. (...) içinde bulunduğun yerelin genel inisiyatifini örgütleyebilmek, onun önünü açmak, önünde gitmek yer yer. Vurulacaksa sen vurulmak, yani çatışmaysa, sen öne çıkmak falan bunlar olmayacak şeyler değil, ama oranın inisiyatifinin hareketi dâhilinde bir şey. Diğer mantık nereden geliyor mesela Dev-yol geleneğine bağlanabilir bu doğrudan. Öncü milis, öncü kent milisi, öncü devrimci... “Devrimi devrimciler yapar” mantığında ve “biz evet devrimciyiz ve biz öğrenciler adına bir otobüs işgali yapabiliriz”, işte mesela hani en temel ideolojik fark. Gençlik örgütünün en pratik çalışmasında bu şekilde bir ayrıma götürebiliyor bizi.

BE2:

[Kadın mücadelesine bakış açılarımız farklı]. Örneğin bugün [...] Üniversitesi'nden geliyorum. [...] örgütü sadece kadınların yürüyeceği bir eylem istiyor. B ve [...] örgütü kadın erkek ayrı olmasın beraber yürüyelim diyor. İşte ne bileyim diğer örgüt başka diyor, diğer örgüt. Mesela çok basit tartışmalarda solun ayrıldığını görebilirsiniz. Örneğin [...] Fakültesi'nde bir tartışma dönüyor sol içinde, örneğin [...] örgütü diyor ki “katil AKP'dir” diye slogan atacağız, [...] örgütü diyor “katil devlet”. Şimdi biz B olarak buna şöyle yapıyoruz, bizim için ikisi de aynıdır. AKP artık devlettir. Bildiğin devletin tüm kurumlarından en alt tabakasından en üst tabakasına kadar devletleşmiştir. Bizim için fark yok. Katil AKP de desen, devlet de desen bizim için aynı şey. Bu tür tartışmalar, sadece kelime şeyinden eylem ayrıldı. Ne bileyim kadın erkek ayrı yürüsün işte, kadınlar sadece yürüsünler. Biri işte... Biz bunları tamamen geçtik. Biz hiçbir şekilde... Böyle saçma tartışmalar solu hep bölmüştür. (...).

AK2:

(...) Çok basit mesela [örgüt] flama meselesi Gezi [Parkı eylemlerinde] de çok tartışılan bir konuydu. Sol örgütler o alanda var olduklarını belli etmek için “flamalarımız var, biz varız orada” vs. Bunun yarışına A girmedi diyebilirim, hiç diyemem tabii ki ama. [Öğrenim gördüğüm üniversitede] flamalarımızı götürmedik, öyle bir tavrımız oldu. [Öğrenim gördüğüm üniversitede] bizim şöyle bir gelenek vardır: [örgüt] flmalı eylem yapılmaz. Hani [öğrenim gördüğüm üniversite] öğrencileri olarak yürünür. Bunun bir meşruiyet zemini var, hani bunun olabilirliği var ama [öğrenim gördüğüm üniversitede] gerçekleştirilen “...” eylemleri sırasında ne kadar ısrar etsek de bunu kabul ettiremedik bunu savunan tek örgüttük diyemem başka örgütler de savundu. [...]’lı ve [...]’lı arkadaşlar da bu konuda ısrarcıydılar. Hani ama taşımayan kimse olmadı. Bir tek biz isyan ettik ve taşımadık diyebiliriz. (...) Şöyle söyleyeyim “bu [flama] bir propaganda aracıdır, arkadaşlarımızın kanıyla aldık bizim için önemlidir” gibi ajitasyonlar oldu. [...] bunu söyledi [...]’lı arkadaşlar bunu söyledi. [...] şöyle bir tavır

sergiledi, evet taşımayalım deyip daha sonra taşıyan arkadaşlardı. [...] keza onlar bayraklarını çok seviyorlar. Bilmiyorum sol örgüt dolu [öğrenim gördüğüm üniversite]. Hepsi hemen hepsi taşımayalım desek bile onu bırakabilen olmadı diyeyim ama biz öyle bir şeye girişmedik. Hani o alanı belirlemek, evet örgüt propagandası önemlidir, biz de bunun karşısındayız demiyoruz, biz de kendi örgütümüzün propagandasını en iyi şekilde yapmak isteriz, çünkü fikrimiz doğruysa daha fazla insana ulaşmasını isteriz ama bizim orada bu işi yapıyor olmamız o zeminin meşruiyetini zedeliyorsa, ki [öğrenim gördüğü üniversitenin o eylem sürecinde] zedeliyordu, [öğrenim gördüğüm üniversite] öğrencileri olarak yürümek, [Öğrenim gördüğüm üniversite] bileşenleri olarak yürümekle, sol örgütler olarak yürümek arasında fark vardı. (...).

DE1:

(...) saflaşmadan doğru elbet bu pratiğe yansıyor yani. Çünkü atıyorum ben bir eylem yapacaksam ben bunu ortaklaştırmak isterim, yani öyle spesifik bir örnek varsa. Ne bileyim işte atıyorum ben şu şu konuda hem örgütüm hem de bu işi birlikte yaptığım örgütler de şunu düşünüyor, atıyorum bir basın açıklaması yapılacak bir olayla ilgili hani bence tek başına yapılması şey değil, yani çok eksik kalır hem de hani bu örgütün de şeyini değiştirir yani ortaklaştırmam lazım. (...) geçtiğimiz 6 Kasım'dan [6 Kasım 2014] örnek vereyim. 6 Kasım YÖK'ün kuruluşu ve ortak bir eylem düzenlemen gerekiyor bütün örgütlerle beraber ve şu şekilde oldu Ankara'da yaklaşık beş tane ayrı [gülüyor] 6 Kasım eylemi oldu. Yaklaşık 5 tane. (...) Daha işte Kürt hareketine yakın diyelim biraz turnusol görevi gördüğü için diyorum, (...) biz sürekli onlarla yapıyoruz zaten sürekli. (...) Hani kitlesel olduğunu düşündüğü kendi açısından kitlesel olduğunu düşünen örgütler (...) tek başına yapabiliyor, hani biraz kitleseller. (...) flaman varsa flamanı taşırsın birer tane, hani temsili olarak hani o örgütün orada olduğuna dair bir şekilde. Onda da aslında belli spesifik örneklerden doğru olarak o da değişebiliyor. Ne bileyim halkın değer verdiği bir şeyse, Gezi [Parkı eylemleri] ile ilgili bir şeyse hani onu taşımaya gerek yok. Biz böyle düşünüyoruz. Salt propaganda yapalım diye yani o bayrağı sallamak doğru olmaz. (...). Her ne kadar kitlesel olsak da olmasak da bence o yerleri ortaklaştırmak gerektiğini düşünüyorum. Çünkü insanların da baktığına göre, atıyorum ben örgütsüz olarak şeye geldim 6 Kasım'a geldim, gelmezdim yani. Çünkü bakıyorum herkes farklı bir şey söylüyor. Yani atıyorum ben şunu gördüm, 6 Kasım'ın çağrısını yapan diğer örgütler, (...) YÖK'ü orada çok arka plana itmişlerdi. Temel mesele muhafazakârlaştırma, AKP ve laiklik vurgusu oluyor genelde onlarda. Sürekli o olduğunu düşünüyorum. Ondan doğru aslında ben gitmezdim diye düşünüyorum örgütsüz olarak. Farklı afişler var, herkes farklı bir günü söylüyor, e hangisine gideceğim gibi bir algı oluşuyor. Onun dışında [yani 6 Kasım dışında] öğrenci gençliği çok ilgilendiren bir durum olmadı. Genelde biz farklı ufuklara sahip öğrenci gençlik örgütleri olarak öğrenci gençliği ilgilendiren sorunlar etrafında bir araya gelebiliyoruz. Bu sefer onda da gelemedik.

Kendileriyle mülakat yapılan bireyler, birbirlerinden farklı öğrenci gençlik örgütlerinde yer alan bireyler olsalar da, ortak bir zeminde buluşmalarının mümkün olmadığı “faşist, milliyetçi” olarak tabir ettikleri öğrencilerin kendilerine olan fiili saldırılarına ya da bu grupta gördükleri öğrencilerin yaptıkları çeşitli faaliyetlere karşı, “solcu, devrimci” gençler olarak, bir araya gelebildiklerini belirtmişlerdir. Bu anlamda, birbirlerinden farklı örgütler içerisinde yer alsalar da direkt olarak “ötekiler” olarak kodladıkları grubun bu şekilde tabir ettikleri öğrenciler olduğunu dile getirmek mümkündür. İkinci olarak “hepsinin vicdanına dokunan”, “canlarını yakan” ahlaksal tepkiler vermelerine yol açan; insanların devlet eliyle hayatlarını kaybetmeleri durumlarına ya da savaş gibi durumlara karşı olduklarını göstermek için bir araya gelebildiklerini belirtmişlerdir. Üçüncü olarak takvimsel olarak her yıl gerçekleştirilen 6 Kasım, 1 Mayıs gibi gündemlerde öğrenci gençlik örgütleri ortak bir eylem süreci içerisinde yer alabilmektedir. Dördüncü olarak ise kendi

yerellerinde öğrenci gençliğin tümünü ilgilendiren ulaşım sorunu, yemekhane sorunu gibi gündemlerde ortak bir zeminde buluşabilmektedirler. Ortaklık zeminin yakalanması noktasındaki sürecin başlangıcını ise kendileriyle mülakat yapılan bireylerin “siyaset toplantısı” oluşturmaktadır. Siyaset toplantısına her gençlik örgütünden bir ya da birkaç kişi¹⁴⁰ temsilci olarak gitmektedir.

AK3:

(...) mesela [başka bir gençlik örgütünden arkadaşlar] en son olan bu işte Charlie Hebdo dergisinin karikatürlerine asmışlar okullara ve 100 kişilik bir grup işte tekbirlerle, tehditler “sizi öldüreceğiz, keseceğiz” diye [...] Kampüsü’nü basıyor. Hemen pazartesiyeye bir eylem koyduk [öğrenci gençlik örgütleri olarak] ve gerçekten eylem çok kalabalıktı ve benim hukuktan tanıdığım, bildiğim, örgütsüz arkadaşlarımın hepsi oradaydı ve “ben okuluma bunu istemiyorum!” diye. Dediğim gibi kendi yaşam tarzına dokunan şey olunca [gülüyor] çok güzel tepkiler alıyoruz [insanlardan] (...).

AE2:

Mesela üniversitelerden yana bakacak olursak son zamanlarda [yani 2015’in ilk aylarında] bir katlamalı harçlar mevzuu geldi. Mesela buna dair bir [öğrenci gençlik örgütleri olarak] ortak şey, genel bir refleks geliştirebiliyoruz. Veya işte yeni çıkacak bu İç Güvenlik Yasası, bu bizim kaygımızdır mesela, buna dair bir şey geliştirebilirsin. Bunun öncesinden yaşanmış işte mesela Soma [maden kazası protestoları] olsun, buna dair refleks geliştirebiliyoruz. Özgecan [Aslan] mesela katledildi, Özgecan için bir refleks geliştirebiliyoruz. (...).

AE1:

İstanbul Üniversitesi’nde 20’ye yakın çivili sopalarla, yüzleri maskeli, gerici faşist grup üniversite öğrencilerine saldırıyor, orada da gericiliğe karşı bir özgürlük buluşması yaptık. Gericiliği karşı özgürlüğümüz için buluşuyoruz [dedik öğrenci gençlik örgütleri olarak ortak bir eylemle].

BE4:

(...) Okulda mesela bir işçinin, okulumuzda teknokent var biliyorsunuz, geçenlerde teknokent içerisinde bir işçiyi kaybettik maalesef. Onun eylemi oldu mesela, bütün sol örgütler bir araya gelebiliriz bununla ilgili. Yani aramızda bir husumet varsa, “biz gelmeyiz biz ayrı eylem koyarız” gibi bir yaklaşım zaten olamaz. (...).

BK1:

[Öğrenci gençlik örgütlerini bir araya getiren bir eylem konusu] en çok şey olur herhalde yemekhane mevzuu gibi bir mevzu olur herhalde [gülüyor]. *Vizontele* [filmindeki] gibi, bir tek kütüphanede sigara içme konusunda anlaşıyorlar ya sol örgütler birbirleriyle, bizim de biraz öyle ama [gülüyor]. Kantinde sigara içilmesi gerektiği konusunda geçen sene hepimiz anlaştık, onun dışındaki şeylerde çok fazla anlaşamıyoruz. Ama bir şey kurmaya çalışıyoruz, dirsek teması kurmaya çalışıyoruz. (...).

Ortaklaştıkları eylem süreçleri dışında öğrenci gençlik örgütleri olarak onları ortaklaştıran bir noktanın bir tür “mekânlaşma” da olduğu dile getirilebilir. Bu ortak kullanılan mekânlar, onların

¹⁴⁰ Kendileriyle mülakat yapılan bazı bireyler örgüt olarak bu toplantılara bir kadın ve bir erkek temsilci göndermeye, toplumsal cinsiyet eşitliği açısından özen gösterdiklerini belirtmişlerdir.

“örgütlü öğrenci” kimliğini inşa etmelerinin aslında birer parçasıdır. Bu mekânlar genellikle okullarında bulunan kantinler, kütüphane önleri gibi öğrencilerin yoğun bulunduğu yerler olmaktadır. Bu yerler onların kendilerini daha rahat hissettikleri, aynı örgütten ya da genel olarak sol, sosyalist öğrenci gençlik örgütlerinden olanlarla, yani az çok ortak zevk ve ilgileri paylaştıklarını düşündükleri bireylerle vakit geçirme yerleridir. Bu anlamda, bu durumu yakalayamadıklarını düşündükleri mekânlara gitmeyi tercih etmeyebilmektedirler. Bu mekânlar aynı zamanda kendileriyle mülakat yapılan bireylerin, okulun başka alanlarına nazaran, afişlerini, duvar gazetelerini vb. rahatça asıp, o mekânları bunlarla donatabildikleri, faaliyetlerinin planlanması sürecini konuştukları, çeşitli eylem planlarının hazırlıklarını yaptıkları yerlerdir. Elbette bu mekânlaşmanın diğer öğrenci gruplarından bir ayrışmaya da işaret ettiği dile getirilebilir. Bu öğrenci grupları çoğu zaman “faşist ya da milliyetçi” öğrenciler ile “lumpen yaşamla çok iç içe olan” öğrenci grupları olarak nitelenenlerdir. Mekânlaşmanın keskinleşmesinin ise üniversiteden üniversiteye farklılık gösterebileceğini söylemek mümkündür. Kendileriyle mülakat yapılan bireylerin okulları dışında, Ankara genelindeki mekân tercihlerini de bahsedilen saiklerin etkiliyor olabileceği tahmin edilebilir.

6.2.5. Eylemlerdeki Duygusal Süreçler

Tüm eylem süreçlerine her zaman bir takım duyguların eşlik ettiği aşikârdır. Şaşırtmaya yönelik, yaratıcılığın kullanıldığı eylemlerin katılımcılarına, rutin gelişen eylem süreçlerinden daha büyük bir haz verdiğini söylemek mümkündür. Kendileriyle mülakat yapılan bireylerin bu anlamda üzerinde en çok durdukları eylemlilik süreci Gezi Parkı eylemleridir denebilir. Gezi Parkı eylemleri için, “her an heyecan verici olması”, “eylemlerin gün boyu sürmesi”, “işbirliği ve yardımlaşmaya dayanan sosyal etkileşim süreçlerinin en üst seviyede olması” üzerinde durulan noktalardır. Gezi Parkı eylemlerinde “mekân” sınırlarının belirsiz olduğunu da söylemek mümkündür. Gezi Parkı eylemlerinin, belli caddelerde yapılan basın açıklamaları ya da belli güzergâh aralıklarında kortejler halinde yürünen bir eyleme göre, katılımcılarına daha çok heyecan ve kitlesel coşku vermesi, aslında onun tam bir sokak hareketi olarak değerlendirilebilmesi ile doğrudan bağlantılıdır.

AE2:

(...). [Gezi Parkı eylemleri] yani 1 aylık süreçti. Sürekli sokağa çıkan bir halk vardı. Yani tek bir eylem olarak değil ama yani Gezi eylemleri bende çok iz bıraktı. Oradaki mesela insanların birbirine sahip çıkması beni çok etkiledi. Yani bir insanın [biber gazından] gözü yanıyor, herkes anında gidip [gözünün acısını alması amacıyla ilgili kişinin gözlerine sürmesi için] süt verebiliyor, Vicks verebiliyor. Yani hiç tanımadığın insanlar bunları yapabiliyor. Buradaki o sahip çıkma, insanların birbirine sahip çıkma güdüsü beni çok etkiledi.

BE3:

Mesela 31 Mayıs [2013] günü mesela Haziran'ın [Gezi Parkı eylemlerinin] başladığı gün ve sonraki günkü eylemler aslında benim için çok farklı olmuştu. Çünkü o güne kadar ben bu kadar toplamı Türkiye'de görmemiştim. Hayatında birbirleriyle daha önce hiç görüşmemiş bir insanla inanılmaz bir dayanışma duygusu geliştirmiştik. Mesela bu [unutamadığım bir eylem süreci olarak] bir yere yazılabilir. (...).

AK3:

Ben Gezi [Parkı eylemlerini] hiç unutmuyorum ya. Bir de biz Gezi döneminde ben Ankara'daydım mesela. Daha o kadar hani bilincinde değilsin ve sokakta o kadar uzun süre kalmamışsın yani, bütün gün boyunca sokakta kalmıştım ben Gezi döneminde. (...) ve daha önce eylem pratiklerine göre çok farklı bir şeydi Gezi. Yani sen yoruluyorsun, nefes nefese kalıyorsun, bir yanda hiç tanımadığın insanlar örgütsüz insanlar sokağı kapmış oluyor, sokağı kazanılmış bir bölge olmuş oluyor ve sen gidiyorsun insanlar orada hala devam etmiş oluyor, senin çağırdığın ya da çağırmadığın insanlar, tanımadığın bir sürü insan. Yani mesela Karanfil, işte bu sokaklar da mesela esnaf da sana bir süre sonra sahip çıkmaya başlıyor ve birlikte dayanışma halini alıyor. Yani polis şiddetine tanık oluyorsun çünkü, onlar da görüyorlar. Onlar da sana tanımadığın halde su veriyorlar, gözlerine bir şeyler şey yapıyorlar, seni korumaya çalışıyorlar, "iyisin" deyip sakinleştirmeye çalışıyorlar. Ya bu çok güzel bir şey ya... (...).

ÇK2:

(...) beni en çok mesela güvende hissettiren şey, o zaman da çok dillendirdiğim bir şeydi, mesela Gezi eylemleri boyunca ben mesela ben mesela [gece] 12'deyken, saat 12'keyken mesela sokakta dolaşabiliyordum yani, ["..." semtinde] oturuyorum, [oranın] sokaklarında dolaşabiliyordum. Ve mesela bana sokaklar çok güvenli geliyordu o dönem. Yani polisin varlığına rağmen mesela sokakta bana gerçekten çok güvenli geliyordu sokaklar o dönem. Çünkü binlerce insan vardı sokakta ve herkes aynı şeyi söylüyordu ve mesela şeyi biliyordum yani ben mesela, o dönemde tacize uğrayan bir kadın duymadım yani oradaki eylemciler tarafından, direnişçiler tarafından falan. Mesela kendim de hiç böyle şeyle karşılaşmadım ve gerçekten dediğim gibi 12'ye 1'e kadar sokaktaydık mesela o dönem, hiç karşılaşmadım. Bana mesela güvende hissettiriyor. (...).

Kendileriyle mülakat yapılan bireyler, onlarda bir iz bırakmış, epizodik belleklerine yerleşmiş olan eylem süreçleri ile ilgili olarak –öfke, acı, sevinç, korku vs. gibi– birçok duygu durumu yaşadıklarına işaret etmektedirler.

AK1:

Berkin Elvan gününde insanların [okuldaki bölüm] koridorlarda ağlıyor olması ve hiç beklemediğim bir insan topluluğunun kendini, eskiden liseden tanıdığım bir arkadaşım hani vicdanen demokrat bir insan olduğunu biliyordum ama hiçbir eylemde vs. görmemiştim, barikat taşıyordu [gülüyor], evet o anı unutmam. (...).

FE2:

Aslında çok eylem var ama şöyle bir durum. Ahmet Atakan'ın ölüm haberini ben [...] F tipi Cezaevi'nde yatarken aldım. (...) Gezi [Parkı] olaylarına katıldığım için, tırnak içinde terör örgütü üyesi olmakla suçlandım 4 ay hapis yattım. O dönem hapisshanede olduğumuzun bir 10. günü filan Ahmet'in [Atakan] ölüm haberi geldi. Ölüm haberi geldiğinin ertesi günü biz hapisshanede bir eylem yapmıştık. O eylem benim unutmadığım eylemlerden biriydi yani hayatımda özel olarak. Ahmet'i de birebir tanıdığımız için özel olarak var olan eylemliliklerden biriydi benim için. Koğuş içinden daha doğrusu odamız içinden, avlu içinden slogan attık ama

şimdi hapisane içerisinde daha oradan bağırarak farklı bir iradeyi yansıtıyor sonuçta. Orada iradenizin kırılmadığını güçlü olduğunu ama en önemlisi aslında mücadelenin her alanda gösterebildiğiniz yerlerden birisi orası. Ondan kaynaklı aslında hayatımda önemli bir yeri var. Onun dışında birçok eylem var ama özel olarak bunu paylaşmak istedim. Neden olduğunu ben de bilmiyorum doğrusunu söylemek gerekirse.

BE2:

Gezi Parkı eylemlerinde hani şeyi hatırlıyorum. Burada Gezi Parkı eylemlerinde 2. gün büyük bir müdahale olmuştu akşamleyin [Kızılay'da] (...). Çok fazla sert müdahale etmişlerdi. (...). Ben Sıhhiye'deydim. Orada gazdan etkilenen veya şey olan şeyleri revire taşıma ve onları şey yapma görevindeydim. O müdahale olduğunda ben [Kızılay'daki "..." alışveriş merkezinin] önündeydim. Müdahale olduktan sonra herkes kaçışmaya başladı. Biz kontrol etmeye çalışıyoruz, "kaçmayın etmeyin". Gaz baya yoğun şeyindeydi. Ben koşarken gazdan etkilendim. İşte sonra gazdan etkilendikten sonra biraz şey yaptım, önüme bir kız düştü. Kızı kaldırdım enseme polis copunu hissettim ve şöyle bir olayımız var, orada 20, 25 tane polis arasına alıp beni bir güzel dövdüğünü hatırlarım. Hakikaten de güzel dövdüler. Benim ayak parmak tırnağıma kadar [gülüyor] oraya kadar morarttılar. Çok şeydi. Orada şunu hatırlıyorum. Yaşlı bir kadına polisin gaz tüfeği ile vurduğunu hatırlıyorum. Onu unutmam. Yani bildiğiniz gaz tüfeği ile yaşlı bir kadına vurdu. Sonra ben oradan kurtulduktan sonra polisler benim bayıldığımı zannedip bıraktı ama ben oradan kaçtım. Sakarya Meydanı'nda 2 tane yaşlı adama "gençlere vurmayın" diye bağırarak 2 yaşlı adama polisin saldırdığını gördüm. Bu kadar vahşileştiler. (...).

BK2:

[2013] Reyhanlı [bombalı saldırısını protesto eylemi unutamadığım bir eylem] oldu, çünkü şeydi, yani bir duvardan atlıyorum, atlamaya çalışırken yanımdaki kız işte kafasına su alıyor, taklalarla yere düşüyor, onu kaldırmaya çalışıyorum, bir yandan koşmaya çalışıyorum. [Kampüsün] içindeyim işte yanımdan gaz fişekleri geçiyor falan [gülüyor], biraz şey havasında biraz [*Forrest Gump* filmindeki sahne gibi] "koş Forrest koş" falan diye, gözümü kapatıp koştum bir an işte, hiçbirimiz gazdan gözümüzü açamıyoruz. Eskişehir yolunu karşıya geçmek zorundayız, polisten kurtulmak için ve vızır vızır arabalar geçiyor. Şey var, işte arabalar durmuyor, birisi geçiyor arabaları durdurmaya çalışıyor ve şey hatırlıyorum, gözümü son bir kez açtım hani arabalar bir miktar durmuş bir miktar gidenler var, [arabaların] sesini dinledim "geç BK2, koş!" filan dedim. Koştum geçtim karşıya ama hiçbir şey yok. Yani göz[ümü] açamıyorum, bir şeye bakamıyorum. Tamamen "geç!" dedim ve geçtim yani böyle bir şey. (...).

Çoğu zaman bir örgüt içinde yer almanın, sokaklarda ve üniversite alanlarında eylemler gerçekleştirilmesinin somut, elle tutulur, hızlı kazanımlar getirmediği aşikârdır. Öğrenci gençlik örgütlerinde yer alan bireyler olarak, kendileriyle mülakat yapılan bireylerin zihinlerindeki dünyanın, öteki insanların, zaman zaman tüm insanların çıkarlarını ve yararlarını gözetken bir dünya olarak tahayyül edildiğini dile getirmek mümkündür. Bunun yanında, bir öğrenci örgütü içinde eyleminin öncelikli olarak bireylere bir vicdan rahatlaması, en azından onların dışında kalan çoğunluğun yanında tahayyül edilen dünyanın inşası için sorumluluklarını yerine getirdiklerini düşünmeyi sağladığı söylenebilir. Gerçekleştirdikleri eylemlerin, kendileriyle mülakat yapılan bireylerin çoğunun nazarındaki anlamı "kendini ifade etmek", "sesini çıkarmak", "kendini iyi hissetmek", "kendini özgür, mutlu hissetmek"tir.

CE2:

[Eylem beni] kişisel olarak direkt aslında rahatlatan bir şey. Çünkü bir şeye tepkin var ve bunu dillendiriyorum. Mücadele ediyorum. Mesela şu da bir mücadele şekli. Toplantılarla, forumlarla şunlarla bunlarla filan, ama direkt oradayım ve ne demek istiyorsam söylüyorum neye karşı çıkmak istiyorsam söylüyorum ve hakkımın peşindeyim. Bu beni rahatlatan bir şey.

CK2:

[Eylemlerde] iyi hissediyorum kendimi sanırım. Hem bir aidiyet duygusu hem de yani belki çok bireysel ama vicdanen de kendimi rahat hissediyorum. Yani evde otursam çok kendimi iyi hissetmiyor ve bir işe yaramıyormuş gibi hissedeceğim belki ama vicdani bir rahatlamasının bende yeri çok. (...). Eylem benim için görünürlük açısından önemli olduğu için ve sesimi duyurabildiğim için işlevsel ve işte hem o vicdani rahatlamamın da sağladığı böyle meditasyon gibi bir şeye dönüştü benim için artık yani.

BE4:

[Eylemlerde] eğlenceli olan bence şu: Mesela bazen çok kalabalık bir eylem oluyor, ciddi anlamda müthiş bir yoğunluk var, 1 megafon arkaya yetmiyor aynı anda 2 farklı slogan atılıyor böyle ve tam siz ortada kalıyorsunuz, o anda hangi sloganı atacağız konusunda şaşırabiliyorsunuz. Hani çoğu zaman bu şey gibi görünüyor da eylemin birlikteliği tek bir ses oluşu eksikliği gibi görülüyor ama bence güzel bir şey. Yani “bu kadar insan bir arada ve birbirini duyamayacak kadar uzakta insan var daha demek ki” hissini uyandırıyor bende en azından.

DE1:

Eylem anarşizmdir demeyeceğim tabii ama [gülüyor] eylem kendini ifade ettiği bir durum aslında yani hani ifadeyi tamam noktasına çıkardığını düşünüyorum. Mesela halay çekerken ben de, orada hani kendimi hani orada cidden ifade ettiğimi düşünüyorum. (...).

CK1:

(...) Niemöller sözü¹⁴¹ vardır, hatta sonunda şey demişti “beni götürdüklerinde kimse ses çıkaramadı, çünkü benim için sesini çıkaracak kimse kalmadı” diye bir söz var hatta sonunda. Hani ses çıkarma olayı çok önemli hani. O sesi çıkarabilmek, etkili kullanabilmek, yayınları kullanabilmek bizim açımızdan önemli. Bu bizim hakkımız, “bu yanlış” deyip sesimizi duyurmak en doğal vatandaşlık hakkımız. Böyle deyince, onlar da “yani sandık da var”. E bak sandık diyorsun, hani bu senin vatandaşlık hakkınsa, ses çıkarmak da senin hakkın.

DK1:

(...) her eylemin bir tek bir ruh hali olmuyor. Mesela bazı eylemlerde öyle şey yapıyorsun ki mesela basın açıklaması yapıyorsun etrafı polis çevirmiş, e yani gücün de yok polise müdahale edecek yani orayı boşaltacak, polisleri engelleyecek. O durum mesela bazen mesela çaresiz hissediyorum, çaresiz de değil de aslında yani o direnmenin mesela çaresiz olsam oraya gitmem de bir sıkışmışlık hissediyorum yani o şey içerisinde. Ama bazen o kadar oluyor ki o gücü aldığımız oranda mesela o kadar da özgür hissediyorum. Mesela Gezi [Parkı eylemlerin]’de hiç olmadığım kadar özgürdüm yani gerçekten böyle yani kendimi mesela hani biri bana sorsa en özgür tarif ettiği yer neresiydi, Gezi [Parkı eylemlerin]’de sokaktı yani hani. Çok özgür hissedebiliyorum dediğim gibi bazı eylemler seni şey yapabiliyor, baskı altında tutabiliyor ama ben çoğu eylemlerin beni özgür olarak, özgür hissediyorum. Gerçekten sözümü

¹⁴¹ Söz şudur: “Naziler komünistler için geldiğinde sesimi çıkarmadım; çünkü komünist değildim. Sosyal demokratları içeri tıktıklarında sesimi çıkarmadım; çünkü sosyal demokrat değildim. Sonra sendikacılar için geldiler, bir şey söylemedim; çünkü sendikacı değildim. Benim için geldiklerinde, sesini çıkaracak kimse kalmamıştı.”

söyleyebildiğim yer olarak görüyorum. O açıdan benim için genel olarak özgürlüğü ifade ediyor.

ÇE2:

Ya ben eylemde kendimi daha özgür hissediyorum. Genel anlamda öyle yani, bütün eylemler için geçerli. Ya çünkü şey önemli benim için hani rahatsız olduğun bir şey var ve sen bunun en basitinden bu aslında yani. Bütün eylemlerimiz bu aslında, rahatsız olduğumuz bir şey var ve onu dile getiriyoruz. O özgür hissettiriyor. Yani bazen polis saldırıyor ama polis saldırdığı halde benim orada olmam mesela, şey yapıyor, beni daha özgür hissettiriyor, daha özgüvenli hissettiriyor. Ertesi gün kendimi daha iyi hissediyorum. Yani ve açıkçası hani, böyle hareketli gündemlerde de kendimi daha şey hissediyorum açıkçası daha iyi hissediyorum. Çünkü hani zaten genel anlamda yaşadığım hayattan çok memnun değilim. Hareketli gündemler benim sesimi daha fazla çıkardığım zamanlar olduğu için o zamanlar kendimi günlük yaşamda da daha iyi hissediyorum yani. Arkadaşlar da fark ediyor onu. Ne bileyim daha neşeli oluyorum mesela. Çünkü cidden şey hissediyorum, kendimi daha özgür hissediyorum kendimi, daha rahat, özgüvenli hissediyorum, güçlü hissediyorum. Hani genel şeyi o... Bütün eylemlerin bende uyandırdığı his o.

Kendileriyle mülakat yapılan bireyler arasında okul yönetimlerinden soruşturma alanlar, gözaltına alınanlar, tutuklananlar, “faşist ya da milliyetçi” olarak tabir ettikleri bireylerden, polislerden, okul yönetimlerinden gelen fiziksel ve/veya psikolojik zararlara uğrayanlar vardır. Kendileriyle mülakat yapılan bireylerden bazıları bu unsurların bir tür sosyal baskı aracı olarak da kullanılabilmesine dikkat çekmişlerdir. Öğrencilerin aileleri ile olan sosyal ilişkilerinin bozulması ya da eğitim haklarının bir süreliğine veya tamamen ellerinden alınması gibi tehditlerle karşılaşmaktadırlar. Eylem süreçlerine dair anılar her zaman eylem süreçlerinde duydukları hazlarla ilgili değil; acı anıları, korku anıları ile de ilgilidir.

DK1:

(...) [polisler] beni yere çarptılar filan hani, o ters kelepçe filan yaptılar, hala duruyor izleri falan [gülüyor ve bileklerini gösteriyor]. Yani biraz sıkıntılı, yani o süreç biraz, işkenceye varan resmen darplar oluyor, yani sıkıntılı bir durum. Mesela ben o noktada polisin bana gösterdiği şiddetten çok, bir iki vurur ya da hani, daha çok farklı şiddetlere de başvurabiliyor. Hani mesela okuldan uzaklaşması daha ciddi bir sorun gibi, yani hani dayak yemenin çok beni korkutan fiziksel bir şiddetin çok korkutucu yani öyle çok yani. Eski mesela [19]80 dönemindeki gibi işte işkenceler, gözaltında şeyler [kayıplar] filan olmuyor. Daha farklı, koşullar değişmiş durumda ama daha farklı argümanlarla kuşatıyor, atıyorum gözaltına alınıyorsun, aileyi arıyor “kızınız bilmem ne” işte “terör örgütlerine işte sempatican” bu tür durumlar ortaya çıkartabiliyor. Bizi o mücadeleden soğutmaya yönelik hamleler, bunlar daha çok beni tedirgin edebiliyor. Yoksa polisin bir gözaltına alma süreci beni oradaki çok bireyleri, yani onu göze alarak geliyor oraya. Yani o devlet argümanlarını kullanarak farklı yerlere çekebiliyor. (...).

BK1:

Bildiğiniz gibi zaten 15 kişi yürüseniz 100 tane polis getiriyorlar. Kesinlikle en ufak bir eylem yapmanıza bile tahammül edemiyorlar. Siz deseniz ki, “basın açıklaması yapıp dağılacağız, yürümeyeceğiz” deseniz bile adamlar tam tekmil geliyor, yani o kadar iyi hazırlanıyorlar ki. Öyle bir baskı, psikolojik baskı var aslında. (...).

AE3:

(...) Okul yönetiminden şey var yani soruşturulmak korkusu var yani. Normal bir, en ufak bir olayda, hatta hiç olayın içerisinde bulunmasan da, sadece izleyici pozisyonunda kalsan dahi rastgele soruşturma açılabilir. Mesela bir arkadaşımızda böyle oldu, okulda yaşanan bir gerilim ortamında. Hani onun içerisinde bulunmadığı halde soruşturma açıldı. Demiş olduğum gibi yani bu mesela okuldan bu şekilde engel var. Okul kendi silahını, soruşturma yöntemini kullanıyor. (...) Güvenliği [özel güvenlik görevlilerini] bizim okulda kullanmak da doğru bir yöntem olmuyor. Belli bir şeyi var, şiddeti izi veren bir, şiddeti böyle meşru gören bir okul olmamalı. (...) Fişlemeler çok büyük bir sorun bizim okulda ve normal bir [şekilde] örgütle çay içenleri bile fişlemişler. Böyle bir olay var yani, [öğrenci gençlik örgütlerinin kampüs alanlarında açtıkları] standı gidip çay içmek diye bir suç haline gelmiş. Ve bizim birçok arkadaşımızı işte afiş asarken vs. iken fotoğraflarını çekip de, bunları artık nerede saklıyorlarsa onları bilmiyoruz, ne zaman kullanacaklarını da bilmiyoruz, kullanıyorlar da. Dediğim yani şiddet bize karşı her zaman var ve şiddet de bu şekilde kullanılıyor, izlenmek de bir şiddettir bu açıdan baktığımızda, engelleme yöntemidir, korkutmaktır en azından. (...).

ÇE3:

(...) Şimdi böyle söylemesi kolay tabii yani, ölümle yüzleşmek başka bir şey ama. Ama şey korkusu var insanlarda ya, benim çok konuştuğum insanda kör olma korkusu. Yani polis müdahalelerinde kör olma korkusu. Ölmekten daha çok kör olma korkutuyor. Bu da terör zaten bu devlet şiddet tekeline elinde bulundurması yasal olarak tek terör unsuru ben olabilirim demek. (...).

Öğrenci gençliğin bunları psikolojik düzeyde bir şekilde aşabilmelerinde en önemli dayanak noktasının öğrenci gençlik örgütlerine aidiyet duymaları ve yalnız olmadıklarını hissetmeleri olduğu iddia edilebilir. Bu noktada AK3'ün söylediklerine kulak vermekte de fayda vardır:

AK3:

Aslında eylemlerde mesela örgütlülükten geliyor aslında, örgütlülüğün daha güçlü olmasından geliyor. Hani örgütün yanında bir de bizim yoldaşlık ilişkilerimizden kaynaklanan ve her şeyi beraber yapıyoruz mesela [öğrenim gördüğüm üniversitede]. Hani birlikte tehlikeli bir şeye de gidebiliyorsun. Çünkü hani polis müdahalesi oluyor, gözaltılar oluyor. İşte değişik esnafların ya da faşist grupların sana saldırıları oluyor. Ama yoldaşlık ilişkisinin verdiği bir samimiyet ve güven var ve birlikte bir ortak irade var ve güvendiği bir gelenek ve geçmişten gelen bir devrimci şey var. Hani ona güvenerekten, birlikte işler yaptığın arkadaşlarıyla birlikte orada kendini güvende hissediyorsun. Hani ne kadar kaygılı olsan da o kaygı bir şekilde yenilebiliyor, korku bir şekilde bastırılabilir.

Jasper (2002, s. 138, 139), ayrıca bireylerin bir hareket kümesi içinde yer almaktan kaynaklı olarak onlara gelebilecek kazanımlar ve maliyetlerin hepsi için aynı (hesaplanabilir) olmadığına dikkat çekmektedir. Örneğin yasadışı bir protesto hareketi sonucu hapis yatmak bir kişi için “ağır bir bedel” olarak görülebilirken; bir başkası için etkileyici, hatta “dorukta bir deneyim” olarak değerlendirilebilmektedir. Ya da örneğin bu durum, hapiste yatan kişinin yakını olan kişiler, yani ailesi, arkadaşları vs. için bir nevi onur nişanı da olabilmektedir. Getiriler ya da maliyetler meselesi hareket kümelerinde yer alan bireylerin birbirlerine anlattığı hikâyelerden, yücelttikleri

kahramanlardan, benimsedikleri ahlaki görüşlerden, birbirleri ve dış dünya hakkındaki hisleri üzerinden değerlendirilebilmektedir.¹⁴²

Kendileriyle mülakat yapılan bireylerden bazıları zaman zaman kendilerini bir eyleme tamamıyla hasredemediklerini dile getirmişlerdir. Eylem gününün hava şartları, bireylerin o gündeki duygu durumları, eylemlerde kitlesel coşkunun yaratılamaması, kullanılan eylem biçimi gibi dinamikler eylemlerden eylemlere hissedilen duyguların değişiklik göstermesi sonucunu doğurabilmektedir.

AK1:

Eylemden eyleme değişebilen bir şey [neler hissettiğim]. Bazen hava koşullarıyla da ilgili olabiliyor. Bazen diyorum “Allah’ım ne kadar güze hava, keşke şimdi eylem olsa” ama soğukta ya da çok sıcakta fiziksel açıdan çok felaket, yorucu olduğu oluyor. Çünkü 10 dakikada yürünebilecek bir yolu yeri geliyor 1 saatte alıyorsunuz, yeri geliyor çatşıyorsunuz, koşuyorsunuz ediyorsunuz. Mesela o gün birazcık hastaysam ya da bir ağrım sızım varsa iki katına çıkıyor. Ya da polisle doğrudan çatışma durumum olduysa, ciğerim gidiyor, ıslanıyorum, kaçabilen de bir insan değilim. Fiziksel açıdan benim için kötü oluyor. (...).

BE4:

(...) mesela bazen eylem yüzde yüz içinize sinmemiştir ama kitlenizle beraber hareket etmenin size verdiği güzel bir his vardır, ona uyarsınız. Veya mesela çok sıkı bir gündemdir, o konuyu takip edememişsinizdir yoğunluk vs.den ve akşamına eylem vardır, ya ben tam olayı bilmiyorum ama geldim böyle denilen anlar da olabiliyor. (...).

CE1:

(...) böyle alışlageldik bir memur eylemine gençlik örgütü olarak katıldın diyelim sıkıcı geçiyor, katılım az olmuş filan. Senin de bir şahsi kaygın varsa, mesela o gün dersle ilgili ya da duygusal, kafanda o... Ben mesela şahsen ben kendi derdimle uğraşa uğraşa yürüdüm. Ya da o duruma [eylemin sıkıcı olmasına] üzülmüşümdür, kızarım ya da “bu niye gene böyle?” filan... Bu tip şeylerle çok karşılaşıyoruz çünkü. Ama gençliğin bir eylem konusunda genelde

¹⁴² Her ne kadar, kendileriyle mülakat yapılan bireylerin, geçmiş dönemdeki öğrenci gençlik örgütlerine önlerine ulaşmak istedikleri bir “idol” olarak koyup, mitleştirmedikleri dile getirilmiş olsa da, DE1 ve EK1’in “eskinin devrimcileri” ile “yeninin devrimcileri, yani kendileri” arasında bir fark gördüğü dile getirilebilir.

DE1:

[kendime] devrimciyim diyebilirim. Yani o noktada aslında çok şey oluyor kendini bazen eksik hissediyorsun. Çünkü devrimci liderleri ve devrimci insanları düşündüğünde yaptıkları fedakârlıklar farklı olduğu için, o[nu] tabii biraz söyleyemeyebiliyorsun, devrimci olduğunu. Ama yine de yeteneklere göre değiştiği için bu iş, en azından “kendime devrimci” olduğumu söyleyebilirim, öyle bir nitelendirme yapabilirim [gülüyor].

EK1:

(...) İşte mesela (...) Kobanê’de şehit düşen yoldaşlarımız var. Yani onlara yoldaş demek ne kadar doğru bilmiyorum. Biz onlarla aynı yolda değiliz, aslında biz buradayız, onlar özgür alanlardalar.

DE1’in söylediklerinde dikkat çeken nokta, “eski”nin devrimcileri ile kendisini de içinde gördüğü “yeni”nin devrimcileri arasında bir değer hiyerarşisi kurmasıdır. Özellikle 1960’lı ve 1970’li yılların öğrenci gençliğinin mitleştirilmesinin bu düşüncede belli bir etkisinin olabileceğinden bahsedebilmek mümkündür. “Eski” devrimciler, gerektiğinde canlarını ortaya koymaktan çekinmemiş, fedakâr gerçek devrimcilerdir.” EK1 de benzer bir yerden günümüzdeki duruma yaklaşmaktadır denebilir. Burada elbette DE1’in “devrimci liderler” ile kastettiklerinin hangi dönemde yaşadığı, anlatımında net değildir. Ancak o da EK1 gibi bugüne bile gönderme yapıyor olsa, “devrimci olma hallerinin” insanların nazarında bir değer hiyerarşisi üzerinden anlatılabilecek olması durumunun söz konusu edildiğini dile getirmenin mümkün olduğu söylenebilir. EK1’in “özgür alanlar”dan kastettiğinin ne olduğu sorulmamıştır. Kast edilenin “davaları” uğruna –savaş durumu gibi– sıcak çatışmanın içinde yer alan kişilerin bulunduğu yerler olabileceği tahmin edilebilir.

böyle olmuyor. Gene atraksiyon filan oluyor. O işler değişiyor. Her eylemde ayrı bir modda olabiliyorsun. (...).

BK1:

Eylemden eyleme değişiyor, bir de tabii şey kendi ruh halime göre de değişiyor. Motivasyonumun düşük olduğu zamanlar oluyor ama içeriğine göre değişiyor eylemin. Ne bileyim, psikolojik olarak benim o günkü psikolojime göre de değişiyor ama genelde heyecanlı oluyorum ya. (...).

BE3:

(...) benim için mesela eylemi her katıldığım eyleme göre [hissettiklerim] değişiyor. Yani örneğin bir eylemde ben öfkemi kusmam gerektiğini de düşünebiliyorum ama bir eylemde de mesela sokaktaki insanlara mesela biz tavrımızı göstermemiz gerektiğini de düşünebiliyorum. Öyle bir farklılık oluşabiliyor. Bazı eylemler var mesela bazı basın açıklamalarının sadece yapılması gerektiği için yaptığımızı da düşünüyorum. Ya o basın açıklamasını ya o metni mesela 20 kişiyken de bir yerde okumanın gerektiğini de mesela düşünüyorum. Kimse seni önemsemezen de kimse seni umursamazken de (...).

Kendileriyle mülakat yapılan bireyler, hem dünya hem de Türkiye siyasi tarihinin içinde çeşitli toplumsal sorunlar ve olaylar sonucu ortaya çıkmış geleneksel konularda takvimsel eylemler, yani her yıl belli günlerde gerçekleştirilen eylemler düzenlemektedirler. Bunların önemli bir kısmı da, bir öğrenci gençlik örgütünün ortak tarihine sahip çıkmasına işaret eden ritüelleşmiş anma türündeki eylemlerdir. Bunların örgüt kimliğini ve bunun önemli bir unsuru olan dayanışma kültürlerini güçlendirdiği ifade edilebilir. Jasper (2002) protestocuların kamuoyuna duyurdukları araçsal hedefleri yanında, onlara anlam veren inançlar ve duygularla örülü kendi kültürlerini de beslemeye önem verdiklerini belirtmektedir (s. 308, 309). “Kolektif ayinler” bireylere temel ahlaki adanmışlıklarını hatırlatmaktadır (s. 277). Anma türü etkinlikleri de, bu kolektif ayinler içinde düşünmek mümkündür. Bununla birlikte kendileriyle mülakat yapılan bireylerden bazıları için anma türündeki eylemlerin zaman zaman bir “sorumluluk”, “görev” duygusu üzerinden “zorunlu” olarak yerine getirildiğini de söylemek mümkündür.

Son kertede bireyler için, eylemlerde yaşadıkları duyguların zaman zaman bir arada bulunabileceğini, zaman zaman birinin diğerlerinin önüne geçebileceğini ya da duruma göre eylemlerinin sürecinin genelinde bunlardan salt birinin ağırlıklı bulunabileceği dile getirilebilir. Kendileriyle mülakat yapılan bireyler söyledikleri üzerinden bunu örneklemek mümkündür:

CK2:

(...) yani ben mezarlık anmasını çok simgesel bulsam ve çok da onaylamasam da kendim olarak yine [Deniz Gezmiş Hüseyin İnan ve Yusuf Aslan’ın idamlarının yıl dönümü olan] 6 Mayıs’ta yine mesela mezarlığa gidiyoruz. Onun dışında değişiyor tabii ama. 1 Mayıs’ı çok seviyorum, keşke hep 1 Mayıs olsa yani... Ama mesela, mezarlık anmasına kendimi çok görev yapıyormuş gibi hissediyorum 6 Mayıs anmasında. (...).

CE2:

Eylemden eyleme değişiyor yani. (...) benim açıkça söyleyeyim hani lisede (...) işçi sınıfının yanına gidiyoruz havası, duygusal bir şeydi yani. Hakikaten beni farklı bir noktadan yakalamıştı. Ama dediğim gibi eylemlerde genelde bir sorumluluk ya genelde ben örgütlendiğimizden beri elimde ya megafon olur hani ya başka bir noktada pankart tutarım başka bir şey yaparım, kortejde olurum. Yani genelde görevli oluyorum yani. Politik bir şeyler var ki çıkmışsın yani. Sen sözünü haykırıyorsun, senin sözünü dinlemeyen istemeyen iktidara bir şekilde gücünü gösteriyorsun yani. Sen güçlü olduğunu biliyorsun. Yani sen daha kalabalıksın, nitelik olarak daha ilerisin sistemden. Mesela çıktığında diyorsun ki benim taleplerim bunlar, sen bana bu talepleri vermek zorundasın. O sana mesela saldırıyor. Yani mesela saldırınca şey olur ya, bir moral kırıklığı, ben hani, saldırıyor çünkü senden korkuyor yani onu görüyorsun mesela. Orada, öyle duygular yani biraz da benimki ama genelde dediğim gibi biraz daha sorumluluk halinde olduğum bir şeyler olduğu için genelde, mesela [öğrenim gördüğüm üniversitedeki] eylemlerde daha çok ben şey yapıyorum, gözlem yapıyorum ne oluyor nasıl bitiyor, nerede... O tarz bir şey izliyorum. Genelde bir sorumluluk hali ve duygular hali hakikaten yani... Şey duygusudur mesela ya, birlikte, yani öğrencilerin ortak talepleri var abi ve onlarla birlikte sokağa çıkma sesini duyurma şeyi, benim hakikaten o yani, eyleme katılmamın asıl sebebi bu yani.

AK1:

Valla yaptığımız en sorunlu iş ozalit çıkartmak, pankart yapmak, bayrakları alana getirmek konusunda çok sorun yaşıyoruz [gülüyor], hep unutuyoruz. Bir de tek görevimiz o. Herkesin şeyi var genelde hani bir [sosyal medya kanallarına ileti] atacak eylem sırasında [ileti] atacak kişiyi, o an kimse istemiyor genelde, hani çok eylemin heyecanını yaşatamayan bir şey, uzakta durup fotoğraf çekmeniz filan gerekiyor ya kimse istemiyor o konuyu bir türlü beceremiyoruz o yüzden. Sürekli yeni birin[e] “ne olur!” filan demek çok zor oluyor [gülüyor].

Kendileriyle mülakat yapılan bireylerin birer sorun olarak dikkat çektikleri konuların bir kısmının onları doğrudan ilgilendiren ve birebir hayatlarında hissettikleri problemlerden kaynaklanmadığını dile getirmek mümkündür. Jasper (2002, s. 70) toplumsal olayların yarattığı duyguların önemine dikkat çekerek, “nesnel koşulların algıları etkilediği bir gerçektir, ancak pek çok faktörden biri olarak” demektedir. Ona göre, bu anlamda bireyler bazen kendileri lehine sonuç alıp almayacaklarını düşünmeden ve onlardan yana hiçbir olumlu koşul olmadığında bile eylemler gerçekleştirebilmektedirler. Bu durum kendileriyle mülakat yapılan bireyler için de geçerlidir. Bunda, onların, kolektivist bakış açıları ile ilgili olduğunu ve gerçekleştirdikleri eylemlerin çoğunda, “ezilenlerin” yararına olacak bir işin içinde olduklarını düşünüyor olmalarının payı olduğu dile getirilebilir.

FE2:

(...) Kendi hayatımızı değiştirmek istiyoruz. Tabii bu hayatı değiştirirken herkesin hayatına dokunmak çok önemli bir noktada duruyor.

AK1:

[Eylemler sonucu kazanımlar] yani şöyle, parça parça aşılabilecek bir şey bu süreç içinde. Nasıl aşmaya çalışıyoruz? Biz aslında ezile herkesin, şiddet gören her kadının öldürülen her çocuğun yani hepsinin yanında olduğumuzu, bütün işçilerin, bütün maden işçilerinin yanında olduğumuzu, bütün termik santrallerin, nükleer santrallerin her şeyin karşısında olduğumuzu

bütün acıları ortaklaştırdığımızı görerek bunu aşmaya çalışıyoruz. Yani şu olurken neredeydin diyen insana ben onun da acısını duydum ben bütün ezilen halkların yanındayım, ben bütün sömürünün karşısındayım diyerek aşılabılır. O şekilde parça parça aşıldığını düşünüyorum.

GK1:

(...) Biri bizi anlamaya karşılıklı bir etkileşim durumu söz konusu diyeyim, bizim sorunlarımız ortak zaten. Yani bir insan TOMA tarafından panzer tarafından eziliyor, yoldan geçerken. Sen olabilirdin, ben olabilirdim, başka bir isim olabilir. İsimler değişir ama orada her insan olabilir yani. Tesadüftür, şanssızlıktır ya da bir şanstır artık, nasıl kullanmak gerekirse bilmiyorum. Ortaya koyduğumuz şey ya da yapmaya çalıştığımız şey ya da değiştirmeye çalıştığımız olgu sadece bizi ilgilendiren değil ki, biz bencilce yaklaşmıyoruz. Hani daha önceden anlattım ya bunları bencillik üzerine, biz bütün insanlar adına bir şey yapmaya çalışıyoruz. (...) Bugün mesela bugün [...] Fakültesi'nde kantinde arkadaşlara, basın açıklaması dağıtırken şu cümleye kurdum: "Bizim arkadaşlarımız durduk yere soruşturmalar açıldı, okuldan atıldılar, bunlar durduk yere oldu. Sizin başınıza da gelebilir." Bu kadar net yani, aynı şey onların başında da gelebilir. Onlar da aynı şekilde haksızlığa uğrayabilir hatta uğruyorlar. Bir bilinç eksikliği var o ayrı mesele. Bunun bilincinde olmak farklı, "bana haksızlık yapılıyor ben buna karşı muhalif olacağım", bu farklı bir durum. Onlara da yapılıyor. Biz birazcık onlarda farkındalık yaratmaya çalışıyoruz. Yani farklı bir durum lanse etmiyoruz. Sadece diyoruz ki "bunlar bunlar yapılıyor", bakın size de yapılıyor ya da burada şu öldürülüyor. Bakın siz de öldürülebiliriniz. (...). İnsan olarak yaklaşmak ya bir insanı anlamaya çalışmak. Hani atılan tokadı, başkasına atılan tokadı, kendi içinde hissedebilmek, yüzünde hissedebilmek biraz da. (...).

CK1:

(...). Bir ara düşünmüştüm, illaki herkesin bir kopma noktası ya da düşündüğü çelişki noktaları olmuştur dedim. "C'ye gelmesem ya da bu ideoloji benimsemesem nerede olurdu?" dedim. Bölüm kötü bir bölüm değil, ailen de çok anlayışlı bir aile, çok kötü bir aile değil ama kendince tutucu olan noktaları var. İstesen güzel bir hayatın olabilir ama yapamıyorsun. Sen orada birileri ölürken ya da birilerinin canına bir şey olurken, birileri bir şey yaşarken, birileri sorunlarını eylem olarak ifade edemezken eksik hissediyorsun. Benim de başıma gelebilir. Başıma gelen şeyler olduğunu şöyle bir şey oldu, en basitinden, kadının her kadının başına sözlü taciz gelmiştir. Öyle olunca diyorsun ki bana gelmeyeceğini nereden biliyorsun, bir gün bana da gelebilir.

DK1:

Benim hayatımdaki, benim düşünce sistematığıme ters olan, bir yerde çocuk öldürülmüştür, Cizre'de çocuk [Nihat Kazanhan'ın öldürülmesine gönderme yapmaktadır] öldürülmüştür, bunu benim protesto etmem lazım, oturmamam lazım, bugün evimden çıkmam lazım. Beni temel içgüdü, yani bu örgütsel bir içgüdüden ziyade, kimse bana demiyor "bu saatte basın açıklaması var da gel" diye işte biz D'liler şurada. Ama ben o saatte orada olmam gerektiğini hissediyorum, bu his, hissiyat beni orada var ediyor (...).

CE2:

(...) bizim şeyimiz bugün bilimsel, tam anlamıyla hakikaten insanlık yararına, toplum yararına bir bilim. Bugün mesela az önce eleştirdim ya kariyerist kulüpler, liberal topluluklar, ya bunlar ne yapıyorlar kendi kulüplerinde birbirlerine bireyselci şeyleri için CEO ağırlıyorlar, onu getiriyorlar, kariyer günleri bilmem ne günleri yapıyorlar. Bundan sonra da hepsi [savunma sanayisi içinde bir özel şirket]'a gidiyor mesela atıyorum. Büyük şirketlere gidiyor. Ya bugün, ya o mühendisin yaptığı bilim, ürettiği bomba, "zıbam!" diye şeyin kafasına iniyor yani, başka bir yerde başka bir memlekette bir Kürt çocuğun kafasına iniyor. (...). Böyle bir şey, biz bilimin toplumdan yana, halktan yana, insandan yana olmasını şeyini veriyoruz. (...).

DK2:

(...) D'lilerin aslında dediğim gibi yani, gündem sınırlaması yok. Yani mesela bu gündemi sadece hissetmesine de gerek yok mesela hani. Benim de hissetmeye gerek yok hani. Ya mesela anadille ilgili yapılan bir şeye katılmam için illa Kürt olmama gerek yok. (...).

Bir sorun ya da durum yapısal bir çıkmaz olarak algılandığında, Kağıtçıbaşı (2006:312, 313), insanların kısa vadede kendi işlerine yarayacak yolu seçebileceklerine, hem başkalarının hem de kendilerinin bir süre sonra içine düşecekleri durumu görmezden gelebileceklerine dikkat çekmektedir. BE4'ün de ifadesiyle “(...) bir yandan da örgütsüzlüğün verdiği, eylemin mantıksızlığı fikri de var insanlarda. Yani, “bağırılıyorsunuz da ne oluyor?” yaklaşımı (...)” Kağıtçıbaşı'na göre, insanların sosyal çıkmazlarda kendi çıkarları doğrultusunda hareket etmelerinin bir nedeni sosyal çıkmazların gerçek çıkmaz ve sorun haline gelmesinin uzun zaman almasıdır. Olumsuz etkiler, belki de o olumsuz etkilere neden olanların yaşamlarında tanık olamayacakları kadar geç bir zamanda ortaya çıkabilecektir.

Bu anlamda bu dünyada genç olan bireylerin yetişkin ve yaşlılara göre daha uzun yaşayacağını – bu durumu etkileyecek ölümcül hastalıklar ve trafik kazaları gibi durumları bir kenara bırakıp– farz edersek sorun haline gelmesi uzun sürecek ve olumsuz etkiler doğuracak şeylerden onların daha çok etkilenebileceklerini söylemek mümkündür. CE1'in şu sözlerine burada kulak vermekte fayda vardır:

CE1:

(...) Şimdinin şimdi ayrı derdiyle uğraşıyoruz, aynı evde kalamamıyla, içki içememeye diyelim ama gelecek için daha büyük bir planın birer parçası olduğunu düşünecek olursak, gelecekte daha büyük plan da, doğrudan da bizi ilgilendiriyor yetişkin bireyler olarak, bu sefer de öyle bir Türkiye'ye girme riski gibi bir şey tartışıyoruz. O yüzden bunu bizim göğüslememiz, bu işin muhatabı hissetmemiz kendimizi kadar doğal bir şey olmaz yani. (...).

Burada belli bir “algılama” durumunun da altını çizmek gerekmektedir. Kendileriyle mülakat yapılan bireylerin çoğunun belirttiği gibi, insanlar, sorun olarak dile getirilen unsurların kendi yaşamlarında olumsuz bir sonuç doğuracağını düşünüyorlarsa ya da bunu bizzat tecrübe ettilerse bir eylem gerçekleştirmek ya da bir eyleme katılmak noktasında harekete geçmektedirler. Bu durum bir anlamda da “bıçağın kemiğe dayandığını hissetmek” olarak özetlenebilir. Bu tür durumlarda, somut bir kazanım elde edemeyeceklerini düşünmeksizin de, eylem süreçlerine katılmaktadırlar. Bu anlatımdan elbette insanların birbirlerinin halinden anlamadıkları sonucu elbette çıkarılmamalıdır. Tıpkı örgütlü öğrenciler gibi, diğer birçok birey de, kendi hayatlarını doğrudan ilgilendirmeyen ve varlığını hayatlarında birebir hissetmedikleri toplumsal sorunlar için de çeşitli eylem faaliyetleri içinde bulunabilmektedirler.

FE2:

Birincisi insanların yaşamına müdahale ettiğiniz zaman belli bir noktaya kadar belki boyun eğebiliyorlar ama belli bir noktadan sonra o birikim, biriktiriyorlar içlerinde, boyun eğdiğini sanıyorsunuz daha doğrusu birikiyor birikiyor ve belli bir noktadan sonra patlıyor aslında. (...) Çünkü insanların yaşamına değindiğiniz an, işte kaç çocuk yapacağına, kürtajı olup olmayacağına, işte tecavüze uğrayanın suçlu olup olmayacağına siz karar verirseniz, göz göre öldürülmelerine göz yumarsanız, işte ne bileyim kimin hangi sitede hangi oyuna oynayacağına işte nerede duracağına, nerede öpüşeceğine, nerede yürüyeceğine, kimle yatacağına kimle kalacağına karar verirseniz doğal olarak bir patlama gerçekleşir. Onun dışında ikinci olarak ve en önemlisi olarak aslında iktisadi temelli yapılan çıkışlar bu sistemi daha fazla etkileyebilecek, aslında sistemin değişebileceğini sağlayacak nokta. Örnek vermek gerekirse, bir de şunu ekleyeyim sonra örnek vereyim, insanı olarak zedelendiğiniz ve insani olarak kabul edemeyeceğiniz işler eylemliliklerde de insanlar sokağa dökülebiliyor. Örnek veriyorum, en son Özgecan [Aslan] eylemlilikleri. Onun öncesi Soma [maden kazası eylemleri]. Soma'da inanılmaz bir kitle ayağa kalktı ama bunun iktisadi temeli yoktu. İktisadi temeli olma ihtimali dahi hükümeti tedirginliğe düşürdü. Oradan her türlü yoldan kendi dilini sertleştiren hükümet belli bir noktadan sonra bazı yerel bazı noktalarda kısmen de olsa deliniyormuş artık, bazı noktalarda ise daha da sert tedirginleşti, daha da sertleşti. Örnek vermek gerekirse, avukatların kolunun kırılması dayak yemeleri¹⁴³, oraya gidenlerin gözaltına alınması, başbakan yardımcısının birini tekmelemesi¹⁴⁴ vs. Bunların hepsi mesela hükümetin asıl o meseleye verdiği tepki. Aynı tepkiyi mesela Özgecan [Aslan] eyleminde göremiyorsunuz. Tepki verilmiyor manasında söylemiyorum bunu ama iktisadi meselelerde, devletin eli tetikte biraz daha oluyor, daha fazla tedirgin olabiliyor. Ermenek mevzusu, Soma mevzusu maden işçilerinin kömür işçilerinin işte sürekli göçük altında kaldığı bir dönemde, hükümetin tedirginlik oranı ile başka durumlarda tedirginlik oranı farklı olabiliyor. (...).

CE2:

Bıkmışlık mesela yani, bıkmışlık hakikaten yani. (...). 15 yaşında bir çocuğun [Berkin Elvan'ın], yani 16 kilo kalıp ölmesi, yani hissediyor artık yani. Gezi [Parkı eylemleri] öyle bir şeydi. (...). İnsanlar sokağa çıkmıştı, yaşam alanlarının daralmasına karşı bir patlamayla sokağa çıkmıştı ve çıktılar yani yürüdüler. Ve orada yani belki yan yana direnmiş olabileceği, yan yana yürümüş, yan yana slogana atmış olabileceği bir çocuk, bir kardeşi belki üniversite öğrencisinin, 16 [kilo] kalıp ölüyor yani. Tamamen insani vicdani bir durum bu. (...). Bu noktaya getiriyor ya. Bir şeydir yani o artık kendi şeyidir yani. Şunu görüyor bence artık yani. Ben öyle görmüştüm mesela yani, ölüyor ya insanlar, ölüyor. Ve şey için haklarını aradığı için ölüyor, "ben hakkımı arıyorum demek ki ben de öldürülebilirim". Biz buna dur demezsek, politik bir noktadan diyor ki adam "ben buna dur demezsem ben de öleceğim. Benim başka arkadaşlarım da olacak başka vücutlar da ölecek" diyor, daha kolay [sokağa] çıkıyorsunuz.

AK3:

(...) Bir de mesela hani, eylem koyduğumuzda o eylemi bir şekilde somut şeylere dönüştürebilmek, evriltebilmek çok önemli. Mesela biz Berkin Elvan olayında, hani sadece örgütler direkt sabahın erken saatlerinde bir toplantı aldık. En azından hani okulda bir boykot örgütleyelim ve yürüyelim. Okulda bir dolaşalım, bağıralım, gelen gelebilenler gelsin. Ve biz yürümeye başladığımızda, yemekhanede konuştuk, işte "böyle böyle bir olay oldu, siz de destek veriyorsanız eylemimize katılın" gibisinden ve bütün yemekhane ayağa kalktı alkışlayarak. Herkes yemekhaneyi boşalttı, sınıfları boşalttılar ve hiç unutmuyorum 3 bin kişi civarında biz rektörlüğü kadar, işte [I]BF [iktisadi idari bilimler fakültesini] dolaştık, oradan hazırlıktan [yani yabancı diller yüksekokulundan] aşağı indik 3000 civarında. Sonra herkes gitmedi, bir şeyler yapmak istediler. Çünkü o gün çok şeydi, biraz da gündemin yoğunluğundan

¹⁴³ Konu ile ilgili bir haber için bakınız: http://www.radikal.com.tr/turkiye/somada_ohal-1192598 (Erişim Tarihi: 24/05/2015)

¹⁴⁴ Konu ile ilgili bir haber için bakınız: <http://www.bianet.org/bianet/siyaset/155936-yusuf-yerker-gorevden-alinmis> (Erişim Tarihi: 24/05/2015)

kaynaklanan insanların bir şey yapma gereğinden kaynaklanan bir şeydi. Ve yurtlara kadar indik, yurttaki akşama kadar kaldık, 6, 7'ye kadar. Hani hala insanlar dağılmayınca, birbirleriyle konuştular, iletişime geçtiler, işte “ne yapabiliriz?”, “okulda ortak bir şey ne yapabiliriz?” gibisinden. Hani muhtar yakıldı, Berkin Elvan yazıldı orada mesela. Yurttaki arkadaşlar da indi, yurtlarda kalan öğrenciler de. (...).

Burada, kendileriyle mülakat yapılan bireylerden bazısı, kaynak mobilizasyonu yaklaşımı ile ortak bir bakış açısından, insanlarda kendilerine doğrudan değmeyen toplumsal sorunlarda gösterdikleri bir duyarlılığın bir eylem faaliyetine dökülmesinde öğrenci gençlik örgütlerinin öncü rolde olduğunu dikkat çekmektedirler.

ÇE1:

(...) Beni ya da bizim işte solcuların yüzleri bilinir yani okul içerisinde ve hakikaten o [örgütlü] insanların söyledikleri dönem dönem değerlidir diğer insanlar için de. Bence böyle bir şey var yani. Ama döneme bağlı. Mesela bazen iradi bir şey örgütlersin senin bir programın vardır. Sen o iradi programı iradi bir biçimde örgütlemeye çalışırsın. O dönem mesela zordur yani insanlara bir şey anlatmak. Çünkü onun en azından hani acil gündemi değildir o. Sen belki onun aslında acil gündemi olduğunu anlatmaya çalışıyorsun ama o bunun henüz farkında değil. Bu dönem biz harç işi örgütlemiştik. Bu katlamalı harç meselesi vs. Ya o farkında değil de, şimdi [uygulanma başlaması] ile farkında işte yani. Ama o dönem farkında değildi. Kimse şey yapmıyor, yani zorluyordun böyle, çekiyordun filan bir şeyler yapmaya çalışıyordun. Dediğim gibi bazen de mesela şey olur. Hakikaten çok acil bir meseledir. Yemekhane zammı mesela acil bir şeydir, üniversite öğrencisi için. Onun hayatını doğrudan o anda etkiler çünkü. O zaman senin ne söylediğin önemlidir mesela. Sen dersin ki işte, “şimdi bu turnikenin üzerinden atıyoruz”, seninle birlikte o zaman atılabilir. Atlar yani o genelde. O zaman hani senin duvara astığın şeyin de ne olduğunun bir önemi vardır, yani yemekhane meselesi ile ilgili. Ama ortalama olarak bence hani, o benim bulunduğum okulun da özelliği olabilir bilmiyorum, senin ne söylediğin insanlar tarafından, bir kısım insanlar tarafından düzenli takip edilen bir şey bence. Senin dergini almıyor olabilir, senin gazeteni almıyor olabilir senin gazeteni almıyor olabilir hani şey yapmıyor olabilir. Ne bileyim senin haftalık toplantılarına vs. gelmiyor olabilir ama bence insanlar takip ediyorlar yani hani ne söylüyor bu ne konuşuyor filan diyor yani. Öyle bir takip edilirlilik durumu var. Ama dediğim gibi yani gündem mesela sıcak olduğu zaman mesela Berkin Elvan öldüğü zaman, senin ne söylediğin onun için her şeyden daha önemli hale de gelir. Mesela şey oluyor ya, şimdi örgütlü bir insanın olayı nedir, e şudur yani sonuçta, hani ani bazı anlarda olaya müdahale edip aslında o olayın seyrini değiştirmektir. Sen dersin ki Berkin Elvan öldüğü zaman” hadi boykot yapacağız” o zaman onu dinler yani. Gelir yani. Ama o sonuçta senin birikiminin şeyidir yani. Eğer sen her gün stant açıp, işte insanlara bir şeyler anlatmaya çalışmasaydın sen o kadar sözü dinlenilecek bir insan olmazdın. Ya da örgütlü yaşamasaydın belki o gün seninle hareket etmeyebilirdi. Ama sen örgütlü bir insan olduğun için o gün seni dinler o boykotu da bir örnek olsun diye anlatıyorum, o boykotun da bir gençlik hareketi açısından da toplumsal muhalefet açısından da bir tarihi bir önemi vardır, bir anlamı vardır. (...).

ÇE2, yaşanan toplumsal olaylar sonrası oluşan toplumsal atmosferin, o olayın ardından yakın bir tarihte yaşanan başka bir olaya insanların tepki verme ve eylemlere katılma güdülerini de etkilediğine dikkat çekmektedir. Bunun yanında toplumsal olayların yaşanmasının ardında yatan neden ve olayın “failleri” de insanların gözünde netse, eylemlere katılarak harekete geçme istekleri yine artmaktadır.

ÇE2:

(...) hani meselenin vuruculuğu biraz kritik ola şey. Şey de kritik, yani dönem de kritik açıkçası hani zaman da şey oluyor, kritik oluyor. Ne bileyim mesela, Soma [maden kazası] Gezi [Parkı eylemlerinden] sonra olduğu için belki de bu kadar şey. Çünkü Gezi ile birlikte insanların daha bu şeyi, dayanışma şeyi, hissi kuvvetli olduğu için ya da [2013] ODTÜ eylemlerinin bütün, bu yol eylemlerinin¹⁴⁵ bütün Türkiye’de karşılık bulması. Hani biraz o dönemle alakalı bir şeydi, çünkü dayanışma hissenin tavan yaptığı zamandı o zaman. Hani biraz da şey zamanıyla da alakalı, ne bileyim işte şey belki daha fazla hani Soma, neydi şu Zeytin ağaçlarının... Heh [Manisa’nın Soma ilçesindeki] Yırca’daki şey mesela, Yırca’daki mesele [yani termik santral kurmak amacıyla oradaki köylülerin 6000 tane zeytin ağacının kesilmesi] belki hani Gezi’nin hemen ardından olsaydı daha fazla tepki ortaya çıkarırdı ama. Şey de etkili mesela, ister istemez medya da burada şey, etkin. Diğer taraftan şey de etkin, yapılan karşı propaganda da etkili oluyor. Mesela Reyhanlı’da 52 kişi ölmüştü ama insanlar hani aslında çok şey, benim beklentimin altında bir şey, tepki ortaya çıkmıştı. Çünkü hani çok net olmayan bir konuydu ya, bana biraz öyle geliyor, hani şeyin işte “bombayı kim patlattı?” [sorusu net değildi insanların kafasında] Onun bağlantısını kurmak biraz daha zor gelmişti muhtemelen insanlara. Ama hani ne bileyim Berkin Elvan eyleminde muhatap direkt şey, çok net ortada. (...) Şeyler de etkili oluyor yani bütün toplumsal muhalefet açısından mesela, o zaman dedim ya, seçim öncesi mesela sokak hareketi için şey dönemler oluyor, kötü dönemler oluyor. Yani insanlarsa çünkü şey oluyor, hani sandık daha kolay olan bir şey olduğu için, hani oy verince kimse gaz yemiyor, kafası yarılmıyor filan ama daha kolay geldiği için o dönem insanların daha pasifize olduğu bir dönem oluyor. Sokak eylemleri daha az kitlesel geçiyor, seçim öncesi. İnsanlar çünkü bir şeye bakıyor, şey varsa hani böyle bir umut varsa sokak daha geri planda oluyor. Biraz daha hani aslında şeyin sokağın dışındaki alternatifler tükenmeye başlayınca, insanlar daha fazla sokağa bakmaya başlıyor. Son dönemde biraz daha şey öyle gibi geliyor bana. (...).

Kendileriyle mülakat yapılan bireylerin, içinde yer aldıkları öğrenci örgütleri içerisinde daha aktif, daha üretken, istedikleri ideallere daha yakın noktada işler yaptıklarına kani olduklarını söylemek mümkündür. Aslında, bir nevi “oturduğu yerden konuşmak” ile, fiziksel ve psikolojik olarak doğrudan eylem süreçlerinin içinde yer almak arasındaki farka vurgu yapmaktadırlar. Tam da bu noktada onların gelecekte umutlu olduklarını göz önüne almak gerekmektedir. Öğrenci gençlik örgütlerinde yer alan bireyler olarak, kendileriyle mülakat yapılan bireyler “kitleselleşmeye” çalıştıklarını özellikle vurgulamaktadırlar. Gerçekleştirmeye çalıştıkları faaliyetlerinde bu noktayı her zaman gözetmeye çalıştıklarının altını çizmektedirler. Bu durum doğrudan, etkili eylemlere yönelik söyledikleri ile de bağlantılıdır.

DE1:

[sesimizi duysun istediklerimiz] tabii ki de yani öğrencilerin tümü olsa gerek. Ben aslında şeyde kalmak isterim. Şu an için çok öyle bir mümkünatı yok da, mesela akademisyenlerin, güvencesiz çalışan akademisyenleri katmak, ne bileyim işçileri katmak tabii ki de. Üniversitede çalışan işçileri katmak [katmanın] bu noktada hani önemli olduğunu düşünüyorum. Üniversitenin tüm bileşenleri aslında buraya katmak, bizim muhatabımız aslın da onlar da olmalı yani. (...). Yani tabii amaç her zaman için öğrencilere ulaşmak olduğu için, bir de belli bir de kurumsallık yarattıysan, o senin için bir şeydir, bir başarıdır bence. O konuda ben öğrencilere fazlasıyla ulaştığımızı düşünmüyorum yani şu an için, o açıdan eksikiz yani. Aslında Ankara özelinde de çok hani böyle etki alanına sahip olduğumuzu düşünmüyorum,

¹⁴⁵ Bilgi için bakınız: <http://www.odtuayakta.org/>

yani şu an için başardığımız şey en azından yaptığımız etkinlikleri devam ettirebilmek ve onları nitelikleştirebilmek olduğunu düşünüyorum. (...).

FE3:

Hani kendi kadrosunu yetiştirmeye çalışıyor [ekoloji hamlesi grubumuz]. Belli bir eğitilmiş kadro yetiştirmeye çalışıyor, belli bir kitle oluşturmaya çalışıyor. (...). [ekoloji hamlesinin] ismi bile aylarca tartışıldı, yani o isim. Çok hippy filan diye böyle şeyler çıktı böyle. Valla “yeşil barikat” vardı alternatif olarak, değişik şeyler vardı. Ya bunlar tartışıldı hani. Ama düşününce [...] ismi mantıklı geliyor insana, neden hani biraz da öyle olması gerekiyor bu hareketin. Hani hem kitleye ulaşabilmesi için çünkü çok fazla mesela çevreci insan var etrafta. Yani bunların bilincini bir aşama yükseltmek için o insanlar ulaşmak gerekiyor. Yani hani bunun sistem içinde çözülemeyeceğini, ekolojik hamlenin sistemin yaptığı reformlarla ya da ne bileyim şeylerle bir yere varamayacağını insanlara anlatmak için birazcık yumuşak olmak gerekiyor. Bu yüzden [...] önerdik açıkçası. “Yeşil barikat” olsaydı birazcık daha hani örgütlü kimselere hitap ederdi ya da ne bileyim sert kimselere hitap ederdi yani. (...).

6.2.6. Eylemler ile Hedeflenenler

Kendileriyle mülakat yapılan bireylerin, geleceğe yönelik beklentileri, kolektivist bakış açılarının etkisiyle büyük oranda bireysel değil, toplumsal beklentiler üzerinden dillendirilmektedir. ETH’lerden günümüze miras alınan değerlerin etkisiyle nihayetinde bu toplumsal beklenti siyasal sistem değişikliğini getirecek olan “devrim”dir. Kendileriyle mülakat yapılan bireylerin “devrim” ile anlatmak istediklerinin, yalnızca bir hükümet değişikliğine değil; toplumsal düzenin yeniden inşa edilmesi idealine gönderme yaptıklarını söylemek mümkündür. Parsa (2004, s. 142) öğrenci gençliğin tüm toplumsal düzenin yeniden inşasına yöneldiklerini, bu yönde yapılan ideolojik mücadelelerin öncülerini belirttiğini belirtmektedir. Kendileriyle mülakat yapılan örgütlü öğrencilerin de bu yönde bir irade göstermek istediklerini dile getirmek mümkündür. Ancak bu öğrenciler, sorun olarak dile getirdikleri konuların hemen bir çözümünü içeren kesin reçeteler sunmamaktadırlar.

FE1:

Bu ülkedeki esas mevzu sınıfsaldır. Esas olan şeyin kendisini sınıf mücadelesi olduğunu düşünüyoruz. Ama esas olan bu diye özgürlük hareketini ya da Kürt ulusunun karşı karşıya kalmış olduğu faşist politikalara göz yumamayız yani. Yani bütün her şeyi, sınıfın kendisine indirgeyemeyiz. Yani bütün her şeyi sınıf indirgemeci bir yaklaşımla bağlantılandıramayız yani. Sınıf indirgemeci bir yaklaşım buradaki yani makul düzeyde düşündüğünde bu topraklarda yaşanan yapılan demokratik ilerlemenin önünde de bir engel demektir. Özü biraz da böyle bir şey... (...).

DK2:

(...) yani Türkiye’de yaşayan ya da dünyada yaşayan diğer halkların daha iyi şartlarda yaşaması ya da şey yapması... Belki bunlara cevap verirken böyle çok gerçekçi bir şekilde cevap veremiyoruz, çok uzun vadeli bir şeyler belki de, yani buna belki biraz da ben kendi açımdan şöyle cevap verebilirim. Böyle her şeyin daha iyi bir yaşam hani herkesin daha iyi olması belki diyebilirim.

AK1:

Ulaşabildiğimiz kadar insana ulaşmayı istiyoruz. Benim özelimde de böyle genelde de böyle. Ben bir insanın hayatına dokunmak ve onu değiştirmek istiyorum. İnsanın hayatına fayda sağladığım kadar çünkü faydam olduğunu düşünüyorum. “Neyi hedefliyorum, neyi amaçlıyorum?” Ben bu ülkede cinsiyetime, cinsel yönelimime, etnik kimliğime bakılmadan, hak ettiğim ve aslında en temel hakkım olan yaşama hakkımı sürdürmek istiyorum. İnsanca, insan onuruna yakışır şekilde, emeğimin karşılığını alarak. Bu şekilde yaşamak istiyorum. Nihai amaç dersin ki budur yani. Bütün emekçi halk kesimlerinin, bir etnisiteye mensup olduğu ya da bir sınıfın içinde yer aldığı için ezilmeden, istediği gibi yaşamasını istiyorum. En azından asgari ücreti hesaplarken 4 kişilik bir ailenin sinema biletini de buna dahil etsinler istiyorum. Bu çok basit, yeme-içme, barınma değil. Bütün kültürel ve teorik anlamda bu ülkenin insanı, onurlu emekçi insanı hak ettiği değeri bulsun istiyorum. Nihai amaç da bu, spesifik amaç da bu.

CE2:

Ya bizim nihai hedefimiz işçi sınıfı iktidardır elbette yani, sosyalizmdir. Ama onun dışında biz bugün demokrasi mücadelesinin de gerekli olduğuna inanıyoruz ve bütün mücadelemizi, demokrasi mücadelesine kanalize etmiş şey yapmış durumdayız, taktiksel bir şeydir. Demokrasi mücadelesindeki her talebimiz bizim talebimiz. Ya bugün demokrasi talebi bizim talebimizdir mesela. Bugün üniversitelerde atıyorum parasız, bilimsel, demokratik eğitim bizim talebimizdir. Kent dönüşüme giden mahallerdeki gençlerin talebi bizim talebimizdir, köylü gençlerin, HES'lere hayır talebi bizim talebimizdir. Onun dışında fabrikalarda, iş ekmek özgürlük talebi olan, daha insanca koşullarda çalışmak isteyen işçi gençlerin talebi bizim talebimizdir yani. Bu noktada taleplerimiz hakikaten her alanda güncel, politik doğrudan bir şeydir yani. (...).

DK1:

(...) böyle bir eylemde somut hiçbir kazanım olabilir, polis bizi gözaltına da alabilir ama orada da bir kazanım söz konusudur, direnmektir mesela kazanım orada. Her yaptığımız yeni bir eylemin gerekirse bireylerle beraber olmak noktasında, sözümüzü söylemek açısından da bir kazanımdır. Somut olarak sistem yıkılmamıştır vs. ama sisteme atılan içten atılan taşların birikmesiyle oluşacak bir süreç. Bunun için aslında şey bir birikimdir, bunun son damlası nasıl olacak bunu şimdiden kestirmek çok uygun değil ama. (...) kapitalizmin iliklerimize kadar işleminde sıkıntı duyuyoruz bunu yıkmaya yönelik, evet şu yıkar gibi bir formül bulamıyorum ama bunun için o adıma götürecek alt basamakları yaratmaya çalışıyoruz eylemliklerimizle. Bizim temel sorunumuz aslında mesela bu noktada var olan sistemle ya bu sistemi yıkmaya yönelik ya da hırpalamaya yönelik müdahaleler ya da eylemlilik tarzları bu noktada da işte kapitalizm aslında çok fazla çok geniş de bir kavram da çok da kullandım da aslında işte bunun bir aşaması bir rektördür, kapitalizmin yansıması aslında. Üniversitelerde teknoparklar vardır mesela sermaye ile işbirliği içinde, ona karşı mücadele eder. Ya da yani genel olarak bizi sınırlayan, özgürlüğümüzü kısıtlayan her şeye karşı, kapitalizm olsun ya da ne olursa olsun bunun adı, özgürlüklerimize karşı, kısıtlayan şeylere karşı mücadele ediyoruz yani genel olarak. Nihayeti aslında var olan bizi kısıtlayan şeylerin yıkılması ile özgürlüğümüzü ele almak. Üniversitelerimiz aslında yani sadece öğrenciler mesela biz akademisyenlere de ulaşmalıyız, oradaki işçilere de ulaşmamız lazım yani çünkü işte o işten atılması onun vs. Güvenlik sorunu mesela fişleme oldu, biz güvenlikle de konuştuk, oradaki güvenlik işçisiyle vs. mesela bu bir anda hani bir anlayışın getirdiği bir ölçüdür. Yani bizim için salt öğrenciler, evet öğrenci bu işin belki merkezine oturuyor ama bunu besleyen kanallar da var. İşte akademisyenlerle de konuşmak lazım, bence sesimizi akademisyenlere de ulaştırmak gerektiğini düşünüyorum ben. Ben bu noktada şey toplumsal olarak aslında geniş birbirine çok zincirleme şeyler. Kapitalizm ve kapitalizmin yarattığı bir devlet algısı, devletin bugün başındaki hükümet. Bizim aslında dediğim gibi temelinde kapitalizm ile sorunumuz olduğu için bir sonraki aşaması, bunun baskı aygıtı olan devlet. Devlete karşı aslında benim yaptığım her eylem gidiyor. Yani daha böyle işte genelden özele gideceksek kapitalizm, devlet,

hükümet, hükümetin atadığı rektör, rektörün atadığı dekan, dekanın atadığı hoca. Yani hoca ile bile çatışmaya giriyorsun. Temelinde var olan sorundan ikinci olarak devleti, üçüncü olarak devletin baskı aygıtı olan kurumlarla savaş veriyorum. İşte bunun YÖK'üyle savaş veriyorum. Aslında tek başına bireyler de olmuyor işte. YÖK gibi kurumlar böyle kurumların senin üzerindeki baskı ve savaş veriyorsun. Birbiriyle bağlantılı şeyler. (...) yani ben insanca yaşamın bu dünyada mümkün olacağını düşünüyorum. Elbet bir gün [gülüyor] rüzgâr bizden yana esecek. (...) Elbet gün gelecek o kapitalizmi de yıkacağımızı düşünüyorum. Tabii bunun koşulları farklı olur, pat diye sosyalizm böyle hop işçiler filan şey yaptı değil de, bir tür değişimler olacağını düşünüyorum. Çünkü tarih doğrusal bir çizgide dümdüz ilerlemiyor. Böyle zikzakları oluyor, geri düşmeler oluyor, ileri zıplamalar oluyor, bu noktada ben insanlığın iyiye gideceğini umut ediyorum. Öyle olduğuna dair inancım olduğu için de mücadele etmek gerektiğini düşünüyorum.

CE2:

(...) Şöyle aslında şu kafada değilim, kapitalizm sanki somut bir duvar da gidip tekme atıp yıkacağız pat işte, vay toplumsal cinsiyet kalktı ortadan kafasında değilim. Bir kere kapitalizmi bir mücadele ederken benim baktığım nokta dediğim gibi sınıfın mücadelesi. Ama bunun yanında demokratik taleplerimiz için ayrı yani günde 5 kadının ölmemesi için sosyalizmi bekleyecek durumda değiliz. Kapitalizmi yıkalım da sonra ölmesin, onun mücadelesi ayrı bir şey. Burada mücadele ederken var olan sistemden talepte bulunuyorsun ve onu sıkıştırmaya çalışıyorsun bir noktadan. Birazcık tırnak içinde kendi kozlarını oynayarak istediğin yasaların, işte hakların, demokratik taleplerinin yerine getirilmesine ve parça parça da kazana kazana gidiyoruz. Bazen kazanıyoruz bazen tekrar alınıyor, mücadeleye devam ediyoruz. Ama genel nihai olarak çözümün kapitalizmin meta üretimine, bir kitlenin [işçi sınıfı kitlesi] el koyuşu üzerinden tanımlıyorum ve var oluşunu da buradan tanımlıyorum. Şöyle bakıyorum yani meta üreten sınıfla hareket etmediğin sürece, o sınıf kendi metasını talep etmediği sürece yıkılabilecek bir noktada görmüyorum. Çünkü kapitalizmin var oluş şekli o. Yani onun artı değerine, metasına el koymak. O yüzden de metanın sahibi değilsek, asıl sahibi değilsek çok bir mücadele tanımlı şey yapamıyorum kafamda yani en temel noktanın şey olduğunu düşünüyorum sınıfın mücadelesi olduğunu düşünüyorum ama dediğim gibi yani bunun yanında demokrasi mücadelesini bir tarafa bırakalım, toplumsal cinsiyet ondan sonra çözülsün gibi düşünmüyorum.

AK1:

[ulaşmak istediğimiz hedef] devrim [gülüyor]. A mutlaka gerçekleştirecek demiyorum, A bunu yapacak örgüttür demiyorum, ama A toplumun değişmesinde gençlikten doğru söz söyleyecek bir yerdir hani. (...) yani daha küçük hedefler özel olarak yerel hedefler olabilir. Örneğin A'nın her sene düzenlediği bir gençlik kampı oluyor merkezi bir kamp. O kampı biz her sene bir yerel soruna yaptığımız yerin bir yere sorununa çözüm üretmek için o yeri özel seçiyoruz. Örneğin Kaz Dağları'nda siyanürle altın aranması sorunu vardı. Biz de oradaki GÜMÇED, Güney Marmara Çevre Derneği ile iletişime geçtik ve onlarla birlikte düzenledik kampımızı. Yaptığımız miting ses getirdi ve altın aranmaması için ruhsatlar kaldırıldı hani elde ettiğimiz bir kazanım diyebilirim.

FE2:

(...) sadece işçi sınıfı babında değil de işte diğer noktalara da değerek olacağını, aslında Türkiye çözülemeyen bir sürü sorun olduğunu ve bunun için bir demokratik devrim mücadelesini, sosyalizme de hizmet eden bir demokratik devrim mücadelesinin olması gerektiğini savunan bir yapıdayız bunun için çeşitli hamleler de atıyoruz. (...) bağımsız bir kadın mücadelesini benimser [örgütümüz]. Onun dışında şu an yeni yeni örgütlenen bir Arap Alevi komün hareketi var.(...) yeni kurulan bir ekoloji hamlemiz var. (...) Marksizm'in kızılıyla biraz ekolojinin yeşilini birleştirecek bir hamle olarak görülüyor. (...) Sonuçta bu bir kitle hamlesidir ve artık insanlara siz sosyalizmi dayatamıyorsunuz ya da bir örgüte dayatamıyorsunuz. Aslında gençliğin rolü de burada ortaya çıkıyor. Demin konuştuk ya

gençliğin durumu nedir diye, gençlik dayatma kabul etmiyor artık, benimseme kabul ediyor. Ve biz artık o dayatmadan çok gençlik hareketi biraz daha politika yaparak kişilere bu şeyleri benimsetmek zorunda. (...). Yani şöyle biz sisteme alternatif bir yaşam biçimi örmeye çalışıyoruz ve sistem bugün insanları bireycileştiren, biraz daha bencilleştiren öyle kendi aralarındaki o ilişkileri tamamen çıkar ilişkisi haline dönüştüren bir hale getirmeye çalışıyor. Bizim en fazla dikkat ettiğimiz noktalardan biri de aslında bu. Biz alternatif bir yaşam şekli örmeye çalışıyoruz ve komünal bir yaşamı ön görüyoruz. Komünal yaşamda da aslında şöyle bir durum var, herkesin birbirine yardımcı olduğu, tabii olabildiği ölçüde ve bunun dışında asla hiçbir ilişkinin çıkar ilişkisine dönüşmediği aslında o yoldaşlık ilişkisinin sadece eylem anında değil de hayatın her alanına nüfuz etmesini sağlayacak bir yaşam biçimini ön görüyoruz. (...).

BE1:

Bir bireyi alt etmek daha kolaydır yani. Bu şeydir zaten, bir ülkedeki iktidar bir herhangi bir adamı alıp tutuklarsa, tek başına alıp tutuklar, toplum buna tepki göstermezse hele örgütlü olmadığı için, o adama istediğine yaparsın. (...). Sen bir örgütten birini alırsan, örgüt bunun arkasına koşar. Toplum örgütlüyse toplum da bunun arkasında durur, örgütlülük böyle bir şeydir. İktidarı deviremezsen de iktidara nasıl diyeyim, bir şekilde yön vermeyi başarırınsın, kontrol altında tutuyorsun. (...). [Sosyalizmin bir gün geleceğine dair] beklentimiz var. Bugün yarın, herhangi bir vakitte... Biz mücadele ettiğimiz şeyin gerçekleşeceğine inanıyoruz. Ülkede sosyalizmin kurulacağına inanıyoruz yani. Sosyalizm dediğimiz şey, aynı zamanda bireysel şeyleri kapsar yani. Bireysel dediğiniz şey toplumun algısı değişirse, eğitim sistemi değişirse, bu toplum yeni bir toplum olur artık. Öyle bir şeydir yani. (...).

ÇE3:

(...) Çok kötümser değilim açıkçası ama nesnel olarak her şey uygun ama öznel olarak çalışmamız, emek harcamamız gerekiyor yani, emek sarf ederek olacak bir şey. Ama bu topraklar isyana gebe. Yani şeyi nasıl diyeyim Gezi [Parkı eylemleri] bence şöyle bir şey, biz iğne ile kuyu kazıyorduk, kuyudan petrol çıktı. Bir petrol olduğunu biliyoruz aşağıda ama tekrar bir iğneyle bir kuyu kazmamız gerekiyor yani ama aşağıda petrol olduğunu biliyoruz, önceden bilmiyorduk. Bizim yaşadığımız tecrübe o yüzden önemli. Gezi tecrübesi bize petrolün var olduğunu söyledi, fişkırtıyor hem de yani, yeter ki biraz kazalım. Çok yani halk sabırsız sonuçta, kitleler sabırsız hemen olsun filan istiyor da biz sonuçta meşakkatli uzun bir süreçten geçeceğimizi biliyoruz, biliyorduk. Biz hatta biz yenilgi döneminde örgütlendik. Biz yani sol bitti etti falan denilen dönemde örgütlendik, biz çok kötü bir dönemden geliyoruz, benim jenerasyon. Yani perişanlıkları filan da biliyoruz, daha da perişan olacağız yani. Şey gibi değil yani, devrim olur biz de [hükümet işlerinden birini yönetmek için] bakan oluruz geyikleri yaparız kendi aramızda da var öyle şeyler. Yarımız ölecek bizim. Diğer kalan yarısı bakan filan olabilir [gülüyor]...

BK2:

Ya şimdi şeyin mesela işte bir yere yürüyeceğiz. Yürürüz, yürümeyiz. Sonuçta yürüdüğümüzde işte meclis basıp, iktidar devirecek halimiz yok. O anlamda işte, şey bir anlamı yok mesela. Orada verdiğimiz fiziksel mücadelenin bir anlamı olmuyor. Bu biraz daha şey, yani hem kendi tarafımıza hem karşı tarafa buradayız daha direniyoruz anlamı, mesajı vermiş oluyoruz. Yani kendi tarafımıza ilişkin şey söyleyebilirim, hani dediğim gibi bir şey var, eve çekilme süreci var. Önleyemediğimiz bir süreç. Bir süre daha önleyebileceğimizi düşünmüyorum bu süreci. En azından [2015 Haziran genel] seçimler[in]den sonraya kadar. Ama karşı taraf şeyi bırakmıyor yani, hala saldırıyor, bu saldırılara şu an bir cevap üretmek lazım. Sadece sokakta olmayabilir, belki başka şekillerde, çok metoda ilişkin bir şey yok şu an kafamda. Yani somut kazanım anlamında şey değil, hani yani AKP devrilmediği sürece kazandığımız somut şeyler çok geçerli olmayacak zaten, kalıcı şeyler olmayacak yani. (...). Biraz şeye oynuyoruz yani şu ara, dediği gibi çok ciddi bir yarılma var. Bir taraflaşma var ve seçimlerden sonraki dönemde bu taraflaşmanın artacağını tespit ediyoruz. Hani hiçbir şekilde normalleşme yaşanmayacağını düşünüyoruz. O anlamda da hani kendimizi aslında biraz daha şey, bu öfke biriktiren insanlar

hakikaten öfke biriktirmeye devam etsin mesela, normalleşmesin bu insanlar için bir şeyler. Biraz bunu bağırarak belki. (...). Ülke siyasetine baktığımızda işte, isterse sayısı 1 milyon olsun da, sadece gençlerden oluşan bir grup, “işte aman iktidar devrilecek de iktidarı eline alacak da” falan öyle bir şey yok. Sonuçta biz şey diyoruz, yani işçilerle yapacağız biz bu iş yaparsak, işçilerle beraber iktidarı devireceğiz. Ve işte yeni bir ülke mottosuyla çıkmıştık. Yeni bir ülkeyi de onlarla birlikte kuracağız. Uzun vadede böyle bir hedefimiz var ama işte bunun çok kolay gerçekleşeceğini, işte mesela Haziran [Gezi Parkı Eylemleri] günlerinde “hadi AKP gidiyor, hadi AKP gidiyor” şeyinde toz pembe hayallerinde değiliz yani. Çok çetin geçeceğini düşünüyoruz.

6.2.7. Eylemci Olma Kültürü ve Gelecek İçin Öngörü

Kendileriyle mülakat yapılan bireylerin içinde yer aldıkları örgütler, hayali kurulan devrime gidecek süreçte –atılacak demokratik adımların bir parçasını oluşturacağını düşünülmesi üzerinden– siyasi perspektifleri ile bağlantılı olarak hem sokaklarda hem üniversitelerde hem de parlamentoda mevcut hükümetin sorun olarak görülen uygulamalarına karşı muhalefetlerini ortaya koymak ve dayanışmacı örgütlenme noktasında çoğalmayı sağlamak adına çeşitli sol/sosyalist birleşme platformlarının, cephelerin, hareketlerin içinde yer alabilmektedirler. Kendileriyle mülakat yapılan bireylerin kendi hayatları açısından, siyasetle ilgilenmeye devam etmeleri ve eylemci kimliklerini sürdürmeleri de bu adımların bir parçasıdır. Bu anlamda bir öğrenci gençlik örgütü içinden “üniversiteden mezuniyetleri” ile birlikte fiziksel bağlarını koparsalar da kendi siyasi görüş çizgilerinde yer alan çeşitli parti, sendika, örgüt, dernek gibi yapılanmalar içinde devam etmeyi arzu etmektedirler. Bir öğrenci gençlik örgütü içerisinde geçirilen zamanı bu anlamda “eylemcilik”in öğrenildiği bir dönem olarak düşünmek mümkündür. Jasper (2002, s. 137) insanların bir kere bir hareket kümesinin içine girdiğinde siyasi faaliyetin sıklıkla pek çok insanın kimliğinin ve yaşama biçiminin en önemli bileşeni haline geldiğini belirtmektedir. Ayrıca Jasper (2002, s. 264) geçmişteki eylemciliğin toplumsal hareket kümeleri içinde yer almayı kolaylaştırdığını da söylemektedir. Eski eylemciler uygun kültürel beceriler ve protestonun getirebileceği hazlar hakkında bilgi sahibidirler. Ayrıca eylemlere katıldıkları dönemde başka yapılanmalara kolayca eklemiş olmak için edindikleri kişisel ağlar vardır. Elbette eylemcilik kültürünün kazanılması tek başına yeterli değildir. Kendileriyle mülakat yapılan bireylerin başka yapılanmalar içinde toplumsal hareket kümelerine eklemelerinde sürecinde olduğu gibi, genel olarak öğrenci gençlik hareketlerinin de varlığı ve devamlılığının, öğrencilerin toplumsal hareketlerde yer alma kültürlerinin yerleşmesiyle, yani öğrencilik dönemini tamamlayan bireylerin ardından gelecek yeni öğrencilerin de bunu sürdürmeleriyle ilgili olduğu dile getirilebilir. Öğrenci gençlik örgütlerinin bu anlamda, liselerdeki siyasi konularını ve faaliyetlerini güçlendirmeye çalıştıkları tahmin edilebilir. Elbette öğrenci hareketlerinin ortaya çıkması ve sürdürülmesi, öğrencilerin bu yöndeki istek ve eylemleri ile ilgili olduğu kadar, Türkiye’deki ve

dünyadaki toplumsal şartların; yani siyasal, iktisadi, hukuksal vb. iklimin bunu mümkün kılacak, doğuracak ya da besleyecek koşullara sahip olması ile de ilgilidir.

DK1:

Bunun çok öyle net bir şeyi yok yani. Eğer hani bu şeye inancım yoksa belki bir yarım saat sonra örgütsüzlüğü şey yapabilirim ki, bu sürekli mesela devlet tarafından onun baskı araçları tarafından dayatılan bir şey. Ama yani hani ben bu baskı ve sömürü aracı, örgütsüz mücadele olur, örgütsüz mücadele olur, böyle çok efe beylik terimler kullanmak istemiyorum, işte “ben ölene kadar devrimciyim” şeyinden çıkmak gerektiğini düşünüyorum. Koşullarım gerçekten uygun olduğu sürece ben burada örgütlü olmaya devam edebileceğimi düşünüyorum, koşulları yaratabildiğim ölçüde. (...).

CE1:

Ya aslında bu mücadelenin içinde biri olarak toplumsal beklentilerim çok. Tek tek saymama gerek yok herhalde. En kısa vadede bir demokratik devrim bekliyorum Türkiye’de [gülüyor]. Şimdi beklentim o yöndedir yani hiç değilse, işçi sınıfı hareketinin yükselmesidir, Kürt halkının taleplerinin nitelikli bir şekilde karşılık bulmasını bekliyoruz. Beklentim de biraz önce dedim ya akademik yönde ilerleme şansım olsa ben onu çok çok isterim. Onun dışında zaten paraya pula yönelik çok fazla bir planım çok fazla yok. Partiden ya da örgütten bağımsız bireysel bir planım da yok.

CK2:

Ben şey düşünüyorum, bir kere bu sorunları görmeye anlamaya başladığın zaman hani ben artık kendimi C’li olarak tanımlamasam da, bu sorunlar beni ilgilendiren sorunlar olacak. Tamamen kendimi dışlamayacağım bu siyasetten. (...). Belki bu durumdan, gençlik hareketleri daha dinamik ve daha kolay göze alabiliyor bazı şeyleri ama kendi açımdan [ileride] bu durumun çok farklılık yaratacağını düşünmüyorum. Benim için böyle devam eder.

BK1:

Ben Türkiye’de bir şekilde ezildiğim, sömürüldüğüm sürece ben örgütlü olacağım. Yani aslında ilk örgütlendiğim zamanlar şundan çok korkuyordum, “şimdi öğrenciyim üniversiteliyim hoşuma gidiyor falan ama üniversiteyi bitirdikten sonra acaba ben kopar mıyım?” diye düşünüyordum ben mesela ama artık bu sene eminim kopmayacağımdan. Çünkü bazı şeyleri artık gerçekten yani kendime ait yaptım, parçam yaptım, bu mücadeleye dair artık kendi parçam yaptım. O nedenle artık yani üniversiteye bitirdikten sonra da hani ne bileyim gazeteci olacağım. Basınla ilgili bir sendikada, ne bileyim belki örgüte bağlı, örgütten bağımsız, örgütün işte mahalli biriminde mi mesela çalışacağım orada devam edeceğim ya da basın sendikası mı orada devam edeceğim, akademide mi kalacağım akademik çalışmada devam edeceğim bir şekilde bir yerlerde devam edeceğim. Şu an benim üniversitede mücadele veriyor olmam nedir, üniversite öğrencisi olduğum için. Çünkü benim yaşam alanım şimdi orası ama bu sömürü bir tek üniversitede değil hayatın her alanında. Üniversiteden çıkınca başka bir yaşam alanına geçeceğim, mesleki bir şeye alana geçeceğim başka bir şey olacak ama orada da sömürüleceğim orada da sansürleneceğim. Mahallemde de olabilir bir tek meslek hayatımda değil. Yaşadığım her yerde. Ya ben hep onu söylüyorum, “Türkiye’de sol bitti” filan diyen eski solcular var ya, “sol mu kaldı? Bitti! Biz yapamadık siz mi yapacaksınız?” filan diyen... Eğer sömüren ve sömürülen varsa kabaca çok üstün körü, her zaman umut da vardır, mücadele de vardır, olması gerekir, yani bunun olasılığı tartışılır ona göre adım atılır, siyaset yapılır. Sınıf çelişkisi olduğu sürece her açıdan, her yönden sömürü olduğu sürece, her alanda, her kesime dair, şey yapılır mücadele yapılır, verilmesi gerekir, verilecektir de.

AE1:

Yani bugün meclisin işlevini tartışmak gerekir. Bugün meclis milleti mi temsil ediyor yoksa AKP'nin yasama organına mı dönüşmüş yani. AKP istediğini alıyor, istediğiyle oynuyor, ben o mecliste olsam ne olmasam ne? Bana bir getirisi yok, halka da bir getirisi yok. Adamın meşruluk derdi kalmamış, zaten meclis onun. Şöyle bir örnek vereyim. Lisede ilk aktif bir şekilde içinde bulundum A'nın. O zaman babamlar dedemler bana hep şunu derlerdi "hele bir üniversiteye geç, yaparsın, uğraşırın." Şimdi üniversiteyi kazandım dediler ki "bir mesleğini eline al, ondan sonra uğraşırın", işte mesleğini eline alırsın, derler ki "ya bir evlen bir çocuk, odan sonra uğraşırın", e bir bakmışsın hayat bitmiş zaten. Hayat da politik olduğu için, hayatımızın sonuna kadar biz de politik olacağız, siyasetin içinde olacağız.

AK4:

[...] Parti'liyim mesela, hem A'liyim hem [...] Parti'liyim. Muhtemelen ben şey olduktan sonra, üniversiteden mezun olduktan sonra parti çalışması yürüteceğim ve sendika mücadelesinde yer alacağım. (...). Mesela abim mesela yani liseden mezun olduktan sonra daha çok okumak ve araştırmakla mesela A'da bulunmuş ve örgütlenmiş. Şu anda memur. Ve matematiği çok seviyor mesela. [Örgütün kültür evininin] dayanışma dershanesinde matematik dersi veriyor. Bazen fizik dersi veriyor. Hani orada bir faaliyet yürütüyor. Kendini nerede yararlı nerede rahat hissediyorsan. (...).

AK1:

(...) yani bunu çocuk çocuğa karışınca elimi ayağımı çekerim gibi bir düşüncem yok. Dediğim gibi mesela bir şekilde bu sene faal olamıyorsam, bunu bir sonraki sene telafi değil ama ikame etmeye çalışacağım ki ya da kariyerimde öyle bir yerde olacağım ki bu örgütün bir ihtiyacını karşılayacak. Yani bu ideoloji doğrultusunda devam edecek hayatım. Çevremdeki insanlara, hayatıma girecek insanların hepsini, bunların hepsini şey yapmam lazım buna göre belirlemem lazım. E öyle de devam ediyor.

ÇE1:

Yani Ç içinde üniversite bittikten sonra yer alamam da zaten, 1 senem daha var muhtemelen Ç'li olarak yaşayacağım ama ben hani sonuçta dedim ya hani konuştuk ya şey devamlı olmalı hani. Ben şey olarak görmüyorum çünkü üniversitede heves ettik işte bir "5, 6 yıl takıldık" gibi değil de hani bir şeyi değiştirmek istediğin müddetçe ya da yılmadığın zaman kadar devam etmek isterim yani bir şekilde bir işin ucundan tutmak isterim. Bu olursa bir mahallede devrimcilik yapmak isterim. Ya da ne bileyim mühendis olursam gider odamda bir şeyi yaparım, tutarım filan işin ucundan bir şey yapmaya çalışırım. O anlamda ne zaman biter bilmiyorum. (...).

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Bu araştırma kapsamında incelenen öğrenci gençlik örgütlerinden yola çıkılarak, bu örgütlerin nihai amacı ve değerleri açısından kendilerini önceleyen sol/sosyalist öğrenci gençlik hareketleri ile bir benzeşme ve süreklilik ilişkisi içinde var olmaya devam ettikleri söylenebilir. Bu benzeşmeyi ve sürekliliği sağlayan en önemli mekanizma ise sosyolojide toplumsallaşma ya da sosyalizasyon denilen süreçtir. Ancak bu toplumsallaşma süreci basitçe, aile ve/veya yakın akraba çevresinden genç kuşağa aktarılan siyasal amaçlar ve değerlerin içselleştirilip eyleme dökülmüş olmasından ibaret değildir. Aksine, bu toplumsallaşmayı sağlayan ve sürdüren birçok etken veya araç, bu etken ve araçlar arasında da çok yönlü ve katmanlı, karmaşık ilişkiler bulunmaktadır. Bu kapsamda etkisine işaret edilmesi gereken en önemli sosyalizasyon düzlemi ya da alanı ise öğrenci gençlik örgütüne dâhil olunduktan sonra geçirilen ve eylemcilik kültürünün öğrenildiği, bunun beceriye ve eyleme döküldüğü süreçtir.

Sosyalizasyon, geçmişteki öğrenci gençlik hareketleri ile bugünküler arasında bir süreklilik sağlanmasına yardımcı olsa bile, bu, geçmişin aynı şekilde yeniden üretiminden ibaret bir süreklilik değildir. Aksine, sosyalizasyon sürecinde, öğrenci gençlik hareketlerinin ortaya çıkışına etki eden unsurlar da sabit kalmamakta, eyleyen öznelere arasında etkileşimle yeni muhtevalar kazanmaktadır. Oluşan yeni bağlamlar üzerinden, geçmiş dönemlerdeki toplumsal hareket kümeleri içinde yer alan bireylerin sahip oldukları fikirlerin, değerlerin, deneyimlerin vb. okuması değişmektedir ve bu değişim, toplumsal hareketlerin niteliğindeki yeniliği ortaya çıkarmaktadır. Dolayısıyla, toplumsal hareketler alanında “süreklilik” ile “değişme” birlikte ilerlemektedir ve bunlar arasında diyalektik bir ilişki mevcuttur.

Bu diyalektik ilişki içerisinde öğrenci gençlik hareketleri açısından yer açılması gereken önemli bir unsur ise bireysellik alanıdır. Kendileriyle mülakat yapılan bireylerin siyasetle ilgilenmeye başlama öykülerine etki eden sosyalizasyon unsurlarının, onlar üzerinde yarattığı bir takım duygular ve ahlaki tepkiler vardır. Bu duygular üzerinden söz konusu unsurlara yönelik anlamlar oluşturulmaktadır. Bu anlamlar, onların öğrenci gençlik hareketlerinin yaratıcıları olmaları noktasında ön plana çıkan siyasi kimliklerini inşa etme süreçlerine etki etmektedir.

Bu siyasi kimlikler ise hiçbir zaman tek başına bulunmamaktadır ve bireylerin sahip oldukları diğer kimlik unsurlarından soyutlanabilir bir durumda değildir. Toplumsal hayatın seyri içinde başka bireylerle girdikleri etkileşim süreçlerinin mahiyeti çerçevesinde, kendilerini her zaman siyaset üzerinden ifade etmemektedirler. Kendileriyle mülakat yapılan bireyler, kimliklerini inşa etme sürecinde, içinde yer aldıkları toplumsal grupların fikirlerini, kurallarını ve değerlerini gözetmekle birlikte, bunlara alternatifler de üretmektedirler. Bu durum, öğrenci gençlik kategori içerisinde bulunan bireylerin sahip olduklarını düşündükleri nitelikleri anlatırlarken de ortaya çıkmaktadır.

Kendileriyle mülakat yapılan bireylerin “öğrenci gençlik” tanımları her biri birbiriyle bağlantılı olsa da farklılaşabilmektedir. Bu durum toplumsal hayatta öğrenci gençlik tanımlamasına, çeşitli öğrenci gençlik halleri üzerinden yaklaşmak gerektiğini göstermektedir. Öğrenci gençleri, “apolitik olanlar ve olmayanlar”, “toplumsal sorunlara duyarlı olanlar ve olmayanlar” vb. şeklinde ya da toplumsal hareket kümeleri içinde yer alan örgütlü öğrenci gençliği “devrimciler ve reformistler” vb. iki büyük kategoriye ayırmak toplumsal hayatta yer alan “farklı gençlik tonlarını” görmenin önüne set çekmektir.

Araştırma sonuçlarının işaret ettiği bir diğer önemli husus, mensupları ile mülakat yapılmış olan öğrenci gençlik örgütlerinin otoriter ya da hiyerarşik olmayan bir yapı arz etmekte olmalarıdır. Öğrenci gençlik örgütlerinin birimleri içerisinde görev dağılımı, büyük oranda sabit olmayan sosyal roller ve iş birliğine dayalı bir sosyal etkileşim süreci üzerinden yapılmaktadır. 1960’lı yıllarda öğrenci gençlik örgütlerinde, çoğunlukla “yardımcı” rollerde görülen kadınlar artık asli konumları da işgal etmektedir. Kendileriyle mülakat yapılan bireylerin içinde yer aldığı öğrenci gençlik örgütlerinde yetkeci liderlik gelişmemekte, bir önder kültü yaratılmamakta, siyasal sahnede etken rol oynamak istenmesi yönünden “başkalarının telkinleriyle hareket eden kişiler” etiketlenmesi de reddedilmektedir. Bununla birlikte, bunlar tamamen öğrenci gençlerden oluşmuş örgütler olsa da, hepsinin siyasi geleneğini ve günümüzdeki çizgisini benimsedikleri çeşitli yapılarla, örneğin partilerle ve derneklerle bağlantıları vardır. Bu bağlantılarla da birlikte, öğrenci gençlik örgütlerinin yapısı ve kültürü, mensuplarının anlam dünyasındaki yansıması olarak kendilerini kim olarak gördükleri ile ilgili olduğu kadar, onların dışardakilere sundukları imajın da göstergesidir. Bu durum mevcut mensuplar ve yeni katılımcılarla birlikte öğrenci gençlik hareketinin sürekliliği sağlayan en önemli unsurlardan eylemcilik kültürünü oluşturmaktadır.

Kendileriyle mülakat yapılan bireylerin siyaset yapmakla amaçladıkları nihai hedef, onlar bunun muhtevasını farklı şekillerde dolduruyor olsalar da, siyasal ve iktisadi sistem değişikliğine giden bir devrimdir. Onlar bu nihai hedefe gitmeye yardımcı olduğunu, fakat aynı zamanda bugünün sorunlarının çözümüne de katkıda bulunacağını düşündükleri siyasal faaliyetlerini, “kurumsal olmayan metotlar” diye anılan sokak hareketleri ve bunların ayrılmaz unsurları olan çeşitli eylem biçimlerini kullanarak yapmayı denemektedirler. Bu konu etrafında dikkatten kaçırılmaması gereken esas husus, bir devrim için yapısal şartların ve tarihsel sürecin olgunlaşması ve uygun hale gelmesi sürecinin, bireylerin faillik içinde olmalarından bağımsız olmadığıdır. Bundan dolayı onlar, Türkiye’de toplumsal muhalefetin bir parçası olarak, dile getirdikleri işçi, öğrenci, kimlik, çevre, eğitim, kadın sorunları gibi birçok konu üzerinden farklı mücadele alanlarına eklemektedirler. Kendileriyle mülakat yapılan bireylerin birer sorun olarak dikkat çektikleri

konuların bir kısmı, onları doğrudan ilgilendiren ve birebir sahip oldukları duygu ve tecrübelerden kaynaklanmamaktadır.

Bu siyasal faaliyetler, biri “belli bir üniversite yerelinde öğrenci genç olmak”, diğeri ise “öğrenci olmakla alakalı olanlar da dâhil, genel sorunlarla ilgili olmak” üzere iki ana konu etrafında yürütülmektedir. Öğrenci olmakla alakalı olanlar da dâhil genel sorunlar etrafındaki eylem konuları, ekseriyetle herkesin kendi yereli olan üniversitelerine ve bunun yanında sokaklara taşınmakta; belli bir üniversite yerelinde öğrenci genç olmakla alakalı sorunlara yönelik faaliyetler ise büyük oranda sadece kendi üniversiteleri üzerinden yürütülmektedir. Seslerini, kendi yerellerinden doğru, başta öğrencilere, üniversitenin diğeri bileşenleri olan akademik, işçi ve memur kadrolarına ve son kertede tüm Türkiye’ye duyurmak adına kullandıkları başlıca araçlar, eskilerden günümüze kullanılagelen afişler, bildiriler, duvar yazılamaları, duvar gazeteleri, dergiler, fanzinler vb. ile günümüze özgü araç bir olan internettir.

Kendileriyle mülakat yapılan bireylerin en çok başvurdukları eylem biçimleri ise basın açıklaması ve yürüyüş yapmak, protesto gösterisi düzenlemektir. Eylem süreçlerinin çoğu ise kendiliğinden ve tepkisel olarak planlanmaktadır. Sorun olarak görülen bir toplumsal konunun, ortaya çıktıktan sonra yankılarının belli anlamda sürdüğü durumlarda ve her yıl düzenli olarak gerçekleşen takvimsel eylem günlerinde, daha planlı organize olunabilen ya da daha geniş kitlelere bunun duyurulabildiği eylem biçimleri ortaya koyulabilmektedir. Bu yollarla, örgütlü öğrenci gençlik, eskiden olduğu gibi, yoğun simgesel anlamlarla toplumdaki insanların duyarlılıklarına dokunmaya çalışmakta ve onlarla etkileşimde kullandıkları tüm yollarda, muhalefet ettikleri kişi ve sorunlara karşı çatışmacı, yaratıcı, mizahi öğelerin ve kolektivist bakış açılarının bir göstergesi olarak dayanışmacı örgütlenme tarzının kullanıldığı bir siyaseti, üniversitelerde ve sokaklarda ortaya koymaktadırlar. Eylem süreçlerinin çoğu kendiliğinden ve tepkisel olarak planlansa da, kendileriyle mülakat yapılan bireyler, eylem süreçlerini tamamen ani verilmiş kararlar doğrultusunda gerçekleştirilmemektedir. Bu bireyler, ahlaki tepkilerle eylem kararı aldıkları süreçler de dâhil olmak üzere, kendilerini hareketlerinin bilincinde olmadan “sokaklara atan” kalabalıklar değillerdir.

Kendileri lehine, kısa vadede, somut birer kazanım beklentisi olmadan da eylemler gerçekleştirilmektedirler. Bunun tür durumlarda, kolektivist bakış açıları ile doğrudan bağlantılı olarak, sorun olarak dile getirdikleri konulardan mustarip “ezilenlerin” yararına olacak işler içerisinde olduklarını düşünmektedirler. Yaratmak istedikleri dünya, diğeri insanların, hatta tüm insanların yararlarını gözetilen bir dünyadır. Tüm eylem süreçlerine her zaman, heyecan, sevinç, coşku gibi bir takım duygular da eşlik etmektedir. Kendileriyle mülakat yapılan bireylere,

yaratıcılığın kullanıldığı ve şaşırtmaya yönelik eylemler; rutin gelişen ve daha çok bir sorumluluk duygusuyla katıldıkları eylemlerden daha büyük bir haz vermektedir. Bununla birlikte eylem süreçlerine dair anıları her zaman, eylem süreçlerinde duydukları hazlarla ilgili değil; acı, korku ve endişe anlarıyla da ilgilidir. Bir öğrenci örgütü içinde eylemek; öncelikli olarak örgütteki bireylere içinde yaşamak istedikleri dünyanın inşasına dair sorumluluklarını yerine getirdikleri için bir vicdan rahatlaması getirmekte ve gelecekte umutlu olmalarını sağlamaktadır.

Kendileriyle mülakat yapılan bireyler, geleceğe yönelik beklentilerini, kolektivist bakış açılarının etkisiyle büyük oranda bireysel değil, toplumsal beklentileri üzerinden anlatmaktadırlar. Eski toplumsal hareketlerden günümüze miras alınan amaçlar ve değerlerin etkisiyle, nihayetinde bu toplumsal beklenti siyasal ve iktisadi sistem değişikliğini getirecek olan “devrim” olsa da, anlatmak istedikleri yalnızca basit bir hükümet değişikliği değil, aslında toplumsal düzenin yeniden ve yapısal olarak inşa edilmesi idealidir.

Kendileriyle mülakat yapılan bireyler, öğrenci gençlik örgütlerinden, üniversite öğrenimlerini tamamlayarak ayrıldıktan sonra da, kazanmış oldukları eylemcilik kültürü onların yaşama biçiminin en önemli bileşenlerinden biri haline geldiğinden, kendi siyasi çizgilerinde yer alan çeşitli parti, sendika, örgüt, dernek gibi yapılanmalar içinde yer almaya devam etmeyi arzu etmektedirler. Dolayısıyla üniversite gençlik örgütü içindeki sosyalizasyon sürecinden edinilen kültür, kimlik ve aidiyet, kendi başlarına önemli yapılar olarak, kuşaklar veya dönemler arası süreklilik veya kesintinin alacağı biçim üzerinde etkili olmaktadır. Sonuç olarak sosyalizasyon süreçleri yeterince dikkate alınmadığı müddetçe, toplumsal hareketlerde eski ve yeni tartışmasının veya süreklilik ve kesinti tartışmasının başarılı bir şekilde yapılması mümkün görünmemektedir.

KAYNAKÇA

- Abadan, N. (1970). The Politics of Student and Young Workers in Turkey. Varna Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresine sunulan bildiri.
- Akçam, T. (1998a). 68'den geriye ne kaldı? *Birikim*, 109, 40-44.
- Akçam, T. (1998b) Almanya'da '68 Gençlik Hareketi-Wolfgang Kraushaar ile Söyleşi, *Birikim*, 109, 64- 76.
- Akdağ, M. (2013). *Türk Halkının Dirlik ve Düzenlik Kavgası "Celali İsyancıları"*. İstanbul: YKY.
- Akdağ, M. (1949). Medreseli İsyancıları. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 1-4,361-387.
- Akdağ, M. (1946). Celali İsyancılarının Başlaması. *Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 4-1, 23-50.
- Akpınar Ö. ve Arslan A. (2005). İnan Darülfünunu (1914-1921). *Osmanlı Bilimi Araştırmaları*, 6-2, 225-234.
- Aktar, Y. (1990). *II. Meşrutiyet Dönemi Öğrenci Olayları (1908-1918)*. İstanbul: Gündoğan Yayınları.
- Alemdaroğlu, A. (2005). Bir 'İmkan' Olarak Gençlik. *Birikim*, 196, s. 21-30.
- Alper, E. (2009). Küresel Bir Perspektiften Türkiye'de Öğrenci Hareketi, 1960-1971. Boğaziçi Üniversitesi/ Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, İstanbul.
- Anneme Gezi Parkı'nda Olduğumu Söyleme O Beni Okulda Sanyor* (2013). İstanbul: Parşömen Yayınları.
- Aydın, S. ve Taşkın, Y. (2014). *1960'tan Günümüze Türkiye Tarihi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Aydın, M. (2011). Milli Mücadele Dönemi İstanbul Öğrenci Hareketleri (1918-1922). Fırat Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Aykol, H. (2010). *Bölüne Bölüne Büyüme-Türkiye'de Sol Örgütler*. Ankara: Phoenix Yayınevi.

- Aytemur Nüfusçu, G. (2013) Türkiye’de Gençlik Ceza Adaleti: Gençlere Rağmen Gençler İçin. *Gençlik Halleri-2000’li Yıllar Türkiye’sinde Genç Olmak*. D. Lüküslü, H. Yücel (Der.). (s. 154-176). Ankara: Elif Yayınevi.
- Azak, U. (1998). *Gençlik Üzerine Düşünceler* (yayınlanmamış çalışma).
- Becker, H. S. (2014). *Mesleğin İncelikleri-Sosyal Bilimlerde Araştırma Nasıl Yürütülür?* L.Ünsaldı, B. Öztürk, H. E. Mescioğlu, Ş. Geniş, G. Metin (Çev.). Ankara: Heretik Yayınları.
- Bakındı, M. (2001). 1970-1980 Yılları Arası Türkiye’de Üniversite Öğrenci Olayları. Hacettepe Üniversitesi/ Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Ankara.
- Beşirli, H. (1998). Türkiye’de 1960-1971 Döneminde Gençlik Hareketleri. Hacettepe Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bora, T. ve Can, K. (2009). *Devlet, Ocak, Dergah*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bora, T. (1998). ’68: İkinci Eleme. *Birikim*, 109, 28-36.
- Bourdieu, P. (1980), La Jeunesse N’est Qu’un Mot. *Questions de Sociologie*. Editions de Minuet, 143-154.
- Boynukalın, A. (2012). Türkiye Sağ Siyasetinde Bir Gelecek Planlaması: 1960- 1980 MTTB. İstanbul Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bumin, K. (1998) ’68 Türkiye’de Yaşandı mı?. *Birikim*. 109, 61- 63.
- Burak, D. M. (2003). Osmanlı Devleti’nde Jön Türk Hareketinin Başlaması ve Etkileri. *Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, 14, 291-318.
- Bobbio, N. (1999). *Bir Politik Ayrımın Anlamı- Sağ ve Sol*. Ankara: Dost Kitapevi Yayınları.
- Braudel, F. (1973). *The Mediterranean and the Mediterranean World in the age of Philip II*. S. Reynolds (çev.). (Cilt I). California: University of California Press.
- Can, S. (2014). *Türkiye’de Gözetim, Cezalandırma ve İstisna Hali: Siyasi Tutuklu Öğrenciler*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Celasin, Z. (1946). *Tarih Boyunca Kadın*. İstanbul: Ülkü Kitap Yurdu.

- Cohen, J. (1999). Strateji ya da Kimlik: Yeni Teorik Paradigmalar ve Sosyal Hareketler. *Yeni Sosyal Hareketler-Teorik Açılımlar*. Kenan Çayır (Haz.). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Coser, L. A. (2008). *Sosyolojik Düşüncenin Ustaları-Tarihsel ve Toplumsal Bağlamlarında Fikirler*. H. Hülür, S. Toker, İ. Mazman (Çev.). Ankara: De Ki Basım Yayın.
- Crossley, N. (2002) *Making Sence of Social Movements*. Philadelphia: Open University Press.
- Coşkun, M. K. (2007). *Demokrasi Teorileri ve Toplumsal Hareketler*. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Coşkun, M. K. (2006). Süreklilik ve Kopuş Teorileri Bağlamında Türkiye’de Eski ve Yeni Toplumsal Hareketler. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*. 1-61, 67-102, Doi: 10.1501/ankara-2548.
- Çakır, S. (2013). *Osmanlı Kadın Hareketi*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Çav, E. (2010). Tanzimat’tan Cumhuriyete Türkiye’de Değişen Öğrenci Hareketleri ve Milli Türk Talebe Birliği Deneyimi (1916-1980). Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çayır, K.(1999). Toplumsal Sahnenin Yeni Aktörleri: Yeni Sosyal Hareketler. *Yeni Sosyal Hareketler-Teorik Açılımlar*. Kenan Çayır (Haz.). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Çelik, K. (2013). Genç Olmak Zor İş: Türkiye’de Genç Olmayı Etkileyen Bazı Unsurlar. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*. 1-1, s. 26-46.
- Çetinkaya, D. (2004). *1908 Osmanlı Boykotu Bir Toplumsal Hareketin Analizi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Çetinkaya, D. (2008). *1908 Osmanlı Boykotu Bir Toplumsal Hareketin Analizi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Çilingir, S. (2011). Düşünce ve Pratiklerin Uluslararası Dolaşımı: 1968-1970 Yılları Arasında Türkiye’de Üniversite İşgalleri. Dokuz Eylül Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü. İzmir.
- Darendelioğlu, İ. E. (1968). *Türkiye’de Milliyetçilik Hareketleri*. İstanbul.

- D'Anieri, P., Ernst, C. Ve Kier, E. (1990). New Social Movements in Historical Perspective. *Comparative Politics*. 22/4, 445-458.
- Demirtaş, H. A. (2003): Sosyal Kimlik Kuramı, Temel Kavram ve Varsayımlar. *Ankara Üniversitesi İletişim: Araştırmaları Dergisi*, 1, 1, 123-144. Doi: 10.1501/Iltaras_0000000023.
- Doğan, R. (1997). Osmanlı Eğitim Kurumları ve Eğitimde İlk Yenileşme Hareketlerinin Batılılaşma Açısından Tahlili. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1, 407-442. Doi: 10.1501/Ilhfak_0000000911.
- Dölen, E. (t.y.). Darülfünun. *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi* (Cilt 2).
- Dubet, F. (1987). *La Galère: Jeunes en Survie*. Paris: Fayard.
- Duman, D. ve Yorgancılar, S. (2008). *Türkçülükten İslamcılığa Milli Türk Talebe Birliği*. Ankara: Vadi Yayınları.
- Durak, Y. (2013, Haziran 25). 300 Ankara Bebesi: Gardaş Direnmeyek mi La, *Birikim*. <http://www.birikimdergisi.com/guncel/300-ankara-bebesi-gardas-direnmecek-mi-la>.
- Dural, H. (1999). *Bize Derler Çakırca: 19. ve 20. Yüzyılda Ege'de Efeler*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Emiroğlu, T. (2013). 2000'li Yıllarda Yeni Aktivizm Biçimleri: Yeni Toplumsal Hareketlerde Gençlerin Siyasal Angajmanı. *Gençlik Halleri-2000'li Yıllar Türkiye'sinde Genç Olmak*. (s. 224-247). Ankara: Efil Yayınevi.
- Er, Alev (1988). *Bir Uzun Yürüyüşü '68*. İstanbul: Afa Yayınları.
- Erbaba, İ. (1999). İnönü Dönemi Öğrenci Olayları (1938-1950). İnönü Üniversitesi/Sosyal Bilimler Üniversitesi, Malatya.
- Erdinç, I. (2013). Sendikal Hareket ile Öğrenci Hareketinin Karşılaşması: Öğrenci Gençlik Sendikası Genç-Sen ve Sendikalı/Sendikacı Öğrenci. *Gençlik Halleri-2000'li Yıllar Türkiye'sinde Genç Olmak*. (s. 292-312). Ankara: Efil Yayınevi.
- Ergin, O. N. (1977). *Türkiye Maarif Tarihi* (Cilt 1-2). İstanbul: Eser Matbaası.

- Erişilgil, E. (1986). *İslamcı Bir Şairin Romanı: Mehmet Akif*. Aykut Kazancıgil ve Cem Alper (haz.). Ankara: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Ersan, V. (2014). *1970'lerde Türkiye Solu*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Ersoy, E. (1998). *Üniversite Gençliğinin Siyasi Yönelimleri ve Protesto Hareketleri*. İnönü Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Feyzioğlu, T. (1998). *Bizim Deniz*. Ankara: Doruk Yayınları.
- Feyzioğlu, T. (1992). *Deniz: Bir İsyancının İzleri*. İstanbul: Belge Yayınları.
- Fornas, J. ve Bolin, G. (1995). *Youth Culture in Late Modernity*. Cambridge: Univesity Press.
- Furlong, A. ve Cartmel, F. (1997). *Young People and Social Change-New Perspectives*. Alan Warde, Nick Crossley (ed.). Berkshire: Open University Press.
- Georgeon, F. (2012). Nesil Kavramı Osmanlı İmparatorluğu'ndan Kemalist Türkiye'ye Geçiş Anlamada Anahtar Olabilir mi? Ferdan Ergut ve Ayşen Uysal (Der.). *Tarihsel Sosyoloji-Stratejiler, Sorunsallar, Paradigmalar*. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Gökbayır, S. (2012). Gizli Bir Cemiyetten İktidara: Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin 1908 Seçimleri Siyasi Programı. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 3-1, 61-96.
- Gökmen, Ö. (1998) İtalya 1968: Özerklik Hareketinin Gelişimi. *Birikim* 109, s. 77-84
- Griswold, W. J. (2011). *Anadolu'da Büyük İsyân 1591-1611*. Ü. Tansel (Çev.). İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Gümrükçü, S. B. (2007). Bir Toplumsal Hareketin Doğuşu: Küreselleşme Karşıtı Hareketlerin Türkiye'de Ortaya Çıkışı. Dokuz Eylül Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Gündoğdu, O. (2011). Türkiye'de Öğrenci Hareketinin Krizleri ve İmkanları. *Gerçek Yıkıcı ve Yaratıcı-Dünyada ve Türkiye'de Üniversite, Eğitim, Gençlik Mücadeleleri*. Damla Öz, Ferda Dönmez Atbaşı, Yalçın Bürkev (ed.). (s. 189-207). Ankara: Notabene Yayınları.
- Günyol, V. (t. y.). Mektep. *İslam Ansiklopedisi*.

- Güzel, M. Ş. (1988a). 1940'larda Öğrenci Gençlik Dernekleri ve Eylemler I. *Tarih ve Toplum*, 55, 38-42.
- Güzel, (1988b). 1940'larda Öğrenci Gençlik Dernekleri ve Eylemler II. *Tarih ve Toplum*, 56, 42-46.
- Harman, C. (2011). Üniversite Öğrencileri ve İşçi Sınıfı. *Gerçek Yıkıcı ve Yaratıcı-Dünyada ve Türkiye'de Üniversite, Eğitim, Gençlik Mücadeleleri*. D. Öz, F. Dönmez Atbaşı, Y. Bürkev (ed.). (s. 185-189). Ankara: Notabene Yayınları.
- Isajiw, W. W. (1993). Definition and dimensions of ethnicity: A theoretical framework, Challenges of Measuring an Ethnic World, Science, Politics and Reality: Proceedings of The Joint Canada-United States. Conference on the Measurement of Ethnicity, *Statistics Canada and U.S. Bureau of the Census*, Washington D.C: U.S Government Printing Office, 407-27.
- İnanır, S. (2005). Bildiğimiz Gençliğin Sonu. *Birikim*, 196, s. 37-52.
- Jasper, J. M. (2002). *Ahlaki Protesto Sanatı-Toplumsal Hareketlerde Kültür Biyografisi ve Yaratıcılık*. S. Öner (Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Kabacalı, A. (2007). *Türkiye'de Gençlik Hareketleri*. İstanbul: Gürer Yayıncılık.
- Kansu, N. A. (1930). *Türkiye Maarif Tarihi Hakkında Bir Deneme* (Cilt 1). Ankara.
- Karadeniz, H. (1975). *Olaylı Yıllar ve Gençlik*. İstanbul.
- Karadeniz, Z. ve Akdere, İ. (1994). *Türkiye Solunun Eleştirel Tarihi 1 (1908-1980)*. İstanbul: Evrensel Basım Yayın.
- Karakuş, E. (1977). *40 Yıllık Bir Gazeteci Gözüyle İşte Ankara*. İstanbul: Hürriyet Yayınevi.
- Karpat, K. H. (2013). *Türk Siyasi Tarihi Siyasal Sistemin Evrimi*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Kazan, B. (2012). Türkiye'de yaşanan gençlik hareketleri ve öğrenci olayları (1945-1960). Ankara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kışlalı, A. (1974). *Öğrenci Ayaklanmaları*. Ankara: Bilgi Yayınevi.

- Kızılgedik (2011). Türkiye’de Demokratik Öğrenci Hareketinin Gelişme Dinamikleri. *Gerçek Yıkıcı ve Yaratıcı-Dünyada ve Türkiye’de Üniversite, Eğitim, Gençlik Mücadeleleri*. D. Öz, F. Dönmez Atbaşı, Y. Bürkev (ed.). (s. 151-185). Ankara: Notabene Yayınları.
- Koçak, H. (2004). Karşıt Bir Kamusal Alan Olarak 80’ler Sonrası Kamusal Alan. *Kamusal Alan*. M. Özbek (ed.). İstanbul: Hil Yayınları.
- Koçak, K. (2001-2002). Gidiş Yoluna Tekrar Puan İstemek. *Birikim*, 152-153, s. 84-90.
- Koçer, H. A. (1972). Türkiyede Kadın Eğitimi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 81-124.
- Kuran, A. B. (1959). *Osmanlı İmparatorluğu’nda İnkılap Hareketleri ve Milli Mücadele*. İstanbul.
- Kurtarıcı, T. (2004). Öğrencilik, Kimlik ve Kamusal Alan. *Kamusal Alan*. Meral Özbek (Ed.). İstanbul: Hil Yayınları.
- Kurzman, C. (2003). The Iranian Revolution. *The Social Movements Reader Cases and Concepts*. J. Goodwin, J. M. Jasper (Ed.). Oxford: Blackwell.
- Laçiner, Ö. (1998). Bir Aydınlanma ve Aydın Hareketi Olarak ’68. *Birikim*, 109, 17-27.
- Laraña, E., Johnston, H. ve Gusfield, J. R. (1999). Kimlikler, Şikayetler ve Yeni Sosyal Hareketler. *Yeni Sosyal Hareketler-Teorik Açılımlar*. Kenan Çayır (Haz.). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Le Bon, G. (2001). *The Crowd-A Study Of The Popular Mind*. Kitchener: Batoche Books. <http://socserv.socsci.mcmaster.ca/~econ/ugcm/3ll3/lebon/Crowds.pdf> (Özgün Eser 1896 tarihlidir).
- Lüküslü, D. (2013). *Türkiye’de “Gençlik Miti” 1980 Sonrası Türkiye Gençliği*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Mannheim, K. (1990). *Le Problème de Générations*. Paris: Nathan.
- Mardin,Ş. (1999). *Jön Türklerin Siyasi Fikirleri 1895-1908*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Mater, N. (2012). *Sokak Güzeldir-68’de Ne oldu?* İstanbul: Metis Yayınları.
- McAdam, D. (1988). *Freedom Summer*. Newyork: Oxford University Press.

- McAdam, D. (1982). *Political Process and the Development of Black Insurgency, 1930-1970*. Chicago: University of Chicago Press.
- McCarthy, J. ve Zald M. N. (1977). Resource Mobilization and Social Movements: A Partial Theory. *American Journal of Sociology*. 82, 1212-1241.
- McCarthy, J. ve Zald M. N. (2002). The Enduring Vitality of the Resource Mobilization Theory of Social Movements. Jonathan H. Turner (Ed.). *Handbook of Sociological Theory*. New York: Kluwer Academic/Plenum Publishers.
- MacDonald, R. ve Marsh, J. (2005). *Disconnected Youth*. New York: Palgrave Macmillan.
- Mead, G. H. (1934). *Mind, Self and Society*. Charles W. Morris (Ed.). Chicago: University of Chicago Press.
- Melucci, A. (1999). Çağdaş Hareketlerin Sembolik Meydan Okuması. *Yeni Sosyal Hareketler-Teorik Açılımlar*. Kenan Çayır (Haz.). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Mithat, A. (1889). Cimnastik yani Riyazet-i Bedenniye. *Tercüman-ı Hakikat*, 3325.
- Molu, B., Gürsel E. D., Kurt G., Dinçer H., Kıvılcım Z. (2013). *Üniversitelerde Disiplin Soruşturmaları: Öğrencilerin İfade ve Örgütlenme Özgürlüğü, AİHS Çerçevesinde Bir Değerlendirme*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- Morrison, K. (1995). *Marx, Durkheim, Weber-Formation of Modern Social Thought*. London: SAGE Publications.
- Neyzi, L. (2013). "Ben Kimim?" *Türkiye'de Sözlü Tarih, Kimlik ve Öznellik*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Neuman, W. Lawrence (2010), *Toplumsal Araştırma Yöntemleri-Nicel ve Nitel Yaklaşımlar*. (Cilt: I). S. Özge (Çev.). İstanbul: Yayın Odası.
- Ocak, A. Y. (1998). *Osmanlı Toplumunda Zındıklar ve Mülhidler*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Olson, M. Jr. (1965). *The Logic of Collective Action: Public Goods and the Theory of Groups*. Cambridge: Harvard University Press.

- Oruç, Z. (2004). Bir Öğrenci Hareketi Olarak Milli Türk Talebe Birliği. Yıldız Teknik Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özgüven, A. (2003). Sosyal Adalet. *İstanbul Kültür Üniversitesi. Hukuk Fakültesi Dergisi*. 2/1-2, 35-38.
- Örmeci, O. (2010). Jön Türkler ve İttihat ve Terakki. *Tarih Okulu*, 8, 95-109.
- Özenkaya, Ö. (1978). *Türk Devrimi ve Yükseköğretim Gençliği*. Ankara: A.Ü.S.B. F Yayınları.
- Özkazanç, A. (2012). Cumhuriyet Döneminde Siyasal Gelişmeler: Tarihsel-Sosyolojik Bir Değerlendirme. Faruk Alpkaya ve Bülent Duru (Der.). *1920'den Günümüze Türkiye'de Toplumsal Yapı ve Değişim*. Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Özkonur, K K. (1998) '68'li olmak: '98'li olmak. *Birikim*. 109, 49-54.
- Pearlman, F. (1970). Naissance d'un Mouvement Revolutionnaire en Yougoslavie. *L'homme et la Société*. Avril.
- Ramsaur, E. E. (2007). *Jön Türkler ve 1908 İhtilali*. N. Yavuz (Çev.). İstanbul: Pozitif Yayınları.
- Parsa, M. (2004). *Devlet, İdeoloji ve Devrim-İran, Nikaragua ve Filipinler Devrimlerinin Karşılaştırmalı Analizi*. A. Birdal, N. Özkan ve D. Göçer (Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Poloma, M. (2007). *Çağdaş Sosyoloji Kuramları*. H. Erbaş (Çev.). Ankara: Eos Yayınevi.
- Poyraz Tacoğlu, T. (2008). Bağımsızlık Öncesi Süreçte Kosova'daki Türk Toplumunun İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*. 25-1, 219-253.
- Quataert, D. (1991). Rural Unrest in the Ottoman Empire. *Peasants and Politics in the Modern Middle East*. Farhad Kazemi ve John Waterbury (ed.). Miami: Florida University Press.
- Sargın, N. (2001). *TİP'li Yıllar (1961-1971). Anılar, Belgeler. I-II*. İstanbul: Felis Yayınevi.
- Sarioğlu, S. (1998) Fazla '68'iniz var mı? *Birikim*. 109, 55-60.
- Sartre, J. P. (1963). *Search for a Method*. New York: Vintage Books.
- Sayer, A. (1992). *Method in Social Science- A realist Approach*. (2. Baskı). Oxon: Routledge.
- Sayılgan, A. (1972). *Türkiye'de Sol Hareketler (1871-1972)*. İstanbul: Hareket Yayınları.

- Sevinç, M. (2012). Türkiye’de Anayasal Düzen: 1920-2012. Faruk Alpkaya ve Bülent Duru (Der.). *1920’den Günümüze Türkiye’de Toplumsal Yapı ve Değişim* içinde. Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Smelser, N. (1962). *The Theory of Collective Behaviour*. New York: Free Press.
- Şahinkaya, S. (2010). 29 Nisan 1960’da Siyasal Bilgiler Fakültesi ve Adım Adım 27 Mayıs. *Mülkiye Dergisi*, 34-267, 97-121.
- Şensoy, T. (1998). Atatürk Dönemi Öğrenci Olayları (1918-1938). İnönü Üniversitesi/Sosyal Bilimler Üniversitesi, Malatya.
- Tahsincioğlu, G. ve Göktaş K. (2013). *Bu Öğrencilere Bu İşi mi Öğrettiler? Öğrenci Muhalefeti ve Baskılar*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Taylak, M. (1969). *II. Meşrutiyet ve I. Cumhuriyette Öğrenci Hareketleri*. Ankara: Başnur Matbaası.
- Taylor, C. (1987). *Overcoming Epistemology*. K. Baynes, J. Bohman, T. McCarthy (ed.). *After Philosophy: End or Transformation* içinde Cambridge: Cambridge University Press.
- Tekeli, İ. (2010). *Tarihsel Bağlamı İçinde Türkiye’de Yükseköğretimin ve Yök’ün Tarihi*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Tilly, C. (2004). *Toplumsal Hareketler 1768-2004*. O. Düz (Çev.). İstanbul: Babil Yayınları.
- Tilly, C. (1986). *La France Conteste de 1600 à Nos Jours*. Eric Diacon (Çev.) Paris: Fayard.
- Tilly, C. (1978). *From Mobilization to Revolution*. Michigan: University of Michigan.
- Thompson, E. P. (1972). Rougj Music: La Charivari Anglais. *Annales: Economies Sociétés, Civilisations*. 27, 285-312.
- Thompson, E. P. (1991). *Customs in Common*. London: Merlin Press.
- Topakkaya, A.(2006). Bir Söylem Olarak Sosyal Adalet Kavramı. *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1-2, 97-111.
- Topakkaya A. (2009). Sosyal Adalet Sadece Bir İdeal midir? Uluslararası Davraz Kongresi, 2134-2144.

- Topal Demiroğlu, E. (2014). Yeni Toplumsal Hareketler: Bir Literatür Taraması. *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, 2-1, 133-144. Doi: 10.14782/SBD.201416304.
- Tosh, J. (2008). *Tarihin Peşinde*. Ö. Arıkan (Çev.) İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Touraine, A. (1999). Toplumdan Toplumsal Harekete. *Yeni Sosyal Hareketler-Teorik Açılımlar*. Kenan Çayır (Haz.). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Tuğal, C. (2002). 90'lı yıllarda Öğrenci Hareketi. *Birikim*, 155, s. 38-41.
- Tunaya, T. Z. (1952). *Türkiye'de Siyasal Partiler, 1859-1952*. İstanbul: Arba Yayınları.
- Tunçay, M. (2009). *Türkiye'de Sol Akımlar 1908-1925 (Cilt 1)*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Tunçay, M. (2009). *Türkiye'de Sol Akımlar 1925-1936 (Cilt 2)*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Tuzcuoğlu, M. (2013, Haziran 23). '80 Kuşaağından '90 kuşaağına devralınan travmalar: Faşizme Karşı Aduket, *Birikim*. <http://www.birikimdergisi.com/guncel/80-kusagindan-90-kusagina-devralinan-politiklik-ve-travmalar-fasizme-karsi-aduket>.
- Türkmen, E. A. (2013) *Türkiye Sosyalist Solu Kitabı 1 (20'lerden 70'lere Seçme Metinler)*. Ankara: Dipnot Yayınevi.
- Türkmen, E. A. ve Özger, Ü. (2014). *Türkiye Sosyalist Solu Kitabı 2 (70'lerden 80'lere Seçme Metinler)*. Ankara: Dipnot Yayınevi.
- Unat, F. R. (1964). *Türkiye Eğitim Sisteminin Gelişmesine Tarihi Bir Bakış*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Uysal, A. (2012). Sokak Eylemlerinde ve Polis Denetiminde Tarihsel Süreklilik ve Kopuş. ? Ferdan Ergut ve Ayşen Uysal (Der.). *Tarihsel Sosyoloji-Stratejiler, Sorunsallar, Paradigmalar*. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Uysal, A. (2001). Devletin Güvenliği ve Toplumsal Muhalefet Eylemleri: 'Kalemli Çete' Örneği. *Birikim* 146, s. 64-84.
- Ünüvar, K., Erten B., Benlisoy F. ve S. K. (1998) '68'den "Koordi"ye Bir Mirasın Değerlendirilmesi- Ama'lar, Fakat'lar, Keşke'ler. *Birikim*, 109, 105-111.

- Üstünidman, A. F. (1890). *Jimmastik Yahud Riyazet-i Bedenniye*. Dersaadet (İstanbul): Mahmut Bey Matbaası.
- Wallerstein, I. (1993). Sistem Karşıtı Hareketlerin Tarihi ve İkilemleri. *Büyük Kargaşa-Yeni Toplumsal Hareketlerin Krizi*. E. Akbulut (Çev.). İstanbul: Alan Yayıncılık.
- Yalçıntaş (2011). *Türkiye Öğrenci Hareketlerinden Mekânsal Bir Kesit-Kantindeki Politik Ekonomi-1994/2001 Dönemine İlişkin Seçilmiş Metinler*. Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Yamak Ateş, S. (2012) *Asker Evlatlar Yetiştirmek II. Meşrutiyet Dönemi'nde Beden Terbiyesi, Askeri Talim ve Paramiliter Gençlik Örgütleri*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Yıldırım, Y. (2013, 7 Haziran). Türkiye'de Hareket Kavramı Değişiyor. *Bianet*.
<http://www.bianet.org/bianet/siyaset/147317-turkiye-de-hareket-kavrami-degisiyor>
- Yılmaz, P. (1995). 1960-1971 Döneminde Gerçekleşen Türkiye'deki Sol Öğrenci Hareketlerinin Eleştirel Analizi. Boğaziçi Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yorgancılar, S. (2006). 1965 Sonrası İslamcı Bir Öğrenci Hareketi Olarak Milli Türk Talebe Birliği. Dokuz Eylül Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Yücel, H. ve Lüküslü, D. (2013). 2000'li Yılları Gençlik Üzerinden Okumak. *Gençlik Halleri-2000'li Yıllar Türkiyesi'nde Genç Olmak*. (s. 9-25). Ankara: Efil Yayınevi.
- Zileli, G. (1998). 68'in İdeolojik Kaynakları. *Birikim*, 109, 96-104.
- Zorlu, M. (2006). TKP'den TİP'e Sol Kemalizm: MDD Örneği. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

EK 1: MÜLAKAT CETVELİ

Bölüm 1: Kendisiyle Mülakat Yapılan Bireyin Toplumsal ve Demografik Durumu

1. Doğum yılınız:
2. Cinsiyetiniz:
3. Üniversiteniz:
4. Bölümünüz ve sınıfınız:
5. Annenizin;
 - 5.1. Öğrenim durumu:
 - 5.2. Mesleği:
 - 5.3. Etnik kökeni:
 - 5.4. Şu an çalışıp çalışmama durumu:
6. Babanızın;
 - 6.1 Öğrenim durumu:
 - 6.2. Mesleği:
 - 6.3. Etnik kökeni:
 - 6.4. Şu an çalışıp çalışmama durumu:
7. Aileniz nerede yaşıyor?
8. Aileniz kimlerden oluşuyor? Aile evinde birlikte oturanlar kimler?
9. (Ailesi ile yaşamadığını belirtenler için) Siz nerede oturuyorsunuz?
10. (Ailesi Ankara dışında oturanlar için) Ankara'ya gelmeden önce nerede yaşıyordunuz?
11. Öğrenim gören kardeşleriniz var mı? Varsa öğrenim durumları nedir?
12. Ailenizden kimler herhangi bir işte çalışıyor ve ailenizin aylık toplam geliri ne kadar?
13. Kendinizi hangi (ekonomik) sınıfa ait hissediyorsunuz?
14. Ailenizin oturduğu ev kendinize mi ait?
15. Şu anda herhangi bir işte çalışıyor musunuz?
16. (Evet ise) Ne iş yapıyorsunuz ve ne sebeple çalışıyorsunuz?
17. (Evet ise) Aylık ne kadar gelir elde ediyorsunuz? (Ailenizin verdiği harçlık, devlet bursu, devlet kredisi, özel burs, çalışarak kazandığınız para vs. dahil)
18. Daha önce herhangi bir işte çalıştınız mı?
19. (Evet ise) Ne iş yapıyordunuz ve ne sebeple çalışıyordunuz?
20. (Evet ise) O zaman aylık ne kadar gelir elde ediyordunuz?
21. Boş zamanlarınızı nasıl geçiriyorsunuz? İlgi alanlarınız neler?
22. Hangi gazeteleri, dergileri okuyorsunuz? Bunları tercih etme sebepleriniz nelerdir?

23. Hangi televizyon kanallarını izliyorsunuz? Bunları izleme sebepleriniz nelerdir?
24. Ne tür müzikler dinliyorsunuz? Bunları tercih etme sebepleriniz nelerdir?
25. Ne tür kitaplar okuyorsunuz? Bunları tercih etme sebepleriniz nelerdir?
26. Kendinizi kim, ne olarak tanımlıyorsunuz?
27. Sizce “genç” ya da “öğrenci genç” kimdir? Sizce insanların gözünde “öğrenci genç” kimdir?
28. Siyasetle ilgilenmeye ne zaman başladınız? Bu süreçte etkili olan unsurlar neler? Hayatınızı, sahip olduğunuz tecrübeleri, sizi etkileyen kişileri de göz önüne getirerek bu süreci nasıl anlatırsınız?
29. Siyasi görüşünüzü nasıl tanımlıyorsunuz?
30. Ailenizdeki diğer bireylerden siyasetle ilgilenen var mı?
31. Ailenizdeki diğer bireylerin siyasi görüşleri neler?
32. Şu an içinde bulunduğunuz örgüt(ler) hangisi/hangileri? (öğrenci örgütü üyeliğiniz, buna ek olarak varsa parti, sendika, dernek vs. üyelikleriniz)
33. Bu öğrenci gençlik örgütüne girişiniz nasıl oldu?
34. Bu öğrenci gençlik örgütüne girmeden önce herhangi bir öğrenci gençlik örgütü içinde bulundunuz mu?
35. (Evet ise) Hangi öğrenci gençlik örgütüydü ve buradan ayrılma sebebiniz neydi?
36. Neden şu an içinde bulunduğunuz öğrenci gençlik örgütünü seçtiniz?
37. Aileniz bu öğrenci gençlik örgütünde (varsa diğer örgüt üyelikleri de dahil) olduğunuzu biliyor mu?
38. (Hayır ise) Neden bilmiyorlar?
39. (Evet ise) Aileniz bu öğrenci gençlik örgütü içinde (varsa diğer örgüt üyelikleri de dahil) bulunmanıza nasıl bakıyorlar?

Bölüm2: Kendisiyle Mülakat Yapılan Bireyin İçinde Yer Aldığı Öğrenci Gençlik Örgütünün Yapısı ve Kültürü

40. Örgütünüzün kökleri nereye uzanıyor? Bilgi verebilir misiniz?
41. Örgütünüzün bir mottosu (sloganı), bir amblemi ya da örgüt için önemli bir hikaye, bir isim var mı? Varsa bunların hikayesi ve örgüt için anlamı nedir?
42. Örgütünüz içinde kim, hangi görevde bulunuyor? Örgüt içindeki herkesin belirli bir rolü ya da görevi var mı? Örgüt içindeki iş bölümünüz nasıl?
43. Örgüt içindeki iletişim ağını nasıl? Birbirinizle nasıl iletişim ve bağlantı kuruyorsunuz?
44. Örgütünüz içinde uymanız gereken, gözetmeniz gereken herhangi bir kural var mı?
45. Örgüt içinde uymanızın gerekli olmadığı, fakat kendi kendinize karar verip uyduğunuz örgütünüze dair herhangi bir kural var mı?

46. Örgütünüzle hiç fikir ayrılığına düşüyor musunuz? Ya da düştünüz mü? Bu tür konuları nasıl çözümlüyorsunuz? Ya da çözümleyebildiğinizi düşünüyor musunuz?
47. Yeni üyelerin örgüte girmeleri nasıl oluyor? Birini örgütünüzün içine almaya nasıl karar veriyorsunuz? Bunun bir takım kriterleri var mı?
48. Birinin örgütünüz ile ilişkisi ne olduğunda ve nasıl kesilir?
49. Örgütünüzün günlük hayatınızdaki yerini nasıl anlatırsınız? Size kattıkları ve sizden götördükleri neler? Örgütünüz sizin için ne anlam ifade ediyor?
50. Örgüt olarak hepinizin paylaştığı kolektif duyguların ve değerlerin neler olduğunu düşünüyorsunuz? Bir Örgüt Olarak sizi “siz” yapan, sizi ortaklaştıran şeyler neler?
51. Aynı örgütte olduğunuz bireyler sizin için ne anlam ifade ediyor? Sizde uyandırdıkları duygular ve düşünceler neler?
52. Örgüt içinde ne gibi faaliyetlerde bulunuyorsunuz? Örgütünüzün kendi içinde yaptığınız faaliyetler ve örgüt dışındaki öğrencilere ve genel olarak insanlara da açık olarak yaptığınız faaliyetler neler? Bunları düzenli olarak mı gerçekleştiriyorsunuz?
53. Örgütünüz diğer öğrencilere ve genel olarak insanlara nasıl ulaşıyor? Yaptığımız faaliyetlerden diğer öğrencileri ve genel olarak insanları nasıl haberdar ediyorsunuz?
54. Yaptığımız faaliyetlere diğer insanların -özellikle de öğrencilerin- ilgisi ve katılımı sizce ne durumda? İnsanların bunları nasıl gördüğünü ve değerlendirdiğini düşünüyorsunuz?
55. Örgüt faaliyetleriniz dışında örgütünüzdeki bireylerle ne sıklıkla bir araya geliyorsunuz? Birlikte ne kadar vakit geçiriyorsunuz?

Bölüm 3: Kendisiyle Mülakat Yapılan Bireyin İçinde Yer Aldığı Öğrenci Gençlik Örgütünün Eylem Dinamikleri

56. Öğrenci gençlik örgütü olarak eylem konularınızı neler oluşturuyor? Türkiye'nin en önemli sorunları sizce neler? Bu sorunları neden önemli görüyorsunuz? Türkiye'de öğrenci gençliğin en önemli sorunları sizce neler? Bu sorunları neden önemli görüyorsunuz?
57. Üniversitede hangi konular üzerine eylemler yapıyorsunuz?
58. Sokakta ya da genel olarak üniversite dışında ne gibi eylemler yapıyorsunuz?
59. Öğrenci gençlik örgütü olarak eylem yapmanıza neden olan, sorun olarak gördüğünüz konulardan kimi, neyi sorumlu görüyorsunuz? Bu sorunlara kim(ler) ya da ne(ler) yol açıyor?
60. Bu eylemlerde neleri dile getiriyorsunuz? Öğrenci gençlik olarak tüm eylemlerimize yönelik, genel talepleriniz ve istekleriniz neler? Bununla birlikte spesifik olarak bir eyleme ya da eylemlere yönelik talep ve istekleriniz neler? Örnek eylemler üzerinden düşünerek de anlatabilirsiniz.

61. Bu eylemleri hangi amaçlarla yapıyorsunuz? Öğrenci gençlik olarak tüm eylemlerinize yönelik, tüm eylemlerinizin altında yatan genel amaçlarınız neler? Bununla birlikte spesifik olarak bir eyleme ya da eylemlere yönelik amaçlarınız neler? Örnek eylemler üzerinden düşünerek de anlatabilirsiniz.
62. Öğrenci gençlik olarak tüm eylemleriniz nihayetinde ulaşmak istediğiniz bir hedef -ya da bunu “düş” diye de tarif edebiliriz belki- var mı? Eylemlerinizi gerçekleştirirken ve gerçekleştirdikten sonra beklentileriniz neler oluyor? Bununla birlikte spesifik olarak eylemleriniz sonucunda ulaşmak istediğiniz bir hedef ya da hedefler var mı? Örnek eylemler üzerinden düşünerek de anlatabilirsiniz.
63. Öğrenci gençlik örgütü olarak eylemlerinizin muhatabı olarak kimleri görüyorsunuz? Yaptığınız eylemler ile kim(ler)e ulaşmak, sesinizi duyurmak istiyorsunuz?
64. Öğrenci gençlik örgütü olarak yaptığınız eylemler sonucunda, hem kendi hayatınız açısından hem de genel olarak eylemlerinizde hedeflediklerinize ulaşıp ulaşamamanız anlamında, şu ana kadar hangi kazanımları elde ettiğinizi düşünüyorsunuz?
65. Öğrenci gençlik örgütü olarak hangi konuda, neden eylem yapmanız gerektiğine nasıl karar veriyorsunuz?
66. Öğrenci gençlik örgütü olarak eylem sürecini nasıl planlıyorsunuz? Eylemlere nasıl hazırlanıyorsunuz? Eylemleri gerçekleştirirken herhangi bir iş bölümü gözetiyor musunuz?
67. Eylemlerinizi gerçekleştirmeden önce takip etmeniz gereken bir prosedür (yapmanız gereken işlemler, almanız gereken izinler vs.) oluyor mu?
68. Eylemlerinizi nasıl finanse ediyorsunuz?
69. Eylemlerinizdeki olmazsa olmaz, mutlaka kullandığınız, yararlandığınız unsurlar neler?
70. Aklınıza gelen bir ya da birkaç eylemi ayrıntılarıyla; eylemi önceleyen gelişmeleri, başlangıcından bitişine kadar olan süreci ve sonrasındaki gelişmeleri göz önüne alarak anlatabilir misiniz?
71. Bir eylem süreci sonlandığında ne yapıyorsunuz? Yapmanız gereken bir takım işler oluyor mu?
72. Hep kullandığınız, sizin için vazgeçilmez olan eylem biçimleri var mı?
73. Yeni olduğunu düşündüğünüz bir eylem biçiminiz ya da eylem biçimleriniz var mı? Varsa, sizce bunlar nasıl ortaya çıktı?
74. Sizce en etkili eylem biçimleri hangileri? Neden bunların daha etkili olduğunu düşünüyorsunuz? Daha az etkili gördüğünüz eylem biçimleri neler?
75. Diğer öğrenci gençlik örgütleri ile olan iletişiminiz ne durumda?
76. Diğer öğrenci gençlik örgütlenmeleri hakkında duygu ve düşünceleriniz neler? Sizi onlardan farklı kılan unsurlar ya da sizi onlarla ortaklaştıran unsurların neler olduğunu düşünüyorsunuz?

77. Diğer örgütler ile yapacağınız eylemler hakkında, ne için ve nasıl eylem yapılacağı üzerine herhangi bir fikir alışverişinde bulunuyor musunuz?
78. Hangi eylemleri diğer öğrenci örgütleri ile beraber gerçekleştirdiğiniz ve gerçekleştirebileceğinizi düşünüyorsunuz?
79. Diğer öğrenci örgütleri ile gerçekleştiremediğiniz ya da gerçekleştiremeyeceğinizi düşündüğünüz eylemler var mı?
80. Diğer örgütlerle (başka öğrenci gençlik örgütleri ve partiler, dernekler, inisiyatifler, meslek odaları vs.) bir araya gelerek yaptığınız faaliyetler var mı? Varsa, bunlar neler?
81. Öğrenci örgütleri dışında çeşitli sivil toplum kuruluşları, dernekler, inisiyatifler, meslek odaları vs. gibi toplumsal muhalefetin çeşitli parçalarını oluşturan kategoriler ile ilişkileriniz nasıl?
82. Hangi eylemleri bunlarla beraber gerçekleştirdiğinizi ve gerçekleştirebileceğinizi düşünüyorsunuz?
83. Bunlarla bir araya gelerek gerçekleştiremediğiniz ya da gerçekleştiremeyeceğinizi düşündüğünüz eylemler var mı?
84. Devamlı ve düzenli olarak yaptığınız, tekrar eden eylemler ya da hakkında tekrar eden eylemler yaptığınız toplumsal konular var mı?
85. Eğer varsa, bu tekrar eden eylemlerden örnekler verip, birini ya da birkaçını ayrıntılarıyla anlatabilir misiniz?
86. Bu tekrar eden eylemleri gerçekleştirmekteki amacınız ne? Bunları devamlı olarak yapmanın ne(ler) sağladığını düşünüyorsunuz?
87. Bu tekrar eden eylemlerin örgütünüz ve sizin için anlamı ve önemi nedir?
88. Üye olduğunuz örgüt(ler) dışında, bireysel olarak katıldığımız ya da bireysel olarak yaptığınız eylemler oluyor mu?
89. Bireysel olarak katıldığımız ve yaptığımız eylemlere nasıl hazırlanıyorsunuz?
90. Öncesi ve sonrasıyla bireysel olarak ve öğrenci gençlik örgütünüz ile birlikte katıldığımız bir eylem faaliyeti ne kadar vaktinizi, enerjinizi alıyor? Bu durum, eylemden eyleme değişiyor mu?
91. Genel olarak eylemlerin bireysel hayatınıza yansımaları nasıl oluyor? Bu eylemlerin sizin nazarınızdaki anlamı nedir? Örnek eylemler üzerinden de anlatabilirsiniz.
94. Bir eyleme katılma ya da katılmama kararını nasıl veriyorsunuz? Bir eyleme katılmanıza ya da katılmamanıza sebep olabilecek şeyler nelerdir?
95. Sizi bir eylemi gerçekleştirmeden önce harekete geçiren unsur(lar) genelde ne(ler) oluyor? “Bununla ilgili mutlaka bir şeyler yapmalıyız/yapmalıyım” dediğiniz şeyler neler? Örnekler verir misiniz?

- 96.** Bir eylem esnasında nasıl bir ruh halinde oluyorsunuz? Kendinizi eylemler sırasında nasıl hissediyorsunuz? Ya da hisleriniz bir eylemden diğerine, bir eylem konusundan diğerine değişiyor mu? Neye göre değişiyor? (Eylemin beklentilerine, amaçlarına, bu amaçlara ulaşıp ulaşılamayacağına duyulan inanca göre; yaşanan bir olaya ya da sorun olarak görülen kişiye/kişilere, şeye/şeylere karşı duyulan öfkeye vs.)
- 97.** Hiç unutamadığınız, sizde bir iz bırakan herhangi bir eylem ya da eylemler var mı?
- 98.** “Eylem” sizin için ne demek? Eylem sürecini duygusal getirileri/götürüleri açısından nasıl değerlendiriyorsunuz? (Eğlenceli, zor, sorumluluk isteyen, zevk veren, acı veren vs.)
- 99.** Eylemleriniz sırasında bireysel ve kolektif coşkunuzun yükseldiği veya düştüğü anlar nasıl ortaya çıkıyor?
- 100.** Sizce herhangi bir eylem yapmanın önünü tıkayan ya da önünü açan (toplumsal, hukuksal, ekonomik, bireysel vs.) unsurlar var mı? Varsa bunlar neler? Eylemleri engelleyen unsurları nasıl aşmaya çalışıyorsunuz? Aşabiliyor musunuz?
- 101.** Eylemleriniz esnasında bunları gerçekleştirmenizi engelleyen unsurlar oluyor mu? Varsa bunları nasıl aşmaya çalışıyorsunuz?
- 102.** (39. Soruyu evet olarak cevaplayanlar için) Yaptığınız eylemlere aileniz sizce nasıl bakıyor?
- 103.** Yaptığınız eylemlere bunlara katılmayan öğrenciler, sokaktaysanız diğer insanlar ve son olarak devlet sizce nasıl bakıyor? Bunları nasıl değerlendiriyor?
- 104.** Geçmişteki öğrenci gençlik hareketlerine ve onların örgütlenmelerine, eylemlerine baktığınızda, sizinkilerle arasında ne gibi bağlar ya da kopuşlar görüyorsunuz?
- 105.** Geçmişteki öğrenci gençlik hareketleri ve onların örgütlenmeleri sizin için ne anlam ifade ediyor?
- 106.** Ne zamana kadar aynı örgüt içinde kalacağınızı ve eylemliliğe devam edeceğinizi düşünüyorsunuz? Sizce bunun bir sınırı veya son noktası var mı?
- 107.** Geleceğe yönelik bireysel ve toplumsal beklentileriniz nelerdir? Bu beklentilerinizin gerçekleşeceğini düşünüyor musunuz?
- 108.** İfade etmek istediğiniz başka bir konu var mı?

EK 2: TEZ ÇALIŞMASI ETİK KURUL İZİN MUAFİYETİ FORMU

 <p>HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ TEZ ÇALIŞMASI ETİK KURUL İZİN MUAFİYETİ FORMU</p>		
<p>HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA</p> <p style="text-align: right;">Tarih: 05/06/2015</p> <p>Tez Başlığı / Konusu: Üniversite Gençlerinin Toplumsal Hareketlere Katılım Biçim ve Dinamikleri: Ankara'da Bir Grup Üniversite Öğrencisi Üzerine Bir Araştırma</p> <p>Yukarıda başlığı/konusu gösterilen tez çalışmam:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. İnsan ve hayvan üzerinde deney niteliği taşımamaktadır, 2. Biyolojik materyal (kan, idrar vb. biyolojik sıvılar ve numuneler) kullanılmasını gerektirmemektedir. 3. Beden bütünlüğüne müdahale içermemektedir. 4. Gözlemsel ve betimsel araştırma (anket, ölçek/skala çalışmaları, dosya taramaları, veri kaynakları taraması, sistem-model geliştirme çalışmaları) niteliğinde değildir. <p>Hacettepe Üniversitesi Etik Kurullar ve Komisyonlarının Yönergelerini inceledim ve bunlara göre tez çalışmamın yürütülebilmesi için herhangi bir Etik Kuruldan izin alınmasına gerek olmadığını; aksi durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.</p> <p>Gereğini saygılarımla arz ederim.</p> <table style="width: 100%;"> <tr> <td style="width: 70%;"> <p>Adı Soyadı: Ece KÖSE</p> <p>Öğrenci No: N11220472</p> <p>Anabilim Dalı: Sosyoloji</p> <p>Programı: Tezli Yüksek Lisans</p> <p>Statüsü: ☒ Y.Lisans ☐ Doktora ☐ Bütünleşik Dr.</p> </td> <td style="width: 30%; text-align: right;"> <p>Tarih ve İmza</p> <p>05/06/2015</p> <p><i>E. Köse</i></p> </td> </tr> </table>	<p>Adı Soyadı: Ece KÖSE</p> <p>Öğrenci No: N11220472</p> <p>Anabilim Dalı: Sosyoloji</p> <p>Programı: Tezli Yüksek Lisans</p> <p>Statüsü: ☒ Y.Lisans ☐ Doktora ☐ Bütünleşik Dr.</p>	<p>Tarih ve İmza</p> <p>05/06/2015</p> <p><i>E. Köse</i></p>
<p>Adı Soyadı: Ece KÖSE</p> <p>Öğrenci No: N11220472</p> <p>Anabilim Dalı: Sosyoloji</p> <p>Programı: Tezli Yüksek Lisans</p> <p>Statüsü: ☒ Y.Lisans ☐ Doktora ☐ Bütünleşik Dr.</p>	<p>Tarih ve İmza</p> <p>05/06/2015</p> <p><i>E. Köse</i></p>	
<p>DANIŞMAN GÖRÜŞÜ VE ONAYI:</p> <p>Bu çalışma Economic and Social Research Council'in Research Ethics Framework, British Sociological Association'ın Statement of Ethical Practice for the British Sociological Association, American Sociological Association'ın Code of Ethics yönergelerine uygun biçimde hazırlanmıştır.</p> <p style="text-align: center;"> Doç. Dr. Abdülkerim SÖNMEZ </p> <p>Detaylı Bilgi: http://www.sosyalbilimler.hacettepe.edu.tr</p> <p>Telefon: 0-312-2976860 Faks: 0-3122992147 E-posta: sosyalbilimler@hacettepe.edu.tr</p>		

EK 3: TEZ ORJİNALLİK RAPORU

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 25/06/2015

Tez Başlığı / Konusu: Üniversite Gençlerinin Toplumsal Hareketlere Katılım Biçim ve Dinamikleri: Ankara'da Bir Grup Üniversite Öğrencisi Üzerine Bir Araştırma

Yukarıda başlığı/konusu gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 220 sayfalık kısmına ilişkin, 25/06/2015 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı %4'dir.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
- 2- Kaynakça hariç
- 3- Alıntılar hariç/dâhil
- 4- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Adı Soyadı: Ece KÖSE
Öğrenci No: N11220472
Anabilim Dalı: Sosyoloji
Programı: Sosyoloji
Statüsü: Y.Lisans Doktora Bütünleşik Dr.

Tarih ve İmza

29/06/2015

Ece Köse

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.

Abdulkerim Sönmez

Doç. Dr. Abdulkerim SÖNMEZ